Incipit tractatus de penitencia. Prefatio seu prohemium huius operis.

Quoniam in libello de exemplis naturalibus a me scripto dictum de penitencia quedam parua tum sit materia eius valde lata predicacioni aptissima et conuersioni peccatorum vtilima sicut cotidiana probant exempla. Ideo dignum duxi. Iesu xpi iuuante me gracia seu potius omnia faciente. illis que ibi sunt scripta superaddere ista pcti tractatulo annotanda. Sed est diligencius attendendum me hic quamplurima replicasse quibidem me retolo dixisse. Siquidem hac de causa sicut puto quia forte contiget aliquos hunc obtinere tractatum qui pueniire nequibunt ad primum. Quare ne materia tam nostre salutiaccomoda hic et ibi maneat ipsa frauda quedam si tum non aliena aut alia inde statim assumenda vt sic habeat aliquis notitia de prima pdimenda. Verumtamen si ex hoc illoque tractatulo fiat vnus quoddam conficiet antidotum aiarum pnosum ac quoddam sanatiuum vnguentum quod dum pdicantis ore attinget cor humanum transiet in spiritum compositum totius hominis curatiuum.

Quot in omnibus que scribunt, medium est tenendum. Primum capitulum.

Incipit prologus huius libri.

Cum quia omis virtus sicut in ethycis docet phus ab indigencia et superfluitate corrumpit sic in dictandis cauendum est ne quid nimis sit aut ne quid parum iuxta sententiam olim antiquorum. Itaque xpo ihesu duce vtrumque relinquens extremum iter paucum et nimium amplectere desidero medium. eo quod plexitas nimia legentibus fastidium pariat breuitasque illi contraria nubilum intellectum inducat ne sic isto medio obseruato sciendi appetitus extinguat sed potius salubrem exitet ac incendatur. Exemplum ad hoc est homis nimium famescentis. cum si comedendum quid modicum tribuatur dum suptum ab imiato calore sub momento consumit fames non extinguit sed auget. Vel vt si febricitanti ac nimium sitienti. atque per modica stilla bibenda tradatur. Vel vt si fornaci ardenti aqua modica immergatur quam aim calore consumit quam a flama vorante tangit. Sic et nos consimili dum quis nimium aliquid scire cupit et sic modicum septum de eo incit vt ad eius pfectam notitiam peuenire non possit animus veiter auidus non quiescit sz solito amplius indesit. Ob quam vtique causam Vencabilis vir Samson dum adhuc paganus existeret cum in versum vnum psalmi incidisset. Aspergesme dne ysopo et mundabor. nec ad eius sensum pingeret sine cibo esse repudiet potius quidem volens moriq non attingere sensum verbi. Omnis homo teste phio naturali sic desiderat nec vnquam ab aia desideium tle cessat donec quod quit attingat. Quae concludere licet ex dictis quod omne quod scribit dz esse legentibus aptum non longitudine dania diffusum nec obscura breuitate confusum sed inter parum et nimium medium tenens locum ne plexitas vt dictum z nimia fastidium legentibus pariat sed nec nimia obscuritas subterfugiat intellectum. Nam vt Boecius nr ait. locus medius omnibus tutus est. Quot primo faciendum est quod docendum.

Capitulum secundum.

Deo tm suo et bm suo quod scribere me non deceret si ad hec xpi caritas me non moneret vtilitas proximorum non traheret periculum talenti abscondi non vrgeret. et insuper periculum oim non adesset. cum dicat gregorius quod cum vita despicitur restat vt eius predicatio contempnatur. Deus est nr et saluator nostre vie exemplar et speculum. via

LANDES-
UND STADT-
BIBLIOTHEK
DÜSSELDORF

et ostium pius repit fare qm doce dns
qm qui fecerit et docuerit. i. pius fecerit
et consequi docuit i celestibus magnus
erit. Unde Ambrosius de dno loquens
ait. Dns sicut bonus sapiensq; mgr
pius fare voluit qm docere vt doctrinam
suam non tam verbis insinuaret qm
actibus exereret et ad fidem nos qm gestu
pair' confirmaet et sensu. Nam et doctores
diffinitur predicatores. Primo qm sit
vir bonus. Secundo dicendi arte peritus.
eo qm docendi auctoritatem no habeat
qui destruit opibus quod edocet verbis
Unde Tulius dicit. Principii ee artis
ipm docere quod facit. Tanta ei est
conscientia oris et manus vt os mch
accipiat quod manus non prius tangat
Doctrina ei sine fro est lra sn sigillo
Gladius ore portatus adversarium nuqm
ledit n fuerit i manu susceptus Unde
artifices mone solet discipulos vt ad
manus respiciant operantes Et multi vt
ipe sum similes sunt sacris pigmentarijs
qui alijs bonu odore prestant et feces
tm sibi conservat. Doliuim vinum optimu
vinum tenet vt alijs pro tre administrat
sed sibi non retinet nisi feces. Nane gra
rientes nichil prer ora retinent extra
renu. Sunt et predicatores tales sicles
consulatoribus qui alior referunt probitates
extollunt q; meita. sed nec ipi pbi sunt
nec aliorum bona meita amulare sata
gunt. Sunt et mlti i castris q alios ad
bellandum ad strenue militandu et
ad adversarios fortiter resistendum cla
moribus mouent sed ipi prelio nuqm
appiquant. Multos campana ad predica
cione vocat sed ipa solo sono contenta
de predicatione non [illegible] Tuba fortit
clangens corda hominu et equior ad
plia incitat sz ipa non bellat. Candela
alijs lumen frt sz ipa nichil conspicit
et tm alios illuminando se consumit
Cymbalum cum nichil audiat ad se au
diendum sepius mlros vocat. Flos vio

le seu rose odorem naribus administrat
sed ipe nichil omino odorat. Cerebrum nichil i se sentiat sensum membris
reteris administrat. Druslus cuncta
videns serpm non videt. Cyphus dul
cia alijs vina ppinat sz ipe ea non de
gustat. Heruitores regum et principum
sepe alijs magna fercula ppparant de
quibus plurimes ipi nichil gustant seu
arripiunt pter fumu. Aruma muli
pariformiter magna docent et predicant
ipi vero no facientes que dicunt solo
vane glorie fumo contenti sunt. Itaq;
hys ex is licet concludere cum no debere
dere qui quod docet negligit adiple
Quot verbum diuinu nullomo est
contempnendu qd a maxio predre narrat
Capitulum tertium

Sed nuqm contempnendu est dei
verbum cum a non faciente
fuerit predicatu. Nuqm du ratione primo
qz a deo est omne verbum a quoqz
est narratu. Secundo qz pt audientu esse
utilimu. Nuqm enim vt primo primu exequ
membru contempnendu z dei verbu
Quod si omne verum dubitas non
esse diuinu te verax arguit argumentu
Nam oes homo z mendax. iux philosophu
dictu vt cum de suo loquitur menda
ciu loquitur ~~mendacium loqt~~ vt docet
doctor eximius augustinus. Ergo quicq
loquitur homo ... verum non est suum
quod loquitur sz diuinu. Aruma sicut
oes ecia ab ecia prima venit sic veri
tas omis a prima ipa veritate descendit
Unde sicut illo verbo apli. Nemo potest
dicere dns Jhesus nisi in spiritu sto glosa
sic dicit. Omne verum a quoqz dicitur
a spiritu sto est verum. Unde eximius
doctor ait. Solus ipe docet i terris qui
cathedram hit in celis. Et hoc z qi
matheo dns ait. Nolite vocari mgri
vnus est ei mgr vir qi i celis est xpus
Nam ipe solus est qui docet hoiem
sriam. Deus ei sriarum dns z vt qd

Os vir accipit quod manus tangit
Similiter

13

14

15

cuzat

primo regum. Nam sicut ad hunc visibilem solem se habet oculus nostre carnis sic ad invisibilem solem se habet oculus rationis sicut in libro de spiritu et anima auctor ait. Sed oculus carnis licet facultate videndi habeat ex natura nullatenus ut expeimentum non fallax ondit hanc visionem assequitur nisi solus visibilis lumine adiuvetur. Ergo nec oculus spiritualis humanus visionem deliceret intellectus lucem ad cognoscendum verum de sua natura sit aptus nullatenus tamen istud assequitur nisi divinis radius fuerit illustratus. Unde dicit Augustinus ondit. Deus in divinis eloquiis dicit lux et ignis lux illuminans intellectum ad notitiam veritatis. Dicebat. Dic in lumine tuo videbimus lumen. Itaque colligitur ex premissis quia a deo est omne verum a quoniam ore sit dictum. Ratione ut Richardus ait idem sit verbum cordis et oris nisi quia in corde nudum ore vestitum. Cum vero non sit aliud quam verbum cordis vestimentum restat necessario argumento conclusum quia ab eo est verbum oris a quo est verbum cordis ex habundantia enim cordis os loquitur. Ratione phos testis voces sunt carum quae sunt in anima passionum notae et constat ex ma per se nota quia quidquid est causa causae est causa causati. Ergo quam ita est nullum verum cum quique ore vilissimo dictum est ab aliquo contemnendum vel ob vilitatem loquentis vile putandum sed cum quis sit aut unde sit attendendum quia non est humanum sed divinum. Nam unde quia Geneta dicit. Prudentis viri officium est non quis loquitur sed quid quis loquatur attendere. Et item de prudentia loquens ait. In dictis non te moueat loquentis auctoritas. nec quis loquitur sed quid loquitur attendito. Depe enim ut experientia certa docet. ex fragili solidum. ex turpi venustum ex aspero lene ex nigro album. ex deformi formosum. et ex vili videmus preter preciosum.

Nunquid mentior. Si extimas me mentiri te arguunt hec exempla ifrius annotata. Nunquid non ex illa primordiali materia informi et tenebrosa omnia mundi fruit corporatum una quia summa tam per spiritia tam formosa tam est radiosa. Nunquid tu vinum naturae amicum debilium confortativum vulnerum sanativum extimas contemnendum eo quia ex vite per medium tortuosa et nigra sit productum. Nunquid aliquis ex hoc rosa est detestanda quia de spina est foris educta. Nunquid desipiatur electuarium sanativum salutis non solum curativum sed est conservativum quia quia ex rebus amaris et vilibus est confectum et tibi ex vili pixide preciosum. Nunquid mel cum sit naturae amicum calefactivum mundificativum et lavativum tibi est contemnendum quia animalis ex ore tam turpis et [illegible] ex floribus est collectum. Nunquid [illegible] natura sit nitidum. sic humane naturae amicum vili pendendum putabis quia ex vbeibus tamen feridis tam turpibus et pilosis eductum tibi est concernis. Nunquid aurum vilipendit et argentum quia ex terra elementorum vilissima est productum. Nec. Et insuper viles hinc lapides preciosi tam delectabiles visu tam preclaris virtutibus adornati quia ex tira vili sunt producti. Quis est tanta genera fructuum granorum arborum florum et fructuum extimat contemnenda quia sunt ex tre humore producta. Nunquid synapum porros et raules quis iudicat contemnendos quos cernit ex semine tam modico et nigro ac pusillo esse productos. Quis nobilissimam margaritam aspectu pulcherrimam maris virtutibus adornatam iudicat contemnendam quia ex vilissima conchula inter alia quae nulla nobis a natura contessa. Depe insuper per tenuissimum strictum et vilem aqua lympida diruitur in ampne

Simile.

Simile.

et per antrū lapideū et aztiq; humi⁹
aque dulcis descendit ī mare / et mag
nus valde ex pio foramine fons erū
pit qui non solum sitis extinctiuū
sed mlīz est egritudinū est curati
uus / Quid sulphure vilius coqz fe
tidius attū aqua ad fontem per ve
nam sulphuris diuinata mlīs est me
dicina salutis sicut pz ī balneis ex
hac aqua confectis / Ex vilissimis
insuper terre venis dulcis ī fontib⁹
aqua surgit fluūm pductiua · tirarū
fecunditiua sitis aride extinctiua ·
germinū nutritiua · vrbium firmatiua
et sordiū corpoāliū extersiua / De ve
tre veneno so tela nō venenosa ex
trahitur cum sit quedam medicina
vulneribus et sanguīs cōstrictiua fluē
tis / Quid pretiosius hodie seriw·
et quid humano vsui vtilius · et tam
de ventre fedi et turpis vermiculi est
eductum similiter et amictus bombicū
aspūbus tam pulcher tamq; visu nro
accomodus ex viridi herba viliqz folli
culo vermis vt plinius dicit qui bom
bices telas more aranearū contexit qs
pedum ministerio facit ex cuiq; texture
bombicinū fit pz sive sit sive sit vtriq;
ad ppositum nostrum deseruit / Dum
ex vili res pīosa predit / Ex sambuco
est turpi et cōtacto flos aromaticus
predit et candidus optimi odoris et
sapidus / Et ex quibusdam cum cā
nis tre sentibus iuxta nylum in
stagnis dulcissimū certe electuarium
fit · scilicet sabara dum fucit suo mō
decocta cuiq; vtus est collectiua · disso
lutiua · ventris humectatiua · stoma
chi mundificatiua · pectoris et pulmōis
lenificatiua · vocis clarificatiua · tussis et
raucedis ablatiua · humiditatis con
sumpte restauratiua vt dicit ysaac
in dietis / Nonne crystallum tam pul
chrū ex vilissimis aquis minalibus
vitrum tam radius pvium ex vilissi
mis ar infructuosis cineribus · et
sal ex quo oīs cibus condit ex aqis
amaris et putridis fiat / Ad
nobilius corpore humano quod est
quodammō finis oīm corporum
mundanorū quod insuper ē ad sū
mam bōitudinem ordinatū quod tū
ex tra non tū sed ex lymo forma
tū est / Itaqz concludit ex pmissis
exemplis q; non semper putandū est
esse vile quod predit ex vili vtute
quod maxīe ostendit esse verum
dum non cui; potēcia vl virtute ex
quo res est educta / Quae cū lucz vlt
concludere q; cū verbum nō habeat
esse suū a loqte sed potius a doven
te et anima illustrate · nullo oīno
mō verbū verū cui; cūq; ē cōtemp
nendum sz sit accipiendum quasi
a deo sū dictū vl diuino ore platū
ne forte dum despicis illud non lo
qntem sed verbi datorē cōtemp ne
videaris / Quia qui cōtempnit vi
ba pīonis · non pīonē sz ipsum fit
iuriam / Dic qui veritatis calump
niatur datori poni q; quā pferēt ver
bum iuriam infert / Cum est scp
tor quicūqz nō sit aliud quā calam⁹
scribē iuxta testimōium pphete dam
tice / Ideo qui scpturā vituperat aut
blasphemat non calamū sz scptoris
pnocat incertia / Hariformiter per
oīa qui verbo veritatis per q; cūq;
est plato detrahit datori potius
q; pferēti videtur iferre blasphe
miam / Itaqz ob hanc causam tan
tor testimonijs exemplorū veritate
vallatum sci viri ac sapientes an
tiqui nō sunt veriti a mimis edo
cere / Quis ei pharaone sublimior
et cui; gentis sapia egypciaca sa

Ē pductus · vl dicitur et erīā ad ppo est q; būbix ē qda

Predit ad ēē sed diuina potius

V. iuria pl. biuriae.

pia ac sua maior fuit ad quam discrendam
plato philus tam sollicite peruenit et
in pharao et sapientes ipius non ven
tur sciam discere a joseph famulo pe
grino pauus denarius sicz triginta
in seruum comparato adhuc tpe puero
carere squalido capite capillorz non
tonso ac vestimentis non rasto Da
uid in cathedra sedens sapientissimus in
tres non est veritus per consilium femine
vilcois fridam filium reuocare in pziam
quem anquirebat ad penam Deus si
milis in sapientia salomonis Et in de
ligno quo quidam fuerat suspendendus
p ruq mozte erat rigmi hierosolomi
tani destruendum per mulierem gentem
lem et extraneam est edoctus Moy
santus vt moyses qui et excellentem
huit ypheie spm et sic loquebatur
ore ad os tum deo tam familiarissimo
modo sicut loqui amicus cum amico:
Et tm a jhetro socero suo viro vtriqz
pagano de magnis rebus et pluribus
est edoctus nec discere a minore est veri
tus a quo ais dei populus docebatur
Non dedignabantur dni sacerdotes le
gisqz mgri a judith vidua edoci Sar
dos ille magnus helyi a puero samuele
no est veritus dni qirere voluntatem
fuit et quidam de patribus in deserto
qui de vxore sua quam in selo dereliq
rat temptabatur nimium Cumqz hoc
patribus alys retulisset ipsi fuerunt ei o
nus pne tam grave eum per hoc de
bilitare volentes. quod ille ferre non
valens incurrit infirmitate sic vt surgere
no valeret cum tm ner sic temptatio ces
saret Cumqz ad locum suum eum visi
tans quidam fr pauper et peregrinus
dei gra declinasset et causam sue infir
mitatis audisset dixit ad eum Si me
paululum et desprm audire volueris nec
verba mea contempseris bni vtriqz tibi
erit Et addidit Dice a te onera istu
tam grauia et suo tpe cibum sume vi
resqz paulatim recuperas aliquid operare
et iacta in dno omem cogitatu tuum cuq
gra et virtute no viribus vllis humanis
vincitur her pugna carnis Quod dm
ille ageret dicta maiorz relinqs et pau
peris consilio fris adherens mox carnis
stimulus conquiescit Ergo no sit fris
verba contemnenda minoris qz sepe
puidentia diuina q oris vitatis est ca
pma reuelat pauri quod maiori sta
tuit abscondendum Unde et ipe dns
in apocalipsi sic ait Confiteor tibi pater
due celi et tre, qua abscondisti hec a
sapientibus et prudentibus. et reuelasti
ea paruulis Ita pr qm sic fuit placitum
ante te Aque ei fluunt ad valles et in
vallibus solares radij congregant Non
de hor quidam sanctus ait Principium sapie
humilitas est Ad quam tria maxie sp
tare videntur Primo vt nullam scptu
ram vilem teneas Secundo vt a nullo hoie
discere erubescas Tertio vt cum sciam
adeptus fueris alios non contempnas
horum quoq quod didicisti operibus ante
tium facere no desistas ymmo ipo fro
adimple studeas Aurulus ei quantumq
natura sit nobilis arboi vili si fuerit
inserentis non dedignat ab illa suscipere
accipere. ac ipm in fructu ppos commutare
Nulla z planta adeo generosa q aria
elementorz vilissima humorem quo viuat
dedignetur assumere ac mediante humo
re ipo frondibus floribus et frib fructi
bus se ornare Murena est nobilis quida
pisis in mari qui cum no habeat masti
lum comparare non veretur a serpente corripi
qz ab eo no contingit aliquid serpentinum
vel prius vllo veneno infectum sz suauita
tem similimum humanis visibus p futurum
Igitur a quocumq suscipiendum e verbum
verum. sicnon sit erroris veneno infectum
sit qz ad fructum ate ordinatum Nam et
fris paulus aplus qui de tanto
in se hospite letabat an ipi expeimenti
gratis eius qui in me loquitur xpus. qui

Deut. 18. a.

Judith 8. c

1 Regis 3. d

a 3

et certus erat se non ab homine sed per re
uelationem xpi accepisse euangelium nr
Venit tum alius hominem referre ne forte
arguereret aut arguerisset in vanum Nam
et ipa sapia dei pris multa a discipulis
suis in euangelio quit. nō vt discerent
qm tuncta fiebat sz vt grē docerent
non a maioribus tm nec tm a iustis
sed ers a peccō infectis Multi documenta
sunt contempnenda prorū. Multi qz
balaam malus fuit et ab auaricia
depranatus eius mala exstitit phetia
tantis prōnis commendata tū sollempni
ter diuinis libris et dictis ipsa Di de
non respuit sz potius requisiuit testiōm
aruoli homis ar mari prōris qs audeat
reprobare de retero verba multitū pcerū
tis Legimus Ioiatū se legisse sex
milia librorū origenis quem tam turpi
errasse conuinci multi et sollempniter
omelias ac dicta sci tenent ac tenet
ecia Quid de apuleyo referā et
porphirio ac platone quorū tam crebro
sūs vtitur doctor eximius augustinus
et tū quos laudat in multis in pluribus vi
tuperat et confundit Nam et ipe platō
nem adeo est seruitus in pluribus vt vi
deat fuisse platonicus et tū eum in mul
tis turpiter aberrasse conuincit Nōne
et versus insuper sybillinos suis cer
minus libris insertos vitatibus magnus
plenos quos sybilla non fecit xpiana
Ergo si nō respuit verū ab hereticis e
narratū sz tota die in manibus pluimorū
verba phorū paganorū versantur multo
fortius non christiānis contempnendū quod
a viro xpiano est narratū quos christi
anes illum malum Nam et balaam phe
ta iam deus non veritus est discere ab asi
na vt sic asine documento diuina effugiet
iam contra se arcus conatum Est
ers valde notabile qm ius asine qm ipi
phete diuinus angelus apparuit et p
phetam per asinam instruere voluit.

vt dum rationale distat a bruto et mag
nus phetam ab asina doceret nullus dor
trinam homis contempnendam ers si
vitam duceret asinam eo qm nō sua
doctrina sz diuina Unde et sapiēs
simus salomon ad sapiam discendam
mittit homies ad formicam Et in Job
scriptū Interroga iumenta et doce
bunt te et narrabunt tibi pisces maris
Dei et maxime mediocres non sunt
veriti a brutis addisce sine considera
re subtilissime et studiosissime vbi
repeire debeant herbas saluiferas
accōmodas medicine Ergo si humilis
corde es si dei seruus es nō vereaī
ris discere a quocūqz nō a mario pro
re non a pecore nō a pisce sz bona
undiqz tibi sume et si videntur non
bona tu tū illa in bonū conuerte Nam
et vinus humorem quē a radice amarū
suscipit in vina dulcia conuertit Oli
ua a radice amara humorem accep
tum suauē vertit in oleum vulnerum
lenitiuū Et vinea eng tudy eundem
humorem acceptū vertit in balsamū iter
ligores marie prosum Ergo et tu si
bona inuenis ad gloriam dei verte si
mala illa in bona conuerte olyue et vi
tis ex Itaqz concludamus ex oibus
supradictis qm nullū verū est homibus
contempnēdum qz a deo sz omne ve
rum qm sepe reuelat pmulis et ab
ueritis qm absconditat a magnis Unde
multi deus nathan minori phete ont
q inclito dauid regi qmus eximius et
ipe phetam relauit Reuelauit et plu
rima Ysaie quā fecerat ezechie et Je
remie qua sedechie Et plura qm a
chab reuelauit mychee et helye Et
insuper valde plura Et ~~plura quā~~
~~achab~~ reuelauit danyeli qm omnibus
sapientibus chaldeorū

Quod non sit contempnendū verbū
diuinū eo qm sit vtilissimum.

Capitulum quartum

Sic igitur patet primo quod nullum verbum verum est contemnendum a deo sit omne verum Dz 2° non est esse contemnendum eo quod constat esse vnlissimum Nam in potentia rationali dotata est ratio sicz cognitiua amatiua et operatiua sed verbum dei veritatis illuminatiue quod ad potentiam cognitiuam et virtutis inflamatiue siue calefactiue quod ad potentiam affectiuam seu amatiuam quod idem est. est et virtutis motiue quod ad potentiam operatiuam. Quod quo verbo vnius quod illuminat intellectum. inflamat affectum et roborat effectum De hiis tribus habet in psalmo Lucerna pedibus meis verbum tuum. et lumen semitis meis Iuram et statuo custodire iudicia iustitie tue. Lucerna quidem calore calet quo pedes affrigidatum adiuuatur est diuinum verbum mentium inflamatiuum. lumen quod humane semite dirigit. et idem verbum intellectum illuminatiuum. Iustitiam quo ad mandatorum obseruantiam quas mouetur est idem verbum diuinum operis perfectiuum

Unde quidam sapiens verbum quodcumque diuinum soli dicit similiuum esse. cum est officium ipsum tenebras effugare per radiorum repercussionem. tras incendere per radiorum repercussionem et ad fructificandum cuncta mouere per radiorum multiplicitatem Nam quia in terra solares radii adimatur et ibi esse detinent ideo tanta in ea rerum generatio producitur Dicit quo sic sapiens Verbum dei est sol illuminans contra tenebras ignorantie est sol inflamans contra frigus malitie. et est sol fructificans contra torporem pigritie Et addit sed oculi infirmitate grauati ab hoc sole auertitur Dole hoc lutum indurat sicut lapis et ideo ex eo non fructificat quia opus domini non acceptat Verbum ei diuinum est hamo similiuum quia nunquam capit nisi capiatur ore ipius piscis Dic et qui verbum audire contemptim ner illud audito corde capit lumen eius non percipit. calorem non sentit et fructum non incitat

Quare vt augustinus ait sicut nullum est maius predestinacionis signum quam dei verbum libenter audire. sic nullum peius est signum quod illud contemptim Qui ex deo est verba dei audit et propterea ait dominus vos non auditis quia ex deo non estis Et ex quo sint statim addit tum dicit Vos ex patre diabolo estis

Quis non libenter bona nouia audit amici quem diligit Quis miser hinc sponsum nimium speciosum toto corde ab ea dilectum. sed ab ea diu non visum non libenter suscipit mutuum ac auribus simul et corde intendit in eum vt ab eo audiat verbum diuinum expectanti Quis et hinc vnicum filium toto corde dilectum quod misit ad bellum ad aduersarios expugnandos non curret audire publicates eius quam strenue militauit quam valide hostem strauit et quod gloriosum fialiter habuit ex hoste triumphum Quis digne narret quam Iacob patriarcha letitiam habuit dum filium suum viuere in egypto audiuit et tire hire diuinum quem credebat a bestia deuoratum Vadam inquit et videbo eum antequam moriar Quam aude fratres ille thabras audire rumores de filio expectabat quod ad patriam extraneam miserat quis exprimere digne queat. Nam oculis meis obuiam illi curritur. pre gaudio quoque plaudit Nonne rex dauid dum contra absalon exercitum misisset totus suspensus expectabat in porta nuntium bona narratem. Iuua nuntiata sunt ex Sed quid curimus per antiqua. Nam et nunc cotidie conspicimus quod dum lire regie bona nuncia referentes mittuntur ad aliquas ciuitates tyrannia

Genesis 45. a

Tob. 11. b

2. Regum 18 c

bula pulsant pcones clamat Et omnes
undiq; cōcurrant mox ad salutationē
regis galee deponūtur de capitibus bur
rete detracta plicantur aculi ad lias
eleuātur et capiūt nimis auide q̄ legū
Ergo tu quomō dicis te deum diligē
summo quō inimicū eius te nō estimas
vere esse qui eius nūcius nō demeris
ab eius pcūribus aures tollis et noua
audire de eo contempnis. Nonne est
qui cibum nō accipit vl' accepta
mox reiicit signū instantis ꝛ mortis.
Qui est cibi non sentit dulcedinem
nulli dubiū est quin gustum habeat egri
et infectum Sic et qui dīna verba nō
audiūt et audita reiciūt ac quibus ipa
verba non sapiunt vl' oino spialiter
sunt mortui vl' prim mori vl' egri
Itaq; supiis posita repetētes dicimus
q̄ verbū dei est illuminatiuū mētis eo
q̄ illuminet itellēm Nam cōstat q̄ fi
des est quēdā lux mētis dirigens aiam
i credendis Vnde ab aplo dicit arguimēti q̄ pcedit
i alis sentēcis facit fidem de dibis
sic i rebus diuinis fides ad credendum
intellēm inducit Ꝛ constat iuxta eundē
aplm q̄ fides est ex auditu auditus at
est per vbum xpi ergo si q̄d quid est
causa cause est et causa causati. si fides
illuīat itellēm cōstat q̄ vbum quod ad
fidem aliquomō causat eandem mētem
illustrat Est go diuinū vbum oibus
illis tribus similimū. quarū est illustre
mundum sicut lux errantes i tenebris
ad viam reducēti. viam deuiantibus os
tendens et insuper tenebras expellens
ipsum soli illi qui sunt lucis iimici subter
fugiūt verbum dei Unde Ꝛ i Johē
Qui mala agit odit lucem et non veit
ad lumen vt nō arguāt opa eius Verbum
ei dei speculo dr simile. q̄ sicut spe
culum detegit oia bona et mala sic diu
nū verbum arguendo detegit vniusa
tem diuinū verbū est cordiū iflāmatiū

quod maxime efficit dum ex flāmigero
corde demit Nam q̄ idem ē verbum
cordis et oris vt sup̄ior iam tertius
edoceut. Verbū oris mortuū esse non
potest quod ex viuo corde predit Ut
contrario viuū esse potest verbū oris
si mortuū vl' frigidum fuerit verbum
cordis Vnde dicitur i ecclasico de he
lya Surrexit helyas quasi ignis et v
bum eius quasi facula ardebat Ipse
Dnō ista vnione sunt cōiuncta vt es
set ipse ignis i corde vt sic verbum
igneum esse posset i ore Dignū est
ei vt bernardus ait vt ex igneo corde
ignea lingua predat Ob quā causā
aplis suis sūis apparuit vt diū int
corda essent flāmanda verbis et lin
guis ardentibus legem ignea aplis oi
bus pdicaret Vere go diuinū vbū
igni credit esse similimū q̄ sicut ignis
penetrat omne metallū sic verbū
diuinū fundtus penetrat cor huma
nū Qui vba sapiētū quasi stimli
et q̄ clauū i altum defixi Et ignis
metallū a rubigine purgat et fri
gus expellens illud sibi et toto assimi
lat Sic et dei verbum quem inuadit
ab eo pm rubiginem tollit quadā vio
lencia ad se quoq; trahit et rapit de
pm frigus ab illo expellit eo q̄ fe
cunde verbo pdicato verbū increati
assistit quod predicta oia opat et
facit Istem diuinū vbum est magno
ꝛ opm efficiū miraculoꝛ opatiū
et cordium viuificatiū ac ad pmaꝛ
conuersiū Ex m i actibus aplorꝛ vbi
ad verbū petri apli tria milia hoim
sunt conuersa Vnde de potencia vbi
hui sic i ysaia hetur Quō descen
dit ymber et nix de celo et illuc vlt
non reuertitur sꝛ inebriat tram et in
fundit eam et germinare eā fit et
dat semen serenti et panē comedēti
sic erit verbū q̄d egr dicet de oe meo.

Cū fer
tore predicēdi

Non revertet ad me vacuum sed faciet quecunque voluerit et prosperabit ad quod misit id
Ecce exiit qui seminat verbum umbre nihil et se
mini quia si semen divini verbi fuit
seminatum in bona terra umbre reli
quie type profusa et in porris nuce conclusa ar
si per quas inpiguinta nobilium et mul
torum fructum eit portatina et maxime
si fuit soli orientali exposita vel ob
iecta Unde dns in matheo quaerans
verbum semini dicit qui si cecidit in tra
bona affert fructum alii centesimum alii
sexagesimum et alii tricesimum vel primum
statum coniugalem tertium continentiam
viduialem quartum castitatem virginalem
Itaque concludamus ex omnibus supradictis
quia cum a deo sit omne verum et divi
num verbum sit tam utilissimum ut to
tius aetatis sit perfectum a nullo est con
temnendum sed totis affectibus am
plectendum a quorumque fonte divinae
tatis in lacum Porcius ecce legit quod scribi
quam damnetur Et siquidem inuen
tum fuit laude dignum ille solus ar
cipiat premium laudis a quo est omne verum
Si quid ante inceptum dampnandum
vel poenis corrigendum nihil tum est in pu
tandum quia dicere bona et vera voluit
sed nequivit et nescivit Nullum ergo subter
fugio correctioris in dictis si tum fecit
in fidelis Quia et ego secum ex nun
omne id iudico esse dampnandum
quod a veritate inventum fecit alienum
Nam iuxta sanctam doctoris eximii augus
tini ego de nullo illorum me est perfecto
qui perfecendo scribunt vel scribendo
perficiunt Itaque in hys principiis iuxta
sanctam magistri platonis. qui deum
dicit in rebus minimis invocandum. et
iuxta boetii documentum. quod ab deo
nullum rite fundari principium. inuo
cemus doctorem omnium et magistrum Jesum
saluatorem utrique qui est principium omni
arum. lumen omnium rationum et finis
omnium actionum sit in loquendo principium. et in
et medium. sit in et finis omnium dicendorum
Quia cum deo patre et spiritu sancto vivit et
regnat in secula seculorum amen.

Ut certo que dicenda sunt facilius com
prehendantur capitulis et titulis distinguntur

Distinctio prima docet deum esse in
centum unum sed in personis trinum

Distinctio 2a docet deum fecisse hominem
rectum. sed obliquasse per peccatum

Distinctio 3a potest occasiones ad lap
sum quibus homo inducitur ad peccandum

Distinctio 4ta docet quantum a peccato resur
gere

Distinctio 5ta potest multiplex modus gradu
tuum ad penitendum

Distinctio 6ta docet quam sit peni
tere utilissimum

Distinctio 7ma quatuor modos esse penitendi

Distinctio 8va docet quod primo est de
peccato dolendum

Distinctio 9a docet quod peccatum est confi
tendum

Distinctio 10a docet quod sit deo satisfa
ciendum

Distinctio 11a docet quomodo sit orandum

Distinctio 12a docet quomodo sit elemo
synis insistendum

Distinctio 13a docet quod sit penitentibus
ieunandum

Distinctio 14a docet quomodo sit
temptationibus resistendum

Distinctio 15a docet quomodo utilissimum
sit temptari

Distinctio 16a docet quomodo sit fortitu
dinem patientie portandum

Distinctio 17ma docet quorum exemplum
est imitandum.

Explicit prologus

Incipit tractatus de penitencia In
nomine Jhesu et virginis marie.

Incipit distinctio prima Quod deus est

Capitulum quintum

Cum esse non solum doceat divina scriptura sed etiam omnium philosophorum summorum scriptores ad probandum hoc necessaria desunt argumenta si intelligentia munda fuerunt exquisita. Porro quo accedentem ad deum credere quia deus est. Ut plus doceat quia omnium veritatum hoc fontale et radicale principium. Primo simplicem corde credendum est si omne defecerit argumentum. Deinde quod est vera fide conceptum est rationibus nutriendum. Ut patus sit vir fidelis iuxta beati petri apostoli sententiam. De fide iam corde conceptum omni posscenti reddere rationem. Quis unquam fuit sub celo plus quam non esse deum in generali credidit quam ius in specialibus aliquem erraverit. Di pagani de quibus magis videtur deum non esse credebant quare sibi tot idola fabricabant. Nonne romani omnium gentium deos habebant omnibus templa construxerant et omnibus thura offerebant tamquam qui eos in omnibus ferissent victores. Hiru id certe quia cum omnes deos venerarent et colerent qui soli deo quem iudei colebant qui solus deus et omnibus verus erat divinos honores minime offerebant. Quod ideo faciebant quia se solum coli mandabat. Quare si eum coluissent aspiruisset ut a cetis animis revocassent quod eis nepharium videbatur. Iudicabant enim illum omnino superbum deum valde cum nolit hic parem vel socium et ideo contemnebant eum. Itaque hoc nullus veritas in dubium quia iuxta doctrinam sanctam. Et mentibus hominum boni veri iterata cupiditas quinus ad falsa bona deinus error induxit. Nunquam crediderunt mundi philosophi deum esse. Apostolum audi quid sentiat. Invisibilia dei aut a creatura mundi per ea quae facta sunt intellecta conspiciuntur sempiterna quoque virtus eius et divinitas quem cum agnovissent non sicut deum glorificaverunt. Creatura mundi dicitur homo eo quod cum omni creatura commune aliquid habeat. Nam omnis creatura aut hoc tantum esse ut elementa et celestia corpora aut esse et vivere ut omnia plantae et vegetabilia aut esse vivere et sentire ut omnia animalia brutaque aut esse vivere sentire et intelligere ut celestia animalia. Ecce quo homo mundi dicitur creatura eo quod habeat esse cum elementis et corporibus alius vivere cum plantis sentire cum brutis et intelligere cum angelis. Unde dicitur in matheo. Ite predicate evangelium omni creature id est hominibus soli. Propter principium quod habet cum omni creatura. Posset esse dicit quod anthonomastice sit deus homo creatura mundi eo quod sit creatura dignissima propter quem facta est omnis alia creatura que sub celo est constituta. Ab hac quoque creatura per ea quae facta sunt et nota facta natura divina. Quae philosophi varionibus varius sunt adducti ut deum esse credent et agnoscent. Ita gentes ex visibilibus deum. Primo igitur corpora quae sicut sic dum corpora cerne rent esse composita et corruptibilia esse mobilia cum crederent deum talem esse non posse cum sit principium summum et simplicissimum nec ulli mutationi esse posse subditum corpora omnia mundi tunc renderunt. Cumque ad spiritus eorum considerando ascendisset et omnes compositos et mutabiles sedum affectiones invenissent eos transeuntes pervenerunt ad premium principium in nullo compositum. Nulli variationi obnoxium sed quod immobile in se manens universa movet

Item considerauerunt q omne multiforme est reducibile ad uniforme, et notauerunt multiforme ab uniformi procedere. Quare dum oia visibilia multiformia ce viderent deum vlt oia quesierunt que uniformem esse per oia agnouerunt. Item cognouerunt q ois multitudo nullo pt suppoit unitatem a qua primo oritur et tandem ad eam reducit. Quare ubi unitas non precedit nec dualitas nec nus aliqs alius ce potest qz ex unitatibus omnis nus existit. Nullq pt esse radius sine sole. Nullq manat riuulq sine fonte. Ergo nec nus cit subtrta a suo unitate. Quare cum ceru tantam multitudinem cernent et qdam differre qne qdam spece et qdam numero differre viderent cognouerunt aliquod unu esse a quo multitudo hec processisset quem ce multitudis principiu tradiderunt et finem. Item cognouerunt q omne mobile reducit ad imobile i quo cs fundat. Nullq ei cotra scala currus imobilem rota consrie cogita. Nullq ne cotra axem imobilem roti magnitudo rotatur. Nullq si digitus moueatur imobilis manet manus. Et si manus fuit tota mota nrte est imobile brachiu p manc. Quod si brachium totu motu fuit aia per se loco non mouet sed ipa est mouens corpus. Cum ergo phi cernent oia ce mobilia vel sedm locum vl sedm tempo seuerunt per hoc unu esse imobile. Unde pmendes phus clamat q oia deus rotat sed imobilem se conseruat. Et Boecius nr dicit q deus imobilis manens dat cuncta moueri. Ite viderunt suum phi vt boecius ait q omis creature mortaliu ghus diuerso calle procedant ad unu tn beatitudinis finem nituntur peruenire. Id aut est summum bonu quod dum fuerit qs adeptus nl oino queit ultrius eo q sit i eo status oim bonoz aggregatione ptitus. Et si deinit ultrius pter hoc nil frustra platatum sit ponit i natura frustra aut appetitus hoc esset si summu bonu non esset quod desideium huiq tmiat et qre ipm ponendum est. Nam et Socrates ipse cernens hoiem puersum appetere esse bnu credensq hoc non frustra in natura ce plantati quem nl hit superfluum nec ecs diminuti simulq considerans hoiem bnu ce non posse ni summi boni participatione summu quoq bonum percipi non posse nisi a purgatissima mente cernensq mente purgari non posse ni optimis moribus omne phiam. Augustino teste traxit ad mores vt moribus emendatis i summu bonu naturaliter concipitur. Durgit oculi mentalis aspectu. Beati iquit dni mundo corde quoniam ipi deum videbunt. Nam vt ait doctor eximius augustinus mentis humane inualida acies cum celesti nequit fungitur nisi per iustitia emundetur fidei. Dicebat ei Socrates q fines hnsque sunt ad finem necessitatem ipoit. Et ideo ad tmiandu hunc beatitudinis appetitu. Plato huiq socratis maior discipulus qui ceteros alios sapia antecessit. Et Augq ont de deo tam alte sensit vt dicat deum principiu oim naturaz et finem oim actionu. Sine quo deo dicit nulla na subsistit nulla scia istruit et nulla operatio expedit. Quid hac professione nobilius. Et tn de eo maius dicitur sc q i xpm credidit. Augq rei tria sunt signa primu z qz dicit Augustinus se legisse i libris platonis totu principium euangeli Johanis usqz ad illud verbu. Et verbum caro factu z hoc ibi no erat qz ner du filius dei carne assumpserat. Tz q ipe tradiderit patet per zm signu qz legi i quibusdam hystoriis et greci hoc di

Homo non potest esse beatus nisi participatione summi boni.

runt q dum sepulchrum eius semel tactum
fuisset a prima sit. apud eius latia au
rea est inventa in qua scripta erat Cre
do in xpm Jhm qui de maria est na
tus Sed m signum est qr crisostom
exponens verbum illud apli petri q
dns predicavit hys qui in carcere erant
quod valde est expressus in greco dicit
xpm apud inferos predicasse et omns
illos ab inferis liberasse. qui si fuissent
in mundo tpe sue predicationis et eius
predicatione audissent miraculaq; vi
dissent credidissent in eum Quod si
verum est nescio tm vnum hor scio q si de
rum fuit magnum diuine fuit promum
bonitatis Dicit igit qr eri platonem
inde foras eiectum vel eductum eo q xm
apud inferos predicante plato credidit mor
in eum Et adhor experimentum tale asserunt
arridisse Quod quidam scholais dum
qdam platonica dicta pleget nec ea intel
ligere posset eo q per quasdam similitu
dines loqrentur cepit in arrore maledicere
congere quasi q sic voluit suas senten
tias tradere vt intelligere nemo posset
Cum plato apparuit dicens quid me a
mice lacerasti tum ego sum salvus et fal
licerum ex omibus primus qui in xpm c
didi apud inferos predicantem Item Aristo
tiles alter discipulus socratis nunq credi
didit deum esse Nunquid de ea prima et con
dicionibus eius non loquitur valde multa Nunq
in comparacione entis sedm q ens simpliciter
esse concludit Cum ei her duo entia rela
tiua sint quae posita se ponunt et pempta
se perimunt si est ponere ens simplicit
ergo et ee Et quid in methaphisica aliud
qrit vl inuenit nisi vt ens simplicit ee
monstret Nam et ens simpliciter sive vt
dicit plamus causa prima est subiectum
in methaphisica Item in phisicis dicit et
ad hor est demostrando aperta vt dicit
ifra q in nullo genere causarum est in infinitum
procedere Ergo sicut ponere materiam

primam exemplar primum forma primam
sic et efficiens primum Et omnia q iste to
cause conveniunt in idem principium. sc
formalis efficiens et finalis. qr causa
materialis in deo ee non potest cum
nichil in se passibilitatis habeat sz sit
simpliciter purus actus In octauo est
physicorum libro omnia q primus motor
e nobilissimus infime totius nobilita
tis. quod non eet nisi illis omno existet
vt ei addi aliquid non possit Sed quid
de eo porphirius sensit Certe qi in eo
solo esset aie beatitudo Unde et de egr
su anime ad deum composuit librum in quo
patenter ostendit sine deo aiam beatam
esse non posse Nam et alii phios pla
tonicus fuit qui dicit q tam delicata
est tamqz dulcissima visio illa diuina
tantoqz amore dignissima vt quid q
haberi possit illa sola no habita non
faciat hominem beatum sz miserum Sz et al
ter phus fuit platonicus qui dum ewa
gelium legisset iohis scribendum lrs an
teis asseruit esse et in alto debere sus
pendi vt posset ab omibus videi et legi
Certe qui alte de potentia et magnitu
dine dei nostri senserunt paucam phi
quoq pauros hos posui qr preteris st
famosi Nam et ipse plato cum sum me
moriam feci. qr librum genesym plegisz
et ferisset si in egypcum descendisset
vt multi crediunt vbi moyses dicit.
In principio creauit deus celum et tram
ipse sic ait In principio fecit deus tram
et ignem. ponens ignem p celo eo q sua
opinio fuit super celestia corpora ig
nea ee in natura Sed ad nrm bocium
veniamus et ad nrm ybandum intentu
ipius deducent argumentum in medium sol
da veritate firmatum Nam eo. s. bocio
exclamate q deus orbem stellifer
condidisset et perpetuo residens solio ce
lum rapido cursu moueat legemqz stol
lis dedisset qua preire non possent et
q prudencia sua oia gubernaret sed

nimiu deplorante quia si solos artis
hominu non curaret eo q peruersi
alios solos residentes iustos vbiq de
pimentur ner esset aliqs opem ferens
philozophia a boecio requsiuit si mu
dum huic casu crederet regi an vllu
ci regimen rationis iesse putaret. Cui
Boecius Hey absit hoc prul vt credo
temeitate fortuita mundum regi. sed
operi suo psidet deum sno ner vnq
dies fuit qui me ab hac sue veitate
depulcit. Hec i primo libro. Et addit
i 2o. mundum a deo regi nuq dubita
dum putauico q ex patribus tam diu
sis omnino q contrarus i vna forma
mume conuenisset ni vnus fuisset qui
tam contraria sociasset. Communitas vo
narum ipa diuersitas disiozs mutue
sonetatem infringet ar oino diuellet
ni eet vnus qui quod neruit continet
Ner tam certus ordo natue prederet
ner motus tam ordinatos. locus tpibz
spatis et efficiencia explicaret nisi eet
vnus qui has mutationu vaietates.
manes ipse i vaiabilis disponet. Hoc igi
quid quid est quo oia fta sunt et con
dita et manent vsitato vocabulo deum
nomiu. Nam deum ait existere q est oi
um fons bonoz negni non potest. Na
esse quod i pfm esse dicit ex copatione
pfecti ad impfectum esse phibetur. Nze
necesse est vt si i quolibz reu genere
est pone aliquod impfm et aliqd per
fm i eodem nete est ineire. qz pfectioe
sublata non est fingere vt dicitur im
pfm aliquid. eo q pempto vno relatio
netio perimitur et alteru. Ded constat
q est quedam impfta et fragilis bom
i mudo felicitas. ergo ponere aliqua et
solidam et pfam dubitai non pt que i
solo deo primo sumoq principio inuenitur
qui non aliud ipe et aliud felicitas e
eo q i sume simplici sit oino idem habes
et quod hetur. Hec boecius longe diffu
sius dicit. Nunt ad rationes aliqs veia

Nam deum esse clamat oia scptia. cla
mat oia vox humana. et omnis breuit
creatura. eo q oia creatura tam celestis
q terrena tam spualis q corporea est ex
diuersis compoita. pter sola coponen
tia prima. sicut e matria et forma. q et
si non sunt ex diuersis compoita. ad
copositionem tu sunt ordinata. ita vt
a compositoe negant ee separa. qz nr
sine matria forma ner sine forma ma
dosq pt esse qz sunt eoz q dicit ad
aliquid vt phus dicit. qz citu est q
nlla creatura e a compositoe remota
ner simplissima quare nr simplicit
prima qz omne copositum e posteriue co
ponentibus saltem natura et oia copone
tia nete est copoita ee pora. Ergo si
matria et forma prima rerum principia vbiz
inueniuntur compoita. ner seipa fiunt
q ponenia. qz hoc pinet ad eam causa
q est efficiens appellata. restat ponere
efficiens primu oino simplicissimu in
nullo gne contetu oimq principiu. Qz
si forte tu dicas semp ista principia fuisse
coniuncta. et io nlla fuit indigencia co
ponentis actiui. quero quis nuo tam
multa q ponat pius non compoita neq
fta quis ecs celum moueat cum oe quod
mouetur ab alio moueat. Di dicas q
virtus natue. quo de illa virtute an ipa
sit fta. an omino non fta. sz existat
etna. Si non fta est et etna go infinita
e et imensa qz ome etnu est infinitu.
et hanc dicimq ee deum. Si aut est fta
quo a q sit fta. qz no z a seipa ex q
nulla sibi ee det. qz sic esset qn no eet
quod z i possile. Ergo vl est i infinitu
predere quod simplicit est i possibile. vl
est i hac virtute prima stare. Item virtus
hec infinita non pt ee virtus alicui
rei finite. qz substancie finite virtus in
finita ee non pt. Ergo cum celum sit
finitu sedm pfm. nmo sedm etu ex pei
metu cu no sit vbiq et moueat

continue virtus in deum virtus celi esse non
pt. Quo multo fortius nec alicuius creature
re tum celum contineat. omia et omne
continens sit maius oi suo contento.
Ergo hec suma virtus est a rebus oibus
separata. et ita intra q extra et ita infra
q supra continens oia non contenta. Ipsa
ista virtus non est accidens qz sic ab
alio dependet et per se stare no possz
nec infinita eet quia nec subiectum excedet
nec ecs esset qz omne accidens a suo subiecto
est tum ei adueniat et ex substantia
principij sit causatum nec viueret nec
intelligeret qz tm substarum nobilium istud z
Ergo hec virtus substantia e sz non sub
stantia prima. qz talis e ito positissima et
est finita et certis spatijs coartata ar
tortu preoi subposita. Nec z substantia
2a qz tlis est ito completa et veit ad com
posicione tum differencia et dependet a
substancia prima qz vt philus dicit des
tructis substancijs primis impossibile est
aliquod alioz remanere. et est composi
tu ex ma z et forma q sunt duo fnis
principia. Nec est sba ma z nec e sba for
ma cum sint a se mutuo dependencia
Ergo est sba extra genus omnino ab
solutissima. qz simplicissima. Item vtq
ipa iam dicta no pt esse virtus celi nr
altius prius mundi. qz virtus tlis esset
nalis tum substancie nalis omis virtus
sit eius sit naturalis. Virtus aut nalis
trn ad vnu se habeat nec diuersa effi
ciat qz idem oino similiter se hns semp
est natum facere idem. sicut no potest sigio
obscurare. nec adamas ferrum expellere
nec aqua per se calefieri. Ergo virtus
illa est est voluntaria potens omnia
potens et i oia contraria. Nec pt ee
alicuq rei creare qz non prima esset nr
suma ee posset et mutabilis essz. Sgi z
virtus 1a est etna est infinita est pia

et simplicissima. est intelligens z dua
substancia agens p voluto omnia qz
nec ad aliquid est arctata. Item p
Hocrius dicit deum esse summum bonum
quo melius excogitari no pt cominus
est concepto aiorum. Hoc credit no
solum xpiani sed et iudei ac sar
racenii omis qz pagani. Nulla fuit gra
ppus ydola adorauerit quie deum sum
non credet potentissimum summum bo m
Quis nisi amens p sua salute
illi supplicaret quem scire et posse
iuuare non credet. Itaqz hns ita sup
positis talis predatur. Virtus illa
oim rerum causa de qua sup dictum z
aut est corporalis aut spualis. sed
no est corporalis. qz si esset corpora
lis. suma no esset nec esset qua a oz
excogitari non posset qz maior qua
corporalis est virtus spualis et ma
gis nobilis qz virtus est voluntatis
Preterea si esset corporalis no pos
set producere res viuentes nr sentien
tes nec intelligentes qz iuxta sententia
phi et ecs augustinum et est insuper p
se notum omne agens prestantius
est patiente. Nec min q est per se no
tum et est suma virtus qz q ois suba
uiuens est nobilior qualiscuqz substan
cia non viuente. Ergo cum omis vtq
corporalis ignobilior sit spuali nulla
virtus corporalis rem posset producere
spualem. Nam et si dicat celum esse
causam gnanois oim. sicut in pluribus
locis ponit philus. hoc dicit respectu
corporum tm. qz sicut Augq dicit
ad solas differencias corporum valet
afflatus sydereus. Et si intelligat celi
qm ad aias viram dantes. hoc eit
ratione motuis sup celum influentis
qui est intelligentia plena formis. Er
go manifestum est ex pdictis p virtus
illa nobilis i fine totius nobilitatis

esse non pt vel itelligi tot poalis ergo
est spualis sedm diuisionem pmissam
Dz si spualis aut est vitus aie aut
itelligenie aut substanie sume a re
bus omibus separa Sed no est vt
aie vl angeli qz ois vitus tlis est
per tpa variabilis et e artata qua
sbe indiuidualis quare nulla talis
est qua nulla maior excogitari pos
sit Ergo a diuisione conseqt q vi
tus illa intelligenda est suma ad nichl
artata sz potens oia et influens
super oia Ter est aliquod enciium
sed est super omia encia et e super
ipm esse entis Item suppono hic tria
que sunt omibus itelligentibus per
se nota Primu est q i possibile e infi
nitum ptrisire qua quod ptransiit
pt infinitu non est Tm est q in
finito non pt aliquid addi qz ome
illud finitu est cui vl aliquod modi
tu addi pt Tm est qz infinito no
pt esse maius qz si aliquod maius eet
vel esse posset finitu nchil esset Ins
tnqz suppoiis iaqz per se notis ita
predicur Di mundus etnus eet nec
efficiens principiu habuisz et costat
q mundus non fuit sine diebus ac
noctibus quo si hunc diem i quo nc
sumus dies pcessiint infiniti Di non
qo nchil dare est aliq primu diem et
nchil mundum icepisse qm niqz exti
tit sine die Di aut dies infiniti huc
diem pcesserunt cum uerta suppositioz
infinita ptrasire sit i possibile i pos
sibile fuit pueire ad hunc die pnitem
sz pueniri est qo infiniti dies no pces
serunt hunc diem et mudu per con
seqs necessariu sit icepisse Item si
iuxta suppositionem pmissam i finito
non pt aliquid addi qo si huc diem
infiniti pcessissent dies nullus vltiq
illis posset addi dies sz dies addi
diei qo illi no sunt infiniti Ra et
nus quia quia semper ibi addi aliq
pt nuqz actu pt esse n finitus Nam
et ex hac diffinicione dicit infinitus
Nichil ei pt infiniti ee cuq ptes sui
finite quae vt dicit phus omnes
ptes infinite sunt nchil qz ee finitis
nichil fiei n finiti potest Aduare
cum ptes simul et tpis non possint
esse nisi finite i possile est oino esse
tpis vl num infiniti Ergo cu dies
sint nuabiles esse nequint infiniti
cum ps tpis sint dies et noctes q fi
nite sunt i possibile est tempq ee infi
niti Item si sedm suppositionem tertia
infinito no potest esse aliquod maius
nullus maior est numerq qz nus diez
dato q dies pcesserit i finiti sz maior
est numerq noctium et diecium a oz
adhuc nus quadracu maior adhuc
nus horaru maior adhuc nus punc
toru a oz adhuc nus mometo z a oz
adhuc nus vncia z et maior adhuc
valde nus athomoz qz ois dies cum
nocte hi qoz quadrates ois quadras
sex horas ois hora quatuor puncta ois
punctus decem momta omne mo
mentu duodecim vncias et ois vnc
ia quadraginta septe athomos Ergo
cum oia ista sint plura qz dies i possi
bile est oino i finitos dies pcessisse huc
diem Ergo est nchil dare primu die
et sic necessario mudu huc icepisse
et non a se qz hoc est i possibile mani
festum i plicans contradictione quia
si sibi esse daret sic eet qn adhuc no
eet Ergo est pone aliquod oino no
frm ne i crusis predat infiniti qd
simplicit est etnu et solu ex oibus
i finitu cui aliqd addi non pt eo q
sit quo melius cogitai no pt Ite pt
obiri de reuolucionib celi cu omni
die i xxiiii horis reuoluat reuoluti
one pfecta et idem de reuolucoibus

solis et lune quia p una revolutione solis
sunt xv^ti revolutiones lune · et idem
i revolutionibus saturni et jovis Sa
turnus i triginta annis, et Jupiter
i duodecim revolutur revolutione
pfecta Item hoc manifeste apparet in
generatione humana · Pter hoc quod
phus dicit i vetri methaphisica q
gnatio non e finita sdm sursum
nec sdm deorsum · quae sequitur q ha
buit principium · et q sit ponere primum
hominem · et q habitura sit finem ~
Unde et i physicis dicit esse q in
principio non homo ex semine sed ex
homine semen fuit · Un aperte
potest aliquem hominem primum fuisse · qui
non per viam gnationis processit ad ee
Nunc igitur demonstrato martino vel
petro aut paulo · quo si ascendendo
per lineam gnationis martinum infi
nita homines processerit Si non habeo propo
tum · q est ponere primum hominem generantem
qui non fuerat gnatus Si at mart
num infinita homines processerunt cum no sit
pertransire lineam infinitam no pervenire
posset gnatio ad martinum Ergo si des
cendendo per lineam perventum est ad
martinum · necesse est ponere i ea hominem aliq
primum Nec est i generatione ponere circu
lum qr cum sdm phim no fit i ea repe
titio eiusdem sdm numerum · qr sp ppia for
requirit sua materiam · nec ee possit al
terius q ppe materie pfectiua · anima
cum sit corporis forma · qui ppria pfecti
ua ee non pt · q^o manifestum z necesse
ee ponere primum hominem no generatum
sz frm · nec a seipso · hoc planum est · q^o
ab aliquo effectiuo principio qd non z
frm · cum non sit in infinitum procedere · sed
quod simpliciter est eternum · si mu
dus esset non frus sed eternus esset cum
nugi sine hoie fuit · qr vt phus dicit
semp planus et animalibus plenus fuit

infiniti homines fuerant in mundo · q^o et
aie infinite · sed quod fuerit tot et
no sunt anime cum immortales cer
tissime constet eas esse · q^o actu se
anime infinite quod e impossibile cum
infinitas nulli conueniat creature · cum
videamus q animabus preteritis addantur
et alie aie condie cum impossibile tum sit
aliquid addere infinito Cum ad po
sitionem sequitur impossibile cum iuxta
phim et anselmum · omne illud sit
possibile ad quod sequitur impossibile · eo
q possibile posito · nullum sequitur incon
ueniens · et no fuerunt aie infinite
q^o per gnes nec homines infiniti quare
est necesse ponere hominem primum et
mundum factum esse necesse · et no a se
ipso · q^o ab alio · qui nullomodo e fru
stum sit omni fro primus Quia si pri
mum aliquod i rebus no esset nul
lus ordo i rebus existeret · cum omis ordo
respicit ad primum Quae cum ordinate
i mundo procedant aia tam celestia q
terrestria iqm sunt a na · constat necesse
q sicut i mundo e ponere primum et me
dium et bonum minimum · sic et bonum vsqq
pfectum i nullo peritus diminutum · et
ideo bonum summum · quod e omium finis
et principium Item probat phus i 2o
physicorum · q i nulla causarum e procedere
in infinitum · q^o sicut e ponere mam
primam sic et efficiens primum · qr omium e
principium productium Item i quinto pro
bat · q motus no est motus nec mo
tationis mutio nec gnationis gnatio ·
qr si sic no esset · in infinitum procede
esset Quae cum infinitorum no sit
dare aliquod primum · no erit dare ali
quam mutationem primam · vel gnationem primam
alicui · q^o nec alicui mutationi vel ge
nerationem consequentem ad primam · qr
nec z^a nec z am · q^o nec p gnes

eig^o nu
aut pri
n p g
nec ha
infini

aliqua. qz sicut dicit primu est ad esse
consequtus nerim. Quae si no e dae
i celo mutacione aliqs prima. vl aqs
i gnacioe primu. nichil oino mutabit
nec transmutabit nec oino aliquis
generabit. Per hoc igitur expsse i
nuit tpus et motu habe principium
et no prede in infinitu et qz i gna
est pone aliqs primu qui no est gnatus
sz frus. Quia si sic no esset nec
hodierna reuolucio esset nec aqs ho
foret. Item pbat i 8mo phisicorum
qz motus rectus no pt ce continuus
nec infinitus. sz generando e motus
rectus cum non sit sedm eu circula
ris. qz non est repetito eusde sedm
num i gnacione qo no est infinita
et qo est necesse pone gnantem qui
non e gnatus sz frus. et no a se vt
dictu est. qo ab alio quae zo. Alia
argumenta ad eandem mam si voluc
ris habere in libro que scripsi de ex
naturalibus potis inuenire.

Quod deus sic ht verum ce vt no
possit cogitari non esse.

Capitulum sextum

Nunc restat suspicioribus ad
dere qz deus sic ht verum ce
vt non possit cogitari non ce. Qz
igitur cogitabit illum no ce sine cum
ope i possi. Est aliquid cogitare.
Nichil i creatura fit vl fiei potest
pter solum deum qui nichil est et
io causam efficiente no habet quod
a deo non fiat. Ergo quo illu pote
ris cogitare no ce cum te cogitas
ce ope. Di plato ferens trabem in
uaretur a sorte vino cum ferret
oimode sortis ope. nuqs rite cogita
re posset se non iuuari a sorte. Et
tu est valde dissimile rei de qua lo
quum. qz tu prima q dat sola ce ipa
administrat. et posse dat cogitare qs
illum non ce. qui dat cogitare. Non
iqs aplus sumus sufficientes cogi
tare aliquid a nobis tanqs ex nobis sz
sufficiencia nra ex deo est. Di mot
reli vim excogitatiuam hret quo
intelligenia se mouente excogitaret
non esse cum se moueri sciret ope.
Quo quo cogitae ponit vitam no
esse. qua sola scit se viue. Di oculus
vim cogitandi hret quo posset cogitae
lucem non ce. qua vniuersa cogno
sceret se videre. Similit pt dici de ri
uulo respcu fontis. et de radio respcu
solis. et de quolibet membro respcu
respcu cordis. quod eis vita et motu
influit. Dia ei tlia et similia si vim
hrent cogitatiuam illud no possent
cogitare non ce. a quo scirent se ce
et ab eo quod qs hnt hre. Nam et
opponuntur non ce et ce maxio qnie
oppositionis. sz contra dictoie vel pi
uatiue. Quare nemo sequitur qz sicut
non ce vl nichil ce nichil oino ht
de ce sine condicioibus ipius ce. sic
et ipm ce nichil ht penitus de non
esse actu vl potencia sedm veritatem
vel sedm nram extimacioz. Quae
cum no ce sit puano esse. et puano
nes per suos habitus recognoscunt
qz nullus sciret qz cert nisi quod
visus esset agnoscit. Nam no pt ce
i intellcu cadere nisi per cognicionem
ipius ce. non cadit in intellcm per
aliud qz per se. qz omne quod intelligit
aut intelligitur vt non ens aut vt ens
i potencia. aut vt ens i actu. Ergo si
non ens. non pt intelligi nisi per ens.
vt ens i potencia. nisi per ens i actu. et
esse noiat ipm purum actu entis. ergo
esse est illud quod primo cadit i intellcu
et illud est ce quod est purus actus.

Quae sunt ce dat sicl
ligere ce sunt ce quo
ergo potest cogitare

Verū hoc cē nō est cē ptīculare qz
tale cē est artatū et cum potēcia per
mixtū nec ē cē vniūsale quod mīme
hr de actu eo q nō habeat esse nisi
ptīculare Illud igit cē est pmum cē
quod nō continetur sub gne sz ext
genus et sup genus quodlibet habz
esse Sed qres 6° cum ita nrmō sit vt
demonstrano patens ont vn aliqō
de re tam certa dubitare contingit Dico
q hoc fact contras itellcūs humā
q incurrit ex errore pcī quo fit vt
non pius id aduert quod sibi viden
do pius occurrit nec illud pīus videt
per quod oia videt et sine quo nl
videt Exemplū ad hoc manifestū
est de oculo ad varios pulchros qz co
lores intento qui per lucem ar bnfino
lucis colores illos videt et aspicit sz
per lucem et si eam videat non tn
eam se videre aduert Dic et itellcūs
humanus circa hec trena totus intēt q
et qi ab eis absortus ipm diuinum
esse per quod oia videt quasi pmo
sibi videndū occurrat non tn adu
rit q illud aspicit Unde i hac ma
ximum est dictū phi q sicut oculus
vespertilionis vl noctue hr se ad lucē
solis sic itellcūs nr ad manifestissima
nature Quod cū oculus sic videt
vt lucem et tn assuefts ad tenebras
cecū et fantasmata visibiliū rerū
cum respicens per aeria solem lucē
videt nichil se vide credit Dic itellcūs
fantasmatibus plenus et totus ab
eis absortus dum puritatem lucem res
picit sumi cē nichil estimat se vide
Nam et aia ē sola illa q descente cor
pore vagatur per somnia et cum
sit spūalis sba nullis lineamētis exten
sa vel vlli qntitati mobili subposita
fantasmatibus assueta quibus ē tota
plena nūq se conspicit in sua natura
sed p in natura corporis cui ipsa ē
pfectiua i qua est natūa videtur
sibi q videat spūalia vnīusa Dic
et decepti fantasmatibus itellcū
illud q in videndo sibi pmo occur
rit et per quod oia alia videt a
inspicit se vide q ipsum illud videat nō
aduertit Ex m de hys q sunt in
regione vbi de altissimis rupibus
cadit fluuius qui de paradiso descen
dit quos ambrosius omīs asserit
cē surdos non qz illū sonū non au
diant sz assuet non pcipiūt se au
dire Nam et sunt multi qui rei
alicui nimis intenti grossa pulsate
cāpana et si eam audiant nō tn p
cipiūt se audire Dic et aliqn cōtingit
q homo sit itentus rebus aliquibus
hominem coram se trāseūte sibiq loq
tem et si eū videat et audiat nō
tn pcipit se vide vl audire Unde
de beato augustino recolo me legisse
q ad eum semel quedam mlier pro
consilio quodam veniens eiusq de
quadam qstione rogitatem incepes
dum illa sibi assistens totū suū ei
casum exponeret ille quid diceret
vel q sibi assisteret nō aduertens nl
oino sibi rndit Dic et aia nra ter
renis fantasmatibus obscurata et
tota illis itenta pmo illis imersa
non aduert se vide diuina Utq
licet concludere ex pmissis q conti
nō
git illam lucem cogitare non cē c q
ope contingit nos cogitare Cui q ratio
sic habetur Nam esse hoc creati
nō pt cogitari vt ab alio accepti
quare nrmō cogitā vt oimodo pmi
qz nec de nichilo nr de alio pt cē
Quo ei pt cogitari cē per se si
ipm cē nō est per se et a se ergo
ipm esse occurrit tibi cogitāti vt ca
rens oino nō esse ac per hoc nūq

incipiens neq; desines ee sed perpetuus
et eternus esse hns Occurrit michi oi
tibi hoc esse vt nullo mo hns i se quod
non sit ipm ee ac per hoc nullo mo
oppositu sz simplicissimu Item occurrit
tibi vt michil habens passibilitat · qz
omne passibile ntro haber aliquid
de non esse ac per hoc onditur sume
actualissimu Item tibi occurrit vt
michil hns defectibilitatis ac per hoc
vt bonu perfectissimu Item tibi occur
rit vt michil omnino hns diuisitatis
ac per hoc vt sumu bonu Igitur
diuinu hoc esse est esse purissimu
et absolutissimu primarium et etnu
simplicissimu et perfectissimu ac
insuper sume veru Quare cum
hec sint adeo certa q ab itelligete ip
su esse no pt cogitari horu oppositu
et eria vnu horu ntro infert alteru
impossibile est hoc diuinu esse pos
se cogitare non esse Nam q vnum
horu ntro inferat altm sic hetur
Quia ei hoc diuinu ee est esse sim
io est ee simplicit primu io no potest
itelligi nec est ab alio fm et constat
q nec a se fieri potuit eo q an se ee
nequit igitur z etnu Et qz primu
est et etnu io no pt ex alys esse copo
situ · q° est simplicissimu · et qz tale
est io michil passibilitatis est i eo cu
artu pmixtu q° actualissimu est
Et qz primu eternu simplicissimu
et actualissimu est io est perfectissimu
cui nllm fieri pt additamentu nec secd
rem · nec secdm itellectu Et qz tale est
io sumu bonu est quia quod super
habundare dicitur vni tm conuenit
Vt phus dicit Cum q° noiet ee pri
maru simplicissimu et etnu actualis
simu et perfectissimu impossile est cogi
tare ipm non ee vl esse ni vnu solu
Quod deus tm vnus est nec pnt
esse plures

Capitulum septimum

Ipso quia deus est nisi vt iam
tactu z onde oportet q tm
vnus t deus Nam Boetius probat q
bonu et vnu sunt idem · quare si ne
cesse est sumu bonu esse per eo secqs
sume vnu ~~sunt idem · quare sine~~
~~cesse est sumu bonu esse~~ sicut probat
omne esse creatu Nam qualis ois
artifex sit eius patetur oant opuia Non
ei cognoscitur ignis hre vim puri gratu
ia renouatuam tale fartiua · consup
tuam ni ab effectu q impimit sue fiant
Unde medicus credit esse bonis pui
dus et expuis ni ex cuis quas facit
i corporibus egris Unde qualis sit
faber mitro et cultellus oant Quis
nouit calidu esse piper ni tactu sit fri
gidum ni qz tale facit iti sumptum
sit et vinu sentit labys et gutture
frigidu · sed ee calidu nosciur ab ef
fectu · Ab effectu enim medicu cognouerit
i primis q res sit frigida q calida que
humida sue sicca · et vtru i primo q
du z° z° vl 4° has possideant qua
litates Ergo ois artifex per opuis qd
efficit inotescit qualis sit quia secdm
videam vl arte q ab intus i aia gerit
opus exterius fiat ita q ipsu opus
pt opus exterius arti metalli assimilat
vt per videatu exterius idea interior ag
nosceru Quare artifex summus cu
michil fecerit cui ee vnu non dedit
se sume ee vnu probauit Nuqd non
ipe mundus est vnus · Nuqd non ois
creatura e vna · Nuqd no omne qd
est appetit ee vnu Hoc ei Boetius sic
probat Dia ei aut appetit se coser
uare i ee nec de aialibus vllum du
bitu est · cu de aial qtucqz exigitu
sue nullu suam tueri laboret salutem
vt mortem toto suo posse declinet
Ad quid ei apis aial tam desperm car
ne et sanguine · nullu sic tps opandi

exquirit. sic ventū rapidum ra
pit. sic et suas alas de nocte a rore
custodit. sic aculeo armato predit
ni vt i esse se conseruare possit. Et sic
per animalia cuncta discurre et inuenies
ea nichil omino pagere ni vt salutem
ppiam tueantur. Sed forte de arboib⁹
siue plantis dubitando tibi occurrit q⁹
non appetant ꝑmanentiam sui esse
Sed quid est q⁹ plante breuit omnes
conuenientibus sibi nascent² i locis. ni
vt facile ire non possint. Nūquid nō
videm⁹ qz alie nascuntur i planis. alie
eligūt sibi montes. alie loca nimiū
humida vt paludes. et alie saxis hereāt
a quibus locis si alibi transferātur
arescunt. Deo ei loca sibi conuenienia do
rente natura diuīt² eligi vt se conser
uare possint in esse. Ad q⁹d ers omnes
velut quodam ore i tram dimsotrahūt
sibi alimēta a radicibus ar per medul
lam cortiremqz diffundunt et q⁹ intr⁹
medullam mollissima absconduīt in
medio ligni diuiciem ponūt. et exteius
cortirem q⁹dam duram grandinibus
pluuijs et ventis exponūt nisi vt se
conseruent i esse quod appetūt. Si autē
tibi dubitando de rebus iaminatis cuciat
cogita quare ignē leuitas vehit sursū
et pondēositas tram deorsum. nisi qz
suo esse her loca quēiunt. Ad q⁹d dura
vt lapides et metalla sic tenacissime
suis ptibus herent et laborāt et laborāt
implenti resistē ni vt nō facile dissol
uantur ab esse. Nam liquida vt aer et
aqua facile diuidentibus reduūt sz conti
nuo iterato se claudūt vt conseruēt se in
esse. Itaqz nichil est quod esse nō desideret quā
dui cē potest vnū. sz nrē est iterire du
desinerit vnū. Vnū conuenūt aīal in
cē constituūt sz continuo destruūt² si her
fuerīt separata. Item vnitas elementorum
hydrū. membrorū officialū corpus i cē
constituūt. sed continuo destruūt² si her

appetat et ostat pe
bocius addit p oē
q⁹ ē ma dum p̄ubsistet

cē. Sed in marginē plane pz nia dum
corpus. 2 aīma m

fuerīt separata. Hec oia sunt ipsa ex
pienia maīfesta. Itaqz certū est vni
uersa naturalia appetere vnū cē. qz
vnitate sublata de mire i omibus peit
esse. Hec oia boetius dicit sz q⁹ tam
et diffusius. Itaqz licet concludere ex
p̄dictis q⁹ opifex oīs ex suo opē ine
tesat. Restat multo fortius opifem
primū esse i se summe vnū. Cum enim
mē primū vnū est q⁹ nō diuidit². et oīs
creatura cū sit ex diuisis composita in
tellectū saltem diuisibilis ptē intelligi res
tat ponere ncessario solum primū vnū quod
ab omni est compositione remotum
et intelligi verū vnū. Nam duo ponere
summa bona vel plura omnino ē impos le
Nāqz constat ad sensum. q⁹ oīa ad plurialitatē
vnitatē reduūt² quae si ceēnt plura
summe bona essent ad vnū reducibilia
q⁹ ptēr illud vnū solum ad quod cetera
reduūt² nullū est aliud summū bonū
cum illud vnū principū et finis sit alio
rum. sicut vnitas est origo et finis
et origo oīm numerorū a qua siquidem
oriūtur et i quā vltio resoluūtur.
Item si ceēnt plura summe bona cum
posset vnū solum quidq⁹ et oīa cetera
ptēr vnū ex illis omia essent sup
flua et frustra. sed impossibile ē in
summa natura aliquid esse frustra cū
nichil frustra sit i creata natura. q⁹
summe impossibile est cē plura. Item si
ceēnt plura. aut i oībus conuenirent
aut i omibus differrēt aut i medio
mō se hrent. Si in oībus conuenirēt
et i nullo differrēt. ergo nō ceēnt duo
sz vnū. qz vbi nulla diuisio nulla
ptē cē oino pluralitas. sicut dicit Richar
dus quia differētia q⁹ res i num po
nit et numerare facit res. Et porphius
Differētia ē qua differūt a se singu
la. Si aut i omibus differrent ita q⁹ i
nullo conuenīunt q⁹ si vnū alīm nō est
et si vnū est summe potēs. alīm nichil
potest et sic de omnibus alīs cond-

ctoribus entis · ergo si plura nō sunt
est nisi vnū · Si aut quod veius videt
prim cōueniunt et prim differūt · g°
vnūquodq; eorū habet aliquod bonū
quod nō habet alīm per quod differt
ab alterutrū · sed quod vel mūmo bono
careret sūmū bonū esse nō valeret · qz
ei hor modicū addi posset · g° ānroma
gis si maximū quoddam bonū non
habet · Ergo si sunt plura sūma bo
na · nullū omnino est sūmū bonum
et sic q; sit vnū solum patet · Item hor
ipsū patz ex oīpotēcia quā sūmū bonū
constat hīre · Nam cē oīpotentissimū
est potēciam hīre ī sūmo qz res super
latiu sicut ī sex principis dicit in su
mo est constituta · Et constat sēm
phīm q; illud qd per habundanciam
dicit vni soli conuenit g° oīpotencia
nō pt plurib⁹ cōuenire cuiq; ratio ₃
qz si duo vl plures essent oīpotētes vl
vterq; sup alīm posset vl omino nō
posset · Si posset g° quilibet eorū alīm
destruere posset · g° nullus eorū oīpotēs
esset qz qui destrui potest nō est vllo
mō potens · Si aut super alīm alicēs
nichil posset sequetur idem ī conuenies
q; neuter eorū omīpotēs esset · et ergo
si plures omīpotētes cent nullus eorū
esset oīpotens vl omino oīpotens ·
Item horipm pbat diui cē ī mensurat
Nam sūmū bonū cōstat cē ī mensum
quia alias posset recipe additamentū
quāe nō cēt sūmū · sicut nullus sapiēs
dubitat ī dubiū · Obiqz g° esse cōstat
certissime sūmū bonū · et cum sit sim
plicissimū sicut superius ē pbatū con
stat q; obiqz ē totū · quāe si plura cent
obiqz existent · Imo vnū ī alterū cēt
sed quēnqz plura et simplicia vl ī diui
sibilia simul sunt sicut duo puncta
vl talia non sunt duo sed vnū · quia
vnū nichil addit ad alīm · g° si plura
essent et cōstat q; simul existent solū
nō vnū esset · Ducere de hac eadem
mā ī libro naturalibus ex 18 · Non est
possibile cēs ponere plura principia co
mo quo phī posuerūt sicut pone mām
īgenitam efficiens principio creatiua · qz
si sit cēt deus nō esset quo maius cogi
tari non posset cū aliquod bonū cēt
quod ab eo non esset · quod nephas est
dicere · Ex eadem causa arguit q; a non
bono deo · imo a solo deo solū sunt in
visibilia et īcorporalia sz ecs eorū contra
ria · qz si aliquid vl mūmū esset quod a dō
non esset · vl ab eo nō cē posset · non cēt
deus oīpotēs nec quo maius vl melius
excogitari nō posset cū maius melius sp
principū esset quod hec et illa producere pos
set · Unde tlia dicē est deum destruere
et eum blasphemys inuocare · Nulla ei
est creatura cum nilla sit composita et
de nichilo frā q; non corrūpetur sibi
relēn · g° q; hec corrūpa non illa facit
influencia diuina · que super aliquā in
fluit creatura ad conseruacoz ppetuam
et non super aliam · Unde de angelo no
bilissima creatura dicit Aug q; gracia
nō natura ₃ īmortalitatē suscipiens ·
Et hor idem asserit plato ī tymeo ī per
sona sūmi dei sic ayens · Ex eorū quoz
ego sum opifex voluntate mea īdissobi
les sz ex sua natura dissobiles sunt ·
Aug q; sup genesim dicit q; ē quedam
oīpotentis virtus · q; si ab hys q; creata
sunt aliqn cessaret species omīsqz nā
tonderet · Et gregorius q; dicit q; omnis
creatura ī nichilū tendet n̄ eam manus
omīpotentis continet · Ergo nēcē est po
nere q; a bono deo sunt oia visibilia
et īuisibilia ītelligibilia et ītellectū
rencia · corruptibilia et īcorruptibilia
Nam si corruptibilia bona nō cēnt eorū
corruptio bona cēt · qz vt doctor phūs
tus q; corruptio bona est ipsū quoqz ma
lū est · Ergo si corruptibilia mala cent
et si a bono non essent bonū cēt domos
et agros ītendere hoīes oīndē et oīa

talia facere quod tm nō concedit qui cor
ruptibilia mala cē dicunt. Quid est
ira corruptibilius. quid aqua fluxibi
lius. quid aere passibilius quē tm di
uina fancte influēta ꝑpetuo sunt
duratura. Item quid corpore humano
fragilius simul et vilius. Unde sic
de hoc Innocentius formauit deus
hoīem de limo terre q̄ cetis vilior. ē
clemētie. Considerās itaq̄ homo aq̄
tica se vilem inueniet. considerās aera
se viliorem inueniet. considerās ignea
vilissimū se cē sciet. nec audebit se
parificare celestibus nec ꝑferre ter
renis q̄ se parem iumētis inueniet
et similem recognoscet. Et licet ipm
corpus humanū sit vilissimū et ter
renū et int corpora sūme compos
tum et sit maxime ad corruptionē
dispositum. futurū tm est gloriosum
nulli passioni suppositum sz vita ꝑ
tua est dotandū. Et ibi hec corrupti
bilia corpa ꝑpetuo sunt mansura vbi
deficiet aīa sensitiua quā esse constat
omni corpore dignioze. eo q̄ nō solū
substancia sentiens et tam nobiles
sensus corpois efficiens. sz etiā tm
viuens sit nobilior oī substāia non
viuente. sicut docet non solū phīs
sz et doctor eximius augustinus.
Ergo q̄ vna creatura deficiat et altera
minus nobilis maneat fant vtrus
sūma et conseruās. Ponē go cor
ruptibilia a principio mala cē est
opus sūme stultitie. Nam cōstat
bonū et malū non opponi cōtrarie sz
ponuntur priuatue. et cum sed'm phīm
priuationes nichil sint. constat malū
nō esse aliquid sz nichil. qz vt doctor
boetius si malū aliq̄d eet deus qui
oīa pt malum facē posset. Ergo cū
deus malum facere non possit con

stat malum aliquid nō esse sed n'
Et go si malū nichil est sūmū in
eo ponē stultū est. Sed sicut ē dicē
q̄ malum nichil est ita licet cōcludē
q̄ maius malum min⁹ est et q̄ sū
me malū sūme non est. qz sicut bo
nū se hr per accessum ad sūmū
sic malum dicit per recessum. Ergo
si quod nō est principū esse nō pos
set et sūma statutas est ponere
malū corruptibilū cē principium
Vtra sicut sūmū bonū nichil omo hr
de malo. qz non pt esse sūme albū
quod aliq̄d ingrediens hr admixtū
sic cē dicit sūmū malū. quod nullū
continet i se bonū. Aliua sicut nō
eet sūmū bonū cui iesset vl' minū
malum. sunet esse potit sūmū ma
lū cui iesset vl' modicū bonū. sicut
nec sūme nigrū dicit cui vl' modi
cū albedinis ē admixtū. Et constat
hoc cē magnū bonū quod sic ē ab
oībus concipitur vt iam i superiori
bus est oīsum. Ergo nichil de cē
hīe poterit sūmū bonū/malū go
simul et semel sūmū malū ē et tm
de cē nichil hr q̄d'm sit ipossibile
rectis pz. Item potentia vl' sūa
non solum bonoz sz et malorū
est bona quia posse vl' scire malū
non est nōcet malū sed bonum.
rum malum vitari negat n' scirū
et posse facere malū et nō facere
fit cē brīn. qz brīs vir qui potuit
transgredi et non est transgressus
et facē mala et non fecit. Ergo
si est ponē sūmū malū sciens et
potens facē ōne malum qz alit'
non esset sūmū et simul et semel
et oīa pt et penitus n' pt et sit
oīa nichil sciens. q̄d'm ipossibile
sit aduertere. || Vtrū i diu

nis persone sunt plures.

Capitulū vm

Ipso quia deus est et quia vnus est restat videre si i diuinis ꝑsone sunt plures. Nam ita esse et clamat diuina scriptura. clamat ratio ostensiua clamat et oīs creata natura. Nam scriptura patent hoc clamat cū i principio genesis ait. In principio creauit deus celum et terram. Vbi cū nos dicimus deus hebreus habet elohim quod ē pluralis nūi. Sed in diuinis nec est nec ē pt vt ex singulis patz nūb natura. cū sit vna sola natura diuina. go ibi ē mis persona. Et hoc fidelis abraha intellexit cū tres viros per via astrendentes aspexit quibus obuiā iuit. sz vnū adorauit et mūt singulariter. mūt aut pluraliter loqbatur ad eos. Vnam tm itelligi i diuinis dans naturā. sz trinam personā. Vel posset dici q̄ cum dicitur In principio creauit deus celum et terram. Per ly deus itelligit pz. per li principio itelligit filius qz ipe dixit. Ego principium qui et loquor vobis. et de spū sancto adiungit qn dicit. Et spūs dei ferebat super aquas. verbo ei dei celi firmati sunt et spū oris eius oīs virtus eorum. Vnde et i ysaia traduit seraphim clamare. Sanctus sctus sctus dns deus sabaoth vt dns deus det itelligi essentiam vnā. et sanctus sctus sctus referatur ad trinam personā. Sed q̄ per antiq̄ discurrimus cū veteres, prius sapia itarnata docuit tn patenter mūt de spū paclito nūt de pre. Et vt omne dubiū remouerit discipulis post resurrectionē sic ait. Ite docete omnes gentes baptizantes eos i nomine patris et filij et spūs sancti. vt nomen quod ponit singulare referat ad ēntiam quā per hoc docuit ē vnā. sed pater et filius et qui addit spūs sctus referatur ad personā quā petrus docuit ē distinctam et trinā. Vnde Johānes i ēpistola sua prima sic ait. Tres sunt qui testimonium dat i celo Pater verbum et spūs sctus et hi tres vnū sunt. Sed attende q̄ nec ad hoc ꝓpm deficiūt rōnes. Nam deus pater aut potuit sciuit sz noluit aliū generare per oīa sibi coequalē vt sic inmudus fuit tum plato dicit et sic necessariū sit sentire q̄ a deo pz sus oīs est relegata iudicia aut potuit voluit sz nescuit. et sic fuit ignorans suma sapia. aut sciuit voluit sz potentia ei defuit et sic invalida potentissima natura. Que oīa sunt absurda et diuine altitudinis destructiua. Ergo nō aliud restat q̄ q̄ voluit potuit sciuit sibi filium generare. Sz quicquid ista tria cōtinuit i aliquo mox sequit volunta effectus. go concludi restat q̄ deus pz sicut ab eterno voluit sic ab eterno filium gnauit cū dedit omne quod potuit omne qd sciuit omne qd huit quantum simplicissimū bonū sit cū eum de sua substantia gnauit totā illi sbam dedit qz ptem dare nō potuit tum i deo ps nulla ē possit. 2c per oīa coequalem sibi filium gnauit qz et oīs generans natura hoc facit si posset ad hoc hret cū iux philosophi documentū et qd manus certi expeimēti omne agens intendit sibi assimilare patiens iq̄m pt. Ad quid ei agit i acre ignis vl aliud elementū ad quid in ferrū atq̄ metallum ad quid i viri de lignū vl ferū nisi vt faciat illud sibi q̄m poterit similimū vl vt totaliter in seipsum transferat. Nam

et vrsa quia parit sibi valde dissimile
lingendo nititur sibi assimulare. Nam
et eorum filios non nutriunt donec sibi
sibi esse eos cernunt. Ergo si tantum cu
ura cuiuslibet rei pducere sibi sibi in na
ipso magis debuit hoc esse in natura di
uina q est ars plena omni rationis viue
ciu. Nichil ei sapiens fit in mundo qd
non habet exemplar in deo. Unde ipse
dicit in ysaia. Numq ego qui alios pa
rere facio ipse non pariam. et qui alys
gnationem tribuo sterilis ymanebo
Ergo manifestum est nec in dubium
vertitur q creaturarum generatio et p
ductio exemplar habet in deo. Nz non
haberet si gnatio ibidem non esset. In di
uinis q° gnationem ponere necesse est.
Idem Dyonisius ait. Bonum est sui
diffusiuum et creatiuum. Nunq non sur
per oia mundi corpora se diffundit
et suum lumen communicat vniuersis
Immo vbertem suam vsqz ad pfun
dissima mittit terre et preciosa metalla
in visceribus terre gignit. Ignis sic se
multiplicare intendit q cum primum
sibi sit ascendere. descendit in lignis vt
se diffundere possit in eis. Nam et si qs
duas candelas accensas habuerit ar
sibito vna ex illis extinxerit et adhuc
fumantem admiserit accense ita q
fumus extincte ignem accense contin
gat visibiliter per fumum illum ignis
ab accensa descendit ac extinctum
accendit. Quis sufficiens narrare
qta cura est omnium seminum. omni ar
borum et plantarum. omni animalium genera
tioni intendere vt possit sibi in natura
filia generare. Itaqz verum est Dyo
nisij verbum. quia bonum est sui diffu
siuum q° secdm consideracionem phi ma
ius bonum est magis diffusiuum sui et
maxime bonum est maxime sui diffusi
uum quia si album disgregat visum ma
gis album magis disgregat et maxi
me et maxime summum album vt dicit
in albedine q nichil nigredinis hit
admixtum vel quo nichil est magis
album. Unde contingit aliqn q as
per loca intendens vbi nichil videat
nisi nives tanta disgregatio fiet
visus vt p illo tpe visum perdat
Ergo summum bonum iuxta argumentum
iam dictum summe sui est diffusiuum
Sed non potest se summe diffundere
p durando quodniqz bonum creatum
tum semper id exredat in infinitum
Quare nere est credere q generet
alium sibi in natura similimum a se
sola pietate psone distinctum. Qd
est animal q no generat sibi similem
in natura. Nunquid non bos generat
bouem leo leonem. ouis ouem. canis
canem. homo hominem Ergo solus
deus omipotens no potit quod a se facere
~~neris~~ contulit creaturis. Nonne sol
generat de se radium sibi communem
et esset eternus si generans esset eter
nus. Item nlis est artifex qui agere
posset aliquid sine verbo. Verbo di
co non oris sz mentis quod non ali
quid aliud nisi mentis ipsius concep
tus. Sed hoc verbum in agentibus crea
tis sicut experimur in nobis et ino
pit et finitur et sepius variatur
iuxta imperium voluntatis Unde se
pe quod mane agere cogitamus
sero mutamus et dum verbum vo
sucredere fatimus nouum verbum
sepius generamus. Verum cum
summus artifex sit et qui de nichilo
mundum cum omnibus in eo conten
tis creauit et constat q hoc verbo
fecit non ore plato sed mente con

repto non nouit nato sed ab eterno ge
nerato quia apud deum nulla ē transmu
tio nec vicissitudinis obumbratio quia
quod semel vult semper vult. Dic
verbum a deo prē eternaliter gnatum nr
principii nec finem habebit. Dnia g°
sicut sol semper generat radiū non
aliquid noui dando sed quod ē datum
gminando sic et verbum eternū semper
gnatur et est semper gnatū qz non
accipit quitqm nouū sz a gnante tonu
nuanter accepū. Unde nobilissime dic
tū est per Johānem. In principio erat v'm
et v'bū erat apud deū et deus erat v'm
Ubi ondit et v'bi eternitas et verbi altei
tas. et v'bi nī prē equalitas. Sed hec
oīa sine pūdicio sint accepta qz adeo
magna sunt. q' volo et nō īueīo verbū
aptum quo mentis valeam enarrare
conceptum. Ex hys que ptata sunt
vlterior potest haberi conclusio. Nam
si deus dicitur q' filū generauit con
stat q' sūme eum diligit. filius et filius
sūme diligit patrem. Sed hic amor
qui ab vtroqz procedit non differt ab
eis ceēnaliter nec accidentaliter g° per
sonaliter. Igitur ī diuinis sunt plu
res persone coetne et coequales. Pa
tēr generans altera tmī generata al
tera tmī ab vtraqz procedens que d'
spiritus sanctus.

De verbo incarnato. Capit^m nonū

Sed hic diligenter est attenden
dum q' hoc v'bum quod ab et
no est generatum est ī tempore in
carnatum. qz verbū caro factū est z
habitabit ī nobis. Huius incarnacōis
et etne gnacōis exempla hri possunt
primo ī arte mechanica. 2° ī cogni
tione sensitiua. 3° ī rationabili scia
4° ī naturali philosophia. 5° ī
morali scia. Dico q' hmōdi ex^m
pt hri ī arte methaphica. primo nam
effrūs artificialiter factus exit ab artifi
ce mediante similitudine q' existit
ī mente per quā artifex pius rem co
gitat q' pducat et sicut ī mente se
frūrum ppōnit vl' disponit sic opus
excogitatū pducit. Similiqz nota
q' artifex opus quod extrinsis facit
itriori exemplari q'to plus potest
assimilat imaqz si talem effrūm pos
set pducere qui ipm cognosceret et
amaret hoc toto posse efficēt et sic
de se amorem pducēret. Dic si ef
frūs ille principū suū cognoscēt hoc
mediante illa similitudine cēt sēdm q'
ab artifice pressisset. et si cognicōis
oculos obtenebratos haberet vt sup
eleuari non posset necesse hrēt vt ad
cognicōnē sui opificis pueīēt vt
similitudo sēdm quā pductus ē vsqz
ad eam naturā descendēt q' ab illo
effrūm capi et cognosci posset. Dnia
oculus infirmus qui solem ī rotū vi
dere non pt lumen eius ī aere vidz
Dic a sūmo opifice nlla creatura p
cedit nisi per verbū eternū ī quo deus
pater vniuersa disponit et per qd'
vniuersa pducit non solum q' incar
nacōis vestigij rationem hnt sed
etī ymaginis et eidem assimilari
possint per cognicōnē pariē et amo
rem. Sed qm per peccatū creatura
rationalis fuerat extrema. deten
tissimū valde fuit vt v'm per quod fuit fra. q'
ī se īuisibile erat visibile fieret ac
ei condescendens carnē assumeret
vt eam per seipm ad prem reduce
ret qz necesse est vt per eandem
similitudinem siue artem per quam
res q'libet fabricat per eandem
si dissipata fuerit reparet. Ex^m de
figulo lutum cuius si vas dissipet
ī manibus illum reparat eadem
arte qua fecerat. Cum g° filius dei

sit ars sed'm quam factus est homo. in
primo lapsus per eandem artem potuit
et debuit reparari. et sic per filium
ad suum opificem reduci. Et hoc est q
dicit in Johane. Nemo venit ad patrem
nisi per me. Et item in matheo. nemo
novit patrem ni filius et cui voluerit
filius revelare. Item 2o habet ex m
in cognitione sensitiua. qz si consideremus
medium cognoscendi inuenimus ibi ver
bum eternaliter gnatum esse incarnatum
temporaliter. Nam constat q nll'm
sensibile mouet potentiam cognitiuam
sue visuam ni mediante similitudine
qua egreditur ab obiecto sicut ples
a parente predit qz similitudo illa res
in medio gnata est ab obiecto et hoc in
omni sensu verum est. Verum istam similitu
do que generata est ab obiecto non
sentire fant nec oculus eam capit
ni vniatur cum organo et cum oculo vl'
organo vno fit nouum preprio et per illam
preponem fit in obiectum reductio mediante
illa similitudine sic preprta. Nam lig
non semper sentiatur obiectum semper
tm q'm in se est gignit similitudinem
suam in medio sic et a suma mente q z
agnoscibilis a sensibus mentis nre simi
litudo patris id est dei filius emanauit
eternaliter tmq eius ymago et ples. Dz
tm plene videri non potuit donec ple
nitudo aduenit qm vnitus est menti
nre simul et carni per quem omnes
mentes humane sunt ad deum reducte
Unde et in Johanne dz q ipe est
via et ostium qz alia via non est gra
diendum nec aliunde intrandum. Nmq
poterit quis ad locum suum redire et pa
triam ppriam reuisere ni ea reuiatur
via qua venit ab ea. Per idem ostium
quo qs egredit de domo per idem in
trat et hoc maxime ostendit esse verum
si vnum tm ostium sit in domo sicut tm
vna est via qua possumus redire ad
patriam. Hinc Ysaias ait. Hec
est via ambulate in ea. Ire 3o patz
horum in rationali scientia que tota
circa sermonem versatur. Constat
ei q omne verbum ore platum sigi
mentis intentum et talis conceptus hm
q intus consistit est verbum et ples
mentis. Dz qmdiu verbum in sola
mente consistit soli menti concipien
notum existit. vt go alys notum fieri
possit necesse est vt induat formam
vocis que non est aliud sed'm richar
dum qm mentalis verbi vestimentum
vt sit verbum intelligibile latens in
corde talis vestis assumptoe fiat
sensibile et sic fiat in ore et propia
in aure vt tm non recedat a corde.
Unde richardus in libro de trinitate dt
q omnino idem est verbum cordis et
oris ni q in corde est nudum in ore vestitum. Aliter mo istaeueniunt verbo
eterno pter nos incarnato. Nam ipm
ab eterno pater concepit. Unde sa
pientia ipsa prie dicit. Quem erbiorum
cum caplo. Nondum erant abissi et
ego iam concepta eram. Dz hoc ver
bum eterni patris mente conceptum
nobis erat incognitum et io vt fieret no
bis notum carnis induit vestimentum
Unde Johanis primo. Verbum caro fac
tum est. Dic tm ad nos venit q a
patre nullomo discessit. Et quarto
apparet horum in naturali phia. hm
q eius versat intentio circa rationa
les formas. sed'm q hnt ee in materia
in aia et in diuina natura. Nam in
na sunt rationes seminales. in aia
sunt rationes intellectuales. in deo
vero sunt rationes ydeales. Et co
stat aperte q rationes seminales
mmq sunt in materia quin sit in ea ge
nerato et pductio forme. Et sili ra

rationes intellectuales in anima esse non possint
quin sint in ea generatio verbi a mente
Ergo ut ydeales formae in deo esse possint oportet quod sint ibi quidam verbi a
mente. Nam si hoc esset dignitatis
conducit creaturae multo fortius creatori conducit. Item sicut si rationes
seminales essent in materia ab esse esse
esset rerum generatio, et sicut si rationes intellectuales essent in anima ab esse
fuit esse verbi a mente productio quod si
sint rationes ydeales ab esse fuerunt
in deo esse esse verbi divini generatio
Hoc vlterius attende cum hys quod appetitus qui est in natura ordinatur ad rationes intellectuales ita ut nullo modo sit
perfecta generatio in anima rationalis
unatur materie corporali quod a fili
summa perfecto in universo esse non posset in natura in qua rationes seminales
sunt sicut est corpus. et natura
in qua rationes intellectuales sunt. sicut
est anima. et natura in qua rationes y
deales sunt sicut est natura divina conue
nant in eadem persona quod in ratione verbi nominamus esse filium
Item quinto horum apparet in morali
sua quae tota versatur circa rectitudi
nem vite Hoc constat ut philosophus dicit
et experientia docet quod rem est cui
medium non egreditur ab extremis
quod omne rem hic duo extrema et
medium quod si in deo est summa rectitu
do et secundum se et ignium est aliorum
principium ut est in deo secundum se pone
personam qui sit tum producens et personam
qui sit tum producta et insuper terciam
qui producta sit et producens Si autem
considetur deus in ipsum est principium
rum omne opus eius sit rectum. habet
duplex extremum et habet medium
sapiens nam extremorum Hoc primum
extremum deus est vltimum quam crea
turarum fines fuit quod ista duo unum
debuerunt in medio quod fuit adiple
tum in xpo qui verus deus est et verus
homo ut per eum per quem a deo exi
imus per eundem ad deum redeamus
Ex quibus ex premissis omnibus concludatur
quod in divinis sunt plures persone cum
unitate essentiae sicut et contingit in
hoc sunt plures naturae in unitate
persone. nec est tum qui admiretur hoc
Deus cum tum mihi miret hoc primum

De trinitate personarum in divinis

Capitulum decimum

Esse patenter quod plures sunt
divine persone quarum una est
humana unita nec nunc ondendum
est rationibus et exemplis personas
divinas tum tres esse et nec plures
vel paciores vllatenus esse posse.
Nam supra probatum est esse primum summum
bonum se sume diffundere quod est in
telligendum de se producendo alium
qui sit summus et producendo primum omne
productionis modum quia alio non se sume
diffundit Hoc modus producendi aliquem
non in duplex existit. unus est. per
modum naturae. alius per viam volun
tatis libere Deus quod per viam nec
se diffundit dum de sua natura filium
generant Hoc se diffundit per viam
voluntatis dum de se spiritum sanctum p
duxit. Utroque producendi modus ut
dicit Richardus naturalis est et vo
luntarius quia filius voluntate patris est
genitus et de natura patris et filio procedit quod
est spiritus sanctus Hoc ideo per modum naturae
dicit filius a patre procedere quia talis est
procedendi modus ut mercatur dicit ge
neratio Et spiritus sanctus ideo per viam
voluntatis libere ab utroque dicitur p
cedere quia talis est producendi modus
ut non debeat dici generatio sed pro

A homo quia vltimum

cessio. Cum igit deus qz summe bonus debuerit vt ita loqz se summe diffundere deuit eū sed'm vtrūqz pducendi modum iam dictū vtrāqz psonā pducere Ergo fuere due persone pfecte pducte cum tria pducente nec plures cē potuerūt Quia quūqz a pressisset. aut pressisset per viam natuie et sic per oia esset idem qd' spūs scī. Itaqz deuit esse tres ne summū bonū diminute se diffunderet nec potuerūt esse plures cū pducendi modus ab hys nll esse posset. Dz qz ī libro de naturalib exemplis de hac mā dixi quod potui. Primo quod a deo accepi ideo argumtis omissis ad exempla veniamus eo qd huiusmodi tractatus nō sit ītencio qd late disputare sz tm exempla cōueniēcia ponere Vnde se valeat pducator iuuare qz et si sapientes ītelligunt argumtū plus tm magis ītelligit per exempla. Dm est enī supp qd qualis sit mgr doctrina ondit et qualis opifex opus dicit. cū oīs oīno creatura et vna ūciatur et tria vt ita liceat loq vocibus magnis clamat deū opificem suū summū et vnū esse et trīū. Vnde phūs ī primo libro de celo et mundo de trīario loqis dixit. Hoc nūo adhibuim honorem deo creatori oīm. Dicit igit deus qui vnus vnū de nichilo fecit mundum sic qz trīus mundūqz ī triplicem regionē distinxit scilicet ī supnalem ī fernalem et mundialem. Dicit igitur deus qui vnus vnū de nichilo fecit mūdum. Prima obtinet locum summū. Vltm infimū et vltm medīū. Dicit ei Augustinus dicit ī sexto musice. oīs ordo habet primū et vltimū et qz non est deuenire de primo ad vltimū n' per medīū concludit qd oīs ordo hē principū medīū et postremū. Item mundus est triplici natura compositus. s. luminosa opaca et permixta. Prima supna a infima et tercia media. Ipse natura diuidit ī tres celos scilicet empyreum aqueū et sydereū. Empyreum est vniformē non motum sydereum multiformē motum. et aqueū est medium cum natura sapiat extremoz. et cum empyreo hē vniformitatem et cū sydereo hē motū nā transparens et pura ī tres naturas est subdiuisa. s. igneam aeream et aquea. Item tres sunt species ignis. scilz carbo ī natura terrea. flāma ī natura fumosa. et lux ī propria sua spera. Ipse ignis et lucet et splendet et calet. Item aqua. alia est dulcis. a est amara. alia ītercalas media. s. sulphurea vl alir sapida sed'm venam p quā a mari est diriuata. Aer ī tria diuidit ī interstitia. s. supimū vbi est aer puri medīū vbi nubes plume et grandines generātur et infimū vbi terre vaporibus et fetoribus est infectus. Aqua vo opaca sunt obscura sicut ē terra alys coopata diuidit ī tres partes sc affricam asiam et europam vl diuidit ī montes valles et planicies. Item est ī mūdo triplex substā. s. sbia materia. sba forma et sba ex hys composita. Item materia quodāmodo est vna et tm inuenit ī triplici differencia qz quedā mā trīū est sbiecta forme sbali rātiū vt ī angelis et aīabus. qdā forme sbali et quāritati vt ī corporibus celestibus. qdā forme sbali quāntati et contrarietati vt ī hys īferioribus. Item silr triplex est forma. s. generalis specialis et individualis. Item

sba cōposita triplex est qdam gnūs sūmi
sue generalissimi · qdam gnūs subal
tim quedam vero indiuidui ¶ Trē corz
pus hr triplicem dimensionē s. longi
tudinem · latitudinem et profunditatē
Omne ei corpus qntū ratio habz
principū medū et finem · Quan
tatis tres sunt species · scz linea · sup
fices et corzpus Tres sunt species
colorū · s. nigredo albedo et media
color Tres sunt species saporis scz
dalcedo amaritudo et medius ex hys
sapor Tria sunt rez principia scilicz
materia forma et priuatio ¶ Omis
locus hr sursum medū et deorsum
Omis arbor hr radices truncū et
ramos · vl medullam lignū et corzti
cem Et truncus nascitur ex radice
et ex radice ac trunco ram procedūt
Item omis domus hr tres ptes. s. fun
damentum pietem et tectum · vl lig
na lapides et cementū · Ipse omis creatu
rū sit i se vna hr trīa. s. pondus num
et mensurā · Pondus quo ad suū locū
ordinat num quo distinguit et men
surā qua i ee limatur · Vel quod z
idem · modū speciem et ordinem ·
vl sbam virtutem et operationem ·
¶ Ex quibus omibus possumus intelligi
diuinā potentiam omia limitantem dim
nam sapiam omia distinguentem et dim
nam benuolentiam omia in fine or
dinantem Quia deus per potentiā
e conditor omīm naturaz · per sapiaz
e lumē omīm rationū · et per benuo
lentiā est finis omīm actionū ¶ Item
videmus i rebus qdā ee tātum · qdā
ee et viue qdam ee viue et discerne
Prima sunt mīma · z a maxima
et secunda sunt media · Item vidēs
quedā corzporalia tm · qdam spūalia
tm · qdam ex vtroqz composita · Ipse
quedā sunt corzruptibilia et mutabi
lia vt terrestria · quedā incorzrupti
lia et immutabilia vt supercelestia · qdā
vero medio mo se hntia qz incorzrup
tibilia sz mutabilia vt celestia ¶ Ex
quibus omibus considerāmus dei poten
tiā sapiam et benuolentiā vt entē
vt videntem · vt intelligētem mere
spūalem incorzruptibilem et intran
mutabilem · Item considerēmus ve
rū originem inuenimus opus creā
tionis opus distinctionis · opus ornātis
sue compositionis · Omnū omnīt pris
potentiam omia de nichilo producente ·
secūdū filij sapienciam omia pru
dentissime distinguentem Et tertium
spūs sancti benuolentiam omia ador
nantem · Item si attendamus rez
multitudinē inuenimus diuisiatem
generalem specialem et indiuidua
lem · Item si attendamus rerū pul
chritudinē inuenimus veritatē lumen
figurarū et colorū et hoc i corzporibus
simplicibus mixtis et complexionat
vt i corzporibus celestibus naturalibus
et terrenis · Item si attendamus rez
operationē i eis inuenit operatio natura
lis artificialis et moralis Ipse mani
feste videmus qn i rebus qdam sunt
gnātia qdam generata et qdam
gubernātia her et illa · Nā genera
tia sunt celestia corzpora et quatuor
elementa q sunt corzpora simplicia
Generata sunt corzpora elementata
et mixta et numeralia viuentia
et sentientia corzpaqz humana Ipsz
regentia her et illa sunt sbe spiri
tuales sine omino commuēte vt spiritus
brutales sine separabili vnite vt spi
rationales sine penitus separate vt
spūs celestes ¶ Item triplex z hierarchia
s. supercelestis celestis et subcelestis
Oma diuidit i tres psonas · secūda

in tres alias ierarchias et quelibet
ierarchia · tam supima q̃ media q̃
et ifima · trium ordinum est conten
ta · Item subcelestis seu ecclesiastica
ierarchia continet tres ordines · s.
prelatos · contemplativos et activos
vel status virginalem vidualem et
coniugalem quibus respondet tri
plex fructus · s. centesimus · sexage
simus et tricesimus · Item animarum
tria sunt genera scilicet vegetativum
sensitivum et intellectivum · Vegetabilis
anima triplicem habet potentiam · s. nu
tritivam generativam et augmenta
tivam · Sensibilis anima regit corpus me
diante triplici spiritu · s. vitali qui consistit
in corde · naturali cuius sedes est in epate
et animali cuius sedes est in capite · Item
animalis spiritus utitur tribus cellis in capite
· s. fantastica rationali et memorali ·
Omnia species a sensibus accipit · Ita
eas diiudicat imponit admittit et expellit
Ita eas custodit · Item rationalis anima
cum hat potentias scilicet cognitivam
amativam et operativam vel memora
tivam intellectivam et voluntariam vel rato
nem que se habet ad verum · concupiscibilem
que se habet ad bonum · et irascibilem cum
est insurgere contra malum · Prima fide
illustratur · Ita amore incenditur ·
Ita spe sublevatur · Prima in patria
divina dicitur visione · Ita perficitur
dilectione · Ita divina dotabitur tentio
ne · Item ad visum tria requiruntur scil
in obiecto similitudo specie in medio apti
tudo organi et in fine similitudinis cum
organo unio · Idem ad sensum omnem
perficiendum requiruntur · s. obiectum
movens medium deferens et organum
sentiens · Item ad virtutem tria requiruntur
s. velle scire · et efficaciter operari ·
Item ad omne opus perficiendum requiruntur

hec tria · scil potentia scia et voluntas · Item omis creatura habet ~~virtutem~~
unitatem veritatem et bonitatem · Unitas
que est principium nos dat intelligere
patrem · veritas filium et bonitas spiritum
sanctum · Item est unitas triplex scilicet
specialis · generalis et individualis
Item est veritas triplex scil rerum sermo
nis et morum · Item in has tres
unitates est triplex scientia · s. ratio
nalis naturalis et moralis · Ratio
nalis considerat veritatem sermonis
naturalis veritatem rerum · et moralis
veritatem morum · Vel alii predicta
quinque scilicet illuminat ad cognoscendum
causas essendi et sic est physica vel
rationes intelligendi et sic est logica
vel ordinem vivendi et sic est ethica
vel dicit quod moralis regit potentias
motivam anime naturalis intellectivam
et rationalis interpretativam ·
Item rationalis scilicet diiudicat in quatuor
dialectica et rethorica · Prima
est ad exprimendum · Ita ad docendum
Ita ad movendum · Prima respicit
sermonem congruum · Ita sermonem
verum · Ita sermonem ornatum · Vel quatuor
matria facit potentes ad exprimen
dum · Dialectica ad arguendum et re
thorica ad persuadendum · Item hic
attende quod intellectus non iudicat de re
bus sed per formales rationes quas con
siderant triplicit vel in comparatione ad
corpus et sic dicuntur rationes se
minales · vel in comparatione ad anima
et dicuntur intellectuales · vel
in comparatione ad ~~animam~~ divinam sa
pientiam et dicuntur ydeales ·
Ob quam causam naturalis philosophia
quae est de formis diiudicat in tres partes
in physicam sicut dicta in mathematicam

tam et methaphisicam. Prima considerat rerum generationem et corporum secundum vires naturales et rationes seminales. Secunda considerat formarum abstractiones secundum rationes intellectuales. Tertia vero omnium rerum considerat conditionem secundum existentiam et reductionem ad primum principium secundum rationes vocales. Item quia regimen vite nostre aut est respectu unius singularis persone aut respectu unius familie aut respectu totius patrie. Ideo moralis philosophia dividitur in tres partes. s. in monasticam que respicit statum persone singularis in oeconomicam que respicit statum familie et in politicam que respicit statum unius civitatis vel patrie. Itaque naturalis philosophia nos ducit in potentiam patris eo quod agit de causis essendi. Rationalis in sapientiam filii eo quod sit de ratione intelligendi et moralis in benivolentiam spiritus sancti eo quod agit de ordine modoque vivendi. Item physica quia est de naturis rerum et operationibus diffusius docet in spiritum sancti donum. Mathematica quia est de numeris et figuris docet in imaginem filii. et methaphisica quia est de rerum existentiis docet in patrem principium. Ecce quomodo in singulis creaturis tam celestibus quam terrenis sunt vestigia trinitatis. Ergo quod in imagine cernit. Ergo o homo convertere oculos ad te ipsum et attende quomodo feruentem mens tua se amat simulque adhuc quod se amare non posset nisi se ipsam cognosceret quia et si insita sunt amari incognita tamen nunquam. Tertio considera quod se nosse non posset nisi sui antea meminisset. Quare certissimum est quod ex memoria nascitur intelligentia tamquam species sua quia tunc intelligimus cum similitudo que est in memoria resultat in acie intellectus. Quamvis nihil aliud est quam verbum. Dicit ex memoria et intelligentia simul amor spiratur tamquam nexus amborum. Et cum hinc attende quod hec tria. s. memoria gignens. intelligentia generata. amor procedens non sunt in anima tanquam accidentalia sicut vel consubstantialia vel coequalia coeuia et vel mutuo incidentia. Ergo si anima est ad imaginem dei facta restat esse ponendum quod deus pater habet verbum genitum et amorem spiritum sanctum et si idem sit in essentia distinguuntur tamen non uno in persona cum unus ab altero procedunt quia cum non distinguantur essentialiter nec accidentaliter restat quod personaliter. Itaque qui tantis tantarum rerum splendoribus ad credendum non illustratur utique rectus est. Et qui tantis rerum clamoribus ad credendum non excitatur profecto surdus est. Deum ex hinc omnibus nec ad deum laudandum movet absque dubio mutus est. Et qui ex tantis rerum principiis per se notis quale sit primum principium dubitat cum iudicio omnium stultus est et carret sensu et indignus pena. sicut qui dubitat utrum nix albeat aqua frigeat ignis caleat sol luceat et alia plurima de quibus stultum est dubitare.

Distinctio 2a Deus fecit hominem sed obliquasse per peccatum.

Capitulum Undecimum

Ob hoc a deo in essentia uno sit in personis trino rectus creatus et homo non solum in corpore sed est in mente. Unde salomon sapien

tissimus se asseir ineisse q deus fecit
hoiem rectum sz ipe infinitis questioi
bus se inuoluit Decebat enim summe
rectissimu facere opus rem. Nam si
cut deus est bonu optimu bonum
verissimu bonu iustissimu sic est et
bonu rectissimum Sz a summo bono
nichil pt exire nisi bonu et a summo
vero nichil pt prede falsum et a
summo iusto nichil pt prede nisi iustu
ge ner a summo recto pt prede aliqd
obliquu. Secit igit deus hoiem rec
tum nec est qui dubitat quin sedm
corpus fecerit eu rem cu pateat ad
sensum hoiem solis pedibus tangere
terreu clementum et toto alio corpore
erectum ad celum esse Unde Sa
dus dicit. Omnaqz cum spectent a
nimalia cetera terram Os hoim
sublime dedit celumqz videre. Jussit
et erectos i celum tendere vultus
Hor idem dicit porphirius et i exame
ron magnus basilius addens q io
aialia cetera ex tra formatu facie
portant inclinata ad tram qz sicut
fiunt ex tra sic et i eam sunt fina
liter reuersura. Sz homo io leuat
faciem a terra et vertit ad celum
vt se illuc finaliter intelligat eleuandu
Sed constat q quanto aia est ratione
nobilior tanto et aie rectitudo est
ratione rectitudine melior Ergo ma
gis decuit summe rectu aiam facere
ram q corpus. quare si corpus fe
cit rectum vt pz ad sensum. constat
et multo fortius aiam fecisse ram
Natura enim ex recto nō pt aliquid fa
cere nisi rectu Unde ex recto ligno
rectissimam facit hastam. Nonne
creata natura laborat ones plan
tas versus celum erigere. Nuā
ta est go abietu pynoz paiter et
palmaru. Numquid non oia clementa
recto motu mouentur ita q ignis
sursum et tra deorsum et cetera.
Sic ei ignis hanc rectitudine apent
ex natura vt si candela accensa vl
facula flectatur ad yma gtmo
flama caput erigit ad supima Nō
ne motus luis est rectus et linea
lis. Nor apparet i radio q nūqm est
tortuosus sz rectus est semp. Un
sym phm lux nō recedit p curuu
eo q iter fugiat tortuosum fluuiq
a fonte predens nititur toto posse i
suo decursu rectu sibi alueu facere et
tum resistens aliquod i itinere ineit
fortit i illud i pigit Sic ee cernimus
et i arte qua tigna rectissima erigiu
i domibus trabes rectissime disponu
quibus et rectissime columpne subsier
nuntur Ergo si tanta est cura natura
create et artis rea sua opa facere
quod de essencia creatrice fide sit
credendum evidencius adite. Sed
est igit hō rectus tam mente q cor
pore Verū hoiem ab hac corrui
se rectitudine oes scriptura docet ra
tio psuadet et ad credendu ipa ex
pienia monet. Nam et oba sacri
eloquij omittamus q manifesta sunt
oibus constat deum iuxta philozophi
cu documentu mudu y duplicem condi
disse. vnu que appellat maiorem et
alteru que appellat minorem qui et si
minor e quantitate maior tm est dig
nitate Sz una pter hic minorem mu
dum que hoiem dicimus factus est
maior mundus sicut i phisica docet
phus et quod longe est maius hoiem

sancta auctoritas attestat. Nam ipse homo qui dicitur minor mundus in fine ejusdem diei sexta est fructus ut quodammodo se intelligeret omnem esse finem. Sed nobilissima causarum est causa finalis eo quod efficientem causam ad agendum moveat et hujus quod ad finem sunt necessitatem imponat. Ergo cum propter hominem maior mundus factus sit, homo nobilior est ipso mundo. Ergo non dicitur esse minor sed maior ordo in hoc mundo minori quam esse adunatum in maiori. Dicit in maiori mundo videmus quod motu primi mobilis regantur inferiora omnia et moventur, sicut ex sententia omnium astrologorum habetur et in multis ipsa experientia comprobat. Dum primum mobile motu suo omnes inferiores orbes post se trahit omnia quoque inferiora ut rabanus dicit et philosophorum doctrina condit motum illi celesti omnia obediunt. Et hoc rectus ordo requirit ut inferiora per superiora et terrena per celestia regantur. Ergo hic processus et ordo rerum cum sit rationalis esse in mundo minore id est in homine debuit et non est dubium quin fuerit ut sic inferiores potentiae omnibus superioribus obedirent et regnum acciperent ab eisdem. Dicit non sic modo esse ipsa experientia docet eo quod motus sensibiles non obediunt rationi quod ostendit minori mundo deordinato facta est. Quae cum maior deordinatio potest esse quod quibusdam fabricatur famulae domina nobilissima creatura vilissimae. Duae substantiae per se substantiae per se non viventes. Sola per se sentiens sola per se non aliquid sentientes substantia intelligens sola non intelligens. Divina imago terrena imaginem et spiritualem substantiam vili carni. Verum ratio

nalis natura bene rectique ab auctore condita deordinari sic non potuit absque culpa. Ergo restat concludere a statu conditionis primae hominem corruisse per peccatum. Quare homo dicitur minor mundus.

Capitulum XV

Sed forte lector expectat a me audire quare homo sit minor mundus appellatus et quibus videatur hoc genus sum non tu dicit sine ratione in Johanne. Et mundus per eum factus est et mundus eum non cognovit. Nullum profecto dubium esse debet quod mundus qui deum non cognovit non fuit hic mundus insensibilis sed creatura rationalis quia minorem mundum dici superior textus docuit. Homo quod dictus est minor mundus quia sicut in mundo maiori praesidet summus spiritus ubique existens totus non solum per potentiam et praesentiam sed ipse per essentiam regens et gubernans omnia movens et conservans omnia sic minor mundo. In corpore suo praesidet spiritus creatus non in corpore dissensus sed in qualibet parte corporis totus non maior in maioribus nec minor in minoribus gubernans et regens omnia movens singula membra et ea conservans in esse. Non credis tantam corporis fragilis corporis humani esse vivere nisi ab anima vivente regente. Depe subtellaia corporis fortis fabricata frangitur vespertina ruptura. Cyrotecae leduntur et subtile corporis corium frigore molestatum calorem contractum cum lapidibus et ira fractum manet illesum. Unde hoc nisi ab anima agente servatum. Et quae dicta est similitudo non qua ad mundum in utroque sint partes non viventes. Ubi gratia. In minori mundo sunt humores et unguis. In maiori mundo omnia

corpora siue terrena sint siue celestia · simplicia vel mixta q̃ oia sunt aia vegetatiua carenia · Item i vtroq; mundo sunt ptes non sentientes et si i aliqua gene vite viuentes · Verbi gra · i maiori mundo sunt plante et vegetabilia · i minori mundo capilli et ossa · Item i vtroq; mundo sunt ptes quedam non intelligentes q̃uis viuentes et sentientes · Verbi gra i maiori mundo sunt oia bruta · et i minori mundo oia membra officialia et consimilia · Ut i vtroq; mundo · inuenitur vitus intellectiua Verbi gra in maiori mundo i celestibus spiritibus · et i minori mundo i aiabus Tamen q̃ dicit humores nõ viuere sunt vngues maxime q̃ carne sunt excedentes et ptes omnes hys similes sic intelligi volo · vt sensus rationalis exposcit ·

Nam triplicit dr aliquid viuere vel qz recipit influentiam vite et sic raro viuit · vl qz disponit ad actu vite vt humores et spus dicuntur viuere i corpe vl quia conseruantur corpora et ortu habent ex actu vite vt viuere dicuntur capilli et vngues · Dz hoc non viuere naliter ideo humores et vngues dicit non viuere · Item z similitudo alia mundi ad mundum qz sicut i maiori mundo e quedam corpus quantione primum et influentia maximum loci occupans medium · vitam quodam modo rebus administrans et motum sicut est firmamentum quod cõplectit orbes stellarum cum octo circulis planetarum · Sic in minori mundo est similiter quedam membrum primo oim a natura formatum influentia summum loci i pectore occupans medium vitam alys membris dans et motum sicut z cor humanum · Dz autem i maiori mundo hoc fecit firmamentum quod deus constituit i medio aquarum sicut claret quia phus ait i libro de celo et mundo · Celum est cum mutationis oim Et i eodem circa finem Celum motu sue commutatis inflamat qd sub eo z

Nam sensibiliter expimur q̃ ex motu fit calor et ex q̃te gnatur frigus · Item i libro de causis elementorum sic dicit q̃ creator posuit celum causam et principium gnationis et corruptionis i mundo Item Ysydorus de hoc ita dicit · Celi spera est spectrum quedam i rotundum formata ab eodem i idem circa suum centrum aqs sparsis reuoluta oim generatiua inferiorum ordinatiua et generationis et vegetationis oim effectiua Nam vnde terre vtus tam fecunda cum frigida sit et aspera et debet naturaliter esse infecunda cum oes gnationis calor et humor sit causa · vt phus docet i libro de morte et vita nisi q̃ hoc fant celestis influentia · Vnde rabanus super genesim ita dicit · Firmentum per motum suum gnationis rerum est principium effectiuum eo q̃ vertitur sicut luminis que generationis est causa in tra sicut i centrum quum dicunt ar radios in superficie tre vnit ex quorum multiplicatione simul et vnione gnatio omnis fit i rebus Et adiunxit Dicunt inquit radij a celo descendunt nõ circa cunt terram i aliqua spera subsistunt sz oia corpora ĩtermedia transeunt eo q̃ fiunt radijs pua · nec eorum rursum ipedunt sz cum ad tra corpus · s · opacum puenunt qz transire vel non pnt repressi i eius superficie se reflectunt et se multiplicando ibidem coniungunt sicq; tram calefaciunt pinguem efficiunt et ex infecunda fecundissimam reddunt vltra clementa · Nam et hec est causa q̃re melior est tra q̃ solem respicit oriente q̃ ia q̃ respicit occidentem Hec e est causa quare tra aquilonis vl aquilonaris e sterilis · s · qz a calore solis nimis z elongata De hoc ei dicit i scia ppetua q̃ omne corpus speciosum luminosum

in quoliber puncto sui dirigit vnam lineam radiosam in centrum. Dic igit pater quod in maiori mundo fecerat solum in medium inter loci summum et medium per suum motum. Vniformiter per omia in minori mundo fecit cor humanum quod calore diffidens per suum influxum omibus membris sensum dat et vitam et motum. Vnde si ad momentum a motu cessaret hor tenuio deficeret et vita eius mox cum sensu cessaret. Quarta conuenientia mundi ad mundum est ista qz sicut mundus maior constat ex quatuor elementis sic minor mundus ex quatuor etatibus illis in precedentibus conuenientibus. Nam prima etas pr hic dicit puerilis correndo. Verum qz calida est et humida floribus innouatur et mundicie ornata sicut cor floribus adornatur. Et dicit auicena q hec etas prima non est doctrine apta qz est fluida sicut aqua. Ad modum enim aq hui etatis infantes cito q impiimuntur accipiunt sz mox accepta dimittunt. Ideo si obiicias q pueros videmus melius addisce q illos qui sunt alterius etatis et iuxta sanctum Hieronimum melius retinet q diuitur in teneto qz Ideo nouum testa rapit inueterata sapit. Auicena iudicat q hec etas non facit q potus impedit sz hec facit puerorum occupatio circa vnum qz dum verberari formidat hoc solum quod eis dicitur cogitant. Et hac de causa impressiones seruantur a magistris acceptas donec in eis firmetur et ex frequenti meditatione verantur in habitum que erant fluida ex natura. Dispositi ad doctrinam cum occupantur vt plurimum circa multa minus bene tenetur cepta qz cum aia sit simplex naturaliter non potest ad plura simul conuerti. Vnde dum sepe ad vnum se vertit aliud perdit qz non ex vno actu sz ex pluribus inconuenientia fiatur et habitus vt docet philosophus et q maius est ex pienitia idem probat. Vnde verum est q quidam sapiens ait. Pluribus intentus minor est ad singula sensus. Exempla de scolaribus qui valde magni ingenii sunt et optime lectiones suas capiunt si vagi sint et vanis intendant cito q didicerunt amittunt qz solam dispositionem que facile et mobilis non sicut habitum habuerunt. Secunda etas q pr hic dicit adolescentia per omia similis est estati quia calida est et sicca et ad fructificandum aptissima sicut omibus fructibus estas est plena. Dicit quidam non pauci hoc tempus fructuum optimorum totum conuertunt ad malum similes arboribus mirabolanorum q dulces quos faciunt fructus primo in fine amaros efficiunt. Secunda Item sunt similes quibusdam arboribus que dum ad tempus fructuum pueniunt et expectatur q amabiles fructus ferant vermiculosos ex se fructus proferunt. Cum enim ea est nimia humoris abstractio que digeri ab insito calore non potest sz medetur eis si in radice clauis ligneis vel ferreis perforet sicut in amaris amigdalis docet philosophus fieri. Vnde cum per foramina facta superfluus humor effundit qui remanet perfecte digeritur et fructus qui erat vermiculosus et malus dulcis et bonus efficitur. Dic et multum fructuum tempus instat ex habundantia temporalium nimia non ex diuino calore decocta pauperibus non expensa fructus malos efficiunt qz quod est pauperum mundo tradunt. Nec hi omnes expiantur ni diuina instituta seruantur qz superflua dare cogantur. Tertia est etas pr hic dicit iuuentus qz ubi de rebus dicit et agit non est de moribus disputandum per omia similis et

antipno calore cessante vel potius
tepide se agente et frigore diuate hu
mor qui tunc est modicus pudente nata
ad interiora reducitur vt substancia ar
boris interius nutriatur · et dum ad in
tima calor et humor redit exterius ar
bor albescit i folys vl' crescit et tan
dem folia cadunt et fructus ¶ Dic ho
mines dum ad hanc contingunt etatem
fiunt rami et calui defiacente. s. humo
re quo conseruatur capilli ¶ Sunt ers
multi qui dum i etate 2a congregant
runt multos fructus spiritualis dum
hanc attingunt etatem i qua deberet
toto posse pficere more planarum q̃ di
fiunt frigidi et tepidi et ad modu pomor
ab arbore defluentu vel cadu i malu
vl' quasi sicci et aridi fiu ad bonum
¶ Z nunquid deo tales placet pnt. ¶ Exem
de aliquo qui generaret filu qui tn
nõ crescit vl' pficit nunquid de eo gau
deret. ¶ Non. sz potius tristis esset.
Unde Jeronimus dicit Di nõ placent
infantes parentibus dum nõ crescant
sz sicut nati sunt sic semper pmaneat
nescio quo deo placeant qui in bono
pficere non laborant quos ipse rano
non solum modicos sz ers onat potius
aborcuos ¶ ¶ Z quarta etas q̃ pt hic di
ci senectus est filis hyemi eo q̃ frigi
da sit et humida. Unde sicut i hye
me arbores calore priuantur humore
spoliantur mortue videntur et plume
carum deficiantur sic i hac etate hoies
calore depauperatur humiditas radi
calis consumitur diuente sqz q̃ mortu
videntur ¶ et omnes i etate hac mo
riuntur sicut ers tpe hyemis. nullum
arbores fructu ferunt sic hoies tpe
hmi fructus pme ferre nõ pnt qz
q̃ vix viuunt ¶ Quare constat sume
stulticie opus horam pme i hac etate
differre ¶ Quemq̃ azinus senecta con
fectus carne mutatus viribus destitui
poterit onus ferre quod requisset
i iuuentute sua portare ¶ Quo carbo
poterit parcit calefacere iam extinctus
Quo poterit aquas lacrimarum effun
dere vel viresce fructus sicutis. Nu
quid non fatuus habetur ab hoibus
qui fructus colligendos nõ in estate
colligere differret vsz i hyeme ¶ Quarta
et vltima conuenientia mundi ad mundu
est ista quia sicut maior mundus constat ex
elementis quatuor et tribus famo
sissimis celis sic minor mundus costat ex
eisdem quatuor elementis et tribus aie
potentiis illis conuenientibus celis. In
hoc tn est differencia qz i maiori mun
do elementa sunt mixta et i maiori
distincta vbi obiqz tn agencia et pacie
ncia ¶ Minus tn appariate loquendo
dicatur q̃ sedes aq̃ sit i capite acies
i pulmone ignis i corde Unde et fi
gura ignea pbatur hic cor dum
inferius latu et superius acutu est.
sedes vero tre maie apparz i ossi
bus et carne ¶ Item si non essz conue
nientia trium potentiarum anime ad
tres celos. s. vegetatiue sensitiue et
intellectiue non scripsissent antiq̃ sa
pientes nõ solum phi sz ers magi
theologi q̃ per influentiam celi sude
rei disponerentur corpora planetarum
ad susceptionem aie vegetatiue et
per influentiam celi cristallini vl' aqi
disponerentur ad corpora brutorum
ad susceptionem sensitiue et per influ
entiam celi empyrei disponerent cor
pora hoim ad susceptionem aie intellec
tiue ¶ Z qz hoc oibus nõ e certum
q̃nus opinio sit magnorum possumq̃
dicere q̃ homo minor mundus similis
est terre per tactu. nam et tactu sen
timus mediante terreo elemento filis
est aque per gustum. Unde gustu

sentimus mediante humore fluido
silis est aeri per audiri silir et p
olfem Unde audimus mediante
aere rarefacto seu mediante reper
cusso quia vox nihil aliud e qm
aer percussus Etiam odoramus me
diante aere fumoso Silis e igni per
visum qz sicut dicit Augustinus q
dam vis ignea de corde ad cerebrum
ascendit et per oculos foras exit Et
dns dicit Lucerna corporis tui est
oculus tuus Si lumen quod i te e
tenebre sint ipe tenebre qnte erit
Unde valde magna conscientia est
ignis ad oculum Similis e celo sydereo
per potentiam spatiuam qz sicut i
celum per motum suum e transa mag
nor opum sicut sup est explanatum
sic aia per hanc potentiam efficit
valde magna Similis e celo aqueo
sz potius cristallino per potentiam
intellectuam qz sicut celum illud e
ex natura aptissima ad recipiendum
influentiam luminis et virtutis a celo
supmo sic aia per hanc potentiam
apta est illuminari a deo Silis est
insuper celo empyreo per potentiam
amatiuam qz amor i spualibus ignis
est et celum id dicitur a pur quod est
ignis Vel pt dici q homo similis
terre per sensum exteriorem et maxi
me per tactum qui est sensus per tom
corpus diffusus et tonus est terrenus
Est silis aque per sensum interiorem
commune qz sicut i aqua facile fiunt
impressiones varie oim sic i sensu comu
ni oia imprimuntur que a sensibus
exteriorib efferuntur Silis e aeri
per fantasiam quia sicut aer e quod
dam receptaculum vaporum ex terra
et mari surgentium sic fantasia est
receptaculum oim sensibilium specierum

Et sicut i aere fiunt magne commo
nes ventorum commissio nubium et gene
ratio diversarum impressionum sic et i fantas
sia est magna commotio fantasmatum
que melius sentitur clausis oculis qm
apertis magis de nocte qm de die ma
gis dormiendo qm vigilando Est etiam
i fantasia fortis et valida impssio som
niorum nunc tristitiam nunc letitiam
gaudium sicut et aer nunc nubilosus
nunc serenus Similis est igni per vi
exercitatiua q sensibilis ratio e appel
lata. qz sicut ignis vniuersa illuminat
sic vtus ista magnum confert lumen aie
sensitiue Unde illuminans fantas
mata i fantasia reposita ea nunc
diuidit nunc disponit displicentia abi
cit et placentia inducit memoriez
seruanda committit cetera vero mittit
Ergo o homo si tire silis es et celo
ama potius ama strictius ama feruen
tius quod constat ex his ee melius
Sed nugi non celum e tira nobilius
tum sit regio luminosa tira obscura
summa terra infima regio serena tira
turbata regio fecunda et omnibus
bonis plena. terra sterilis quo ad
bona sz fecundissima quo ad mala.
Ergo celum est simpliciter magis ama
dum Nugi non lux e magis aman
da qm tenebre. magis aurum qm auri
calcum. magis argentum qm plumbum
magis summum bonum qm infimum et mi
nimum et magis bonum paradisum et se
curum omni tempore qm continue pertur
batum et necessario quiz perdendum
Di formice fugiunt loca fetosa et a
mant odoriferam quo tu homo magis
terram fendam amas qm odoiferam
regionem Di taxus i sua cauca nullum
pt pati fetorem sz omnem i ea immun
diam refugit quo tu magis amas
regionem immundam qm illam vbi

summa munditia. Sed vt video facti sumus similes ranis que magis ec appetunt in locis fetosis et aquis i mundis q̃ si ponerentur i lectis argenteis. Porcus plus amat stercus q̃ aurum et libentius stat i luto q̃ staret i prato vino i luto pinguescit et i pratis marcescit qz cum plus delectat luti sentire fetores q̃ odescere inter flores. Gallus longe plus amat inuenire vermiculum vl loliũ pium q̃m q̃ lapidem pretiosum. Ergo nõ simus degeneres sz mercatores bonorz contemptrices hec vilia et caduca et amemus etna qz sicut dicit Augustinus. Talis est homo qualis eius dilectio ẽ quare iquit si terrã diligis tra es si celum supercelestis es si aut deũ diligis non audeo dicere qz deus sis sz audi psalmum dicentem. Ego dixi dij estis et filij excelsi omnes.

Quid sit peccatum et quibus rebz possit assimilari. Distinctio 2a potest occasiones ad lapsum quibus homo inducit ad peccandũ. Capitulum xim

Postq̃ ostensum est hominem a rectitudine ee lapsum. Ad sit pecatum videndũ est et quibus rebus possit assimilari. Est ei peccatum vt Augustinus dicit. Auersio ab immutabili bono et conuersio ad commutabile bonum vbi tangit peccatum materiam et formam. Nam forma in omni peccato mortali est a deo auerti et materiale est ad commutabile bonum vti. Et qz conuersio est aliquid et hr actum materie subtractum inde peccatum accipit multiplicatiorz et nomen. Vnde conuersio ad priam excellentia dicit superbia conuersio immoderata ad bona temporalia dicit auaritia et c est i omnibus inuenire. Verum auersio defectum tm actui subtracti notat voluntatis. Et qz defectus bonorum priuationes sunt et priuationes nichil sunt secundum philosophum. Sed peccatum formaliter loquendo vere et proprie nichil est. Quod bocq ita probat. Constat deum omnia posse nec esse aliquid quod non possit solummodo si velit sz peccare non potest hoc certum est. Ergo peccatum nichil est cum illud i se nec i alio possit que omnia posse constat. Adhuc est instantia si dicas peccatum esse vel similia operari non possit qz et si ea facere negat i seipso ea tm facit i alio qz immobilis ipse manens et motum efficit i rebus et cursum sz peccatum sicut i se sic nec i alio potest efficere. Ex quo constat peccatum nichil ee et causam deficiente tm non causam efficientem habet. Sed oritur aspio ex permissione si peccatum nichil est quomodo homicidium spiritualiter oriri potest. Constat ei qui occidi passio est et omnis passio ab actione infertur nam omne actio z. et quod non est agere non potest ergo peccatum hominem omne non potest. Quid ergo in scriptura peccatores mortui appellantur sz ad hoc dico qz ad agendum semper aliquid necesse est agens sz nullo omino agente potest homo deficere. Et potest Augustinus tale exemplum non manducare suae rebus non sumere non est aliquid facere. et tm si quis non comedet moreretur. qz mori est a vita deficere. Et ideo mori quis potest non omino agens sz ab agendo se subtrahens. Et similiter non ambulare non est aliquid facere et tm ambulandi quis potest sciam si diu i cippo detentus vsum non haberet ambulandi. Si quis i multis annis i loco teneretur penitus tenebroso centratem incurret et tm non videre non est aliquid facere sz solum a videndo cessare. Quer qui discit aliquid legere si staret diu non legere

tonū perdit quod didicit nō aliquid
faciendo sz tm a lectione cessando
Ergo manifeste apparet q ad puru
defectū nulla cā agens requiritur sz
sufficit si ab eo quod est faciendum
cessetur. Unde ad spūalit moriendū
nulla requiritur actio sz sufficit ad hoc
cessare a bono quod facere tenebaris
et quod i te hēre teneris. Di qs ei ex
ꝑcepto regis teneretur ad ciuitās ire
et si ipe non iret nō · non eundo ali
quid facit sz solū omittit et tm ex
hoc odiū regis incurrit qz quod ille
ꝑcepit non effecit. Dz dicēs. Plana
videntur hec i ꝑcepto affirmatiuo sz
quātū ad negatiua ꝑcepta qstio non
videtur esse soluta. Numquid fornicari
furari omīdē hoīem nō est aliquid
facere. Dico q cum dico hoīem omīdē
duo dico. s. q hominem omīdē est
ꝑtm vbi tango actū sub ptō · nam
tangitur actum sub ptō. Nam tāgo
actum subtractum qui ē hoīem redēz
q consequitur defectū circa actū intelligo
voluntarie. Dico ei q ille actus sm
se nō est malus qz si malus esset nulla
circumstancia fieri posset. Dz constat
q ex iustitia bene et meritorie fieri
potest si ab eo fiat qui ad hoc ptātē
habet q ille actus sm se non est ma
lus vtqz sz quēz a deo iussus. Sicut pz
i quada pabola matthei. Vbi rex
ꝑcepit hominibus addiuo et se pūte
omīdi. Et aplus dicit q iudex sn
causa non portat gladiū. Et talis
actus a deo est sz deformitas circa
actū que defectus est voluntatis nō
est aliquid qz bonum tm ꝑuacio est. Et
redditur questio soluta sicut pz. Nō
tm est concedendū q fornicari est fu
rari actus qz consimiles sunt a deo
quia talia nōia nō noiant puru actū
sz actū deformatū a qua deformi
tate hec nōia sunt ꝑposita. Unde
qn filij israel expoliauerūt egyptū
nō fuit ibi rapina vl furtū sz tm
lacio dominij vnius ad alterū ab eo
qui fuit dūs oim. Ex hys qstio tra
hitur alia sepe a pluribus requisita.
Di primū inquiunt nichil est vt ti dicis
que est q° hec diuina iustitia qua dap
namur. Nam p nichilo hoīem pene
cine contra deū non videt opus iusti
cie sz potius scilicet detestande. Sed
hec questio nulla est qz nō deus dap
nat p nichilo hoīem sz qz signū nō
hēt regie amicie quod hēre tenetur.
Di ei aliqs rex magnus ordinaret
q quicūqz ex seruis suis tale non
habuerit vestimentū sz apparuerit
ei nudus igni traderetur nūqz non
reus mortis esset qui regio decreto
contepto et sponte vestimēto abiecto
quo solo placē poterat regi suo nu
dus apparet. Talem ei valde iuste
tradi ignibus rex iuberet nō p nichi
lo quidē sz qz signū regiū non hēret
quod tenebatur hēre. Et quid sunt v
tutes et dona dīna nisi quedā aīe
vestimēta quibus suo regi ē cara.
Unde dixit dūs illi qui sine hac veste
ad nupcias eius ītrauerat. Amice
quō huc ītrasti nō hēns vestem nup
cialem. Precepit q° vt ligatis pedi
bus et manibus mitteretur i tenebras
nū ignis et i tenebras exteriores. Dn
et i apocalipsi dicit. Omni tpe sint
vestimenta tua candida. Exemplū
de mardocheo qui curiā regis non
audebat intrare eo q indutus erat
sacco. Item tragz i hmōi veiratf ex
dūs ficulnee maledixit qz fructus
i ea dum qrēt non inuenit. Et pr =

familias ī vinea fruticam plantatam hns q̄ nullos fructus afferebat ad cultorem suc vince sic aut

Ecce nūc tanto tpe q̄rens fructum ī fruticea nullum inuēio succide igitur eam vt quid etiam terram occupat. Ergo p nichilo arbor humana a deo non succiditur sz qz fructus ī ea debitos nullatenus inuenit. Nullus ēt est homo qui si vineam quandam hēret ī qua plurima expendisset et ī ea excolenda plurimū laborasset nichilz de congruentibus omisisset q̄ si illa fructus debitos nō offeret qui eā non iubēt succidi et palmites eius igni tradi. Dz quos vnq̄ in mūdo tm̄ sua laborauit ī vinea q̄tū xs ī sua Deus vnq̄ sic vineam excoluit Deus vnq̄ eam tanto labore eleuauit Deus sic suam vineā custodiuit Deus p vinea ī morte se tradidit ñ xpūs. Vnde naboth zo regū signans xpm̄ p vinea sua ē mortuus eo q̄ eam achab regi dyabolū signanti tradere noluit Ergo z iustissime incidenda et igni tradenda si pq̄ tantos sudores et tam amplas expensas nullos fructus ferat.

Duobus rebz petrī sit simile.

Capitulum xm̄

Duo sunt maxime petrīū gēna quibus est humana nā infecta. s. originale cū quo nascitur et actuale quo viuentes ī fimur Primū baptismate expiatur et pēna sed'm deletur de quo dixi quod scimus nimio quod a deo accepi p vt ī tractatu de pēitencia scripsi et de eius remedio s. baptismate ī libro de nālibz exemplis deo dante. Nunc igitur restat hic aliquod modicū de actiuali ī gēnali referre qz de spūalibus petrīs et generalibus petrīs capitalibz eorūq̄z contrarijs. s. de virtutibus singulis ī eodem libro de exemplis naturalibus multa dixi. Itaq̄z restat breuiter dicere quibus rebus petrī sit sile vt sic tandem possimus tractare diffuse remedia quo valeat expiari

Est itaq̄z primo petrī sile illi vmagini q̄ intuenti apparet in speculo q̄ nūq̄ ñ faciem illi oūt et postea abscondit ne videri possint Dic et petrī si quid bonī habeat apparentīū illud petrībus obiicit sz suas turpitudines nō oūt Exemplum hic supponamus de aliqua muliere cui pulcher oculus videtur turpitudo vō illius ī eius relata non apparet Quid vides dic michi petrī cum vides mulierē Certe pellicula quādam pulchrā extrinsus placidam intueris Dz ūre non aduertis quid sub pellicula latet et intestina fetidissima sordibus plena et farcita Quid est hoc femineū corpus quod aspices ñ materia pluueris sacrus sterrorū sentina fetoris et tibus vermium mox ex eo generandorū Vnde boetius ita dicit Di aut lincis oculis respices vt quoūq̄z obstacula penetraret nōne illud alpiadis exterīq̄ pulcherrimū corpus introspēs visceribus tibi turpissimū videret Dñ quidā vir sē valde de carne temptatus eo q̄ hic cazns turpitudines et fetores non attendēt sz solū pulchritudines faciei attendēt deus volens illi pbere remedium dum quadam die talia rogitaret q̄dā

mulieris ymago illi apparuit dicit
tanti fetoris vt ille nō valeat susti
nere eam a se toto posse expelleret
Tunc illa ait Vt quid a te me re
pellis Ego sum illa quā adeo de
lectabilem tradis tū quoddā vasculū
sum fetoris vt quid nares a me au
ferre Talis semper sum licet videar
esse dulcis Ecce si habet stercū
deauratū quod foret stercoribus
plenū iuxta illud libenter quis edet
vel sederet Ergo tu quicūq; peccator dū
pulchritudinem cuiusq; corporis ter
mis exterius flecte oculos strictim cor
dis ad ea que latent interius : sic fiet
tibi vilissimus exterior omnis aspectus
Ecce panis pulcherrima anus dū
caudam erigit oculatam rotamq;
componit ex ea magna extollitur gla
dz mox vt oculos flectit ad pedes
quos vniq; turpes habet vereci
dia ducta caudam deponit rotamq;
destruit Ergo et tu disces ab ave
hac cū tibi vana exterius pulchritudo
arridet ad interiores flecte oculos
verte mentis ac sic vinces poteris
artus carnis Dz ad speculum videa
mus et iterum attendamus ep illa
ymago et apparet pulchra et vide
tur solida et res vna cū sit omno
res vana nulli vsui / apta Hic et
prim videtur quoq; pulchrum et
creditur esse bonū qz vt diximus.
nullus peccat attendens ad malū
sz tū ad id quod estimat esse bonū
et tū i fine exprimū incitur vanis
simū vtrumq; homis fallens visum
Unde apls Ecce fructū habu
tis tunc i hys in quibus nunc erubescitis
burfre / Dū q; non speculi ymago
decipit intuentem. Cum ei sequit

mulierem qui eius filios rapuit miles
dum eam sibi primam fici conspicit
velocissime ei currit speculum qd
ex industria secum tulit i via tude
finit aliāl go dum ad speculū cur
rens veit dum ymaginem suam
i speculo cernit filiū suū ee credes
illiq; capire et cauda blandiens dū
ibidem subsistit miles iterum ad
navem confugit Recte sic homo illu
ditur a peccō. qz dum solā exterius
planda cernit nec quid mali interius
lateat adverti turpiter se falli
permittit Nūq; non poma q nas
cunt per lacū qui dicit sodomorū
apparent exterius oculis valde pul
chra bonis pomis i aspectu sed q
tū sunt fumillis et cinericibus intus ple
na Drabolus ei ad modū aucupis
rethe pm abscondit sub paleis vt
dum ad paleas aves vadant invol
uantur i rethe i quo dū semel fue
rint quanto plus exire nitunt tanto a
plius involuntur. Item drabolus
ad modū sagacissimi piscatoris sub
esca dulci hamū mortis abscondit
vt dum ignarus piscis escam quam
dulcem estimat ore capit ipe tur
pius capitur ab hamo Est et prim
simile laborinthe quē facile est i
trare. sz foras exire difficile Est
ecc pecratū sambuco arundini ca
napeq; similimū q magna appare
nam habet ext sz vana sunt intus
et cava. Primū est cauca subter
ranea ad decepcione folys croc
ta i qua fanle elephas cadit cui
inde post casum exire nō possit hic
fit et fouea qdam alia i terra i q
ad decepcione ponitur ovicula qua
leo videns et nimiū concupiscens

periculum nō adūtens salut ī foueam
ex qua exire nō pt. Dyabolus pari
nō hoīem aīal' venerabile volens
denorare et ī morte pēn induce ve
nenū amaritudinem sub aliqua semp
dulcedine nititur occultare more sa
gatissimi medici qui medicinam ama
ram sub dulcedine aliqua occultat
ne reiciatur primus ab egroto. Item
pēn est panthere similiū q aīal' z
ī rhorio pulcherrimū totū albis maci
lis suppictū ita vt per totū corp q ap
pareat oculatū sicq omne genus a
nimaliū post se trahes dū credit ur
aīal' ēe mansuetū iucēt seuerissimū
dum lacerando piter et mordendo ad
mortē inducit periculū se sequētes. Ipse
pēn est venenū putridum argentro
vase recondītū cibus dulce tactu
vl palato sz morsiferus mentī eo q
superficialī tactu lenit sz ītrinsū cor or
ridit. Quāq nō cālx pulchra et alba
videtur extrinsū et tū cōtinet ignem
ītus. Quāq nō vinū valde pulchrum
videtur dum ī vitro flauescit ac gustu
mlt̄ū sapit qd' tū iuxta sm̄am salomo
nis ī fine mordet vt coluber. Itaq
Dyabolus ad modū nequissimi mercator
nō defectū pāni i. pēn emptori i. hoī
ōndit sz semper quod melius ī eo vi
detur qz si vilitatem pēn ōndēt oīs
homo refugēt. Unde sicut falsus
mercator res viles et sordidas sub
pciosis occultat et denariū vnū fal
sum int' plurimos bonos ponēs et ī
loco aliquālū tenebroso mercēs vē
dens malas sepe facit tū sire cum
bonis. Sic Dyabolus mala q suggerit
sepius miscet bonis vt dum homo ad
bona ītendēt ea piat intrantus a ma
lis sicut mlta pbant exa poneda vbi
de temptatōe agēt. Detractū ī aīa
est sicut putredo ī pomo a quo tollit
pulchritudinē odorem et valorē. qz
pēn cōsuetudē pulchritudē deho
nestat. odorē bonū fame ī fetorem
cōmutat et oīm virtū valorē ad
nichilat cū fetidum deo reddēs qu
pēn amat. Pēn vasi pistatorius
est simile cuq ī principio ē os āplū
et ī fine strictissimū vnde facile pis
cis ītrat tū tū exire nō possit. Det
ractū est ignis ī sinu venenū i cor
de vermiculū ī manibus circulusq
ī naribus vt ardeat et oriatur et
tū homo nō sentiat. Detractū est
sicut cibus indigestus quo morsus in
ducitur ñ citius euomatur. Est et
insuper sicut vulnus quod nūq
curatur ñ medio detegat. Item
hic attende q peccatores sūt sicut ra
bones extinctī qui ī ficiunt se tan
gentes pnt tū reaccendi si vnus
fuerit rabidis applicati. Peccator
qui pēn damnū et fetorē nō sen
tit velut freneticus vl' stultus cris
tit qui verbera illata nō sentit et
oīs talis egrotat periculose nimis.
Unde bernardus ad eugenū ita
scribit. Si doles condoleo si non
doles doleo tū sciens longe a sa
lute ēe membrum quod obstupuit
et egrū se nō sentiēt periculosius
laborare. Periculosissime ei egro
tat qui se egrotare ignorat eo q
talis medicū nūq qrat. Dyabo
lus ei sicut malitiosissimus alea
tor qui vt alterū ad ludū allicat
et ei totū finalit' auferat ī principio
eū lucri pmittit. Pēn z sicut q
uissimū quoddā pondus quo qs in
infernū dimergit. Dz nō ne illū

mudinis stultū qui onus leuat · quo necessario cadat · et gladiū fabricat quo necessario et finaliter occidatur et funē aliq̄ facit quo suspendatur et laqueū sibi poit quo ad iteritum teneatur · Peccator est sicut bos qui trahitur ad macellū qui tm̄ nō sentit vinculum quo ligatur n̄ q̄n̄ ducentur a manu ducentis · sicut aucupit̄ sū falco ligamina sua nō sentit n̄ q̄n̄ a fude se pint · Peccator ē sicut asinus qui oia bona dimittit p̄ tardenc · sicut porcus qui oia dimittit p̄ luto · et sicut rana minus oia diligēs limo · et sicut gallus minus amans oia grano · Peccator sic odit se corrigēre sicut timiosus pectinē · nocturna lucē puer doctorē · frenetic⁹ medicū se ligāri · et litargicus sibi rapil los barbāq̄ trahentem · Opa frā i mortali peccō sunt sicut falsa mo neta argento penitus destructa et ideo nulli accepta · Sunt aūt et sicut gallina q̄ super morbum regium posita ipm nō curat sz a nocumto retardat · Ultimo p̄mū ē vmbre sublimū que aliquid esse videtur et a stultis sic cē creditur sz manu dū tangitur nihil penitus sentit esse · Nota tm̄ q̄ ad tres mūdi ptes vm bras p̄ima · s · ad orientem ad occi dentem et ad aquilonē sz nō ad me ridiem · Est nōndū quoq̄ q̄ versus orientem et occidentē p̄ima · mag nas vmbras sz ad aquilonē paruas et modicas et aliq̄n̄ nullas sz pz i illis qui sunt i meridiem · Unde d̄ q̄ puteus ille samaritanus vbi se dit dūs ex itinere fatigatus sic so lis radiū suscipit q̄ ex nulla parte puteī vmbram facit · Quod fit per ptem occidentalem n̄ statū peccati et culpe · quod per ptem aquilonarem n̄ statū aduersitatis et pene · q̄ per ptem meridionalem n̄ statū virtut et glie intelligi debemus · Dico q̄ per orientem signat status mūdane pf peritans eo q̄ sol oriens et per ori culum ascendens oim̄ habitū quo dāmō est causa · Quare meliores et fructū fecundiores sunt arbores q̄ crescunt ad illam ptem q̄ si res piciant vl̄ crescant ad occidentem et aq̄ meliores ac saniores q̄ currunt ad illam ptem q̄ si currant vl̄ res piciāt ad occidentē · Imo vt experien tia certa pbat tice vl̄ vincere nō res pecte a sole incēdunt pcitus i ferum de · Vere fit orientalis plaga sigt tpalū copiam et habundanciā ex qua oritur vmbra longissima et tāto sp maior q̄nta est habundancia copio sior · et q̄to sol plus primat oriēn tanto vmbra linea extendit longio ri · Interea per occidentē designatur ē status culpe qz sicut sole ascendēte cresc phē virtutes i animalibus crescunt · sic eo descendente decrescit et debilitato calore frigores crescente constat nor tem diei succedē q̄ oia significat sta tū culpe · Quod est solem occidē et noctem accedē n̄ a gra cadē et i cul pam decidere · Et ideo serotina vmbra videtur longissima qz vmbrosium valde hoiem facit culpa et tāto magis q̄nto grauior vinculo culpe ruit qz et sol q̄nto occidēti plus primat tā to nctē est vt longiorē vmbrā effi ciat · Ceterum per aqlonem ondicitur status pene qz aquilo ventus est fri gidus · verū aerfactiuus · tice cōstructi uus · et minium creatiuus ac ideo

pene multiplicis significatus. Fecit
g° quadā umbram ad aquilonē dum
ipacient ferunt tribulationes. Dz quia
tales et si sint ipacientes rogūt
deū orare diuinū auxiliū iploraue h°
ipō intelligitur minores umbras
efficere q̄ sint umbre habundancie
siue culpe. Sīno quadā qui sūt sub
meridie umbrā nullā fecerūt ad aq̄
lonem qz per malū pene mlti redu
cūtur ad statū grīe. et cū illi q̄ sunt
i statu culpe tanto minores umbras
efficiūt q̄nto plus patientes deū in
penis laudare nouerūt. Verū calor
meridianus calorē grīe significat qz
oīa grīa iflamat et suo luce um
bras pellit. Ūre nullus oīno extat
qui versus meridiem umbrā faciat
qz lux undiqz umbrā fugat eo q̄
nulla pt ēe culpa. vbi lux grīe illustrat.

De castro huiam corporis claudendo
Capitulum xv.

Si quis ipcetates rerū exercitat
diligenter videbit q̄ satis
ipte pt ēe dicqz homo naturis cō
positus ex duabus quoddā castrum
regū i quo uniuersa cōtinei pbant
quibus materiale castrum pficit et
ornatur. Nam huiq castri rex siue
princeps rationalis ē animus toti cas
tro ippositus. Ad regendū at hr
iste rex nr tria nobilissima palacia
i hoc castro et i quolibet palacio hr
villicum laude dignū ad nutū regis
oīa prude dispensantem famulos
obsequētes habentē ad rem publicā
gubernandam. Et pmū palaciū in
corde et zm i epate et zm cōsistit
i capite. Item villicus pmi palacii
est spūs naturalis cui deseruiūt puc
pene. Villicus tercij palacii est
spūs aīalis cui deseruiunt omnes ner
ui. Utraqz principale pinūqz palacium
huiq regis cor humanū existit. Vbiē
huiq regis curia principalis qz maxīe
ibi sistit. mideqz vim suā ad omnes
ptes diffūdit influens vitam et spi
raculum vniūsis. In hoc palacio pu
ratorē regis vis vitalis q̄ puru aerē
et frigidum haurit et nimis calidū
foras pellit sicqz spm puru p̄ ve
nas pulsatiles mittit tonqz corpori
salutem tribuit. Secūdū palaciū tenz
rex nr i epate vbi spm quē diximus
naturalem tāq̄ per vite comitem
nobilem opatur i epate sanguinem
purificatū quē per pulsas venas
suo operi obsequētes ad oīa corpis
membra mittit. Tercū palaciū
rex nr tenet i capite vbi per spm
quē diximus aīalem tāq̄ per pulsū
procuratorē per nerūos qui illi sūt
obsequētes pficit ōnes sensus motū
et sensum membris et ceteris tribuēs.
Verū i hoc palacio tria tres camcas
hr loco et regimine differentes. Pa
dicit fantastica. Ia rationis. et
a memorialis. Prima rex filiū
dines recipit. Ia cas diuidit cō
poit expellit piter et admittit. et za
cas receptas custodit. Populq huiq
castri cetera membra sunt tam
exteriora q̄m interiora tam officialia
q̄ cōsimilia. Dz multa sūt vires
aīe sensitiue et cū nutritiue q̄rū
est membra hq gubnare sicut pz
i appetitiua retentiua digestiua i
mutatiua assimulatiua et expulsiua
de quibz nō est disserē. qz sola iten
do hr p̄dicabilia tradē. Murus hq
castri est corū quo undiqz ē valla
tum. Porte sunt sensus omnes qz

per has hec oia interiora ingrediuntur
ad aiam siue bona siue mala Unde
ieremias dicit Intrauit p fenestras
nostras mors Et de bonis dicit in
psalmo Attollite portas principes vras
&c Ergo o aia vis seruare castrum
tibi commissum duo tibi necesse est facere
Primo suspectos omnes de castro ex
pellere - Ro portas obstruere ne
hostis possit irrumpere Primo quod ab
hac nostro castro omnes adusary
foras sunt pellendi quia nulla peior
pestis quam familiaris inimicus Sed q
sunt hi vicini inimici - Sunt quatuor
affectiones i aio dominantes q oim hominum
aug^m sunt materia vitiorum et hominum
boetius extenuant aie oculum vt homo
no videat quid ve sit falsum quid
agendum quid ve dimittendum - Vnde
sic de his boetius ait Tu quoq si vis
lume claro serene verum gaudia pelle
pelle timorem spemq fugato Nec
dolor adsit nubila mens e vinctaq
frenis heret vbi regnat - Est ei gau
dium immoderata affectio de pmo malo
no patienter portato Iz e affectio
de malo futuro cum animi tristicia ex
pectato his quo hostibus prul pulsis
mox ianue sunt claudende sz nec tm
vna sz omes Quid ei prodest si castrum
sit vndiq clausum si tm fuerit i vna
parte confractum vnde hostis possit
hic ingressum - Nuqi no p foramen
vnum p modicum latro domum intrans
furatur totum quod i ea est Ergo q
prodest si vndiq sit domus vl ciuitas
contclusa et vndiq ligata si i illo mo
dico foramine sit Nam p fiat nau
ta si nauis vndiq bene claudat et
vnum tm foramen i ea relinquat per qd
aqua ingrediens nauem subuertat

Sepe per modicum rimulum sub turri
vl terra abscondito ingredit exercitus
ciuitatem quam destruit et euertit No
bilissima ciuitatum fuit babilonia per
quadrum i gyro disposita hnns i quali
bet fronte xv miliaria cum muri
erant quinquaginta cubitorum i latitu
dine et ducentorum i altitudine hntes
et turres altitudinis ac fortitudinis
iaudite Fratq fouea altissima
ex muris i qua magnus fluuius
fluebat Iz licet optime custodita
per gyrum cet locum tm fluuij no
seruabant Vnde adusary fluuium
ad ptes diuidates per alueum ingres
si sunt ciuitatem Ergo no vna tm
sz solliciti sunt seruande omnes
porte vm possit hostis irrumpere Na
et quida iohannes noie theodosy
nuiors iuuasit imperium et degebat ra
vene securus nichil omno pertimes
cens adusi At theodosius i pator
dum exercitum suum accersisset rauen
nam quotidie accedens et portam
inueniens aperta ciuitatem ipe et su
mullis resistentibus intrauerunt et ad
tyram palatium properantes ipm pro
tinus peremerunt - Die et Drabolus
circuiens omes portus ciuitatis hu
mane et de die et de nocte quer si
quem inueniat sue praue insidie ingressum
quem si inuenerit mox ingredit ad per
dendum Habet ei hostes naturam
serpentis qui si per foramen modi
cum caput imiserit facile totus illa
bitur sz itus ingressus no facile ex
pellitur Vmo d^z de serpente q post
q i foramen caput suum imiserit
pus q inde extrahi possit fragitur -

De clausione portarum.

Capitulum decimum sextum

Dum penitentie sit officium causas priorum abscondere et eis nullum vel modicum aditum in dulci si recte volumus penitere primo interiores pellendi sunt omnes hostes et contra omnes priorum actiones porte claudende sunt omnes. Nam aer spinosus ni fuerit ante purgatus semina suscepta no nutrit sz suffocat et extinguit. Sapiens est medicus ni de vulne educta pus putredine curatem vulneris non sanat. Unde boetius ita dicit. Nu scire infirmum volet agrum liberet arua pus fructibus et falce rubes et silicem pus secet ut nova fruge grams ceres eat.

Ergo antq ponam remedium prime videamus prime q claudende sunt porte quia qui foras expellendi sunt hostes caplo superiori iam dixi. Primo go claudenda est porta visus ne vana respiciat. 2o e claudenda porta auditus ne aurem illicitis prebeat. 3o est claudenda porta gustus ne nimis delicosa accipiat. Item claudenda 4 porta oris ne homo irrationabilia verba dicat. Quarto claudenda 5 porta tactus ne ad prohibita manus tendat. 6o claudenda est porta affectus ne q non decent aude appetat. Dico q primo porta claudenda est per quam innumera mala intrant et est hec porta visus. Hec ei recte ponitur prima q oim malorum q patrum fuit causa no efficiens sz inducens non repellens sz allicens. Unde dicit genesis 2o. Precepit deus ade ut de omni ligno paradisi comedet preter q de ligno scie boni et mali. At infelix p tempore illo eua dum ad comedendum fuisset per drabolum incitata dino timore deposito ad lignum mox oculos contulit et dum pulchrum eius fructum vidit ac suaue dum credidit concupiuit et accipiens manducauit. Quinam non vidisset qz sic concupiscentia declinasset et mortem. Unde ait bernardus. Nd lig o eua vide quod no licet concupisce visus ei concupiscentia extitit et concupiscentia morte. Unde dns i ewa gelio ait. Qui videt mlierem ad concupiscendam eam iam mechatus est i corde suo. Ergo iuxta pythagorum documentum. Auerte oculos tuos ne videant vanitatem. Nam et dyna patriarche iacob nobilissima filia cum curiositate deuicta uit vide filias sichimitis a regis terre filio corupta mox ab eo rapta est et corrupta. Ob qua vnqz causam i stupri vindictam tota ciuitas est destructa in ore gladij maribus oibus occisis.

Sampson dum i mulierem alienigenam oculos defixisset eiusqz oculis placuisset dum conuiuius illi fuisset occasionibus suborts hinc inde et ipe multa mala i tulit philisteis multosqz ex eis occidit et ipe tande captus ab eis cecatus est oculis et more azini molas duxit. Sic eum ipe vindicta postmodum comedentes occidit et seipsum. Ecce quia mala prima consecuta sunt visionem.

Abraham egiptum egressus dni vidissent egiptij sara q nimis esset pulchra i pharaonis palatium e translata ob quam causam afflixit deus pharaonem. Dauid vir q nimis esset eximie formosus visus tm eum decepit et ad magna valde magna vsqz perduxit. Nam dum bersabee i sola

no se lauantem aspexit cōtinuo eam
concupiuit et adductam ad se cognos
cens i pri baratri se submersit ita
vt viri ipius fidelissimi viri pro
batissimi proditorie redi fecit. Ita
et amon maior filius regis Dauid
dum pulchritudine sororis sue aspexis
set eam tanto amoris incendio con
cupiuit q infirmari et mari fieri
ex eo cepit. Cumq ea fuisset vsus
ad libitū amor versus est i odium
sororez suam expelli mandauit.
Unde odii absalonis iniuriet qui ob
hanc causam eū pter a morte dedit.
Exemplū hic pone de sca agnete
quā videns pfecto filius adamauit
Mulier ei est filis basilisco qz sicut
ille solo visu aues occidit de super
se volantes sic mlier solo visu primit
se videntes. Unde filis est cuda
bestie q est i egypto q solo aspectu
primit omnes quos oculis intuetur
Dz vrinam sic pudisset hic natura
sicut ibi pudit. Nam dicit q habz
caput adeo ponderosum vt raro le
uet oculos ad videndum. Ad vtma
facerent mulieres. Quid miser
homo respicis mlierem. Nūquid ig
noras te respici mortem. Nemo
est ita stultus cui si dicitur noli res
pici talem locum si nō vis pici cerne
vl incurrit mortem qui nō a loco dis
fugit et a ipsa oculos nō declina
ret. Ergo si hoc facit p corporali vi
su seruando vl vita quid cet facien
dum p morte aie deuitanda. Dnis
ei linee a corpoe mlieris deducte ad
oculum sagitte sunt venenate. Ita
sicut dicit Jeronim. Gladius ig
neus est species mlieris qui ex omni
tpe sagittas suas emittit. Dum
quedam matrona venisset de roma
vt videret arsenū ille nullomodo
consensit vt videret eam. Et illa
se ingessit et iuenens eam foris ad
pedes eius pna se picit. Tunc ille
ad eam ait. Nūquid nō audisti opa
dei i me. Ad q. necesse fuit tibi
ea videre quē presumpsisti huc ve
nire cū tanto labore. Nūq qz scia tis
ignoras et te iniuriare non decet. Cūz
illa rogaret vt p se oraret et meō
riam sui habet. Ait senex. Dnm
meū oro vt meoriam tui auferat de
corde meo. Ille dicit de quedā sancto
ihoe qui habebat spm prhetie ad q
dum quedā romanus magnus cū vxo
re sua infirma venisset ille nullo mō
passus est vt eam videt sz iuraui
absente et mandauit ei dicens Non
iures corporale pseniā vide seruoz
dei sz tm eoz oraciōes exqire. Nam
et abbas siluanus si rogebatur exic
de cella operiebat facie sua dicens
Quid necesse est vide lumen hoc
tale i quo omo nichil est vtile. Dic
ight vir sci varios declinabant aspē
et de visione corporali nō curabant
Ob hanc cās anthonius qsiuit a di
dimo si doleret q visu careret. Cūz
ille p verecūdia tacet dixit ad eum
ant honius Non doleas si nō habeas
oculos quos musce hūt et pulices at
serpētes sz potius illos oculos te hre
gaudeas quibus angeli vident et de q
Et i vitis prim a sca sinclentica dicit
Non doleas si oculos perdidisti qz z
tibi subtracta ma peccati. Oculus
enī est cordis nūcius et indicat quid
agatur interius. Unde nūq credetur
corde castus cui i pudicus est aspectus

q: sicut dicit Augustinus Impudicus oculus impudici cordis est nuncius
Unde narrat Valerius q: quidam romanus uxorem occidit eo q: eam respicere hoies per fenestram inuenit illam iudicans impudicam. Fuerunt plures phi qui sibi oculos eruerunt ne vanis macularentur aspectibus
Ecia vt Jeoi dicit e viscarum diaboli et laqueus quo capiuntur aues Et no imerito dicti sunt aues alte volantes. si homines sunt celestia contemplantes quod faciunt per terram repentes Nunquid non oloserunes captus aspectu Judith periculum mortis incurrit et omne exercitum thaldaicum dissipauit Unde Jeoi dicit q: aspectus mulieris est percussio scorpionis et q: igne flammigero animas perimit scia. Ergo discant dnae nre exemplo mulieres non incedere per plateas q: digne tot mortibus iudicantur quot ex earum impudico aspectu hoies feriuntur. Nunquid no qui occasionem dat dampni dampnum dedisse videtur. Nunquid no iudicas esse pcm ad hoies occidendos p bere venenum Et si pcm credis ee occidere corpora aliqn morituri a qm enorme peccatum est occidere aias dna p magne insignitas perpetue duraturas. Unde ambrosius ita alloquens mulieres ait discite vgines non circumsare per alienas edes no vllos in publico mistere sermones Maria sedet in domo festinat in publico manet q: tribus mensibus apud cognatam no quod delectaret eam domus aliena sz q: frequens videri in publico displicebat Et si hoc faciebat illa q sicut iudei ferunt contrepsin non poterat pmmo aspectus eius omne in alys concupiscentiam extinguebat quod esset illis mulieribus faciendum q inflamant ad libidinem cor humanum Unde sicut illi ignei serpentes qui occidebant filios israel in deserto cont quos suspensus est serpens in deserto signo cui intuitu pressi a serpentibus sanabantur q: nichil sit adminiat contra incendia q flamam libidinis sicut memoria domine passionis. Unde Gregoi. Memoria crucifixi vina crucifigat Hinc et Augustinus Nuncqz momordeat astutia sathane aspiciat xpm in ligno pendentem Ex o sm Job faciendum est pactum cum oculis meis vt non cogitarem quidem de vgine Fuit et quidam ex pribus qui in alexandriam vadens a seipso id extorsit ne vllus fame cerneret ni solus epi ad qm ibat Unde cum eo redeunte ad heremum fres que reret quid in vrbe vidisset se petri epi faciem nullam aliam vidisse testatus Qz no sit quida alius fecit qui ad cimiterium ob eam aliqm descendens filiam sacerdotis pdolorum aspiciens et plurimum concupiscens eam a pre petit in vxorem Nam dixit hoc se no furium ni consulet deum suum Dixit illi diabolus Noli eam dare illi ni abneget deum suum Dixit mi ser pter aspectu deductus e ad hoc malum vt postea xpianitatis abnegaret et xpm et tm suum no inuenit intentum eo q: consulente demone penituit sacerdotem illi sua filiam dare Sequitur ad-

De claudenda est porta auditus
Capitulum decimum septimum

Secundo loco est porta claudenda auditus ne illicita homo audiat qz per hanc portam in mundum ad animam intrant mala. Exm primum in adam qui qz verba audiuit vxoris pomum vetitum degustauit nudum se mox esse vidit. maledictione a deo accepit necessitate moriendi incurrit et vniuersum genus humanum penalitatibus et mortibus subiugauit. Genesis. Ioseph fidelissimus domino suo fuit et q illius erant fideliter vniuersa tractabat. Genesis xxxix. Sed dominus eius dum verba vxoris sue ioseph falsae accusantis audiuit puerum innocentem et mundum carceribus mancipauit. Saul dum verba doeth idumei non iuste plata audiuit sacerdotes dei lxxxv gladio occidi mandauit et in ore gladii sacerdotum ciuitatem prosiuit ita vt omnes mulieres et viros ac lactentes infantulos boues et asinos seuiens mucro consumpsit. Primi regum xxi. Rex dauid dum fugiet a facie absalonis illi syba puer miphiboseth cum pane et vino obiuiauit domino suo turpiter accusauit et falsem sedi Regum xvi. cuius verbis quia rex audiens exhibuit contra virum innocentia publicam sententiam tulit ad syba sic agens. Tua sint omnia q fuerit miphiboseth. Exm hic pone sancte theodore nobilis mulieris et pulchre quam dum vnus comitum adamasset et illa consensum petenti non daret q dam ad eam per eum diuina est ruffiana que dum illi instaret et illa nullo pacto velle deum offendere rndit non in oculis dei velle se peccare Ruffiana subiunxit. Deus illa mala non videt nec punit q fuit post desperium vl de nocte. Quod dum illa verum esse credidit in peccatum consensit. Per quod spacio longissimum tpis duro deserto et habitu monachali assumpto forti valde pma se astrinxit. Otto imperator qui mundi mirabilia dictus est habuit vxorem cuidam comiti prosternere se volente. Cum cum comes non assentiret indignatus illa apud imperatorem illum accusauit q eam voluerit violare. At illa nimis credula verbis vxoris causa non examinata eum decapitari mandauit. Tunc vxorem suam comes rogauit vt eo mortuo iudicio candentis ferri esse eum comprobaret innocentem. Cuz dies adesset in quo imperator diuinum iudicium fieri se diceret. adest illa caput mariti portans in vlnis q suum ac resare qua pena dignus esset qui hominem innocentem occidisset. Decapitandus e cesar inquit. Et vidua ait. Tu es ille qui virum meum occidisti iuste quod hic candentis ferri iudicio comprobabo. Addum fecit imperator obstupuit et in manus se se puniendi tradidit ac veritate vxorem priam comremauit et datione quatuor castrorum de manu femine se redemit doles q falsis verbis aperuerat portas aurie. Quida vir fusse narrat vxorem pulcherima hns et scam quam et intime amabat. Nubus dyabolus iudens longo tpe nisus est inter eos seminare discordiam. Cum quod voluit implere non potuit. Tunc ad hoc opus agendum q se dicebat diuinare fuma in auxilium sum sumpsit et ad has inimicias inirandas induxit. At vetula pio incepit esse familiaris ambobus vt cr

Exm

Exm

Exm

familiaritate habet ad eos qui vellet ar
cessum et redetur ciuis eius dictum
dum redetur amita Cuiz teneret se ab
eis diligi vt suis sermonibus fide dari
quada die viru trauit i ptrm et osten
dens valde dolore et ex amore ille que
viderat reuelare dixit se eiusdem vxore
cu viro alio iuisse qd ille dum audiuit
et portas auditus dictis falsis aperuit
mox illa fiducia maiori accepta subiunxit
Nor vobis dne eit signu qz vxor vra
non sicut consueuit facie leta sz tristi et
facie turbata vos videbit vnz loqtur
vobis Iteru qz vetula maledicta illo di
misso turbato ad vxore accessit et se vi
rum eius iuisse cu quada alia mulie
narrauit eius signu sibi fecit q tum
domu venuet non libent eam videret
sz tristis nimis ei appareret Ipse itaz
consilio vetula mox discessit Et du vir
domu redit sic vniuersa inuenit vt a
diuina ymo a diabolica audiuerat qz
quilibet eoru tristis nimis altri appa
rebat Cuiqz vterqz totra alteru odium
non modicum concepisz et vetula hinc
inde contraria suggerebat tande diuini
tus confortati reperuit mutuo sibi loqui
et causas exquire odij preceptis Cuiqz
manifestassent sibi mutuo oia q audierat
a vetula et inuenissent oia ee falsa oi
deposito odio et rancore i amore pristi
nu redierut et porta auditus no vlt
fallans reseraueri fuit et qda no
bilis feia q a quoda fortius corrupta
et verbis et muneribus i petita du as
sensum no daret facinori nr portam
auditus pandet i peteti illo nocio sti
mulatus amore ad quada vetulam di
uinatrice fuerur sum peruur q accedes
magna vtiqz spondens si eam ad suu
consensum adduret. At malignissima
vetula hns iuxta se vt fertur catulam
pluribusz diebus fecit ea ieuinante

Cuiqz fame nimia laboraret obtulit
synapu illi manducandu farine
mixtu Quod cu illa p famis acer
bitate sumsisset vetula cu ipa sua ca
tula lacrimante ad mlierem accessit
Cumqz sic simul starent collocutes
et catula lacrimaret dna illa quid ha
beret catula requisiuit Tunc vetula
opportunitate loque di accepta sic ait
ad dnam Dna mea vobis no debeo
celare quod veru est Hec catula qua
videtis filia mea fuit q a qda male
fico ita egit vt verteret i catulam
vt videtis Unde lacrimas mlitas has
fundit qz viro illi consensum no de
dit. At illa tota attonita si talia
possent fieri a rufiana qsiuit Et
illa ait Ceia dna sepe fuit Tunc
dna illa ait Timeo ego ne michi ta
lia fiant cu a quodam ardeni amata
no pbuerim et aures Cuiz illi vetula
suggereret vt festinatius aures
daret illa dum porta auris aperuit
dns falsis i pcu mortalie baratru
se submersit Iam et ob hac cam
vt valerius marcus scribit du romus
quada suam vxore loqtem cu vna
tali mulierula inuisset tale familia
ritate suspicans esse malam primis
repudiauit eadem Ergo malis co
silys non sunt porte aurui reserau
de sz toto posse claudende Iam
3o libro regum capitulo xii dum
roboam filius salomonis senu sano
consilio derelicto vano consilio iu
uenu aures dedit pte regni maxia
priuatus iusto dei iudicio fuit quod
vltra recuperari no potuit Iheroboam
sicut hetur 3o regu capitulo xi
dum a deo ad regnu israel cet con
assumptus qz abdyc yphete dictis
monitis aures cordis no exhibuit

Exm

sz malis cōsilijs arcēnt nō solum
regnū amittit sz rū oībus suis vsqz
ad mingentē ad parietem pereunt
Vir dei sicut hētur 3 regū xm / qz
verbū dei nō audiuit sz verbo hoīs
mentientis aures aperuit et cōme
dit vbi nō debuit ipm leo redeūtē
i via occidit · Lege i biblia has ōnes
hystorias hic nimis breuit explica
tas quia nō est breuis causa opis tā
longus vt sunt enarrare hystorias
Vtinā hoīes discerēt a serpente q
rū verba incipit audire incantatis
quibus teneri cōtra voluntū possit au
res cōmuniū sibi claudit Et nūquid
nō turpe est vt p salute sua q eterna
est homo aīal' diuinū faciat quod
serpens timens p tpali salute sui
collinte seruat Ergo non audienda
sunt verba mala et maxīe q pxīo
rum famā sunt denigrātia Nam
et dū quēdā qui videbatur amicus
sz erat ponus adulator platonī phō
illi magno narraret q xenocrates
eius maior discipulus illi detrahēt
et ipī narrātī nullatenus aures
daret nec credēt eē vera q dicebat
ille aut Nūquid mēnit me credis
q si verū dicere me estimas cur dist
meis aures nō accōmodas Cui plato
ait Non hūt verba tua similitū
dinem veri vt ille quē tātū amasti
quē sic fidelē dorsū vt cui cōsili tāta
bona de me dicit ista q narras Et
detractor iratus eo pnte iurauit q
vera essent oīa q dixisset Tunc plato
nō volens credere q ille falsum iura
set nec credens q sibi discipulus de
traxisset dixit ad virū Di ve à sunt
q tu narras credo ideo eū hc dixisse
qz mi expedire credebat Ergo si ad
detractionē credendam induci non
potuit vir paganus q fari debet
xpianus Nam et dicit i vitis prīm
q quēdā ex fratribus ad abbatem
pastorē accessit et se valde turba
tum asseruit eo q de quēdā alio frē
pessima qdam audiuerat Cui abbas
ait Fili et si audisti nō tū illa cre
dē debes esse vera Nam falsa nec
sunt auribus audienda nec sunt dēā
credenda Et ille ait Credo iō ea
eē vera qz vir fidelis est qui narra
uit Cui abbas dixit Curas o fili
si illum fidelem credis qui talia tibi
dixit cum nō sit viri fidelis officiū
detrahē fratribus suis detrahentes
audire sz potius tales arguē Et ic
adiuxit · Vat ego hoc oculis meis
vidi Cui abbas dixit Et si fili vi
disti redeas ad tripm et terū cogita
q prīm fratris eē sicut pua festuca
et tuū velut trabs maxima et sic
efficies oīno culpā Non et de hac
materia bernardus sic ait Si fratrē
audieris vl' peccare videris excusa ar
tū si potes · si nō potes artū excusa
intentionē · q si nec intentionē excusa
re potes ex subreptione illud asseras
frēm q si forte nō vales eo q longa
sit mora cōtractū dicas Grauissi
ma fuit tempptatio quid putas feris
sem si i me irruisset vere grauius
ipē corruissem Si eī sic fecis si sic
dixeris nō peccabis Et cogita sicut
dicit Augustinus / q nullū est oīno
peccatū quod faciat vnus homo qd'
nō faciēt alī homo si deesset auctor
a quo esset homo Quod porta oris
et p tpe sit apienda

Nō

Capitulum xvm

Primo de porta oris agendum est q duas i se continet portas vna q spectat ad interpratiuam alia q respiat ghistratiua Et primo de interpratiua dicendum eo q i ore obtineat primum locum cum lingula est primum instrumentum Sed nota q hec porta sicut ceteraline de quibus iam dixi cum non simpliciter e claudenda sz qdam sunt videnda et qdam non videnda qdam credenda et qdam non credenda Item qdam audienda vt q ad bonum sunt promotiua qdam vero non audienda sicut oia que ad malum sunt inductiua Dicit et qdam suo loco dicenda sicut q pnt proximis esse vtilia et qdam sunt oino tacenda sicut ea oia q pnt alicui ce nocuia Unde ysydorus ita ait Custodienda est quida lingua sz non i solubilit est ligenda Et benedictus dicit Mors et vita i manibus linguae e lo ori ponenda est custodia vt ne ci vitalem edificationem os clausum dampnet ne letalis pnitens libenter sortiatur egressum Unde poeta Ne sis linguosus ne omni famine mutus sz sola studeas vtiliter loqui Ergo pz q sicut tacenda sunt mala sic pro tpe dicenda sunt bona Unde sacerdotibus loquens Gregorius sic ait Sacerdos ingrediens sancta sanctorum et egrediens absq; tyntinnabulis mortis et si de eo sonitus non audiat quia contra se iram eius audiens puocat si de eo pdicationis sonitus non predat

Sz primo sunt ora claudenda ad detractiones ad silationes ad linguationes ad iudicia i anesq; sermones Dico q primo est oris porta claudenda ad murmurationes et ad detractiones.

Nam sicut i diuinis prim diu melius est minus malum esset carnes in quadragesima manducare q proximum carnes detrahendo cordi edere. Ergo si sic habetur graue carnes i quadragesima edere quo hetur tam leue alius tota die detrahere Sz nunq detrahere non est carnes primum manducare. Audi quid Gregorius dicit Nam aliena detractione pascitur alienis carnibus procul dubio satura Nam et beatus Augustinus i detractoris odium i mensa sua scribi fecit hos versus Quisquis amat dapes dictis absentis rodere vita Hanc mensam veritam noverit esse sibi Unde dum quidam semel senem episcopum manducaret et i detractiones suas linguae et sua verba laxarent ille ait ad eos Aut a detractione et murmure cessate aut destruam famam versus istos sz vinam attenderent detractores q plus sibi q alius nocent quia dum famam ledunt alienam dampnant propriam conscriam Et quod detrahentes aliud faciunt ni secundum q scribit i canone xi q iii c Sint verba piluere sufflant et i proprios oculos tram exitant et unde plus detractionis perflant inde magis ni veritatis videant Ut hoc phus dicit q propium est detractorum et stultorum aliena mala videre et carpere ac sua mala non corrigere Nam papa qui successit beato Gregorio dum illum facinus valde detrahet tanq quo p digius fuisset et bona eius valde dissipasset illi suus Gregorius apparuit ac primo 2o et tertio admonuit vt a detractione cessaret quod dum ille non faceret vltimo ei apparuit et

eū rapuit feriens letale ei vulnus im
pssit. Dum quidam sacerdos ambro
sio iam sepulto detrahēt mox a deo
ad mortem percussus ē. Quidā ep
pūs dum beato ambrosio detrahēt
et sibi dicētur quod sacerdotis detrac
tori responderat auditū mox incurrit
periculum ac ductus est post modicū
ad sepulchrū. Ille quasi legit de car
dinalibus qui beato hieronimo detrē
xerūt. Detractio q° est valde magnū
pcū dum semper animarum sz aliqn
mortis corpū est causatiuū. Unde
bernardus dicit. Detrahē sine det
hentem audire quod horū dapnabi
lius sit nō facile dicere. Sz nō q
nō debemus referentibus facile cre
dere qui dicūt de nobis aliqm mur
murare sicut i superiori capitulo po
sui ex m de platone. Sz iuxta sm̄am
senecē. Si aliqs dicat tibi talis de
te male loquitur tu illi rūde. Tu m̄
hoc dicis et ego audio dicētē q si in
stat verū esse quod dicit dicētē ad
eum. Si verū est quod tu dicis nō
ex rationis iudicio sz infirmitate
hoc fecit. Sz porta oīs est
claudenda ad similationes

Capitulum decimūnonum

Terū claudenda est porta oīs
ad silationes. similator ei
ore decipit amicū suū. Et Augustinus
dicit q lingue adulantiū alligant
aias i pcis. Plus ait nocet lingua
adulatoris q gladius pdatoris. Un
gregorius ita dicit. Aliquos pscutio
illata nō vincit sepe mulcens adula
tio deicit. et tūc iuxta sm̄am domini
mortuus sepelit mortuū. Du pcor
pcorem verbo adulatoris pimit
Unde quidā phūs cuidam sibi adu
lanti eūq laudanti sic ait. Nich

phūs adulator qz intelligo et scio q
loquis et quid quis. Vespasianus
ex virili pgenie natus fuit et rustica
licet ipse nobilissimus fuit cēt prin
cipali et moribus. Nam a principio
principatus obtenti usqz ad finem
semper extitit civilis et clemens nō
dissimilans ortū suū nec vanis lau
dibus se extollens. Unde du semel
quidā adulatores conarētur efferre
originē eius quasi parētes eius tem
pore urbis fuerint conditores et
hercules comites eos audire noluit
sz irrisit. Ergo si adulatores fuge
runt viri pagani quid deberet facē
xpianus. Nam hoc ē oleū de quo
pheta dicebat. Oleū aūt peccatoris
non impinguet caput meū. Et iterū
mollior sunt sermones super oleū et
ipsi sunt iacula. Ait Augustinus
dicit. Oleum demulcens lingua
adulatoris est q mētes a rigore veita
tis emollit ad noxia. Ad hoc mem
brum reduci pnt omēs detrectiones
compositiones adulationes et dupli
citates qz omēs talium actores i corde
et corde loquūt. Du vnū i ore et ad
ferūt i corde. De oībus talibus ait
phā. Disperdat dns oia labia dolo
sa. Tales omēs filies sunt hyene q
ē animal senissimū sz crudelitatem
quā gestat i corde abscondit i core
Dum ei accedit ad oim̄ gregē vocē
quātū pt sozt humanā vt hō credat
esse non bestia et rances more hoīs
clamat donec gregē invadat et dis
perdat. Sunt et isti filies vulpi que
se operit terra rubea vt appareat
aliis sanguine cruentata et dū
aues ad sanguinē currūt viuā ea
cē repeiunt dum ab eadem dentibus
laniari se permittunt. Dicit et pabo

De hyena

De vulpe

Fabola de corvo et vulpe

hic exemplum satis nobile de vulpe et corvo. Du ei caseum verente corvus rostro ferens ad edendu i qua dam arborem se posuit vulpes adulatrix inde transitum faciens et caseu nimiu concupiscens sic ait ad corvu. O vim speciosissima avis mihi agno albior ee videris et in pulchritudine eis pavones excedis ip si solo cantu placeres meo iudicio omnes aves excedes. Intelleri ei vocem te hre clarissima faciem tem mirabiles melodias ita crea vt cytharedos excedas. Quod igit primor cantu ta dulci et armonia audiru tam suaui i qua audire tato tpe contigit. At corvus verbis adulatoris illectus nec cordis fraudem attendens strecto rostro caseus elabere cepit sem plenas emittere. Ad que vulpes ait. Vera sunt vt audeo que de dulcedine vocis audiui sz si mi sic placeres dum voces i cropletas emittis quid faces si totam foras vocem emittes. Puto ip philomena ante edes. Cur corvus dum vba tam falsa filiate placta vera ee credidit no considerans dampnu nec attendens fraudem dum ad cantandu rostru aperuit caseus i tram cecidit que vulpecula mox rapies manducauit corvuz derisit. Ego non e credendu adulatoribus du nos laudant qz aliquid auferre desiderant quod postq acceperint mox subsannant. Unde poeta quida sic metrice ait. Non satis est tutum mellitis credere vbis. Ex hoc melle solet pestis amara seq. Et iterum. Omne genus pestis sapit mens dissona verbis. Cum sentes animi florida lingua polit. Tales ei ip mittunt opem vt ducant ad mortem. Unde de rana pabolice scriptu ip dum semel muru aspicet qui volebat transire flumu et no audebat eo q arte natandi nesciet rana cogitans illu pdere ad eum accessit et se velle auxiliu ipendere silauit. Et mus simplex dum vera ee credidit alligato filo pedibus v tisqz natant rane se conuxit. Ita rana postq murem a tra subtxerat i aquas vt illum submergeret se mergebat. Cumqz mus ne mergi posset obstaret milius volans de super aduenit et dum bellu aspexit ranam rapuit i uasit et comedit. Utinam sic hodie periret hoies aio duplices hoies fraudulen vba calida cotra alios filantes ope mi seris promittentes sz fraudes in cordibus machinates. Un ecia sta zo d. De qu igredinitur tra dua bus vns. Un poeta quida ait. Vir percant qui pdesse fatet et obsuit. Discat in auctorem pena redire suu. Ergo nuq est credendu, quia vt Jacobus dicit. Vir duplex aio i constans est i oibz vns suis.

Quod claudenda e porta oris ad lites. Capitulu xx

Ceru claudenda trio est porta oris cotra iurgia siue lites qz sicut scrus docet aplus seruu domini non oportz litigare. Et seneca dicit q muliebre opus est litigare non officiu sapienti. Manuxta sma bernardi. Sec e vna de decem abusioibus claustri quas ponit esse duodecim. Prima e platus negligens. Ya subditis iobe

diens. Quarta iuuenis otiosus. Quarta
senex obstinatus. Quinta monarchus
curialis. Sexta monachus conscientiosus
Septima cibus exquisitus et pretiosus
Octauua rumor in claustro. Nona
lis in capitulo. Decima dissolutio
in choro. Vndecima irreuerentia in
altare et dominica sacramenta. Duo
decima malorum defensio. Itaque ser
mo dei non decet nec expedit nec licet
litigare. Non iquid licet quintum ad
deum. Non expedit quintum ad primum
et no decet quintum ad seipsum. Litiga
tores quo vbis vbiosis et rationabi
libus sunt vincendi. Duo philozophi
venerunt semel ad sctm anthonium
volentes cum eo contendere cumque ar
guere cur doceret cum litras nullas scirz
At ille volens illos humiliare et ad
se facere redire quasiuit plano modestoz
sermone ab eis que pius fecit litra
an scia. Tunc illi int se cogitantes
quod scia litras nouisset et no ceuuiso
diuert vt verum erat quod scia litras p
cessisz. Ergo ait anthonius si e ita
vt dicitis anqm lire cent fuerit hoies
sciens et sapiens et nunc sui litteris
possunt esse sine litris consili ratione
Optima reuera conclusio quasi lit
gantum ora conclusit vt admirantes
quid dicerent no hrent. Tempore
nirem consilij multi phi ad litigan
dum conuenerit vt si possent dogma
puterent xpianum. Sed vnus int
eos affuit tam sublimis et cum ra
tione sus in verbis vt omnes episco
pos deriderent nec erat qui sibi con
cludere quitqm posset. Tunc assurexit
quidam scientia nullis sz scientia fa
mosus dixit pho. O philozophe xpi
non nos dyalecticam docuit sz sper
ne litigia et contempne cauillosa et
versuta argumenta et credere ce vnum
deum creatorem celi et tre et credere
in eum et in ihm xpm filium eius de
virgine maria natum. et in spm scm
et sic totum symbolum expssit verbis
Dic mihi ait garrulose phe si hec
credis vera ce quod dixi. Cui phus
stupefactus nec hns aliquid quod in contrarium
rndere posset dixit verissima oia
ce quod dixerat nec aliquid veius cre
di posse. Tunc ait scius episcopus.
Si credis oia ce vera hec veni post
me et baptismum assumie. Tunc con
iisus phus ad discipulos suos ait
Nm dum cum hoibus litigam ver
ba verbis opposui nec ab aliquo re
darguo potui sz postqm vbis accessit
quid dicerem non iueni et io sene
hunc sequi disposui et consulo vt et
vos mecum sequamini in quo locum est vi
tus dei. sicqz verbum virtuosum sol
uit litigium. Ad constantinum imperatorem
duo venere phi aliqm redarguentes
eum quod antiquorum fidem reliquit
et fictionibus adhesit xpianis. Di
cebant quo se velle cum alexandro con
stantinopolitano epo disputare cuz
onde quod vana esset fides eius. In
quibus ei litigijs confidebant et in subti
litate ac duplicitate vborum. Vnde
quo alexander vt ad disputacioz ve
niret cum idoctus dyaletica cet in
solo xpo erat fiduciam hns. Cum quo
iubente principe conuenissent placuit
alexandro et omnibus vt vnus tm
esset qui epo rndet tacentibus ceteris
eo quod ad disputacioz pluriumi concisset
Cuz solempnissimum oim cet ad hor
electus de quo nulli dubium videbat
quin epm vno verbo inuoluet alexa-

Exm

der ait ad eum. In noie ihu xpi pri
pio tibi phe ne loquaris. Ad cuius
verbu mox illius os litigis assue
tum ad posteriora rapitur est reso
lutum et logidi perdens omnem vsu
penitus suus litigiosis verbis finem
fecit Ex m de oibus habemus de
phis quos sancta katherina dei
tute deuicit cu essent omnes i phinis
sum et litigis dyalectis assuetis
nuo quinquaginta Canu officiu
latrare et tanto amplius sunt la
trantes quanto sunt magis degene
res qz vix latrant generosi canes
vt in leporarius patet Unde alex
ander magnus dum a dario rege
persarum liras recepisset magnas
amiaciones hinc dixit ad milites
suos. Nolite canis latrantis verba
timere quia canes degeneres multum
timentes maxime sunt latrantes
ita vt ad volantis foly sonitu latrent
Sunt qo litigantes et vane ac inu
liter garrientes sapia conuincendi
Nam rex sapientissimus salomon
meretrices coram se p filio litigan
tes dum per eas veritatem scire non
posset vnus omno testis adesset gla
dium afferri iussit infantulumqz dimi
di et media ptem vni media vero
ptem alteri dari precepit Cumqz vna
vt diuidetur instaret et altera toto
posse resistet eo q super eo matrna
sua viscera mota essent rex sapiens
litigio finem imponens et ex carum
verbis q esset mr agnoscens Date
inquit huic infantem viuu et no
occidatur quia her e mat eius Dicit
de quoda viro narrat qui cu i pu
dicum hret vxorem et tres filios si
mul secum haberent ipa indicauit
viro q vnus solus suus esset Cum
vir ad mortem veisset hor no con
didit testamentu vt ille heres eius et
qui ex tribus legitimus eius filius
extitisset Cumqz post mortem illius
quilibet se filium eius legitimum
ce dicet et hereditate quilibet pe
tet ac super hoc coram iudice litiga
rent iudex cu nullos super his tes
tes hret iussit precem defuncti i sig
nu poni et a filius sagittari dns
q ille ex eis heres esset qui pfundi
et ppiqui cordi eum sagitta im
peret Duobz igit eu sagittantibus
tertius dixit ad iudicem Prius
volo hereditatem perde qm eum
qui me genuit sagittare Commota
quippe erat oia viscera eius sup
patre suo Tunc sapiens iudex dix
it Date huic hereditate qz hic est
filius eius Sed attende q no est
parendu litigantibus qn litigiu
eorum vertit i fidei detrimentum
Unde qn per berengarium turonensem
est gallicana ecia perturbata qui
asserebat corpus xpi i altari figura
tue tn ce et no vere remis ppt
hoc consilium congregatu Cumqz ad
hoc consiliu abbas guida de quoda
monasterio northmanie quod bortu
dicit cu ceteris conuenisset qdam
secu ducens conuisum que esse crede
bat simplicem virum et illiteratum
qmus vita cu hret sanissimu ac mor
honestate conspicuu Ma et ab eo
rogatus vt cum eo ad consiliu ppt
deum ire posset Cum consilio congre
gato berengarius sic oibus epis
subtilitate verbor conclusisset vt
nullus esset q vndere psumeret vl

qui ei quirqm concludere posset vni
uersus hic suus finem in periculo vi
dens ab abbate licentiam petit res
pondendi. At ille non solum licentia
non dabat sed quin potuerat prohibe
bat ne quisq; dicere auderet eum nichilo
minus vt ignarum magne temeritatis et
presumptionis arguens. At conuersus
bis pena ac denegata sibi licentia
rio ad abbatem. Iube igit benedicti
nam constrictor a consciam loqui quia
video fidem periclitari. Tempus est ta
cendi est et tempus loquendi. Nu tamen
sic oportet me nunc loqui. Tunc abbas
de dei pietate et viri maxima scientia
confidens dixit ad eum. Dns sit in
corde tuo et in labris tuis vt digne pro
feras verbum eius. Tunc conuersus nobilis
surgens in medio postulato silentio omia
argumenta berengarii expetens quibus
respondere nesciuerant fallaciam cor
aperuit et ipsum berengarium cum forti
bus argumentis redarguit et confudit vt
coram omnibus se fateretur in sua opinio
ne fuisse deceptum. et conuersus ad conui
uium quis inquit es tu qui ita profunde
me arguis. At ille se non prudente be
rengarius dixit. Aut es diabolus
aut es lanfrancus magr meus. Re
uera lanfrancus hic erat qui in phia pri
mus magr solempnissimus erat in
theologia omis scia sumus erat qui
inspiratus a deo vt primam aperet
posuit mundo omino latet quae nullo
scriente occulte aufugit et in abbatia
iam dni recepti se fecit. Hic qz beren
garius magr fuerat et eius subtilitates
ac fallacias nouerat scia celata ad
consilium veit et fidei adusarium mo
pdo superauit. Ad monstrum quoq;
reuersus est. Sacerdotium est coactus

et milites dere compulsus. Unde et hic
lanfranci discipulus fuit anselmus
qui fuit in scientia tam preclarus.
Dic quo litigatores sunt per tpe arguen
di vbi veritas et necessitas requirit ho
mines. Hic nunq; dnt litigns intendere
viri sancti sz potius rede litigare
volent vbi nullum fiat preiudicium veri
tati. Unde duo ex patribus simul
in heremo degentes vnus ait ad al
terum. Litigemus ad inuicem. Cum alt
dixit nescio quid sit lis. Cum alter.
Ecce lapidem pona in medio et dicam
quia meus est tu aut dices qz tuus
est et sic litigabimus. Cumq; lapidem
in medio posuisset dixit ad eum meus
e lapis. Cum alt dixit Di tuus e tol
le eum tibi et sic no potuerit inter se lit
igare. Orante sco macario veit
ad eum vox dicens macharie non
dum puenisti ad mensuram meitorum
duorum fratrum q habitant in tali loco
surgens igit senex mox pecit ad
locum et ingrediens domum pulsauit ad
ostium. Itaq; egressa sene introduxit
in domum. Cumq; sedisset dixit ad eas
ppter vos hunc laborem assumpsi di
cite quo michi quid opemini qz vt hoc
faciem veni. Tunc ille dixerunt. Ere
de nobis pater qz hac nocte non
fuimus sine viris nostris in eodem loco
quam operationem bona possumus
fere. Sed instante sene dixerunt. Nos
pater sedm scim certe nec nobis su
mus et istis duobus fratribus nupsi
mus xv annis simul habitantes
et nunq; inuicem litigauimus nec
sermone turpem inter nos diximus
sz semper inter nos pacem habuimus
et testimonium inter nos et deum
ferimus. Usqz ad mortem verba

secularia et secularia nō loquēmur.
Cum senex hec audiens ait Sive vigo
sit sive nupta sive mōchus sive secularis
deus hm cuiqz prosum dat illis spi
ritū sanctum suum. ¶ Ad claudenda est porta oris ad iudicia.

¶ Capitulum vise xxj

Terum sunt ora claudenda ad
iudicia iudesqz sermones vt
nō feram leuit redempnacōis iudicia
i peccantes. Deus ei est q nō peccet
Ergo quis mia opus nō habet Dic go
ru alys peccatibus agas sicut tcū agi
desideras qn peccas. qz iudicū sn mia
cit ei qui non fecerit miam. Nota ali
qn frater quidā dum de sua cōgrega
cione fuisset expulsus ad scm anthō
nium plorans ~~aut~~ iuit Cuiqz per tēpq
aliqn scm permansisset remisit eum
ad suum monasterium vnde venerat Qd
eū recipe noluerūt sz eū primus expu
lerunt. Cuiqz ad sanctū anthonium
redisset et quod sibi fecerāt iudicassz
misit ad eos senex dicens. Navis
i pelago naufragū ptulit et onus
quod portabat amisit et cū sit vacua
est ad portum reducta et vos naue
liberata subitē vultis i terra Ergo
peccātibus ē pcendum et nō naufra
gio naufragū addendum. Nā et illi
dum verba anthonij audierūt mor i
nōstrium illum recepēt ¶ Quidā
fuit frater qui fuit i pcm cōt que
sacerdos heremi nō claudens sed
apeciens portā oris eū exire de cella
foris iussit Quegēs aūt abbas hyla
rion cum eo foras exiuit Cuiqz illi
quererēt quo pr vadis ille aut Di pecca
res sunt foras eiciendi ego peccator
sum Qd illi dum audiuerūt cōpuncti
sunt ¶ Abbas ysaac ad fratrū con
gregacōz aliqn venit et quēdam fratrē
culpabilem iudicauit vt debēt expelli
Cuiqz ad cellam suā rediret angelus
illuc vadens aū ostium cellē se posuit
dicens. Non te ītrare pmitto Cuiqz
ille causam requirēt qz inquit angelus
deus sic iubet Quid fici debet de
fratre que cōdempnasti et expelli iussisti
Cum abbas penitens dixit Peccā
ui ignosce mi Cui angelus Ignouit i
deus sz tuae de cetero nē qiqī iudices
aūqī iudicet eum deus Tulerūt homīes
a deo iudicū et michil voluntreliquit
deo iudicandū dum punire volunt
ex toto pcm Cum peccātē aliquem
vides non illi īputes sz potius illi
īponas qui homīes īpugnare nō cessat
et apud te semp dicens Ve michi qz
iste nolens victus ē. sic et ego etiam
vinci possem Unde aplus Qui putat
se stare videat ne cadat. Nōne pe
trus cū diceret dnō ihesu paratus sum
tecum i carcerē et i mortem ire de
debat se posse stare Et tm q oībus
alys magis pmisit cetteris gravq
ruit Ergo stare nō est i homīs ptate
nec est volentis nec currentis sed
solius dei miserentis ¶ Ortus amb
sius dum semel per ciuitatē medio
lanensem incederet dū quidā i via
ruisset et alius videns risisset dixit
ambrosius Qui stat videat ne
cadat virqz verba cōpleuerat et
ille coactus est flere ppter rasum q
pius riserat alienū. Ergo si omīs
cadē possumus ymo sepe cadimq
ōrē nos peccātes sine mia iudicamq
¶ Semel cū quidā ex fratribus per
rasset quidā nōie thymoteq consi
lium dedit vt debēt expelli. Cuiqz
fuisset eiectus frm mor ē vt temp

tario super thymotheum irruet et cu
iam vrite deficet et ferre nō possit
flebat rora dnō fortiter mīam petēs
~~Cum vero ad eum frā e dicēs~~ Cū
vero ad eum frā est dicens Thymo
thee iam hanc temptaciō incurristi
qr frem tuū i sua temptacōe despexis
ti Frat quidam i sithy peccauit
et fecerūt seniores comētū et mise
runt ad abbatem moysen vt veniret
Qui sciens huiq vocacōis causam
nullo mō venire volebat Sz cū eum
cogerent vt veniret portauit sup
dorsum suū sportam plenā arena
Vt frēs ei obviam exeūtes qsierūt
ab eo quid hoc eet quod ferret et q
hoc vellet Dubius ille ait Sunt
fratres peccā mea multa et grauia
post me currentia et nō video illa
et venio hodie aliena peccā iudicare
Quod dum illi audierūt frī qui
peccauerat ignoscentes Introgauit
abbas Joseph abbatē pastorē quo
mōrhus esse posset Cui senex dixit
si monachus essem pis et i hac vita
et i futura requiem inuenire noli iu
dex aliorū ee nec iudices aliquē pī
te sed dic semper ap te quis sum
ego Cui quidam alius frat dixit Si
video aliquē frem peccare est
bonū eū velare Cui pastor ait Qua
cūq hora peccā frīs tui tegit deus
tegit et tuū et si frīs publicas per
carū publicat tuū deus Quidam
frater peccauerat et de cōsilio cui
dam expulsus fuerat Quod cum
nūciatū eet abbati pastori fratrem
illum expulsum mox ad se vocari
fecit et videns eū senex afflictum
surgens osculatus est eū fecitq eum
sumē cibum Et arguit valde illū
qui expelli fecerat eū eo q cū hīet
mortuū suū pius sepeliendū eo relic
to et neglecto iuerat sepelire mortuū
alienū Cartus aliqū cōuentus in sy
thy et dum de quodā fratre q peccau
rat fratres inter se colloquentur
solus abbas pyren tacebat Tandē
surgens i medū sarū ipleuit arena
eū portans i scapulis et mittens
i quadam sportella modicū de arena
et illam aū se deferebat Iraz interro
gatus a frībus quid hoc eet dixit ad
eos Patrus iste qui i scapulis q ml
tā et grauē habet arenam mea sūt
peccā multa vtiqz et grauia sz pien
post me ea vt videam illa et pro
eis fleam ac doleam Sz arena hec
modica aū oculos meos posita sūt
peccā illius frīs q i eis cōparata sunt
nulla et tū nō desino iudicare illa
Sed frēs nō sic fieri oportet sz peccā
mea pria ante me ferre debeo et
ipā sola attendē ac p ipis orare et
flere et aliena non attendē vl' vidē
Quod audientes dixerūt omēs. Vere
hec e sola via ducens ad vitā Deus
sic libere pot quod hō nō pot Exm
hic pone de filio prodigo et de mulie
deprehensa i adulterio et de debitore
decem milū talentorū cui solā petēti
dilacionem fecit rex nr sumus ple
nam remissionem quā et ptēa reuo
cauit eo q conservo suo consilia i o
gantī nō peperit Ergo ad alios iudi
candos claudenda e porta ois
Cont iudicū cordis.

Capitulum vicesimum secūdū

Sed qr ocasio se obtulit dicen
mus post iudicū ois aliquid
de iudicio cordis Cum ei aplus dicat
Tu quis es qui iudicas alienū seruū
suo dnō stat aut cadit Dic m superbe
qui alios iudicare psumis et tibi vsur
pas quod dei est vū tibi cōstat q pos

sis alium iudicare. Nunquid non p
hibet hoc scriptum. Nolite igitur do
minus dns iudicare et nō iudicabi
mur. Et aplus. Nolite ante tempus
iudicare quoadusq; veniat dns et illu
minabit abscondita tenebrarū et ma
nifestabit consilia cordium. Quare
ergo nō considerasti tu qui te facis iudi
cem alterū q; sepe qui videntur boni
sunt mali et qui videntur mali sunt
boni. Item sepe qui nunc est et videt
bonus futurus est finaliter malus.
Quare manifestum est atq; certū pre
sumptuosum ē et usurpatū omne hu
manū iudicium cū nullū habeat solidū
firmamentū. Non est igitur de aliquo
q̄ cuiq; bono vel malo vllū certū fe
rendum iudicium. Uno q̄ tale iudicium
est dampnosum. Secundo q̄ ē p̄sumptuo
sum. Tertio vero q̄ est sepe falsum. Dico
q̄ humanū iudicium quo iudicamus
alium est dampnosum dum tu qui iudi
cas proximū futurus horipo p̄nt et si
eras iustus te facis iniustum et iniqui
Unde quidam ex patribus de hoc ita
ait. Si tu castus es fornicatorem nō
iudices ne per hoc sicut et ille tu effi
ciaris p̄uaricator legis diuine. Nam
ille qui mandat nō mechandū seu nō
occidendū mandat ergo nō ē iudicandū
Ergo sicut p̄uaricator legis ē fornicā
do sic et tu p̄uaricator legis es iudicā
do. Et scriptū est q̄ qui offendit in
uno factus est omnis reus. Duo homo
quidā quēdam hoīem rapuisset et qu
dam clericus coram sō Johāne p̄uarcha
exoriandū eū dicerent et malū de eo
iudicium facerēt ille ait. Si ille filioli mei
peccauit vos duplex p̄nt futuritis
et q̄ contra diuinū mandatū alium iudica
tis et q̄ an ille iam pēnituit ignoratis
Contrario eni subitaneus motus est
et qui mox malus est mox bonus
ē bonus pt quare iudicare alium stultū
est. Duo fuerūt frēs adeo sancte
vite q̄ vnusq̄sq; eorū gratiā dei in
altero videbat. Cuiq; vnus eorū ere
ns sexta feria ante horā sextā quē
dam ex fratribus manducare vidisset
et eū quasi male fecit iudicasset cum
ad fratrem suū in cella redisset fra
ens vidit q̄ gratia dei ab illo recesserat
et frēs est valde tristis dixitq; ad
eum. Quid fecisti frī q̄ diuina gra
tiam perdidisti. At ille nullus pēn
tē scientiam se hīc dicebat n q̄ frem
illum manducantē iudicauerat.
Itaq; p hoc pēnituit et sic gratiā
amissam recuperauit. Quidā vir sē
dū quendā peccasse audisset amarissime
fleuit dicens. Ille heri et ego
hodie. Et addidit. Qualiter quis
coram te peccet nō eum iudices sz ma
gis ad temetipm respiciens te magis
iudica peccatricē q̄ ipm cogitans
q̄ nemo stat per se sz magis deo
tenente. et q̄ omis qui cadit. cadit
deo p̄mittente et sepe p̄pter cadentis
bonum vt. s. fiat humilis cadendo
qui iflabatur superbia stando.

Contra iudicium p̄sumptuosum non faciendum. capitulum xxm

Sed attende q̄ iudicium humanum
nō solum ē dampnosum sz
p̄sumptuosum ē sepe dū p̄sumit fre
quis quod nescit et q̄d solus deus no
uit. Cum eū bonū hoīs et p̄nt. ori
genalia sint ex corde solus ille pt
hominē iudicare qui cordis nouit
secreta. Unde nos qui sola exterio
ra videmus sz interiora respicere non
possumus de hys q̄ a deo fiunt in mū
do miramur. Nōne miratur mlti
tum terrent quosdam iuuenes ma

quo infirmari quosdam in semo melio
se hire quosdam calidis quosdam
vero frigidis remedijs indigere Sed
medicus non miratur eo quod causas
agnoscat intraneas et quod cuique
nature queniat prouocat Miratur
insolitum quare mare detrescat
quare mare fluctibus intumescat quare
vem magis vno tpe quam alio flent
quare grando potius estate quam hyeme
et die potius quam nocte cadat quare
luna nunc plena nunc cornuta nunc
vo nulla appareat et talia innumera
quam fieri tota die cernimus quam tamen sapien
tes homines non miramur Sic et nos
quam fieri mira videmus in mundo dum
causas nescimus factorum sepe ma
le fieri iudicamus Ma et ex hac
tamen parte nonnulli admiratus
est qui cum vita clarissimus fama
clarissimus dum requiret a domino
tu similis in meis habetur se sim
phoniato cuidam qui fuerat latro
magnus audiuit Deus ei non illum
redet pessimum qui semper de latro
cinio vixerat et nunc simphoni
sando virtuti quierebat qui tam apud
deum cui pnia sunt futura tantis
meritis habundat quam similis tam sanctis
mo viro erat Vnde et pafinicius
dixit ei. dns michi reuelauit de te
quod non sis minoris meriti apud deum
quam ego Et de plenius dicet in sera
vbi agetur de pma. Item quis nisi
se cohibeat non iudicat meliorem
ce statum religiosi quam statum secularem
et tm vidit quidam ex pribus rapta
in extasi metis quod multi in habitu mo
thali descenderent ad inferna et ex
secularibus milites volarent ad reg
na supna Quidam miles ordine
monachorum intrauit et ad tantam
perfectionem pueniit vt videret animas
a corpore exeuntes Cumque semel cum
suo abbate iuisset visitare quedam
heremitam agonizantem dum anima
eius exeuntem ad inferna descen
dere conspexisset videre abbate a
marissime cepit flere Cumque inde
post modicum recessissent dum ad po
tem quemdam venissent vidit ille
animam cuiusdam militis de ponte ca
dentis ab angelis suscipi et in celum
portari Quod dum vidit pre gau
dio visum tenere non potuit et cau
sam risus ac fletus abbati pcta
indicauit Fuit et quidam alius fri
qui deum vocauit vt videret animas em
grantes Surgens vo inspirante
deo ad ciuitatem descendit et se ad
requiescendum iuxta quoddam monaste
rium posuit vbi monachus quidam
magne fame ad mortem infirmabat
fiebat quo ob mortem eius magna ppa
ratio fercorum eo quod omnium hominum iudi
cium erat quod quisque boni habebat illius
meritis possidebant et credebat quisque
morerentur toti illi ciuitati periculum
imminere Ecce quale de hemita ppter
exteriora bona apparentia visum exte
riori iudicium habebat Cumque dum
venisset ad mortem vidit ille fratrem
iam dictum cuneum quendam in ferna
lium demonum habentem quinque tri
dentes in manu et audiuit vocem
desuper clamantem ad cuneum Dicit
illa pessima anima non permisit me salte
in se stare per vnam horam sic nec tu
misericordiam illi donet euellas eam
Cum tartareus ille cuneus de po
nens tridentem illum igneum infixit in
corde solitarij et per milites torquens

Exm

cum abstraxit miserā aiāz eē. Post
hoc frater ille egressus ē cuiuratē
et iuenit hoīem pegrinū et iudico ho
minū nullum iacentē i platis eēcho
trū nullum habentem refrigerium
vel refugiū et posuit se iux eū. Cūq
venisset hora dormiēdi eē vidit fi
lie michaelem et gabrielem venen
tes pter aiam eius ipius. Et sedē
tes angeli vnus a dextris et alius
a sinistris eruigabant aiam vt exiret
Cūq exire nollet dixit gabriel ad
michaelē assume iam aiam et ver
damus. Tunc michael ait. Missi su
mus a dno vt sine dolore eā sumamus
cō trū dolore eam exire nō possumus
Itaq michael clamabat ad dnm di
cens. Domine quid nos vis facere
quia non vult aia hec exire. Cui dns
ait. Ecce ego mitto dauid cū cytharā
et alios cum eo psallentes vt libenter
exeat audiens melodiā. Cūq des
cendissent chori iustorū i conspectu
aie psallentū aia dum audisset me
lodiam mox exiit et manibus michae
lis insedit quā ille gaudens i celum
portauit. Itaq manifestum ē ex pre
missis q̄ nullum pt fieri verū iudicū
de hys q̄ fiunt in mundo cū sepe
qui videtur bonus sit malus et qui
videtur oīno malus sit apud deum
bonus aliqn et magnus.

Q̄ iudicium de alios frm sepe est
falsum. Capitulū xxiiii

Verum humanū iudicū inuenitur
vt plurimū falsum. Nam fuit
quidā heremita vir sanctus paup
omnibus tpalibus rebus sz gratia
dei magnus. Hic cū a deo requirē
tur similis i meritis esset rn sum
a deo accepit q̄ gregorio romano po
tifici similis esset. Qui igr miserē
ait. Quid ergo p fui bona tpalia
reliquisse et i paupertate vixisse
si illi fui i meritis silis qui omi
bus bonis est plenus. Cūq amaris
sime fleret vox ad eū facta ē dicēs
Quid turbaris. Non ei verum
possessio sz amor diuitem facit.
tu eū secdm hoc gregorio dicor es
qua plus diligis tattam tua et i
eius tactu delectais q̄ gregorius
i omibus mundi bonis q̄ nō amat
vt teneat sz vt dispergat et pau
peibus tribuat. Quod dū ille au
diuit iudicū falsum deposuit et
vt cum eo mercedem petet exoa
uit. Quidā mōchus fuit noīe vita
lis qui publice ad pstibula vadēs
dicebat mētiri. Dona michi hac
noctem et omne prium quod volueris
dabo tibi. Ipe ait stans i vno la
panaris angulo tota nocte p ea ora
bat et sic multas ad deū cōuertebat
et eas i mōsteriis ponebat. Dmis
tn cum iudicabant q̄ ad petrandū
ret cū publice ad eas itiraret sz
i fine oia hoīm iudicia inuenti sūt
falsa et eius opa repta sūt sū
at miraculis sunt cōfirmata. Qui
dam romanus nobilis mōchus frs
habitabat i syrtiy qui dū viginti
ānis ibidem fuisset cōtemplator
maximus ē frūs et plurimū noīa
tus audiens q̄ quidā mōchus
i egypto hitans fama eius veit
ad eum. Qui cū ad eū itrasset
ordīe frū sederūt. Videns q̄ ē
egyptius mōchus eū bonū hīe lōn
pelle cooperētē et capitale p capite

N

Exm

a deo

habere · molle et cui pedes habenti
lotos ac caligas portatem iudicauit
eu esse falsum quicq bonum de eo au
dierat · At ille p spm cognouit q ie
cu sic iudicaret et q esset scandaliza
tus i eo · Precepit g° famulo suo q
habebat vt ppt abbate qui aduene
rat faceret sibi cibu · Adiu coxit ei
pauca olera que habebat · Itaq; ro
pere hora sumpserunt cibum bibe
tes et vinu modicu quod habebant
Vespe facto dixerunt Jon psalmos
et dormierunt · Mane facto dum ille
vellet abire senex cum humiliare vo
lens et iudicium falsum reprimere
dixit ad eum Dic m pater ex qua
prouincia es Adu dixit ex egypto su
Et senex ait Ex qua ciuitate Cui
ille Ego ex ciuitate no sum nec
vllo tempore i ciuitate habitaui Et
senex ait Quod erat opus tuum
anqua monachus fieres Cui ille
ait Custos eram agrorum Et senex
ait Vbi iacebas Cui ille In agro
sup nudam humu Et senex ait
Quid manducabas et quid bibebas
i agro · Cui ille Mane sicu man
ducabam et aqua bibebam Dixit ei
senex Quid g° mothus fratis vite
tue austeritatis addidisti · At ille quid
respondet no hns obmutuit Dixit
igitur illi senex Audi g° tu vitu
meam et quid ipe addideru rogo
ta vt no pirlitteris per iudicia falsa
Ego miser que vidi de illa maxia
roma fui et apud i patores locum
maximu habui ciuitatem deseru et
i hanc solitudinem veni · Pro domi
bus multis ac magnis et p pecunias
infinitas hac cellula contentus fui

Pro desibus plurimu prosus hns
desibus vilibus contentus sum · p
multo auro quod expendebam pro
ribo hns pauis contentus sum ole
ribus p multis seruis q mihi ser
uiebant vno contentus sum sorio
p balneis quibus ad deliias vsus
sum p fundo modica aqua pedes
meos fz et caligis vtor ppt i firmi
tatem meam · p cantibus et sym
bolis q i meis conuiuijs audiebam
xn psalmos m dico de die et sili
de nocte Rogo g° te pr ne falsu
de me iudicium habeas nec tetum
de vita mea scandalum feras ·
Tunc ille hec audiens et ad seipm
rediens ait ad eu Ve mihi qua
de labore ven ad requiem et nui
habeo q tui hic no potera tu ac
ex magna altitudine et mlitus val
de deliis ad mlitos veisti laborce
et i paupte diuitias comutasti
Itaq; de eo valde edificatus et ei
intimis fris amicis ad suu reno
uium est reuersus ¶ 3 Narrat frus
basilius q fuit quedam virgo sers
sima i quodam mostrio sciarum
que quasi stulta et demonio ple
na ab oibus alis habebat et iudi
cio oium nulla reputabat · Hec eu
talem elegerat sibi vitam vt nuq
a coquina recedens oia ibi vilioris
officia exeteret · Hec siquide erat
totius domus expugna rebus pro
bans quod legimus i scriptuis · Ie
quis putat se sapientem esse i hoc
seculo stultus fiat vt sit sapiens
Hec igit inoluti panis capiti ha
bebat et omibus seruiebat et mirui
tere erat q nulla de quadringtet

Exm

virginibus eam unquam potuit inuenire
manducantem quia nullo unquam tempore
uite sue sedit ad mensam nullam
omnino prorsus panis accepit sed tantum
mitis quias detergebat a mensis
et abluciones ollarum et scutellarum
sumebat in cibum. Nulli unquam in
tanta multitudine fecit iniuria nunquam
audita est murmurasse nec visa
unquam loqui. Et cum ipsa ab oribus re
deretur et esset omnibus odiosa omnia
sine murmure sustinebat et velut
surda pertransibat. Tunc sancto pyo
thero et probatissimo monacho commo
rante in deserto angelus apparuit di
cens. Cur te aliquid grande esse
credis. Vis mulierem uidere longe te
sanctiorem. Vade ad tale monasterium
feciarum et illic una iuuenis multo
te meliorem. Ipsa enim cum totam tanta
multitudinem diebus ac noctibus pun
net tot tam eius nunquam a deo recedit
cum tu in uno loco residens per omnes
mundi urbes vagaris. Ipsa multitudi
nem panorum in capite ferrit. Ihor
senex surrexit et ad monasterium ui
nit ac sororibus congregatis omnes
ad se uenire rogauit. Cunque omnes
illa dumtaxat excepta uenisset. Ille
solam illam propter quam uenerat non
uidens dixit ad eas. Videtur mihi
aliqua hic deesse. Quae responderunt
Una parte tam deest quia stulta est. Et
ille ait. Et illam mihi adducite ut
uideam eam hic primum. Illae uocan
tes eam cum uenire renuerent. diuert
ad eam. Cuius propterhemus te uide
desiderat. Cunque uenisset et in eius
capite panos ille uidisset ad eius
pedes se procidit dicens. Benedic me
pater. At illa cecidit ad pedes eius
prostrata dixit. Tu potius benedic pa
tre. Tunc sorores omnes obstupuerunt
dicentes. Noli sic facere pater
quia stulta est. Quibus ille ait
Utinam sic fatuus essem ego. Et
deprecor dominum deum meum ut dignus
tum ea in die iudicii mereat inuenire
Tunc omnes ad pedes eius se procidi
runt et de commissis in eam iniuriis
veniam poposcerunt. Iam alia sor
des papsidum super ea se procidisse
se dicebat. alia colaphis ea se fe
redisse narrabat. alia nares eius
se synapio replesse plorabat sic
omnes quas ei intulerat iniurias
referebant. Cunque post hec eam
venerari repuissent illa gloriam
declinans iam aufugit et ultra
non apparuit. Amen. Amen.

Qualia debent esse uba loquenti
et quanta. Capitulum xxv

Est igitur aliquatenus prius quo
claudenda est porta oris quam
ut dixi iam supra est aliquam aperien
da quia tempus est loquendi et tempus
tacendi. Non potest dilui a bonis
et dolor meus renouatus est. Et ysa
ias ait. Ve mihi quia tacui. Et
Augustinus ad dominum dicit. Ve dum
tacentibus de te quia loquaces multi
facti sunt. Unde quidam frater
dum sit arctius teneret silentium ut
nec os aperire uellet ad confitendum
bruno prior transiens qui tenebat
per spiritum acutum cordis eius
statim asserit eum esse malum quod
mox subsequens probauit eventus
quia post modicum ordine est effusus
Est igitur hic nondum quod primo ver
ba debent esse pauca. secundo ua

Tercio rationabilia. Dico primo q
verba debent esse paucia. natura
ei que dedit homi duas manus duos
pedes. duos oculos duas aures no
ni os vnu dedit. In hor ore vna
tm linguam et non plures posuit
In quo docuit saltem i duplo minus
esse loquendu q audiendum Dn
iacob primo capitulo Sit aut omis ho
velox ad audiendum tardus aut ad
loquendum et tardus ad iram. Ita
natura que aures patulas et nullo
cas obstaculo clausit liguam qi mo
tam infra duo claustra coclusit
ne facile poderet verbum. Ita cum
verbum cordis sit idem qd verbu
oris natura iter cor et os magna
distancia posuit vt prius omne vbu
ad liniam veniret q ad linguam
Mar etem causa abbas agathon
tribus annis lapidem portauit in
ore vt saltem sic disceret tacere. Can
turnitas ei facit hoiem reputari
sapientem Unde seneca Taciturnitas
homini stulto p sapiencia est
Unde et quidam philus crudaru
sticus i conuiuio quodam tacere ait Hor
solum ex dictis hoibus habes q ta
ces. na stulti tacere no pnt. Dn
narrat boecius i de consolacione lib
2° psa. Circa finem q du quida
arrogaret sibi nome phi alius
quida scire volens an vere philus
esset multis cu iuryis aggressus
est Erat ei phi valde patiens
Et ille volens tredi philus paciencia
ad tempus arripuit nec iuriantis
sibi vndit sz accepta contumelia ve
lut insultans Iam iquit tade intelli
gis / me esse phm ondens se vt
glosa ibi refert i sua responsione
vane glorie strenui

Unde et alt ei nimiu mordaciter
respondit. Intellexeram iq si ta
cuisses Sed et xenocrates magnus
philus dum semel i quodam con
uiuio esset oibus qz loquentibus so
lus ipe tacet quida dixit ad eum
Miraere tu solus ex oibus taces
Et ille ait Sepe tacuisse nuq
sed sepe me penituit esse loquutu
Unde cathon. In conuiuio paucia
loquaris. Dum seds philus esset i
studio et pendisset ex dictis phor
q vix inuenitur mlier bo et conti
nens voluit experiri hor i mre sua
Cum igitur diu fuisset absens ve
nit ignotus ad domu mris suc hos
pitandus de sero Et numeras sa
tis magna pecunia dixit vni ex
ancillis q si dna hospicii vellet eu
recipe ad dormiendu secu nocte
illa dare ei de pecunia q tu vellet
Duc consensit Et cu esset i lec
tum ea tacuit immobilis sicut lapis
sciens qz mr eius esset. Ipa aut
cu sollicitante ille respondit Nullo
mo volo iterare vnde exiui. Ex q°
verbo agnoscens eu suu esse filiu
p confusione et verecundia expira
uit. Ipe aut ppt verbum hor pe
tuo se silencio punuit. Dicq ro
stanter suu silencii seruauit q
ad loqndum nec per mortem induci
potuit. Nam iperator fecit eum
per spiculatore duci ad mortem
iussiqz collum tunde vt vl loque
tur vel ictu ferienis recipet nl
tu oino e loquut q De multis
tu mudi mirabilibus requisitus
strebendo respondit questioni facis
faciens et gienti. Nisi enu home
paucia loquat vix erit quin offen

Exm

dat ī verbo eo q̃ lingua collocata sit
ī lubrico et facile prum pat ī verba.
Exm Unde quidam fuit ex patribus qui
dixit se xxx ānis rōnnuc p̃ hoc ro
gasse deum vt eū liberaret a peri
culo lingue Et tn ī ea omni die se
asserunt offendisse De hoc seneca
notabilem valde dat gloriā ita dns
Sit tibi risus in sine rachino vox
sine clamore et ītrissus sine tumultu
Non sis aliorū curiosus scrutator nec
acerbus reprehensor sz sine omni exp
bratione corrector ita vt admonitione
tua hylaritatē p̃uenias et facile er
rantē veniam p̃beas nc q̃quā ver
bis extollas sue deicias. Facile grēti
rūde contempnēti facile credo sis q̃
rari pauciq̃ tue sermonis sz loqua
tur patiens Tibi ipi seuerus existas
sed hylares non asperiores. Iam
et ypocras aliq̃ ad docendū scolas
ītraret suos discipulos admonebat
et eos iurare rogebat de seruando si
lentio de sermone modesto et raro de
ītessu mansueto maturo ꝛ ōposito
et de honesto habitu portando et de
optimis moribus Ergo si tāta de cura
raro pauciq̃ sermone potuit esse cū nos
tirca paganos quid deberet ī esse xpia
nis Iniq̃ non de capite nro benignis
simo saluatore scriptum e Non clama
bit neq̃ audietur ī platis vox eius
Et ypheti ī psalmo Ego autē tāq̃
surdus non audiebam et sicut mutus
non aperiens os suū Exm Ōn quidā ex pa
tribus dum ī principio sue conuersio
nis illos duos vsus p̃ doctrina arre
pisset et regula. f. Dixi custodiam
vias meas vt non deliquā ī lingua
mea Posui ori meo custodiā Dixit
Nor tibi sufficit ad salutē si posses
p̃ficere. Cū q̃ longa tpa ab eo q̃
post
persuis illos sibi dederat fusset req
situs quare pro alys non venisset ve
sibus q̃ īquit illos nōdum ī plen
ue eos dicit ī ranoica iacobi Qui
non offendit ī verbo hic p̃fectus est
vir xp̃ Quod verba debent
esse vera et mendacia declināda
Capitulum vicesimum vj

8 Secundo verba nostra nō so
lum non debent esse pauca
sed etiā vera q̃ ad hoc sint īstructa
vt nō fallant sz doceant vt metp
tōcepnim vl verbū primo ignorāti
aperiant Unde qui verbis falsis
vtuntur eis potius abutuntur Ut ne
omne mendacium e pernī nō solum
pernicosum sz offitiosum pit et io
cosum q̃ oē mendacium alicui veri
tatis est destructiū et e ad primū
fallendum non docendū Est enī
mendacium vt Augs dicit Falsa sig
nificatio voluntatis cū ītentione fallen
di Vox ei falsa e ī mendacio sicut
materiale et fallendi ītentio sicut
formale e ī eo Et q̃ forma dat ce
rei id ab hac ītentione accipit mē
dacium vt dicat esse pernī q̃ sepe ho
meitorie dicit falsum eo q̃ credit di
ci verū nec e ī eo ītentio ad fallen
dū Praz nri sermones iuxta sententia
senecte nō dicit ee de turpibus vl
scurrilis vl' feri sz vnles veri ra
et affabiles magis quoz obscenida
tes Unde q̃ scurrilia loquitur
et rachinnis ora dissoluit non est req
onosi sermonis sz truminis Unde
bernardus Quic īter seculares st
nugis ī sacerdoti ore tredūt ee blas
phemie Unde Jeōnim Beata
illa lingua q̃ nō nouit nī veredicū de
vt dinis ordiri sermonem Unde

quadā plurīs requisitis a quodā quo
posset placere hominibus ait Dicit
seris opima et loquutus fuerit pau
ra et vera. Itaq; vt omittam de
mendacio iocoso et officioso de perni
cioso c̄ aliquid dicēdum. qr hoc est
illud genus mendacij de quo i sapia
dictum est. De quad mētir ordi
aiam hoc ei genus mendacij et si mil
ts modis habeat cōmitti gravissimū
tm genus c̄ si sit ad fidei subiuisionē
si ad primi infamationē si ad aīe vl
corpis mortem. Dico q hoc mendacium
est xpiane fidei subuersiuū sicut c̄ i
adinuēcione novarū heresum siue i
defensione heresum inventarū. Dbat
ei hoc pena talibus inflicta a deo quā
constat semper c̄ iustissima. Deam
et de inimicis tacam. Arrius nouē
hesis inventor et maxime xpiane fidei
dissipator primo per Eusebiū cōsoliū
condempnatus et per cōstantinum
i exilium relegatus tandē per eun
dem revocatus alexandrie mortua
Eusebius aūt nythomediens epus
magnus arrij fautor cōstantinopoli
arrū convocavit et ibidem imperialibus
editis cōsilium cōvocari fecit vbi
maxime convenerit illi epi qui arrū
sectabant. Itaq; alexandro cōstanti
nopolitano epo diem statuit i quo
vl arrū i communione suscipiat vel
ipe pulsus ab ecclia abscedat. Arrius
noctem precedente secundie statutam
pugilem i omnibus dixit et sub al
tari tota nocte iacens transam ecclie
dno commendabat. Igit tocius ppli su
ma expectacio erat vt ipo summo ma
ne vl i communione arrius susciperet
vl alexander pellceret. Arrius enim
summo mane consurgens et balneis

eporum ac populi frequēcia ad certam
pergens cum i media via c̄et qu
dam remorsus conscīcie ipsum tua
sit qui adeo vmusa eius interiora co
movit vt locū quēret quo declinare
posset ad secreta nature. Cūq; illu
locum publicum ondissent illuc cito
pergens dia intestina per secessum
emisit et i manibus dyaboli miserā
aiam expiravit et sic adveniente ma
ne heresis penā solvit. Quod cū
audisset Eusebius omisq; fautores ip
sius tanto pudore pstrati sunt vt
qd facerent vl quo se diuiterēt ignō
rarent. Sic dicit de quodā leone
papa qui fautor arrij erat. Hic
consiliū convocavit vt omīs episcopos
rogaret quatinus i arriana per
fidiam cōsentiret. Ad hoc cōsilium
venit non vocatus Hylarius pictā
uensis epus. Quod dū leo papa au
disset omnibus mandavit epis rogā
tans vt nullus venienti assurgeret
neq; iter se ei locū darent. Cūq; hyla
rius advenisset et reperiet q locum
sibi nō facerent dixit Domini c̄ tra
et plenitudo eius. Cūq; super tra
ad sedendum se posuisset terra cū
surgens illi cathedram fecit. Cui
papa dixit ad eū. Tu es hylarius
gallus. Et ille ait. Non sum gallus
sz morior i gallia. Et leo ait. Si tu
es gallus manens i gallia et ego sum
leo. Romane vrbis antistes. Cui
hylarius. Et si tu es leo nō tm de tri
bu iuda. Cui leo ait. Deus sum mor
tibi ondam experta me modicū do
nec redeam. Cui hylarius. Et si tu
non redieris quis mi iusticiam exhi
bebit. Et leo. Ego mox redeam et
iuxta meita tua tibi reddam. Itaq;

nō
Exm

ad rellam arrisit et sicut dictum
est de arrio oia ĩtrstina per postero
ra emisit Mortuus igitur nuntiat
est Cum hylarius in medio sur
rexit et omes ad catholicã fidem
redierit. Anastasius ĩpator
tum esset orthodoxe et catholice fi
dei persequtor vitalianus zelo
dei fidei ĩcitatus contra eũ exercitũ
mouit et omnẽ tram eius impery
rapiens constantinopolim appli
cuit Cum anastasius cõsternatus
et timore pstratus vitaliano iura
uit q̃ veram fidem teneret et omis
epos exulantes ad suas ecclias reuo
caret Cumq; vitalianus iuramto
accepto ad ꝓpa remeasset ĩ fidem
mentitus nichil de omnibusq; sub
iuramto pmisit effecit. Ded et hor
no fuit relictum iudicium. Nã post
anastasius ĩpator ĩ visione virum
valde terribilem vidit ad se venire
librum portãtem Qui libũ tora
co aperiens et no sui ibi scriptũ
repiens ondit illi dicens Ecce ꝓpter
fidei date transgressione et iuramti
fractionem q̃ quatordecim ãnos deleo
quibz adhuc ĩpenium tenuisses nisi
fidei date et iuramto cõfirmare tuũ
gressor et pmaritator extitisses Et
ille vocato mox cõiectore retulit
visionem Cui ille ait Imperator post
modicũ mortcis Dicz ãno codẽ dies
vt d̃ fulmine pressus iterum Ecce
hys tribus exemplis aduertere q̃ sit
graue et perniciosum mentiri de
fide xo Cum sit graue mendacium
alios diffamare Ra xxvi

Non solum graue et perni
ciosum mendacium cũ fit
ad fidei subuersionem sz etiã cũ fit
ad fame alterius denigratioz Di
cit melius ẽ nomẽ bonũ q̃ diuitie
multe et si malũ est ꝓprium thesau
rum auferre multo amplius malũ
est eum ĩfamare Et sicut quis
tenetur reddẽ pecuniam sic multo
fortius tenetur reddẽ bonã famã
Nã hoc genus mendacij q̃ graue
et pernicosum sit pbat penarũ in
fluctio quas deum talibus ĩflixisse
legimus qui oia iuste agit. Nã
Jherosolimis olim fuit quidam epũs
nomẽ narcissus vir vnq; sãctus et iu
stus cui q̃ rectitudinem quidam mali
uoli clerici formidãtes puienerunt
accusare eũq; suspectum reddere q̃
ĩ adulterium corruisset. Nã primus
eorũ iurauit ee veri hoc sinaute
optauit vt possz ardẽ. Alius iura
uit hoc verum ee sinauit vt possz
regio ĩtrare orauit Tertius iura
uit idem sinauit oculis se pluari
sibi ipi ĩpratis est Et licet nullus
eorz credẽt quod dicebant no tamẽ
diuina iustitia passa est iudicũ abire
quod dixerant sz mflixit illis oi
bus sedm quod sibi fecerant ĩprat
Nam primus cũ vxore et filys in
domo ꝓpria est combustus flãma
de nocte oia ĩuadente. Q a capite
vsqz ad pedes regio morbo plenus
ĩ momto plene ẽ deuoratus. Q
Vo dũ hec oia vidit timoe coactus
penituit et totũ negotiũ coram
omibus publicauit tãtũqz hoc ĩ
men plorauit q̃ lumen oculorum
amisit Narrare cõsueuerat
parisiensis epũs q̃ tribus cresoium
dum filia ĩpatoris fuisset ĩ stupri

et filiū concepisset interrogatus qs eā
impregnasset chrisostomū accusauit qd
princeps iratus exilio relegauit In
quo exilio epl'as paūli exposuit Cui
apostolus apparuit dicens Dic eas
exposuisti vt ipe dum eas scribe
rem intellexi Et dicebat qd dum
scribenti defluebat ipsum cum
sputo scribebat omnesq lrē quas
sputo conscripserat aurea inuenta
sunt Ob quam causam chrisostomus
id ē os aureum appellatus est Cum
itaq se hūtibus imperatoris filia du
uenisset ad parentū mori quidem pote
rat sz nullomō pare valebat Cui
mortalibus doloribus quatereret coac
ta est confitere qd falsē imposuerat
primer epo et ipse laborare periclo
itaq dolens princeps dum epm ab
exilio reuocauit mox illa cū salute
peperit Hic quasi per oia de ma
chario legitur Cum ei iuuenis cēt
et in egypto maneret fecerūt eum
prēs cleriū violenti Cum autem
ad ministrandum nō acquiesceret et illi
vt ministraret instarēt ad aliū locū
fugit vbi erat quidā secularis vita
religiosus et sanctus qui ad eū vene
bat et opa q manibus suis faciebat
tollens et vendens de pmio quod in
cipiebat machario necessaria ad
ministrabat Contigit qd vt ibi que
dam puella cōspēt et requisita a
parentibus et amicis a quo impgnata
cēt dicebat se de machario conce
pisse Cum homines vir turbati ip
sum a cella traxerunt et ollas et
tacubos ei circūponentes et per to
tū virū ligatū ducentes et trahen
tes atq; vsq ad interitum verberā
tes dimiserunt eū At ille qui ei mis
trabat sequat eum cū magna ve
recundia Dicebat aūt ei cōmuni
cei sui Frē mōchus tuus cui tam
fideliter seruiebas et testimonium
tale reddebas vide quid fecerit Di
cebant qd parentes puelle Non
eū dimittemus nisi fideiussorem det
nobis qd puellam emittet Tunc
ille minister eius pro eo fideiussit et
ad cellam macharius redijt Omis
qd sportas quas faciebat ministro
illi tradebat dicens Vende et da
femine mee manducare Dicebat
itaq; secum Frē machari iuuenis
vxorem necesse habeo solito amplius
laborare vt pabatur itaq nō solum
i die sz et de nocte et mittebat illi
frēc manducare Cūq tempus pa
riendi instaret illa p dolore clama
bat plorabat rugiebat sz parere
non poterat Dicūt igitur illi assis
tentes ei femine Aliud est hō qd pa
rere nō potes quibus illa dixit. qr
sancto viro illud crimē imposui cum
tū de alio iuuene cōcepisse Ad
dum machary minister audiuit let q
ad eum veniens ei nūciauit Cūq
ei dicēt qd omēs de viro vellent veni
re vt se culpabiles redderent ac
recognoscerent et de iniuria sibi frē
ei satisfacerent machario gl'am
humanam declinās i deserti fu
git vbi prēa omni tpe habitauit

Qa fuerius habitans cū prēbus
in deserto ab ipa puericia sua tan
te pfectionis fuit sicut dicit cassia
nus vt viris pfēs videretur equa
lis sz qr vtis non caret iudicio q
dam ex frībus iudice cōtra eum

13 Ex.m

stimulo conscientiae sollicite requirebat
quid nomen sibi auferret et famam
asperit quo tempus qui ad ecclesiam con
uenerant omnes fratres et liberum
quedam quem casu habebat in cella
pasmucij posuit et sub folijs palma
rum abscondit et sic ad ecclesiam properauit
Officio vero finito coram omnibus qui
monachum deposuit de libro sibi de cel
la furato Cumque starent omnes ad
consternati de tam insolito furto con
silio habito retinuerunt omnes fures
quosdam tum ex se remittentes qui
cellas omnes scrutarentur vt sic saltem
quis de eis tam enorme malum au
sus fuerit perpetrare Cuntes igitur et
scrutantes librum in cella pasmucij inue
nerunt quem ferentes et vbi cum inue
nerunt edicentes plurimum admirati
sunt omnes At vir dei attendens
quod vbi tam euidens per sumptio ipso
fuerat probata erat illius sua excusatio
loquendi non habet in nullo penitus se excu
sauit sed coram omnibus se prostrauit
petens sibi ab omnibus indulgeri Cum
sic humiliter in tota iacteret diuina mise
ricordia iudicium non pepercit sed mox illum
hostis antiquus inuasit et crudeliter
vexans eum veritatem coram omnibus
confiteri coegit Cumque omnes reuerendi fratrum
sanctorum orarent pro illo vt de quo a de
mone eum liberaret nihil illi valere
potuit donec pasmucius quod per illo ora
uit quod cum fecisset eum qui ipsum in fa
mauerat a demonio liberauit

De mendacio quo quis iudicatur ad
mortem sermo xxviii

Tertium trio malum est hoc genus
mendacij quod tendit ad anime
vel corporis mortem Exemplum de susanna
Danielis vltimo qui mendacij accusatu

qui adulterium commisisset diuinitus ducitur
ad mortem Daniel puerum retinuit
et sacerdotes accusatores seu seme
res testes falsum testimonium con
tra eam dixisse comperit quos ex omnibus
populus lapidauit Eugenia vero
clarissima philippi romanorum nobilis
simi filia dum omnibus liberalibus ar
tibus ad plenum esset edocta dimi
tus in spiritu cum patre et iamnato
cum matre parentibus nescijs nostri
mundi virorum intrauit vbi tam castis
me vixit vt abbate mortuo ipsa eli
geretur ab omnibus in abbatem Erat
dam autem matrona erat in alexandria
vbi tunc erat eugenia quae pro suis
ibi agebat illo tempore officium pe
fecture quae sepe ad eugeniam veniens
et eum masculum esse credens cum
nimium pulcher iuuenis in eius oculis
esse videretur eique desideabat
amplexus. Igitur solicitudinis eius
exquirens se finxit infirmam et ad
eugeniam mittens rogauit instanter
vt se visitare deberet Cumque illa
ad eam accessisset et ita in eius amplexu
uruere vellet et tactus illa primis
reiecit eam dicens Vere bene dicis melania quia tota nigra es et
obscura et diaboli filia Cumque illa
sic se despecta et confusam aspicit
timens ne illa hec publicaret quia
ipsa omnia fabula fecerat conuocato ad
prefectum philippum accessit et eugenia
eam accusauit quod se violent oppre
mere et violare voluerit Tunc phi
lippus iratus barnulaios suos misit
et eugeniam cum reteis mochis liga
tam duci coram se iussit Cumque ad
ducta ad eugeniam quae rapta erat alio
rum sicut Dic mihi sceleratissime christi
ane nunquid christus vester vos docuit

dum iferre matronis Cui eugenia
placide locis vultu demisso ne facile
posset agnosci sicut Cristus dns
nr castitate seruare nos docuit et
amare munditiam Verisimile est credendum
cum quod dixit probare no posse
Tunc illa omnes de familia sua illuc
venire fecit vt sicut ipa eos docuerat
phiberent testimonium falsitatis Ad
dum eugenia vidit nolens seruos dei
sub tanta hac diffamia deperire sz
patri suo manifestauit que cum mre
et fratribus ad deum tonuit mox
fulgur de celo descendit qd cum omni
familia sua melanciam concremauit
Propter hoc medacio periculum dicit
abbas pastor Si peccauerit ho et dixerit no peccaui ne timeas cum ne
ipm iudicas i mendacii et sic amplecq
frangas cum sz dicas ei No contristeis carissime sz bn de cetero facia
si ei sic feceris ipm ad pnam intrabis
Pro nulla re mundi debet quispiam
ad mendacii induci et maxime si mendacii sit iuramto firmatum Unde
narrat Augustinus q quida religiosa
dum sibi vestimentum fusset ablatum
ad iudicem illum duxit quem habebat
suspectu et cu testem haberet nullum
obtulit ille iuramtum Cuiq ille iurasset falsum iste i visione trahit ad iudicium Et iussus fortiter verberari
dixit Dne ad rem meam recuperandu
hoc feci Cui dns Pro nulla re tpali
debuisti hoc pati vt piret aia xpi sanguine redempta. Nam pter hec narrabant frres de abbate hoc q nuq mentitus fuerit nuq iuraueit nuq alicui maledixerit nuq pter necessitate aliq
loquutus fuerit sz discipulo suo dicebat
Vide ne vmq verbum aliquod seculare
i hanc cellam adducas, cetera.

Quod verba humana debet ee rationabilia Capitulu xxx

Ceru hic attende q verba humana non solum debent ee pauca et
vera no falsa debent naqz ee cos
et rationabilia Ad quid et natura
sapient faciens ota vt nec i quoqua
superflua appareat nec diminuta
soli nature rationabili dedisset loqlam ni vt essent rationabilia cui verba Unde loqui verba iconpoita verba turpia, verba racioni contraria
malum est Ceru verba rationabilia
proportionabiliter et pnent plata se
omis iucundie mirgacia vt subdita
pbant exemplar Theodorus maior
anthiochenus iratus qz ymagine
vxois sue mortue mieris sissime q
erat posita anthiochie ab alio depositam per tota ciuitate traxerunt
turpiter iusserat omis hoies occidi z
ciuitatem funditus destrui et arari
Tunc quidam frtis pater misit ad
eu dicens Recordare qz no solum
imperator sis sz es homo mortalis
Et cogita si tu mortalis tam dura
tulisti sentencia p ymagine erea q
no viuit no sentit nec intelligit, qua
contra deus sentencia faciet si tot
ymagines sibi files viuentes sentientes et intelligentes q sicut ymago tua
recuperari non possunt feceris occidi
Imperator clementissimus du verba
huiusmodi racionis audiuit strati sentencia retractauit et lacrimas miras
effudit Narrat et Aug q q semel
quida pyrata vyodenes raptus et
magno alexandro pntatus Alexandr
assumit ab eo quid causse eet aut hiet
q sic pdaretur i mari Cui audacter
ille valde rationabilia vba vndit q
Quod ego i mari facio hoc tu facis

Exm

Exm

i terra sed qz illud pro naufragio frio
latro votoz quia q votu maxima
tu raterna facis diceris ipatoz.
Quod alexander audiuit obmutuit
Ex.m Cum alexander semel per quoddam
nemus iret cu exercitu magno philo
quidam i nemore illo sedens ei non
assurgerit Quesiuit eq alexand
a philo dicens Cum totus mundus
assurgat et me pnte cotremiscat scie
a te cupio causas quare mihi tu solo
no assurgas Cui philo aut et aliorum
assurgere constat ee minoru sicut no
dubito ceru quia cu ipe sim maioz te
tibi no debui assurge sz me debuisti ho
norare Nam q ipse sim nobilioz te
apertissima patet ratione na i homie
duo sunt q cum nobilitant s. ratio et
voluntas estqz i homine ratio dignioz
voluntate qz totius e oculus aie dui
gens nos in finem Cum q tu omnia
facias p m tue ipetum voluntatis nr
illa ratione regaris et ego oia facia
iurta imperiu rationis tanto ipso sum
melioz te quato ratio melioz est volu
tate Quod dum ipatoz audiuit cu
pte iouiato i reuerencia iter pegit
Ex.m ireptu Semel hic alexand deuouerat
deo suo vt illi quicqd mane occurre
ret primo sibi imolaret Accidit autem
casu vt illi rusticus cu azello p mus
occurret Quem cum teneri ipatoz
fecisset vt votum persolueret rustic
qsuit ab eo quare eum detinei feci
set Cuiqz ei causam dixisset rustic
prudens ait Di sic vouisti optime
ipatoz vt ais et asseris no me voti
obligat sz azellum quem an me ob
uiu habuisti Quod audiens alexa
der a risu abstinere no potuit et rusti
cu mox absoluens vilius aial iterfe
Ex.m cit Cum romani quoddam obsidere
castrum vt valerius scribit qd re
bellauerat cotra eos castro deuicto
multos occiderut ex eis Alios aut
omibus congregatis et senatu pmo pmo
q fecerunt ab eis qua pena dignu eet
qui romanis pacta fregisset Cui
vnus ex eis vir prudens et constans
nil omnino formidans dixit ad eos
Ita pena vt arbitroz sumus digni
qua sunt omes illi qui diligut suam
libertatem Cuiqz hoc verbu tangere
valde romanos eo p libertate tuen
da bellarent nescuerunt quid illis
iponerent Tunc dixerut ad eos Di
patem vobis dedimus quo vos ha
bebitis Et sapiens aut Di dedit
malam non erit diuturna si bonam
eit pcenia Tunc illi videntes q val
de rationabiliter rnderunt patrem il
lis optimam tribuerunt eos ab oi
tributo reddentes immunes Maxim
mus ipatoz dum plurima mala epia
mus fecisset a deo punitus e graui
ter Nam inflatus et dolore maxi
mo visceru cruciatus i pectore e illi
vulnus obortum et cruperibus hinc
inde fistulis purulent tata cepit
ex corpoe cuius multitudo vermium
ebullire et fetoz tam intollerabilis ex
alare vt nullus primare illi posset
et medicoru Ob qua causam plu
res ex mediis fecit occidi Inter quos
affuit vnus qui a deo inspiratus
rationabiliter illi loquutus e Cur
tot homies ipatoz occidis cum sic cu
pitet erras Quod a deo iferiu
putas tu hoc ab homine posse curari
Ego ei potero occidi cum ceteris
sz tu curari no potris Recordare
te deperoz quata seruis dei mala i
tuleris et sic itelligo Unde tibi pos
tenda sunt remedia Itaqz maxim
mus impatoz dum verba tate oro
nis audiusset tunc pmu se homine

esse intellexit et se peccasse in deum
fatebatur legemq; fecit conscribi vt
omnis cessaret persequucio i xpianos
Ecce colligite ex hys paucis exemplis
quantum est apud malos verba ponderē
tonis | Quod claudenda sit porta
gulosis Capitulum xxx

Parva porta dicit porta gulosi
q est porta amplissima vere
piens omnia que humana coquuntur
industria Est porta ferdissima
qz omnia pirit i latrinam vl latrinam
diaqz conuertit i stercora Qz de hac
porta nō oportet hic multum laborare
qz de ea i naturalibus exemplis copio
se recolo me dixisse / et sū eos infra
dicturus de ieunio Hic breuiter e
dicendum q hec porta poit oia i sar
culum pirisam seu pforatum q nichil
retinet de proprio Quis n stultus
vinū poneret i dolium pessimū quod
esset eis desubtus pforatum effundes
omne vinū infusum Quis mercator
n stultissimus i illam archā po
neret aurum q illud cōmutaret in
lutum Quis vellet per portam
ingredi timitare q omnes itrantes per
ducit ad mortem Sed gula via est ad
luxuriam qua mortis aia q o e toto
posse cauenda Vnde Ieronimus venit
et genitalia sibi loco sunt pxia vt ob
conexioē imediata membrorū intelli
gatur confederatio vicioz Et ysidorus
ita dicit Proxima ventri valde e libi
do sicut loco ita et vitio Nā i ordie
membroz genitalia ventri iungunt
quae dum vnū i modeate reficit al
terū quoz ad luxuria puocat Sicut ei
ignis ex oleo et pice et ligno incalescit
sic libido inflamatur ex cibis Sicut
ei piscis capitur hamo et aues laqo
sic gulosus capit ex cibo Materia
ei os puū contulit dorens modico
ibo debere repleri cū natura modica
tate contenta sit tibi quia et cōstat ex
multitudine grauari et infirmari.
Utinam cogitaret attente gulosi q
aues raznose et pingues sepe i re
thia currunt qz non possunt alte
volare et aialia pinguia sepe deti
nentur captiua eo qz deficiant tā
pugna q fuga Vnde diem turdi
pigues se senciunt ad pabula sola
nocte predunt Subtrahitur habun
dancia mellis apibus ne pinguescant
et tenetur acipitres i dieta ne
forte pinguescant et volare non
valeant Aues carnis modice velo
cissime sunt volatus sicut pruendi
nes et que multe sunt carnis volare
nō possunt Vnde et perdices et si
ad volandū se erigant statim volare
post modicū cessant Quis n stultus
cristar conductiū equū impinguat
qz corpus aīe equus est conductus
go nullo mō est i pinguandum vt
quotiens ad priam redeamus.
Nūquid non haberet stultus qui
impinguaret porcum vt daret illū
vermibus aut rambus corrodendū
Sed quid est corpus nrū n nisi ver
mū mox futurū Quis eā pingue
dinem amat q vitā diminuat.
Qz nisi non i sanguine hoīm maxie
vita consistat Qz dum pinguedo au
getur sanguis minuitur qz pingue
do nichil est aliud q sanguis coagu
latus. Quae i corporibus pingibus
sanguis modicus inuenit Ergo du
corpa i pinguāt nerio coū vita di
minuitur. Vnde et experientia
probat q pinguedo vitam diminuat
cū videamus vt plurimū homines
pingues cito et quasi subito mori ali
qua febricula pinguedine dissoluta
Quanta et quot mala facit hoīb
gula, lucroz oim humanoz consu

tuua. mortorum oim indictuua ventris extensiua, ferorum augmentatiua et mortis subitanee sepissime causatiua, sicut in tractatu de ieunio dicturus sum infra, et in libro de exemplis naturalibus plura in posterum sunt ex quibus, ubi est valde late hec materia tractatur. Quod si forte exemplis hystoriarum non credis saltem scripture sacre tibi ponam exemplum quod sit utique valde mirum. Nonne gula primos a deo parentes auertit. virtutibus nudos fecit, de paradiso eiecit, et in has calamitates quas sustinemus induxit, et morienti necessario legem dedit. Nonne esau dum nimis auide lenticulam comedit primogenita fratri dedit et pris per consequens benedictionem amisit quam nec recuperare flentibus potuit. Nonne comedentia carnium in deserto omnes electos occidit ex filijs israel. De quo psalmista ait. Adhuc esce eorum erant in ore ipsorum et ira dei ascendit super eos et occidit pinguiores eorum et electos israel impediuit. Nam pharao rex egipti dum vacaret conuiuio magnum pistorum iussit suspendi patibulo. Amon primogenitus filius regis dauid magrone fratrino madidus vino interiit. Holofernes princeps militie assyriorum dum vino nimio se repleuit ipsum ferro gladio proprio interemit. Nunquid non ille rex nobilis assuerus dum mero inebriatus esset et conuiuium magnum intendet iter fecit vna quoque propria repudiauit vxorem sibi antea nimium predilectam. Nonne os filij iob viri utique sanissimi conuiuantes a demone sunt oppressi. Nonne symon ille nobilis machabeus qui tam multiplicia gloriose decertauerat priam libertatem reddiderat a genero inter epulas est occisus. Ed et herodes inter homines conuiuantes. Johannem mandauit omnium virum extreme sobrietatis. Alexander ille magnus qui omnes superauit qui omnia bella vicit qui a nullo vnquam vinci potuit victus est ipse a vino et epulis et maximos suos amicorum maxime sibi fidelium inter epulas recedi fecit gladio. Quod ei est a deo bonum quod pessima gula eum non destruat. Deus sufficiens narrare vel scribere posset bonitates tybeim quas habuit adolescens antequam gule vitio deseruiret. nam fugiebat homines prua in grecia domo contentus ambulabat solus et omnia quasi cum seruus vilia officia faciebat et cum fuisset valde victoriosus in bellis gloriam fugiebat. Nec post amplas victorias sedens in sepulcro cibum sumebat et sepe sine vllo tentorio pernoctabat. nam in pecunia non nisi coactus accepit. Dicebat ei cum ad impandum rogaretur. Non ignoratis animum meum quam atrox bellua sit ipsum in pecunia. Non coactus a senatu vt in pecunia recipet dicebat sibi imponi grauissimam seruitutem mi seruus onerosam. Nec aduersus comitia tante patie erat vt diceret quis liberam ciuitatem libe deberent ee liguie. Nam certe tam veneraban omnes homines vt pene modum excedet. Non et a bilissimis venam et indulgentiam postulabat si eos gratia offendebat. Vmo si quis suas aspernabatur sententias non solum non inferebat iniurias sed nec quidem laborabat. Sed quod hys omnibus maius est cum pylatus de xi miraculis et quod resurrexisset a mortuis ei per epistolas retulisset et quod credetur a pluribus deus esse ipse tum magno honore prosiasit senatui vt xpum p deo coleret. ab omnibus quoque senatus hoc recusasset eo quod

absq; auctoritate senatus se deū fe
risset ar. ō statuisset xpianos ab vr
be pellendos tyberius contra iratus
oībus xpianorū accusatoribus morte ē
minatus Plurimos senatorū q ſcripsit
et quosdam ordit Sed heu mox vt i
vinū gule ruit et vino se subiecit ita
vt de tybeio byberius diceret oia pre
dicta bona perdidit ar. i luxuria ana
riciam et i omne crudelitatis genus
recidit ita vt i tm fuīs sit odiosus
q ab ipo nepote suo gayo per vene
nū sit intemptus De cuius morte adeo
letatus ē omis ppls vt per ciuitate
vndiq; discurrentes diceret cū in
tyberim debē iactari. Illy dns in
fernalibus supplicabant ne ei sedē
vllam ni ire ipios daret. Itaq;
certū est portā christus nō esse ape
riendam passim sz p tpe et loto
simul claudendam vt nature necessi
tas admittatur et resecet superfluū
qz sic ē nutriendā natura vt sit
mīme ipinguada Timeant q gu
losi qz nichil pati nūt possunt q sic
ventri nō deseruīt qualis eis pe
na cit i inferno futura vbi tricia
buntur fame ranina et estuabunt
sitī mortalissima et in tori mūdū
si dare vellent nec mīta panis nec
gutta aque poterūt tūt hre Exm
de diuite epulone qui epulabatur co
tidie splendide nec tm lazaro pauper
quirq dabat sz iīque desperebat
qui tandē ad inferna deductus ē et
torris a flāmis absorptus q dū p sin
deficit petebat p lazarū quē primo des
pexerat nō vinū nec aque cyphū
aut vncū sibi dari sz gutta nec ipe
trare potuit Dz quid valuisset sibi
si obtinuisset Nūq aq gutta foznan
ignis imersa flāma ignis extinguit
primo fozrus potius ignis exardescit
Ergo nūt tpanda est gula vt ad vi
ta pueiatur etna q sunt pdulassia
plus q dici valeat vlla lingua.

Quod claudēda ē porta tactus

Capitulum xxxi

Hic ponenda est quita porta
q dicit porta tactus q tot
aplectitur corpus Dms ei alie por
te ia dicte sunt porte singulares
aliqua sibi prim corpois occupātes
sicī i oculis pars et auribus sz tactus
totū sibi occupat corpus Quia
vt phus dicit et qd manus z expimētū
ostendit necessariū fuit ad salutē
primū oīm aīalis seruandam vt aīal
vbiq; sentiret vt per sensum tactq
ītūmoda declinaret ne deperiret
facile Auctibz ei pars corpois si
nō sentiret ītendū ignis vl sigla
dio pungeret sinō vbiq; sentiret
illa pars corpis deperiret z sic fac
le omne corpus corruptioibus subia
ceret Ergo ad aīalis tuendā salutē
fuit omnino necessaie vt aīal sen
tiret vbiq; i corpoe vt tactu possz
mediante omia adiuta declinare
Nam et hec est causa quare nullū
ē aīal quod habeat sensum tactus
nō habeat cū alys sensibus sepe ca
reant Nūq nō vt de alys careant
multi homines carent visu multi au
ditu et plurimi odoratu Dz nullus
est neqz fuit nec ē potest q tactu
careret et viueret Simul ei cū hoc
sensu vita humana admittit Exm
de cōchis marinis q solū tactus sen
sum dicitur habē Nam et aranea
vt cōseruare se valeat telam suam
tali loco se ponit i ea vt tactu mox
sent sentiat vbiūq; fuerit vl leui
tacta Ergo cum sit generalis hic
sensus inter omnes i maxime est

claudendus quia peccare p eũ ĩ mem
bris omnibus possumus Dz qr maxie
sensus iste viget ĩ manibus quibus
maxime res sentimus et quales sit
iudicamus Unde pilis nudant et ca
rent ĩtrius ne per pilos ĩpedio fiat
tactus. ĩo hic dicendũ est qr prohiben
da est manus a tribus Primo ne ad
lesionem primi se extendat ipm
iniuriose tangendo seu gladys hosti
liter impetendo Secundo ne ĩ opus p
hibitũ exeat ĩ festis a seruili opere
non cessando Tertio ne aliquod ĩmundũ
attingat se ad contactus lasciue ex
tendendo. ¶ De homicidio nõ fa
ciendo Capitulũ xxxv

Et igitur tenenda manus
ne ad iniuriã primi se extẽ
dat ipm atrocit cõtrectando seu gla
dys impetendo sicut omnes faciunt
homicide qui nus hoc nõ fiat ĩpune
Nam primũ horribile taxm cõmisit in
fratrem quem sola iudicia motus occidit
pr quod clamãte ad deũ sanguine
fratris diuina maledictio incurrit ca
pitis cum magno tremore iuasit et vlti
mo a lamech sagitta prussus occubuit
Cruus sufficiente exprimat verbis qn
tas tribulationes et penas filij ia
cob patriarche ĩcurrerũt pr fratricidium
sanguinẽ quem effundẽ voluerunt
Unde et dicebat eos cõscientia arguẽ
te Heu heu hoc patiũ qr peccauimus
ĩ fratrem nrm videntes angustiam
ãie eius dum deprecaretur nos et nõ
audiuimus ĩo venit super nos tribu
latio Et ruben dicebat Nũqd non
dixi vobis nolite peccare ĩ puerũ et
nõ audistis me Ecce sanguis eius ex
quirit Valde et notabile qr nichil
eis de hoc obiiciebatur a fratre nullã
oino fiebat mẽtio de hoc fro/et mul
tũ post hoc iã tempus tm sicerat et
tm ipi quasi nichil aliud vnqm mali
fecissent de hoc solo eos cõscientia
arguebat In quo pri huius enormi
tas demõstratur Nũqd nõ ab ime
lech q fratres suos alios mlros
occidit et ipe ictu lapidis rapiere
fratrus ĩcepit Saul dm sacerdo
tes occidit et ipe occisus cũ oibus
suis fuit Absalon fratre occidi fe
cit et ipe tribus lanceis ĩ corde per
foratus occubuit Innumera sunt
sunt ĩ scripturis exempla sed ad hys
torias veniamus Secro homicidia
ĩcepit a claudio qui eũ ĩ filium
adoptauit cuiq necis et si nõ auctor
fuit tm conscius extitit. Nam et
britanicũ ipius claudij filũ quem
et fratrem habuit adoptiuũ solum qr
meliorem eo vocem habebat oblitus
patrimoniorũ bnficiorũ quibus ad fasti
gũ ĩpiale puenit ipm veneno ap
petit matre qr pro ~~cuius~~ operibus
malis suis arguebat veneno illi
dato occidit/ex auaricia amicam
suam primi fecit cuiqz diuitias mor
iuasit Uxores suas omes quas
habuit turpit mori fecit. Nulli
etati nulli sexui non eos sanguinem
a morte peperit Nam et senecam
matrem suam virum omni reuere
tia dignũ eligẽ nozem fecit nec
mutari precibus potuit neqz donis
Extraneos occidit innumeros
Nam dũ tpe suo stella dicta co
meta apparere cepisset auxius
ex hoc nimiũ timens eo qr sumis
potestatibus minet excidium
dum a quodam astrologo didicisset
solum regres huiusmodi ostento rede
uiorũ illustriũ expiare et a se
caput alienũ depellẽ omes nobiles
cepit occidere Dz nũqd tanta ex

ridia remaserunt apud homines i pu
nita nō inqꝫ. Nam i finem omni
auxilio destitutus a senatu sceptri
fuit vt nudus suspenderetur i furcis
Dz ipe anqꝫ ad eum peruenerunt
occisores ipius fuste dentibus er
auulso se per ventrem medii ipsora
uit sicqꝫ miserime terminii vite de
dit. Omnia pessimus iste nero se na
mutasset ab eo quod cepit. Na frus
ipator dum quida esset ad mortem
per iudices adiudicatus et sibi fussz
allata sma vt subscriberet more
regum ille prius verbum narratio
ne dignu. Nallem iqꝫ liras ignorare
si me i morte hoim oporet subscri
bere. Quod si postea obseruasset
et iperii conseruasset et vita. Qui
nobilis rex psarii qꝫ militorii sang
uinem fudit tandem i manu feni
ne cecidit q ei caput amputat fecit
et prisum i vtre sanguinis mersit
sceptr ei qꝫ sic ait. Satiare sanguine
quem sitisti. Alexander ille magnus
sicut eius narrat hystoria vice sies qui
quies centena milia hoim interfecit
et ipe postmodum a suo venatus suo
rū sceleru penam soluit. Cesar aqꝫ
omnes impatores dū sunt resatce
qꝫ manus a sanguine hoim nō amouit
ipe puerorū filios totus pforatus or
cubuit. Et vt de specialibus taceam
qꝫ nimis longum eet hic ponere omes
quasi romanorū reges et principes si
cut ex ipsorum hystoriis patet vl se
ipos ipi perimerunt vel ab alis oc
cisi sunt. Nar quoqꝫ pena puniti sut
qꝫ manus a sanguine i mortū non
abstinebant. Nam et tres legimꝫ fuis
se herodes parmo crudeles quorū
primus i fantulos redi iussit, alter Ja
hanem baptistam. Ig iacobū fratrem
iohānis apli interfecit. Hoc dura et
fortis cozum truncidantibus
finem dedit sicut i scholastica hystoria
iuenire et legere poterit q valuerit.
Horas romanū tiadens i perii rer
mauritii i patorem se creuit et ipm
mauritiū cum vxore et filys omni
bus iremit nec vnqꝫ manū ab ino
cētū sanguine tpauit. Dz dū contra
eum eraclius venit populus eum
cepit et flāmis igneis concremauit.
Cagarius auarus rex dum aliqn cū
exercitu demisset i missiam et multos
homines occidisset et sancti alexandri
irendissent cerām eiusqꝫ sepulchrum
aurū argētoqꝫ contectum penitus
spoliasset ac corpus martiris iuuenis
multis affensisset iustus dūs iudicium
hor remanere nō potuit sz mox bar
baris mortes pestilencias varias in
tulit multosqꝫ ex eis occidit et septem
filios regis passione inguinaria
morti dedit deniqꝫ ipm regē occidit.
Rex theodricus rex gothorū fuit q
pene totam italiam dissipauit. Doc
tū virū clarissimū omni gene sciarū
decoratū et summarū consules roma
norū occidit ac Johānem papam i
carcere mori fecit inumeros hoīes
nulla existente rationabili causa tru
cidauit. Dz i cum mox post iteritum
pape vlcio est secuta diuina ita vt
morti subtantis farnoribus finē
daret. Hunc quidam seuus heremita
die media iter Johānem papam et sy
machū districtū et discalciatū ma
nibus a tergo ligat sicut dicitur
dicti coram se vidit ac p eos
i feruentissima ollam i vulcano mi
serū fuisse demersum. Verū de mor
te eius aliter sentit vulgus. hic et.

rū esset impyissimus moribus hoīm
pascebat. Dum igit verone quōq de
ferret et insidiaret custodibz ciuitatis
omsq ex eis occideret quos dormie
noctibus inuēisset. accidit vt quida
noīe tariolus quada nocte murū custo
diret et rex theodicus ī habitu priuato
more solito adueniret. Cūq tariolū
vocasset et ille nō respondisset dixit
ei rex morieris tariole qz te iuenī dor
mientem. Cui ille ait. Non dormiebā
sz potius cogitabā. Et rex. Quid co
gitabas. Cui ille dixit. Cogitaui q pe
na tot habet pēnas allas quot nigras
Et rex ait. Si hoc nō iuentū fuerit
verū vtiq morieris. Est go q̄ sitū et
iuentū ē esse verū. Item alia vice tario
lū non respondentem sibi iuenens
reputans q dormiret moriens ī quit
qz nūc vere dormis. Et ille dixit.
Non dormio rex sz cogito. Cui ille dixit
Dic mihi quid cogites. Et dixit. Cogi
tabam q vulpes tot habet nodos in
cauda quot habet ī dorso. Itaqz inq̄
situ est et reptum est esse verū. Iterū
zo tariolus vocatus a rege cū respō
sum nō daret et occidi ab illo iussus
fuisset se nō dormire sz magna se co
gitare asseruit. Cui rex ait. Quid co
gitabas edissere. Tariolus autem ex
Ego cogitabam et vere q tu es homo
dyaboli et q dyabolus dies tuus te ho
die vinū ab hoībus asportabit. Et si
nō fuerit hoc verū continuo mori volo
Rex go hys auditis abcessit et illius
diei indutias ad moriendum illi con
cessit. Itaqz die illa cū ī balneo se la
uaret causa occurrente turbatus cla
mare cepit. Veni dyabole veni asport
a me. Itaqz tetigimus quidam
homo equo quoda nigerrimo aduectus
qui per os simul et per naues faces
igneas emittebat. Cui rex clamāt
sit ait. Ecce assum qz vocasti me.
Descende go post me et asportabo te
Qui furia plenus ī traqz ebrius et
ceratus sic de balneo sic nudus exi
ut equū cū illo sponte ascendit et
ab illo asportatus nō vltra comparuit
illis. Petrio sociatis incendio quibz
seruerat hoīes occidendo. Sz quid
per antiqua discurimus. Nam et ī
tribus nrīs fuit ī romandiola do
mus q̄dam nobilium q̄ dicebantur
comites de ~~gattaya~~ gattaya q cum
sanguinem sitirent humanū mlt
osqz hoīm occidissent sic ipi omēs
gladys adusanctum pierunt vt
nullus oīno ex eis remāsit q̄ gla
diū non transiciet ad infernū ita vt
verificatū set ī eis illud dominum
Omnes enī qui gladiū ceperint
gladio pibunt. Nam et homo qu
dam nrīs tribus ppsis fuit qui
humanū sanguinem sitiens omēs
decapitabat et accepto pīo pume
bat eos qui redemptionabant ad mor
tem. Cūq diuina faciente iustitia
de quadam ciuitate ī trasset puei
vndiqz congregati inuentes ī eū
tam diu sunt lapidibus ī sequūtur nlo
ferente ei auxilium donec ictibus
lapidum confractus spūm exalaret
Ecce aūt diuina iudicia considerās
theodosius imperator qui maioris theo
dosij ex prē archadio nepos fuit ado
pius fuit vt ī pietatū officio omēs
dm excedēt sacerdotes. Ipe nempe
nullum hominem occidebat. Et si ali
qn mortis sententiam ī quēq̄ iusticia exi
gente ferebat anq̄ ducerētur ad pe
nā sentēciā reuocabat. Ita aliqn re
sitis quae hoc facēt dixit. Ne
me qz non est magnū occidere hoīes
cū leones hoc possint et serpentes
sz magnū vtiqz esset si quis eos ad

viram ducet. Vtinam diceret esset possem mortuos revocare absit quod velim viventes occidere. Considerabat et scriptum est. Non occides. Et dictum est petro a Jhesu saluatore. Conuite gladium in vaginam. Quod quoque iustum est occidere hominem pro peccato.

Capitulum tricesimum tertium

Sed diligenter hic attende quod pro loco et tempore sunt puniendi homines morte culpa hoc exigente dum non fiat non ex crudelitate sed amore iustitie monere ad conseruationem reipublice ab eo cui auctoritas est commissa. Nam hominem occidere non est malum per se licet sit malum in genere. Quare constat illud ex circumstantia bonum fieri posse. Nam si homicidium esset malum deus occidere hominem nunquam posset nec esset homo sanctus sed deus in hominem finem mortis tulit dicens. Quantumcumque hora comedeis de ligno mortem morieris. Angelus multos occidit et homo sepe similiter. Vt in subscriptis patebit exemplis. Ergo constat aperte homicidium se non esse malum occidere hominem. Dicitur et illud malum secundum se quod etiam et nulla de causa bonum fieri posse sicut est primum odire deo non obedire et ydolis immolare. Vt communis est ordinatio seu instinctus omnium rationabilium animorum non solum xpianorum iudeorum hereticorum sed etiam paganorum sub quorumcumque climate mundi defenuit quod pena et mala puniendi sunt ita pena. Unde nulla est omnigens tam barbara quamcumque penis non punitur malefactum ipsa suggerente natura quamquam semper est iracundia non curiosa semperque punit mala et castigat malos. Ergo et iustum est amplius punire mala maiora et maxime quamcumque sunt maxima mala. Ergo cum quedam sunt maxima mala vt heresis seu ydolatria et mors sit maxima pena morte sunt talia mala puniendi. Unde aplius ad romanos. Dispendia premium mortis. Qui iuste occidit qui aliquem iniuste occidit in corpore quicumque in omnibus qui aliquem in anima sua in mente occidit. Iuxta quo mensuram premium debet esse et plagarum modus. Si veteri testamento non credis audi quid dicatur in apocalipsi. Quantum se glorificauit et in deliciis fuit tantum date illi tormentum et luctum. Item nullus est heremus quin sicut gloriam etiam ponit sic et penam ponat etiam. Sed pena etiam saltem duratione temporalem excedit in infinitum. quo si pro peccato parvo iuste infligitur pena quamquam est maior multo fortius quamquam est minor et si mors etiam multo fortius illa mors quamquam est quamquam momentanea. Item communiter bonum priuato est preferendum sicut omnis recta ratio dictat quod bonum quod omnium salus est et quod pluribus prodest constat esse melius et primo eligendum. Sed vita cuiuslibet hominis singularis est bonum priuatum fides autem est bonum vniuersale omnium quo hereticorum quamquam sunt fidei inimici et eam nituntur euertere merito sunt occidendi. Nisi si non puniretur mali fures raptores homicide et reteri respublica deperiret nemo tutus per viam incedet nemo secure dormiret vbique fortior debiliorem in via inuaderet spoliaret occidet. Ergo si non possumus sine punitione malorum hec mala delinquere merito sunt mali capiendi carceribus mancipandi verberibus arcendi et si culpa exigit occidendi. Nunquam non natura ista docet. Vterea si membrum aliquod est lesum aut putrefactum ita vt totum corpus inde sit infirmandum nisi priuatur nonne decentius est vt solum illud membrum pon-

truncetur q̃ totũ corpus corrũpat
et infinatur Nũquid nõ putridus des
et infectus abiicitur vt alij nõ corrũ
pãtur Nũqi non sanguis putridus
vena scissa effundit vt sanitas corq
corporis conseruet Deus ñ sinit q
zizania nõ separat a frumẽto Des
ouem scabiosam et gregis totius
infectiuam nõ studet ab alijs se
pare Nam et poma putrida i sicut
sana ñ ab eis fuerũt separata Nũqi
nõ leprosi a castris sunt excludẽ
di cũ sint aliorũ hoim infectiui Ergo
natura docet hereticos excludendos
cũ aliorũ hoim sint corrumpiui ver
bis operibus et exemplis Dignũ eni
est male terre et sterilis vbi salices
crescẽ et multiplicari cernũtur eo q
semen bonũ i illa terra puerũ cor
rumpatur ñ salices postea vl antea
exstirpentur Nũquid nõ deus di
luuiũ induxit mundo et detra omẽ
homines exterminauit eo q essent
inolui pcũs pter illos paucos q
i archa seruauit Deus i mari ru
bro omnes submersit egptios ñ
deus Des filios israel contra dnm
murmurãtes et tãe optime detra
hentes i deserto occidit nec i tra cu
detraxerant vllum ex illis intrare
pmisit ñ deus offensus ab eis Vñ
et aplus refert dicens Nec murmu
ceris sicut quidã eorũ murmurauc
runt et perierunt ab exterminatore Nec
aut fornicemur sicut quidã eor fornicati
sunt et ceciderunt vna die xxm
milia Deus pcepit occidi ob vitiũ
idolatrie omnes illos pl'os chana
neos ñ ille qui iosue illos persequtus
fuit super eos lapides plures q la
pidibus grandinis i terremit q̃ illi ferro
occiderũt Deus primogenita egipti
ñ iussit occidi ñ deus et q̃ illa occidit
ñ angelus Deus pter pl'i mur
muracionem iussit multitudinem tãtũ
occidi ex filijs israel ñ deus. et quos
eos occidit ñ angelus domini quẽ
dauid occidis carnis vidit corrigẽtẽ
et reducẽtem gladiũ i vaginam as
pexit Simile habet de beato gregorio
tuq tpe homines sedendo iacendo
eundo loquendo subito spm exala
bant nec plagae cessauit donec ora
cione pontifices et meritis mris ihe
su sancte mazie vgnis super cast
quod ex hoc castrum sancti angeli
dicit angelum mutronẽ tergentẽ
aspexit tuũ plagam cessasse cogno
uit Deus i castris assyrior tpe
regis ezechie et ysaie pphete C lx
xxv milia hominũ interfecit nisi
angelus ex dino mandato Deus
de abraham referam moyse et da
uid alijsq regibus isl' qui ex dino
mandato eis assistentibus angelis
bellauerũt occiderũt reperũt vul
nerauerũt straguerũtq tantas hostis
i tulerũt Deus aliud clamat dis
sacra hystoria veteris testamẽti Sed
gesar israno tenuit vl tenentesq
veteris nõ recipiunt testamẽtũ Sed
respondeant q̃ lex illa fuit quam
iudei seruabant quibus et xpus di
cebat Nõ venio legem solue sed adi
plere Item dicant quis fuit abra
ham quis dauid quor filius fuit
xpus liber iquit ihu xpi filij dauid
filij abraham Item dicant q̃ iste
moyses fuit q̃ de xpo antiquitus
scripsit qui iudeor pphia extitit de
quo dns iudeis dicit Si credẽtis
moysi credẽtis forsitan et mihi de me
enim ille scripsit Et iterũ Ego non
sum vos accusaturus apud patrem

est qui dos attulit moyses in quo
speranis Ergo si non sunt alij nisi
quos iam supposui cui illi milites occi
derunt restat malos occidere bonum et ius
tum esse si ab eo fiat qui accepit ad
hoc auctoritatem et posse Ecce apostolus
ad romanos loquens de quibusdam proxi
bus dicit Cum talia agunt digni sunt
morte et non solum qui faciunt sed et
qui consentiunt facientibus Et de
seipso dicit apostolus Si feci aliquid dig
num morte non recuso mori Et silij la
tro qui audire ex sua confessione qui
meruit hodie mecum eris in paradiso
dicebat. Nos quidem digna factis
recipimus hic autem nichil mali fecit
Ex quibus omnibus manifeste arguu
tur quod quedam prima cum sint morte dig
na mortis punienda Di dicas quia
verum est sed non est ab hoc homini infli
genda pena tibi contradicit apostolus
ad romanos Omnis igitur potestati a deo
est quare qui potestati resistit dei
ordinationi resistit Et quibusdam
interponis aut Vis non timere potes
tem fac si autem male feceris time non
enim sine causa gladium portat ze
Ergo ostat quod a deo est omnis terrena
potestas. si quia non frustra gladium por
tat. Ad potestatem hanc spectat
gladium ducere et gladio mortem efficere
quia alius illum sine eam portaret et frus
tra. Breviter dici ista non intendes
ex proposito disputare hic sed magis
per exempla probare quod dico. Itaque primo
exemplo utpote hic in matheo Simile poet
parabola regis qui nupcias filio suo
fecit Itaque misit nuncios invitatis
dicit ut venirent ad nupcias iam pa
tas Cum servos eius contumelijs
occiderunt. Rex autem cum audisset
turbatus est et exercitibus suis missis
et homicidas perdidit et ciuitatem
eorum incendit Et ecce matheo pa
bola alia de presumilias quod vinea
sua locauit agricolis. et cum tempus
fructuum appiquasset misit servos
suos ad agricolas ut reciperet fruc
tus eius quos agricole apprehensos
alios ceciderunt et alios occiderunt
Ultimo cum misisset filium suum dicens
verebunt filium meum illi cum apprehen
dentes et ejecerunt vineam cum exirentes
occiderunt eum Cum igitur dominus
a iudeis cum dominus vince venerit quid
faciet agricolis illis Cum dixerunt
illi contra seipsos ferentes sentencia
thalos male perdet et vineam suam lo
cabit agricolis alius qui reddit ei
fructum in tempore suo Ita quid est vi
nea in sancta ecclesia a xpo data xpia
nis plus excolenda Et qui sunt serui
nostri et filij omnipotentis nisi heretici fal
sa docentes xpm in cordibus fidelium
occidentes Ergo tales sunt meito
rapiendi expoliandi et occidendi Di
cem aplus petrus ananiam occidit
et saphiram quia mentiti sunt de pe
cunia quantomagis illi sunt occiden
di qui mentiuntur in xpi doctrina quia
aie medicina et vita Di coburendi
sunt qui falsificant aliquid de mo
neta qua potest tui ornari corpora quan
tomagis illi sunt igni dandi qui
falsatores sunt fidei qua viuit
aia Unde tpe theodorici regis cum
seruum habet quedam diaconum or
thodoxum ipsum maxime diligebat
quia non esset catholicus sed potius
arrianus Cuiusdam diaconus regi pla
cere volens vera fide relicta fieret

Exm

arrianus rex iussit eū extrahi d̄ns
Ideo nō seruasti fidem pbabile ē
q̄ nec seruares mihi. Fuit et quidā
epūs arrianus nōīe olimpius qu
dum ī quodam balneo lauaretur
ausus est blasphemare trinitatem sta
tiq̄ diuus angelus affuit et tribus
igneis iaculis epm̄ laniauit mox q̄
sub monito cōsumpsit. Igit̄ certū ē
hys exemplis q̄ mali maxime q̄ hē
tici attrendi sunt diris penis vt
et si ipi voluerint resiliant ac re
sipiscant et si noluerint alios nō
terreūpant. Nō est q̄ ē est armis
respublica defendenda est dum ne
cesse est pro pria. Nam et quidā
fuerat papa gregorius appellatus
qui diū omnes possessiones eccle
sie trasq̄ a pceribus occupatas
iuenisset et nihil ad ecclām pueniē
reperisset. Imo omēs occupatores
admonuit vt redderent aliena. Do
cos anathematis mucrone pressit
Do q̄ hec contempserunt manu
armata apposuit sicq̄ oīa oppida
sancti petri et pdia longo tempo
iam amissa de manu violentorū
eripuit. Tunc rōni nō cum papa
sed pessimū homicidam vocabant
Itaq̄ dum deuenisset ad mortem
deteuerunt cardinales eū nō ē
dignū ī ecclā sepeliri q̄ tantis mor
tibus hoīm sacerdotale fedasset offi
cium. Tunc ille volente deo spiritu
resumpto longū sermonē cardina
libus fecit cosq̄ stulte cōtrasse co
gitasse redarguit et se per scripturam
bene fecisse patenter ondit. Nuc
q̄o aut cum mortuus fuero feretrū
meū ante foores ecclie ponite ianuasq̄
ecclie seris et vectibus obfirmate

et si de voluntate porte seu foores fuerint
apertē corpus seu feretrum ītus in
ferte. si aut pmanserint clause de cor
pore quicq̄ vulteris efficiet. Itaq̄ co
mortuo factū est sicut dixit et ecce
subito tam validus ventus aduēit
q̄ nō solū obfirmatas aperuit sed
castrum magno fragore vsq̄ ad
parietem ecclie deportauit. Dic igit̄
patrī quō ad subsidium pxīorum
nuc claudenda nuc aperienda ē por
ta tactus. Nō

Quod custodiendā sunt festa scōrū ca. xxxiii.

Verum claudenda est porta tac
tus ne ī opus illicitum exeat
ab opere seruili ī festis propius nō
cessando. Nam et dominus qui in
signū generalis domini decimas et
primicias sibi dari voluit. sicut et
voluit aliquid tpis ad suū honorem
expendi quare concedens sex dies
ad opa septimū diem voluit sibi con
servari propiens sub pena mortis dic
hunc ab omnibus custodiri ab omni opa
tempore seruili cessando. Unde illeq̄
ligna colligebat in sabbato iussus
est lapidari. Nam et frumentū ī ec
clesia sancti petri metendi in fru
mentū quod falcē coūter appellamus
direbatur esse suspensum quod dū
ī sabbato eiusdem apostoli rū come
teret quidā rusticus sic eiq̄ manus se
cōiunxit vt nulla ratione posset
auelli donec ad ecclām venisset apli
et quid fecisset coram omnibus pub
licauit ac falcem aplō rū voto tali
offerret q̄ nūq̄ī eius festo sile pe
trarent. Quidā alius homo fuit
qui ī festo venerabilis magdalene
boues cōiunxit ad curruū reuerentiā
nō exhibens festo. Cūq̄ ad quēdam
fluuiū pueniss̄ fluuiū curruū et

bones arripuit ac in profundum vni
uersa subuertit quidamq; validus
ignis truncum eius iniasit et carne tota
cum nerius et venis ab osse remouit
tandem os ipsum cum dolore maximo
a corpore foras traxit. Vt ille miris
dolens et tristis os ipsum truncis arri
puit et in quadam fenestra reposuit
rogans ipsam mitem matrem vt suc
misericorde subueniret. Cumq; sepius in
suum auxilium matrem omnipotentie in
moraret illa cum sancto ypolito sibi
in visione apparuit et truncum in suum
locum reponi mandauit. Cumq; ad
impetum dunc illud truncum truncho in
sereret ille tantum dolorem sensit q;
clamando cumqilando et plorando
a sompno surrexit omnesq; de
domo clamoribus exitans accurrere
fecit. Cumq; ad eum lumine accenso
venissent et cum duobus truncis
inuenissent ac ille quod videbat retu
lisset magnis vocibus dnm lauda
uerunt qui ex solita pietate tanti
eius misericorde subuenisset. Quid vi
terbium mulier quedam erat quiquia
in ptu sed ob dolores censebatur pri
ori esse morti. Cumq; ad parientum
deficeret omis virtus nature vtris
et omne auxilium humane industrie
mox vt beatus franciscus festum cus
toditurum se vouit sine molestia pe
peit. Sed illi oblita hujusmodi quod acci
pit die natalis eius ad opa seruili
a manus extendit et mox brachi
um dextrum ad opus extensum inflexi
bile remansit et aridum. Quod
dum studeret ad se reuocare cum
altero et illud erauit. Itaq; timore
correpta votum reintegrauit et sic p
miam pij patris membrorum integra

sanitatem accepit. Dic igit dum pro
negligencia custodie dierum solemnium
vnus punitur quid omibus alijs debea
tur ondimur vt sic in dubium no ver
tatur q; qui modo hic non punit pu
niendus penis gravioribus reseruat.
Sed diligenter hic nota q; mlti credunt
se festa seruare dum extrinsecus ab ope
cessant cum non cessant vanis intendo
cum principalis tm intencio precepti sit
vt homo abstineat a peccto. Ergo no
festum custodiunt qui choreas ducunt
qui cantibus vanis verbis et ludis
intendunt qui gule luxurieq; deser
uiunt. longe siquidem minus malum
est terram vertere aratro q; vlli mortali
seruire peccto. Sed q; melius facerent
mlieres magisq; festa seruarent si
tolis manus apponerent si telas ordi
rentur et texerent q; q; depicte
coloribus et preciosis vestibus induere
in platea sedentes vl se aspectibus
hoim offerentes ostendunt alias preciosos
xpi sanguine redemptas. Nonne iu
Nonne iuxta iustiniana legem q;
oratione dampni dat dampnum
dedisse videtur et redde obligatur.
Ergo si tu mlier orationes mortis
hominibus pstas dampnationi illo
te obligas. qz si illud est verum in re
tpali mlto fortius est verum in re spuali
tui hoc dampnum tanto sit illo maius
quanto aia est corpore melior et eter
num supplicium est tpali gravius et du
turnius. Ergo si vis custodire festum
an omia vita prem et orationes omium
pcorum et tas visita elemosinas lar
gas dona et diuinis laudibus solito
magis vacra. Si aut sit grave val
de prem dare alias materiam vl
orationem peccandi in forore beati

bernardi q̃ cum ad eum semel ī habitu pomposo venisset noluit exire videre eam dicens ecce rethe dyaboli. Ad dumilla audiuit flere amarissime tepit sicq; nuntio dixit. Si despiciat frater meus mea carne nō despiciat seruus dei anima meam. Venat et prepiat quicq; velit qz parata sum facere quicq; ille prepit. Cunc ille hys audiens mox ad eam cecurrit et deponere habitum aias fallentē admonuit sicq; pfecte edoctum ad ppa cum salute remisit. Nec de cetero virit nō sicut femina maritata sz sicut monacha ī mōstrio collocata. Item her oia augustinus dicit. q̃ ab illis sōrum martirū in veritate festiua gaudia celebrātur qui ipsorum martirū exemplā sequūtur. Ergo a cōtrario sensu nullo modo custodiūt facta festa quicq; si dimittunt exteriora opa. carnis tn sequūtur cōcupiscias et desideria mundana. Dunt ei non pauci qui instinctu dyaboli ī die alicuius festi nō vacant orōm sz carnis libidini. Et q̃ per totā septimanā ab vxoribus se subducunt ī diebus solempnibus et ieuniorū ad eas accedunt. Et dū per totā septimanā ab ope manuū vacant ī dnicis festiuisq; diebus incipiunt ad quod manus extendant. Quod cohibendus est tactus ne ī pudica coinquinet.

Capitulum tricesimū quītum.

Cerū cohercenda ē porta tactus ne manus ad tactus ipudice se extendant. Nā tactus sordidus et aiam fedat et corpus. Nūquid lutum tangit sine sorde. Nūquid no pix manus inficit se tangens. Nūquid nō plumbum maibus tractum manui est demq̃ tinū. Mollicies ei plumbi significat molliciem muliebrem circa quā videt mirabile quiddam accidere si quis velit diligēter attendere. Nam cōstat certissime q̃ si durum obuiet molli vl solidum fragili sicut si vitrū obuiet ferro vl lapidibus molle frangitur a duro et fragile rumpit a solido et nō e cōuerso. Unde et sagitta si obuiet ligneo scuto penetrat illud et nō penetratur ab illo. Videt ecc q̃ plumbum domat a ferro. Vide gō magnū mirabile q̃ adamas q̃ nullo ligne vl ferro domat iter molliciem plumbi si debite collocetur p russus malleo rupitur. Mariforiuit viri fortissimi q̃ nulla tribulatione vl ictibus superant mulieris mollicie sic frangūtur vt quidq̃ ī eis est solidum ī mollicie cōuertat. Unde bernardus. Feminares fragiles res lubricares pueriles. Cor rapit et tollit et ferrea pectora mollit. Tactus mulieris ē ignis et ō ferri sunt cordis ferrei ē ligne factuuis. Nā et sānctus leo papa dū ī quadā cētā ppli cōicaret q̃dam femina dum eius manū osculandam arripuit eum mox magna libidinis flāma peruasit totusq; hac flāma ardens ad altare se vertit. Cūq; missam solito celeriūs explesset foras iuit et quēdā suum secretariū aduocans manū q̃ eū scandalizauerat pscidi a brachio sibi fecit. Cumq; populus adiusus eū fieret eo q̃ nō celebraret ille ad ma

rem misericordie maria se conuertit
q illi manu restituit et iussit vt iret
et sacrificium mox offerret Tact q
fere e tactus reguli qui erf media
te lancea tactus tangerem se oci
dit Serpentinus reuera e iste tac
tus venenu mortis mittens ad
aiam Quae dicit Jeonim q
ob hanc cam sctus paulus aplus
phibuit scam terlam aliqn post
se ire Ignis ei qui videt extinct q
tactus consurgit i flamma Qn
Venerabilis vir pafmenus dum
quada die manus eius lesa fuisset
ab igne fuit ex horno modicum
admiratus cu omnis carnalis mo
tus videtur i eo extinctus Cui a
gelus apparuit dicens Tu credis
in te fomitem carnis extinctam
cum sopitus potius sit q extinctus
Quod si no credis puellam vgi
nem speciosam tange et amplexa
re eam et exintari sentes i te ignem
Ignis in calce videtur extinctus sz
contactu aque modice exintatur
Unde quidam fuit sanctus sacerdos
vt gregorius narrat i dyalogo qui
vxorem quam habebat fundetus
a se separauerat et illi necessaria ota
administrans ad se nuq accedere
sinebat qz mlieris aspectus vt for
midabat periculosus sibi fore potuis
set Dz cum ad mortem deuenissz
et iam loquelam pdidisset et sen
sum mler ad eu accessit vt videt
morientem que viuente valde a
mauerat At ille eam adesse per
sentiens viribus recollectis i hac
vocem prupit dicens. Recede mu
lier tolle paleas qz adhuc viuit
igniculus Ob hmo cause periculi
brissimus Augustinus nliam fiiaz
quatuiciz piquam secum habitare
sinebat nec solus cu sola stare vl
loqui volebat ne forte eius confessio
nem audiret Dn Jeonimus dicit Ego
arbitroz si cu viris habitent femine
ibi visaru dyaboli no deesse Ignis
ei sicut ide dicit cito moritur deficie
tibus nutrimentis Et q sunt hmo
dampnabilis ignis pessima nutritura
Certe visus auditus olfactus et maxi
me tactus Naqz pt mulier aliqn
sine libidine rem silr et audiri sz
nuq cu mudina cordis tangi Nam
et i lecto aliqn spuales homines co
gitantes aut ymaginetes aliqua
mlierem no ab ea ignis ardere semp
conitant conuio vel si cu ea aliqd
loqui videantur Dz stati cu cogita
tio vsqz ad tactum deducitur mor
tifiato i carne sentitur Unde que
dam mler fa fuit i francia ad
quam videndam p sanctitatis eius cla
rissima fama de remotis pribus ho
mines confluebant Cuqz miles quida
sepe ex deuotione ad eam veniret
nimia familiaritate contractu q castis
tati est inimica. Imo se reperiunt
alternatim aspicere demu verba mu
tua amois habere et cu repissent se
mutuo tangere ambo oblti pristine
sanctitatis se i pcm baratru demerse
Nam et andreas vrbis fundane
epus dum seni quada scam mulie
rem teneret tam diu de se gaudiu
dyabolo psuit quousqz ad hoc eu
induxit vt eam palma manus per
cuteret i posteriorib Ergo si de
sideras ce castus claude cura pugi
li portam tactus qz totus est lasci
uc i flamatinus. Quod clau
denda est porta interioris affectus

Capitulum xxxvi

Extra porta q maxime et pna

paliter ē claudenda ē porta interior
affectus, qua sola non clausa aliarū
oim ē frustra clausura et sola hac
bū vertibus obfirmata salua sunt
oia q̄ intra castellum hoc regni sūt
inclusa. Per aut interior porta intra hoc
ex nri sententiam quinq; maxime est
claudenda q̄ cōmuniter ab oibus appe
runtur. Nam cōstat q̄ humanus affēs
aut ē respectu opulentie, aut respectu
potentie, aut respectu honorificentie,
aut respectu fame et gloie. Dicit
ḡo sic boēius. Dis mortalium cura quā
q̄ multiplicium studio exercet labor
diuerso quidē calle prēdit sz ad vnū
finem beatitudinis nititur pueire. i.
ad summū bonū quo q̄s adepto nil ad
ultra qrit eo q̄ nichil eo melius esse
possit. Nam q̄ siquidē summū boni mēti
bus hoīm naturalis est insita cupi
ditas sz ad falsa bona multiplex error
adducit. Nam sunt nō nulli q̄ credē
tes summum bonum ēe nullo indigēte
diuitiis affluant laborare nō cessant.
Alii vero multi credentes bonū illud
summū quod est veneratione dignissimū
cōqsitis honoribus honorabiles sue
tudinibus ēe laborant. Qui et tres q̄ in po
tentia summū bonū esse constituunt. iz
hi vel regnare volunt vel regnantibus
adherē festinant. Sunt et quarti qui
famosum ēe et gloriosum summum
bonū estimant et hi nomē suū erti
dē elaborant. Sz et quinto sūt alii
qui vtiq; valde multi summū bonū in
letitia statuentes voluptatibus deflu
summū bonū putant. Et addit boēius.
Omne q̄ quisq; p̄ cetera rebus petit
et amat illud summū bonū iudicat ēe.
Quare auari summū bonū estimant
in diuitiis ēe, superbi in dignitatibus et po
tentiis, pomposi in fama, gyrovagi noīb
et luxuriosi in carnis deliciis.

De auaris q̄ summū bonū ponunt
in diuitiis. Cap. xxxvi.

Iro q̄ sunt quidā q̄ summum
bonum in diuitiis esse putant
et in omni cura quia possunt laborat
diuitias cōgregare, sicut patet ad se
sum in his omnibus qui intendunt
mercationibus et rapine. Sed videa
mus si vera vel fallax est eorū opi
nio qui ponunt in diuitiis summū bonū
naturaliter cōcupiti. Constat ei q̄ ob
temporales diuitie aut sunt in pecunia
et metallis, aut in agris aut vineis
aut in vestimentis et lectis domibus
et palatiis aut in familiis siue ser
uis. Sed si humane diuitie sunt in de
nariis vel metallis, ergo q̄d in eis hoī
placeat. Dicet vt puto q̄ reddunt
eum potentem honorabilem et splen
dentem. Sed constat aperte q̄ diui
tie denariorum efficiunt homines claro
res si donentur, si in alios transfun
dantur q̄ si principis iudantur. Sed
sicut boēius dicit et ecce sensus omnī
auaricia fecit hoīes odiosos et lar
gitas fecit claros. Nec minus cōstat
q̄ nō pt pecunia manere apud vnum
dum transfertur ad alterum. Et
tunc famosum facit hominē et cla
rum cum per vsum largiendi desit
possideri, vt ipse boēius dicit. Ergo
melius est diuitias expendere et indi
gentibus erogare q̄ eas acquirere
vel requirere. Nam diuitie expense des
truunt omne peccatum, sicut q̄ aqua
extinguit ignem, sic elemosina ex
tinguit peccatum. Item diuitie erogate
faciunt ab omnibus sordibus hominē
esse mundum. Ma dicit scriptura
Date elemosinam et ecce oia munda sūt
vobis. Item diuitie erogate faciunt
ab omnibus sordibus hominē esse

a' ipperti
lasciuie

discipulum xpi · qz si quis renuntiauerit omnibus q possidet no pt eius ee discipulus Ergo a contrario sensu qui renuntiauerit omnibus pt xpm transire i eius discipulatum Item diuitie erogate i pauperes faciunt hominem ee pfectum Unde dns diuite dixit Si vis pfectus ee vade et vende omnia et da pauperibus · Item diuitie pauperibus erogate regnum adquirunt eternum Nam rostat q pauperum est regnum celorum Dn marci xo Beati pauperes spu qm ipsorum est regnum celorum Ergo nulli si pauperi redditur vel res a pauperibus fuerit venditum Ergo impossibile omnino e diuites sumui id ampe regnum si per eos a pauperibus fuerit comparatum Et hoc voluit dns dicens qm illi diuite dixit Vende oia et da pauperibus et ille abeo tristis abiit eo q nimium dives esset qm mox subiunxit facilius e camelum per foramen acus transire q diuitem intrare i regnum celorum sz camelum per foramen acus transire est impossibile ergo eos est impossibile diuitem i celum ascendere si illud neglixit hi diuitis comparare Ut hoc dicebat dns facite vobis amicos de mamona iniquitatis et cum defecerit recipiant vos i eterna tabernacula Ecce quanta bona faciunt diuitie erogate Sed econtra faciunt multa mala retinente a mate et custodite Nam induxit hominem i peccatum iuxta sententiam sapientis Si fueris dives no eris immunis ab omni peccato Item diuitie seruate dat homini sedm selim altum statum et per asequens disponit ad casum qz omnis casus e ab alto i ymum et cadere e gra mor quanto stacius altior Et ptea dicebat apostolus Dicipe diuitibus huius seculi no altum sapere neqz speare i incerto diuitiarum Item diuitie conseruate facium hominem diabolo seruum et inducit i diabolo laqueum Unde aplus dicit Cum volunt diuites fieri inducit i temptacione et i laqueum diabolo et i desideria multa et nociua Et dicit mirabiliter qui volunt diuites fieri qz diuitie conseruate ducit i omne malum usqz ad mortis periculum et ymo mergunt hominem in infernum Dicit nam aplus q diuitie mergunt hominem in interitum et perditionem Et dns i luca dicit Mortuus est diues et sepultus i inferno · Ut her oia mala dicebat ypocrita Diuitie si affluant nolite eas apponere i nolite eas amare Tragicus licet concludere ex premissis q diuitie tunc solum sunt pciose vtiles et bone no cum habentur sz cum alius expendunter sicut i tractatu de elemosinis i fra multa ponuntur ex q Si homines tanta expendunt pt seculum miserrimo valde periturum quanta deberent ad regnum optinendum supnum ppetuum duraturum Si tanta ioculatoribus donat vt placant mundo quanta deberet dare pauperibus vt placerent deo Nam et alexander magnus vt apparet hominibus gloriosus omnes diuitias i alios diffundebat Unde cum quida semel ab eo donum aliquod postulasset ille obtulit ciuitatem i donum Cui qz ille dicit no sibi conuenire donum tam amplum mobilis rex respondit Non attendo quid te deceat aut pere sz quid decetat me tibi dare Nam et nero licet pessimus homo fuerit tm nullum alium esse credebat diuitiarum fructum si eas diuinare i alios Luare et homines pros sordidos appellabat et eos vituperabat Gaius eos ipator vt pessimus fuit et tm oim pdecessorum opa superauit Nam tenas amplissimas ipse fecit vbi

Ex m

Ex m

Ex m

erat in numero gemma ferculorum. Hic
pretiosissimas margaritas liquefactas
ore sorbebat. In ipsis est rominus
suis panes ex auro iubebat in men
sis apponi et dicebat aut fingi ce
hominem oportet aut cesare. Nam
et numerus maxima summa de alti
tudine turris iulie per aliquot dies
sparsit in plebem. Ergo si tanta pos
sunt homines pessimi et divitias
sic contempne propter mundi quid cet
fidelibus faciendum ad regnum mere
dum et ipsum. Unde ex hys quam dicta sunt
patet quod divitie sunt opes in opes et
structe quia non ad minuere et in partes di
uise ad plures transire potest sicut ad
alios veniunt pauperes nemo faciunt
quos reliquunt. Unde exclamat boecius
libro secundo de consolacione prosa quinta
O inquit angustas opes sicut divitias
quas nec totas plurimus habere
licet et quelibet sine ceteros paupertate non veniunt. Ro si humane di
uitie habentur in gemmis et lapidibus
pretiosis quid tibi placet in eis vt eas
merito admireris. Nam si pulchre sic
splendentes et fulgide quid ad te. nam
splendor ille non est hominum sed gemma
rum. Volo ergo vt attendas quia si sol
intellectum habet nec lune nec martis
nec vllius alterius sideris pulchritu
dinem miraretur tum eius pulchritu
dine omnis syderum pulchritudo absor
beatur. Sed pulchritudo hominis et maxi
me interioris omnem pulchritudinem
corporum quorumcumque magis excedit quam
alia excedat sydera fulgor solis.
Ergo non est aliquid quod admireris in
gemmis. Unde boecius vbi supra de hor
ita dicit. Gemmas homines admirantur ego
valde admiror. Quid enim est anima ca
rens motu quod animate rationali quam
creature seu nature pulchrum iure
videatur esse. Nam et si a pulchritu
dine conditoris pulchritudinis quam
trahunt infra tamen humanam excellen
tiam sunt locate quare admiratione
homines sunt indigne. Ro si mundane di
uitie habeantur in agris pratis et vi
neis. quid in hys omnibus admiraris
vel in eis quid diligis. Recuera pulchri
et redolentes sunt flores vernales
in agris pratis et vineis. nam vinea
rum valde delectat olfactum odor sed
ista tua non sunt bona. Nunquid de bo
no odore alterius potes prae super
bire et non potius humilis esse. Cum
illa de se producant flores frondes
et fructus illa de se proferant spira
mentum odoris tui vero ex oi[illegible] vn
guenta fetoris. Illa de se generant
fructus suauissimos tui vero len
des pediculos et lumbricos. Ergo
dum in istis tu consideras quantum in
te hinc non potes non gloriari dum
tibi est sed dolendum. Nunquid tu sicut
illa vt boecius de consolacione libro
secundo prosa quinta dicit floribus verna
libus distinguieris vel tua in estiuis
fructus intumescit vbertas. habes
ergo in hys vnde possis humilis esse sed
non vnde debeas superbire. Quarto
si humane diuitie sunt in altis pala
tiis vel in vestibus pretiosis non habes
vnde gloriari possis sed vnde timeas
et tristeris. Nunquid non dolor crau
satum ex amore. Ergo quod mitium
amatur cum dolore amittitur. Et non
ne quod eleuatur in altum preparatur
ad casum. Nunquid non in terremotu
bus factis temporibus nostris ruunt
alta palatia vbi non cecidit do
mus plana. Ferunt est vt plurimum
tonitrua altos montes. Ventus

est ipiget fortius in arborem altiorem
est hys troribus videmus ad
sensum ob dissentione preui muda
narum oino in mutatibus turres et
palatia corruisse vbi plane domui
tale no turrate intactis suis dnis
remansere. Et de vestimentis quid
opus est dicere quorum sicut et do
morum materia nichil est. Numq
no ex lana sunt pecorina Ergo
magis verecundari deberes tum
aliter tu splendere no possis nisi ab
onibus arripias quo orneis. Nu
quid no es in hor peioris condicio
nis q̃ bruta quibus pces et q̃ diui
tes diuin ab eis tua ~~ornatu~~ ornamenta
mendicas et accomodas Vnde loqs
de hor boetius de cõsolatione libro
secundo psa quinta homibus ita dicit
Numquid vobis nullum naturale in
situm est bonum vt in bonis extrineis
vera bona quaeratis Aut est rerum versa
condicio vt diuitiis honis merito aial
no aliter sibi splendere nisi animate
supellectilis possessione videat ceteor
natum Nam et ~~animal~~ quidam bruta
suis contenta sunt pellibus vos autem
deo consilies mente a rebus infimis
vobis ornamenta raptatis nec intelligitis
quantam fori vero facitis iuriam
cui ille vos rebus omibus terrenis p
tulerit vos autem dignitatem viam
infra vilissima quoque submittatis
Dicere quo hic patet vestes ceteor qui
ornari vos posse ornamentis alienis
credits aliud fieri q̃ sitis neqtis
si quid ex tibi appositis luceat ipa
siquidem apposita laudantur quid at
vestimentis aut ornamentis tecti est
in sua nichilominus feditate pduratur
Hec oia boetius vbi supra. Nunq
si mundane diuitie sunt in seruis aut
illi boni sunt sine pbi qua autem ra
tione pbitas aliena mirabitur opib
sine opibus Ergo liquide collig
ex omibus supradis nichil eorum
ad homines ptinet q̃ suas dicas
esse dicunt. Quo dicis tua q̃ a
te sic sunt diuisa Vnde boetius vbi
sup loquens auaro sic ait. Quid
iambus fraudes rapueris quod ceteri
na bona pro tuis amplexaris.
Numquid fortuna ea facere esse
tua q̃ a te natura rerum fecit esse
aliena Et ad ipsa in psona dei loqs
idem boetius de cõsolatione libro 2o
psa 2a ait. Quid tu o homo me
cotidianis rerum cõdicis q̃relis quam
tibi iuriam q̃ tua tibi detraxerim
bona Quocunq vis iudice de opum
meum possessione cõtende Et cum
q̃ mortalium hoim ppriu horum
oim aliqd esse monstraueris ego tua
olim fuisse que repetis cõcedam
Nonne tu te de matris vtero natam
pduxisti nudum te rebus oibus iopem
suscepi meis opibus foui et indul
genciis educaui. Ego quoque nuc
nuc retrahere manum licet Di ex gra
bonis vsus es alienis no habes
ius quoq; aris tanq̃ aliqd tu per
dideris Quid igitur iqemsors.
nulla tibi a me fra est iuria Nu
quid qui alteri aliquid comodat tpe
quo illo indigeat illi facit iuria
si quod suum est reperat Opes ci
omnes filii et honores bona sui
mei iuris q̃re mecum venunt mecq;
recedente recedunt Audacter dice
possum qr si tua fuissent q̃ te am
isse cõquereris nullomo ea per
didisses. An ego solus phibeor exer
ce quod meum est Numquid celo no
licet nuc diem inducere nuc tene
brosas nocteos efficere. Numquid

nō agrū vl arū licet nūc floribus
vultum tre ac frugibus exornāt
nūc nimbis et pluvis eosdem cō
fundere · Nūquid nō licet mari
nunc fluctibus erigi · nūc eos di
rigi · nūc eos deprimere · nūc naves
ad portas deducere · nūc eas i pro
fundū demergere · hec mea vis est
hunc rōtunc ludum ludo cui i rota
mundi volubili rota volvo · et nūc
summis ima nūc ima i summo re
duco Ergo si tibi placet diuicias
acquirere diuicijs vtere · sz hoc pacto
et lege vt cū eas alteri volo dare
nō tibi iuria pauperes inferre sz pro
mutuo gratias michi redde Per beer
pauperis valde vobis mutuatis vbi q.

C Ita qz manifeste concludit q̄ nū
dane diuicie non sunt nre sed
nobis p tpe mutuate Et ō pacīē
ferendū si nō fuerint nobis date
vl si fuerint per mutuātis voluta
tem subtracte Vnde phūs quidā
fuit qui cū ei ignis omnia abstulis
set et ille canendo ignem effugiet
at quidā eū arguēret q̄ tāq̄ stul
tus caneret qui omnia pdidisset · ille
libera voce dixit Nichil ego pdidi
meū o amice qz oīa bona mea meū
sunt meū vadunt me nō deliquūt
sz illa q̄ non erunt mea sine me
perire potuerunt · Quod di
uicie sunt humanorū rerūm afflic
tiue Capitulū xxxviii

F Sunt igitur cōtempnende
diuicie qz tordis sunt af
fluctiue qz securitatis sunt ablatiue
qz indigentie causatiue et est vt
infra dicetur non sunt saciatiue
sed ad habendū amplius ītensiue
Dico q̄ diuicie habite sunt tordis
afflictiue qz vt bernardus dicit Cū
labore acquirūtur cū timore possidēt
et cum dolore perdūtur Quis
ei exprimere digne possit cū quāto la
bore quirūtur dū mūdi mirabiles om
nē terrā pruriunt alpū iuga ni
uibus coopta pertransiunt · equorū
pedibus petras scindunt · maris
ventibus et fluctibus se supponūt
donec cū periculis multis personarū et
rerū ad nundinas portatas atte
dant Non oportet ponere hic er
qz sunt inumera a nobis omni
die conspecta Dn̄ boecij libro 2o
de consolatione psa quarta tragē
hanc materiam dicit Quis ita
composite felicitatis iter hoīes cursi
tit vt non ex aliq̄ parte cū sin sta
tus qualitate vixerint Inuia ingē
tes c̄ humanorū condicio bonorū eo
q̄ nūq̄ vl aliqū tota pueiat · Vel
q̄ pertua nō subsistat vl i vno sta
tu perduret Quod ei obiicit ad
clamant tragedie quid ve lamentā
tur aliud et plorāt nisi subitos ictus
humanē et mundane fortune feli
cia mundi regna vertens et dū
vnū i aliū erigit alterū petit pma
cogit Ex m hic pone de rota for
tune i qua pingitur vnus ab ymis
ad summa redire alius a summis ad
yma descendere Omnis dicit hūc
ōsum Infirmus atte pmoretur
sus ad astra vehor · Secūdo vo
hunc alium versum dicit Gloriōr
elatus descendo mortificatus ·
Vnde dicunt fortunā duo dona
vim hīe quorū vnū est bonū · alte
rū vero malum quibus oē genus
potest humanū Vnde dicit i psalmo
Hunc humiliat et hunc exaltat qz

calix ī manus dnī vini meri plenus
murro et ītinauit ex hoc ī hoc
Si aut fortuna mūtā aliorū tora
nuciat suppositis exemplis boetius
libro 2o de cōsolatione ꝓsa quarta
ꝓbat Est inquit tu pecunia vl census
habundat. sz sanguinis vilitas cum
plene gaudere non pmittit Est alius
illius cōtrarius qui nobilitate generis
clarum facit sz paupertas rei fami
liaris includit ꝛ ita vt ignotus mal
let esse qm notus Est alius vtroq;
pditorū clarissimus qz et est peci
nosus et generis fama clarus sed
telebem vitā defler Est alius nup
tis adornatus sz liberis orbatus a
liene censum nutriens hēdi Est alius
filius adornatus qui coz delictis
auditis illacrimat Et concludit.
Ergo inquit nemo facile cū suc for
tune conditione concordat. sz singu
lis iest qd ī ceptis ignorat et quod
exptus exhorret Quod qo ī tanta
varietate rerum hominibus facien
dum remedū sumū ī talibus est
non curare sz omia q occurrūt cū
patientia tollerare Unde boeci vbi
supra Omnis sors iquit beata ē
equanimitate tolerantis Arius ei
ait tām felix ē qui si dedeit ī patien
tie manus statū suū nō oportet mūte
Amaritudinibus ei mlis dulcedo res
persa est felicitas humane q et si
iocunda p tempore videat semper
tū ntē est vt mutetur cū semper
fluens diu teneri nō possit Traz aut
misera ē brīndo mortaliū q nec ap
habentes pcenio diurat nec anxios tō
delectat Et addit Quid igit o mor
tales extra vos pentis ī rebus induis
et vanis quod intra vos īsertū est
et plantatū Error vos inficit aut
confundit Nam si tu cōpos sucis
possidebis quod nec te amittere nt
fortuna tibi possit auferre Ex hys
patet igitur q oīs fortuna bona
est si sucit patientia tolerata ymo
melior est aduersa q pspera Unde
boetius libro 2do de consolatione
ꝓsa octaua et vltima illius libri
de hor ita dicit Ego plus oībus
reor adusam q psperam pdesse
fortunā. qz pspera sub specie feli
citatis cum videt blanda mentit
sz aduersa est vera cū īstabilem se
mutione testatur Illa semp fallit
hec instruit illa sub spe bonorū
vanorū mente fruentium false ligat
hec fragilem esse felicitatem demō
strat Traz illa semper fluens et
ventosa est at sui stratis ꝓbatur ēe
diminutiua hec aut ē sobria et per
omnia sucurrentia et ipsius adusitate
extinctio patientie est causatiua sicut
ꝓbant multa phōz exempla ī libro
de exemplis naturalibus exarata
Item hec q dicitur pspera a vbo bo
no suus blandius mentē trahit sz
adusa vt plurimū homines ad vera
bona reducit Item pspera amicos
vultus ignorat sed adusa q sunt
amici manifestat Unde omnes fere
ipatores et reges ab illis gladis
sunt occisi qui in pspeis corū esse
credebant amici Omni ei tpe di
ligit qui amicus est et frater ī ad
uersitate ꝓbatur Et iterū Non
cognoscitur ī bonis amicus Unde
et quidā poeta Tempoe felici multi
numerātur amici Quod si deficit
nullus amicus erit Et alius iterū
dicit Dum zephirus flabat multi
tō mirabar amicis. Hos os aglo tur

Nō bn

bine flante fugat Sed de hac ma-
teria et pulchra gre i libro de exem-
plis naturalibus. Quod diuitie
sunt incertissime tortie. Capit. xxxix

Item diuitie sunt securitatis
ablative seu timoris inducti-
ue Sepe quidem vbi cum qui dictus
est diues necesse est timere. ibi enim fit
pauper frequenter tantudo transire
Unde boetius libro 2o de consolatione
ps. quarta circa finem dicit. Cum quidem
qui nuper gladium timescis si vie hu-
iusmodi latronum viator intrasses to-
tam latrone tantasses. Nunquid omnino
pyrata vel predo vacuum viatorem
inuadit. auferunt ei homines quant
quot homines rapiunt, membris
mutilantur, verberibus afficiuntur,
ac gladijs occiduntur, qui non timeren-
tur. Unde et verbis vtar boetij
libro 2o de consolatione ps. quarta
constat quod beatitudo est summum bonum
nature ratione degentis nec minus
constat quod summum bonum vel esse non va-
leat quod non aliquo perdi potest quia
illud perfectius est quod perdi non valeat
Ergo cum omnis felicitas talis fa-
cilitter perdi possit certum est quod bea-
tum facere quemquam nequit. Nam
qui talis felix est aut sortem aut
nescit habere suam felicitatem mu-
tabilem, vel nescit quia nam sors potest bea-
tos esse ignorantes. Si autem sortem metuat
necesse est ne amittatur quod posse
perdi non dubitat. Igitur continuus timor
non sinit eum esse felicem. Etiam
quod dicis illum esse posse beatum qui
se sortem nullo moriturum. Quid enim
morte miserabilius cum potest quia vllis
diuitijs nemo effugere valet. Imo
quod propter diuitias conspiratus ab alius
sepe qui interficit. Nam quidam iu-
deus fusse narratur qui multum
auri habens et per quandam siluam
ire debere habens quia latronum incursibus
plena erat se regi inde transeundum
studuit commendare. Et rex cum
suo pincerne tradidit deducendum
mandans ei vt per omne nemus
duceret eum tutum. Cuique cum per
siluam deduceret cupiditate auri
illectus iudeum in silua prostrauit si-
diuino iudicio factum est quod seipsum
relaxare non potuit sic sponte quod fe-
cerat regi dixit. Et rex pro eo
quod fecit ipsum suspendi mandauit.
Fuit in romaniola magnus quidam gen-
tremonensis natione et nycholaus
nomine qui quemdam suum nepotem
secum tenebat. Cuique anno quodam
furtiuum legens lucratius multa
fuisset malignus nepos eius repit
vias exquirere quomodo rapere omnia
sua. Cuique nequiret proficere quod
volebat quia ille valde sollicite lucra-
ta seruabat ille dum die quadam cum
solum iuuenem per ventrem ense confo-
dit et claubis eius arreptis a scri-
nio denarios foras traxit et sic
auunculo suo occiso aufugit. Sed do-
volente quotorius raptus fuit et mor-
tem quam alteri intulerat passus
fuit. In hac materia cotidiana
innumera sunt exempla et ideo hic
pauca posuisse sufficiat quibus
monstratur aperte quod diuitie securi-
tatis sunt ablative et timoris mag-
ime causative. Unde propter hoc excla-
mat boetius dicens. O preclara bo-
nitudo opum mortalium quam cito adep-
tus fueris securus esse desistis. Et
quid esse potest in omnibus rebus pe

ius q̃ nõ posse cẽ securus. Nam
d² in fabulis poetarũ, et ẽ nõ bile
ex^m si fecit spiritalit̃ ĩtellectum
q̃ lupus canẽ inueniens et eũ pinguem nimiũ videns vbi pasci re
q̃sunt Cũq̃z canis et domũ illi et
dnm̃ noiasset vbi ex pane diuino
sit pinguis eet effectus rogat ca
nẽ lupus vt secum sedueit vt et
ipẽ sic pasci posset Cũq̃z canis
annuerent et ia versus domum
ĩrederent arridet vt collũ canis pi
lis depilatum lupus aspicit et dicit
ad canem Quid cause ẽ o am
ice q̃ sic denudatus pilis collo cris
tis Cui canis ait · q̃z de die tenco²
ĩ cathena Tunc lupus ait Hoc
absit a me vt q̃ modico pane mea
carcam libertate et sic eũ dimit
tens ĩ pace · Hos versus fecit nõbi
les · Non bene q̃ toto libertas v̄
dẽditur auro Hoc celeste donũ
ptcrit orbis opes Q̃ dicie
suũ possessorẽ faciunt indigẽtem
Capitulum quadragesim̃
Item diuicie sunt indigẽtie
causatiue Nam pmittũt
sufficientem se facere et ecõtrario
faciũt indigentẽ Vn̄ admiras hoc
ius libro 2° de cõsolatione psa quitta
Quid sollicitudine tanta cogis
gare diuitias festinatis · fugare ꝛ de
indigẽtiam ~~indigẽtia~~ q̃rites · sz hoc
ĩcõtrariũ vobis cũdet q̃z vbi sunt
plures diuitie constat habẽtẽ plu
bus ãmicis indigẽ q̃z q̃ plures agõ
et vincas hẽ pluribus sicut pz labo
ratoribus indigẽt quiẽ non efficiunt
diuitie quos pmittũt Item constat
q̃ diuitias appetitus nõ cessat ha
bendi sz potius augmẽtatur et
q̃o diuitie sufficiẽtia nõ ĩpendũt
sz potius faciũt indigẽtẽ · Ra sic
boecius de cõsolatione libro tio psa
tio dicit et exptum ẽ q̃nt Dicit
aurũ ex gurgite effluere et ad mo
dum cõmunũ lapidũ lapides pre
tiosos congregare et centeno bouc
tiam optimã pscindẽt nõ tũ appe
titus habendi cessaret Ut secũdũ
boecũ de cõsolatione libro tio psa
tia constat q̃ pecunia congregata
ab habentibus violentia pt̃ auferri
cũ fortior quisq̃z possit ĩfirmiorem
predari Ergo nullus ẽ dives q̃ nõ
egeat aliẽno psidio vt sua supellectilem tueatur quo vnq̃z nõ egeret
si ipa pecunia careret Ergo res ĩ q̃
rũ lapsa est q̃z quos credebãtur
sufficientes posse facẽ opes faciũt
potius indigentes Nũquid diuites
esurire nequũt · nũq̃ sitire non pos
sunt · nũquid frigiis diuitũ mẽbra
nõ sentiunt · nũq̃ non igne calescũt
nũq̃ ferro tuerari nõ possunt · nõq̃
mortem et ĩfirmitates nõ ĩeuitãt
Sed ad horum aliq̃ respondebitis
vt puto q̃ hnt diuites quo famẽ
repellant et sitim et quo possint
frigoribus obuiare Sz nõ ita vt asse
ris q̃z pt̃ quidẽ ĩdigentia q̃^m ad
q̃dam nocua aliqualit̃ consolari
sz penitus nõ pt̃ auferri Ra mor
tem sumũ oim malorũ temperãt
vl differre nequũt ad momentum Cũ
q̃o natura pauris modicis q̃z con
tenta sit et auaritie nulla sufficiat
bona treata stultũ ẽ diuias con
gregare q̃ nõ remouẽ ĩdigẽtiam
possunt sz potius faciũt homines
indigentes Q̃ Disputio cõt
humana potencia Cam xli
Cundo porta huiũ affrũ
claudenda est re spectu pot

tie ne quis appetat tpaliter esse potens sue potentibus adherere qz vtrum vanum fructolum caducum nullaqz constantia stabilitum. Nam vbi est nunc assyriorum diuturnum et amplissimum regnum quod vltra mille annos ipsum. Vbi nunc persarum imperium qd tam amplum dominum habuit. Vbi greorum regnum tam subitum quod tursum sibi omne mundum suppositum. Vbi ferreum imperium romanorum quod sic omnes angulos terre perdomuit et vna mundi regna contriuit et cette ad nichilum quasi iam deuenit. Ita et boecius de consolatione libro 2o ysa sexta dicit qi consulare imperium quod fuit liberatis romane principium ob superbiam consulum ab vrbe est exstirpatum nomen eius ignum deleuerunt ab vrbe regem suum torquentes expellentes. Item attende quo sit humana potentia appetenda q p parte maxima non concedit nisi malis. Nisi sufficerent discerent qi malus fuit alexander quem sic vinum luxuria et superbia deuicerunt vt no homo sz bestia videretur. Quales fuerunt nero gaius domicianus et claudius orleanus maximianus qs posset ad plenum narrare. Ergo quid bonum ista potentia habz q maxime illis aduenire solet qui sunt hoim oppressores vt nero et dyocletianus sororum carnalium et virginum stupratores vt gaius. Orosius eis dicit qd gaius vir flagitiosissimus fuit q et in superbia cordis venit vt omnes reges se extollere credes diuina pietate sibi ascribere sibi templum edificari petet vbi sacerdotes instituit q sibi hostias immolarent. Refert ecc ioseph eum sua ymagine adoranda ad omnes prouincias transmisisse quam ecc in templo dei ierosolomis poni iussit. Unde suetonius de eo sic ait. Gaius crudelitate luxuria et inuidia plenus atqz ad iudeos se transferens in templum dei sub noie suo statuam poni iussit seqz vt deum coli precepit. Dominianus vespasiani filius frater tyti post alia eius inumera mala in tm deuenit vesaniam et arrogantia mentis vt in priuatorum suorum dicitari faciebat cpl'ius sic eas dicere appellebat. Dominus deus fieri ita iubet. Et scripto vbozum mandauit ne aliter vocaret. Ecce q les viri fuerunt qui super mundum potentia habuerunt. Item hoc considerare te volo qm vilis et fragilis ac infirma est hec mundana potentia q nullum habet posse n in corpora que adeo sunt fragilia et infirma vt ferarum sepe dentibus atteratur aquis suffocentur ignibus concrementur et morsibus musarum et pulicum affligantur. Ergo tu magnam illam diuitiis ec potentia q cuis habet cum musca. Nunquid principes et barones libero possunt animo imperare. Corpus eius laurentii flamis tradere potuerunt. Stephanum lapidare. crucifigere petrum. caput paulum abscindere. iohannem in oleum mergere. iacobum decolare. bartholomeum cute nudare. sic qz scdm in cine affligunt que sicut diuitiis efficere possunt et musce sz nunqm potuerunt eorum animos mutare. Unde boecius de consolatione libro secdo ysa sexta narrat quedam et tyrannis antiqs liberum quedam virum cepisse et magnis eum suppliciis valde affecisse volens inducere eum vt conuaricoi consentire se facere. qm consciuus ille erat pderet cos qs habuerat socios. Et ille tormenta tyranni contempnes et aio illo

maiori lingua momordit dentibus
eam abscidit et i os tyranni seniens
eicit sicq; eū qui eū credebat
vincī superauit et penā/mām sibi fert
esse virtutis. Item hic attende q
nullus est neq; fuit q facere i alterū
quitq; possit quod pati ab alio ipe
nō possit i quo deus humana potē
nam nō timanda ce nōstrauit.
Nūq; nō darius rex persarū q tri
mitos occiderat tam turpit ipe
occisus a suis est. Pl'tos alexan
der occidit sz et ipe ab alio vene
no occisus fuit. Quis sufficiens
dicat quot pōpeius occiderit sz
et ipe expoliato gladio iterūq; ta
pite diminutus. Quid de antonio
et nerone multisq; alijs dicā q pq̄m
innumerabiles occidēt ne occidēt et
ab alijs i ppū se gladiū commiserūt
Q; quis deseruat per i patores omes
et reges quasi omes iuenies vl' in
aliorū gladios incidisse vl' se ipso
gladio pemisse. Narrat et boetius
libro secūdo de consolatione psa seruū
q quidam fuit hospes dictus busy
rides qui solebat hospites aduenientes
occidere sz et ipe tandē est ab hercu
le occisus. Quidā noīe regulus
romanorū consul q multos i vinculis
incerrat multos qz ex affris occide
rat et ipe post modicum ad vicisla
manus dedit et inclusus dolio vndiq;
clauso pleno vitum acerrimo
tormito finiuit. Vn boetius de cōso
latione libro trio psa quīta de hor
ta dicit. Plena est vetustas ex ib
plena nichilominus pnsens etas q;
reges et principes felicitate i cala
mitate mutauerit. Et exclamat.
O vana mutansq; potēcia q nec
cuā a sui cōseruatione sans efficax
inuenitur. Ecce igitur est mundana
potencia q nec formidinis amicos
deuitare nec morsus expellere saluti
dinis nec ipa potest morte depel
lere. Constat eni apte q vellent reges
posse vinci seruiri sz planū e q nō
possunt. Primo tūto magis timere
eos nrē est quāto i ter homies sūt
maiores. Ergo quō illi estimat ce
potentes qui quod volunt nō possūt
effici. Nūquid nō boetius ait vbi
supra tu iudicas esse potentem qui
satellitibus latus ambit q quos ter
ret ipe plus metuit et qui vt potēs
sit dependet ex seruis. Nonne eni vt
reges a famulis deseruntur pote
tes esse desistunt. Inde nero post
plurima mala q fecerat fūs om
nibus odiosus cum milit i eū insur
gerent ille extinctis tribunos primo
et centurionos exercitus de fuge
societate temptauit sz vt eos q
putabat amicos accessit et cū nul
lus ei ex omibus respondēt solus
i tribunalū redit vbi iam omnia
sua diripta per pdones inuenit.
Quare patet aperte q humana
ista potēcia q i potencia magis ex
istit dependet ab alijs. Nam et
domicianus ppt sua superbia fūs
omibus odiosus non solū ab exneis
sz et ab amicis e delictus. Ppt quod
i tātū timore vana illa potencia
adducta est vt oia suspectū habēt
et morte continue expectaret quā
et intulere sibi qui videbāt amici
Ergo qs de hac tam vili potencia
audeat gloriari q tam pua lub
sistit et brevis q vt plurimū p
uenit solus malis q tm ad fragi
lissima corpora se extendit que nich
il agit quod ipa pati nō possit et
q vt patet dependet ab alijs.
Disputio contra illos q coherent
se regibus. Capitulū xlij

Sed si regni potentia sit cee
probatur in firma quid restat
dicere de illorum potentia q ex regni
adherentia est contractu. Si prima
palis probatur est cee nulla quid accessoria
q ex illa est creata. Quid
senere valuit q primo neronis mi
nus fuit quem ceteri docuit q tamen
eum ad mortem elegendam coegit.
Nonne papinianus principem fuisse
constat aulicum et diu iter multes
turbe magnum quem gladius anthoni
obiecit. Ita dicit boecius vbi supra
q horum utrique renuntiare potentie
fuge voluit et tm non profuit. Nam
et seneca omnia sua dare voluit ne
roni seqz transferre in omnia sz neut
quod voluit effici potuit quare con
stat q utrique impotens fuit. Unde
boecius vbi supra dicit. Que igitur
est ista potentia quam primes scilicet ha
bentes quam tm habere velint tutus
esse non possis. et tm eam deponere
cupis nequeas proficere quod intendis.
Inter tibi inquit perfidio sunt amici quos
non virtus sed fortuna conciliat. sed
quem felicitas facit amicum infortu
nium facit inimicum. Et que ait pest
efficacior ad nocendum sz q q familiaris est inimicus. Est enim prode
facile et alium occidere q dum se si
mulat amicum osculum vertit ad gla
dium. Exm de amasa q dum ioab
fratrem et amicum haberet dum ab
eo osculum accepisset gladium dum
lem non adiuvens ab eo est occisus.
Ergo vt redeam ad iam supdictam
potentiam amicitia non est vllo modo
curanda cum sit vana et esse negat dum
turna sz sepe perdit. cet per vbi
fallacia continuatur. Nam belisa
rius in tatum iustiniano ipatori fidis
est intimus vt ipm volens variare
legibus ordinandis cum cunctis preferre
tur et hierusalem pterem cum fecit
qui adeo magna et notabilia opera
p principis honore fecit vt non pos
sent pauci exprimi vbis. Nam
africam totam a gothis occupam
et raptam romane dicioni restitui
gothos vbiqz superauit et vicit et
romam ipsa totamqz italiam de iso
rum manibus liberauit. Tandem post
multa tm magna seruicia falso prin
cipi accusatus quasi vsurpare imperium
veller mandato principis carceri
mancipatus bonis suis omnibus fuit spo
liatus. Nam et alexandri fere omnes
familiares sibi per omnia sibi adhere
tes interfici fecit. Unde et philip
quedam que sibi magistrum aristoteles de
derat vt illum consilio vteretur dum
ab eo redarguiret in malefactis mor
eum occidi mandauit. Innumera in hac
materia sunt exempla cet nostris
tribus fratribus sz aliis reliquo narrada

Disputatio rotria dignitates habendas. Capitulum xlm

Tertio porta humana affectus
Haudenda est respectu dignitatis humane eo q honores et dignitates
vt plurimum mutant mores nec tm
sua natura sunt bone sicut merito existimandis humane. Nam sicut boecius
libro 2o de consolatione psa sexta dicit
si ipsis dignitatibus aliquid bonum na
turalis inesset nunq pessimis hominibus
pueniret neqz ei possunt simul so
ciari contraria qz natura respuit
ea simul vniri. Nunq simul album
et nigrum molle et durum calidum et fri
gidum sanum et egrum inuenitur. Ergo
tm bona et mala sint sicut contraria
si dignitas esset bona nunq pessimis
pueniret. Ergo cum p magna parte
pessimis dignitates pueniant rerum
est eas de sua natura non esse bonas
Et dicit boecius vbi supra q hoc idem.

Ex m

de muneribus homis mundane fortune pt
cogitari verissime eo q ad ipsissimum
quoq; vberius puenuit q ad bonos
Ite nemo est qui diburet illu ee forte
eu fortitudinem esse conspexerit
et eum fili ee velocem eu velocitas
ipa inhesert eo q albedo nigredo albedo
nigros gramatica gramaticos · mu
sica musicos · et rethoica rethoicos fa
cit Omnis enu natura reru fant
vl agit quod sibi e ppium nec contr
ria contrarius reru mutentur effecti
bus · sz q sunt contraria vltro pellu
ded collata impibis dignitas no solu
eos non efficit dignos sz pdit potius
et ostendit indignos Omnino q o no
pt dici bonu nec e ab homine appetu
dum quod nec se bonis ni raro adiu
git et bonos quibus fuerit ifertum
no efficit / q mo bonos vt plurimu ma
los fant Unde boetius de eu solacio
libro tio psa quarta loquens de hmi
ita dicit · Rum vis ea est mgr anb
vt in vtentiu mentibus virtutes in
serant Non ig ait sz eos efficere
contrariu constat eo q probos aios
i malicam vertant · Si quis ei ipa
tores omnes attendat inueniet primo
bona eos ingressesse et cu vtutibus im
peium ichoasse sz medu sil et finem
i vicia cmutasse Quis aut ipa
tore imp tyberio melior que multa
magnaq; terramina victoriosissime
pgisse cognouimus que i imrio suu im
pery tam magnis virtutibus resplen
duisse legimus / que sapia multa ter
taq; iustia humilitate et paticia
fuisse ornatu cpimus / que xpm in
domiu retepisse et defensore xpia
nor cotra senatu et alios iueimus
q tu postea honoibus ceteratis ta
horrendus fuis est ac nephandus
vt dicit suetonius vt non credere
ullus umq; resplenduisse vtutibus
eo q sit fuis libidine feduus / gule ser
uus auaricia tenacissimus / et crudeli
tate seuissimus Ergo ei dici vere
tundor q turpia fecit · sz qui ea
scire ad plenu cupit legat suetoni
um / et maxime tertiu eius libriu
Hayq adeo an sumptu impeiu impeium Exm
bonus fuit / et post assuptum adeo
fuis est malus vt de eo suetoniq
ita scribat Hayq an impeiu adeo
fuit obsequio fus vt nullus umq;
melior eo seruus fuerit sz post as
sumptu imperiu adeo fuis e malq
vt nullus umq; fuerit deterior dns
Nonne ergo male sunt dignitates
et sunt detestandi honores q tata
bona mutant i mala et vtutes tum
mlas i vicia · Nuq no arca dicet
mala et eet ab oibus detestanda
q frumtu mutaret i lolium / vinum
optimu i aceti / oleu i venenu / auru
i auricalcu / argentum i stagnu / et
panem commutaret i luteu Ergo si me
liora sunt spualia q corporalia et
anime humane q corpa valde e dig
nitas detestanda q virtutes aie v
tur i vicia et pcia Item cotra has T
umbratiles dignitates multu valere
debet q si qs multiplici functus fu
rit solatiu et tandem deuenerit i barba
ras nationes tlis dignitas no faciet
eu barbaris reuerendu sz si reue
rentia eet dignitatibus anexa ex na
ubiq; qs eet quoniq; se vertet
reuerendus existet et q que natura
lia sunt apud homines codem modo
se vbiq; hnt sicut ignis vbiq; calet
sol vbiq; lucet / et codem mo vbiq;
gemunt et sibilant homines Ergo
manifestu est q reuerentia no iest dig
nitatibus ex natura sz ex existima
tione humana tm Est et alia ratio
multu valens contra has vanas et
umbratiles dignitates eo q apud

illos q̃ eos estimant aliquid/et ab alys
reuerendos no ꝑ tue durat/ex quo
asserunt se esse vanas/eo q̃ ad modu
umbre vanissime/et nubis veris fori
bus agitare/roseq; vernantis et vio
le/q̃ntorius euanescant/ita vt nullum
sui vestigium derelinquant Dumus
et rebus no consumere diu stare/q;
ferunt fulgura altos montes Vnde
narrat boetius de consolatione libro
tno ꝑsa quinta q̃ ꝑfectura romana
olim magna fuit dignitas sed
temporibus suis velut nomen iane iace
bat et erat census senatorum grauis
onus Item dicit q̃ si quis olim ꝓpli
romam turasset annonam magnus
habebatur in curia et tm eius tpe
nichil illa abiectius ꝑfectura Et dr
boetius vbi 8o concludens et omibus
q̃ dignitas nichil hr ꝓprij naturaq;
decoris/q; opinione vtentium homi
num splendorem accipit nur amittit
Ergo iquit si reuerendos nequunt fa
cere dignitates/si ipsorum contagio
ne sordescunt/si splendor enumeratione
tempm desinit/si gentium estimatione
vilescunt/quid est quod in se habeat pul
chrum vel ab alys appetendum.
Quo bonum quod in se non habent alys
dare valeant. Dispuncto cont
humanam gloiam ca.m xlim

Quarto est porta claudenda affe
ctus respectu fame et glo
rie. Her aut gloia sclarus est adeo
turpis/vana/et fragilis q̃ de ea tullius
quidam sic ait Gloia rumoribus
facta mortalium nichil aliud est q̃ q
dam magna in flamario aurum Sed
attende q̃ her homim fama est brevis et
stricta/et est vt plurimum falsa/est
vana insuper et infirma Dico q̃ mor
talium gloria sui fama est valde brevis
et stricta vt potius dicenda sit nulla
esse q̃ aliqua Nam sicut demon
stratur astrologicis demonstrat con
stat omnis terre circuitum ad celi
spatium comparatum puncti obtinere ratio
nem/vt hor sit terra celi magnitu
dini comparata quod est punctus ad li
neam/quare si terre quantitas ad celi
magnitudinem conferat nichil
prorsus habere spatij iudicabit/sicut
punctus extensionis nichil habere
probatur Vnde sicut ptolomeus ondt
hui q̃ tam exigue regionis in mundo
quarta fere pars est duxerat q̃ ab
hominibus incoluitur Quer est quarta
pts si quantum maria occupent et
paludes si quantum deserta subtra
hant et incadant attendens vix an
gustissima ad habitandum hominibus a
rea relinquetur. In hor igit minimo
puncto puncti conclusi et circumsepti
de p multiplicanda fama cogitatis
Vnde boetius libro 2o de consolatione
ꝑsa septima ait/Quid pt habere
magnificum gloia tam angusta et li
mitibus coartata tam exiguus Ecce
in hac regione tam breui plures
habitant nationes lingua et moribus
ac totius vite ratione distantes ad
quas/tum difficultate viarum/tum
diuersitate linguarum/tum ex insolentia
societatis et vsuum non solum fama
hominum singulorum/sed nec fama
pt attingere vrbium et regionum
Ex quo nemo argumento concludit
vt quem tu cogitas esse gloriosum
inuenias p maxima pte inglorium
Vnde ad hor dat ca.m maximus tu
lius dicens/q̃ tribus suis nondum
tantum montem in syria roma
na fama transcenderat et tm ia
cerat adulta longa et lata parte
cetrisq; locorum gentibus formi
danda Ergo vbi romani nomis

transire fama nō potuit quō illud
puerit fama singularis hominis
Ita vt est tactum tāta est it' se diffor
dia gentiū diuisarū, vt quod vnus
reputat laudibus extollendum · aliud
supplicio reputat cē dignū Quae
concludi necesse est vt si quēq' nōis
fama delectat diligēter attendat ne
non sui i plurimos illo mō conduc
rat Quare nec est famā tuam
ifra certos timinos coartari Item
considera q fama ē vt plurimū
falsa ḡre nullo mō curanda ē sed
potius contemnenda Vnde boeci
libro 20 de consolatione psa sexta
dicit Plures ei magnū sibi no'n
sepius falsis vulgi opinionibus attu
lerunt Et quid aut hor turpius esse
pt Nōne qui falsis ab alijs p̄dicat
de ipsis laudibus i conscia confundit
Dz adde ad ista qr nō solum ē falsa
sz ecē vana Quare supposito q laus
humana sit iustis meritis cōqsita q
tn ex ea viro sapienti accrescat q
bonū suū nō populari rumore sed
sola conscientie veritate metit Ergo
si nō sit falsa ea tn reputat cē va
na eo q vanū sit sicut dicit hugo
q non prebet fulcimentum vtenti nec
quietem laboranti nec est plenitu
dinē cōtinēti Quō ei laus homis
implē conscientiam poterit q p̄sius
i homine nichil ponit Itaq; siue
habeas siue nō habeas bonū quo
laudaris tibi nullo mō est gloriandū
qz si nō habes vnde gloriari potes
si aut habes cū a te illud nō habeas
sz a deo quō gloriari de alterius bo
no vales. Nam et ipse hor dnē dt
per ysaiam Gloriam meam alteri
non dabo. Ipsi ei soli a quo sunt oia
bona det esse honor et gloria Itaq;
gloriari de aliquo bono ē gloriari
de alterius vestimēto exemplo cornicu
le q gloriabat i pennis alienis amissis
quibus expoliata nuda nigraq; remā
sit Exemplo ecē equi phaleris ador
nati dū obuiasset azello cūq; des
picit minatus est ei dicens Deteri
ris dnō vilis azelle tue Vix tibi do
venia de tanti tumine fastus Cur
minas eius mirū formidans azel
lus p̄stratus petebat veniam sibi
dari · vixq obtinē potuit quod petit
Deinde tempore procedente dū equus
subtractis ei omibus ornātis qui
bus apparuerat gloriosus cēt ad por
tandas sarcinas positus et ita dicto
obuiasset azello dixit azellus ei Dic
michi rabelle supbe vbi nunc nitēs
sella vbi nobile illud frenū Vnde
tāta her maries quo tua tāta abiit
pulchritudo Cur manet hic gemit q
quo gloria illa aufugit · Et adiunxit
azellus ayens Vindicent elatos
iusta regina gradus Itare dū nō
vno nec hor nec forma nec etas suf
ficit vnde dū sz vnde miser vt dis
cas minores socios sustine Ecce
considera q qui me contemnebas
in nunc factus es i fabulam et in
risum Vnde sapiēs cōludēs fabula
ita dicit Denatis ne crede bonis te
nulla prās In miseros armet na
potes cē miser Ita hor attēdens
gelmer rex gothorū q thesaurū inu
merabilem congregauerat q hys
paniā subiugauerat et affricā tota
penē sua serat cū vltimo a romano
exercitu captus cēt et tartaginē ad
bellis arū romanorū p̄torem fuisz
adductus ridendo i transit ad eum
hor suo risu oia q i mūdo sunt re
putans dignarisu q cōstat cē va
nissima · dum ipse qui tantus rex fue
rat et qui diuicias tā aplas habue
rat et tanta gloria at p̄tate p̄ful
serat nunc bonis oibus spoliatus tā
taqz mala p̄pessus teneret captiuus

Exm

Exm

Unde cū ad ipatorē postea adductus fuisset et cum i impiali solio sedentem iuciisset alta cepit voce clamare Vanitas vanitatū et oīa vanitas. Vere ita ē. Ecce qs ab ipso creature considēt casus q̄ gloriosis regibus acciderūt dicēt cuncta mūdana vanitati subiacē. Nā et cōsdroe rex persarū omnē q̄ orientē suo subiugauit impeio et romanos ibidem reduxit ad nichilum tāta gloria et prātē fulgebat vt dū ab eraclio ipatore romano iniuriaret ad patē datū romanis n̄ eos abnegare crucifixū fuerit adorare. Cur eraclius animatus a xpo cōtra persas exercitū mouit ar mlīs victoriis sic eos adnichilauit vt cōsdroe omni fiducia destitutus soli se fugē cōmittēt et a proprio filio captus ferro ē vīculatus ar i domū tenebrosum demersus ar adeo fame afflictus vt pene deficēt. Nam et coram eo ipse qui pierat filius omnes filios eius occidit et dixit. Comedat aurum qd̄ frustra collegit et ppr̄ quod mlīos fame pemit. Dic igitur corvoys p quīq; dies patrem suū afflictum et iuriis multis affectū et spuris illorū cum tandē sagittis occidi pcepit ab hīs qui maxime illum oderāt quīs alibi legatur q̄ eraclius eum occidēt. Quales q̄so ē hēc vana gloria q̄ tanta cōmitat iuria.

Ex m

Nūq̄ ipator constantinus magni cōstantini filius ipm̄ suo aduersario dereliquit. Nōne iulianus apostata q̄ xpm negauit i gallia mor eū sensit i psia vt tātū vno āno imperialia septra teneret vl tribus ab eo tpe quo fuerat cesar factus. Unde de eo dixit ~~athanasius~~. Nubes est et ritto per transiet. Iouianus sēdm quosdam vo Iouianus ipator pius q̄ mortuus fuit q̄ bona i pcry degustasset et i omnibus quasi sic iuciis. Nam et xerses rex potentissimus qui vt leonim dicit mōtes subiecerit et maria substrauit sibi dum i sublimiori loco cōsistens ifinita hoīm multitudinē conspicēt et exercitū maximū sibi quādam oīdēt et ad gloriādum cū p tam nobili exercitu iuraret flēuisse d̄ et dixisse heu me miserū qui sū dūs pulcerus. Dūs eni ē q̄ o terīs aū centū annos futuri sū pulcerus. Unde ob hanc causam Theonim dicit. Si possemus mūdi huius ascendē specilum vn vidēmus oīa mūdi regna opera vniūsa quo regnis collisa sunt regna. et quo sunt alij qui fluctibus absorbent. alij qui ad seruitutem traduntur. alij qui nascūtur. alij vero q̄ moriūtur. alij qui inuperias agūt alij q̄ semp plangunt. alij q̄ diuitijs affluūt. alij qui pauptate deficiūt quo p nichilo omnē humanā hat gloriam dicimus. Dz vno aduertendū ē qz hec humana gloria ē infirma et no stabilis nec fir. Unde boecij vbi sup̄ dicit. Et go hāc populare gloria nec cōmēdāto nec quidē digna puto cū rectoris dicio pluciat nec vnq̄ firma permaneat. nā salē mozer finitur q̄ certissime omnibus aducere pbat. Et quid ē hec vita vite future comparata. Ergo si gloria hanc mūdanā ad infinita spacia cōpares quid hēs qd̄ de tui nois diuturnitate loquēris. Nomīū ei tpis si conferat centū milibus ānis. nīl minima tū aliqua hē tpis pte seu portione eo q̄ vtriūq; spacii

Ex m

Ex m

2 videtur se nūq̄ parem

2 solem eos pro dō faceret

sit finitum, certo non dicit nihil unum
sit alteri sit compatiens. Dicit quit
ta aque si mari fuerit comparata et
si sit ipse modica non tamen est nulla cum
sit finita omis illa aqua marina
Sed si quilibet annorum millesimus quantum
sit magnus et infinitus fuerit comparatus
dicenda est nulla esse collatio
quia omis plures tempois fama tum
ipsa eternitate compensata non
solum dicenda est esse pena sed peccatum
est nulla. Ergo nullo modo curanda
est hec fama quia sic est brevis et stricta
sic falsa sic vana sic ceca nobilis
et infirma. Disputatio contra no
bilitatem fama. xlv

Sed quidquid de genere nobi
litate curandum vel de eo
est modo aliquo gloriandum. Nam ei est
nobilitas aliquid aliud nisi quedam homi
opinio antiquata sicut arrigitur dum
cie sicut philosophus dicit. Dicit de hac ma
dixi quod potui sicut quod a deo accepi. Ubi de superbia sum loquutus
scilicet in libro de exemplis naturalibus, que modo repetenda non duxi sed
tamen quedam exempla illis superaddere
hic curavi ut ex illis et istis copio
sior ad predicandum materia habeatur
Ergo omitta quia ab uno patre descendimus et sic omnes per consequens
fratres sumus attendendum est hic quia
quatuor sunt habitum genera que
ponuntur in glosa super illo verbo apostoli
in epla que ad philippenses est scripta
Et habitu induentes ut homo. Est
ei quidam habitus qui mutatur et mutat
sicut est cibus quo quis dicitur cibatus
qui a commendente in stomachum
traiectus digestus a calore et coctus
in liquorem mutatur qui ab impuritate
ibidem dimissus ad epar deducitur

Ubi secundo digeritur et in quatuor hu
moribus continuo sicque per corpus a
natura transmissus alterat ipsum cor
pus. Et hoc manifeste videmus in hys
qui ab infirmitate silligineis cum sint
plurimum malentes ciborum sumpto
ne continua cito fiunt pinguis quo
certum est quod hic habitus et mutat et
mutatur. Est et aliquis habitus omnino
huic ~~[illegible]~~ oppositus sicut est
anulus a quo quis dicitur anulatus
qui habentem non mutat nec ab eo mutatur
Nam anulo carens anulumque suspi
piens idem postea omino est qui prius
nullo modo mutatus. nec est alterna
tus et constat certissimum esse quod nec
anulus ipse mutatur. Est et terrenus
habitus qui non mutatur et mutat ha
bentem. Dum ex stulto efficit sapiens.
Est et aereus habitus qui non mutat
sed mutatur sicut est vestis a quo dicitur
quis vestitus. Hec ei dum induitur non
mutat hominem sed mutatur dum usu coti
diano corrumpitur. Quid in questione
vertitur quod nam genus sit habitus dum
quis spata vel mucrone arrigitur
a quo dicitur mucronatus. Nam con
stat quod genus illi primo non conveniat cum
est mutari primum et mutare. nec
conveniunt illi cum est mori et non mo
re. nec illi sili cum non est mori sed
mori ergo ad quartum reducitur genus
cum est ~~nec~~ mori in aliquo nec mo
re. Ere constat dum quis arrigitur
ense quod idem est omino quia prius in nullo
penitus alteratus quo si prius erat
rusticus fornarius usuarius sic
est et postea fuerit ense cinctus
Nam sic verum esse non solum probat
terra experientia sed et manifesta
exempla. Nam bohemorum terra
olim non per viros sed per mulieres
regebatur. Unde creditur quod a matre
dominibus oriantur. Erat igitur illo tpe

A
Exm

tres sorores q̃ terre illi dñabantur
nō solum etate distincte sz etiam dono
frie quelibet singulariter resplendebat. Nam maior etate erat i astrologicis erudita ita vt p̃ diret mlia futura. Secunda vtutes herbarū rerum naturas cognosci dicebatur. Terna vero morigerata i oibus naturali p̃dentia ceteris p̃eminebat. Unde datum ei ab alys erat vt iter lingutes ferret sententias q̃ et iura omnia decernebat. Itaq; accidit vt iter q̃sdā nobiles rorā p̃ncipibus istis de quibusdā iuribus quesno verterent. Tunc illa maior etate tuq; de tribus erat de talibus iudicare nō sedens iudicali sede vl throno sz iacens i lecto maxima p̃ulis secundū allegata sentēciā. Tunc pe illa q̃ se per sentēciā sensserat ēe gravata indignata nō parēs i hac prupit vba contēptus. Ecce aut o viri i quanto obprobrio iter alias gēte sumus q̃ a femis iudicam tmq; illis i obprobriū sumq; vt rorā rātis fre nobilibus nec a lecto surgēs dignē. Itaq; i retu nobiliū fit tumultus et multitudo ppli contrista. Et ille sorores vt erat nimiū sapientes dicta hominū silabant. sz quid hec dicā i posterū parē possent i cordibus cōferebat. Dimissa igitur turba iter se tractat quid sit eis agendū. Decernūt q̃ nō esse mirandū si viri tam nobiles et potētes de feiarū domino dedignē. Tunc illa q̃ per astronomiā dicebat p̃scire futura dicebat tre statū ēe quātori q̃ imutandū et melius ēe eis sponte q̃ coactre deponē p̃ncipatū. Consenciūt q̃ omēs. sz illa q̃ erat naturali dotata p̃dencia consulit vt una earū virū accipiat q̃ dominū totius tire accipiat. Convocant q̃ p̃ncipes oīs tire et quid cogitaverūt enarrātes dū omibus placuisz et sacramto se firmassent p̃ domino illū hīre quē illa i quigē accepisset illa q̃ credebatur p̃scia futurorum dixit ad eos. Ponēs q̃ debeat ēe vir eius ē sorte nō arbitrio eligēdus et sēdm q̃ dictaverit p̃dicū ita versus. Consenciūt omēs vt ipsa p̃uideat sicut expedire cognoscit. Itaq; omibus dimissis ad ppia reuertūt. Ille vero milites mittunt mandātes vt terrā suam circueant et eū quem i duabus vacis varys i agro arātem iuenerint ad dnās mox adducant. Itaq; festinant milites mandatū iplere ac post multū circuitum ad quādam vallem horridā veientes rusticū i agro cernūt arātem ad quē festinant accedē. Et ille ad se eos duīcere cernēs virgam suam sictam qua p̃ stimulo vtebat fixit i tram et vacas disiunxit vt pascerent et sic obiins viros ē frēs. Eos q̃ decent ē alloquint q̃ quo irent et quid vellent curiosi sciscitatur. Et ille vacas vetus eius cernēs causam illi sin aduēt q̃ aperuit suadentes eidem vt mandatum adimpleat sine mora. Et ille inductas petit sz optinē non potuit. Mox aūt i ~~pacta~~ p̃cia militum stimulus terre i fixus i vrorem coālescens tres ramos pullulātes emisit sed vnus statim exaruit quibus rusticus aut Di non sit festinasseris tres duces habuissemus i regno sz nūc nō habebimus ni duos. Itaq; i habitu suo rusticus milites sequit donec per duas dietas ad dnas ppiquasset. Itaq; eius itellecto aduētu omēs iussu dnē nobiles cōgregāt vt faciunt homagiū nouo regi. Mutat aūt dna illi vestes auro et argēto contextas ac p̃ciosis gēmis ornatas lumbale simul et calcaras miro

aurifrigio copositas nec no et aureos
sotulares saphiris et smaragdis
intextos Iraq; induitur rusticus
regalibus ornamentis sz ad hoc indui
no potuit vt rusticana talaramta
deponeret timet miles iram dne
incurrere si cum talibus talaris sponsa
durat ad eam Iraz significant dne
sponsi primatu i hoc facto Ut illa
vt prudens voluntate mariti no ce
estimans sine causa mandat sibi
obedire i omibus Iraz ad mipcias
omis conuenit et fecit homagiu
nouo duci et ce mte vt dux loquit
qui pius angarius rusticus habeba
Incepit go rustica nos sotulares it
thesauros suos reponi et cu omni
diligentia custodiri Requisitus de ea
dixit Ino qz futuri sunt ex me suc
cessores qui prate et diuitis altera
biunt vsq; ad regia dignitate q superbia
eleuat duratu vastabuit et reg
nu vt go quitu i me est superbie huic
obuiem sotulares hos statim feruida
des vt diu cos ibidem inuenerit sci
ant se ex parente rustico generatos
et discant ce humiles et non
superbi Audistis rusticu exaltatu
sz nequaq; mutatu vl i eius inti
mis nomi aliquod illi datu Est
ne romano i pcto dignitas vlla ma
ior i mudo Iz et hanc rustici ob
tinuere no pauci Sufficiat tn gia
exempli de duobz tm hic dicere quos
simul nouimus i peraste Barbaris
ci i multis romanu i pceru turba
tibus per deos ri sum datu e que
rentibus vt illu i principe hic tira
rent quem manducatem sup men
sam ferrea inuenirent Iraq; vndi
quaq; milites dispergitur vt pos
sint hominem hunc inuenire Quida
go ex eis per dalmatia trasientes
quedam rusticu inuenerunt q ab aratro
boues soluerat fatigatos vt refice
retur i pascuis et ipse i tra sedens
vt cederet p mensa vomere ferreo vte
batur Ut ille vt vidit milites ver
sus se vehementer curiali illos assur
gens et eos iuitauit ad pradiu Cu
cu eis vba plurima habuisset et ab
eis delectari de multis requireret
et no multum prudenter i quisita ab
eis dissoluerit illi retnere hoiem cor
pore speciosum facundu eloquio
et vrbanu ac moribus bn compositu
et nichilominus aditentes q eu co
mederem inuenerit super ferru mu
psagiu deoz causam siu itineris illi
panduit et rogant vt deoru parcat
voluntati Dic go ad exercitu ductus
i patore e fris nr i eo muta e natura
sz duraxat status maximian eq
ficiet et dyocletianus qui e dalmatinus
homo sili erat agrarius et dyocle
tiano i tmus erat amicus Dn go eu
ad iperu eu cognouisset assumptu
accessit ad eu verbu dyocletianus
natiuo aere derelicto et cibis consuetis
omissis dum vt repasset cibarius deli
catis no consuetis graue i firmitate
incurrit eo q natura mutationes non
sustinebat repentinas Maximian
go i tre hec venit ad eum Ut no
valens ingrare palatiu finxit se fore
medicu sic qz ob gratia medicine
pstande est introductus ad principe
Benigne igitur et letanter ab eo suscipitur
tanq; eius specialis amicus
Dicit go se medicu rusticus prudes
coram domesticis regis et ab i patore
prudenter velut medicus honoratur
Hic go licentiam accipit accedendi qn
tuq; et quantum libet Conferet go
cum i patore de mlis hortatur eum
ad consueta redire cibaria et corpo
ralibz i terdum exercere laboribus
Quod cu ille fecisset pristine restitu
tus est sanitati delicatus egrotus per

medicū rustrauū. Ex quo letatur
senatus populusq; romanus simul
maximianus omnibus valde tarus netro
et per Dyocletianū i collegū i pery
est assumptus. Iz qz nō cognoscētes
quod fuerant se cōtra deū i sup
biā crescerāt et p̄sequi xp̄ianos val
de dure reperant ad tārā statuta
tem diuino iudicio sunt adducti vt
renūciantes i pcio p̄uati i tēderēt
factūq; est vt dyocletianus vene
no periret et maximianus suspen
sus laqo iteriret. Estq; i plēnum
i eis q; qm se humiliat exaltabit
et qm se exaltat humiliabitur. Iz
si forte incredibile ista videatur cre
dant de saul et saul quoq; vnus
boues et azinas alius i deserto oues
seruabat, immo vterq; cozi et postq;
i regis iuncti sunt her exercuerunt
opa militaris vt ait saul i regem
assumptus est mutatus est sed nō
in melius. Iz porta affectus
sit claudenda i spectu lasciue.

Capitulum q̄dragesimū sextū.

Quinto est porta claudenda
affectus respectu lasciue.
De hoc ci boecij de cōsolacōe lib
tro ps̄a septima ait. Quid de cor
poris voluptatibus loq̄r quū appetētia
ē anxietatibus plena et satietas
plenitudinē causat. Ait quātos
voluptates morbos q; intollerabiles
dolores et anxios solent inferre cor
poribus. Dn̄ Jcōmm; etiā dicit q;
sicut castitas corpora seruat sic
luxuria debilitat et enerūat ac in
super senectutē accelerat. Ideo mlr
gentiū se p̄petua gule et genitaliū
abstinencia astrinxerit vt i lon
gum p̄tendē vitam possent. Nūq;
quod ad delectationem carnis assumi
tur nō i mētis tristitiam vertit.

Unde boetius vbi s. voluptatū
motus quid habeant considerans et
noro quin potius tristes esse cogit
voluptatum quisquis reminisci vo
let suarū voluptatū motus intelli
get. Et addit. si voluptates bōis
suos possessores facere possūt mihi
causse est quare perudes nō bēē
esse dicantur quorū ad explenda
cupidis lasciuiam oīs festinat idēo
Accept quod causerius bonū esse las
ciue vacare p̄t filiorū quāno
qm sepe cōperimus filios prēs ab
i pcio expulisse et eos tormentis
affecisse ac morte. Dn̄ et euripe
des philosophus cui sentēciā pro
bat boetius homine filios carentē
dicit i fortuno esse felicem. De har
matria mlīa dicit i libro De natura
libus exemplis, q̄ hic repetēda non
statuimus iz quedam speciala exēpla
q̄ ibi non posui hic ponamus.

Rex francie ludouicus sic clausit
hanc portam qua mors intrat ad
aiam q̄ cū eēt infirmus sibiq; dicēt
a medicis q; sanari nō possz nisi mu
lierē cognosceret ille p̄priam vxōē
hīe non valens eo q; nimis a loco
distaret p̄ius sibi vīe voluit morte
q̄ cognosce aliam mlierem. Di
gne p̄dicanda et magnis lau
dibus extollenda huiusmodi porte clausu
ra que ne apeleur sanitatē con
tempsit et vitam. Drūs bnardus
dum quadā nocte i quadā domo
hospiciū intrasset dū adhuc puer
esset et sanguine iuuenili feruē
ret q̄dam mlier dum eū cernet
elegantē et iuuenē nocte ad eius
lectū accessit et uxta eū i lecto se
posuit nudam cū nud nudo. At
ille sic hanc portam fortē bestie
contriuerat q; dum illa manibus
eū contrectaret et oībus modis

et signum ad libidinem invitaret ille
nec se movit nec aliquid illi dixit
nec ullum libidinis sensit motum
Quod dum misera illa vidit nimium
confusa discessit Sed quid narro
facta sanctorum cum et facta me ter
reant paganorum Nam venerabilis philosophus magnus platonis
summus discipulus dum quadam die
sedet ad solem quedam mulier spe
ciosa sed nimium impudica dixit ad
quosdam di veltis ponite mecum
pignus quod hunc senem de sua pudi
cicia gloriantur traham ad libidinem
primoque carnale Quique primum spospon
dissent illa ad senem accessit et iuxta
eum se posuit et caput in illius gre
mio collocavit Et ille pozram hau
sit obstinaverat quod in nullo omino se
movit nichil penitus illi dixit sed
permansit immobilis velut lapis Quod
dum illa vidit confusa discessit Quia
illi petebat primum pignoris illa dixit
Ego pignus posui vobiscum de hoc
hic autem non est homo sed lapis. Af
fectus ignis porta sit contra omia sup
dicta conclusa salua sunt omia et ipsa
ad aliquod ex ipsis predictis apta moris
it ad aiam Unde boecius de con
solacione libro tercio prosa octauaa de om
nibus hujus logice in fine sic concludit
Quantis malis implicata sint
hec omia breuiter explicabo Necumia
ne dici congrediare conaberis sed cum
habenti eripiet quique cum duobus simul
stare non potuit dignitatibus splen
descere queris dantis supplicabis et
qui honore ceteros pure cupis posceri
di humilitate volescere Potencia
ne desideras subditorum insidiis et
periculis te supponis. Gloria petis sed
per aspera quique distractus seruus
esse desiris. Voluptates amas sed
seruitus corporis fit carnis ser
uum te facis Dum quo inquit bona
perferunt prese ferunt corpori vide
quam vile et fragile possessione nitunt
Quum enim elephantes moles tauros
robore superare potuerint. Quum ty
grides velocitate pibitis. Quique
lupos auditu leones visu vultures
odoratu et tactu poterunt amire
Quidquid non oris corporis multitudo
est vernalium florum mutabilitate
fugacior Quidquid non febris igni
culo triduano oris carnis pulchritu
do roburque dissoluitur Ergo ad di
uicias potencias glorias et hono
res et contra omnes corporis volup
tates affectus porta claudenda est

Quare sic verecundatur aia in tactu

Capitulum xlvm

Cum hic duplex oritur quo
trahens originem ex primum
et est prima quia in tactu carnis sic
confunditur aia taraque verecundat
tenetur ut nil in prius alius videri
ab alius appetat sunt mirme erubescat
in hor solo latebras quat et videri
a quoque refugiat Unde et a filius
homines se obseruat quos ex hor co
tactu nasci constat Est ad hoc eum
sio augustinus quod aia in alius prius mayi
me spiralibus sibi pi datur quae
nec verecundatur nec in quoque con
fundit. Sed in tactu carnis aia carni
subiciitur et cum sit ei dna per 29 tacti
vegda verum in hac culpa se facit
ancillam et eo inuitat verecundia
sicut facit aliquo nobilis dna si sue
familie fieret aliquo rasi seruia
Nam et quodamodo natura edo
cente erubescunt ex hac aliquae
bestie sunt fere. Nam vrsus et vrsa
sic actum hunc erubescunt quo

solum ab alys videri refugiunt sed
scipsos videre renuunt stratisq; post
actum se diuidunt et diuisum i cu
uernis se abscondunt sicq; fortiu
dormiunt q; cum puncti stimulati
nō sentiunt. Ergo si tantū pt
erubescere bestia quid mirū de aia
Sed nota q; corpus cum erubescit se
ipm ppt actū feridum et fetorem
minuit et actis contractis. Nam
et leo ex fetore carnalis actus ipa
odoratu cognoscit q; leena deinuita
luxuria cōmixta fuerit cū pardo
et eam graui verberat si antequ
redeat ad maritū non fuerit aquis
lota. Dili et cyrona cognoscit qn
vxor fuerit fornicata solo fetore
libidinis quem fetorem adeo detestat
i coniuge vt eam si pt occidat q; si
nō pt nūq; illi vltra apprimat.
Cygnus sic fetorem huic detestat
vt etiā si cognouerit vxorem nūq;
comedat ni prius i aqua se abluat.
Elephantes aīalia casta sic feto
rem luxurie detestantur et odiunt
vt post coytum ad quē raro accē
dunt nūq; ad suos socios redeunt
ni prius aquarū lotione multiplici
fetorem hunc a se pellant. Quid
q; o dz fuit homo si sic refugitur
fetor iste a bruto. Dz luxuriosi
se asseruant fetorem hunc nō sen
tire. Dz nūq; nō fetet lutum quia
porcus eius fetore nō sentit sed
i eo os figit ac ex hoc pinguescit
Item homines qui stabula purgat
se minuit fortibus allys vt dū
odorem sentiat alliorū fetorem
nō sentiant stercorū. Dz nūquid
stercora ipa nō fetent cū si ipi
nō sentiant. Nam sunt et multi
habentes ora feruida qui sepe co
medunt allia vt dū ab astantibz odor
alliorū propinquū fetor oris minu
sentiatur. Dz nūq; qz ita est os tū
illi nō fetet. Nūquid stelle suo
lume spoliantur qz a solis lume or
nitrant. Ergo talia alys fetoribus
palliantur sz omnino nō tollūt.
Itaq; luxuriosi sunt similes allia co
medentibus qui dū i se fetet a
nō sinunt sentire fetores. Nam
et vini potatores licet minū fetent
vnus tū nō sentit fetore alterius
eo q; fetore suo ppio sit i fretus
fuerit et cōsuetudo ad propriū mi
tū qz qui fetoribus assuetus est
cum si fetor naribus eius sentiatur
non tū fetor propinquus vno i eo
quasi i suauī odore potus delec
tatur. Unde fuisse quēdā narrat
q; semp i stabulis morabat nec
cum fetor stabuli offendebat sed po
tius delectabat eo q; ex longa con
suetudine i eius ia na transierat.
Cūq; die quadā cora quadā stacio
ne speciernum sensit i solitum mox
i terrā quasi mortuus cecidit. Ar
turētes igit mlti et iter se iqui
rentes. Unde ei malū hoc accidis
set quēdā sapiens medicus dum
audisset quibus opibus deseruiret
iussit continuo fimū adduci eiusq;
naribus applicari. Et ille quē odor
speciernum deiecerat mox vt feto
rem solitū sensit i columis surrexit
Dic et homines luxurie dediti
dum odorem et nox deficiunt ad
fetorem carnalis actiū reuuisunt
Omnū adhuc ex m notabile referā
q; nūq; me recolo scripsisse. Nam
Vespasianus nobilis ipator qui
magnis vtilitibus claruit nō solū
fetores corporis abhorrebat ymo
et illa que ad hos disponebat

Unde dum cuidam iuueni quādā
regendam puēriam tradidisset et ille
multis deliburus vnguētis eidem
se prētasset vehemēter idolut eiqz
verbum dixit nobile. Nellem iquid
magis te fetere allio qm vnguento
In tm go eum detestatus fuit qd sta
tim lēas quas dederat de regenda
puēria retractauit. Ergo si hoc fecit
homo pagānus quid fāri debet hō
xpianus.

Quart homo supa
tur a brutis. Capitulū xlvm

Secundo i questionem hoc vi
tur cū homo sit aīal nobi
lissimum et quodāmō finis oīm crea
turarum sitqz constitutus a deo dūs
oīm quid est qi omnibus sensibus
supatur a brutis. Nam tōstat qi
limbus et aquilis supatur i visu dū
lincē vt fertur visu corpa solida tū
scunt aquile vero solem i rota con
spicuit et de altissimo aeris huiq loco
vnde ipe mūme vsu humano apparet
pullos pisculos natātes i mare
conspicunt ad quos mandurandos
quasi subito se inclinat. Et a lupis so
perari dicunt dum voces audiūt
tam remotas vt nichil auris hua
na percipit. Item i odoratu a vulturi
bus supamur q stantes cra mare
vltramarina cadauera odorare di
cuntur vmo aliqī sunt actu cadauera
quodam instinctu nature ca videtur
sentire vnde belli et futurorum
cadauerū dicitur ee psagiū qn vul
tures sequūtur exercitum. Item ad
qm videmus ad sensum et aīalia
bruta inter herbas salutiferas sibiqz
nociuas solo odoratu discernunt
quod homo nō facit. Item ab araneis
supari videmus in tactu dum tā subti
liter operātur vt i carū textura
telarū homines admirētur. Vtro
et artificio et subtile videmus ab
apibus fauos cōpōni. Dicit etiam
sapiētes qd prudines aues ta pul
cram subtiliter suū efficiūt nidum
ex sola tira dicta argilla vt vix homo
possit effici ex quacūqz materia op
simile. Itaqz tertiū est qi singulis
sensibus nimiū supamur a brutis
Lucro go quid causse sit. Sed huic
qstioni augustinus i libro de spiritu
et aīa sic rūdet. Aīalia oia bruta
iō in sensibus vigent qz tm sensi
bilia sunt. Homo aūt vlt sensum
rationem accepit per quā pest oī
bus brutis et bonū eius nō est cert
sz intra. non i finū ad supnum.
Voluit go deus vt homo cert a bru
tis in sensibus diminutis vt horum
exterius suū bonū nō qreret sz ab ex
teioribus ad interiora aīm reuocaret
ibiqz bonū suū exquirit quod nō
sensibile sz intelligibile tm est.

Distinctio quarta docet qmodo
a peccato resurgendum.

Viso de peccato videndū est de eius
remedio. Capitulū xlix

Dicto de lapsu hois i prim
et de occasionibus peccā
rū restat subdere conse
quēter remedū quod
est penitēcie sacramētū
quod est peccāti actualū purgatiuū
Putrida ei carnes cauterio curat
et ferro et antidoto. Nō ei sine
dolore curatur qd cum delectatione e
admissum nec vulnus animi pt si
ne dolore curari. Ergo qd pressit per
catū quod vulnus est aīarū se hic
addendū remedū. Et primo e gna
liter hic dicendum q citio e a peccato sur
gendū et nō i eo diutius cōmoran
dum. Nam ignis dum parus e citio
extinguit. Morbus recens citio curat.
Vestis nouiter sordidata facilius
lauatur. Vas quod nouiter e infectū

Ne°

.e. 6

leuiter emundatur. Et hostis dum p
mus est et non dum uiriliter tpis robo
ratus facilime superatur. et plagu dni
recens est sine dolore tractatur et ob
nouiter a suo loco remotum facilier
ad illum reducitur. si ad id tempus la
boretur. nec de leui vulnus in fistula
ditur tu mox remedium adhibetur
Nonne ab hominibus creditur esse stul
tus qui a se quotidie non deiciat onus
sub quo eum oportet tadere sepius. sed
constat tale onus esse peccatum quod
quotidie non abiectum mox suo pondere
trahit in alterum donec vltimo mergat
hominem in infernum. Igitur peccatum qd
per penitentiam non deluit mox graui
suo pondere trahit ad aliud. Legimus
de pharaone qui postquam cepit plin
dei opprimere et in eo pertinere nec ad
monitione pphete nec miraculorum
pretatione tam varia nec afflictio
ne plagarum a peccto retrahi potuit
sed tam diu de peccto in pcm ruit do
nec cum omibus suis in mari rubro per
iret. Saul postquam in nouerum David
occidere voluit qz mox resurgere
non curauit. dni postea sacerdotes oc
cidit. pythonissam consuluit et de
pcto in pcm ruit donec cum suis ipse
iceruit. Ecce suis David postqm adul
terij crimen admisit qz mox ad deum
non redijt turpissimum homicidium illi
uxit dum innocentem sibiqz fidelis
simum reddi fecit et in alia plura mala
ruisset si pphetam ad eum dns non
misisset qui eum ad pnam inuitasset
Ergo ab onere tam graui peccti con
tinuo esse surgendum anqm quis dem
gatur in baratrum. Qui ei homo non
pt per se satisfacere p quotidiqz solo
pcto quid faciet varia et multiplicia
adiungendo. Quo azimus q vix oi
die sarcinam vnam portat poterit
multus simul portare si differat
et qd ferre iuuenis nequit quid in
senectute portabit. Quis ei miles
si pliando ceciderit si pt non con
tinuo surgit. Nam et quidam
dux fuit exercitus psarum admirabi
lis pbatus q primus e persarum
principibus alexandro cum eo pugna
naturus occurrit. Qui cum omibus
suis fugientibus solus ipse bellan
do remansit et tam strenue mili
tauit qz sepe solus hostiles aces
fugere compulit. Tandem hostium mili
tudine superatus et ab equo deiectus
ac lanceis vndiqz pforatus tadens
in terram non iacuit sz statim
super genua se erexit et clipeo
tam vndiqz perforato se muniens
gladium manu dextera tenebat
et ad singulare certamen singu
los inuitabat nec sic faciendo bel
lare cessabat donec sanguine de
fluente defecit. Igitur si sic se
erexit miles paganus in militia
spali quid faciendum est homini
xpiano in militia spuali. Nam et si
siluestris capreca casu de monte
ceciderit super cornua primo se re
cepit et mox sup pedes se erigit
Quis sub onere cadens si sul
tus non fuerit non statim si pt
foras exit. Quis viator vl cur
sor ad patriam suam tendens o
nus qm cito pt non abiat cum quo
ambulare non possit. Denero
in eius sumpto facile ho permu
tur n qmotiens illi antidoto ob
uietur. Itaqz concludatur hys ex
emplis q cito a pcto surgendum
est eo q qui cito consurgit fa
cile venia meretur a deo. estqz
certissimum signum veniae faciliter

consequende si homo postq̃ mali
na cordis et infirmitate cecidit stati
per pnam resurgere laborauerit
Nam et pncipes tpales facile illis
seruis indulgent qui se casu offen
derunt mox ad dnos redeunt et i
corū manus pmendos p̃ voluntate
se ponunt Sic et dns deus nost'
ariam conuisionē post casum a suis
requirit seruis et redeuntibus sta
tim pcit. nō aūt redire volentib⁹
mltas maledictiones inflixit.
~~quare~~ magna qz ē dei mri clem
ia que pmo teneret hoīem nimis
ne ruat i malum sz et si cecidit
i pnam mox reuocare nititur ad
penitēcie sacramentū Cum hinc ha
benius notabile i parentibus nris
qbus dans pcepti obedientie ad
merendū et vt per hoc se ~~quaerendi~~ ondet
dnm cui esset i omibus obsequendū
ne a pcepto facile auertere et aures
cordis minis mortis corporalis
aduixit Quaciūq; i qj hora come
derunt moriemi i necessitate mo
rendi habebimus Sz nū illi pena post
posita qmedissent statim ad se ni
sus est reuocare Unde et vocans
continuo adam post pcm. dixit ad
eū Adam vbi es Sciebat aūt dns
vbi erat sz eius per hoc pnam re
quirebat Unde sensus erat Cogita
quō per culpam cecidisti ad me re
deas ne morieris vt sic veniam
consequaris Sz qz ille ibi culpā non
cognouit vbi debuit sz quodamō
i deum et i mlierem tota culpam re
fudit diuina maledictione incurrit
Dixit ei Mulier quā dedisti mi
dedit mi et comedi. Non solū ergo
mlierem accusat sed dicendo quam
dedisti mi modo aliq̃ deū culpat
qui mlierē sociam illi dederat q̃ sibi
causa ruine extiterat Sic et mlie
rem volens dns a pcto resurgere
ab ea cur hoc fecerat requisiuit Ut
illa suam culpam nō dixit sz ea
i serpentē refudit et iō est ipsa
maledictionem diuinam incurrit
serpente aūt cur hoc fecit dns
nō requisiuit qz ille q̃ per serpentem
verba formabat Dyabolus erat q̃
i malicia obstinatus ita vlt' peni
tere non potuerat Ut ei damascen⁹
ait Quod ē hoībus mors hoc ē
angelis casus quare sicut homo nō
pt penitere post mortē sic nec
angelus lapsus i malum Item
raym cū disposuisset fratrē occi
dere deus totius mie pmo studuit
eum admonicoībus reuocare sz
qz reuocari non valuit sz fratri
cidium petrauit mox eum dns
reuocare ad penitēciā studuit
qui dixit Ubi est abel frat' tuus
Sed qz ille quod fecerat nō agno
uit sz mentiens deo dixit. Nūq;
fris mei custos sum ego Ideo diui
na maledictione incurrit et i fine
sagitta lamech venatoris occidit
dum ei inter frutecta lateret ille
bestiam esse credes eū sagitta im
petit et occidit Item vt de mlieris
amittam qz hys exemplis ē plena scp
tura vnū pona quod est nouū testa
mēti Nam aplus petrus dū i atrio
dnm ter negasset ne diu i pcto ma
net sz statim resurgit Dz i euangelio
legit q̃ respexit dns petrū vt ipe
suo aspectu eū duxit ad surgendū
Ner est hoc factū incassum quia
mox petrus ad dnm intuitū illum q̃
penetrauit vsqz ad aiam mox fo
tas egressus fleuit amare sicqz
maculam negacoīs abstersit Sic

nō a

nō p

ugrit̃ mãifestũ est ex p̃missis q̃ deus
ab omni peccatore requirit vt i p̃tm
p̃mo nõ cadat et si cadẹ̃ contingat
vt per lamenta p̃ne mox resurgat
Unde ad quẹ̃dam fratrẹ̃ lapsum
qui eos religiosos deposuerat habitũ
crisostimus ita scribit Redi fili
redde ad deum nec credas vllo mõ
esse mirandum vl' cõ̃ i solitũ si homo
per bella transiens aliq̃n cadat vl'
int' gladios vulnus accipiat sz hoc
est potius admirandũ et est rationi
contrariũ si ipẹ̃ qui ceciderit post ca
sum resurgẹ̃ nolit et si post q̃ vul
nera mentis accepit nolit adhibẹ̃
vulneribus medicinã Et huic aucto
ritati addit exemplum . Nũq̃ aut q̃
i mari naufragium patit̃ de sua
salute lucrioq̃ mox desperat nõne
mox enauigare festinat . Nõne potius
naue reparat et cũ ea tã diu cum
periculo mare sulcat donec recuperet
omnia quẹ̃ ei tempestas abstulerat
Arbus agriculto vl' i vinea labo
rat̃ si fuerit i vno ãno fructus
tempestate cõuulsi vineas et agros
deserit et nõ potius amplius solito
labori illorũ insistit vt sic multiplicando
fructibus recuperẹ̃ quod amisit Deps
siquidem arridet vt arbor q̃ casu im
pedita fructũ aufẹ̃ vno ãno desi
nit duplicatos alio ãno reddat Sic
et homo qui q̃nq̃ p̃cta p̃petrando de
bitos fructũ nõ attulit fortior resur
gendo i plures fructũ et meliores ac
uberiores exurgit Ergo et si casu ca
dẹ̃ contigat non abiicienda sunt stra
tim arma sz sunt resumẹ̃da vt q̃
victus est i p̃mo bello vincat adiu
tũ i 2o congressu Iam cesar ille
magnus a quo omnes i patriciẹ̃ dei
sue cesares p̃mo a pompeio deiectus
aufugit sz redit exercitu reparato et
victoriosus est frus q̃ turpiter fuerat

p̃mo victus Arbus vnq̃ rex seu pin
ceps qui victus hostilia tela fugit arma
mox abiicit et i manus aduersariorũ
se tradit . et nõ potius iterato exer
citum aggregat et militiã reparat
sicq̃ ad bellum rediens fortius q̃
p̃mo bellat donec victoriam asse
quatur et palmã Depe octauianus
augustus ab hostibus victus fuit
sz quia arma nõ p̃iecit sz semper
post casum surgẹ̃ studuit omnes
reipublicẹ̃ hostes strauit et sub
dicione romana omnẹ̃ mũdum
suppositum Depe ei vt patet ad sen
sum et nr̃is temporibus eos appa
ruit p̃ non fallar experimentum
i manfredo roandino et heralino
alysq̃ non paucis i p̃tibus gibelli
nis et guelfis qui bello p̃dit i p̃mo
et aliq̃n eos i secundo victoriosis ex
istit i tertio Exm notabile de ro
manis q̃ cum bis ab hannibale cõuicti
peneq̃ deleti essent tãnq̃ de eis
essent cõfossi et mortui et hannibal
qui crudelissimus erat iubẹ̃t non
plures occidi . nõ tũ desperauerunt
nec se aduersario tradiderunt p̃mo
nec a bello cessauerunt sz omnes
q̃ quod habebant argẹ̃ti et auri in
comune ponẹ̃tes et pristinã malitiã
repantes hannibalem tertio deuice
runt Arno facto carthaginẹ̃ emu
lam romani i perij ciuitatem p̃tim
adierunt eamq̃ i ẹ̃ndio tradidẹ̃rt
Ergo nõ est desperãdum cadẹ̃ndo
sz post casum est titissime surgẹ̃
dum Deprcies eni cadit iustus in
die et resurgit . aplius eos aut Sur
gẹ qui dormis et exurgẹ a mortuis
Arbus ei n̄ filius fuit potius si i lu
tum ceciderit non ex eo q̃nto cito
pt̃ resurgit et lutũ exuens se q̃
cito surgit lauat aquis Sed quid
est quẹso p̃tm n̄ fetidissimum

Exm

quoddam lutum ex puluere a pluuia
diluitur et ex aquis carnalis la-
uacrum gratiam. Ex pulueribus enim
et aquis et cotidiano exercimento
corpbatur materiale hoc lutum
generatur. Ergo iuxta communem
morem oim a luto prius est surgendum
et ad aquas primalis gratie recur-
rendum quibus lauemur a sordibus peccato-
rum. Quidquid non cadens in puteum
vt in eo non perdat quotorie exire
festinat. Narrat Augustinus
quedam in puteum cecidisse de quo exi-
re non poterat. Cuiusdam sup-
ueniens quereret quo in puteum sit
cecidisse ille rndit. Peccor amice
vt quo hic ceciderim non gras sed
timmo quo me eduras. Dz qi est in pu-
teum cadere ni in prem deciderec. Et qi
est peccatorum assuescere ni ad non resurgen-
dum constituere. Unde ysidorus dt
Peccare est in puteum cadere sed prem
in consuetudinem trahere est os puteu-
ita conclude vt inde non possit exire
Itaqz ex iam dictis omnibus licet in
fine concludere qp si sic sollicite sur-
git homo vt dictum est si corpozalit
cadat quanto sollicitiq surgere debet
si spualiter cadat cum ibi cadat
caro in puluerem reuersura. hic autem
aia nullo tpe moritura

Distinctio quinta. Potest multiplex
motiuum ad penitendum. De primo
motiuo ad penitendum. Capm I

Postq est generaliter
dictum qd cito est a peccato sur-
gendum nunc in distinctione
hac est addendum qd ad surgendum
est multiplex motiuum et qd primum ta-
gemus nouem que in subsequentibus
patebunt. Itaqz incipientes a primo
dicamus nobis esse debere salutare
motiuum a casu prem surgendi exemplum
creaturarum multiplicium. Nam videmus
inde sminam salomonis qd si flumina
in mare descendant ad locum unde exe-
unt reuertuntur vt iterum fluant
Aqua cum quanto ex alto descendit tanto
ex parte opposita sursum ascendit
Ut iuxta mensuram casus sit et men-
sura ascensus. Luna quantum per 30
dyatum yma pcent tm per eundem
circulum sursum tendit. Item luna
et si a sole recedit ad ipsum nichilom-
nus redit semper. Sol et si occidit
vel ad ortasum tendit nunqm tm ibi sta-
sistit sed ad orientem mox redit vbi
oriens diem facit. Sic homini in
casu prem standum esse non debet sed
mox ad orientem gratie redire debet
Nulla est stella que si ad occidentem
vadat vel decidat quin ad orientem
iterum redeat. Sic ipse resurgendi
a peccatoribus dat exemplum. Ignis
quantumqz violentia pmat ad yma
semp tm se erigit ad supma. sicut
apte patet in facula et candela q
rum utraqz ad yma depssa seu pli-
cata mox ignis rapiet erigit ad
supma. Sic et si contigat hominem
casu ad yma inclinari vel plicare
mox laboriose dz ad supma reduci
et erigi qz turpe est vt homo celeste
animal in ymo iacet vbi ignis ad
suma se leuat. Nam et oleum si
ab alto cadat in aquam ipo casu
descendat ad ymum sz statim
redit ad summum fugiens locum ymum
et occupans sibi supmum. Omnis
arbor pssisa repullulat si tm ra-
dix sub tra remaneat et non radi-
citus sit emulsa. Sic fide manente
q bonorum oim est fundamentum fa-
cilis est regressus ad deum. Nam et
herbe dentibus boum et rapiarum
corrose radice sub tra viuente fa-
cile veris tpe renascuntur. Videmus
etiam ad sensum qp plante omnes et
virgte et maxime dum sunt nouelle
et tenere ventorum impulsu pressse

vel terra aliqua necessitate iniuria te mox impulsu cessante a casu suo se erigunt et ad celum caput erollunt. Item si quis cadat in rethe toto posse laborat exire. Si erica aues recludat in cauea et pullus seu hynnulus in stabulo tota die circueunt foraminibus caput immittunt et viribus omnibus contendunt. In quo homines instruunt laqueos effugere prem toto posse. Nonne mus dum clauditur sub scutella cp usq ad ultimum tractum mortis rodere lignum non desinit temptans si egredi foras possit. Pisces si in rethi deuciat toto posse exire laborat ita vt de contingentibus nil omittat. Nulla est auis que dum alia bellat si violenta tira petat quin statim a casu se erigat. Philomena si fuerit casu capta non pt diu diua teneri conclusa. plus em vt mori qm conclusa teneri. Ergo si sic refugit auis laqueum corporalem qntum debet fugere aia spiritualem. Nam rynocerota in tm laqum detestatur et capi vt nimis diu non possit teneri volens plus vita puari qm vllo ligamine vinculari. Narrat bernardus de leone qm si in vinculis teneatur et sibi opia queq dentur tm vt excat corde spm aspirat. Ergo a simili multis deligis aut diuersis deberet homo posse teneri in captiuitate prem. Nullum est dinogenus animalis qm si ambulans cadat nd statim toto posse resurgat. Depe ei formica cui se maiq onus aliqn portat sub onere ipo cadit sz mox ad surgendum omnes vires suas expendit sz et ad surgendum ab alis iuuatur toto posse. Et pusillus diuances insequentes se fugit ad vallis vna fugiendo descendit qm anterior rum truium curitatem sepe cadit sz statim post casum se erigit sicq deberet turiceps effugere dentes ranis. Omnia ad hmq vmanitate exemplum qui iacent in valle prem conuertent vultus aliorum ad montem notrenum sz diuinum cuiq auxilio detestanis fugere infernalis. Apis quoq si vento premat calculum ore rapit quo contra ventum se protegit. Quod et pusiculus hesinus note fuit dum contrit vndis maris et calcido taqm anchora se in fluctibus regit. Sed quid intelligimus p calculum in lapidem in lapidem illum angularem cuiq virtute simulet ope contra tempestatem dentos et dyabolicos muniuntur impulsus. Elephas si aliquo casu cecidit cum videat qm per se surgere de tira non possit p impetrando aliorum suoq consorioq auxilio fortissime barrit vt qui suo non valuit saltem aliorum auxilio consurgat. Sic et nos si casu pertemus cum p nos resurgere non possumus fortiter ad deum clamare debemus nr non et ad scos taqm ad optimos aduocatos. maxime qz inuocanda est in omnibus aduersis casibus mr dei in ipsa maria vn in periculis in angustis in rebus dubys respice stella. inuoca maria qz ipa est q dat in mari bi am et iter fluctus firmissimam semita. Item sepe sub mulete cadit equus. Sepe sub sarcina azinus. Sepe sub onere camelus et mulus sz mox omni nisu quo possunt a casu se erigunt nec pigrescunt. Et vulnerantur grauiter sepe bruta et sollertitudine valde mira sibi qrunt remedia toto posse. Hinc possumus ita exempla in libro de naturalibus

exemplis in tractatu de p̄denitentia et aliq̄
ponenda sunt infra exempla. Et pch
pudor homo nobilissima creatura p̄mo
creature dñs diuina ymagine i sig
nitus et ad eternam beatitudinem ordi
natus petro letaliter vulneratus et ve
nenata sagitta transfossus ac ad ter
ra sub hoste pictiis nō curabit
q̄ntorius a casu mortis exurgere
et querere sibi remedium salutare. De
ei turpe et racioni contrarium a vir
tus omnibus fugiendum et i acquirendo
sibi remedio homo deficiat a inimico
et ibi homo subiacere iacear vbi
bestia bruta toto posse se leuat. ac curam
de aie casu non gerat vbi bruta de
solo casu corpis tm̄ curat. Iraqz licz
concludere ex p̄missis exemplis q̄ si homo
aliquo casu ruat q̄ nō sit eidem in
casu iacendum. nō sibi sit negligendum
non diutius expectandum quin statim
vulneri toto posse adhibeat medi
nam q̄ sit ad purgationem p̄parata.
q̄ sit putredinis seu mozbi p̄ceti
mitiratiua. sit putredinis cōsumpt
iua. et eductiua. sit vulneris sanati
ua et cōsolidatiua. qualis i spiritalibz
e ymaginata que per culpe amisse confusio
nem et ruminationem ad digestionem
culpe separat. per detestationem seu
abstinationem eam deferit et maturat.
per contritionem astringit et mūdat. p
confessionem eam foras educens e
uacuat. per satisfactioz vulnus
ex toto consolidat induens illi for
tissima creatrem. Iz nō q̄ quidam
homines feris et bestiis sunt peiores
dum illis a casu surgentibus surgere
istis curant similes pomis q̄ ab
arboribus cadunt que nūq̄ a casu
resurgūt nec ad suum naturum primi
piū redeunt a quo suo se casu dim
serunt. Et est notabile. qz vt plurimū cadunt poma q̄ sunt vermicu
losa vl putredine aliqua infecta qz
nūq̄ homo vult i actu pcti quo se a
deo diuidat ni prius putredinem
cogitando concipiat. Quare qui
vult vitare actū pcti nectē est vt
repimat cogitatū ne pueniat i con
sensum. Hoc cū pphēta voluit iu
uare cū dicebat. Dusq̄ humiliaret
ego deliqui. i ante q̄ caderem i actū
pcti quo humilis frēs sum et abiec
tus mente reus pcti frēs sum. Vn
Augustinus dicit de adam q̄ nūq̄
peccasset per gulam ni p̄cessisset i aia
quēdā mentis elatio compremēda
Attende tm̄ qz cadūt aliqui et solida
poma et bona ex duplici causa. qz
ex defectu retinaculi seu sustentaculi
putredi sue sicci. et est ex ipulsu
venti fortissimi. Retinaculū et quo
ad arborem pomū suspendit. si fue
rit desiccatū seu putridū dū pondus
pomi sustinere nō valet cadē po
mū necesse est. Verū retinaculū
quo deo coniunguimur et i eū suspendi
mur vtus speri est q̄ aiam suspēdit
i deū tāquā i suū principū gloriosum. Ter go si fuerit desiccata vl
debilitata i anima disponit eam
necessario ad ruinam. Vel i ipulsio
fortis venti deiicit pomū sanū quia
sepe temptatio nimis fortis duros
altissimos deiicit et substernit sicut
infra exa ponetur vbi de temptatione
dicetur. Verū qui p temptationes ca
dunt ad deum facile redeunt et fa
cile petrū veniam inueniunt si ea toto
corde requirant. Iz qui i despectoz
cadunt vt cain et iudas non fa
cile redeunt eo q̄ i spm̄ sctm̄ delinquunt
q̄ oim̄ peccatū est grauissimū et ra
ro venie inuentiuū. Vnde tales sunt
corpoibus graubus terre et lapidi
bus silis q̄ de se semp cadūt et
vbicūqz posita ymaginata petūt. nec vlq̄

sursum se erigunt ni violentia pertra-
hant. Secundum motum
ad surgendum. Ca. m.

Secundum ad surgendum seu
penitendum motum est consue-
tudinis. moreqz pterire periculum. Na
in consilium sapientis semper notum
differre parit. Et hoc maxime verum
est in peccatis in quibus diuturnitas tpis
primum auget ita q quanto est diuturnius
tanto est grauius eo q primum diu re
tentum contempnum augeat et ignorantiam
nitudinem supaddat fiatqz ad sur-
gendum grauior difficultas eo q p
consuetudinem quedam fiat ad peccan-
dum necessitas. Unde ysidorus
de summo bono libro 2o de consuetu-
dine ita dicit. Cogitatio quidem
mala parit delectationem. delectatio con-
sensum. consensus opationem. opatio
consuetudinem. et consuetudo necessi-
tatem. Vulnera cui vetusta vt dicit
bimardus callus obduxit. Vnde mlti
sunt egritudines in principio faciles
q sola tpis diuturnitate fiunt insana-
biles sicut medicinalis docet auctori-
tas. Et vt de mlts omittam ex m v
nu pona. Prima ei species ethice et
si ppt modicitatem sui sit difficilis
valde ad cognoscendum est tm valde
facilis ad curandum. Iz 2a cui spes
ad quam ipa diuturnitate tpis fuerit
e prima specie facilior ad cognoscen-
dum. Iz e impossibilis ad curandum
homi. sed nd deo. Nam bonomc
frat nr laborat hac 2a specie ethi-
ce ab oibus medicis desperatus dum
lagana repisset appetere et ex eis
totidie manducare optime ab egri-
tudine e sanatus. Na et ego ipm
infirmum vidi at postmodum p fere sa-
natum aspexi. Iragqz etiam est q id qd
in principio e curabile fit incurabile
sola tpis diuturnitate. Vnde augustinus
de hoc ita dicit loquens de egritudi-
ne spiritali dum egritudinis no re
sistitur fit necitas. Concordat ysido-
rus de summo bono de pnm consuetudi-
ne libro secundo vbi ait. Petrus
qui in negatione prima simplicibo
negauit in secunda iuramentum ad
iecit. in 3a detestatur et iurat q
no nouerit hominem. Adiuare ait
perseuerare in malo dat incrementum
scelerebus et qui minimis assuesat
in maxima sepe cadit. Vt quod
et seneca dicit. Minus fatigat medi-
cus laboraret si quis cum diu e
vulnus recens ad curandum reducit.
Vnde vitta aliqua implicata cito in
principium ad rectitudinem suam redit
Iz si diu in curuitate prima fuerit ita
vt nodum faciat rectificari non
potest nisi fortissimo igne decocta et
mollita ad primam contrariam replicatam
diu fuerit sic retenta. Vs in cru-
re vl in brachio reuolutum facile
reducit ad pprium locum dum calet
adhuc membrum. Iz si reductio per
trahatur in longum no in aquis va-
lidis cum mlto dolore reducitur. Na
et infantuli a principio a nutribus ma-
le ligati pedes si bn no fuerint
coequati facile fiunt claudi nulla
postea medicina curandi postqm fue-
rint in claudicatione confirmati. In
tm ei consuetudo in necitatem vertitur
vt sepe faciat homo dum dormit
quod vigilans facere consuetus no
qt magis est faciat mouens qd
faciebat viuens. Vnde narrat de
quodam medico cui debebat a baliuo
xm libre. ad tres anos soluendo
Cumqz venisset ad mortem et asm
tres cum ad pmam intrarent illi ad
aliud no attendens solum hoc ling
ua dicebat Credem libre ad tres

anos Cuiq; hor solum dicit vir p
natus est sic igit manifestum est aut
tuentibus et hys exemplis q vitiu
diuinus assuetum quodamodo per tra
sionem in nam fit natura Ob qm
causam ieremias ait si mutare
potest ethiops pellem suam · et pardus
varietatem suam et vos poteritis bn
facere dum didicistis mala Et i pu
bys dicitur Adolescens iuxta via
suam gradiens etiam cum senuerit
non recedet ab ea Sup quo vbo dicit
glosa ieronimi Nam alexander
rex ille magnus macedonum nunquam
tressum et mores pedagogi sui neq;
vina puerorum cum quibus nutritus fuerat
assuefactus et educatus deliquere
potuit Nos etiam videmus ad sensum
q illi qui ad sardinia ludere vel furari
reperiunt i fanticis nunq; se retinere
erga fustes tesi · Nullus equinus sur
dit Ieronimus nunq; passum senex
deserit cui iuuenis assuefuit Lacte
na vt ide Ieronimus ait cuide odo
rem piper et saporem seruat vetus
ta quo pius fuit imbuta Dii nostre
esset facta Vnde oratius dicit Quod
Quod noua testa capit inuetratu sapit
Sed cui vt Ieronimus ait facile colli
tur color a panno quo i principio tinctus
fuit nec minus vt dicit bene tarte
impressum sic ab ea diuitur quin ali
quod eius vestigium deliquatur · Ma
nus q semel nucibus viridibus tin
gitur multis lotionibus non mutatur
Fluuius siue flumen non facile locum
deserit per que decurrere seu iterde
consuetum · Non facile retinetur
possessio q per scripto tuetur atq;
frustra ibi ponit medicina vbi ia
sentit morbi causa · Non facile
erigit virga q longo tempore stetit
curuata Et trabes vetus et sicca

rectificari ita vltra non potest Ite vide q
q animalia oia sic sue naturalis co
dicionis ptrn sciunt tpa q i consuetudi
nem contraria ita vltra vix domari
possint qm sunt ecmastes dicit Oia
ei bona i tempore suo Oia tempq plantadi ec
Cuare
frustra lono vestibus adhibetur
q prius i luto et fetibus putruerit
Tarde iam sal turnibus apponit
qn iam vermibus straturi erit et pu
tredine sunt infecte Tarde ia qo
nemis hosti resistit qn ia oia occu
pauit Exem ad hoc de dario rege
magno persarum q qm alexandrum
i primis despexerat et per omnia
vt latronem vilissimum habuerat
nec illi i principio obuiare curauit
dum postea exercitu augmentato et
plurimis gentibus sibi subiugatis ei
resistere voluit iam illum i pedire no
potuit sz alexander cum eo cum regno
peruasit Exa adhuc sunt innu
si qs antiqua plegat plia factaq;
regum antiqua multis tromitis exa
rata i sic igit concludit et hys ex
emplis q consuetudo et altera natura
et quasi i vnum redet versum qd dicit
est assuetum · Vnde et basilius de
hoc ita dicit Dicit no potest quis
lingua matrina alterare · sic nec per
tandi consuetudine vitiosam Con
stat ei esse verum nec est inuenire con
trum q naturalia mutari no pnt
nec que a na ina tu sunt q nec dum
assueta mala in suma facienter po
tenia tuq e posse oia · Nunq; possunt
canes mutare latratu nunq lupi sum
vlulatu · Nunq; boues sum mugitum
nunq; homines sibilum · et genitum
commune ifirmorum pnt ifirmare vel
imutare Vel rem mutare diuinus
assuetam non facile p nam e sed
facile per vtute diuina q potuit

Ex

Ex

in informi materia fecit sydera tam
pulchra et omnem p voluntatem suo pri
Exm variare naturam. Nam et tpe ypo
cratis filius cuiusdam regis infir
matus usq; ad mortem dum adeundam
pandam salutem suam ypocratis
tanquam summum medicum adiuvasset
et ipse ire non posset quedam illic mi
sit pernissimum que habebat disci
pulum. Cum cum venisset ad infir
mum et per tactum pulsus nullam eum
febrem hic sensisset nec egritudi
nem aliam hic cognoscere, sz quia sola de
fecit debilitare natura eo quia nil co
medet nec aliquod preter carnes
vaccinas crudas manducare appe
tit prudens medicus hec audiens
cogitare secum cepit quia carnes hmoi
appetere possent sibi ex hoc cum per
fecue si appetitus hic ortum haberet
ex vi natura contracte sz alias sto
macho debili cent omino mortifere
eo quod facile digerantur cum a mlto
calore. Vnde accessit ad reginam et an
omnia illi iuravit quod credentiam et fi
delitatem illi seruaret si veritatem
sibi de infantulo diceret cuius filius
ipse esset. Cuiqz illa cum nimium indig
ta et filium cum regis asseruit medicus
ait. Prio tencatis quia michi veri
tas dicat puer quantocius moriretur
et tunc vos penitebit quia nullum veme
dium esse poterit. Tunc illa quia nimium
diligebat filium audiens eum in periculo
esse mortis ad medicum dixit quod filius
cuiusdam hominis fuerit qui carnes
crudas hmoi comedebat. Tunc
medicus letus fratis carnes crudas
iussit adduci et puero ad volitum
ministrari. Vtrumqz vt puer illas
comedere cepit in momento convaluit
et post modicum fratis fortis ex lto

quia ribaria deserentes et consueta
dentes incurrunt egritudines val
de graues sicut supra de dyodeno
no verolo medicisse. Cum sile con
tigit vt fertur cuidam regi rauen
nas qui dum ex rustico adiuvisset
ad regnum et rusticanum cibum mu
tasset in regium incurrit ex hoc nimium
grave morbum. Cuiqz nulla possz
curari medicina, quia durante causa
non est possibile effectum mouere qui
dam medicus prudens cum condicio
nis fuerit requisitus. Cuiqz ille ei
dixisset medicus ait. Hec causa
tue egritudinis quia assueta reliquens
delicias te dedisti. Ergo si curari
desideras assueta resume cibaria
et aliquo labore te exercita. Quod
cum ille fecisset statim curatus est.

Qui autem homines non facile naturalia
permutentur audi doctrinam sapientissi
mi cuiusdam phi aliunde capituati
dediti et venditi loco slauii. Cum
est soldanus babilonie huic phim
magno prio quasset eo quipm cre
deret valde sapienti sicut et erat
ordinatum sibi dari die quolibet pa
nem vnum. Volens autem ex pri eius p
dentiam dum mlti lapides preciosi sibi
adducti fuissent slauum adiuere pre
cepit et si noticia lapidum hiret reg
siuit. Cuiqz ypfram de hys nomina
se hic vndisset soldanus admirat
Considera quo hos lapides et michi
elege meliores. At ille omibus circum
spectis ex omibus tres elegit quos
prociores ceteris esse dixit. Ex hys
tribus elatis vnum soldano ostendit
que cuctis esse prociorem asseruit
nisi quia vermis intus habebat vl con
tinebat qui eum degenerare faciebat

eusq; vnitē minuebat ar valorē
Tunc soldanus volens ybare si ho
verū esset lapidem frangi fecit
et vermem ibi ēclusum inuenit Ner
miret aliqs cē sic posse seu potus
se m qz nō multi sunt anni q dū
i comitatu pysano quēdā lapides
de mōte ceciderēt saxū quoddam
maximū extrahentes dū illud per
medū diuisissent i medio eius vnū
ramunculū inuenerūt tamquā ibi
dem miro modo expoliata habentē
Itaq; soldanus admiratus de prudē
tia flaui sui ab eo quō hoc fieri
potuerit requisiuit Qui ille ait
lapides cuiqziqz natura cū ex ira
generetur et aqua q per naturā
frigida sunt elementa · est natura
liter frigida nec vmq; calet de
sui natura Quare si traheat ex ar
identali aliqua ne cessario costat
id euenire tā · eo q nulla res nisi
per violentiam suam pt mutare
naturā Cum itaq; ego applicans
in lapidem illū ad maxillā illū cale
dum esse sensibilem et quēdā ex ir
mis eius calorem sentiui q calor hic
ex natura non iberat lapidi sz erat
aliquē pui animalis ignis clausi i lapi
de Soldanus q o eius prudentiam
admiratus iussit sibi ad expensas
aliquū panē dari et pmo pam sedim
adūqz Cūqz soldanus alia vice vel
let emere equū vnū aduocans ad
se flaui quē ia repperierat i multis
exptum dixit ad eum · Nūq; prudē
tia tam magna naturas cognoscit
equorū Cūqz ad plenū cognoscere
se respondet dixit soldanus Ergo
sollerter hunc equū considera · et m
quos defectus habeat enūcia Cūqz
ille dextrariū sollicite aspexisset

ad soldanū dixit Equū iuxta vestrū
ipsum vidi pulcherimūqz ar corpoe
sanū iuenī · solū quēdam defectum
reperi qz lacte azimino nutritum
fuisse iuenī Quod soldanus audi
ens et sic fuisse inuenens quō hoc sci
uerit requisiuit Cui flauus ait
Dicam vobis sepe q id quod
alicui rei est nāle oīno est immuta"
bile · qre sol per se refrigidare nō
saturnus calefacere nec lux obscura
re pt Quapt sicut soli naturale
est calefacere · sicut saturno ifrigidare
et luci illuminare sic ecē est i rebq
omnibus inuenire Itaq; dum ego r"
rere dextrariū vidi i fine cursus sui
quod contra nām equorū est eū ad
modū azimi vidi aures forte agi
tasse Cūqz apud me cogitare cō
hoc esse posset · et attendere q non
filius azimi esset equus et tm i mo
uendo aures azimi nām seruasset
sumpsi pbabili argumēto q lac azi
mini sugendo naturā hanc contrariā
set · eo q aīalia plurimū disponūt
sm naturā lactis q o pueri nutri
untur · ob quā causam ars ipsi
medicine vt bono sanoqz lacte in
fantuli nutriātur Ramō nut
tres sūt infantulis eligende q sunt
corpoe sane · q eā sanis cibis et
potibus sunt nutriende · ne forte
corpore vl corrupte lac i fectum
puero administrent quo nā i fantū
corrūpatur · Nā et puerulus corpoe
fit lepsus si lepse mulieris fuerit
lacte nutritus Ex m hic pt pom
de mire sī bernardi que filios o
quos genuit licz eēt nobilis nutri
re cum lacte pprio voluit vnde dū
lac eius sugerunt naturā eius indue
runt ar mīno more dcs seruiere

Cuiqz ex iudicijs et iudicijs tam
prudentib⁹ sapia viri apud omnes
clarescet et valde acceptus oibus
esset. Soldanus terciu sibi panē duo
bus prioribus supaddi iussit. Itaqz
Soldanus post multa iudicia oibus
admiranda et ita expienta q̄ probā
flauū aliqn ad se vocans secū duxe
rit ad balneū amboqz nudi balneū
ītraueruī. Dixit qo Soldanus ad
flauū Cum de rebus oibus iudices/
volo vt de me ipo iudiciū ferras et
de frūs ppes michi pandas Cuiqz
flauus eum dicēt esse pulcherimum
nichilqz ī corpoē fedum hīe. ille
eū ad penam amissoīs suē gīe ad
uiauit omni adulatione seposita
vt sibi plenā ederet veitatē Tunc
flauus propiens voluntatē dixit ad
eum Reuera sicut dixi pulcherimus
valde estis sz quēdā defrīn occultū
hētis. qu bona pulcherima deho
nestat quē vīa maiestas ignorat
Nam non frustra filius regis vt
credens sz vt pistor vos gīauit
Cuiqz Soldanus a mīe sic ēt rem q̄
fieri vellet et cuaginato gladio ab
ea sic fore per extorsionem cōcepis
set. vnde hoc scire potuit a flauo
req̄situs Cui ille ait Depe recolo
me vobis dixisse nālia mutari nō
posse Nam ego plures iā vos domu
et rora vobis multa iudicia decreui
quibus dignus fui a vobis donis ā
plissimis munerari si natura vob
hoc facē permisisset Sed quid
dicē erat addas illi panē nisi qz
natura tua a pistore cōtracta nō
sinebat aliud dicē vl dare vl exhi
bere q̄ panem Itaqz hns patet
exemplis qua naturalia mūri nō
possunt Et qz consuetudo est al
tera natura cōstat q̄ nō facile per
mutatur que ī cōsuetudine dēdu
cuntur / Ex m de nicholao qdā
Senc qui ad beatū andrēa aplm
vadens ait ei Frēr sancte dei ly
sunt michi ām quibus semper
luxurie deseruiui Ait ēpi aūt
aliqn euangeliū orans/ deū vt mi cōtinēciam largiēdo
Ded ī ipo pcto īuetteratus et a
concupiscentia cōsuetu illectus mor
ad opus solitū reuertebar Qua
dam qo die a consuetudine mala
tractus ac euāgeliū quod super
me habebam oblitus ad lupanar
accessi Cuiqz mētrix me vidisset
alte clamare cepit et dicē Egredē
senex egredē et huc noli vllo mo
venire qz mirabilia dei video sicq
te Itaqz totis ad vba femine stu
pefactus cepi recolere q̄ sup me euā
gēliū detulissem Nuc igit dei
famule gloriose p mea salute ad
deū quē pdicas tua pia oīo int
cedat. hoc dum aplus audiuit la
crimas cōtinē nō potuit Itaqz vt ī
ēcitatu de ieunio infra dicetur p
eo orauit et ieunio se affluxit.
Sicqz illi cōtinēcie gratia ī petrauit
Exemplo igit hoc adire quām a
prauā cōsuetudine sit difficultas
exurgē Quae nō ē ī pto mo
randū sz ab eo qn tocius ē sur
gendum ne quod est volūtate cō
tractū fiat necessariū vsum
Dicit
Dz quidā dicit se velle surgere
sz nolunt ad hoc laborare siles
viro pigro qui vt bn comedere
sz nō vt manū de sinu extrahe
ne cetia ad os applicare Vellet
eī piger frumēto horrea plena ē
vellet magna dolia vini hīe. vel

ler omibus diuitijs habundare · sed
nō vt suo ope seminare nō vult in
vinea laborare · nō ~~vult opus aliqd~~
~~in vinea laborare~~ nō vt aliquod
opus lucratiuū exercere Dicit enim
tales cuculo similes q̄ filios vt
hic volens suam speciem conser
uare sz non vult ouā sua fouere
sz ad nidū alterius auis vadit et
bibens aliena ouā q̄ inuenit i indulo
sua ouā ponit et sic nō suo sed
labore pōnus alieno filios sibi q̄rit
Dic enim instructio ouā sua nō fouet
sz vadit et sib arenis calidis ea
ponit et obliuiscit Vbi ea posuerit
nec vlt vnq̄ ea requirit vl de eis
aliquā curā gerit n pius filius
inde natis Hurilecq̄ item piscis
appetit manducare sz nō vt ad
piscandum brachias extendē · onēq̄
fugit tactū aque Vrinā isti tales
mente tenerent quod per sapiēt
mercedem dictū est · Absq̄ labore
graui vite munera magna dabūt
Gratis et ē plenq̄ vbertate labor
Dū quōto laboe querūt sibi q̄na
formice · cibū fere omnes et bestie
mella apes domos sibi fabricant
castores indulos suos aues et di
uitias mercatores Ergo si tāt por
tātur labores p corporibus moritu
ris et cibus vermib mox futuris
q̄ faciēdū ēēt p arabus i #petuū
duraturis Quid ergo o homo nec
ligis surgē a peccato · Nūq̄ ignō
ras quia ex quiete rubigo gnatur
et laboibus extirpatur Nūq̄ nō
ferrū fit mox rubiginosum quod
nō fuerit sepe motū · sz fit clarū
et lucidū sepius agitatū Ob hoc
decet mutrones et gladios lori
cas et bomeres frequentius absterḡ
Est aut notabile qz ad illum
locum sepe rubigo redit vbi aliqn
ortū fuit si vsus eam assidue nō
abstergit qz si homo caut q̄ sit
sepe i peccm illud viuit cui aliqn
se assuefecit Nonne et pīosas
vestes rodit tinea · metalla ru
bigo cōsumit · aqua putrescit ·
corpus infirmitatē incurrit · ni pro
tempore mouēat Item cū pēdē
tibus nō q̄ est valde difficile vl
mimū bonū si nō fuerit assuefā
net ipā consuetudine leuigatū No
ēi bos vtilit arat · nec equus ho
minē facilit portat nec camelus
onus se leuat n pius exercitea assuef
tant · vno camelus onus ad qd
ē assuetus suscepit · nec vltra duri
valet per diem cū onere n per
spatū tpis ad quod ē laborare ēp as
suetus Unde de quodā stulto
narratur q̄ dū asinū inuenē ha
beret et pulchrū noluit sibi tūc
onus ipōnē ne sua pdēt venustatē
Dz cū asinus sic idomitus senuis
set et ipē illi onus ipōnē voluisset
nullis potuit ad hoc verberibus siue
plagis induci eo q̄ nō habuerat v
sum portandi Ergo tu fac mala
iuuenis ~~dedisce~~ bonis assuesce et
onera penitentie ferre disce et
fiet tibi leue quod dissuetū est val
de graue Nam piscis q̄ e fluuiis dē
non pigresit sz post hamū ire ve
locitē tractum assuescit dicitur
sanus · Animalia ea q̄ i tenerimo
motu sunt · et moribus et cur
sibus a sup flus humoribus ex
purgātur teneriores carnes et
sapidiores habē dicūt sicut in
capreolis et similib bestiolis ēē
ybanur Quare tenui domestica

nō

Ex.m

desiste

et apri aliqui occidantur clamoribus
et canibus effugant eo quod dum no
tibus calor interior excitatur super
fluus in eis humor assumit et sic
carnes saporis naturae reddunt
Nam porcorum motus cum sit gravis
et tardus et magna est in eis quae
eorum carnes melium sunt humide
sunt et graves et ideo sapores sui
assate quia lire eo quod magis consumit
superflua humiditas dum assantur
Ex hac eadem causa carnes hedine
que melium sicte sunt meliores
sicut elixate Verum de exercitio et
labore contra otiositatem in libro de
exemplis naturalibus quae ref.

Exercitium motuum est exm itineratum
capitulum ~~quinq~~ lij

Exercitium motuum ad surgendum
est exm itineratum. Nam
prudentia cursoris et cuiuslibet viato
ris officium constat ex longitudinem
sue vie. pensare tempus exo formicaz
et apum attende mane tempestive to
surgere dictam quantocius inchoare. i
via non ni in necessitate gestare. nichil in
via portare. nil in via fabricare vel
facere sz toto corde ad priam festina
re. Unde quia magna longitudo est
et asperitas vie et tempus ad itinera
dum est valde breve mille adeunde
facienda sunt induere. non solis ori
tur de lx. qui dormiens expectare sz
mane ad surgendum est ante lucem
eo quia sepe bono hospicio ille carcet et
tenta qui ad illud pervenit nimis tar
da hora Exm de fatuis virginibus
matthei xxv. que quia valde tarde
venerunt hospicium perdiderunt Exm
ultimo iudicium de illo adolescente q
quia cum vrore dictam tarde inchoa
vit ad bonum hospicium pervenire non
potuit sed cum viris pessimis co
actus est hospitari ubi datum est
vrori mortis Ob quam causam im
meri quasi homines sunt mortui sicut
per patere legenti Ergo cum peniten
tibus ac in celum ire volentibus.
valde longa sit via sit quia lapidibus
plena. et constet aperte quia tempus
humane vite sit valde breve. vere
tunc quia prime via quae in celum est adducti
ua sit tempestuosus inchoanda exm
de helya 3o regum xx cao cum a
gelus in figura huius vei sic ait Dur
ge et comede quia gradus ubi restat
via. Ad liram invenit ad caput
suum subcinericium panem et vas
aque quae sunt signa tempestive prime
incipiende preter longitudinem vie.
Sed diligenter est attendendum quia
solum iter ex inchoandum sz inceptum
est continuandum donec perveniatur
ad hospicium sive ad brachium illi in
fine dispositum eo quia nichil penitus
prosit dictam tempestuosus inchoa
si an tempus contingat quiescere
vel pausare. Unde dicit quia onager
in deserto sola continuatione itineris
leonem se persequentem occidit qui
continue fugiendo in itinere quia non
gestando cum ipsum sic persequentem
sic debilitat quia hostem suum s. leo
nem nigit in dampnatione iti
tus et pene Dic qui primam incho
ant et eam non continuat dyabolo
viam parant. Nam et agnus lupo
conspecto et cognito continuo fuga
rapit sz post modicum gressum fu
git et sic non cursum continuans
que incepit mortis periculum non evadit
sed in os lupi incidit. Lepusculus vi
so cane mox se fugae committit. na

aliter se non defendit. Sed quia non
conatur cursum quem arripit. Sed
post se ad canes oculos sepe vertit
raro effugit dentes canis. Nam et
leopardus ad bestiam ex cathena di
missus eam cursu et saltu aggreditur
unde si ut cepit cursum continuaret
nulla bestia eius dentes effugeret
sed qr cursu suum non continuat et post
tertium aut quartum saltum fugit gres
sus raro ad morsum bestie pueniet
corripiunt. Ergo a filii volentibus
lupos infernales vel leones effugere
oportet cito cursum incipere et tam
diu per primam viam incedere donec
contingat ad corripiunt brachium pue
mire. Nam et leonis natura est ut sumo
mane per dia qrere incipiat nec a qrendo
postra desinat donec qd qrebat
inveniat. In hujusmodi rei signum
seu testimonium primum dictum de
beato nicholao invenimus esse scriptum
quod ipse primo die qua natus fuit in
pelvi positus ad lavandum mox in
pedibus se erexit et qui tunc primam
suam ieiunans feria sexta et qrta se
mel in die semper mitis ubera sugebat
qua sola vice contentus tota die sic
permanebat. Est et ad quoddam certum
valde apud quosdam pueribus quem es
sus iuvenis cognoscitur locus unde
exiturus sit lupus. Nunc et ego fili
et agnus sit exiturus. Exemplum in bono
de sancto ambrosio quod qualis futu
rus esset in posterum in cunis apparuit
qr dum infantulus in cunis iacet a
pes adiacentes et in os eius intrantes
et excutes in tantum post modicum
altitudine aeris se levaverit ut
videri pectus non possent quo mi
raculo tentus pater eius aut
hic infantulus vivere aliquid magnum
erit. Deus est bernardus dum adhuc
in uteromatris esset. qualis esset futu
rus ostensum est. Nam mater eius per
ipsius concepcionem vidit sompnium
psaltum futurorum catellum videlicet
totum candidum sed in dorso subrufum
latratem virtute contra mundum in
utero se habentem. Quod dum cuidam
viro denarrasset ille ypocrita voce
ait. Primum catulum matris eius qui
nascitur albus caritate subrufus mag
nos latratus contra mundi vitia dabit
quod sic fuisse verissimum esse constat.
Dicit esse de venerabili patre fra
cisco quem ex ipsis infantilibus annis q
dam in eo erat ad pauperum misera
cio liberalis. qua qualis esset futu
rus innotuit. Fuit etiam drodo dum
dyabolus adiuratus per quadam die quem
venerabilis pater cum natus totus est
conturbatus in furnum et ex tunc demo
nes fortissimi et sagacissimi sunt
ordinati qui bellarent contra eum omni
tempore. Sed quid hec admiramur
in scribe cum horipsum in lapsus tua xpianus
quem pagnum apparebat. Nam leo imperator
habuit filium nomine constantinum qui
fuit pmuosissimus et ut fera sevis
simus abutens imperio et tyrannus
qui a deo et sissima matre eius ab
cessit et magicis artibus demonum
sacrificiis et luxuriis totum se tradi
dit et cum hominibus malis a tenera
etate se nutrit. Hunc qualis esset
futurus in baptismo apparuit eo
quod dum baptizaretur a patriarcha
stercoribus suis lavacrum detrepa
uit. Cui patriarcha ypocrite dixit
Constat hoc esse maximum malum sig
num per hunc xpianus et ecclesie afflictum
Narrat esse auctor quod sorcaster quod
fuit omnium magicarum avium inven
tor mox ut natus apparuit fuit
mulierem sue signum dedit qr vitam
hanc miseram quam omnes homines incipi
unt a plorantes ille contra naturam

ĩcepit a risu stratim suo ridens ĩ
exitu. Item ipa die qua natus ē
alexander futurus dominator or
bis tota tira maximo tremotu cō
tremuit et tempestas magna gra
ta ĩ aere tiram grandine forti
pressit. Marcar et valerius maxi
mus. q̃ plato phus du puus ĩ cunis
iaceret venerūt apes ĩ os eius mella
liquātes per hor lingue eius dul
cedinē et futura eiq̃ sapiēcia de
signātes. Dicit ecc̃ idem q̃ qda
natus est homo noīe mutus qui cū
adhuc iaceret ĩ cuna formite illuc
accidentes more solito tuta via
ĩ ore eius tūq̃ ĩ horreo grua fru
mentina ponebant. Cūq̃ qd sibi ho
vellet fusset vir quda sapiēs re
quisitus dixit eū mutū ēe futurū
quod et sic postea fēm fuit. Mar
tar suetonius q̃ octauianus cesar
augustus du anq̃ ēet natus qual
ēet futurus apparuit. Na anq̃
natus ēet per aliquot mensēs pub
lice rome denūciatū est verū regē
romani populi pertinere. Unde ro
manus ēcitus timuit ne q̃s ĩfans
illo ano genitus nutriretur. sed q̃
grandas habebat vores ad se fu
turi dni trahentes eū tūc turauerūt
ne senatus ad rōe erariū portaret.
Item achaia eius mr du grauida
de eo esset ĩtestina sua ferri ad sp
dera sompniauit atq̃ per onē cēli
et terre ambiri explicari. Ille or
tauianus pr eius sompniauit ex
vrore ubar solis ēē exortū dic
go quo puer est natus pr ad consi
lium non accessit. Dn ingridius phis
causa eq̃ more compata horā ptus
ĩtelligens ĩ tris natū dnm affirmat.
Pregnans mr luna ex tiberio ce
sare a scribono mathematico re
quisiuit. si masculum ptuuret

Et ille ouū galline accipiens tam
diu calorib⁹ recentib⁹ fouit do
nec ex illo pullus ĩ signitus trista
tus exiuit. Tunc dixit ĩfantem
nasciturū alīq̃ regnaturū. Rex
phus dum semel ĩ aula sederet
qedā aduenit auis domestica et
ĩ eius gremio ouū fecit. Cūq̃ id
posuisset ĩ tira serpens ex illo ex
iuit qui ouū vndiq̃ circuiuit. Cūq̃
reduce vellet ĩ ouū anq̃ reduceret
ĩ trepit. Tunc phus aduocans con
iectorem quid sibi hoc vellet req̃
siuit. Cui ille ait. Nascet tibi fi
lius qui circuiens orbē mundū
ĩ ouo signatū et sue ditioni suppo
situ dum reduce volet ad hoc suū
regnū morte puentus nō potit.
Quod totū ĩ alexādro cōpletū ē.
Itaq̃ licet cōcludē hys exemplis q̃
verū est illud puerbiū qd tempes
tue apparet latrus vn lupus est
exituros et filie vn exituros est
agnus. Aduare signū optimum
constat esse cito penitēciā ĩchoare
q̃ vt habetur ĩ tremis. Iris vir
qui portauerit iugū dni ab adoles
cencia sua. ex a horū tibi gre in
paulo. anthomo. macario et hy
larione sanctissimo et prib⁹ alis
qui ad diuinū officiū accesserunt
ĩ sua florida iuuēcute. Imo mlte
fuere iuuēcule vir adhuc vir
tes arbitrij libertate. sicut agnes
agatha. margareta. cecilia. lu
cia. et katherina. q̃ dura valde
portauerunt tormenta. Dñi qedā
virgo ex tū ia dcā legit fuisse sū
sima quā tū pntes eius vellent
tradere nuptū. illa omno respuit
dicens. Absit a me vt meā offerā
iuuēcutem floridam. eratq̃ tū
redolentē mūdo vlissimo et cō

liter vane dūq; ihesu xpō pro
me passo et mortuo meam exhibē
dendam senecture hic mos est aut
hoim mūdanorū qui iocularibus
suis exhibent vetusta sua indum
ta. Quōq; igit tales sequēs iocula
tores faciem regem meū illis cō
similem vetustam ihesu offerens
vita mea peraminosam et per oia
vicia commaculata et cōtaminata
q michi cōtulit bona et bnficia im
mera natūre fortune et grē. Ad
vnūq; fidelū seruorū hor suo mor
tale fuerit dnō. Dnus subditor
suo plato. Dnic feria suo viro
Dnus vir gratiis et bonus bnfac
tori suo pmarimo. Ergo mei cri
mules parentes prēl abire. et tlia
michi vltrius ponere desinite. qz
ex nūc corde ego sincero iuuēcutē
meam offero illibata ihesu spon
so meo de cuius munere sum vi
uo. et bta finaliter cē spero. Amē

De qrto motiuo ad penitendū
Capitulum lm

Quartum ad cito penitēn
dum motiuū ē laqorum
periculum instantiū viā hanc per
quā pgimus vndiq; occupatū
Nonne pnūs hec nostra vita ar
dua est laqis tota plena et latroni
bus infernalibus obsessa ponēs ibi
nobis vndiq; decipiēdam. Ergo
nō est i via hac standū. nō i ea
gesendum. nō aliqnus dormien
dum. sz i ea qntorius ē currēdū
ne forte laqueū incuramus etiā
chiteū ei consiceuerit homines ibi
currere. vbi sciunt i via ēē latro
nes seu hoim pdatores. Ita et
sanctus anthonius cōsiderans di
uina iudicia tam occulta et cum
hys dyabolica temptamēta legit
exclamasse sic dicens. Quid est

dnē quod i mūdo hor geritur tere
gente q aliq; homines vita sua i
tēpore moriūt. aliq; vero mali
diu viuē pmittūtur. quidam
egestate pmūt. alij diuitijs dila
tantur. iusti et impij deliciis per
fruūtur. et iusti ac pij i edia con
sumūtur. Tunc vox desuper fta est
ad anthoniū dicens. Anthon ad
tempū intende et mūdi laqos nū
te cerne et ista iudicia diuina ne
cures. qz tibi scire ea nō licet. et
anthonius grados ad mūdi laqos
videns ait. Quē hoc laqos inuōs
et stupendos quis effugē potrit
Cui respondens ait. Anthoni. humi
tas. Ad de humilitate pmē dēt
intelligi. eo q pma nō solū laqorū
sit destructiua. sz ecē confractiua
dū omnes occasiones peccorū confri
git et diripit. culpas criminū ac
lacrimarū abstergit. Dū pmā ē illa
petri nauicula qua vir penitētia
tiens retrahitur. quā a tēpta
cionū fluctibus liberat. q ab in
fernalium piratarū faucibus eripit.
et qua fluctus inundātis maris
euadens et ventos ad portū etne
salutis adducit. Dū et de hys am
brosius ait. Deus i hor corpusculo
positus dēt sibi quirq; vendicare
de meritis cuiq; iter vite occulta
demonū infestatione velut latrū
multitudine obsidet. q per omnes
vias vt supplantatores insidiosi
animarū laqueos tendūt inuēabilium
mortium et pauescendos. Et cōclud
Nauigantibus q o nobis per hoc
mare magnū et spatiosum i quo
reptilia quoq; non ē numerq aia
lia pusilla cū magnis. i. diuisorum
iumentorū generū q secūm virtū nra
rū qntitatem i fatigabili nobis rum
et ieuitabili actione luctantur.

Valde prime frendū est ne naue
nram aut prella tēpestatis arri
piat · aut fluctus absorbeat aut
i crimē ignem piratā crudelis dya
bolus abducat · Itaq; prime nostre
naucula fortibus valde lignis.
validis operibus cōmunienda ac spe
et timoris authoris validis confir
manda Unde fratres crisogonus fra
anasta sic per hoc mare naufragā
dū temptationū ventis et undarū
ictusibus quatitur talia scripta
mandauit Vide ne turbereris o filia
eo q tibi pie viuēti tollerabilia
inferuntur adūsa · nō enim de pcis
sz pbatis · vno ei fine cōcludūt
huius mūdi pspera et adūsa · vide
go ne i aduersis et tristibus desspa
cio · vel i letis et psperis tibi elato
dnetur · Omnia inquit mare et i q
naucule nostre vilificant · et sub
vno gubernatore deo aie nostre nau
tico fungunt officio Quorūdā
igitur naues vt fortissimis funiū
neruis solidate contractos equoris
fluctus illese pteransent · sz quor
dam fragili tabularū iunctura
naues eorū i mari tranquillo portuū
vicino pirlitate suū optatū nō asse
quuntur portū De hoc et ceteris
Dicit ita Tradū quoddam est hoc
via seu vita mortalis i quo bellū
continue gerimus · qz milicia est vita
hoīs super terram Ecce igit iter
serpentes tutus ingrediūr vel se
curus dormitat · Ecce dulces
iuxta viperas somnos capit Na
et si semper non pruriat tn solli
citat Decurrus est go aut perire
non posse q iuxta periculum non
posse · Nec ille Ergo cū tanta sint
in hac vita pericula qs resistere dū
tāns prellarum tumultuacoibus
illuditur ni prime naue arripuerit
q ad portū triumphalem peruenire
possit Unde Hieronimus ait
Cauendū igitur diligēter vulnus
quod non sine magno dolore curatur qz aliud est integra naue
et salue membris cuctis ad por
tum venire saluus q mūdū he
rentē tabule fortibus ictibus ad
saxa collidit Ergo o homo creatura
rarū dignissima dsere tua de
clinare pericula et querere tibi re
media per brutorū exā Quōq; nō
pisces se tenent toto posse cum
terra et qerunt sibi latibulum
inter saxa dum sunt maria pro
cellosa ac tempestate cōmota ·
Quōq; nō tpe tempestatis et ipul
suū tumultuūq; ac ventorum
aues fugiunt ad condensa siluarū
Quōq; non i turissimis locis con
struūt sibi nidos vbi facilis nō
sit humanus accessus nec ven
torū i pulsus · Item aīalia q ssi
bilia valde declinant itinera que
rerunt ab hominibus esse tuta ·
Unde cerua iuxta has vias tutas
se pomit ita vt a feris oībus tu
ta esse possit · Sed quis enarret
q sit sollicita sibi qrē remedia
contra qrūq; pericula · Nōne ramus
dum grauatū se sentit herbam
qrit et comedit quā ventre re
mollit sicq; feces noxias per
posteriora foras mittit · Nōne
cerua vt facilius parē possit p
ciosum lapidem qrit cum vrtice
facile prium edit et lac multipli
cat i mamillis · Nōne siluestris
capra venatoris pcussa sagitta
eā ex vulnere cpunit quada herba
Nōne vt sus dum patit morbum
febris formicas qrit et co
medit qrū esu continuo febrem

Job. 7.

2 scorpiones

pellit. Item qn̄ eius visus casu ali
quo ebetat ad apum aluearia va
dit quibus caput imittit vt per
curatur ab eis in oculis quorum
ictibus dum educitur sanguis/oru
lorū tenebras a se pellit. Serpē
dum infirmitate grauat esu her
be cuiusdam amare curat. cuius v
ture humor euomitur quo infirma
batur. cū eē infirmitatē iterum
feniculum comedit quo curatur
Aquila p salute pullorū suorū
duos in nido preciosos lapides po
nit quibus omnia venā repellit
Mustela si aliquo casu filios ce
rū vl̄ interemptos iniciat cōsili
mō ab interitu reuocat per lapedē
preciosum. Sili mōdo filios luci
restituit. quadā herba. Vardq
dum se sentit infirmū/quit huiā
nū cuius esu a se exuit morbum
Apis foras egressa dū ventos se
nit et plumas cōtra ventū calculū
ore rapit. et cōtra plumā ad iacē
dum supinā se ponit vt sub se po
sitis alis eas illesas seruet a plu
uis vt post plumas mox volare
possit. Ergo et tu dūm hostilia
tela sentis/dum aquis tribulacio
nū et ventis temptacionū illudeis
calculū ore rape. i. xpm̄ ore cordis
fortē apphende et supinū te po
nendo telum totis nisibus iuuere
sicq; saluabitur. Due ale quibus
possis in alta volare/que ale secūdm
sam̄ augustinum sunt dilectio dei
et proximi. Nam et mugil piscis
dum natās in aqua sentit retia
piscatoris cōtinuo retrocedit et
se super aquas eleuans qi volās
retia transit saluū. Ergo tu nō
discers a pisce retia dyabolī vt
possis eius manus effugere. Que
ras q̄o tibi ex o bruorum dū te se
tis infirmū/dum meis oculis ebata
tū/dum sagitta dyabolī vulneratū/
xpm̄ lapidem preciosum quo a te ce
cutias omne telum aie inimicum
Queras tibi nichilominus herbā
salutiferā cordis illustratiuā/fe
brium spualium expulsiuā/brutum
petratiuā/et omis humoris cō
sumptiuā. s. virginē mariā. vir
ginem dīgn̄ regiam ex dauitica stir
pe natam q̄ priorum apud deū
singularis est aduocata. Vnde
ipa figurata ē in ruta q̄ est oim
serpentiū fugatiua. ē etiā figu
rata in tedro cuius odor mirabilis
oia venena expellit. Ergo si vis
laqos effugere serpentinos. si vis
effugere hostilia tela tam multipha
ria domini ihesu mrem mariam
ama/eā cōtemnis precibus ad te vo
ca. Non sirpora qua eius nō ino
ces merita gloriosa quibus possis
hostilia tela euadere. In vrbe
romana q̄dam fuit matrona no
bilis virgiū marie valde deuota
hns vnicum filiū ex marito suo de
functo sibi derelictum. huic nobilis
dne deuocion dyabolus inuidens
i tm̄ eam carnis temptacionibus
stimulauit q̄ eā q̄ miscerī cū filio
suo carnaliter fecit. sed nō ex hac
eā a deuocione vīgīnis marie se
parī valuit. Volens igit̄ eam
confundē publice humanā assu
mens effigie ad curiā senatoris
accessit philosophū summū se ee
asseruit ita vt posset futura q̄q;
p̄dicē cū cerneret expedire. Ad
dum senator audiuit eū vt seni
straret orauit. Trans igit̄ secum
dyabolus ut ante suū assequi poss
itentiū cepit eidē maleficiorum
oculta detegere et aperire. Cū
hor sepius pegisset cepit pinceps

Ex.m

.f.

credè universa que dicebat qd
dum dyabolus aperuit ei sic aut
Nolo vram maiestatem latere
m. dne quia quoddam flagitium
admittitur i hac vrbe tamenorme
vt nō puū imineat ciuitati piculū
si pena nō fuerit publica expiatū
Nam talis genere illustris et cla
ra scitate famosa cū ppo filio carli
amisceretur amercio. Itaqz senator
iratus iussit āte eius dnam suis
aspectibus pnitari Cūqz necessitate
tūta se cerneret cē artatā onem
i suū auxiliū quoerit pnitelan
sz nullus fuit ausus ex orbis illi
comitatū ipendere. omēs ei stupe
facti sunt ex scelere. At illa oi
auxilio humano destituta ad mi
sericordie regina cui fuerat val
de deuota se cōtulit et eā cū la
crimis i suū auxiliū adoraūit
Oratiqz illi mr mie affuit eiqz
dixit: Noli timē o filia sz vade
et tua mor cōfitere pcā vt sic
mea cōcomitatiua pniaqz digna
fias. Cū go fuisset confessa et ab
soluta dna nra se illi adiunxit in
via et illi facta est consocia Dya
bolus igitur qui iuē senatorem
stabat et aduētū huius dne expec
tabat dum illa cepit cū socia ap
parē cepit dyabolus totus palles
cere et quasi mortuus apparere
Cui pses quare sic palles. qre
velut mortuus appares. Cui dya
bolus ait Regine celorū vultum
que dnam illam comitat ferre
et videre nō possum Quibus
dictis statim ab oculis senatoris
euanuit Quod dū ille videt nō
solum eā absoluit sz et magnus
pconus scitatis eam famosam

Ex.m

effecit. que inuenta ē digna a re
li sociari regina Fruit et quida
miles nimiū dives q omnia sua
i vanis expendens frus ē pau
per Cūqz p verecundia ciuitate
reluta hoīmqz frequētia secessisz
i deserto requirens sibi locū ap
tissimū ad merendū ubiqz fletibz
vacaret et lacrimis subuo illi e
ques terribilis apparuit q tam
tante tristitie requisiuit Cūqz o
mnia e narrasset ille dixit ad eū
Si michi i modico obedire volue
ris maioribus soluto diuitis habū
dabis. Spondet miser q omne qd
iusserit adimplebit dūmō faciat
quod pmittit Tūc dyabolus ait
Ecce vadēs i domū tua i tali lo
co requires vbi tot auri libras
reperies Tu aut hor m̄ facies
q vxorē tuā tali die hic ad me
adducis. Itaqz miles domū redi
ens et cuncta reperiens vt ille pro
misit. Letus igitur nimis effectus
statuta die dixit vxori equum
ascendite qua vos oportet aliq
mecū ire. At illa totaretremuit
et se dnē nre virgini marie cō
mendauit cui tota deuota erat
et ob quā deuotionem dyabolus
eam oerdē volebat Cūqz sil per
viā irederent et quādam i via
ecclām inuenirent illa de equo des
cendens dnam nram oratura
ecclām i trauit. vuro ex expec
tante. dū aut se beate vgini
amendaret confestim obdormi
uit. Et ecce totius mie mater
pia illa sic dormiēte dimissa i
eius habitu et figura foras ex
iuit et equū ascendens ad locū
militi ordinatū accessit. At dya
bolus illis oculis cū appiqre

repisset mor tmore stupefactus
ifremuit et vltra perdere non
psumpsit · sz ad virum sic ait · In
fidelissime oim hoim cur m tulisti
illusisti · Ego tibi dixi vt m adducas
tua coniugem · et adduxisti m dei
genitricem · qrebam vxorē tuā
vt vindicarē me ī ea · et m adduxis
ti mariam q me torqat et ī in
fernū demergat · Tuē illa dixit ad
demonem · Tua temeritate spūs
nequissime mee deuote noce volus
ti · nō aut ipsune hoc tibi cedet
Nunc go hac te plecto sma vt ī
infernū descendas et nulli de te
pro me amati noce psumas · Dya
bolo go cū magno eculato fugiente
miles de equo exiliens ad pedes
virginis se pecit et venia postu
lauit · At illa eū dure redarguit
et ad vxorē ī certa dormiētem re
dire ac dyaboli dueiis reuīciaē
iperauit · Quod ille p oia fecit
et cū vxore ī laudibus vgīnis p
seuerauit omī tēpore quo aduixit
Ergo si cupis effugē laqos īmici
deuotus cē studeas virgīnis maie
genitrix dei nri qz turpe cē vt bō
sua remedia nō qrat qn de suis
remedijs sit bruta ammalia con
tent cē solluta ·

De peccato ī ingratitudīs cōtra
deū et sōs Capm lim

Quintū motiuū nos ī ducēs
ad penitendū cē ingratitudi
nis vitū · quod tāto semp magis
cē costat quāto qs ī pro āplius
pseuerat · hoc ei ingratitudinis ma
lum valde cē fugiendū qz cē dine
gre offensiuū / et mte repulsiuū
ymo est fomes tocius pectatis sitra
tiuū · Quo dicēs nō maximū
malum cē oīm creatorem offendē
tribuatorem repellē / redemptorē

n p 51
Cont.

pessimū nō curare / sz dura frōte
eius mandatis obstitē · Ecce longe
gravius adhuc cē costat post
offensam ad eū redire nolle coq
pcm aliqn aducit et ex sub rep
tione quada quā sepe cōtingit / sz
stare diutius ī pcis ex malicia
puenit · et ī excusationē hoc frm
nō recipiat / sz qui pro qmisso in
gratitudinis malū supaddit · adeo
oculū dine pietatis offendit q xm
amarissime ī truci flēre coegit
Vnde bris bernardus ī psona xi
patientis ī truci ait sic · Vide hō
quid p te patior · Ad te clamo · q
p te morior · Vide penas quibus
afficior · Vide clauos quibus con
fodior · et cū sit tātus dolor exterior
ī cruis tū planctus cē grauior · tam
ī gratū · dum te experior / Nūquid
nō dicit esse grauē periculum cōt
tirenū regem hastam leuare vel
gladū educē vl eū a suis tris ex
pellē a quo fendum accipimus tpale
Nūqj nō omnis tlis crimen lese
maiestatis īcurrit · sz numū ag
gravat offensa si homo diu per
pseuerat ī culpa nec illi velit ex
hibere emendam · Ergo qntū est
malum qmqz grave pcm et qn g
int punendum sup mū regē offen
dē ac post offensam per penitēcia
ad eū nō redire qui nobis tot con
tulit bona · bona nature / bona
fortune / et bona gre · tū āpla do
na scie · spondens ecs bona feli
citatis eterne / si voluerimus pen
tē · Quis ei digne posset verbis
exprimē ecs si lingua demostenis
diceretur / et sibi facundia tma
tonis adesset / cum sapiēcia salo
monis qntā ac qn magna bona
deus humane natūe contulit · Nō
ne magnū bonū est ipm cē p quo

conseruando sic solluere sunt omnes creature Utrqz sic rñdebis
Sed constat q̃ maius bonũ est
viuere q̃ esse quia viuere habeat se
per addicionẽ ad esse · qz si bono
addat bonũ fit maius bonum
Et maxime hoc est verũ cũ 2m
bonũ qd primo superadditũ est · e
primi nobilitatiuũ Et nũqd non
i tñ viuere nobilitat esse vt Augustinus
et pho testibus · oiẽ sba viuens
sit nobilior et melior i qm̃ h̃ qoi
qualiber substancia nõ viuere · Non
nobilior est vermiculus viuens
celo nõ viuere Item si sentire
p̃supponat esse et viuere et se ad illa
habeat per addicionẽ illis duobus
melius constat esse · Vnde omne
sentiens i q̃ntũ tale melius est oi
nobilissima planta viuere et non
sentiente Et qm̃ ista ratio vera
sunt restat concludendũ intelligere
siue discernere bonũ esse maximũ
cũ p̃supponat esse viuere et sentire
et addat illis bonũ erimie digni
tatis sumũ i genere creature · qo
o homo maximã tuã dignitatem
considera · et p̃ellentia tuã ad cete
ras creaturas examina sepius
et mastica p tantis bñficis Deũ
lauda · et si ingratus ei fuisti hac
tenus dure plora Nam et pisis
vir quidã fuit qui semel bufonem
considerans amaras valde lacri
mas p̃dicebat Cũqz cãtor piscis
inde transiens causam ab eo luctus
inquirit ille ei dixit · Ingratitudi
nem meã ploro · Nam attendens
q̃ deus me talem nõ fecit · sz ee
nobilissimũ michi dedit · et sua me
ymagine insignuit · Dum tantis
Dei beneficiis ingratũ me sentio
lacrimas continere non valeo · Vn
auctor de spu et aia ista considerans

dicit · Miser ego · q̃ntũ deberem
diligere deũ meum q̃ me fecit cũ
nõ eram · et de nichilo fecit me
non lapidem non arborem · non
auem · vl aliquod tale · sed hoiem
me voluit esse · dedit qz michi vi
uere sentire et intelligere quo sub
deo i bonis natiue nichil melius
pt esse Et addit Cum hec bene
ficia diligenter considero dolore
putre et rubore confundor Ergo
o homo maximã tuã ingratitudi
nem cõsidera et eã cotidianis fle
tibus laua cũ videas nõ recedere
a diuina iussione que a deo dotata
sunt solo ee sicut i elementis
et corporibus celestibus pz aptere
et illa q̃ cũ esse acceperunt viuere
sicut sunt omnes plante · sz nec
sic q̃ cũ ee et viuere acceperũt
et sentire sicut sũt omẽs bestie
et fere Quod ei causa e Rñde
si potes q̃ tu solus ce oibus a deo
dns oim rerũ fris et solus di
uina ymagine insignitus ac solus
ce hys omibus ad sumũ bitudi
nis bonũ ordinatus a tuo tam
maximo bñfactore toto tuo posse
retribuis · nullas ei grãs reddis · ei
seruire contemnis · et te vocã
tem · ad se cotidie reuocantem
audire dedignaris · Verũ iquid
meũ voratu nec rñdit michi Sz
sicut publicus primo dicit · quia vo
caui et renuistis extendi ma
nũ meã et nõ fuit qui aspiceret
Io quoqz ego i interitu vro ride
bo · et subsannabo cũ vobis quod
timebatis euenerit Ecce q̃ntum
malũ est deũ non audire et eius
bñficis ingratũ existere · sic go pz
q̃ homo solus ingratus est Sed
vt hoc magis appareat nota hic
q̃ homo ingratus deo ingratus e

angelus. et ingratus e primo xx

Primo homo ingratus e deo
qz vt tactum est non redit a
primo reuocatus ab eo. Nunq; non
accipitres et falcones ac alie multe
aues domestice ad suos dnos re
deunt reuocate. Nunq; non canes et
verberibus foras pulsi mox redeunt
reuocati ad oia p dnis suis pati.
Nunquid non serui ad dnos et filij
ad parentes et post verbera redeunt
reuocati. Quod igit causa e q solus deus cum ver. sit dnus sit et pr
pissimus a seruus et filius non
auditur. Nola ingratitudo e causa
eius. Qz homo e ingratus pro
bnficio creationis. Capm lv

Ude de nondum q; ho ingratus
deo inuenit p beneficio cre
ationis, p bnficio redemptionis. pro
bnficio conseruationis. p bnficio gra
tificationis et sponsione gloificationis. Dico primo q ho est ingratus
deo p bnficio creationis. Et hoc
probat primorum parentum et et angelorum
qui quasi mox fti auertendo se a
creatore exterere igti. nec vllas
ei p factione seu creatione gras
reddiderunt sz acceptu bonum potius
contempserunt. Nonne omnem animam et
et hominum gne filij amat parentes
qui eos gnauerunt et eos sequunt
et tm minus e gnare q; creare. qz
creator dat totum. gnator do non
totum dat sz parte. Et hoc maxie
verum est in hoie cum q; aia non e in ge
nerate sz tm a deo create. Ergo
creator e iure magis q; gnator
honorandus silr et amandus. Ad
tm quia vt plurimum videmus ee
contrarium nulli det ee dubium quin
sit in nobis ingratitudinis vitium dui
simode finaliter punienda. Nonne
tibi videret ingratus q carens mani

bus pedibus oculis naso vl auribus
si ille qui sibi her membra reddet
hys mebris acceptis ab eo offendet
Ergo q; ingrati nos omes sumus qui
amibus istis mebris q a deo acce
pimus. ipm toto posse offendimus
atq; cu ipsis eius adiutorio de se
uimus. Ne nonne ingratus existet
et filius mortis existet q castrum
a quoqz rege custodiendum recipet
si regi illud reddere remittet et inimic
eius tradet. ac cu coptes regias
impugnaret. Ergo homo valde igt q
existit qui castrum sui corporis a deo
custodiendum accepit si seruus de pa
bolo illud tradit. et ee hoc filius mor
tis ee nuncuatur. Sed qui vita sensuq
caret vl stultus omno nichil intelli
gens existet. nonne ingratus foret
si ei qui her oia sibi largiret. no
toto corde seruiret. cuqz totis vi
bus no amaret. Qz nonne her oia
a deo in creatione accepimus. et ei
illus bonis q accepimus no seruimus
sz semp eum potius impugnamus
Ergo p bnficio creationis ingratitu
dinis bene argum dum creatori
gras reddere dedignam. Sed hoc ad
iudge qntum te honorant qn te oib
creaturis terrestribus pficit et te
ctorum dnm constituit. Nonne tu illum
iudicares ingratum quem rex toti regno
suo preponeret et eum a se secundum sta
tueret si ipe regi no amaret. si
regi no seruiret. si eius bnficia
gratias no repensaret. Ergo si
deus te toti regno suo pficit. oia
subiecit sub pedibus tuis. te pre cun
tis gloria et honore coronauit.
constat te ingratitudinis arguendum
tanta dona nature tu corporis
q; aie ad dei iuria verti.

Quod homo e ingratus p bnficio
redemptionis. Capitulum lvi

Verū homo ē ingratus pro
bnficio redemptoris quod
multa bnfica cōprehendit. Nōne iudi
caretur ingratus qui debitor mortis
existens nūc qui mortuus esset
si nullas ei gratias exsoluerit q̄
eū a mortis fauces liberaret
Sed homo debitor erat mortis etne
et erat mortuus morte culpe Ergo
suscitatorem nō amare vitiū est ingra
titudinis. maxime pena pu
niendum Exm de pellicano q̄ dū
mortuos filios a serpente occisos
iuenit suū eos sanguinis infusione
suscitat et quos ex eis tāto beneficio
gratos iuenit diligēt fouet et nu
trit. et ingratos primus a se pellit
ner vltius eos pascit. Ergo nō per
serpentem mortuus et per pellicanū
postmō resuscitatus. videt ne sic ingrat
ne ab eo tum ipse in vltimo iudicio
excludaris. Item nōne illum iudicā
res ingratum quē videres ab adiutorio
incarceratū et fortibus vinculis alli
gatū si nō illi gratias reddit q̄ eum
adiutarū vinctū et ligatū et seqz ab
arctissimo carceris eruerit. Dr hoīes
in carcere erant. qz mortui quīti ad ma
los tenebantur per diabolū in infer
no. vel quīti ad bonos in limbo. vinci
deo tenebātur cōstricti in peccō. Nōne
g° xpō gratiē debemus quo sunt
mortui de lacu educti. et vinci a peccō
rū vinculis absoluti. Ipse nāqz in
sanguine testamēti eduxit vinctos
de lacu in quo non erat aqua Nū quidā
deo fuisse narratur q̄ a quodā mag
no drachone cauda inoluctus ligā
tus tenebatur Cūqz p nimio dolo
re clamaret fortiterqz rugiret q̄
dam miles d' per desertum iterēs
dum rugitus tā fortes audiret
proprio itinere deviato ad locū ru
gientis leonis accessit. et videns
leonē sic astrictū cauda serpentis
euaginato gladio serpentem occidit
at sic ligatū leonē absoluit Ad
bnficiū absolutionis leo adeo gratā
tē arrepiuit q̄ talē mulier adhe
sit vt morte sola ab eo separet
Narrat etiam plinius q̄ homo quidā
transiens per quoddā desertum
reperit filios panthere in quē
dam fontem cecidisse de quo nullo
mō per se poterant exire Cūqz
eos suo ignemo extrxisset panthera
quasi gratias illi agens cauda sua
illi blandiebat et facie ac per
totū desertū ei se assonans viam
itineris semitam illi ostendebat.
Ergo et si p sua liberatione sic
pūt bestie esse gratiae quāta gratitu
do iuenire deberet in homine Item
nōne dicēs illum ingratū q̄ si cecus
esset. et gratias nō referret ei qui
sibi oculos et visum reddit. Sed
homo cecus erat et in tenebris sedē
bat quē xpūs sua pūcia illustra
uit. et lumē illi amissum restituit
qz sedentibus in regione vmbre mor
tis lux orta est eis. Ergo si homo
illi gratias nō reddit ingratitudinis
vitiū nō refugit Exm hic pone
thobie qui p sua illuminatoē mag
nas dnō gratias referebat Cecus
ecce ille iherosolimitanus xpō domino
illuminatori suo gratias referebat
immensas Nam refert ecclesiastica
hystoria q̄ iuxta fōtem macharium
in deserto hyema crudelis bestia
morabatur quē cū cecos filios
genuisset ad fōtem macharium
eos tulit et signis quibus potuit
illi supplicauit vt eis lucem reddet
Quod dum vir dei intellexit
signū crucis illi faciens eos illu
minauit Itaqz illa cū filios ad
speluncam redijt et accipiens ob

De bita exoluit

Ex

Pellicanus gratos fouet ingratos pellit

Ex

Leo a draconte tento a milite liberatus gratus

Panthera gratis

Cecus illuminatori gratus

Incarceratus liberatus

Zach 9

Ex

pelles quas habebat et bestias quas
depdata fuerat eas ad cellam hoīs
dei tulit ibiq; qui gras agens derelq;
Nonne fo turpe erit si sit ignotum
aial naturalit manuetu · vbi tm
potuit ee grata seua fera

Quod homo e ingratus deo p
bnficio cosuatoie Nam lvn

Certu homo est ignatus deo pro
bnficio gubnacoīs seu cōseruato
nis · Sicut ei per dina potiam
de nichilo ad ee pduximur · sic per
eius influciam i esse cōseruamur
Dicit ei radius est a sole qz si sol
cessaret influe necessariu eet ra
dium deperire · nā dies nichil aliud
est q; solis effectus qm sicut sole pn
te est · sic sole absente desinit ee ·
quia per solis pniam cōseruatur
i esse Anima sicut e cā vite i corpe
sic est eet cōseruatiua · Vnde sicut
pnte aia vita corpori datur sic per
eius absentiam remouetur · Nūq;
nō fluuij omes filij et fontes i nichi
lum tenderet si aquas influe mae
cessaret Filio aut fortius vt dicit
oīs creatura i nichilū tenderet
n eam manus cōdituis i ee cōser
uaret · qz plus dependet creatura
a creatore q; radius a sole · q; flu
uius fluuius a fonte et q; vita
et motus a corde · Vn Augustinus
sup genesim dicit q e queda omni
potens vtus que si ab hys q crea
ta sunt aliqn cessaret spes oīs ne
tenderet · Di ei vt dam seruus dei
et filij plato i thymeo · angelus gra
no natura e i mortalitate suscipue
quia omagis cet aialia nō habent
quo seruari valeant a natura n
tm ee influencia dina Ergo sicut
a deo accipis ee sic ab eo cōseruaris
i esse · sicut continua est tua cōserua
tio sic ee deberet et gratiarū actio

q si nō fit ita recte ingratitudinis
argueris Nam vngues qz ee cordis
fumo siratibus hnt ee et ab eisdē
cōseruatur i esse · sic cordi p bnfi
ee gratia vt statim cū cor aliquid
patitur sicut i calore febrili ondi
tur maifeste stati vngues i tū
patiūtur vt mox pallore et nigre
dine · vestiantur · ac eet moriēt
comoriātur · Ite attende qz te nō
solum cōseruat sz pasit et guber
nat ac vestes filij administrat · Nū
q; non grate sunt bestie pascentib;
eas · Nonne canes pro modico pa
ne res dnorū suorū custodiūt et p
eis mori se tradunt Nā inuenti
sunt canes qui p mortuis dominis
plorauerē et se fame mori perm
serunt · et qui mortuis dnis vin
dictam exqsierūt · sicut i libro de
naturalibus ee ee a posita sunt
Ite inuenti sunt equi q; plorauerē
i mortibus dnorum p tibo vidi et
aspero illis dato · Imo equus ern
tisse fertur i epitaphio fauentie qui
propta dni sui morte pmisit se moi
fame · Nūq; nō accipitres et fal
cones qz a dnis suis pascuntur v
sa vite eos pascunt dū aues pre
dantur et capiūt quas illis ad q
medendū i pendunt · Nā et gallu
ne p teu vili lolio quod raro acci
piunt pullos et oua restituunt
Duces p bnficio sue custodie cōt
lupos riscos agnos et lana i pendūt
Azini et cameli p modico tibo et
vili onera sup se magna ferunt
et maiora q; recipiant bona re
pensant · Boues p modica pabula
quia sero recipiunt curruū mag
nos oneriū post se trahunt · tra
ara fodiunt et longe plura
q; accipiāt bona rependunt Ergo
tu homo qui tata gnā tiborū vi

Exm

nor et bestiu a deo accipis nonne
existis ingratus et a bestiis deficis
et dignus penis acerbissimis inue
niris si deo saltem oris gratias no
rependas in quo tu non deo sz tibi
ipsi nocet. Ad homo sit in
gratus deo p beneficio gratificatio
nis. Capitulum Vum

Verum homo ingratus existis deo
p beneficio gratificationis quo dum
gratia et virtutibus adornaris et ab
omni morbo culpe eriperis et u
ptatem animae salutem reparis
Nonne per fidem rationalis acie
potentia illustratur ad verum. per
spem irascibilis erigitur in arduum
per caritatem concupiscibilis amat
bonum et per has tres virtutes ordi
natur ata in deum tangit in summum verum
summum arduum summum bonum. Prim
per cardinales virtutes ordinatur
homo ad proximum tangit per prudentiam
in eligendis. per fortitudinem in tole
randis. per temperantiam in utendis et
p iustitiam in distribuendis. Item
gratia q est omni virtutum forma est
medicina acie curativa. conservativa
tua, promotiva. confortativa, qua
liberamur a culpa et a pena et per
ducimur in finem ad gloriam. Quid
her tibi pia bona videntur. Quod
si maxima bona sunt, gratie ergo da
tori reddente sunt non pue sed
magne. quod si non facis ingratitu
do te arguit. Quid non illum iudi
cares ingratum qui non honoraret
medicum qui eum a morte eripuit
et sanum servavit. Et si hoc est ve
rum de medico corporis. quid tunc erit
verum de medico animarum. Itaq
si tantum medicum tam beneficium non ag
nosis qui ad te curandum de loco
tam remotissimo venit qui suis

stipendiis te curavit. Imo qui
p salute te tradidit. ingratitudi
nis detestande prum arguis. Ma
et leo legitur fuisse rome q access
it ad quendam rusticum laboratem
et ondit ei nutibus se spina vul
neratum in pede. At rusticus ex
signis intelligens quid quereret
pedem eius diligenter aspexit. atq
spinam foras traxit seu eduxit
Cuiq leo se curatum sensit submis
so capite nutibus et signis illig
tes exhibuit. sz in corde acceptum
beneficium sigillavit. Itaq postmo
dum accidit ut rustico ob crimen
amissum a romanis capto leo cra
postra raperetur. Cuiq rusticus
ob culpam amissam tradendus
bestiis devorandus ad arenam
ductus fuisset oi populo expectante
mittere fere ad ipsum devorandum
misse sunt. qui mediatus leo
omnis erat. Quem leo agnoscens
et beneficium accepti memor cristes primo
ex bestiis occurrit ei capite sub
misso lingit eius pedes rept et
ipsum a bestiis reteris illesum ser
vavit. Quod romani videntes
et causam ab eo tanti beneficii au
dientes plurimum admiran de bes
tie gratitudine rustico pristine liber
tati restituerunt. et leone dimisso
freum ad nemoris futurorum lris
mandaverunt. Dili de quoda
leone in legenda sci Jeronimi legi
Ergo si sic gratie ee potuerunt
bestie p medicina tam pia tam
lenis cura exhibita. quita gratitu
do deberet esse in homine p medi
cina tam ampla tam copiose exhi
bita. et tam duris expensis vulne
ri applicata. Dn bernardus pro
oibus beneficiis suipsis in xpi psona

sic aut / Popule meus quid tibi
potui facere et nō feci Quid
igitur est causse q̄ diabolo tibi adu
sant magis libet seruire q̄ mihi
nō ei ille creauit vos nec pastor
Dī si istā oīa pua videntur ing
tis non ille sed ego redemi vos
Duo pīo Non argento vl' auro
non angelo aliquo sz ppio vos / Cetm
cruore redemi Cetm si nec tam
multiplicauere decens est a vobis
debitū famulatū exigi / omissis oī
bus saltem cr denario diurno me
ū conuenit per bernardū Et Au
gustinus ī psona xpi loquens sic
ait / Cū ceb ī imitus o homo igitur
pri meo reconsiliauī te cū esses
longe vem q̄rere te cū vendidus
esses vem redimere te cū iter montes
et siluas errares ego q̄sui te / et
ne ferarū laniarentur ore ego col
legi te / laboraui / ploraui / sudaui
frigus habui / corpus meū flagellis
exposui / caput meū spinis confo
diendum tradidi / manus et pedes
clauis obiecī et latus meū lancea
pforari pmisi / sanguinē meum
fudi / aiam meam posui vt adiuge
rem te mihi / et tu ingrate separas
a me Dz nō tlis iob q̄ nec ī perdi
tione rerū / nec ī morte filiorum
nec ī plagis suoz mēbrorū / nec
ī exasperatione amicorū / aliud fecit
q̄ deo grates reddidit creatori
Dūs iquit dedit / dūs abstulit / sicut
dno placuit / sic factū est / sit no
mē dī bēdictū Et iqn sic factū est ideo et
ipe sanatus fuit / ar oīa pdita
duplicata recepit Dz filij israel q̄
p pharaonis flagellatione p sua
eductione / p maris apertione / pro
ecipnorū submisione / p columpne nu
bis pressione / p celestis panis ex hi
bitione / alysq̄z bnficijs multis sibi
a deo collatis nō vt debuerūt grās
dnō reddiderūt sz semper contē
tiose se cōtra dnm habuerūt idcō
omes in deserto pierūt nec ad
terā pmissam sunt intrare per
missi duobus tm exceptis sc̄z ca
leph et iosue qui dignis bnficijs
grati extiterūt / De excellentia
mirīs dei sup oēs creaturas / Tra lix
Crum ad dnicas laudes
credimus pnē q̄ quod ho
nois et laudis impēdit dei genitri
uxē cōmunē sm̄am cheronimi et
bernardi / Nulli iquit cheōmq̄ dubi
um quin totū ad gloriā filij per
tineat quicqd honois eius genitri
fuerit ī pensum Quae restat hic
aliquid pōnē de hys q̄ sunt grati
et qui sunt īgrati mīs dei Nam
sunt nōnulli qui eā sepe salutāt
et reuerent honorant sicut suā eriā
alij qui eam blasphemant Triago
sunt hic dicenda de dnā nostra
Et primo eius ondenda est celsitū
do / Secundo bonoz ad eā pōnē
da est gratitudo / Tertio ponenda ē
malorū ingratitudo / Est igitur primo
tractanda mīs prissime celsitū
do vt sic appareat malozū ingrati
tudo / Nūquid nō amāda reuerē
da et salutanda est dei mater et
filia quē illū contrepit peperit et
nutriuit q̄ nos tanto pīo compa
uit / Nōne honorāda est q̄ ipm
pīū nrm p nobis exposuit / No
ne merito est salutanda cōtinue
tuq̄ meritis sās et pīibus ab hosti
bus visibilibus et īuisibilibus libe
ram Quis omq̄ tutus inte
dit vlla via nisi illustratus hac
eximia maris stella Deū sum
mū iudicis ira placare posset nisi hec
existet aduocata / Nam sicut bnar
dus dicit / O homo seruū habes

ad deum accessum. Ubi habes matrem ante filiū. et filiū ante patrem christi filio ondit pectus et ubera filius pri latus et vulnera. nullatenus pt esse pcul repulsa ubi tot cōcurrunt caritatis insignia. Dn igitur misereri nō posset mr oipotēte sed et qui nollet regina mie.

Exm

Tempoe leonis i patois multis victoriis potiti sarracenī cōstantinopolim tra mariqz obsederunt ac tuces iuocātes auxilium mrie dei ad votū meruerūt exaudiri. Nam tantū famē deus pribus dōnis. sarracenis i misit vt nō solū asinos camelos et equos sz etiam homines et stercora manducarent. Cū igitur sit mortui et cōfusi reuterētur ad pa grādo ignea de celo aducit q in tm aquas mais feruescere fecit vt vi caloris nauium pice liquefacta naues cū hostibus sint submerse paucis ex illa nimia multitudine ad dei magnalia ans enarrāda euadentibus. Ergo de laudanda et cōtinue est salutanda q tanta apud deū est dotata potentia vt michi velit quod non possit obtinere. In huius ei rei figura salomon mrii aducentis ex solio assurexit et thronū mrie iuxta suū constituit eiqz sic ait. Peter mr mea quia fas non est vt confundā faciē tua. Et qs veritatis i dubiū. qs xpus qui michi dotauit q pius ipe nō fecit. q pntes sic honorādos pcepit quin ipe i mre dignissima seruiet q alios seruiē mandauit. Unde ipa e archa. a dmin testamti i qua her tria erant sz lex mosayca siue due tabule testamti decem cōtinētes pcepta. ppter plenitudinem veritatis. Urna aurea cōtinēs mānā ppt plenitudinē pietatis et virga aaron florida ppt altitudinē pratis. Ipa est illa archa noe sup quam aperte sunt omnes catharacte celi qri eam descendēt. omīs virtutes et grie. et eā leuauerūt adeo i sublime vt oi pure plana sit creature. Ter ipa est vellus gedeonis i quo solo ros fuit. et i omni tra siccitas apparuit. qd oīs scriptū siccitas e quasi secta. et nulla vgtum cōparata. Unde scriptor exponens id psalmi descendet sicut pluuia i vellus ita ait. Vellus tū sit de corpoe. nesciat corpois passiones. sicut et virginitas cum sit i carne nesciat inuiria carnis. Haz ait ybber celestis i virgineū vellus placido se infudit elapsu. et tota dinitas in carne se contulit. qm fm e verbū caro. Dicit igitur in comparatione dei nemo bonus est. sic in cōpatione mrie dei nulla mler est pfta. quantumcumqz exime sanctus sit. Ergo restat q ipa sit vsqqqqz pfecta. Dia exempla huius mundi pbant q i vgine fuit tāta gre plenitudo quanta potuit ee i pura creatura. Nā constat q dei perfta sunt opa. et illud dicit esse pfm cui nullū pt fiei additamentum quantū ad genus suū. nullū ei est creature genus qd nō sit pfectū hnēs q qq illi generi est nectū cui si fieret additamentū vllum. genus nectō mutaretur. Nam si sic nō ecet. deus michi perfectū fecisset. nec mūdus perfm quoddam existit. quod contra augustinū et phm ecet. ymo contra aptissima veritatem cū ab exemplari suimo et pfectissimo opq i pfectū pcedē nō possit. Dicit ei

ex finitis partibus non potest fieri infinitum. quia finito finitum addito nihil fit quod finitum. sed multo magis omnes partes infinitum sunt necessario infinite. sicut ex ipsis in genere suo non potest componi perfectum licet partes sint imperfecte composite compatere. Ergo cum mundus sit quiddam perfectum cum sum multum nihil rationabiliter potest cogitari addendum constat omnes eius partes in se considerates esse perfectas quibus tutte compatere vel collatae dici valeant imperfecte. Unde in confessione ecce de omnibus legimus scripturam. Vidit deus quod esset bonum. et de omnibus sed est dictum. Vidit deus cuncta quae fecerat et erant valde bona. Est igitur quodlibet genus perfectum in se consideratum non quod quodlibet genus indiuiduum in se consideratum sit perfectum sed quia in omni genere est ponere aliquod indiuiduum quod est omnino perfectum in illo genere habens scilicet omnia illa quae sunt illi generi necessaria. Et hoc innuit phus dicens. Si optimus equus est melior optimo asino. equus quo simpliciter est melior asino. dabo intelligere quia in omni genere sicut est ponere aliquod indiuiduum in perfectum. sic et aliquod usque quaque perfectum sunc optimum quod idem est. Unde boetius de consolatione libro tertio prosa quarta hoc sic probat dicens. Omne quod in perfectum dicitur id in comparatione perfecti imperfectum esse habetur. Quare igitur quodlibet genere in perfectum aliquod esse inuenitur necesse est in eo aliquod perfectum esse respectu cuius ipsum dicitur imperfectum. quia perfectione sublata non potest fingi aliquid esse imperfectum cum vnum relatiue dicatur ad alterum. Cum igitur inter omnia creaturarum gratia nobilissimum sit genus humanum restat in eo ponere aliquod indiuiduum usque quaque perfectum. sed non est dare alterum quod virgine benedicta. quia xpus secundum quod homo non prope dicitur indiuiduum quia non est ab alio omnino diuisus sed deo vnitus. Unde sicut Damascenus dicit non est in vpostasim speciem reperire. quia species quae de toto esse indiuiduorum totum esse non dicit quia diuina nam non exprimit quod in xpo principaliter existit. Ergo sumpsit humanae ne indiuiduum quod oportet omnino esse perfectum et virgineum indiuiduum. quod adeo decuit esse perfectum vt nullum posset suscipere perfectionis incrementum. Et hoc expresse dicit vba sororum. Non iconium de ea sic ait. Vt verum fatear quicquid humanis potest dici verbis minus est ad laudem ipsius. Ergo ipsa est maior omni laude. et maior omni humano sermone sive superior omni narratione. Unde et bernardus dicit. Tanta est vt quanta sit enarrari non possit. Quia hec ita non essent si in summo gradu perfectionem genus non haberet vel si ei aliquid addi posset. Ergo concludere plane licet quod ipsa fuit vas gratiarum omnium in nullo penitus diminuti sed in gratia creatae sumpsit perfectum. Unde iconium. Bene dicitur gratia plena quia reliquis sanctis per partes datur gratia in maria vero se tota infudit plenitudo gratiarum. Nec ait quod non habetur ex parte sed in suam plenitudinem non est aliquid addere posse. Quare concludimur quod mundi domina in summo creatae naturae esse plena quod concludi non posset si vel minimo dono dei carueret. eo quod ei illud minus addi posset. Unde iconimus ait. Si diligenter ea inspiras. nihil vnquam. nihil tandoris et gratiae est quod in ea non resplendeat. Ipse bernardus dicit quod ipsa

ē aqueductis per quē omē gre ad
nos diuantur. Et dicit ppter ea tā
to tpe grās defrasse qz nondū int
cesserat aqueductus. Qz nulla grā
descendit per eā q nō fit i ea. quē
i nullo dono est defectus. Item nō
solum habuit gratiae plenitudinē. qua
more vasis plen capere vlt non
posset. sed habuit et gratiā redun
dantem. vt sicut bernardus dicit
de plenitudine eius accipiat omis
gratiā. Verū ē q de ea dicit ancel
mus. q nō solum fuit plena sed
est superplena. Quod cogitabat
homo q plene et supplene fieri
possit vlla addicio. Ite ancelmus
dicit. et ē ptr hoc p se notū. q
gdcūqz modicū ī cōuenientis deo ē
ī possibile. sz maximū ī conueniens
esset q deus nō posset mirem quā
ab eterno elegit et pelegit sume
pfectam efficere. q cum sua carne
vestiuit. suo lacte lactauit. suauū
manuū laboze nutriuit. q tm ī co
laboraut. q tm ī eius passione
dolorem sustinuit. vacua ea aliq
gratia dimisisset et ipsam ex aliq
pte remanere fecisset. Ergo pone
dum est q sicut deus dedit. sic ea
et sume pfectam effecit. Ite creata
nā nō patit aliquod vacuū rema
ne. q o mlto forcius nec creator
natiue. Sed ego sacrata vas fuit
capacissimū. vas vndiq spongiosū
q o sicfuit ī sumo repletum nec re
manset aliquid vacuū. et cū cēt
capace omnū gratārū repletū est
vsqz ad summū. Sicut omē aque cur
runt ad valles. et si valle sub
valle nō inuenint ibi subsistunt
qz fluere vlt nō possunt. sz vallis
oim vallū per suma humilitate
fuit dna mra. q o omē gre fluere
runt ī eam. Ipa ei est illa nubes
rorida radys solaribus vndiqz pe
netrata. ad pluuiā ppparata ī qua
celestis arcus i. xps dns gnatus
Ipa est ecc illa tra bndicta ī qua
omē celestes radij descendentes
ibiqz se aggregantes et mlipli
cates ea sume fecerunt ce fecun
dam. Item hic attende quid ad
confirmacōē oim pdictorū dicit
anselmus. Decebat iquit vt filius
dei conceptus de mre puerissima
fieret q tanta puritate niteret q
sub deo maior nō posset itelligi. sz
posset sub deo maior itelligi si ei
aliquid posset addi. Quae nō
relinquitur q ī sumo fuit dni ple
nitudo. Item b'nardus dicit q
aia vginis totius diuine sapie
penetrauit abissum. ita vt quātū
possibile fuit sine p̄sonali vnio
ne luci illi videatur imersa. Ve
vo quātū possibile fuit sine per
sonali vnione cōprehensibili luci
fuit imersa. q o ei vltra aliqd
dari nō potuit. Dn ipa ī scpta
ra figurata ē p telu q sole lu
na et stellis ceteris ē ortum nu
meo et specie differentibus. ī q
signatur plenitudo oim gratiarū.
Ipa est celum creacōe primū. matria
dignissimū. condicione puerissimū
essencia simplicissimū. continēcia
capacissimū. qz omnū continentū
qualitate p lucidum. figura ro
tondissimū. vniformiter luminosū
sume quietū. et dei specialissi
mū habitaculū. Vn ypha.
Dns ī telo sedes eius. Nec ē
ppter hec oia pdicandū q deus
eam facere potuerit melioze ru
sit potencia infinita nec vllis
sit limitibus artata. sz oīs ca
ta natura ē ī nuo pondere et
mensura. et o certis limitibus

est contrita · quare et si deus am
plius potuit dare non tamen potuit
creatura pura a plus recipere · Igit
ex predictis sibus concludamus qp ipa
post filii est a nobis sume laudan
da et continue salutanda · qz mlta
bona mlitaqz auxilia pueniunt sa
lutantibus eam sicut subdita p
bant ex a secn capitulo cravarum
Quedam beneficia collata laudan
bus mrem dei Capitm lx

Caqz vt mri dei nō sim
ingrati eius qdam laudan
bus eam ipensa bnficia sui pone
da vt ad eius laudem intetur hua
na natura qua sume cernimus ee
pigra/et videmus ingratam qua cos
magis mouet ex a qp verba · Igit
fuit quida mōchus q eleus epus du
ad suspiciendum epatu iter faceret
venit ad quida arbore sub qua pau
lulum se repausauit Cuqz supinus
ibi iacet et arbore ipam respiceret
oia folia vidit stripta salutacioz
mrie dei continentia Cepit go ab in
tolis querere si ibi vmqm stetisset aliqs
ho scus Qui dicerunt quodda ibi
aliqn stetisse hospitale vbi bonus q
da homo erat iohanes noie qui sp
dum aliqd dicere volebat salutacioz
vgines pmittebat Tunc ille ad pe
dem arbois fodere cepit et corpus
illius incorruptu inuenit de cuius ore
radix arbois videbatur exire Qui
da miles nobilis valdeqz dives ordi
ne asterisiensem ingressus nichil aliud
a mgro potuit discere q dicere Ave
maria · Que tri verba ta aiude te
nuit qi quocūqz iret quicqd agere
sola her vba ruminaret Tandem
ri esset mortuus et sepulcrus sup
eius sepulchru exierunt quoddam
lilium speciosum cuiq vni quodqz
foliu Ave maria aureis liris habe
bat in septim Curiosi igitur omis
ad tam grande spectaculu tumu
lu effoderunt et radice lilij de ore
mortui militis procedere reperiere
Quidam protens valde miles
in coi via castru habebat omisqz
transeuntes spoliari faciebat · Deuo
tus tn domine mre erat · eaqz oi
die certo tpe salutabat · nec saluta
cione p aliqua causa dimittebat
Quada vero die quida religiosus
a deo inspiratus ad milite venit · et
omis de sua familia ad se aggregari
exoraiuit · Cuius du miles omnes
vocari fecisset vir dei per spm aliqi
abee cognouit · et vt ipe qui aborat
vocaretur rogauit Tunc cellerariq
qui solus aberat est vocatus Qui
dum intrus venisset et viru dei
aspexisset tribuliter reuolutis oculis
ppius accede non audens caput vt
amens agitabat Cui vir ait Adiu
ro te per nomen dni mri ihu xpi vt
quis sis nobis edisseras · et qua
de causa huc veneris nobis pandas
At ille ait · Heu me quia adiuratus
me pdere cogor intrus Ego ei sum
demon et non homo q hanc forma
hois indui et xm annis tu hoc mo
lite sic pmansi sp expectans si
salutacionem angelicam qua cot
die frequetare solet aliqua die
omittet · vt sic i cum prate accep
tr ipm primus suffocarem et cas
tru ri vnusis subingerem Ded
qz nulla die salutacione vgines
amisit · potestate i co hic no potui
Hiis dictis statim ab oculis
eoz euanuit · At miles nimiu
timens ad pedes viri dei se pro
iecit et venia postulans vitam
suam de cetero emendauit · soli
tasqz vgines laudes augmentaui
uit · Vir quida beati vgini

Valde deuotus apud dnm suum qp
prorem sua illicite amaret per
iudiam accusat q ab ipo dno suo
militi incendio fuit adiudicatus
Miles igitur fornario suo dixit
vt eu que sibi sumo mane pmo
mitteret ptinus i fornace pcederet
Dui qo hunc illuc mane mittet
quada ecclam cu ptransire contigit
Ingressus qz e ecclam vt dnam nraz
virginem beatam salutaret interi
dum ibi fit ecc vnus de accusatori
bus eius a militi missus est ad for
narium vt videret an id ipe misse
rat ipletu ecc. Ar fornarius et
sui hunc rapientes eo q pmo illuc
adiuenisset eu i medio flame de
merserunt. et reddente illi domino
quod aliu iniuriose accusando meruit
incoetem et deuotu beate vgini
liberauit. Fuit quada domine
mre deuotus qui plurimu tstis e
rat eo q eam sepius deuote salu
tans. nulla ab ea vl salte per sopi
nu consolacone propiebat. Iniqz
hac absortus tristicia cepit cessare
ne dnam more solito salutare
Cui illa apparuit i veste purpurea
nio vsqzquaqz pfecta dixitqz illi
Dant michi carissime vestem tue
uste. sz quia adhuc modicu fire
restat ad hoc vt ea cpleas tua
deuocone nd deserat. Ipe aut
hac visione consolatus et coforta
tus pristina deuocone reassumpsit
et augmentando addidit. Aliu
da monachus iuuenis i tm de
uotus beate vgini erat q eam
omni die seruiens flexis genib
rentices salutabat. Quada igit
die i seruicio mostern nimium
fatigatus. suas salutacones ce
plere nd potuit. stans qz ex hor
nimis tstis. cosolatus est a mre
toetus cosolacois q apparuit ei
et ait. Noli michi dulcis fili ex
hac causa tristari. sed cu mea bn
dictione ptinus vade et dorm.
Cum eni tibi ipotentia faciendi
i corpore sit. esto bonam volun
tatem accepto q opere. Ar ille
nimium exhilaratus ad lectum
se contulit vt dormiret. Florent
tpibus nris quada ad morte
e iudicatus qui erat capite puniendus
Cuiqz p confessione eius au
dienda quida e fribus ad eum
ductus fuisset post confessionem
qsiuit a fre si posset de venia
spem hre. et quid posset age quod
aie ecc vile. Cum fr eu confortas
tatus cepit eu ad pmam i ducere
et vt speraret de venia ne time
ret doctus vt dicit Aue maria
qnnus beam vgnem apud filu
aduocatam hret. Cuiqz salutacone
beate vgnis deuote dice repisset
mox i eum tata gra supuenit vt
totus lacrimis pfusus i tm apa
reret ce contritis q toti omibus
testaretur nullo mo se hanc pena
delle euadere asserens eam ce iu
stissima cu fuerit maximus peco
ru oim. Dic qz ductus ad pcham
p totu via dixit aue maria. Et
quod mirabile e postq cessauerat
absisum audientibus omibus qui
aderant pluries dixit aue maria
In comitatu bononensi tpibus
frederici ipatoris quida nobilis
homo fuit qui quodda castrum bo
nonense hostibus prodidit. Sed bo
nonenses illuc qntorius accur
rentes et castru reperiu et hoes
suiz omnes adiudicati vt primo
ad caudas equoru per omne cui
tate tracti. postea rapinibus trun
cabantur. Ar ille nobilis q vita

pessimus fuerat conuersus ad do
minam eamque toto corde salutans
dum trahebatur semper sine intermissio
ne adeo deuote eam salutabat
vt omnes homines attrahentes in deuo
tionem virginis adducerent. Nam
et ipse meritis dnae in tanta deuotio
nem adductus est. vt cuncts audien
tibus diceret qui pro toto mundo nolle
se ad hanc penam non venisse perquam
ad cognitionem dei et miseriae eius
puenisset. Fuit et quidam mo
nachus domine nostre valde deuotus
qui nimis molestatus dolore capi
tis dum consuetas genuflexiones
ad laudem dnae nostre non posset facere
nec eam more solito salutare tpt
minuit tristis esse. Itaque quodam sero
dna illi apparuit et manu capiti
eius apposita sit ab eo omnem capi
tis dolorem repulit. vt ex tunc
usque ad mortem nullum omino dolo
rem in eo sentiret. Item ex hoc de
uotior illi fratri tepit eidem seruire frequentius. Quidam fuit
dna beatae virgini valde deuota
~~valde deuota~~ quae sepe eam roga
bat vt sibi filium suum ondere dig
naretur. Cui dns ihus pueribus mirisque
quinque in psona elegantis pueri
apparuit eique sit ait. Nostra salu
tatione mane vgines. Cuique illa
eam se fore asseruerit puer ait.
Dic igitur eam quo dicente cum
puenisset ad vbum illud. et benedictus
fructus ventris tui. puer exhila
ratus dixit ad eam. Ego sum. quo
dicto statim disparuit. sed dna
illa mirabili deuotione repleta
permansit. Quidam monacha
sacristia siue monasterii volens
de nocte ire ad matutinum quae cor
rupto et carnali amore amabat
dum an altare vgines transiret
eam deuotius salutauit. Cumque ad
ianua puenisset cetera seram non
potuit inuenire. sed quamdam manum
loco sere sentire sibi videbatur. Cu
que non cessaret quere vox ad eam
facta est dicens. O filia mea quere
niteris perforare manum meam. Reuer
te ad locum tuum o filia nec predere
delis vltra. Vox illa voce pie ma
tris audita toto corde compuncta et
alio immutata deo et beate vgini toto
facta est ~~humilima~~ deuotissima.

Vxor cuiusdam magni principis fi
lium non habebat. et ob hoc dnam
nostram vt filium sibi daret exorabat
Quem ab ea exaudita fuisset tanto
beneficio non ingrata ad honorem
intemerate vgines magnum monasterium
construxit. quo repleto monachis
milites et magnis dotata diuitiis co
tidie diuinum officium ibi audiebat.
Verum postea infantulus creuit eum
beatam virginem salutare perdocuit
Quadam igitur die dum ad quoddam
viridarium iuxta mare cum puero exiuis
set illo iuxta mare cum pueris ludente
vnda maris eum arripuit et attraxit
Quod dum matr audiuit plurimum
tristis fuit. eum tam beate virgini de
uote commendauit. eamque rogans vt
sibi filium redderet quem dederat
Post tres igitur dies dna quedam
ambulans super mare puerum ad litus
adduxit ibique reliquit. quem matr re
ductum dum vidit admirabile super
fusa lectina qualiter euasisset requi
siuit. Cui puer ait. Cum me vn
da maris rapuisset tepi dicere.
aue maria. moxque dna quidam
affuit pulcherrima cooperiens me
clamide sua qua erat induta ita
vt nec vna gutta aque me tangeret
Quibus matr audiens ad filium ait
Ex quo fili michi illa te reddidit

que et te michi primo donauit
meito frūs cē sui uuis · et iō fili
bolo vt eius de cetero seruiens in
tendas rebus oībus alys derelictis
Dirigitur cū monachum fecit et
i monasterio suo quod condiderat
nutriendū tradidit · sed post mo
dicū puer obiit quē mūc mr ad
se traxit · Mater eius puer mōcha
effecta et beate vgīnis tota deuota
i eius laudibus est confirmata

Exm m

Fuit i sardinia est homo qdam
qui confessus est frī cuidā q cū
pānis extractis sue vestibus ptes
natiuē (vl natiū) turpiter denudasset mox
membris oībus dissolutis sola illa
lingua i prāte remansit Cūq
frater requirēt quare hoc domū
sibi a deo tredēt cē frm ille dixit
q ob meritū beate virginis quam
hac lingua salutabat · Fuit qu
dam est latro qui licet cēt totus
latrocinijs deditus erat tū beate
virgini valde deuotus · eamq se
pissime salutabat · Quadā igit
die comprehensus i furto adiudicā
tus est suspendio · Cūq suspendēt
i ligno mox clemencie regina affuit
et sic laqueo suspensum tribus
diebus suis benedictis manibus sus
tentauit · vt nullam penitus lesio
nem persenserit · At illi qui eum
suspenderant transitū inde fecē
tes puauerūt eum nō bn fusse
laqueo constrictum et iō (vl sunt) misi
cū gladio iugulare · Sz pia dna
que eū sustentabat illorū gladio
manus opponebat · ita vt ei nocē
non possent · Cūq ab eo quererēt
quid hoc cēt et ille dnam mam
se tenere et defendē respondēret
mox illi ad dnē nre deuocionem
quersi et tanta eius clemēcia reci
tentes hominē continuo deposue
runt ac quocūq bellet libē abi
re pmiserūt · Cum et ipē consi
derans tātam in dna pietatem
corde pfecte compunctus mōstra
vitā assumpsit et vgīni ac eius
filio q adiunxit deuote seruiuit
Ecce q̄nta confert bnfica grās
dnī nri mr pia · Quare sepe cū
cum filio collaudanda · et q se
pius angelica salutacōe deuo
tissime salutanda · De pe
nis coram qui sunt ī ira dōmi
ne nre · Capitulū lxj

Sed nota hic q quda bn
fictus dnē nre q tot die
p peccatoribus orat et adiuorat sī
valde ingti · ita vt eis nō suffi
at q eam nō laudant · sed eam
est vituperant et blasphemāt
q̄ius cor quda i pnti q̄no nō
transeant i punti · Quam q
dam i partibus lumbardie extitit
iuuenis qui sepe blasphemis deum
i petebat et mrem eius · Cūq se
uel ad taxillos ludēt et de quoda
puncto iter ipm et sociū suum
contencio fieret · ille iniquus sic aut
tunā sic habere cultellū hunc i
ventre meretricis marie sicut est
verū hoc quod dico · et hoc dicen
do cultellum cū ipetu i tra defix
it quasi dnam pcussisset · Tan
dem cultellus e terra extractus
sanguine apparuit cruentatus
Quod dum hi qui aderant
vidissent ptinus aufugerunt
Sed et ille infelix homo mox a
ludo surexit et qr nō ex corde
penituit dna statim vlcio per
cussit · Nam cū domū redies
astū sue domus i trēt subito ca
dens spm exalauit · sicq digna

Exm horm p

Exemplum m

meins recipiens i puncto ad infer
na descendit. ¶ Alius quidam Ex.m
i sardinia lusor fuit qui cu lideret
ad tabulas cetarillos piceret di
cens ad dedecus sancte marie co
festim expiravit et tantis detur
de eius fetor exit vt nullus de
sociis suis ei posset appiquare
sic quidem deum offendebat fetor
idem declarabat. ¶ Marma Ex.m
rius quidam fuit qui deu et mrem
eius dum luderet blasphemabat
Cuiq blasphemias suas yferret
et caput super tabularium ictima
ret oculi eius a capite excutes fr
tabellarium cecederunt. ¶ Rome Ex.m
apud scm Johanne de laterans
dum quidam an ecclesiam luderet
vnus ex eis videns q tarilli sibi
ad voluntum non respondere ·lapi
dem ira succensus accepit et i salua
tois ymaginem fortit iactans i tym
poibus eam percussit · statimq lapis
est ymagini infixus · et de ipius
temporibus sanguis fluxit. Nec
mora silis plaga i auctore sceleris
mox illata est que adeo fra est no
tabilis vt nulli dubium esset q hoc
fecisset. ¶ In apulia vir quidam Ex.m
fuit deo et beate marie virgini
valde odiosus sz tpalibus dnis qb
habebat plurimum gratiosus quibus
io placebat qz crudelis erat et ma
lus et qz pauper sine mia pdaba
Vendit at dum quedam pauper
rogasset et ab eo pecuniam extorqset
q pauper deo se iuuante effugit
Quod dum ille a quibusdam labo
rantibus audiuit mox ifremuit
ar i ypm et eius mrem iratus ma
ledicta vocit. Cuiq ab ipis opann
bus pauperem i sequendo recessisset
nubecula qdam nigra super caput
eius descendit. Ad cuq iratum
tatu ille timore incurrit q ad ip
sos operiis p succursu exclama
uit Dz illi maximo timore per
cussi accedere no sunt ausi. At
miser ille du niteret se defende
contra hostes subito minutati
reperunt vestes eius i frustra p
ua consendere earumq minutias
super spinas ypique ibi sepis
iponere. Quo pacto statim ful
men cu sonitu venit et illi a ca
pite vsqz ad pedes quasi resim di
uisit deo illi reddente quod meruit
In ciuitate senensi vir quidam no Ex.m
bilis hnc sz moribus detestandus
et vita dum semel ad sardu an
scm pauli ecclesiam luderet et pu
tus ei ad voluntu no respoderet
ar deu et mrem eius blasphemare
repisset. mox ei sanguis abinti
mis prupit et per os foras ex
di cepit. os eius ad ptem
posteriore deducitur et lingue of
ficio vox priatur. Multis aut id
videre accurrentibus et dinu in
eo iudicium laudantibus miser du
domu deducitur sn cofessione
mox moritur nec dubium quin des
cendit ad infernum. ¶ In eadem Ex.m
ciuitate berrorariq quidam quido
nus nouelli qui tur ibi pratem ge
rebat du an quadam ecclam ibidem
ludet et mrem dni blasphemasset
mox vt maledictois prolat verbu
lingua eius i tm laxata e q foras
bn p palmam est egressa ab ore.
Quod os videntes i timore mira
bilem eduxit Illico aut loquelam
amisit et absqz pma vita finies
eo quo meruit adiudicatus est
¶ Quidam alius lusor fuit qui ver Ex.m
miculosam et ferdam dnam vraz
appellauit sz mox vt sume detes
tacois vbum emisit grauissimam

infirmitatem incurrit et p cicta
sui corpois foramina tanta ver
mium multitudo prosiluit vt q̃ q
to ab eis consumptus e vite ter
minum dederit et a vermibus tin
sidiens ad eternos accesserit.

Exemplum

Sagittarius quidam dum sagit
tando plurima perdidisset tur
batus contra deum et mirem eius
arcum fortiter trahens sagittam
sursum contra celum emisit. quasi
deum sagittare voluerit. Cuiq;
sequenti die ad ludum rediisset sa
gitta eadem hora qua emissa fuerat
redit et coram eo sicut tira sanguine
tentata cecidit quasi deum vt voluc
rat percussisset. In quo deus ondē
voluit q̃ enormiter ille peccasset
Ex hiis ex̃ patet q̃ sit grue deo
et miri eius ingratum existere q̃ gra
uius nō laudare q̃ gravissimum
verba illis blasphemie irrogare
Quod homines sui ingrati custo
die angelorum sunt.

Secundo c̃ homo ingratus
angelis dn̄i q̃ntum in se c̃
peccando eos contristat quibus obli
gatur ad multas grias exsolven
das. Quas ei huiusmodi verbis dig
ne exprimere possit q̃nta sint circa
nos bnficia angelorum. Ma primo
constat q̃ sint nri custodes et
defensores. Quis ei sine eis
tutus existit. tutus incederet
tutus dormiret tutus viuet. tu
tus se bello contra hostes acies co
mittere tam potentes. Nonne hostis
nr̄ fortissimus est et nos q̃ infir
mi. Non est cum potens in terra q̃
illi comparet pt quia fras est vt nul
lum timet sicut hetur in iob. Nonne
hostis nr̄ est sapientissimus. nos vero
insipientes nonne est sollertissimus. nos
vero pigri. Nonne est insibilis et in
corporeus nos vero corporeis et
cum nos cibo indigemus et somno. ipse autem non comedit nec bibit
nec dormit. sed semper noctem pati
existit. Ergo quis tutus viuet
si angelica nobis custodia non
adesset. Unde per ysaiam dnus dicit
super muros tuos hierlim po
sui custodes. Et in psalmo. Angelis suis mandauit de te vt cus
todiant te in omnibus viis tuis
Exemplum hetur 4o regum 3o vbi dicit
q̃ rex syrie posuit insidias
regi israel in diuersis locis vt eum
caperet sed helyseus prpha omnes
illius insidias regi isrl detegebat. Cuiq; ex hoc rex syrie tur
baretur misit equos et currus
et robur exercitus vt raperent
helyseum. Cum igitur venissent et
circumdedissent ciuitatem vbi vir
dei erat. puer viri dei dum
mane consurrexisset et exercitum
conspexisset clamauit ad dnum
suum dicens. heu heu heu mi
dne quid faciemus. Cui ille
ait. Noli timere plures enim no
biscum sunt q̃ cum illis. Orante igitur
vero dei aperuit dns oculos
pueri et vidit q̃ mons erat ple
nus equorum et curruum ignea
in circuitu helyseum. Ille q̃ in vi
tas prim hetur. Du ei abbas
moyses a dyabolo plurimum tem
taretur. venit ad abbatem isi
dorum postulans ab eo auxilium
et consilium. Tunc senex duxit il
lum in domum et dixit illi vt res
piceret versus oriatem. Ad
dum ille fecit vidit multitudinem
demonum q̃ paratos ad bellum
Tunc dixit isidorus ei vt vul
tum ad solis contueret ortum. et res
piciens vidit immobilem militem

dinem angelorum patrum ad iuuandum. Tunc senex dixit ei: Vide ne vltra timeas quia multi plures sunt qui nos iuuant quam qui contrario nos impugnant. Tunc abbas moyses accepta fiducia sequutus securus reuersus est ad cellam. Ergo si sic ab eis custodimur sollicite sic ab eis defendimur nonne maxime ingratitudinis arguemur si eos non amamus non honoramus sed nitis malis eos offendimus. Quis est ei qui si aduersarium habeat ago se tueri non valeat quia eum non diligat qui ipsum tuetur sua custodia seruat. Nam et elephas cum in principio capitur vnus ex venatoribus eum arcere obseruat qui alius expellitur qui eum iuuans. Cum bestia non ingratia existens eum tanquam suum defensorem diligit et sub eo mansuescens de manibus eius cibum sumit et de cetero ei obedit. Ergo tu non facies angelo te seruanti et custodienti ac contra invisibiles hostes defendenti quod suus fecit bestia defensori.

Qui angeli sunt nisi consolatores et confortatores. Ca. lviii

Quem angeli sunt in angustiis nisi consolatores et confortatores. Dicit ei Ambrosius super lucam quia boni angeli dum cernunt eos ad quos mittuntur ex suo aspectu turbari eos ne formident stati confortant. Sed mali angeli timore quantum possunt augmentant vt sic in periculum eos mittant. Dicit lucas. Angelus missus ad zachariam dum eum cerneret ee turbatum eo quia timor irruerat super eum confortauit eum dicens. Ne timeas zacharia. Sed in eodem. Angelus missus ad mariam dominam virginem dum eam cerneret ee turbatam. Ne timeas inquit maria inuenisti gratiam apud deum. Et matheus. Dum mulieres ad sepulchrum domini redemptoris accessisset angelus domini descendit de celo et reuoluens lapidem monumenti sic eum sedebat. Erat autem aspectus eius vt fulgur et vestimenta eius alba sicut nix. Dum pre timore eius exterriti sunt custodes et facti velut mortui. Sed ipse mulieribus timentibus dixit. Solite timere ergo confortant et angeli contra hostes.

Quod dum iacob de mesopotamia reduxit ad patrem et nimium timet de esau fratre suo sicut dicit genesis xxxii. Fuerunt ei obuiam angeli dei. Quos cum cernet ait castra dei sunt ista qui ad auxilium dum parat. Et sequitur in eodem capitulo quia dum transisset vadum iacob ecce vir luctabatur cum eo vsque mane. Deus cum videret quia eum superare non posset confortauit eum dicens. Dic contra deum fortis fuisti quanto magis contra homines plebeios. Quasi dicit quia times esau fratrem tuum quia homo est quanto angelum te defendere potuisti. Legere totam illam hystoriam. Item et ad horipum iudicum scripto. Cum essent filii israel contra madianitas a domino postularent auxilium venit angelus domini et stetit in quercu quae erat in ephra. Cum gedeon frumenta purgaret in quercu dixit ad eum angelus. Dominus tecum vir fortissime. Cui dixit gedeon. Obsecro mi domine si dominus nobiscum est quare apprehenderunt nos mala ista vbi sunt mirabilia eius que

Exm

Exm

fecit coram pribus nris ꝛc. Et angelus ad eum Vade i hac fortitudine tua et liberabis israel de manibus madyan Et secq̃ postea quo omne exercitu madyanitarꝝ debellauerit cũ paucissimis sociis · eo q̃ angelus ei bellantis astitit qui ante eũ omne exercitũ straueraut. Ex m hic pone de paulo Actuũ xxvii° qui dixit ad viros qui secũ erat i nauiꝰ Suadeo vobis bono aio ec̃ qr amissio nullius aie erit pterq̃ nauis Astitit ei hac nocte michi angelus dominꝰ dicens · Ne timeas paule qr donauit tibi dns omnes aias qui nauigant tecum ꝛc. Lege hec oia i biblia

Ex m

Quod angeli sunt nostri pugnatores Capitꝰ lxiii

Item angeli sunt nri pugnatores nra bella bellantes Ex m de arcangeli michaelis quo defendit sipontinas et eorꝰ inimicos sicut i eius legenda potis inuenire Ex m ecc̃ 10 machabeorꝰ xi°. vbi hetur q̃ cum iudas cum adusarijs dimicaret et vehemens pugna esset de telis viri quiq̃ i equis et armis aduersarijs apparuerunt e quibus duo machabeum habentes medũ · i columnem ab hostibus conseruabat · sz i adusarijs tela et fulmina iaciebant ita vt ex eis xx milia iterierunt · Lege totam hystoriã libro et capitulo pallegatis Habet ecc̃ aliud exemplum 2° machabeorꝰ xi°. vbi dum machabeus et qui cũ eo erant dmm cum lacrimis exorarent vt bonũ angelũ eis mitteret i salutem et ipse machabeus primꝰ assumptis armis alios secũ simul subire periculum hortaret et fribus auxiliũ ferre apparuit q̃da ꝛc̃ precedens eos i vestem candida armis aureis hastam vibrans Quem videntes omnes mie dnm benedixerunt · et animis confortati non solum homines · sed et bestias ferocissimas ac muros ferreos erant penetrare parati Leonũ igitur more i petri irruentes i hostes duo milia pediti · et mille sexcentos equites ex eis pstrauerunt · plurimi vulnerati nudi fugerunt abiectis armis · sz et in fugam omis conuersi sunt ·

Ex m

Theodosius i pator magnꝰ theodosij ex filio nepos fuit homo tam admirabilis sciratis tãq̃ deuote oiõis vt orando omnes vincerẽt inimicos et angelorꝰ adseporaret auxiliũ · Nam cũ tribus suis par cẽt soluta iter romanos et persas theodosius arthoborũ principem miliciẽ contra persas cũ exercitu misit sed erat ei estuatio maxima de euentu bellorum · i solo tñ deo fiduciam hns ei oia cõmittebat · tãq̃ orando i petrauit diuinũ auxiliũ · Nam angeli mittebantur a deo i auxiliũ romanorꝰ qui iter illuc agentes milites sic onerũt iubentes orare atq̃ confidere quia romani victoria consequerentur tãq̃ cũ sarracenis i regis psiarũ auxiliũ venissent tñ deus eis metũ incussit et nullo psequente fugientes putarẽt ronos sibi insistere et nõ habentes quo libẽ fugere possent se cum armis i fluuiũ effiraten pecerẽt vbi ex eis plus q̃m centũ milia pierunt · Ipse etiã multis prelijs debellati patrem petrie primi sui compulsi

Quod angeli sunt nri ductores Capitꝰ lxv

Item angeli sunt nri ductores · Vnde sicut i exodo

A debellauit

Ex m

dicit in illa columna

dicit i illa columpna nubis et ignis
q̃ precedebat filios israel quia eunte castra
monebant et quia stante castra fige
bant angelus ductor fuit ¶ Unde
typ quo egressi sunt ex egypto du
cos insecutus fuisset pharao cum
exercitu magno ita vt illi nimium for
midarent sicut scribitur exodi xiiiº
tollens se angelus domini qui precede
bat castra israel post eos abiit et cu
eo columpna nubis stetitq; inter vtq;
castra ita vt ad se inuicem accedere
non possent Et hic angelus fuit q̃
i mare duratum filius israel pibuit
et egyptios ibidem submersit Un
dns ad moysen exodi xxiiiº Ecce
ego mittam angelu meum qui p̃
cedat te et custodiat semper et in
troducat i locum quem paratu vobis
Anno xv i pery theodosij minoris a
uunculus eius honorij moritur qui
i italia i pabat et Johanes quidam
q̃ ex scriptoribus i patoris imperiu
p eo inasit · Aduersus hunc theodosij
imperator arthaborum p̃ncipe mul
tie cu exercitu misit · sz infortunio ac
cidit q̃ i manus tyrani deuenit · As
per veo filius sup̃dicti arthaboris
i aurelius p̃ris a theodosio fuit missus
Angelo vo ducatu sicut refert hystoria tripartita
ppt oratione theodosij
cu toto exercitu per paludem nimium
inuiabilem Unde trasire nullus ho
minu poterat seruire rauenna puerit
et portas inuenens ad tyranu accessit
cuiusq; mox puerens a vinculis pri
liberauit Sz hic diligenter attende
q̃ sancti angeli sunt nri ductores
no tm i hac vita · sed ecc post hanc
vitam · Unde de lazaro illo mendi
co dr i luca q̃ post mortem ductus
sit ab angelis in sinu abrahe Ex
a sunt plurima i vitis pzm de illis
qui viderunt animas per angelos i
celum deportari et ad quietis loca de
duci · Duo tm tu hic referre suffi
ciat ¶ Narrat gregorius q̃ i vrbe
turdetina ho quida marcellus noie
habitabat qui infirmitatis ad mortem
i ipo sancti paschali sabbato defuit q̃
est · Cuius corpus tu ceti longius effe
rendum ipa die sepeliri no potuit
Itaq; sorores eius ipius morte afflicte
accesserunt ad virum venerabilem fo
tunatu epm eiusde ciuitatis et ad
eum magnis voribus clamare cepere
Rogamus q̃ aplicam vitam tenes · lepro
sos mundas ceros illuminas dem
iusita fremitum qui vt audiuit eu
defuncti flere et ipse de ipius morte
cepit Sed eis rndit Recedite filie
et hoc mi dicere nolite q̃ iussio dei est
ita nec contradicere pt · Illis igit desce
dentibus tristis ex eius morte remanse
sit epus · Sequenti aut die diuino an
trepusculum accessit cu duobus dya
conibus ad defuncti · vbi pmo in
oratione se dedit Deinde iuxta defuncti
corpus ad sedendum se posuit · et ne
grandi voce defunctum suo noie vo
cauit dicens · Frater marcelle · At
ille quasi leniter dormiens ad illius
modicam vocem excitatus aperiens
oculos dixit ei Quid fecisti quid
fecisti Cui epus Et quid inquit fe
feci Et ille ait · Heu duo angeli
adueneruit qui me eicientes de cor
pore aiam meam ad bonu locum
deduxerunt Sed alius hodie missus
est qui dixit ad eos Reducite eum
q̃z in domu eius fortunatus epus
venit q̃ cum reuocat mox ex
infirmitate conualuit et i hac vita
diuinus mansit ¶ Foroseus etia
alter epus du venisset ad mortem
duo angeli ad eu venerunt armati
scuta aurea i brachys deferentes
eiusq; ex corpore deducentes sz de
mones occurrerunt gemino cum i
valde multis etia minis arrusantes
et cum tela ignea iacientes

Exemplum

Exemplum

sed sed angeli eorum tela in scutis rep
piebant et ymmis extinguebant
Quique multa cum eum plura commoui
sent defendebatur ita ab angelis
vt ni tm solum vnum istum deo volen
te et ymmittentibus angelis exuper
ymmis vestem quamdam quam a quo
dam vsurario arripuit Tandem
diuino iussu reductus ad corpus suum
cum plorantibus et vite per angelos
restitutus Deinde iamis omnibus me
bris surgens ex istum quem arripuit
dolorem grauissimum sentiebat Ergo
quis deductores nros in vita et post
post hanc vitam possit digne laudare
et pro eorum tam fideli conductu dig
nas illis gras referre

Qui angeli sunt nri doctores

Item angeli sunt nri doctores et
eruditores Nam iuxta dyonisium actus
hierarchie sunt illuminare purgare
et perficere Vnde scribit daniel qto
qui dicit angelus daniel Daniel vir
desideriorum intelligere verba quae ego loquor
ad te quia ego veni vt docerem te quae ven
tura sunt populo tuo in nouissimis die
bus 20° Et plura scripta sunt ibi qui
spectant ad angelos non solum in quan
tum sunt nri doctores sed etiam ymmis
tores confortatores et consolatores
Ob hanc etiam causam dicit zacha
rie 2° Angelus qui loquebatur in me
id est docebat me Nonne angelus fuit
qui legem moysi dedit et eum de omni
bus faciendis instruxit Vnde Apostolus ad
galathas tno Lex inquit fuit ordi
nata per angelos in manu mediatoris
2° Et dictum est stephanus di
cit moyses est qui fuit in deserto
cum angelo qui loquebatur cum eo
in monte Nunquid non angelus docuit
ioseph fugere cum puero et matre eius
in egyptum indeque redire et in
nazareth habitare Nonne filii

angelus fuit qui iohanni in apocalypsi
librum tradidit ad deuorandum Mul
ta sunt in scripturis exempla sed
non omia hic sunt pertranda Ergo si
sunt nri doctores et eruditores nos
debemus eis eorum amatores et lau
datores ne ingratitudinis vitio argueme
Nunquid tibi parum beneficii est parum
quod doceris ab angelo Sed considera
et diligenter examina quid sit tibi dul
cissima Quid est enim homo carens
scientia Nihil quo superat bruta et
mata Cum autem virorum amentium
et infantum adhuc in cuna iacentium
quia quia scientia destitutum sunt a bru
tis apparent non differunt Imo
multo minus ab hys hic videntur du
illa mox nata miseres erecta sequun
et sua remedia cognoscere comybam
Nonne filii arance angui valeant
vide texunt telas quasi texere in
dentur miseris didicissent a parente
Ergo quantum bonum esse scientia abi
tiaris per quam animam beatorum
ritur ponerus et ad cognoscendum
celestia ac terrena illustraris Stu
di quid dicat vir prudentissimus
proverbiorum octauo Accipite disci
plinam et non pecuniam doctrinam
magis quam aurum eligite sapiencie
cum ceteris opibus preciosissimus et
omne desiderabile ei non potest comparari
Et hec est ratio quare ceteris ille cum
gelerus quente duo quid tibi vis
fuerit non argentum quesiuit nec
aurum sed tm restitum sibi visum Et
si tanta potest esse hoi cura per exterio
ri notitia in qua conteruant nobis bru
ta vino in qua superamur a brutis
sunt 6° ortum est quanta cura det
ee de interiori scientia qua proficit
aia quantum ad suam potentiam cog
nitiuam Anima ei iuxta physicum
dictum vel documentum proficit sua

et virtutibus Et qz omis creatura
naturaliter appetit suam pfectionem
hec est causa quare philos dicit q
omis homines naturaliter scire desi
derant et dicit quia hec est causa
quare sensus nros amamus qz p
eos sciam acquirimus Et addit
q ppterea magis visum q ceteros
sensus amamus · qz per eum plura
addiscimus · Ex multis ci sensibus
ut ipse ait fit vna memoria · et ex
multis memoriis vnum experimentum ·
et ex multis experimentis cognitio
habetur vniuersale quod est principium ar
tis et scie · Ergo prima porta ad scie
tiam sunt sensus · qz nihil est in intel
lectu quod non fuerit prius in sensu
sicut idem philos dicit · Ergo quia
naturaliter sciam appetimus ito
dia illa delectamur quibus discere
aliquid possumus Quis videt quantum
insit homini appetitus scie exempla
aliqua collegit antiquorum Nonne sa
lomon sicut dicit tercio regum 29 ca°
iuuenis a deo vt peteret et omne
quod vellet qz profecto acciperet ·
ceteris rebus omissis solam sapiam
postulauit Similiter et dauid dic
bat Da michi intellectum domine vt di
scam mandata tua · Nonne apls
paulus ad pedes gamalielis legem
didicit et ascendit iherosolima confer
re euangelium cum apostolis ne forte
in vacuum curreret aut cucurrisset
Nonne idem apls timotheum
ab infancia scripsit sacras lras
eruditum et hortatur eundem ad stu
dium legis · Nonne idem apls tito
precipit vt inter ceteras virtutes
episcopi quas breui sermone depinxit
sciam quoq elegat scripturarum · vt
doctrina sua potens sit exhortari
et reuincere obstinentes · Nonne do
minus discipulis sensum aperuit
vt intelligerent scripturas Quos
petrum quis iohannem docuit pis
catores vt tam profundissima eructua
rent Ecce quid discurro per sanctos
qn seculares homines et paganam tan
tis curis scientiam quesierunt Ro
ne iuuenis hieronimi nri somnum i ante
quis hystorias legimus quosdam lustasse
puerias · plos nouos adisse vt quos
de libris nouerat coram quoq videret
Nonne plato qm dum scholas tenue
rat dimisso magisterio trisyri egyp
tum peregrinus suus a discipulis qui
fuerat in magisterio tam famosus mal
lens alienam verecundiam disce quam
sua impudenter ignorare · Nonne vt leon
dicit ad tyrum limum lactea eloquentie
fonte manantem de vltimis hispa
nie ac galliarum finibus venisse quos
dam nobiles legimus et quos ad con
templationem sui famosa illa roma
no tracit hois vnq fama pduxit
Apollonius philos vt pitagoricis tre
dunt psas pagrauit tantasium ptra
sunt opulentissima regna indie pe
netrauit et latissimo phison anine
transmisso puenit ad bragmanos vt
hyrcanum phim in aureo throno sedentem
et de tantali fonte potantem
iter paucos discipulos de natura rerum
ac moribus syderum disputantem
cursuqz dierum docentem audiret in
deqz per babilonios et chaldeos
assyrios pthos et medos · arabes
et palestinos ac alexandriam et reuersus
in ethyopiam Inde pergens vt
gymnozophistas et famosissimam
solis mensam videret in sabulo · id est
que inuenta fuerat in maris littore
sabulosa Quo autem hec aurea mensa
a pistatoribus sit inuenta in libro
de naturalibus exemplis me recolo
dixisse De hoc at apollonio dicit
hieronimus q vbiqz inuenit quod discere
et semp sapientior fiet · Nonne an

tiqui omnes usq; ad tanos qui fierunt
Nonne themistudes plus tu centum
septeqz cet annorum cum venisset ad
mortem se dixit dolere de morte eo q
tunc discere incepisset. Nonne plato
octogesimum vite sue anum du ageret
scribens et docens mortuus est. Nonne
socrates nonaginta novem annos
scribens et docens vite mi se dedit
finem. Imo vt tradit hieronimus
in consolatione dampnationis sue
socrates disputauit in carcere. Catho
tensorius vir prudentissimus iam
senectute depressus lituras greccas no
erubuit edocere. Ergo cogita quantum
sit bonum scientia p qua adipiscenda
sic omis cura laborat humana. Ergo
quantum sunt a nobis amandi quantum
laudandi quantis ve gratiis extollendi
qui mi doctores sunt et magri.

Quod angeli sunt nri incensores

Capitulum lxvi

Item angeli sunt nri incen
sores qui sicut instruunt nram
potentiam cognitiuam sic incendunt
potentiam amatiuam. et hoc maxime fa
cunt angeli qui sunt de ordine sera
phim. vel qui illorum gerunt officium
seraphim ei interpretatur incendium
eo q in se ardeant et alios ad bonum
incendant. Unde ysaie vi°. ypheta
dicit. Volauit ad me vnus de se
raphim et tetigit os meum. Dicit
hic angelus fuisse de seraphim quia
venerat labia ypheta incendere et
mundare. Ner aut inflamatio cordis
per caritatem fit quam priuant
angeli sancti p nobis. Sicut ei sine
scientia aia est cecca. sic sn caritate
e mortua. quia amor anime nre
e vita eius. Et eo peior e p[illegible]
her q sit illa qz cecus viuit. sed
mortuus ner viuit ner sentit. Et
propter hoc dicit bernardus q ista duo
sunt nobis necessaria. s. caritas
et scia eo q scientia sine caritate
inflat et caritas sine scientia er
rat. Magnum igitur bonum scientia e
sz si secum habeat caritatem q bo
nor omis est condimentum. Unde
solis est oleo. et quia oia condit et
quia vulnera mentis lenit et qz
per superiora petit. Unde aplus ad
corinthios xiii° ca°. Nunc aut
manent fides spes et caritas. Un
no q caritas est excellentissimum
donum dei. qz bonorum omis impletiuum
quia bonor omis complexiuum, seu po
situm. quia bonor omis perfectiuum
et per consequens malor omnium
destructiuum. et qz maximor opera
effectiuum seu operatiuum. Dico q cari
tas preceptorum diuinor omis est im
pletiua. Un aplus ad romanos xiii°
Nemini quicq; debeatis nisi vt
inuicem diligatis. qz qui diligit pro
ximum legem impleuit. Non adulterabis
non occides. non falsum testimonium
dices. non concupiscies rem proximi
tui. et si quod est aliud mandatum
in hoc verbo instauratur. scilicet
Diliges proximum tuum sicut teipsum.
Duo enim proximum diligere si aliquid
illi malum inferres. Un concludit idem aplus. Plenitudo ergo
legis e dilectio. Sed quereret aliquis
cum dina preceptra in duabus ta
bulis sint contenta et vtraq; con
tineat lex illa mosayca p primum
et principalius tam preceptra prime
tabule q secunde continent. qz
pius est diligere deum q proximum qre
aplus sola preceptra ad proximum
pertinentia solum recitat de preceptis
prime tabule nulla faciens mentio
nem. Dicitur porro sequi q
aplus merito debeat dicere. qui di
lexit deum legem impleuit. quia

dnis i hieremia. Di dilexisti me ma
dari mea seruiate. Hz hoc facile
respondet co q caritas deum semper
pter se et super oia diligit. et oia a
pr ipm. Dilia pter se diligit primu
sed diligit eu pter deu. Et qz phus
dicit pter quod vnuqdqz tle et illud
magis sequit. Dilia qui est caritate
diligit proximu sequitur et requitur
q magis diligat deu pter quem
amat proximum. Idcirco firmissima
apli conclusione constat esse. q qui
proximu diligit totam legem implet.
Ergo maximum bonum est caritas q
sit est oim perpetuum in pletua. Item
caritas est oim bonoz positiua. quia
dentur nobis oia bona pter eu illa
alia ei dona pnt esse sine caritate. sicut
habentur et. qz et fi
dem habent peccatores alias q vtutes. sz
caritas no habetur quin dona alia
habeantur. Omnes ei vtutes aie
bonis et malis pnt esse comunes. sz
caritas nuq pt esse malorum sz seruu
tm donu est et prorum. Ut dicit doctor
eximius augustinus. Ubi est
caritas ibi per gns est deus. Deus
ei caritas est et qui manet i caritate
i deo manet et deus i eo. Et vbi deq
est no solum per essentiam sicut i oibz
creaturis sz est per ihabitantem gratiam
sicut i solis e sctis quo decet vtus
aliqua poterit. Unde hoc solum est
dei donu bonorum oim contentiuu et
malorum oim destructiuu. Vnde dns
in hoc cognoscet homs qz mei estis
discipuli si dilectionem habueritis ad
inuicem. Dilis est caritas oio solari sub
stancie que distinguit inter die et
noctem. et inter estatem et hyemem
Dilis est est caritas aurore que nocte
terminat et diem inchoat ac solem
adesse denuntiat. Inter hec oia io
hannes apostolus dum portaretur.

ministrorum manibus ad terram seu sepul
chrum hoc solum semper replicabat
filioli diligite inuicem. Cuiqz quiescenti
quare hoc solum toties reiterabat
ille ait. Dilia hoc solum ope com
pletum sufficit ad salutem. Hz no suf
ficet ni in se bona cetera salutaria
contineret. vl ea secum adduc
ret. Denique caritas ista dina est
bonorum oim adductiua. Sicut e bonorum
oim pfectiua. sicut lux est colorum
oim pfectiua. Pmo secdm quos ea
oim corporum. sic caritas e oim pfectiua
donorum. sine qua dona cetera sunt
i formia nec deo pnt esse accepta.
Quicquid no sine forma materia est
informis et obscura. Unde dicitur
Genesis pmo q tenebre erant sup
faciem abissi co q ma illa informis
erat inuisibilis et incomposita carens
forma. vltima completiua. Unde
caritas est nubecula lucida dei causa
tiua et tenebrarum oim expulsiua.
Et sicut illa nubecula diem causa
bat p suam pnciam et nox redibat
per eiq absentiam. sic i aia ad caritatis
pnciam adest dies grie et per
eius absentiam nox continuo adest
culpe. Hz aut caritas e bonorum oim
pfectiua et q nullum bonum accepturum
valeat sine ea. Ubat apls pa ad
corinthios xm° hoc motiuum ponens
tm nisi maiorem sicut facient sepe
phi vt no appareant nimis plures.
Est aut tle argumentum. Omne
bonum aut e bonum cordis. aut e bonum
oris. a est bonum opis. Optima disio
et pfecta cum nll'm oio sit bonum qd
non sit reducibile ad aliquod pre
dictorum. Hz sine caritate nichil e
bonum cordis. nichil e bonum oris. et
nichil est bonum opis. Ergo caritas
ipsa diuina est bonorum oim pfectiua
Pmo igit dicit q sine caritate nl

valeat bonum opus. Quia si inquit
linguis hominum loquar et angelorum
caritatem autem non habeam factus sum
velut es sonans aut cymbalum
tinniens. Sicut ei es sonat alius sed
sibi non proficit quia potius se con
sumit. Et sicut cymbalum alios de
lectat cum sibi in nullo proficiat sed
potius se deserum pat. Dicit si aliqua
bona dicat et caritatem non habeat et
si alius dicendo proficiat. sibi ipsi tamen
non proficit sed potius sermone pro
se condempnat. Quia sicut dicit
Augustinus. bonum loqui et male
vivere nil aliud est quam se sua voce
condempnare. Male autem vivere
dicit omnis homo qui caret hoc ex
cellentissimo dei dono. quia sola est cari
tas que operit multitudinem peccatorum
Secundo ostendit aplus quod nichil va
leat bonum cordis sine caritate.
Quia si inquit habuero prophetiam
et noverim mysteria omnia et fidem
habuero ita ut montes transferam
caritatem autem non habeam nichil sum
Quid est prophetie dono sublimius
quid scientia omnium scripturarum nobilius
Quid fide qua miracula fiunt vi
sanctus Et tamen si hec omnia habeantur
non habita caritate prestant quidem moc
sophistice scilicet hominum facere apparen
tem sed nullo modo facium existente
Tertio ostendit aplus quod sine caritate
nichil omino valeat bonum opus. quia
inquit si distribuero omnes facultates
meas in usus pauperum. et tradidero
corpus meum ita ut ardeam. cari
tatem autem non habeam. nichil mihi prodest
Et quid opibus istis prestare excellentius
fieri. Nam nulla nobiliora prestare
fieri quam prestare deum omnia pauperibus
dare et se morti tradere. Maiorem
inquit dilectionem nemo habet
quam ut animam suam ponat quis pro
amicis suis Et est sensus quod nullum
signum alicui maioris caritatis posset
ondi quam si mortem pro amico quis
subire sit paratus Ergo si ista opera
tam egregia in nullo sine caritate proficiunt. quia nec a damna
tione eripiunt nec ad gloriam intro
ducunt quid de omnibus aliis opi
bus sit sentiendum ondunt Dum
tamen talia prodicantur ne homines
a bonis operibus retrahantur dicendum
est consequenter ad quod valeant
opa extra caritatem fiunt Quia
bona temporalia aliquem augent et
tribuunt a prius retrahunt. et quod
est grande bonum ad gratiam principalem
disponunt Haec ei est quod si quis eleo
sinas facit propter deum quam sibi
detur caritatis donum per quod con
tritus redit ad primum sacramentum
Sed de elemosina multa sum dicturus
infra et ideo non arbitror hic esse po
nenda Et quoniam caritas est magno
rum operatiua primo omnium bonorum im
petratiua licet non omnium sit elicitiua
Unde aplus ad corinthios primo
Caritas patiens est et cetera ubi post
omnes actus virtutum eos caritati
approprians non quia omnes eliciat. sed
quia omnes impetrat Nam propter magna
que efficit dicit aplus Adhuc ex
cellentiorem viam vobis demonstro sa
pientie cordis renouatiua. rubiginis
ab anima extersiua. dilectionem iucundie
platatiua. discordantium consiliatiua
sui conuiciatiua. cordium inflamatiua.
gratiam attractiua. animarum fecun
datiua. durorum remollitiua. et
fluidorum conuerso duratiua seu
constrictiua Dico quod caritas est ve
tustorum cordium renouatiua Unde
abiciat vetustatem culpe et induat
nouitatem gratie Unde prestat signum
in petra in qua serpens veterem

pellē ponit et nouā induit. Caritas
virtute ignea hē quia ppium est ignis
vetera renouare sicut i metallis
decoctis possumus tota die cōspicere
Vellis et salmandre cū videt
defica vetustate renouat si ponit
i ignē Videmus et ex caloris virtute v
nali plantas omnes et arbores
renouari et floribus simul ac folijs
adornari. Item caritas ē ab aia
oīs rubiginis culpabilis abstersiua
habet ei natura luris et sudoris
quorū est subtiliare aerem et cor
rupti i sanū qmutare ignis et
dum i metalla agit omnē rubigi
nem ab eis expellit et abstergit
Purgat et aerem quare locis
vbi fit cōtinuus ignis sanior alijs
inuenitur Vnde sepe fiunt circa
aliqua loca fornaces vt terre per
hor valeant ēē sanores. Item
caritas est dine iracundie placa
tiua Dolo ei amore deus placat
sicut odio prouocatur. Her ē enī vt q
que deum de celo deposuit. homi
nē ē ferit et penis et morti ex
posuit sic qz iram eius pris pla
cauit. Est ei et her similis celo
tus secūm astrologos ē officium
mouere contra aqui celi motū
quod est mobile primū Ad cuius
tempandum velocissimū motū
et impetū nō frenatū puter qnto
cius vnisum. Item caritas est
discordantiū vera consiliatiua. qz a
mor ē vis vnitiua. qē vbi amor
est nulla pt ēē discordia. Ignē
calore soluta et mollia facta v
nuntur corporea metallina que
videbantur int se tam diuisa. Nū
q ei aurū vnitur argento nec stag
nū plūbo vnoncet ferrū ferro
ni vi ignei caloris. Lux et celesti
na caritatis hmo significatiua
elementorū iter se cōpugnantiū eo q
sunt qualitatibus diuersa ē vera
siliatiua et i quada pacis cōcordia
cōseruatiua Nūo ei stare tātū
contrarietas posset si aliqua vtilis
consiliatio non adesset. Vnde ber
nardus dicit q amore vnuitur ce
lestia. vnuitur terrena. vnuiūt in
simul her et illa. Item caritas est
sui cōuinciatiua Nullū ei abiit
nullum odit. sed omnes diligit
et omnibus bonū cupit. Dicit enī
lux equaliter se diffundit sursum
et deorsum. dextrorsum et si
nistrorsum. ante et retro sic et
caritas. Vnde solaris substan
tia caritatis hmo significatiua
est i planetarū medio mō consti
tuta vt ad omnes partes equali
ter lumen fundat. Sō cor ē i me
dio corpis constitutū vt ab eius
influentia nlm mēbrū corporis
sit exceptū. Ob hanc triqz causa
dūs opatus est salutē i medio tre
vt caritas eius agnoscetur qua se
p omnibus offerebat. Item caritas
est cor dūi inflāmatiua seu frigi
dorum calefactiua. qz amor ignis
est. et vim igneam habet. qz sicut
ignis corpa sic amor aias calefacit
Vnde et homines qz cū igne calere
pbantur incalescente calore sepe
sudoribus suis balneantur. Sō
ne calor solaris circa speculat con
tactū congregatus tantū ibi calo
rem gignit q fundum incendit.
Item caritas est gratiū hoīm attē
tiua et sursum eleuatiua. qz et
vi caloris vapores eleuatur a tra
et sepe i tm ascendē compbantur
q totaliter inflāmātur. Habet et
caritas calamite vtutē q sursum
trahit ferrū graue. Item caritas
est aiarū sterilū fecundatiua.
Videmus enī q terra q est sterilis
per naturā cum frigida sit et sicca

que sunt nec pentosopluera dura
quia iratus mortifere generationi
nō apte. bñficio caloris plurimū
fit fecunda sicut pz i terra que
directe ad directem e posita. Dia
cet q frigore dñante sterilis fuit
i hyeme fecundatur i estate ex ca
lore regnante. Item caritas e du
rorū remollitiua quia corda dura
et adamantina ac ferrea facit
carnea et alys compassiua. Sicut
ci vris frigoris mollia et fluida
stringit sic calor ille appositus in
durata remollit quē glacies et
congelatum patenter ondunt.

Ultimo caritas e fluidorū cor
dium firmatiua et cōstructiua.
ꝛ corda carnalia et lapidea liberata
firmat i deo et facit solida. Dñ
hoc filis e virtus solari qui
dum tanquam marina recollectam
i arena fortiter agit ptes ab ea
subtiles extrahit et [illegible] cōsumit
grossas vo ptes relictas fortiū
i tendendo humiditatem ex eis con
sumit. Sicitatem relinquit et i
materiam duram vertit. Cursim
et breuiter dixi istra co q i libro
de naturalibus exemplis tractatū
diffusum de hoc fuit. Pz istra
co sumatim hic agere volui vt
dum ostenderem quātū bonū sit
caritas aliquomō patefieret quā
tū a nobis amandi sunt angeli
quātis laudibus attollendi dum nri
sunt intercessores et inflāmatores
ad bonū. Quod angeli sint
nri intercessores. Capitū lxvm

Item sancti angeli sunt nri
intercessores et nrarū oro
nū ante deum portatores. Ex
de angelo qui dixit ad thobiam
thobie vo. Cū orabas cū lacri
mis ego obtuli orōem tuam dno
Dic angelus thobie plurima bona
contulit. Dū eū sanū duxit et re
duxit. a pisce deuorare preseruauit. Vxorem illi dedit. Demonē
ab eo compescuit. et prem suum
iuri restituit. De hac eos materia
hetur ex ps pmo. Vbi an
gelus dixit. Vsque deus exercituū
quousq; nō miserebeis isrl i hrlim
et vrbibus iuda quibus iratus es.
Et sequit q rndit deus angelo
verbis bona. vba cōsolatoria. Dic
igitur angeli aduocati nri et inter
cessores nri as ptes coram deo porta
tes. et eas sua aduocatione et pa
tibus adiuuantes. iraq; dina p nobis
placantes. Nota hic de Job q mi
sit mulier ad dauid ad placenda
eius ira contra absalon p morte
amon. Et dixit ad Joab. Ecce pla
catus fuit vbi tuū. sedi regum
omm o. Nūquid nō abigail sua
aduocatione et precibus ira regis
ifrecit quā contra nabal erat ira
tus. Dm regi vvo. Ergo quātū
apud deum pterq; valere anglm
habere aduocatū. Iraq; si angeli
et patet ex dictis nri sunt custo
des et defensores. nri sunt con
fortatores. nri sunt conductores
nri sunt ꝓpugnatores. nri sunt
eruditores. nri sunt inflāmatores.
et nrarū sunt ordinū portato
res. ac intercessores. quos eos
nō debet honorare. reuereri. lau
dare amare. et toto eis posse grā
exhibere. Sed heu hodie repellūt
et eorū custodia nō curatur que
si nō esset millesies nos diabo
lus i die occidet. Nonne igitur
tantis bñficiis sumus dū pertan
do eos repellimus. Quo igitur
diligendus pnte angelo fare audes

quod punire me fere non audes. Ta
le ei est homi custodiam a se pellere
angelorum quale eet omnibus expelle
a se custodiam canum. Dicit ei illius
lupus ille visibilis. sic nos lupus in
fernalis inuadit. Dicit igit ille cus
todia canum. sic et nos custodia indige
mus angelorum. Unde parabolice iter
fabulas ponit q inter lupos et o
ues mestissimum plusum agebat. sicut ve
rissime agitur et oues defensabat
a rambus. Videres autem lupi astan
tibus rambis omnibus se nocere non
posse pacem ab omnibus postulant
simulate in pacto ponentes vt a se
ranes oues abiceret. Quod dum
oues misere fecissent lupi secure in pe
cunt greges. oues singulas occiden
tes. Unde sapiens tendens parabo
lam in ait. Cuiusdam retinere sui
cautissima res est. Nam si cuiusdam abi
hostis obesse potest. Narrat et a pa
bola hinc similis visibus pulchris et
vera valde sua adornans in qua sa
piens ita dicit. Cum pastore lupus
sociale fedus iniuit. Intrinsecus tot q
dissociatur ei. Ergo datum sub melle
tenens lupus iquit annue. Quum pa
uidus trebra gutturulitate timis
Ille suo nrm latratu scindit amore
Ille bonum panis dissociare petit
Si me secuti. si me vis credere tuti
Obses tuteule sit datus ille mihi
Et simple ibi q cane a pastore exhi
bito vel expulso lupus securus ag
gressus est oues. Et concludens pa
bolam sic metrice ait. Vates amato
rem simulat se pfidus hostis
Cautius vt vulnus cerciale ferat
id est inferat. Et addit. Sunt egre
semp rem nlli tradere des. Blandi
ne plus qm dira venena nocent
Ergo custodes mri nullis penis
sunt repellendi si a lupis infernali
bus volumus ee tuti. Ad
angeli sunt punitores ingratitu
dinis. Capitulum. lviv

Sed ad supradicta dicta est
aduertendum q angeli sui
sunt pbuij ingratitudinis punito
res. In omni ei peccto est ingratitu
do dum illum offendis a quo tot
bona sicut nature fortune et gratie
recipis. Et est pessimum ingratitudis
genus istud dum non solum laudatur
sim bonorum nm laudatur. sed etiam
ex domus suus offendit et turbatur
fit go vt aliquod quodcuq prium a
geliter vltione punitur vt in eo ig
ratitudinis vitium puniat. Unde non
michael cum angelis suis contra lucifer
um ingratissimum bellum egit. cuique cu
sibus sibi faucibus de celo pecit
Nonne angeli dei fuerunt qui sibi
terunt sodamam et gomorram
et finitimas ciuitates. Genesi xix
Numq nm angelus dicta primogenita
egypti occidit. Exodi xi. Nuq
nm angelus asinam balaam certen
so gladio cotra ei vt eum occideret
si nm asina declinasset. Num xxii.
Nuq nm angelus vt dicit. sed di
rectum xxiiii. occidit lxx milia ex
filijs israel. Dic fuit tpe gregorii
sti. qn sunt tot homines mortui
vt rome mlte domus sine habita
toribus vacue remanerent. qm p q
mltos pres vidit angelum mucrone
tenentem ac tigentem. ac sic intellexit
pestilencia plagamq cessasse. Dicit
qrto regum xix. q angelus domini
nocte i castris assyrio. Et lxxxv
milia virorum occidit. Quare cetera
plage malis per angelos inferantur
i apocalipsi per totum libri andit
Dz ad pnsi sufficiat hec pauca sic
breuiter enarrasse vt videat ex pte

qz ait: ingratis pmiant.

Quo homo fiat ingratus pro bono

Capitulum lxx.

Certo loco auditur homo ingratus pro bono dum pro bnficio cum no diligit sz psequit et inuadit. Quid no rex saul pro magnis bnficiis quibus ab eo meruit amari dauid multa mala illi egro intulit. Nonne ioas rex iuda dum ab athalia mre ozie omis occidere retur filij regis ab iosabeth vxore ioyade sacerdotis de medio oriso rum ereptus fuit et seruatus quousqz crescerent que et poiada cum m'lto periculo vite aut capitalis pene regi ferent cum ipe ioas bnficij memor eius pastori iuste filium interficiat. Quid non p magnis bnficiis nero se ipsum preceptore et athenie sces socratem interfecerunt. Ecce pro quis amandus vt vpus que p magnus bnficiis iude ipensis iudas traditor tam vili pcio vendidit. Et plus iudeoz p magnis miraculis eius interitu procurauit. que pilatus crucifigi mandauit. Heu valde q homo qui deberet ee p ceteris aialibus magis gratus eo q maioi cognitione sit pditus p ceteris iue nitur magis ingratis. Ex aquoda sapiente vl forte pabolice scriptum est q semel homo aquila et leo i quadam fouea ceciderunt. Quiqz inde exire no possent ad quedam hominem inde transeuntem ipe qui ruerat homo clamauit ab eo humiliter auxilium petens et magna mu nera repmittens si se foras educeret. Fiat ei vt scribit valde diues. Quiqz ille eos suo auxilio ex traxisset. solus homo qui magna pmisit ingratus apparuit. Nam leo bestias rapiebat et illi q sepiq pntrabat. Aquila eu semel quibus dam signis ad quedam locum ad duxit eiqz lapidem prosum ondit cuq pro duces fuit. Sicqz a vno ingratitudinis se purgauit. Solus deo homo nil ei rependens ingratus fuit. Dur aut tlis ingratus filius lupo de quo fabulose legitur sed vt si ens mistrius seu interior attendat q quodda osse illi reuoluto i gutture transiuit. Illi a grue petit auxilium eo q heat collum longum et rostrum magna illi do pmittens si sum longitudine rostri ar rolli os foras educet. Quod dum illa fecisset et mu nera pmissa petet lupus aut dur tibi p munere vita tua. Nonne tibi morsu meo potu prinde collum. Ergo q vnus meus i pri bnficio. Quod vlt a me petis que munc meo vnus. Onde p sopus exponens fabulam ita ait. Nil pdest pro desse malis meris prauis malos in meos accepti non timet ee bonis. Quida ei potentes adeo seruos bnficiis sunt ingratis vt tam diu eos caros habeant qm diu vires habuerint seruiendi quibus ressantibus oia eis bnficia subtrahunt et more bestiarum tractant. Nam et homo bone sene qui illi diu seruiuit ordendum macellatoribus tradit. Asinum qui diu eius sarcinas tulit torto illi detracto rambus deuorandum exponit. Et qui quoqz quem iuuene amauit i senio laboribus totum exponit. nec i morte a torto illi parcit. Et cane sene expellit et quod est gratiosus occidit. Que aut sit fidelem habuit q rerum suarum custodiam illi comisit. ar pridu suum defensore deputauit

Ex.

Exm

Unde quidam sapiens pulchram valde parabolam narrat. Dignam memorie quemadmodum si cortice eius abiecto interna eius penetraveris medullam. Fuit ei quidam canis nobilem habens fiducias primarie fortitudinis in audire et agilitatis cursume ac tam admirande vt eq fortes acutissimosq; dentes nulla omino prada effugere potuisset. Cum igitur dominus suus senuisset tandem ad senectam deveniens prae debilitatis et pedes ac rursum fracti sunt debiles similiter et dentes. Nam cum semel quadam pradam ad domini sui ipsum invasisset eamque ob defectum dentium tenere non valens abire permisit quem dominum tamque graviter delinquisset et acriter verberaverit nec senectutis prens nec servicia recolens iuventutis. Cum canis sic ait. Quid me ingrate sic pretris. Quid vnquam domino tuo similie tibi feci. Ecce vnquam prada dum iuvenis fui meos dentes effugit. Ergo quia ista non facio modo sola est in causa in potentia. Debuit igitur si gratius existere defectus senectutis instantis exercitare bonitatem iuventutis. et per hoc quem recedere videre obsequium quod tempore iuventutis impendi. Dicem quod aliquem laudasti quod nunquam culpare preterea et quem amasti iuvene turpe et abiecta te senem. Sed vt video aut canis verum est. quia quidam sapiens metrice dixit. Nullus amor durat nisi fructus servet amorem. Nulli bet est tanti munera quanta fiant. Ma magnus eram dum magna feci. Sed de transacto servicio iam nil a te habemo. Quare verum ee concluditur quia metrice sapiens quidam dixit. De miserere seruire scriat quem servit iniquo. Parce subiecti nesciat iniquis amor.

Verum rex ille maximus vt eradicare appareret ingratis non solum magna prestabat militibus seu bellatibus sed eam equo suo burifalo morietur qui sibi dum servierat ne quemdeceretur a bestiis eum sepeliri mandavit et in eius memoriam ibi nobile castrum construxit quod in eius nomine burifalum nominavit seu appellavit.

Exm

De certum motivum ad penitendum. Capitulum lxxj.

Certum movere ad cito surgendum e tpis evolamus tam grave dispendium. Nam tempus nobis ad penitendum a nima divina concessum est valde breve. e instabile semperque fluxibile e irrecuperabile et inappreciabile. Cito quia tempus vite nre est omnibus valde breve ita vt minus puncto videatur in morte. dies ei annorum morum in ipso septuaginta anni si autem in potentiribus octoginta anni et amplius eorum labor et dolor. Et tm ad hoc tempus pauci pervenunt quia sepe agnus ovem vitulus patrem precedit ad mortem. Vita ei humana e sicut aranea tela q multo labore perficitur et modico vento dissipatur. Cito ei scintilla luceo ascendit sed post modicum deficit nec vllum sui vestigium delinquit. Fumus quanto plus ascendit tanto plus deficit. quia et homo quanto plus vivit tanto vita eius semper plus deficit et decrescit. Ro ad hanc materiam totum quintum capitulum libri sapie et ea ponenda in septimo monico. Dn Job dicit. Breves dies hominis sunt nus me sum eius apud te est. Constituisti terminos eius qui preterire non poterunt. Et iterum illud. Homo natus de muliere

breui brueus tempore ~~ꝗ~~ qui quasi
flos egrediuur et conteritur et nuq
i eodem statu pmanet Et hoc lon
ga pbatione non indiget cui cotidia
num expimentum hoc pbet. Unde
ypocras dicit q ars longa vita breuis
expimentum fallax. De hoc etiam
Seneca ita dicit. Si mihi tpis et etas
homo hret pre tui expendendum
esset vt necessarius rebus sufficeret
nunc aut/que demetia hec nostra e
supuacua loqui vl' facit i tanta tpis
breuitate. Punctum quidem est omne
quod vnimus vmo puncto minus
qz ipm puncti i morte diuidimus
Ecce hic exempla regui et principu
qui credebant se ascendisse et posse
diu sic viuere et regnare tui inde
vnine patebant vnde diu posse stare
se credebant. Nuquid non videm
simos pontifices omnes sub breui
tate tpis deficere. Quod tempus
vite humane est instabile. Ca. Lxxxv

Verum tempus vite humane
est instabile semperqz fluxi
bile. Nonci est a tempus q quida
cotinuus rerum fluxus et velocissim
quida cursus. Vnde dicebat Job. Dies
mei velociores fuerunt cursore. et
velocius transierunt q a textente tela
succiditur. Imo vt habetur ex ver
bis eius dies mi no solum cucurrerunt
sz fugerunt. Vita nra est sicut sa
gitta volans que cito vadit emissa
donec a cursu deficiat. Sunt dies
mi sicut aquila vl' auis alia cito
volans sed modicum pseuerans.
Est etiam sicut nauis vento forti
delata per pelagus de qua tm incer
tum est vtrum puenire possit ad
portum. Unde Job ix. Dies mei
fugerunt et non viderunt bonum
et ptransierunt qi naues poma
portantes et sicut aquila cito volas
ad escam. Dicit se no vidisse bo m

Nota

propter velocissimum rerum cursum q̃z
no est datum subsistere ad momentum
tui motus sim i fideiorum sequatur
velocissimum celi cursum. Unde Se
neca dicit. Infinita est velocitas
tpis cui sequat velocissimum tpis
cursum. Quid ei sic curret vt celi
corpus tam maximum tam imensum
quod tm abdicente i occidente reuol
uit i xxiiii or horis. Est igit vita
nra cursu velocissima ex illo vele
tissimo motu causata. nullo tpis spa
tio fixa. nulla stabilitate firma
ta. sz currens velocissime donec
deficiat i senpa. Sed stulti io no
timent qz hunc cursum non vident
sicut nuq sol luna celum no veloci
ssime currit qz eorum cursum oculi
no aduertunt. Quis oculus potest
aduertere carnis acalum et plantarum
crementum. silr et defectum. Et tm no
vtimur ista in diebus. Est igit vita
nra fluuio decurrenti similimaq
ad mare velocissime currit vbi omno
deficiens nomen pdit. Est et vita
nra candela ardenti similis cuq
cera ignis ardore depascit donec
eam ex toto consumat. Sic et ca
lor nalis q est i corpoibus hoim est
quidam ignis qui semper intendit
et agit pabulumqz requirit. semperqz de
humido naturali consumit. sicqz
ad defectum continue ire cogit. Un
phia. Ad nichilum tamq aqua de
currens. intendit arenam sui do
nec infirmetur. Sicut cera que fluit
auferent. Quisqm intelligerent zc
Sed forte quieres. Quid valet
sumptio ciborum et potuum contra ire
dium continue consumptum. Dico
q i corpoibus nris est duplex hu
miditas. Una q dicitur radicalis
q est corpus. Ita centralis i qua
tota vita consistit et de ipa veri

tab humane nature exsiit. Est
et alia humiditas q dicit nutrim
talis q generat ex cibis q est repa
bilis cu tm radicalis repari non
possit. qz si repari posset vt ait
auicena ex sene posset fieri iu
uenis primo quodamo fieret
imortalis. Dn lignu vite erat
ad reparationem humidi radicalis
quare si adam vsus fuisset illo
tuq; ad senii deuenisset nec mor
te insuper incurrisset n per primi
mortis sinam arripisset. Unde
dns sicut hetur genesi 3o, cu ex
padiso expulit ne de ligno vite
sumeret. durissimeqz vuiuere
qz eternaliter non vixisset eo q
necessitate moriendi per inobedien
tiam dni mandati incurrerat.
Duposito hys dicendu est q humi
ditas nume nutrimetalis q fia
tur ex cibis licet no radicalem re
paret qz repari no pt dum tm pa
bulum igni pbet cuius actione et
irendium frenat ne tota humidu
radicale tam fortiter agat et ne ip
sum tam cito consumat. Unde qd
i diebus paucis ignis naturalis
consumet i multis anis nuq consu
mere non pt eo q nutrimetale
humidu ignem frenet du pabulu
illi continui pbet. Ex m de ligno
i igne posito cuius humiditas radica
lis interna cito deuoraret ab ig
ne si per effusionem aque ab extra
pietate non eet eius actio i pedita
Unde dum ignis nimis ligna inuadit
aqua pietur super ligna vt du
ignis nitatur consumere illam
no tam cito consumat humiditatem
Sile qz rationes mortu
modica hnt humiditate interna
iam alias ab igne cosumpta cito
eos ignis i ituere vteret si aza
fabrilis pietu aque ignis i petu
no frenaret. Est ex m ecc naiestu
i lampade i qua lumu est hns sibi
oleum i corpatum radicale humi
di tenens locu ignis q o i lumu
agens imbibitu oleo illud cito con
sumet et ipm q ntorius i tuerem
vertet si oleum extrinsu positu et
ibibitu nutrimentale humidi re
nens locu eius i petu no frenaret.
Cu q o eius actione temperat
lumus i lampade diu durat licet
ignis semper ex eo aliquid cosumat
Quod tempus preteritum e irreuoca
bile. Capitulum lxxm.
Tem tempus e irreuocabile quia
postq i preterita tnsit i pteritum ia
mdtra no redit. Unde dulcissimus
ille dies q i preteritu transit i pte
ritu non redibit. Redit estas. redit
autumnus. redit sile vel et hyems
redeunt festa. redit dnica. sz nec
tempus est idem. Idem nuo dico no
spe. Ob quam vtiqz causam valde
impzie dicit homo sex anos heo vl
duodecim. cu verius dicit tot anos
amisi. Et nonne vere est perditum
quod transit i preteritu no e i pteritu
rediturum. Quo ei hre te dicis
quod ee iam desit. ita vt nuqua
duc sillabe sil ee possint. nam diu
vnu temptus ichoat necesse e vt ad
finatur. Vox ecc emissa ne sit re
uerta. qz transit irreuocabile verbu
sicut Ecclesiastes dicit et expimentum
ont. De hoc ecc bernardus ita dicit
Non parum estimes tempus illud
quod i dictis et factis et locis expen
dis. Volat ei irreuocabile vbum.
Volat ecc irreuocabile tempus nec in
aduertit insipiens quod amittit. Ob
hanc causam mlti fuerut sci pies
q tempus preteritum et amissum ac i
banis expensum oi tpe residuo vite
sue deploraueret. lacrimis continuis
diuinam super hoc miam i plorates

Dz hodie pr dicit dns illud Apocalipsis n° Dedi ei tempus vt pmaz ageret et no vlt a fornicatione sua penitere. Quod tempus e bonu iappreciabile Capitulum lxxxm

Verum tempus est bonum iappreciabile qz bene expensum meretur sumu bonu et iappreciabile, et cotrario perditu et male expensum nullo pro pt reuocari et obligat ad tormtum ni cogrua fuerit penitencia subsecuta. Unde Seneca ita dicit Nuc ex oribus mi dabis qui tpi pcium vllu pot Ergo vt bernardus ait maxima est iactura tpis dum illud o ho perdis quod ad gram pmerendam ad gram augmentandam. et ad gram conseruanda miseracio t dina cocessit Et dicit q sicut no potest capillus de capite ita nec momtu de tpe de quo no oporteat reddi racioz Est igit tempus no pdendu sed pluide expendendum. qre sicut Seneca dicit Cu retra a nobis alienata sint. solu tempus nrm existit Non est ho penitencia i trasitu differenda. quia incertus es. quid tibi pariat dies futura. vl si vs qz tras differenda sit vita tua

Exemplu

Nam et ipe homine non q mecu loquens nec mali aliq senes a me aliquatulum separatus cum quoda loques mox cecidit mortuus et que statim videra vnu aspexi sub momto defunctum. Alexand papa quartus sero sub proma voce ad pdicacioz mane futura fecit populu iuitari. Itaqz sero sanus lectu itrauit sz loquela fluxu vrinatis vl dissolucione pinguedinis mox amisit nec eam recuperauit sed aiam exalauit Papa Johanes

Exemplum

vicesimus primus sero sospes lectu itrauit sz indicente deo cu toto leto solariu decidit et tectu seqs de super papam contriuit Ipe nouu epm qu ambulans superquoda pontem a palacio i palatiu habebat ei duplicem domu quoda assere sub pedibus eius reuoluto ac reuersato toto corpore deiectus et cofractus e semiuiuus inuentus. et post modicu tpus defunctus Narrat beatus gregorius q sacerdos quoda noie florentius iudice stimulis agitatus dum mlts octasionibus et negocis adiuentoibus a loco sibi pvio btm bnedicti viri venerabilem expulsset et foris i solario domus sue de ipius recessu valde gauderet. subito solariu cecidit et vir dei inimicu oppssit. Ergo si sic hoibus e incertum qd dies sit ultima paritura no est ex aliqua ta penitencia pretlanda Qu Augs de dilacione hac mala se valde redarguit eo q dn per dni gratiam stimularetur ad pmam ipe more torquoz tra tra id est tras tras facia affirmabat Dine iqu ens modo sine mo sine paululu et sic accedam totus ad dnm Et dicit q hoc sine modo non habebat modum. et sine paululu i longu pdibat Contra pmam differentes dicit bernardus sic. Quid tibi de futuro tpe psumis tam temerarie miser tamq deus pat et tpa et momta non i sua sed i tua posuerit potestate

Dz tempus sit sollicite obseruandum Capitulum lxxxvi

Itaqz hic nota q tpa nobis vtilia obseruare et ex nlla

causa ea mutare discere debemus
ab agricolis · discere ab hominibus ma
riscallis discere a nautis · discere eos
a brutis Ideo q tempus obser
uare discere debemus ab agricolis
rusticis · Nam prudentes agricole
tempora diligenter obseruant ad
arandum · ad reuoluendum · ad se
minandum ad aspergendum · ad re
colligendum · ad arbores inserendum
et silua ad plantandum · Nullus
ei est agricola qui expectet seire
frumenta in Junio qui metere ea velit
in marcio vel qui arbores plantet
vel inserat in augusto · Nonne in spiceis
agricola indicatur qui etiam non cog
nosset causas rerum qui arbores illas
transplantat et mutat quas videt
vetustate consumptas · et qui mutare
erigere illas iam longis temporibus
desiccatas · vel in curiositate vetustas
ei eq virgo tenere sunt sunt trans
plantande et silue reficiende et erigende
si fuerint inseruate · Non
sunt etiam insercones et plantacio
nes facende in ianuario sz in
autumno potius et in vere non in
mio dominante frigore vel calore
nec crescente luna · sz potius decres
cente · ne forte nimius humor at
tractatus a planta vel surculo q
a calore insito digeri et maturari
non posset vermiculosos fructus
efficiat sicut fici experientia certa
probat · Et ob hanc candem causam
arbores p edificios incidente non
debent incidi luna crescente sed po
tius decrescente qz melius desiccat
Domitores eq congruum tempus seruat
quo vineas suas putant · ligom
sant ligant et plantant et in pratis
eleuant vinasqz recolligunt Quia
reuera stultitia laboraret qui tpe
geliciji eas putaret vel potius in
autumpno et hinde maret in Junio
Item discere obseruare tempus ab hoi
bus marisallis · quorum officium est
animalia domitare · domita nuxta
animalis cuiusqz natura · et sedmma
ius et minus tempus nature animalis
conueniens sint domanda Nam frustra
laboraret qui ad domandos asinos
equos et boues vsqz ad cornua semen
expectaret maxima cum vetusta pel
lis sutura non tenetur sz cum suitur
ex vna pte scinditur ex altera Nec
bos senex collum iugo submitteret nec
equus inuetteratus frenum sustinet sed
omne sarcinam cum sella pictur Ipse
equum vidi qui sup se nullum hominem
in violentia compulsus sustinebat ·
sed omnes a se miris lamacioibus et
eleuacionibus repellebat Cuiqz quidem
eum ascendisset quem a se excutere mi
nime valebat tanta violentia se con
cussit quod sub eo mortuus cecidit
Omnia igitur tempus hunc et suus
spacius transeunt omnia sub sole
sicut docet Ysaim doctissimus Salo
mon · Igitur ea bona in tpe suo tem
pestiue inchoanda sunt · et mala re
linquenda · qz que in iuuentute discit
fortius in senectute et melius retinet
sue bona sint sue mala Unde Ieq
ait Non facile traditur quod re
des animi preceperit quare inquit
non est addiscendum in senecto quod pos
tea e dedisceudum sz illi rei debet
assuescere puer qua conuenit obseruari
a senec Item tpa discamus obserua
re a nautis qui industria mirabili
valde prepiunt tpa nauigandi nec no
tpa a nauigio quiescendi et mutacio
nes tpm et ventorum a remotis cog
noscunt Unde et sicut cuiqdam
auicule alcions nomen que ambrosio
teste ponit oua in maris littore in me
dia hyeme circa quod toto hoc edu
cationis tpe non intermittat mare

1°

2°

Ex m

3°

fluctibus · septem ei diebus anus in
cumbit et alys septē pullos educit
Nos vero dies cognoscunt nauta
et seruare tunc fluctibus se cōmittit
Vltimo saltem obseruare tempora
discamus a bruto que industria ser
uant tempus Vnde ad iumenta
mutemur Ob hoc interroga inquit
iumenta et docebunt te · et volatilia
celi et indicabunt tibi · et enarrabunt tibi pisces maris Mugit nō
pisces omnes sunt tpa cognoscit
qn sit standu i pelago · quando que
tenda est aqua dulcis · Inquit
non delphinus tēpus tempestatis
istantis agnoscit et calculum ore
capit quo velut anchora quadā se
regit i aquis · Vbi valde piscis
est concula et tn tpus nouit quo ad
concipiendam margaritā se aperit
Item aues omnes certū tempus obser
uant quo ad opus gnationis se so
ciant quo nidificant · quant · cubant
et pullos educant · Cozziu obseruat
tempus ante quod pullos nō nutriunt
expectantes quousq; ingrescant pēnis
per quod sibi similes et nosci fi
lios i natura · Vultur vt scriptu
gntiriq; fanclicus certū tempus
obseruat quo sibi et filys cibū querat
Noctue non passim omni tpe cibū
querat sola nocte eo q illoru oculos
nox illuminat dies tecat · quare
semper die quescunt et nocte exeūt
et solliciti cibū querunt · Cyconie
prundines milu · et cicali ad veme
dum et redendum certū tempus
Glires obsuat obseruant tempus quo cōmue dor
miunt · nec cibū tnt aliquē sumunt
qz solo sompno pinguescunt Apes
perutile aues corpoē quasi mille
sz industrie maxime diligenter ma
ne tempus explorat vtru sit ad
opa prendendum vl potius i ta
tetum manendū · sicqz faciunt
vt viderit faciendū · Qn enim
foris sunt dum ventū instare
cognoscunt ore calculū rapiunt
quo cont vētū se munit Aru
nea licet ad quirendum escam ne
cessaria habeat telam quādam
tn ad eius textura certa expectat
tpa nō terens n mane vl sero.
vt certa pbant experimēta Cervus
cū se pinguē nimiū sentit esse cū
fugere tunc bn nō possit tempus
obseruare nouit quo ad pascua
vadat quia de die quescit et so
lum noctibus ad pascua foras exit
eo q tunc ab hostibus videi nō
possit Vlr per omia gn cornua
habet quibus cōtra bestias se defen
dit · qz tut ipsis carens armis
solis noctibus pasci quirit Vlr
le porcus cū timeant valde canes
solis quasi noctibus fit ad pascua
procedentes dormientes i die · Mu
res vt plurimū nocte mouentur
quoz rapiure maxie muriles noc
te vacant · Formice corpore pue
sunt sz industria valde magne
Vnde seruant diligentissime tem
pus quo procedant ad opa quo colli
gant conuenientia sibi gnana quo
extrahant ea ad desiccandū si fue
rint i horreis madefta · Nam
tempore hiemis plene i sistunt labo
ribus i estate · Ded quod per sin
gula curio cū animalia quasi ora
tēpus obseruent quo generatimus
operibus vacent filios faciant
et educant Ergo ex dēis exemplis
colligendo patet quanta sit demē
tia vt nō faciat nobilissima crea
tura sz homo quod tam solliciti
facere cernit bruta obseruando
tpa sibi data ad agendū pmam
qua venia acquirat et gram Ded
vnqz cera sumus dum a bruts oio
deficimus et tempora a diuina

clemenia nobis data vl' stultitia
exercante non nouimus. vl' nos
nō agnosce' simulamus. vl' si nou
mus ea more stultorū negligimus
Vnde dnūs flewisse super ihrlim
dicitur eo q; nō cognouerit tēpus
visitacionis sue quo eam dnūs visi
taturus pūcia corporali aduenerat
Vtr' quod conqueitur dnūs per
ieremiam ꝓphetam dicens Filius
virundo et turtura cognouerit tēpus
aduentus sui. ꝓplus autē meus obli
tus ē mei diebus inumeris Et ī
Job. Dedi illi tempus vt pūnam m a
geret. et ipē abusus ē eo ī super
biam Ergo ne perdamus hoc tempus
nrm et ne bruteis inferiores simus
et tempus datum cognoscamus et
tēpestiū q; nrām pūnam ichocmus.

De primū motiū ad penitendū.

Capitulum lxxvi

Primū ad cito penitendū
motiū est mortis incerti
tempus et dubiū. vtrumq; diuī
iudicium. Nec ē duo iudicia quor
dnū est singulare aliud vniuersale
maxime ad pūnam sui motiua si
cpius ruminetur. Sed pius de pti
culari iudicio quod pius fiet et pti
cular est dicē dum. Mors ē corpus
vbiq; insidias nobis nullū a suo
iudicio exipit. nullū facit excepte
actois. nullū eximit. sz pari
lege cunctos inadit nulli omnino
pcus honori nulli statui nulli
sexui nulli etati. sz sicut senem
sic sepe inadit et iuenē. et
sepe relinquens patrē filiū ina
dit heredem vt quē credis habere
superstitem heat predecē ad mor
tem. Exempla sunt inumera
et cotidie nobis expta. ar iō non
ponēda. Nā et seneca de hoc ita
dt. Iesus o homo quo loco vl' quo
tpē dura mors te expectet. et nō
eam oi tempore et loco expecta. eo
q; iuenes si morte hrē videantur
a tergo et pīces senes ante oculos
tē et si nō videantur qd' retro est
nō ob hoc minus tibi nocē pt. Imo
sepe plus nocet q; q; ante oculos
Quidē inquit et iuuenibz sil' et
senibus mors ipa timenda est.
Vnde dicit sēdo tēpi. Omnes mo
rimur et sicut aque delabimur ī
tram que non reuertetur Dicere
vt aqua labim. qz sicut aqua est
ī motu et fluxu sic oīs humana
vita nō est aliud q; quēdā fluxus
et cursus ad mortem Vnde seneca
ita dicit. Cotidie morimur cotidie
aliqua pars vite subtrahit et cur
rē corpus crescit vita decrescit do
nec tota consumpta transierit Ergo
qz sic cē tenet et docet experientia
certa nulla est pūna differenda sed
q̄ntocius ichoanda. Di potē et q̄m
plurū aīalū pulli iurē sequū
mox nati. quod facē hoīes oportet
cū hēant similū patrem. Canis pul
lus cuiuscūq; generis aīalis diligen
tiam aliquā nō fant ad parētē
sequendū si sequendi possibilitas
affit Ergo si statim nō potes dū
nascēris penitē ne differas quādo
possis. In via ē periculis plena nulla
facienda ē mora Vnde viatores et
rompere valde ibi currunt et acce
lerant nec ad montem ī via dor
miunt aut quescunt vbi mortis
periculum expauescunt. qz stultus via
tor ille existit qui ī via latrombus
plena et laqueis tam diu quescit
et pausat donec illū gladius pre
datoris inadat Ergo ante mortē
ē penitendū nec tempus ē vltimū
expectandū. qz sepius accidit ep
qui viuus et sanus pūnam neg
lexit agere sepe sine pūna viam
finit. Vnde Augustinus de hoc dt

Nar aia a diuisione prutr² petor a deo
vt moriens obliuiscatur sui dum
viuet obliuis est dei Nec mirū
qz ri conuicio necessaria sit ad sa
lutē nec eā hīre sit i hoīs potēte cu
opus sit diuine gtie si ce pectus vs
qz ad mortem pmam agere diseri
mini te qmittis Quid igit² homo
stulte de finali confessione p̄sumis
q̄ absq; contricione p̄ambula pba²
ce inutilis Nam quo homo cuig potēs
est mensuata nec ce pt imensa
poterit i morte absoluere a pena
si per cōtricionem p̄ambulam nō
fueris absolutus a culpa. Nūq; nō
culpa est meritoria pene causa. Ergo
si durante cā cuius meritō durat effectus
qz durante sole durat et radius
et durāte fonte durat et riuulus
et ruiterello. durāte i vulnē durat et
vulnus. et putredine manente in
humore pmanet q̄s infirmus con
stat q̄ nulli dimittit² vmq; vmq;
pena nisi dimissa et fuerit pius
culpa. quare confessio ondit² esse nulla
qua nō predit contricio q̄ culpe ce
delenua Nā hec ē maxima causa
q̄re infernalis pena ce pbat² eterna
qz ibi non datur aliqua contricionis
gra qua delcatur culpa que pene ē
tota causa. et ie stante culpa semp
durat et pena qz nō decet diuina
iustitiam vt sit dedecus culpe absq;
decore iustitie sicut ait Augustinus
Sed hic volo vt petor attendat quō
contrici potuerit cum febris fort
et dolor mortis instabit et totus
erit absortus a penis. Nam cum
aia simplex sit ad vnū tm se sol'
conuertat qz vt phūs dicit Ex re
plura possumus sz vnū solū intelli
gimus Ergo dū anima i morte
carnis est intenta dolori. nō pro
illo tempore pt intendere dolori petō
ria. Igitur quid restat si sola dum
na pietas nō sustineret nisi ma
le mori iustreqz dampnari Ad
si roi tam aperte non credis au
di quid Ihēonim q̄ de hoc dicat.
Du ei ait infirmitate depmeris
mihi aliud potes cogitare q̄ sen
tis. qz illud fertur tota intencio
metis vbi est vis doloris Ergo
si nō potes aliud cogitare q̄ sen
tis quō conteris. Vnde dū
vir quidā laboraret i morte et
quidam illi assistens eū obnixe ro
garet vt memoriā domini re pas
sionis hīret. ille respōdit dicens
Dic modo pmoz doloribz p̄ p̄s vt
mihi non vacet alienos cogitare
dolores rē. Ad arcm morte
tempus incertum est rē. Ca. lxxxv.
Et hic oporet intendere
et considerare q̄ pro
vt Augustinus ait sicut nil certius
morte sic nil incertius hora mortis
Est igit² sciendū q̄ circa horam
mortis quatuor maxime sunt incer
ta. s. tempus locus modus. et
status Est itaq; tempus incertū.
qz nescit vllus quo sit i tempore
moriturus. vtrū in infancia. vl'
i puericia vl' i adolescencia vl' in
senectute Credebat maximus a
lexander subarto toto fere orbe
posse diu viuere sz dū credidit mori
senex mortuus ē adolescens. Dū
tū indiam subiugasset et i baby
lonam ia redisset queda mulier
peperit monstruosum hominem
bruto mixtū. Nam et vmbilico
sup̄ forma erat humana sed
mortua. ab vmbilico aut infra
degenerabat² i bestiam et erat
vilia. Vt mlier pannos illud ope
ruit et alexandro transmisit Qui
aduocans coniectorem quid hoc sit
nisi rauet requisuit At ille suspirans
ait. Heu me dne mi quia finis

sunt dies tui. Nam forma humana significat excellentiam tuam. quia sicut homo est super omnia animalia sic tu super omnes homines regnas. Sed quod hec humana forma est mortua significat mortem tuam antiquus adventurum. Alia pars bestialis significat tuos successores qui post te corruptiores sunt principatum qui in tua compatione sic viles erunt sicut est bestia hominis compata. Quo audito alexander ingemuit et ad deum suum sic ait. Heu me miserum magne deus credebam tam diu vivere donec omnia conplerem que mihi versabantur in corde. Et mirum hor fuit quia per arbores solis et lune fuit illi dictum qui in babilonia moreretur non gladio sed veneno. et omnipotentem per somnium vidit et tum disponere deo nec loco mortis nec homine declinavit. Et certus est locus qui nescit ullus in quo loco sit moriturus. sive in lecto sive in atrio. in domo vel in publico vel in sepulchro ponendus aut a bestiis devorandus. Nam non pauci qui speravant se posse hic sepulchrum in ventribus sepulti sunt bestiarum et carum dentibus comolitus. Quot corum virorum quibus dignus non erat mundus fuerunt olim a bestiis devorati. Credebat darius rex persarum sibi oriente subiecto pacifice se posse mori in lecto et moriuus est in atrio. non ab adversario. sed quod non credidit a quibusdam. Porus indorum rex inclitus dum credidit mori in lecto deaurato seu palacio undique gemmis ornato ab alexandro occisus est in bello. Saul rex superbus in loco cerdus ubi victor esse speravit. Item circa mortem incertus modus. qui credit homo mori uno modo et moritur alio modo. Decatus vincentius credebat vitam finire martirio quia nullo modo potuit occidi tormento. sed positus in lecto floridio mox tradidit ibi spiritum deo. Credebat paiter et volebat bruis anastasius martir membratim in diversis abscissibus. sed tum sufforatus est restibus. Credebat ganis et nero alicui mori sed non tamen credebant occidi. Item circa mortem incertus est status. qui nescit ullus in quo statu moriatur. Utrum iustus vel impius. bonus vel malus dignus gloria vel crucia. Et horum omnium maxime est timendum quia non multum est timendum quo tempore vel loco aut quo modo aliquis moriatur. sed tum in quo statu et corpore educatur. Unde augustinus in libro de civitate dei dicit. Non est multum timendum nemo morituris quia morte moriantur sed tum quo post mortem ire cogantur. Non viri sancti solum modo iterum predicta omnia horrebant ne forte mortis eorum status deo non esset acceptus. Multi et credunt se bene mori sicut multi heretici et pagani eo quia nesciunt status suum credentes esse bonum quem exprimuntur fuisse pessimum dum se diu conspiciunt in inferno. Nam constantinus imperator non longe ille magnus sed alius credens apiano et monarchorum vitam maxime esse malam multa illis intulit mala sed antiquare in cruribus pressus et validissima febre vexatus cum esset mori primus clamare cepit altissime quia esset in ignibus tradendus cum status quem bonum credidit deo fecerat timuit esse. Sed mors timenda est propter alias causas. Capitulum lxxxvm.

Ex.m

Ex.m

Sic igitur mors timenda est
non ex ratione tantum ab dicta sed ex
si preter ea supradicta considerimus
hec tria. si subitam et varium
mucronem personarum et rerum
morte suorum vivorum et mortis in
superantium. Dico quod timore
semper esse debemus quia ipsa die
qua nascimur mori incipimus donec
totaliter moriamur. Aliud est in
mundo quod nos ignoramus varietur.
Unde Jeremias dicit. Si posse
mus ascendere speculum unde mundum possemus
cernere universitatem et eius ruinas singulas quomodo sunt
eius regna collisa. Videremus quosdam torqueri. alios necari. alios
fluctibus absorberi. alios ad seruitutem detrahi. alios ad miseriam
nasci. alios nutriri mori. alios nuptias celebrare. alios plangi. alios
diuitias magnas affluere. alios mendicare. puto certum quod iterum
rerum varietates et mortes plures
timeremus. nec lacrimis parcemus. Ergo si penitere et timere
cupimus sepe ad id reuoluamur
quod sit varius et lubricus ac fugitiuus
hic status et ad mortem quod velo
cissimus nos cursus. Nulla enim
in mari sic currit navicula quantum
cum ventis fortibus agitata undis
et fluctibus per vim remota. nec
ulla avis sic cito transit per aera
nec ulla sic cito currit sagitta egre
diens a balista. nec fluvius aqua
sic impetuose descendit in mare. nec
sic currit tygris bestia que in cursu
est velocissima sicut currit ad mor
tem hec fragilis vita nostra. sicut
dixi supra vbi loquutus sum de
temporis fluxibilitate et modicitate
Est igitur vita nostra torrens limosus
qui sicut impetuose venit et fluit
sic desinit esse dum currit et dum
creditur aliquid esse euanescit
Planta ad crescendum plurimos
annos ponit sed nutrimentali hu
more consumpto subito exarescit
et sepe amputatur. vnde cu
ris iam vero securis ad radicem
arboris posita est sicut dominus no
doceat in euangelio. quam et si
scindit continue et ferit donec
totum abscideret ac deinde tradi
deret ardoribus sempiternis. Dum
subdit omnis arbor quod non fert
fructum bonum abscidetur et in ignem mittetur. Homo cum frondi
bus est arbor euersa cuius radi
ces sunt crines quos versus celum
tenet quia in celo et non in terra radi
ces figere debet. Et vita nostra mo
re cucurbite citissime alta petit
et in ipso quasi flore calore ma
dico exarescit quia modica febri
cula vita finit. Nuci non cela quam
multis filis texitur et completur
in vno tantum folio prescindit. Cito
spuma marina erigitur que ven
to modico dissipatur. Nam ex
hac consideratione vite puteus su
pereminet. Perses rex persarum
potentissimus qui sicut Jeronimus
dicit montes subiecerit et ma
ria straunt dum stans in loco sub
limi suum contemplaretur exercitui
in finitimum et ab astantibus iuria
retur ad gaudium ex sua consideratione domuum fleuisse dicitur
dixisse Heu me quia dominus sum ri
nerum. Ita ei omnes cito fu
turi sunt puluereus. Dum sapiens
de dampnatis loquens sapiens
ait. Videntes tui bab[illegible] tio
re horribili gementes pre angustia
spiritus et dicentes intra se Hi sit

quos aliqn habuimus in derisum
et in silitudinem improperii. Nos
insensati vitam illorum estimabamus
insanam et finem illorum sine honore
esse nunc quomodo computati sunt inter
filios dei et inter sanctos sors illorum
est. Quid igitur profuit nobis
superbia et divitarum iactantia quid
contulit nobis. Transierunt omnia tanquam
umbra properans et tanquam navis
que pertransiit fluctuantem aquam
cuius cum preterierit non est vestigium
inuenire aut avis per aera volans
Lege totum capitulum quia ad maiorem
istam ibi optima sunt exemplaria
Job cap. dicit. Homo natus de muliere
esse fragilitas. breui viuens
tempore. esse repletus paucitas. repletur multis miseriis. qui quasi flos
egreditur et conteritur. et fugit velut
umbra et nunquam in eodem statu
manet. esse multiplex vanitas. et
continua mutabilitas quousque declinemus in mortem. Ergo quomodo ita est
tanquam quoddam temonem regamus nos
ipsa morte in continua ipsius meditatione. Ma et aves tanda se regunt in
volando et pisces in natando et omnia
quasi bruta tonitrus muscas et in festina
tua vmusa se minuunt et defendunt
cauda sua. Et quid est cauda que est
pars vltima corporis nisi mortis continua meditatio qua nos regere debemus
in vita. Nunquam non prudens nauta
stans in fine sue vltima pte nauis
quodam gubernaculo nauem regit
Ergo per omnibus exemplis hys. et sententia
magistri platonis est. quia hec mea sit
vita in continua meditatione mortis
eo quia mortis memoria sit omnium peccatorum destructiua. Unde ecclesiasticus
ait. Memorare nouissima tua et
in eternum non peccabis. Ob quam causam
plato scholas tenebat in academia
quia erat villa tempestuosa sepe fuit
mundus de celo pressa et terremotibus
agitata vt dum discipuli mori tenerent
a prius animi reuocarent.

Quia mors est timenda exo sanctorum
Capitulum septuagesimum nonum

Verum ad timendum nos in
ducit mors sanctorum virorum
qui nimium timuisse legitur in morte. Si enim timent iusti quid facere
debent impii. Si iustus vix saluabitur. impius et peccator vbi parebit
Quid faciet virgula deserti vbi
conteritur cedrus libani. Ma
et de arsenio eximie sanctitatis
viro legitur in vitis prim. quia semper
hanc vltimam horam in corde gestans continuas lacrimas producebat
Unde cum mori primus fieret. et
discipuli eius astantes quererent
si timet. vir sanctus ait. Vere timeo
et semp timui istam horam. Ma
et theophilus et alexandrinus episcopus
ad mortem venens de arsenio ita
ait. Beatus es tu o abba arsenii
qui semper hanc horam in medita habuisti. Quis enim sit ferus et crudelis
si cor adamantinum haberet qui
si hanc horam bni atio voluerit non
timet. et non libenter omnis prime
assumet quo vestitus ad iudicium
properaret. Nam de penitentibus tm
in fine Nunquid sic ait. Agens primum
dum sanus est securus hinc erit
sed in fine penitens si securus hic
erit ego non sum securus. Ergo
inquit tene certum et dimitte incertum. Quis tm quantumquod penitens
periculum mortis non formidet.

Unde quidam ex patribus ad morte
deuenientes fratribus astantibus
et salutis verbum ab eo petentibus
ita dixit. Nunquam panem quem edi
ni quem sine labore manuum atque

Exm

Exm

Exemplum

sum nec umquam aliquod verbum
dixi de quo oportuerit me penitere
et tu sic timeo moriens quasi ad
huc rudimenta primae non incepissem.

exemplum Abbas agathon ad mortem deve-
niens tribus diebus continuis oculis stans apertis manebat immobilis ut lapis. Requisitus a fratribus quid videret dixit. In conspectu dominum iudicium sum. Dixerunt iterum ei. Numquid tu pater times. Illi autem ait. In custodiendis mandatis dei omnem virtutem qua potui laboraui. sed homo sum et nescio si placuerint opera mea deo. Alia enim sunt iudicia dei alia hominum. Greuem est presumendum aliquem donec fuerit iudicatus. Et post modicum quasi videns e mortuus. in quo accepto salutem pariter signum dedit.

exemplum Abbas hyperion ad mortem veniens et ipsum exitum expauescens sic aiebat suis locis aiebat. Deprecamini animam domino seruantes et expete times. Ne timeat primam hostis iniquus qui expectat rapere et ad infernum detrahere.

Iam et martha sanctissima soror domini ihesu hospita eius ad mortem appropinquasset et aut de eorum se tercos faceret antiquus hostis adiuuit et luminaria extinxit. At illa mortis timens ad deum clamauit. Care mi hospes adiuua me. Statim maria magdalena ita in celestibus collocata cum familia attensa de celis occurrit et extincta luminaria reaccendit. ac sorori alloquens confortauit.

Quidam nouitius martinus ad mortem veniens diabolum aspexit astantem. Ma et ait eum ait. Quid hic astas crudeta bestia nihil in me funestum reperies. Ergo si ad personas tua crimina spectare antiquus hostis se ingerit et causas in eis mortis inquirit. quid alius facit.

De uno nouitio

Ipse vidi senem cuiusdam fratrem nouitium morientem qui dum venisset ad mortem per quadam letia facie cum loqui non posset digito quos videbat mirabatur ostendere. Post modicum tanto timore prostratus est ut mirarentur cum maibus et brachiis toto posse abscondere faciem sed post modicum iterum letus factus quasi cum aliquo loquens animam expiauit. Nos qui astabamus eidem iudicauimus ex signis que videramus iam deum qui primo suos aspexerit angelos. postmodum demones quibus inde fugatis suis iterum apparentibus angelis animam in eorum maibus reddidit. Itaque an mortem penitentia agere omni qui vitam suam tempore fecisset ad mortem in veniens et sicut sol faciem eius splendens dum illi sancti angeli occurrissent rogabat ut eum adhuc penitere permitterent. Cuique illi dicerent fratres astantes non indiges primam per ille dixit ad eos. Vere nescio me habuisse iuxta penitentiae. Et in hoc cognouerit omnes qui vir perfectus existit. Cuique faciem eius iterum sicut sol rutilasset humanam generis salutem adiuuit et ad angelos ait. Afferte mi vas eleemosinae hominum. sicque animam deo reddidit.

Ut has igitur causas vnus quidam ex patribus rudi postulanti quo digne primam agere posset ei inquit. Vade et semper meditare tibi mortem proximam esse quasi in monumento conclusus. Et si hoc feris facile ad primam conuertis et econuersus eius onera facile tolerabis. Nam et ob hanc causam eleemosinae quae patriarcha alter

andronicus balde valde fore dicebat
ire ad hominem sepulcrum vt ex hoc
homo quid sibi sit futurum intelligat
sicque a peccato discedat et prime omnis
sumat. Quod prime concordat ec
clesiastes cum dicit. Melius est
ire ad domum luctus quam ad domum
convivii quia in illa admonetur
finis omnium. Qui est pdecessor
patriarcha iohannes fuit sepulchra
fecit inchoari sed nuper finem reliqui
et quedam ordinavit ex suis qui
dum videt eum gaudentem in pran
dys vel in festis ei mox dicit et
recordare dne quia monumentum tuum
non est usque quaque perfectum. Jube ergo
illud complere quia cito es moriturus.
Fuit et quidam pater familias
qui quemdam pauperem ad hoc solum
nutriendum acceperat et ei intra
troum domus lectum paverat vt
quotiens domum intraret seu foras
exiret semper eidem dicit. Recor
deris quia quantocius morieris.
Homum est hac de causa consuetudinem
habuisse legitur quia quidam crea
batur in regem novum monumentorum
fabricatores quatuor sibi minu
tim marmora diversorum colorum
portabant et ipsi imperatori dicebant
jube de quo vis marmoris genere
tuum fieri monumentum hoc autem ob
fieri voluerunt vt dum princeps
se moriturum recoleret iuste im
perium gubernaret. Multum enim
iram repellit et impetum principis
sapiens memoria continua dure
mortis. Unde theodosius
imperator hunc vivorum sanctissimum
quam plurimum diligebat quo hos
pitalia circumibat et domos ac in
firmos pauperes visitans eis propris
manibus loquebatur mensam pone
bat aquam manibus dabat et oia
eis officia ministrans explebat. Quam
diceretur quod imperium vilificaret et
vituperium imperio faceret hec vilia
exercendo opa illa contra se imperium
honorare dicebat quem illi seruiu
ret qui ei imperium tradidisset
dicebatque mario. Recordare quid
olim fueris et attende quid no
sis. et cave ne ingratus sis ei qui
te sic sublimavit iheso saluator
saluatori. Itaque ob hanc eius
eximiam sanctitatem principis post
mortem eius ei ymaginem sculpi
fecit quam et anthyochie posuit
sit. Cuique quidam collectam cum
etam imposuisset insolitam cruci
ram hanc ymaginem rapuerunt
et per totam ciuitatem iniuriose et con
tumeliose traxerunt ita quod nec illis
a luto pepercerunt. Ad hem dum
imperator audiret irrationabili ira
furens omnem iussit diruere ciuita
tem ac omnes habitatores occidi.
Ad dum vir quidam fuis audiuit
mandauit illi per nuntium dicens
Dic sic o imperator turbatus es quia
metallinam ymaginem non viuen
tem que pt facilit repari cogita
quid faciet tibi deus si eius tot
ymagines viuentes occideis quas
ultra repari non potis. Cui hoc est
recole quia non solum es imperator sed
est homo mortalis quantocius mori
turus. Hec cum imperator audiuit
mox iram deposuit et sententiam
quam tulerat retractauit.

Ad mortem timendam indu
cunt ea malorum. Capitulum lxxx

Cum nos ad timendum debe
mus induci mores malorum
qui noluerunt ante mortem penitentiam
agere nec ad deum redire. Dura ei
sepe est illa pena nec vt plurimum
deo grata que differtur quousque

nlla ꝑtus est ī homine ad pecca
dum quc et magis attemptatur
timore pene q̃ amore iustitie et
magis q̃ necessitate q̃ ce aliqua
bona voluntate ¶ Unde et
Exemplū
mōchus quidā fuit qui inter mō
chos valde male vixit qui dum
ad observanciā regularē et ad
penitenciam delictorū īuitaret
sancta monita cōtemnebat et
dedignabatur audire Tandem
itaq; infirmatus ad mortē deo
volente coactus publicare quē lo
cū cēt habituruṁ post mortē Dē
g° monachos fecit ad se vocari
et flens amarissime coram oībus
dixit Ecce fratres video infernū
apertū et demones ī eius ꝓfundo
penis atroribus īuolutos. In q̃
vicinio heu michi misero patū locū
tormentorū conspicio eo q̃ cōtemp
serim penitere Ad fratres au
dientes lacrimabant plurimū
dolentes hortando eū vt saltem
tū penitēt dum adhuc vivus cēt
Nubz ille eulas Ve michi q̃ non est tempus amplius m̄ pen
tendi quia iam sentēciā dampna
cōis accepi et eterno illi adiudica
tus sum igni Nubq dēs mox
vitam finiuit et ad locū quē vide
rat quādam mōstrū foueam
corpus eius deportatū ibi relictū
est insepultum feris et auibus
devorandum. ¶ Fuit et strēnuus
Exemplū
quidā miles suo regi carissimus
hīus ob meritū male vite de
poscit nimiū exosus. Depius hic
miles a rege monebatur vt vitā
suā corrigēt et ī meliō mutaret
ac priam agens ptā sua omnia
pandēt sacerdoti ne forte q̃ nō
putaret mors illum īuaderet cū
iam penitē nō posset. Ar vanq̃
miles diuina iudicia et verba
principis pensipendens confitēri
nolebat. sed tātū ī posterum
hoc se facturū pmittebat cū
nesciret quid sibi futura dies
parēt tūq̃ sū ponitē ī sua
et nō ī dei esset pēte. Itaq; dū
salutis sue monita cōtempsisset
ad mortem diuino iudicio per
ductus est Rex igitur dū hoc
audiuit de salute ꝓdilecti sui
sollicitus ad eum visitandū in
gressus dixit ad eum Ecce ka
rissime mi visitauit te dominus
et quid tibi futurū sit ignoras
Precor itaq; te instanter vt pec
cata tua non differas confitēri
ne forte hora hec vltima te occu
pet ī paratū Cui miles dixit
Facē ꝓpono quod dicis et cupis
sz modo nolo confitēri infir
mus ne dum fuero salui resti
tutus milites mei socij dicant
m̄ q̃ non dei amore sz mortis
potius timore sim confessus.
Rege igitur recedente morbus
īualuit et de eius vita cepit du
bitari a medicis Tunc iterum
rex illius stimulatus amore salu
tis ad eū mox redit et more
solito ad penitenciā īuitauit.
Tunc miser ille totis lacrimis
ꝓfusis magnis suspiriis regi dixit
Heu me dne mi q̃ tempore
quo debui simul et potui tue
sancte monitioni nō parui. nc
igitur frustra hec m̄ loqris quia
dampnatus ignibus deputatus
sum etnis. Cui rex gemēs ait
Nud est mi dilecte q̃d loqris
Nonne adhuc vivus vt confitēri
et contrici adhuc possis Ergo
saltem nūc confitere vt veniam
merearis accipe Ar ille plorās

dixit ad regem.

dixit ad regem Vera sunt dñe
mi que loquutus sum tibi. Nam
datus sum manibus timori nec
vltra iam valeo mee prudẽ salutis
quia diuina sententiam accepi
Nam paulo ante fuisses ad me
ingressus duo pulcherrimi iuue
nes hic intrantes et circa me re
sidentes quemdã michi obtulere
libellum vtq; valde pulcherrimum
sed ad modum parum ad legendum
in reperi bona omnia scripta
que fecerim i hac vita et erant
vtq; valde pauca qui postq; codi
cem receperunt michi omnino
dicentes sedere apud me Et ecce
moveritis demonii superiet iudi
cans ad medium mirabilis magnitu
dinis liberum ponendo ante me ad le
gendum In quo erant sculpta om
nia que gesserã mala et erant
vtq; valde magna et multa nõ solũ
que diceram ore et fecerã opere sz
etiã minima que cogitauerã corde
Cũq; librum recepissent dixerũt
ad angelos michi assidentes Quid
hic subsistitis cum nil iuris i hoc
homine habeatis Quibz angeli rndẽ
tes dixerunt. Verũ est verũ est
Et ro vos eum accipite et vobiscum
ad inferna portate Sic igit misero
qui noluit penitẽ dum posset cõtigit
vt nõ posset penitẽ dum vellet dei
vtq; iudicio iusto qui nichil agit ni
iustissimũ licz sit hominibus nuc occul
tũ. In vitis eorũ primo ad terribile
narratur exemplum valde hoibus ad
penitendũ tardantibus formidandũ
Ma quida ex pribus ad quãdã ciui
tatem telle pxima vadens ante iamiã
ruidã hominis ppotentis et diuitis
sz morti ppiquãtis se posuit ad se
dendũ Et ecce venire conspexit ni
grimos quosdam equos terribiles
et pauendos ac horrendos supse
sessores habentes et vnianos igne
os i manibus deferentes Cũq; ad
diuitis iamiã pruenissent equus fo
ris ibidẽ dimissis cũ magna festi
nantia intrauerũt ad eũ Et miser
ille diues dũ eos intrantes aspe
ret clamare fortiter cepit Domine
adiuua me Cui demones rndẽrũt
dicentes Nunc meorũ dei es fratis
quando sol tibi ẽ obscuratus et no
bis datus es punientibus Quid
vsq; nõ fecisti Quare dũ sanus
eras deũ nõ inuocasti Quare vsq;
nuc primaz nõ egisti Sed ecce tibi
iam amplius non est salus. Itaq;
mittentes vnicuiq; quemdã igneũ
i cor eius multis magnis qz do lori
bus aiam eius extrahentes secum
duxerũt ad tartara Ille
narrat gregorius de quodã alio di
uite infelice i vltimis laborante
qui ipa hora qua erat exituros de
corpore vidit demones sibi assistere
ac sibi vehemẽter instare vt ad in
ferna eum raperet Cepit igitur
tremere sudare pallescere et magnis
voribus induciias postulare ad filiũ
etiã suũ nõe maxim tũ habitũ mo
nachũ magnis voribus repit clamare
dicens Fili marie curre et i tua
fide me suscipe Quiu pris clamore
turbatus oriuerit oibz familia
plorans aduenit et tetros illos
spũs quos nõ videbant oculis
ex egroti timore pieri et pallore
adesse pnites aduertebat. Nam
et ille ex pauore demonũ quos ter
rebat hinc illucqz subuertebat in
lectulo coy nõ valens sustinẽ con
spectũ eorũ nõ pderat sibi qz quo
cũq; faciem diuertebat ibi eos
astare videbat Constrictus itaq;
nimis clamare ad dnũ magnis
voribus repit voces eiãs. Indiciias

Exemplum

usqz mane · induias usqz mane
Ecce vt ait gregorius induias pe
cnt et induias nō attrepit / qz a
deo diuinus expectatus collatū te
pus quod ad penitēdū attreperat
i malos ac vanos usus expende
rat Itaqz induias postulans et
nō obtinēs de ergastulo sue car
nis eductus illis datus est i preda
quoz seruiens se deputauit et mā
cipauit i vita ⁊c

Qz finalis pna aliquibus valet ⁊c ml xxxvi

Verum ne putet exemplaria
dicta aliaqz salia q̄ sunt ml
ta desperet aliqs seu credat q̄ nulla
pna finalis valet ad robur fidei
et sublevacionē spei alia sunt ea
subdenda quibz anima roborata sal
tem studeat i fine penitē · Nō est
ei sapiens medicus nec ad egroti
dicendus qui infirmū quatenus infir
mitate labbrantem posse se curare
desperat ac illi medicinas asserit nō
valere Depe etenī ad curationem
morbi plus valet fides egroti q̄ re
medium medici Est go medici prude
tis affirmū confortare vbis et signis
egroti est quem cognouerit mori
turū · Frequēter ei confortata natura
contra morbū se erigens in ale sit
et desperatos a medicis pristine sa
nitati restituit Exempla de hoc sūt
multa sz nō hic ponenda qz ad alia
spectant materia et sunt oibus q̄
nota Est itemq̄ medici prudentis
affirmū vt dū aliquod dat amarū
egroto remedium palliet illud et dulcinat
ac demulceat per aliquod
dulce antidotū ne remedium intus
admissum nature abhominabile fat
tū foras qz reiectū fiat egroto no
cuum qd potuit ēe salutiferū sicqz
remedium transeat i venenū · Ergo
a sili medicus aciam dū aliq̄ multū
trenatia narrat vt prōores ter / Ducat ad
reat et eos ad pnam conpuncti penitencia
semper adiunguida sunt ex adiso
aliqua cōfortatiua ne mens eōr
ira desperatione fragatur et
sic fiat pcori mortiferū quod
contrario cōtemperari poterat ēe
remedium salutarium Dū ei vnū
cōtrariū altero cōiungit vnū ex
altero temperat Inde albū ni
gro pmixtum colorē generat me
dium · Ex permixtione ei mutua
cū nigro album sit pmixtū et
temperatū nō est visus disgre
gatiuus sicut ē plurū albū · nec
visus obtenebratiuus sicut ē pure
nigrū vl ommno obscurū sz ers
est visus confortatiuus qz vnū cō
trariū est ex altero temperatū
Natura ers vt philus docet delectā
tur i medys et corrumpit ab ex
mis Excellencia ei obiectoz cor
rumpit sensum sicut dicit philus
Quare oculus sue visus qui i
luce contemperata plurimū de
lectatur i nimia execratur · sicut
i albariatis oculus et i hys qui
i luns rota diuinus contemplat
i quibus visus disgregat ex luce
et humor crystallinus cōsumitur
ex calore i qua tota videndi vis
consistit · Nam ppt excellēciam
obiectoz narrat abiosius q̄ ho
mines regionis illius vbi ex alti
simis p̄ruptibus cadit fluuius q̄
ex paradiso egredit ppt sonū ex
cedentē nimiū quem faciūt vicū
sui diuitatis iniuriū Ergo cōtra
riū iuxta cōtrariū i omibus ē
ponendū vt dū vnū ex altero
fuerit temperatū fiat ex mixtione remedium Ergo bonus p̄
dicator et scriptor post exempla

verbaq; tirentia debet subdere
consolatoria vt ad desperationem
nulli patear via dum audierit quanta
sit diuina clemencia ecce tuos penite
tes in extremis. Nam verisimile tempus
horibus magis placet quando illud
presserit fortis hyemps et magis
placet homibus sanitas qn magna
pressit infirmitas. Quia vt scio
dicit quantum bonum sit sanitas ignoro
ratur si homo experiat quantum sit
malum infirmitas. Sic visum ma
gis oblectat qn pressit obscuritas.
Ecce quod lux aurea matutina maxi
me visum delectat. Mel sapit oris
dulcius sicut dicit boecius in de consolacione
si post aliquod amarum comedatur
magis visus sili crandis delectat
si centras vel surditas antecessit.
Serenum tempus delectat amplius si multa
pluuia predat. Et maris tranquillitas
plus amatur qn tempestatem fecit.
Quia ergo vt canimus dicit qn
tum malum sit victum demonstrat illi bo
num oppositum. Contraria phm opposita
iuxta se posita reddunturi visu clario
ra. Subdamus hic exempla diuine
clemencie postqm exempla premissa sint
iustine vt dum vnum contempserit alterum possit vtrumq; ee remedium.
Narrat gregorius q; quidam nomine theo
dorus puer vnus vtrumq; ingenius et
malus ad monasterium sancti mag
nesiurate cum voluntate fratrum est
frater sicut eo q; non mutauerit vitam
sed hitum. Hinc ei nimium graue
erat si aliquis de sua salute ei lo
qretur aliquid. Nam bona non solum
non farere sz nec audire volebat
Multum se venturum ad sancte conuersa
cionis habitum iurando irascendo et
deridendo restabatur. Itaq; dimo
dino est percussus et ad mortem vsqz
perductus. Cumq; spiritum iam vltimum
traheret conuenerunt fratres vt eius
expressum orando prestarent. Omnes
eo tanto reperunt preeo obnixi ora
re quanto eum iam videbant subre
lerutate discedere. Tunc ille repit repen
te clamare et orationes corum mag
nis vocibus impedire ac interrupere
dicens. Recedite recedite quia dra
con ad deuorandum datus sum
sed ob vestrum preciam deuorare me non
potest. Iam eum rapuit meum suo ore
absorbuit. Date igitur locum fratres
vt non me amplius cruciet sed fa
ciat quod [illegible]rius est. Dicit ei ad de
uorandum datus sum tuis propter vos
moras pauor. Cum fratres ei
dixerunt. Quid est quod loqueris
frater. Signum tibi in prime sancte
crucis. At ille air signare me volo
sz non valeo quia dracionis huius
squamis premor. Cum frres omnes
prostrati in terram cum lacrimis pro
eo instanter orare reperunt. Et ecce
subito magnis vocibus repit clamare eger dicens. Gratias
deo fratres quia dracho qui me ad
deuorandum reperat fugit et oribus
vestris pulsus stare non potuit.
Ego prius igitur meis nunc orate qz
conuertar ad deum non patus sum.
Itaq; firmum est vt toto corde conuer
sus ad deum postqm diu extinctus fla
gellis attritus supna gloria est
adeptus. In nastonia in quodam
rustico quedam erat dna valde diues
et induta et opibz mundi dedita. Huic
quadam domum spiritualem habebat
vbi mensam et lectos posuerat in qua
paupes repausabant et maxime
fratres nisi qui monasterium ibi nullum
habebant et oribus optime seruie
bat. Itaq; factum est vt ipa infirma
retur vsqz ad mortem. Cumq; graui
iacet infirma nec p penitencia sacri

dotem peteret cum ancillis eius una
eidem fidelissima ac xpo devota
dixit ad eam Dna mea magne
fame es apud omnes magnumq;
feris premia ferens. mlrosq; mo
mtis tuis ad primam induxisti. Ar
tifex turpe est vanom contrarium
famemq; tue perire delentium si ipa
non feceris in tempa non feceris
tenum que alios facere monuisti.
Ergo sacerdotem adiora et tua illi
pande peta ne moriaris in confessa ac
venia privaveris et gloria Cui illa
dixit. Frustra michi hec loqris qe
ego habeo quoddam enorme pecm
quod nulli umq; confessa sum nec
confitere illud ausa sum nec illud
umq; alicui pandam preterq; soli deo
qui si vult illud mi dimittere pt
Cumq; illa eam induce no posset am
dur dno ihu dispensante vt frat rap
mundus vigilandi qui mistri gerebat
officium in puncta illa illic cum sorors
advenisset et solito more ad eccl hos
pitium declinasset Nutu audisset
omnia que dicta sunt ab ancilla mov
ad eg̃ram accessit et eis ac verbis
et comminationibus ac promissis quantu
potuit ad primam eam inuitauit. At
illa p nichilo ducens oia que dicebat
dixit ad eum Ego confiteri oino
non possum quia heu aliqd enorme
pecm quod nmq; cofessa sum nec
habeo confitendi propositum. pt cui si
vult dns me absolue sz ego illud
nulli hoim confitebor. Cum mister
ad sorores in testina redyt dixitq;
ad eos. Persuade dne iste no potu
vt confiteri alicui velit Et ecce abs
qz prima moriens relechosis et mari
me nobis est verecundum qd tanta
sumus ab ea bnficia cosecuti. sunt q;
detrahere maluoli Quid huic profuit
q operibus mie sit vacauit et q
fratribus modibus sit adhesit. Ergo
quod nrm e faciamus et dalatte
rie prbus exoremus vt eius dure
tiam mollienes confitendi gratiam
sibi largiatur. Itaq; psalmos pe
nitenciales insimul cantare ce
perunt psalmos letaniam et ora
tiones addentes Cumq; mister ul
tima oracionem concludet mox
ancilla a dna missa cucurrit vt
ad eam mister iterum aveat quatenus
obsecrauit Cumq; venisset ad ea
illa flens dixit ei Tenebat me
dyabolus ne primam raperet sz a
diuina gratia confortata sum oia
confitere patri Cumq; optime confes
sa fuisset mox fratiter obdormi
uit in domino. Unde quia valeat
elemosina est in pro facta. quanto be
valeat orano devota perque id
natur diuina clementia ad finale
primam accepiendam Ego her accepi
ab eo fratre qui ab ipo mistro iam
dicto ea audiuit Fuit est tem
poribus nris quida senensis fide
nomine hoim mlrorum homicida
et notatissimus in prris vlra qi possit
exprimi verbis paucis Dz factum e
cu foris cet cu ghelforu vt apud
astanu egrotaret ad mortu Cumq;
febre acutissima torquetur hospes
dixit ad eum Recordare queso
anime tue et salutis nue ad deum
conuertere Attende mala que fecisti
et tua nue confiet peta Hiu co
punctus hys verbis penitencia
petit et accepit Tandem cu lacri
mis mlris domnici corpus sup
sit Cumq; doloribus anxys quate
et se querula voce lamentaret
hospes air ad eum Ecce kme pe
nitencia accepisti et communicasti

redere punctū iam nūc lamentari
tibi nō liceat sed ferre decet oia pa
cienter thesaurum terre et magnum
dūine remissionis indicū qz tum
maximos patietur dolores ī corpo
re sic stratus obmutuit q nullas om
nino postea lamentabiles voces dedit
sicz animam ī hac pma exsufflauit
eam nō modicū posteris nuncia de
dei mia desperandi reliquit. Ut
egypto vir quidā pessimus fuit qui
vitam turpissimā per oia flagitia
carnis duxit. ita vt famosissimus
haberet ab omibus ī pcis. Cūqz
ī omibus sceleribus senuisset et solū
illi tumulus supesset miseratione
diuina est ad penitentiā compunctus
Qui ptinus vadens et intra sepul
chrū quoddam mortui hominis se con
cludens pcia iam scelera lacri
marū continuis fontibus diluebat
et ī fanē diebus et noctibus pcianis
leuare ad celum oculos nō audebat
nullam vocem penitus emittebat.
deū noiare polluto labio nūme p
sumebat sz in solis flentibus pdura
bat et quasi iam cēt in inferno se
pultus duos gemitus multiplicqz red
debat. Cūqz sic fancendo vna ebdo
madam expendisset ad eū venerunt
visibiliter demones clamātes atroci
et dicētes. Quid hic agis flagitio
sissime oim hominū. Ecce postqm
omni tarnis spurcitia sanatus et
fedatus es vis videri castus et post
q ī sceleribus senuisti nūc cū ad
penitenda solita scelera vires nō
habes pudicis et penitens vis videri
quasi tibi iā locus alius possit dari
luxurys sanato q nobiscū vbi assiduis
es. nec aliud vlterius obtinebis
Redi ergo miserime redi ad nos et mo
dicū illud quod tibi superest tpis
ī perfruenda solita voluptate non
pdas. Ecce paucissimus tibi afflucen
tes diuicias. et delicias et pulcherrima
tibi stroma gremus cetera qq omnia q
tua valeant repare iuuentutem.
Quid te cruciantibus frustra consi
mus. Quid aliud passurus es in in
ferno nisi hoc quod tibi nūc sponte
fans. Dic te pene delectat paulispe
cepta et tibi eas pparatas inueni
ent iterum fruere bonis nris que
dulcia vsqz nunc gratanqz duxisti.
Ut ille ad hec omnia stabat īmobi
lis quasi audiru caret et sensu nlm
penitus vbum dicens. Cumqz decēs
hec vba sepe repetierent et ille se
nullo modo mouet nec aliqd rndet
sz vt surdus et mutus ī tia iacet
illi īsuria versi eū atrocitter ī tra
verberauerē q cū qi mortuū reliq
runt. Mirū certe quia iter tot et
tanta crudelia verbera nec clamauit
nec aliquid dixit nec a loco oīnus
se mouit sed stetit īmobilis q si lapis
Ut suorū quidā dū sic eū īuenissent
attritū rogabat eū vt patiatur se
reduci ad domū. Ed ille fortissimus
pliator nec tanq se voluit nec mo
uere pmisit. Et ecce nocte sequēti
demones redeunt et nō consentētē
sz fortiū reluctātem priorib ma
ioribus penis afficiunt. Qui nec a
loco se mouit prius vtqz mori vo
lens q vltra demoibus consentire
Tunc nocte ista supuenit demonum
multitudo et absqz omni miseratione
irruentes ī eū oīm penarū genē
bus affluerē. Cūqz corpus iam ī
supplicys deferisset extremus pn qui
manserat spiritus demonibus resiste
bat. Quod illi videntes exclamauē
dicētes. Vicisti nos. vicisti nos. Itaq
nox diuina vinte fugam ad eū am
plius nō sunt redire pmissi. Ipse
autē tm ex hoc pfectus tantis q vir
tutibus atq signis clarus cunctis appa
ruit vt eū quasi de celo venisse cre

deres ar bnũ et angelis repitares
Quod mlti pene desperãt videres
eius cr° ad pnam redeeriũt nõ ve
dentes vera aliquod impossibile cẽ
petrant et i sceleribus senescent
Dum tõtito et toto corde penitue
rint diuinam pure miam plorando
postq̃ ille i flagrans summa sic ad
deum est pferte conuersus Ergo ex
hoc est sumendum argumentum q̃
nõ sit alicui perdere cria si i pcto
senuerit desperandum sz q̃ i fine
ad deum sit semp p pnam redeũ
dum sit qz de venia confidendum.
Quia iuxta augustinum sentẽtiam
Immo veritatem certissima maior
ẽ dei mia q̃ hominis vl humana
miseria immo infinitũ excedit.
Nulla pr ẽ tarda cõuersio vbi ta
dis fuerit pferta mũnio Unde au
gustinus de hoc ita dicit Quicũq̃
nõitas petorem ad pnam rogat
neqz timuis q̃ntas neqz vite e
normitas neqz vlame hore extremi
tas excludit a venia sz i amplissios
sinus mi rarcitas filios suscipit
pdigos reuertẽtes sicũ i eis sit
pferta mũnio voluntatis Infinita
est ei dei mia Est et caritas eius in
finita sicut euangelica probat ex a
Nõne ad mũdum i malis inuetera
tum saluator de celis aduenit et
omnia mũdi mala sup se posuit ar
p omibus satisfecit Unde dicit Ysaie
q̃ dns posuit super se iniquitates
omnium Quis ex primat q̃ntũ
demeruerat ille filius pdigus apd
patrẽ a quo i tam longinquã rece
serat ac luxuriose viuendo omnia
consumpserat pastrens porcos sed
mox vt redire cepit ad prez obuiã
illi pr occurrit i amplexus et osculã
tens illũ non stola quariz sed p
ma vestui mandauit et i signũ
singularis amois anulũ illi dedit
calciamenta pedibus tradidit et
quantũ maximũ istaurari pcepit
qui et vitulum saginatũ occidit
Hec oia spiritualiter intellecta fue
rint signa singularis amois Sic
quid vnq̃ a sperũ illi dixit vbi
de filio reuiuiento omnes gaudẽ
pcepit Accedat et mulier i adul
terio deprehensa oppressa lapidib;
digna secũdũ illa legẽ mosayca
Quiquid eam lapidari pcepit Nũ
quid durũ aliquid illi dixit. Vade
inquit et amplius noli peccare.
Quid fecit et seruo mathei
xviii° qui debitor erat tot milia
talentorũ Deerbat solam dila
tionem et plenã accepit remissio
nem Sed quia ille conseruo suo
parcere noluit q̃ q̃ illi dimiserat
reuocauit Quiquid latroni i vl
timis pendenti luce xxiii° Omi
uersa dimisit pena i martirium
dedit eiqz paradisum illa die p
misit. Quiquid magdalena pen
tentẽ abiecit et petrũ ipm a pna
pati deiecit aut deposuit Nõne
p omibus salutẽ ei notam per
feminas i resurrectione sua misit
eiqz iter aplis primo apparuit.
Item inquit angelus dicite discipu
lis eius et petro xxi Ergo cum
diuina ad petores mia sit i mẽ
sa nec vllus excludatur a venia
sumit argumentũ q̃ nulli vnq̃ sit
desperandũ

De aie immortalitate

Ser de morte corporis dicta
sint sed caue ne tibi subre
pat illud qd diceruit ipm sapie 2°
cogitantes de aia sua non recte
Corporis iquiunt et ri tedio ẽ tpus
vite nre et nõ est refrigerium in
vita hois et nõ est qui agnitus

sit ab inferis reuersus · qua ex
nichilo facti sumus et post hec eri
mus tanq̃ si nõ fuerimus · et tunc
omis extinctus erit corpus nrũ et
spũs diffundetur tanquã mollis
aer et talia multa ibi ponit · Nam
et eppnur sola corpora attendẽ
tes hoc idem senserũt sz valde
insipienter et stulte · Nam cẽ rato
nalem aiam imortalem et multiplex
auctoritas dicit et ratio multiformis
sit credere rogitet et ctũ exprimẽtũ
sit cẽ cõuenit · Dico q̃ auctoritas
multiplex hoc affirmat · Nam ade
dictũ est · Quarto die inde comedes
morte morieris · dans intel
ligere q̃ si nõ comedẽt mortuus
non fuisset · Dz imortalitas cor
poris esse nõ pt n̄ aia imortalis
existẽt qua vita corpois aia est
Est igit aia imortalis · Item
dicebat patriarcha iacob · Descendã
ad filiũ meũ lugens in infernum
Ergo filium quẽ credebat corpoẽ
mortuũ credebat descendisse ꝗ m
aiam ad infernũ sẽcz sdm spũ
credebat ad inferos descensurum
Ite vbiz per scripturã tam i nouo
q̃ i veteri testamto dicit dnus · Ego
sum deus abraham deus ysaac et
deus iacob Et dnus i eua celio dt
q̃ nõ est deus mortuoꝝ sz viuoꝝ
Ergo sci pres illi viuebant et
constat q̃ nõ carne q̃o viuebant
aia · Et omis scriptura diuina in
uitat ad pmiam · docet detestari
pnã · dat diuisa pcepta · p mutit
obseruantibus bona suma · pmiaz
celestia · et cõminatur nõ obser
uantibus supplicia sempitna · Sed
frustra hec omnia facit si aia est
mortalis · q̃o · Item ven
turus ẽ ad iudicũ · Mathei xxv°
reddituus uniis pma et tuisis
vl malis ctna tormẽta · Sed hoc
ẽ nõ posset n̄ aia imortalis ẽet q̃o
Item si anima ẽet mortalis frust
i mundum venit frust carne hua
nã sumpsit frustra docuit et hoi
bus legem dedit · frustra passionẽ
sustinuit quia nullus fructus ex
hys si anima ẽ imortalis pueit
Sed hec sunt impossibilia sz vt sũ
ma sapiencia faciat aliquid frust
q̃o est et impossibile vt aia sit mor
talis · Item quo verũ est qd ipe dt
Mt quinto · Beati pauperes spũ · bti
mundo corde · beati qui persecutioꝝ
patiũtur pr iustiam qm talium ẽ
regnũ celorũ si aie sũt mortales
Sed hec nõ prosequar vltra qz tlia
sunt innumera i libris legalibus
et i sapiencialibus et i hystorialibus
et i phyloralibus · Sed phorum auctoꝝ
citatores quasdã et paucas allegabo
pter curiosos · Nam socrates ille
magnus et sapiens et docuit aiaz
ẽ imortalem que solo summo bono
potiri ẽ bta · Et quia sciebat deũ
videri nõ posse nisi a puritatissimis
mentibus nec puritatem posse nisi
optimis moribus vt videre deum
posset omnẽ phãm travit ad mo
res · Augq̃ est i libro de ciuitate dei
dicit socratem hoc idem sensisse
Item plato socratis maior disci
pulus et post eũ phus summus de
hoc plurima dicit et de anime imor
talitate libũ fecit eam probans et
asserens i mortalem · Quo libũ
dum quidã alius phus legisset
ab alto loco se pecit vt fieret
imortalis · Nullus aut vere non
est lugenda mors nam imortalitas
eam consequitur · Item probabile sa
pientibus esse videtur penas apud

inferos aiabus cē paratus. Denera
i libro de naturalib⁹ dicit. Si tra
quille viuere volumus i expedito ha
benda cē aia vt siue illam i sidie
siue egritudines petant quid ad
debeo q̄ vt creat exorare et ri
oribus eam bonis emittere. Vade
inquit vade fortiter vade feliciter
nichil dubitans fac quodcūq; fa
riendum est. Ecce rerū natura
que te generauit expectat et locus
melior isto et tutior. Mercurius
dicit. Animae post dissolutionem
cogentur redire penis que i vita
noluerūt credere verbis. Plato i
thymeo dicit. aias post dissolutioz
varijs penis affligi. Et hieronimus
aiam ponit imortalem. Ārē aristo
teles i suo libro quē de aia com
posuit docet intellectum seu aiam
intellectualem nō esse ex tradice
sed ab extrinseco venire et a corpore
separabilem cē. Dicit et alia plura
vnde ad hanc materiam possint tra
hi fortissima argumenta. Item
porphirius platonicus. et ipse phs
librū de regressu aie ad deū com
posuit docens eam redire ad deum
qui dedit eam et nūq̄ ad corpora
reditura. Vnde et augustinus ex
verbis porphirij. et platonis resur
rectione cē futura sic arguit. Plato
dicit aias post separationem a corpore
iterū ad corpora redituras vl reuer
suras. ꝓ o si redibunt ad corpora et
nō ad miseria redibunt ad gloriosa
corpora. Sed quia vt augustinus dicit
credimus auctoritati. quod intelligi
mus rationi iuxta auctoritates po
namus et rationes. Constat ei secūdū
diuinorum et sororum doctrinam
immo ꝓ certam experientiam. q̄ omis
homo naturaliter appetit cē beatus
et cū sit omnium naturalis huiusmodi
appetitus est a summo sapiente in
natura plantatus. Sed sapientis
simus artifex hunc appetitum frustra
i anima plantauit. et frustra cēt
si aliquis ad beatitudinem nō peni
ret. ꝓ o anima beatificanda est. Sz
beata cē nō posset nisi immortalis
existeret. quia cū semper mori
meret. nō statum habet omnium
bonorum aggregatione perfectum qua
hor est cē beatus. ꝓ o necesse est aiam
aiam ponere imortalem. Item phi
posuerunt superceleste corpora
ideo cē incorruptibilia et qz constat
ex tota sua materia et quatorum
appetitum materie terminat illa for
ma. Sz sunt perfectius i aia q̄ in
celo eo q̄ de nichilo sit creata nichil
qz sit extra eam de sua materia
sit qz aie forma longe nobilior cū
viuat sentiat et intelligat q̄ sit for
ma celestium corporum ergo materie
sue totum terminat appetitum quare
nichil i ea est ad interitum indicium.
Item aia ab extrinseco venit ad cē
phs triste vnde non educitur de
principio materie sicut et alie for
me. Sz vt docet phs omne quod
corrumpitur reducit ad id vnde p
ducitur. qz sm eundē phm. et ct
Dyonisium nichil enim corrumpitur
i nō ens. quia corrumpi nō est annihi
lare sed i principia sua reduci. Dicit
dum corpus humanum corrumpitur quod
est clementare ad tram reducitur et
sic de quolibet elemento alio sentire
compellimur quo corpus nostrum componitur
Ergo si aia corrumpetur cū ex nichilo
creata sit necesse esset vt i nichilum
verteretur. ꝓ o aia nobilissima natura
dei ymagine insignita cēt peioris
conditionis q̄ quecūq; vilissima ea

tura · et hoc est inconuenientissimum
ponere · quo necesse est ponere ca
mortalem Item si corrumpetur con
stat vt patet ex dictis quod redeat in
nichilum cum nullum sit ei productionis
naturale principium sed hoc est impossi le
sed quod redeat in nichilum · quo restat
impossibile esse primum Probatio maioris
tanta est differencia inter aliquid et
nichil quanta est et equiso · hec enim est
maxima per se nota · quia quanta est
via a bononia vsque florenciam tanta
est a florencia vsque bononiam ·
Sed inter nichil et aliquid est distan
cia infinita · sed nulla vtus creata
cum nemo sit finita per de nichilo fa
re aliquid · quo pari per oia rationes
nec de aliquo fare nichil · Anima quo
cum non possit reduci in nichilum nec in
aliud principium nemo remanet immor
talis · Huic veritati attestatur hugo quod
fare de aliquo nichil sicut et de nichi
lo aliquid soli conuenire diuine po
tencie asserit Quia si dicas deus
reducit eam in nichilum · dicas causam
quare deus corrumpit animam cum tot
appareant cause ad primam contrarias
maxime cum plato dicat quod illud quod
bona ratione quantum est velle dissol
uere non sit dei cum prima causa quantum ex se
est semper influat in creaturam et vno
modo ad omnia se habebat · licet non
pari modo oia influencia eius accipi
ant · sicut habetur in libro de causis prima
Item si aia rationalis a corpore depen
deret · in meliori corpore et saniori
et pulchriori melior esset et cum corpore
senescente senesceret Sed contrarium est
quia in turpi puo et vili corpore est aia
melior et in corpore senescente pru
dentior quia in annquis est sapiencia
et in multo tempe prudencia quo aia a cor
pore non dependet · quo sicut non se
nescit corpore senescente ita non moritur
corpore morente · Dicit enim philosophus quod se
nex oculum acuper vt iuuenis videt
vt iuuenis eo quod non visiua potencia sed
solum est organum quod senescit vt iu
uenis videre non possit Item mundus quasi
homine est in cuius signum in fine omnium
finis fuit · sicut habetur genesis primo
Et philosophus dicit in phisicis quod homo est
quodammodo finis omnium que sunt · et con
stat quod finis est nobilior his quam sunt
ad finem · quo homo est nobilior mundo
sed corrumpi indignitatis est quod non
corrumpi probatur esse dignitatis · sicut
patet in angelis et in corporibus lucis quo
si mundus semper erit · multo forcius
homo erit in corruptibilis est quo aia
rationalis Item corrumpi est quodammodo
pati et secundum philosophum sicut omnis actio illa
tua est passionis sicut omnis passio in
fertur ab actione · quo si aia corrumpi
aliquid agit in anima sed omnis actio est
a contrario eodem philosophus teste · quo aliquid
est anime contrarium sed hoc est falsum
quo et primum Probatio cum vt philosophus dicit
nichil est contrarium et hoc maxime
est verum de simplici substancia quia non est ex
contrariis composita Corpora enim et sunt
habent contrarium in quantum substancia sunt ex
contrariis constituta sunt et composita
et in eis est pugna propter quam corrup
tionem sunt supposita Nam supercelestia
corpora que sunt simplicia natura non
ex contrariis constituta sunt impassibi
lia et peregrinationem nullo modo suppo
sita et hoc multo forcius est inuenire in
anima quia est spiritalis substancia non
extensa Item vt philosophus docet et augustinus
in sexto musice omne agens passiuum
est patiens Et sicut in libro de libero
arbitrio dicit nichil sup rationalem
aiam nisi deus · quo nichil creatum
potest agere in anima vbi nulla actio
est nec passio potest esse nec per consequens
corrumpi · quo aiam corrumpi

i possibile est cum sit sup ea divi-
cam corrupe nō sit deus. Et constat
q deus est sume bonus e sapientissimus
est etiam sume iustus. Et qz sume
bonus diligit omnia bona. qz sapien-
tissimus scit omnia tam bona q mala
et quia iustissimus punit mala et re-
munerat bona. Nam si talis nō esset
et ista nō faceret sumū bonū nō esset
quare ner p consequens deus esset.

Exm Ecce igitur petrū et neronē ex-
trania i medium duximus et vitam
utriusq; considēmus. Nam petrus
erat xpi discipulus. nero dyaboli
seruus. Petrus oibus virtutibus clarus
nero oibus flagitiis erat plenus.
Petrus humilis et benignus. nero
ferocissimus et oium hoim crudelissimus.
Petrus veritatis pdicator et amator
nero destructor et iimicus. Petrus
p xpo pauperimus. nero i tm dinissimus
vt aureis vtibus vsuretur. Petrus
p xpo erat mūdo despectus. nero i
amicis gloriosus. Petrus erat oleribus
et pane i cibo contentus. neroni sp erat
maximus apparatus. petri vita sp
erat i adūsis. neroni i dspeis.
Vltimo petrus ppter amorem veritatis
et iustitie a nerone e occisus et nero
tandem ppter maxima scelera sua e occi-
sus vel vt scipsm occidit cōpulsus.
Nunc istis ita suppositis p oibus a-
lis quero si deus hos agnoscebat an
non. Dicimus q sumam scientiam nō
habebat ner per cōsequens deus erat.
Et si eos cognoscebat quod e necesse
q quia sume bonus est petrū amabat
et neronem p cōrariū odiebat. cū eū
amare nō sit aliud q remunerare.
ner odire aliquē q punire cū sit sume
iustus et reddat vnicuiq; quod suum
est. remuneravit petrū punivitq;
neronem. Et nō in hac vita quia
petrus crudeli morte i paupertate
sua est mortuus. nero dū seipsum
occidit pecuniam pro addidit. q aa
e vita ponenda i qua remunerā-
da sunt bona et punienda sunt
mala. nā alias deus nō esset sume
iustus. ner p cōsequens deus. Et
si alia vita non esset i qua retribu-
tio fieret meritorum nō plus valet
deum laudare q blasphemare. imo
plus pdesset seruire mūdo q deo
qz amatores mūdi saltem hic habent
bonum et amatores dei hic habent ma-
lum. sicut i martyribus patet et scē-
q o si aia post corporis mortem non
viueret ner alia vita esset vbi remu-
neratio fieret stultus esset qui deo ser-
uiret. Et hoc dicere voluit apls qn
dixit. Si in hac vita i xpo spera-
tes sumus miseabiliores sumus oi-
bus hoibus. Vn gregorius de hac vi-
ta dicit. Nūq sancti apli primam vitam
contempnerent i mortem aias tra-
derent nisi ad aliam vitam sperent.
Nā et ipi qui p xpo animas tradi-
derunt prepisse pmium et viuere
se ondunt. Dum ad eorum sepulchra
egri veniunt et sanantur. puri
veniunt et a demone vexantur. Et
concludit gregoi q i dialogo petro
logio. Si igitur vita anime viuit
i corpore deprehendis et motu mem-
brorum cur nō ppendis aliam vitam post
mortem corporis per virtutem miraculo
q. Dicis si dicas ego ista nō vidi co
gita qz hoc viderunt et tres man
dauerunt te meliores te sapientiores
te sanctiores et prudentiores. Et
cogita qui a morte resuscitati de
i mortalitate alie erant rem eo q
fuerant mortem corporis expti. Vnde
de lazaro qui ad inferna descendit
qui resuscitatus per deum diu vixit
illi quoq; omni tempore seruiunt et

rum fororibus suis multum sustinuit quod
non ferisset si de immortalitate animarum
minime certitudinem habuisset. Nam
et temporibus nostris multi per sanctum
apostolicum virum suscitati sunt mortui
quorum unus ordine intrauit et as
peram vitam duxit eo quod a tam vita
esse probauerat. De multis narrat
sanctum qui post mortem ad corpora re
uersi quid et qualiter ea que se vidisse
testati sunt forte se penitentiam
astruxerunt. Quare certum est auctori
tatibus et rationibus omnibus quod sur
rationales animas immortales. Restat
solum preter ea que iam diuina ponere
sensibilia exprimere per quae probetur
immortalitas animarum. Vt et sic nulli
sit dubium. Sed fiat certissimum per illorum
testimonium qui viderunt et aliud in
prendum est capitulum. Lxxxm

Alia probatio animae immortalitatis. Cam

Sunt autem nonnulli studiosi
laboratores qui nolunt credere
animas immortales quia non videntur eas
a corpore exeuntes. Ex hoc summe stul
tine opus est cum non aduertant quod
carnis oculis possit quidquid eius exis
tat officium. Omnis enim sensus habet
obiecta propria in quibus possit. Sicut o
culus coloratum. gustus dulce et a
maru. tactus lene et asperum. auditus
sonum. nec vnus potest in obiectum
alterius. quare visus non potest videre
sonum vel vocem nec auditus proprie
coloratum. nec tactus proprie amarum
nec odoratus proprie lene et asperum
Sed vnusquisque sensus suus tantum est
contentus. Cum igitur anima sit spiritu
alis substantia nec ea valeat colorata.
eo quod colorata sint solum corporalia
et non spiritualia quae ea non potest visus sup
posita. quae inquam laborat demen
tia qui oculo quod carnis videre

spiritualia quae ea nequiunt visus obiecta
Nam et si potest ea videre anima huma
ne quia oculus non videtur quo eadem
ratione nec cent angeli nec deus
nec cent virtutes et vitia et immateria
talia quae non possunt ea visu subiecta
Numquid tu qui mentem loquis a deo
te animam habere non credis quia ea in
corpore existente non videt. Nunquid
vox sonus et odor nihil sunt quia
videri non possunt. Nunquid non aliquid
est amarum vel dulce quia negat vi
sui subiacere. Sed de hiis quae exempla
multa vbi infra dicit de gloria
animae et si secundum sui naturam visui ne
gat esse suppositum tamen sepe a multis
est visa in aliqua natura sicut patris
suppositum sicut spiritus sanctus in columba
et angeli sepius visi sunt per assump
ta ex aere corpora. Plena sunt hiis
exemplis omnis diuina scriptura.
Quid igitur restat ostende exemplis
animas fratrum multis apparuisse et de
vita post mortem certitudinem exprimentem
probauisse. Vnde igitur vt de multis
taceam quae occurrunt. ab anima sancti
pauli sumamus exordium. Nam cum nero
qui cum occidit dicit ad astantes. tol
lite magistrum decollate impositorem nolite
sine amplius vinere criminum inuentorem
prodite sensum alienatorem. Pau
lus dixit ad eum. Vinas nero quia patiar
tpe quidem puto sed certabit in regnabo
cum xpo. et vt scias post mortem
carnis me viuere tibi post rapi
ad abscissionem apparebo. Quidquid decrepi
tatum esset a plus/ et nero de eo cui
plus loquetur paulus iamnus claus
sis intrauit ad cesarem et stans ante
eum ait. Ecce paulus assum vt sci
as me viuum esse non mortuum et regis
inuictissimi militem esse nostrum et ser
uum. Et tu miser turpissima morieris

k

Cum

no

morte ac inferni dampnabeis eo
q iniuste xpi seruos occidis. Hys
dictis statim disparuit et nero qsi
mortuus p timore ceciderat. Istum
milites dum sumo mane ad eius
tumulu pruenissent inuenerit tyrii
ibi et luca orantes et i medio eo
stantem paulu et cu illi aspectu
militum retrii fugerent milites cla
mare ceperunt dicentes. Quid fugitis viri
fres. Ne psecutores huc venimus
sz baptizari a vobis optamus sicut
nos admonuit heri paulus que
nuc oratem vobiscum videmus. Sicz
stantes baptizauerit eos. Dyonisius
dicit i epla quia scribit ad thymotheu
de morte apostolorum q post eorum mor
tem ambos aplos manu ad manu
se tenentes per portas vrbis vidit
intrantes lucis vestimentis induitos
et diademate claritatis nimie coro
natos. Dicit et i eade epla q dum
paulus ictu mortis accepit statim
post ictu velum quod a plancilla pi
camila accepat xpus manibus a fron
te displicuit et fluente sanguinem i
velo collegit ac ipm inolucens vrbe
itrans illi matrone suu velu restu
tuit. Vaz mihi carnifex reuiteris
dixit plancilla. Vbi meu dimisisti
mgrm. Cui ille ait. Ibi foris mor
tuus iacet i valle et velo tuo eius
faces c ligata. Tunc illa illi velu
onit et dixit. Ecce nuc intuerimur
vrbem petrus et paulus veste indu
ti pfulgida coronas lucis clarius
radiantes i capitibus deferentes.
Ecce nuc dyonisij testimoniu a qrtis
post morte visi sunt apli no in
corpoibus xpus iam occisis. sz aie
i corpoibus alienis et luce formatis

Ex'm Dicit martha femina prudentissima
xpi mistra et hospita eius i mostrio
suo cu sororibus sedet ad mensa

vidit sororis sue aiam p angelos
transferri ad celos. et qd vidit
retrii sororib indicauit. Qui
bencabilis bnedictus sicut de co
narrat gregorius longe a capua
positus eusdem vrbis episcopi as
pexit aiam ad celu i igneo glo
bo ferri. Nec est homo dei ad
celum sororis sue aiam vidit de
portari. Beatus anthonius ille
magnus, aiam pauli hemite pri
vidit celu conscendere. nec no aiaz
amonis altrius heremite licet per
vigintti dietas ab eo distaret.

Narrat gregorius q duo germani
fres quoz vnus speciosus altre
gregorius dicebatur sub beato bn
dicto fri iunt monachi quos vene
rabilis pr i mostrio qd iuxta ter
ratenensem vrbem construxerat
collocauit. Cuiqz speciosus pro
vinciate mostrij iuxta capua acces
sisset die quada fri eius gregori
um fratribz stans ad mensam fra
tris sui aiaz vidit exire a corpe
Cuiqz fratribz indicasset ad locu
cucurrit et eu iam sepultu reppe
rit que tn ipa hora qua viderat
exisse de corpore iuerit. Fuit
et venerabilis quida pz noie spes
qui mostria plurima construxit
huic oipotens deus per anos vl
lume lumine oriloz piauit sed
nuqz etna luce destruit et vicina
sibi ce morte nuciauit. et vt mo
nasterius vndequaz constructis
libri salutis pdicaret admonuit
Quod cu ille deuote fecisset et
post vl dies ad suu reuersus fuisset
monasteriu fribus conuocatis domi
nica sacramenta prepit et cum
eis psalmis decantans p suo ex
itu orom intentus aiaz reddidit

Et fratres qui aderant ānis ex
eius ore roliba exire videbāt q
per oratorij tectū egressa celum
ipis videntibus penetrauit Sed
ī in spē columbe aīa eius apparuit
vt per hor eis patefēt q̄ simpli
ci corde deo seruiuisset. Frat
et ī pumina mursie pīsbiter quidā
frūs. sicut ī dyalogo libro quarto
capitulo. sz neqz hor silcam/qz
gregorius dicit/qui ei magno rōne
dei gubernabat etiam Cūqz in
firmatus peuenisset ad mortem
ī magna clamare cepit letera
dicens. Bene veniant dni mei
bn̄ veniant dni mei. quid ad tan
tillū seruulum vestrum dignati
estis venire. Ecce veno ecce veno
frās ago. Cūqz sepe hor clamaret
erastantes quid nam loquēt in
gerēt ille ait Nūquid ēuenisse
hic sanctos apostolos nō videās
et beatissimos petrū et paulū aplo
rū pīncipes adesse nō considerans
ad quos iterū conuersus ait. Ecce
veno. ecce veno Statimqz moriens
sequutus est quos videbat Narrat idem gregorius q̄ galla nobi
lissima puella romani symaci cō
sulis ac patricij filia ī sua ado
lescentia marito tradita infra
ānū eo est viduata quā dū ad
thalamū iteraudū et eius vocaret
et opes/illa magis seruire deo
elegit Cūqz sibi dicerēt a medicis
q̄ pter insitum sibi calorē nī ad
viriles rediret amplexus cōtra
mulierū naturā barba ceē ānteq̄
hinc sicut et postea frm̄ est. illa
ob amorē xpi deformitatē corpis
ferrē nō curauit. sz abiecto pri
mus hīnī sclari diuino obsequio se
ī mōstrio tradidit ibi multis ānis
aroni vacauit ac indigentibus
elemosinas erogauē nō desistit desinit
Cūqz ei deus remunerare vellet
tanta vlcera ī mamilla passa ē
Verū dum nocturno tpe duo ar
deret terci coram ea eo q̄ ecē lucis
amica. quadā nocte infirmitate
grauata bm̄ petrū apostolū con
spexit inter vtraqz candelabra cō
stitisse nr̄ pterita timuit sed
ex amore sumens audaciā voce
exaltauit et dixit Quid ē dnē
mi. Cui ille benignissimus ī clamato
rapite ānuit dicens. Dimissa sūt
tibi Tunc illa dixit Rogo vt so
ror mea bēdicta mecum veniat.
Nam ei maxime diligebat Tunc
aplus ait. Non illa sz talis tecū
veniat. qz hec quā pens te ē die
xxx sequitura. Ipso itaq̄ partus
visio subtracta est. aplī colloquēte
et illa mrē mōstrum attersita q̄
videt quid ve audierit indicitur
Die eight tria cū ea q̄ iussa fuerat
soror ē defuncta est. sed et illa quā
pcyr die xxx est sequuta Sed q̄d per antiqua discurro q̄ndo et mīs
tribus tam multis apparuit venera
bilis vir franciscus xpi stigmati
bus insignitus quibz et pbuit re
media sanitatis. Nam vt omittā
de hys que de eo alibi scripta sūt
nō est ātiquū q̄ quidā frēr regnor
nō recolo apud burgū sancti se
pulchri altari cōmorans et grauī
ī firmāt frūs pr̄ apparuit cūqz
sanitati mox restituens ei dixit
Vade neapolym ad tale fratrē
suspendium qui moritē Cūqz ab
eo pr̄ recessisset et ille diem et ho
ram notasset postera tūc fratrē
illū mortuū esse nouit qui illius
mortem pr̄ sanctissimū illi nūciauit
Deficeret ei tēpus narracioni.

Exm

Exm

Exm

Sanctis non blasphemandis.

ni luce si oia hic vellem ponere que
occurrunt. Omni igitur hic ponam et
capitulum hoc concludam. Beatus
antho mus franciscus discipulus
cum apud paduam magnus choruscaret
miraculis leprosus quidam ad eius
tumulum vt curaretur iaciebat.
Cui quidam infidelis obuians ait
Si te curauerit hic anthonius eo
volo esse leprosus. Ille igitur ad tumulum
exoranti pro obtinenda salute
sancti anthonius apparuit et arripiens
tabulas quas leprosus manu gerebat
quas et petendo elemosinas pulsabat
diuitiad eum. has illi ferens quem
te asseruit non sanandum. quia lepra
qua pateris illi te sanato adhesit.
Cuidam ille iuuenis visum prouenisset ad
eum. cum reperiret esse leprosum ac
leprosorum illi tradidit instrumentum

De vltimo iudicio. Tractatus lxxxiii

Et compendiose dicta sunt
de iudicio mortis. sed nunc
dicendum est aliquid de iudicio extremi
examinis. recordando cui valde
nostrum plurimum ac potens nostrum
ec motum inducens ad primam tractatum
omissis quasi sunt pressura iudicii, sicut de antichristi aduentu qui
ceru ad deceptionem mundi ita vt et
quosdam deceptat per sophistica et
callida argumenta vt eos qui se re
putant sapientes. quosdam per appa
rentia et falsa miracula vt vdeotas et simplices. quosdam per larga
munera sine dona vt diuites et
potentes. quosdam vero per tormenta va
ria et flagella vt fideles et in vm
credentes hys tanctis omissis et de
illis vv signis que a multis ponuntur
in libro de agonizantibus iudicium hic
aliquid ar modicum est dicendum per
modum sermonis quia philia hic non
habet locum. Est igitur hic nondum
quantum ad tria possimus hic con
siderare iudicium. Primo quantum
ad meritorum discussionem. Secundo
quantum ad sententie lationem. Tertio
quantum ad sententie executionem.
Circa primum. circa meritorum discussionem sunt quatuor attendenda
s. quis iudicatur. sine merita dis
cussurus est. quid dicturus. quis ibi
accusatur. et quis ibi testimonium
perhibiturus. Circa primum sciendum quis iudicaturus sit. Dicendum quod xpus rex
potentissimus rex sapientissimus
et rex ac princeps iustissimus. Nam
probatur potentissimus per rerum creatio
et probatur iustissimus per malorum pu
nitionem. Verum quia summa in eo sa
pientia non potest ab aliquo fallin
illis astutis circumuolui ar aliquid
eidem abscondi. quia summa in eo po
tentiam non potest deterreri nec
in aliquo impediri. et quia summam
eius iustitiam nullo munere potest
flecti. vel corrumpi. vel vllis precibus
inclinari. De summa sapientia
iudicis nostri. Tractatus lxxxiv

Iacet xpus est omnis iudicatu
rus quia deus pater omne iu
dicium dedit filio sicut dicitur in Johe
Vnde solus filius in natura humana
in iudicio apparebit ondens oia sig
na sue passionis. Et quia hic inter
est summe sapiens omnia discernet
tu celari non potest et cogitationes
occultissimi cordis. Vivus est igitur
aplus ad hebreos qrto sermo dei
et efficax ar penetrabilior omni
gladio ancipiti pertingens vsque ad
diuisionem anime et spiritus compagum
et medullarum et discretor cogitationum
et intentionum cordis et nulla cre

tira ē immobilis i conspectu dei
sz oia nuda et aperta sunt oculis
eius ad quē nobis sermo. Unde
arguit eriastrus contē illū qui re
dit se posse i aliquo illi indi ocul
tare. Sic ei sit i psona peccātis
Deus me videt tenebre circūdāt
me parietes operient me et neq
circūspiciunt me. Quod vero deliro
rū meoz nō meminerit altissimus
et nō intelligit qm oia videt ocu
lis eius. Et subdit. qm oculi dni
multo lucidiores sunt sole circūspi
cientes omnes vias hoīm intrientes
i abscondita ptes. Et iterū addit
Dno enī deo ante q̄ crearētur oia
sunt cognita et post pfectū respiciūt
omnia. Et concludit de pcōre q̄
se credit latē dicens. Qui i platis
iudicabit et q̄ pullus equinus fu
habitur et vbi nō sperat apphendet
et erit dederis omnibus eo q̄ non
intellexerit timorē dni. Ergo qm sic
erit nr iudex sapiens et sic omnes
sa cognoscet quo pcōr miser diffugiet
Psalmista respondz qz nec ab orien
te nec ab occidente neqz a deser
montibus qm deus iudex est. Unde
scribit Amos vlto. Nō erit eis
fuga et nō saluabit ex eis q̄ fugiūt
si descenderint vsqz ad infernum
inde manus mea educet eos et si
ascenderint vsqz i celum inde detra
ham eos. et si abscondi fuerint i
vertice carmeli inde scrutabor au
feram eos. et si celauerint se ab oc
lis meis i pfundo maris ibi man
dabo serpenti et mordebit eos. Ergo
qz sic erit quid valebit eis quod d
apocalipsi vi°. abscondent se i spe
lunis et petris montiū et dicent
montibus et petris cadite super
nos et abscondite nos a facie sedē
tis sup thronū et a ira agni qm
venit dies magnus ire ipōrū. Et
quis potest stare. Vere hec oia d
malachie pmo. Quis potest co
gitare diem adventus eiq. supple
quin tremat. Et quis stabit ad
videndū eū. supple quin cōtremat
Ipe enī quasi ignis conflans et quasi
herba fullonū. qz sicut ignis pe
netrat ferrū omneqz metallum
vsqz ad intimū vt nichil remaneat
ex eo ab igne nō tactū. et sicut car
duus qui dicit herba fullonū dū
dimittit sup panū nullū pilū vl
modicū dimittit intactū. sic nichil
dimittitur a diuina sapiencia indis
cussum et quod nō deducat i publi
cū siue vbium fuerit siue tūc vsqz
ad cordis meminū cogitatū. Ergo
quid tūc fiēt sunt miseri pcōres
quo itūri vbi se absconsuri ab ea
sapiencia q̄ vbiq; est et omnia vidz
Unde leo papa de hac sapiencia
ita dicit. Et ē sciencia sūm iudi
cii eius tremendus aspectus cui
pnū est omne solidū et aptum
omne secretū. cui obscura clarē
et latenia patent nuta vidēt
silentiū confitetur et sine vlla vo
ce mens loquit. Quare igit cū eq
sapiencia tanta sit cūtra ea vale
nil poterunt allegancōes aduocatoz
nec sophismata phōrum. nec pre
clara eloqua oratorū nr vlle astu
tie versuti. Et ipse per oia
ipha i psalmo sic ait. Cognouisti
sessionē meā et resurrectionē meā.
intellexisti cogitationes meas de
longe et omnes vias meas pnūdisti
id est antq̄ fierent cognouisti. Et
addit. Mirabilis facta est sciencia

tua et me confortatrix tua est et non
potero ad eam. Et ex hys concludit
Ergo quo ibo a spiritu tuo et quo a
facie tua fugiam? Si ascendero in ce
lum tu illic es. Si descendero ad infernum
addes usque ibi. Et tenebit me dex
tera tua. Ex hac vnaque causa sic
conimus arg. Quanti in die illa ce
pedisset si reprobi in vita et sen
su membrorum et vigore caruissent
aie. Dicunt quanti in iudicio iudicio
clinques et multi feliciores erunt
loquentibus. et quanti pastores philo et
quanti rustici rethoricis et quanti
ebetes et stulti versuum ciuum pre
ferendi cetteris. Si forte es in
fidelis istaque non credis cogita saltem
tecum quanta sit illa sapientia q ex eadem
materia fiuit tam diuisa tamque spe
et nullo differentia. Nonne ille figu
lus sapiens reputatur q ex eodem
luto vasa format diuisa intra se sa
pienti ratione distincta. Nonne sapi
ens sartor est qui scit de eodem pano
varias poducere formas rationabili
omnes factas. Dic et sapiens dicit
architector qui ex eadem ma domos
fecit varias formae rationabiliter
longas amplas et altas vt ipsorum
nabiliter ista sibi rendeant sicut arte
preceptum exposcitur. Nam et valde
sapientes reputati sunt ab antiquo
quicumque eisdem litteris nullo quidem pacto
fuerunt tot syllabas variare et ex
syllabis tot dictiones componere et ex
dictionibus tot ordines formare. nec
non et ex oribus sententias sic va
riare sicut in septem liberalibus artibus
per apte patescit. Si ita est in oribus
inuenire quanta est illa sapientia esse
manda a qua est omnis humana.
Vnno tanta sapientia diuinata que de

Probatur ex rationibus creaturarum Sapientia Dei

Quod diuersa Deus ex elementis sapientia creauit

bona informi materia fecit corpora
tam diuersa tam mirabilia tam pul
chra. tamque inter se rationabiliter
ordinata. Nam nam vilissima
et opacia collocauit in imo. nam
nobilissima luminosa collocauit in
summo. et ~~materia~~ media inter ipsa
locauit in medio sic et hoc secundum ma
gis et minus ita quod illud corpus
quod natura sublimiori est similius
in loco collocauit sublimissimo illique
ne proximo sicut apte patet in ordine
elementorum. nec non et celestium corpo
rum. Ergo colligite ex premissis quanta
sit sapientia q fecit tanta milia
angelorum inter se dissimilium quia non
est numerus meritum eius. sicut dicit Job
Iste tanta genera animalium. tanta genera
corporum diuersorum stellarum elemento
rum. tanta genera metallorum et lapi
dum. tanta genera herbarum arborum
foliorum florum et fructuum tanta ani
malium volatilium naturalium et gradien
tium sup terram. Deus enim non summe sa
piens posset ista tam diuisa fecisse
Quid enim est sapientius q in multi
tudine tantarum rerum sit formas va
rias et diuisas impressisse vt non sit
duas inuenire in omnibus pomma
similes inter se sed differant omnia
in singulari natura. Nam et in tam
numerosa multitudine angelorum ab
differunt in persona. differunt etiam
Deus posset tantam multitudinem
hominum ab initio creaturarum in quibus
est tanta diuersitas faciem vt nec
duo valeant inuenire qui in aliquo
non sint diuersi. Vnde beatus andre
as requisitus quod esset manus
miraculum quod fecerit deus in
re pia. diuersitas faciem inquit
Nam et ipse fratres vterinos di
di et nouit quorum vnus hestus alt

qx^m

panaus vocabatur i quo notina
quasi omes errabant adeo similes
videbat sepeqz vnus p alio et noie
alterius vocabat ita q e ipse diu
steterim anqm plene possem iter
eos discernere. Attamen postq
longa assuetudine mihi facti sunt
non plene mihi valde dissimiles
videbantur. Respice iter stellas et
numera eas si potes que tn adeo
sut diuise vt pho teste omes iter se
differant spe. et differant p asecqs
i dtiter. Vn psalmistes Qui mine
rat multitudine stellarū et oibus eis
noia vocans. Magnus dns et mag
na virtus eius et sapie eq nō est nūs
Ergo attende ex hys q imensa sa
pienia sit que varare omia sic
potest. De omipotenia iudi
cum. Capitulum lxxxvi

Ecce tamen ne apud te male
cogitas dicas. Iudex nō
valde est sapiens. sz nō oipotens
Nam deus tu sit bonū primū est bo
nū simplicissimū nullo mō cōpositū
qz nll'm cōpositū simplicit' e primum
bonū. Ergo nō est i eo aliud sed oe
quod est i deo deus est sicut dicit
augustinus. Ergo sapienia i deo idē
est q potentia quis diuisimode sit
vocata. quare si sapia dei est infini
ta et p q seques potenia e imensa
Ita si diuina potenia vllis limitib
esset artata. et simplicit infinita
non eet et ei aliquid addi posset qo
suma nō esset q' manus aliquid ex
cogitare non posset nec p q asecqs
deus eet. Restat qo nmo esse ponē
dū q sicut iudex nō erit sapien
tissimus sic erit et potentissimus
vt ei resistē nullus posset. Unde
dicebat mlier illa santta hester re
gina. Omē deus omipotes i cui q

dictione vniuersa sunt posita et nō
est qui tue resistere voluntati. Vn
et sapie xvi. Dicit sapies deo. Ro
inquit aliqs timens dabas venia
peccis eorz. Deus ei dicet t' quid
fecisti aut quis stabit cōtra iudicū
tuū et c. Et Job v dicit. Sapiens
corde est et fortis robore qs resistit
ei et pacem habuit. Qui transfer
montes. qui fur artuit
. qui facit magna et inscruta
bilia et mirabilia quorū nō est
nūs. Omnia ista dilig' creatu
rarum diuina ybant potenciam infi
nitam. Unde ecclasti primo. Unus
est creator omnium oipotens rex
potens et metuendus nimis sedens
sup thronū et iudicans deus. Qz
autem ex opa que creant cū ybet
omipotentem apud sapientes ybat
cione nō indiget qz q ntus sit aren
fec ybat opus. Nūq nō rex mag
nus dz fuisse alexander eo q ali
quas condidit ciuitates quas ex nichi
lo fabricauit sz ex rebus a deo factis
effecit. Magnus edificator dz fuisse
ar phaxat rex medorū eo q edifica
uerit ciuitate potentissima ex lapi
dibus qdris et fortis sicut primo Judith
hetur. et in eam ex facta iam materia
fabricauit. Cum ei opus potentis
simū e aliquid ex nichilo fabricā
re vt si omē vtutes create i vna
essent conflate vtute nr vnū gra
nū synapis vl' muly de nichilo pos
sent effire. Ergo q oipotentissima
et imensa dicenda e vtus illa que
de nichilo fecit tam magna corporea
spualemqz natura. Ma vt de an
gelis et arabus omitta q suma
pdicant oipotentia i factore. si
quilibet circulus planetarū i spissi
tudine habet viam quingentorū

dicit

Q

annorum et inter circulum et circulum est
solis via quingentorum annorum. itaque
si omni die quis iret per miliaria
sol cet qz duum milium passuum unum
miliare quanta magnitudine circum
ferentie esse putas. Ita demon
stratione probari est qd series apud
circumferentiam tantum est a puncto
circuendo usque ad idem punctum
quantum sit a circumferentia usque
ad suum centrum. Et si quelibet stel
la est maior tota et sol omnes maior
stella cum tm videantur qi quedam
puncta in celo quantum pucus est ipm
celum. Et si est tanta magnitudo
in celo stellato quanta ee credis in
aqueo. et quanta insup in empyreo om
nium continuo. Cemp ei maius e
continens qm contentum. Ergo quantus
e ille q de nihilo fecit hec omia no
laborando sz tm dicendo. Dixit ei
et facta sunt mandauit et crea
ta sunt. Unde dicit Job xi. Altior
sior celo est et quid facies. est
profundior abysso et unde cognoscet
longior tota statura eius et latior
mari. si subuertere ea vel in
unum conuertere qs contradicet
ei. vel quis ei dicere pt cur ita fans
Ergo quarta est qs ei in iudicio re
sistere poterit. Ion crisostomus. Nulla
virtus resistendi est contra eum. Unde
Job ix. Deus cum ire nemo resis
tere pt et sub quo curuantur qui
portant orbem. Quantum igitur
ego sum vt rndeam ei. Lege to
tu capitulum quia bn fuit ad propo
situm. De sima iustitia iudicis
nri. Capitulum lxxxvm

Ecce vide ne tibi forte occur
rat vt iudice nrm cogites
non ee iustissimum quia ei omne iustum
sit bonum si deus no eet iustissimus
nec eet per gsequens summe bonus.
qd dicere nephas est et sentire.
Unde de eo ypha ait. Iustus dns
in omnibus viis suis. Et apocalypsi
dicit ipm iudicem. Magna et mira
bilia sunt opa tua dne deus om
nipotens. iuste et vere sunt vie tue
rex seculorum. Et eiusdem xvi
d. Dne deus omnipotens vera
et iusta iudicia tua. et mlta ibi sunt pnia
in xvm capitulo et ipsum
iudicem poterit ee iustum. Quia
ipse tlis est nullo munere poterit
corrumpi vel pce. Unde bernardus
de hor iudicii dicit. Veniet dies ia
in qua valebunt plus pura corda
qm marsupia plena. qz iudex ni
mer fallit verbis nec flecti pote
rit vllis donis. Item de hor iudicii
ait. Expectatur dies illa in qua
erit equissimus ille iudex q nulli
potentie psona accipit cui pala
tium nll epus siue comes aliqd vel
argento corrumpere potest. Si
de eius iustitia dubitas recolen
fecerit ab antiquis nobilissimis
creaturis. Nonne nobilissimos an
gelos ad similitudinem dei factos p
pmo superbie de celo dicit qibus
nullum tempus pmie dedit sz igni
bus condempnauit eternis. Unde
de eo dicit ezechiel xxviii. Tu sig
naculum similitudinis dei plenus sa
pientia et pfectus decore in deliciis
paradisi dei fuisti. omis lapis pcio
sus operimentum tuum aurum opus
decoris tui. Que ibidem sequun
Et sequitur. Iniquitate peccasti et eiec
te de dei monte et perdidit te. Cherub de medio lapidum ignitorum
Ergo quo no iustus q tam

nobilibus militibus nō peperit. Neu
q nō ipē qui sicut adam de ram
po damasceno i quo fortius est in
paradisum transtulit. vt hor cog
noscit gratiae ee nō naturae q illuc
deforis aduenerit. sic illū petri
tem mox foras eiecit. Neu et
licet centū annis prius suū plora
uerit i valle quae est hor vallis la
crimarū appellata fuit nō tū deū
ad plenū placare potuit sed ad in
ferni lymbū descendit. vbi tam
diu i carcere fuit donec saluator
venit qui patris iram sua passio
ne placauit. iamq; celi aperuit
Nonne ipē est qui p prius carnis
mutatae sodomorū euertit et sup
eos sulphureū ignem pluit. Nonne
ipē est qui genesi vn diluuiū mundo
induxit crescentibus i eo prius solū
q noe iustum cū suis i archa salua
uit. Unde d̄ in petri ii. Si deus
angelis peccantibus nō peperit sed
rugientibus infernī detractos in tar
tarū tradidit cruciandos i iudicū
reseruari. et si originali mundo nō
peperit sz octauū iustitiae praeconem
cū suis diluuiū mundo i piorum
inducens. et ciuitates sodomorum
et gomorreorū i cinerem redigens
euersione dampnauit. ex eorum
qui i pie sunt arcari poncē. et iustū
loth loth oppressum a nephandorum
iuria ac luxuriosa conuersatione
eripuit. supple q nec parcet nobis
si deuiauerit i tanomira iude. Ipē ei
est qui pro prius crudelitatis sic ctiuit
egipti attriuit quoq; omnia primo
genita i terremit et tandē omnem
exercitū pharaonis sic maris rubri
aquis euertit vt nec vnus de tan
ta militudine euaserit. Vnde exodi xv
Ipē ei est rex ille iustitiae qui pro prius
rebellionis et inobedientiae dathan
et abyron cū omnibus suis viuos
absorberi a terra fecit. Nū xvi et
omnes filios israel i deserto occidit
duobus duraxat exceptis. s. iosue et
caleph eo q corā dnō murmura
uerunt. terreq; promisse detraxerunt
eorū tū filios tradens terrae. Qui
dicitur posset expme quotiens eos
peccantes afflixerit. quotiens suppo
sicuerit inimicis. Quid ei liber iudicū
aliud clamat. quid docent libri regū
et maxime quartus. Quid ei fecit
saul p prius superbie. quid dauid p
prius lasciuie. cum bersabee p morte
vrie. p prius vane gloriae i mariae
populi. Nam tatū vna vxore p prius
sua abstulit i occulto et omnes suas
concubinas amisit i publico ad q̄s
absalon e ingressus coram omni plebe
dnō occulte i morte dedit et publi
ce est expulsus a regno et ad mortē
q̄situs a filio et mlta omisi sunt ob hor
ce plebe. Gloriam i mariae plebi
uolunt et angelus lxx ex eis occidit
per oia i 20 libro regū habetur. mila
Quid nō pro prius idolatriae omnes
populos chanaeorū occidit et do
mū iheroboam vsq; ad mingentem
ad parietem deleuit. et iheseabel
p morte naboth deuorandam canibus
tradidit ac omnem domū achab de
leuit. Quid nō ipē q mq regū prius
p prius blasphemie i assyriorū castris
c. lxxxv milia mozn dedit regesq;
fugauit quae et i prima a pyrrhe
filius redi fecit. Innumera i scrip
turis sunt exempla. sz sufficiant
hec paucia ad ybandū iustissima ee
diuina iustitiam. Igitur qr iudex
futurus erit sapientissimus oia ma
la mea exquirit. qr potentissimus
omnes malos apprimet. quia iustissi
mus omnes puniet nulli parcens.

Et ppter hec omnia dicit gregorius
Q̃ angustie erit die reprobis
vbi suspicius erit iudex iratus · infe
rius patens infernus a decretis
prima arrisantia a sinistris infi
nita demonia · foris mundus ardens
et intus conscientia urens · vbi ap
pare erit intollerabile et late erit
impossibile ¶ Quid dicturus sit
summus iudex in die iudicij ⁊c. ⁊ xxxviij

Ipso quis sit iudicaturus
videre restat quid in iudicio
sit dictum · Nam et ea die dicturus
q̃ scripta sunt ut xxv Esurui
et non dedisti michi manducare ⁊c
que sunt ibi Et cum de solis mie
operibus sit discussio facienda quid
viri crudeles deo sunt insuri nisi
q̃ iudicium illis fiet sine mia qui non
fecerunt miam vt d̃ in canonica ia
cobi · Q̃ secure ad iudicium mie
poterunt misericordes accedere · q̃
beati misericordes qm miam con
sequentur Cum ei vt crisostomus dicit
sup matheum · irremediabilibus
lacrimis plangent omnes · Nam sicut
crisostomus idem dicit · plangent iudei
videntes diuentem et diuantem que
mortuum estimabant et videtes vul
nera que fecerunt scelus suum celare
non poterunt · Ite plangent gentiles q̃
vanis disputationibus phorum decepti
reddiderunt ee stultissimum deum cru
cifixum · Plangent et se ipsam
crudeles et mali qui magis q̃ ipsum
mundum vanissimum amauerunt · Et
plangent omnes tribus terre quia
nulla erit eis vires ad resistendum
nulla facultas ad fugiendum · nullus
vltra locus ad penitendum · nullum
tempus ad satisfaciendum · quare
non remanebit eis aliquid pter
luctum · Deus ei qui nunc est bene
missimus tunc erit seuerus adeo q̃
si omnes sancti p vno pterire orarent
ei veniam obtinere non possent
Quia ei excusationem tunc po
terunt hre diuites et poteres q̃
tanta sunt superflua possidentes
vbi fame et frigore moriuntur
pauperes Vnde dicit in canonica iacobi
Agite nunc diuites blulate plorantes
in miseriis vestris q̃ aduenient
vobis Diuitie vestre putrefacte sunt
vestimenta vestra a tineis comesta
sunt · aurum vestrum et argentum
eruginauit et erugo in testimonium
vobis erit et manducabit carnes
vestras sicut ignis Et d̃o dampnat
q̃ modo pauperibus non miseretur
Exm hic pone de diuite epulone
et lazaro pauper luce xvi · et non
totam parabolam Exm ad hemu
de illo qui dixit luce xii Plurimos fructus haberet Quid fa
ciam q̃ non habeo quo fructus
meos congregem · Non cogitauit su
perflua dare pauperibus sed apud se
dixit Destruam horrea mea et
maiora faciam et illic congregabo
omia q̃ nata sunt michi bona et
dicam anime mee Ecce alia mlta habes bona para in annos
plurimos · Requiesce comede et bibe
et epulare Sed audi q̃d illi dixe
rit deus Stulte hac nocte anima
tua repetam a te q̃ autem pasti
cum erunt Et concludit dnus dicens
Sic est omnis qui sibi thesaurizat
et non est in deum diues q̃ non dat
pauperibus in mundo vt fiat diues
in celo · Meum consilium dnt vobis
Nolite thesaurizare vobis ⁊c
sed thesaurizate vobis thesauros
in celo ⁊c. Et luce xvi dicitur

Fiant vobis sacculos qui nō veterascunt thesaurū nō deficientē i celis. Et ibidem expressius dicit. Vendite que possidetis et date eleosinam. Et de hys gre mlta exempla infra ubi agitur de elemosina. | Judicio

Quis erit i medio hoīm accusator

Capitulum lxxxix

Nunc restat videre qs nos erit accusaturus. Sed q̄ erit necesse accusatores ibi esse ubi patebunt omibus oīm cōscientie. Manifestaqz nr magna indigent probatione et illa maxīe q̄ nlla pnitentiaq̄ satisfactione relaxari. Et tn ibi erit tres accusatores. Primus dyabolus q̄ ppium scelus. Secūdo oīs mūdus erit ei accusator primus ipe dyabolus homīm ad centiū datus. Vn Augustinus sic ait. Posito tū dyabolus erit vera verba nree pfessionis quā fecimus i baptismo et obicient nobis omne qd fecimus. omne qd diximus. et i qo tempore. quove loco peccauimus et quid boni tunc facere debuimus. Ex.m de beato bernardo q̄ i furtiue ad mortē raptus e ad iudicū quē dyabolus terribile accusaut rectas quoqz minutissima ers q̄ fecit qz nō habebat magna q̄ dicit. Cū vir dei rndit. Fateor me meis meritis nō ei dignū puenire ad regnū celorum sz dns meus ihesus possidet illud duplici iure. primo qz est filius regis. Secūdo meito sue passionis. Primus mori sufficit sz alium mi dedit. Quare si illud mihi vendito nullū pcm incurro. Rumpitqz dns dyabolus abcessit confusus. Sed vir dei ad se rediens sic de cetero se afflixit vt ipo facto videret que audiuit et qualia vidit. Detrahit eni dyabolus oia fratrū vt repetet ea cōtra nos i iudicium. Unde bruō refugiū dum legit semel ad discū et stridet dyabolus coram eo transiuit magnū i scrapulis gerens librū. Cūqz gereret auqz si ipe ibi eet scptus ille rndit primo. ondit qz ei lorum scriptū qo ibi inuenit cp semel cōpletorū dimserit. Cur fuerit augustinus et mandauit dyabolo vt expectaret paululum. Intrauit ifer eetam et cōpletorū exsoluit. redienqz ad demone iussit ei vt libū suū iterato respicit quiptinus nom augustini deletum inuenit de carta sua. Lege de accusatione demonū i legenda beati forsei epi qua pter pluritatem eius hic allegare distuli. Secūdo accusator erit ppium scelus. Dicit aut peccatū hominem accusaturum i iudicio oībus apparebit ipaqz sua apparentia hominē culpabilem iudicabit. Ex.m de quodā qui occidit hoīem i publico et accusat eū iudex ipo fcto euidentia rerum fri et patran sceleris testimonii aliud nō requirit. Unde bernardus loqtur filiudinarie ait. Cum loqtur opa peccatoris dicent ad eum. Tu nos fecisti et cpisti opa tua sumus nō te deseremus sed tecū semp erimus tecūqz ad iudicū venemus. Tertius accusator e oīs mūdus. Unde gregorius. Qris quis te accusaturus sit dico q̄ oīs creatura. Offensso ei creatore offendiuntur oīs creatura. Vn crisostomus. Nichil est quod i illa die rndeamus vbi celum et tra sol et luna ver et aqua dies et noctes oīsqz mūdus tonitū nos stabit an deū fortiter nos accusantes. De testibus q̄ erunt i iudicio contra nos. Ex.m vt

Sed quis est contra nos testimū reddituros. Dicendū e

breuit q; tres testes tot se ois
peccor habebit quor quilibz p se
sufficeret ad homis qdempnacor
Nam io testes plures requiruntur
i causis vt veritatem vl asserere
possint et io iure suspecti sunt qua
de aliquibus formidatur q; no de
iustitia sed plures secdm fruiore
testimonium pferant et cu hoc qt
veritatem Nz si de teste costaret q;
mentiri nollet aut no posset cuq testi
mniu sufficet i omni causa nec ad
ferendum testimniu veru vlla lex plu
res ordinasset testes Nz nota q;
homines peccores tres cotra se irrefra
gabiles et immobiles testes habebunt
omni sup se alium intra se et tertiu iuxta
se supra se deum intra se pvrum
animi seu conscienciae sue remorsum
et iuxta se angelum Dico primo q;
testem primariu et summu habebit
peccor supra se deum q cui sciat ora
vt 8m pbatu est nullo testimonio indigz
ad hoc enim requiruntur testes vt de eo
iudicem istruant q; sententia pferre
dz secdm allegata testimonia Nz is q;
omnia nouit teste no indiget quia
de nullo instruit pt sed ipe cit testis et
iudex Unde ihereme xxiv Ego su
testis et iudex dicit dns. Secundu
testem habebit peccor intra se sc. puria
conscienciam Unde Augq dicit Desqus
futuru iudicem times pnitem con
sciam corrige quia sec mo cause tue
testimoniu conscienciae tue Tertiu teste
habebit peccor iuxta se angelu ad su
custodiam deputatu qui conseruus est
omnium q fecit et dixit tamq; qui
secum a cunabulis fuit et ad bonu
omni tepore instigauit ac a malis
toto posse retraxit Et io eius testimoniu
nullo mo potest ee suspectum sed
p omnia erit certum maxie cu men
tiri no possit De hys testibus expo

Testes 3a

nit illud Job xx Reuelabunt
celi iniquitatem eius i angeliqui
sunt celi per gloriam. puri p mundi
ciam. solidi per constantiam pulchri
et luidi per sapiencia. pmpti per
obedienciam et i ipso abiles per
confirmatiua gratia et virtuosi
p operacor continua Et talia plu
rima q in sermonibus i celo me dicus
se Deus contra testes ta verissimos
os poterit aperire Sententia
q in iudicio est ferenda Ca. vi

Sic igit pater primu qd spec
tat ad examinacor cause
destat nuc videre secdm qd spec
tat ad lacionem sme Duplicem
ei dabit sniam. Una p parte bonor
alia p parte malorum Nam facta
discussione dicet hys qui a dextris
eius erunt. Venite bndicti pris
mei propiite regnu quod vobis patu
est ab origine mundi Quis ville
sermonibus quis dignie rogiare vl
referre quibus gntu erit gaudium
vocatis ad regnu celorum vbi oe
bonu Non enim est aliud bntudo q;
bonorum omniu plenitudo sicut in
libro de trinitate richardus ostendit
Destinbunt igitur i pdicta sma
beatificandi gntu ad pdestinacione
eternam qz ante scla sunt electi gntu
ad gratia qua sunt p tempoe ad
ornati. et gntu ad gloria ad qua
fuerunt ab initio mundi pparati.
Non ei est aliud pdestinacio secdz
augustinu q; pparacio gre i pnte
et glorie i futuro Tangit g. pre
destinacois bonu tu dicit. quod
vobis patum est ab initio mundi.
tangit gre ornamenta cu ipsum bn
dicti pris mei. et tangit glorie com
plementu cu subdit venite propiti
regnu De hoc regno et gloria q

habetur i eo dicet infra i sequti
monito ad penitentiam inducitur

¶ Post hec dicet hys qui a sinistris
eius erunt. Ite maledicti i ignem
eternum qui paratus est diabolo et
angelis eius. Directe sunt sibi ita
opposita. Nam ibi dicit. Venite.
hic dicit. Ite. Ibi benedicti hic ma
ledicti. Ibi ponit regnum hic igne
eternum. Et utrumque asserit a deo ee
paratum. Sicut go pena sma res
picit predestinationem. sic reda pti
net ad reprobationem. ¶ Describit
go reprobationem malorum. prosequitur
ad sua eternitatem qua ibi eterno sunt
reprobati. 2o quantum ad culpe fedi
tatem qua sunt tpaliter maculati
3o quantum ad pene acerbitatem ad qua
sunt cum diabolo deputati. ¶ Notatur
go reprobatio eterna qua ante secula
mortis sunt destinati cum dicitur q
paratus est diabolo. notatur et corum
culpa qua tpaliter sunt fedati. cum int
ponitur maledicti. notatur et pena ad
qua sunt paratati cum dicit. Ite in ig
nem eternum. ¶ Ded attende q pena scri
bit malorum triplicit scilicet acerbam
pter actualitatem. eterna pt ignis pe
tuitate. et horrenda pter demonum
societatem. Ite inquit maledicti in
ignem eternum. In igne erit pene acer
bitas. eternum erit petuitas. qui para
tus e diabolo et angelis eius. erit
horrenda societas. Vere igit dies
illa dies ire dies calamitatis et mi
serie dies magna et amara valde.
Unde dicit Amos quinto. Ve deside
rantibus diem domini. ¶ Dicit qui
da ex patribus q tantus erit timor
in die iudicii q si fieri posset et non
essent facti homines immortales subito
omes mortem traderent. oisque mun
dialis machina deperiret. ¶ Quida
alius pr dum quedam videntem vi
disset ingemiscens dixit ei. Cora
relo et terrea oia quia mundo rationem
reddituri de oibus sumus et tu videns
tu potius flere deberes. ¶ Fuit et
iuuenis quidam qui monachus fieri
volebat sz mater ne fieret eum reti
nebat. Cuique matrem diutius infes
tasset eique diceret dimitte me mater
mea ut salue aiam meam illa lacri
mis eius iuncta et punctata consensit
atque assensum dedit. Frus igit monchus
i monasterio i firmatus est. In er
tasi go mentis positus ad diuinum
iudicium raptus fuit vbi et mirem
tum iudicandis inuenit. Quem illa vi
dens obstupuit atque ait. Quid e hoc
fili. Et tu hic condempnandus veisti
Ubi est qd mihi dicebas volo salua
re aiam meam. At ille confusus et
stupidus totus frus qd mri respon
deret vltrius non habebat. Ad se go
reuersus et ab infirmitate curatus
i cella se claudens et negligentiam
suam plangens secum loquebatur
dicens. Ei i properium mris sustinere
no potui quo in die iudicii explicoz
potero dni pati. Continue ergo fle
bat et parce sibi i nullo volebat.

¶ De executione sme i iudicio fienda
¶ Capitulum xcv

Exemplum

C

Ceterum qd in iudicio erit e exe
cutio sme et quia nullus ibi
poterit appellare. Nam in de cau
sa i iudicio vl in iudicijs appellatio
non admittit. Una e excellentia iu
dicis. Ia est criminis euidentia.
Ia vero est si sit causa no differenda
i qn causa dilatione no capit. Ergo
a xpi sentencia nullus poterit appella
re. qz iudex ille superior est oi nationi
et omnes alios excedit. dignitate
veritate eternitate potate et bonitate
quae ad aliu nemo poterit appellare
cum fiat appellatio semper a minore
ad maiorem. sicut ab archydia

chono ad episcopū · ab epo ad archi
episcopū. et ab omibus plātis ad sum
mū pontificē · et ab illo mō ad deū
Item loris appellacōi non erit quia
omnia crimina ibi erunt manifesta
et patentia et cuilibet conscientia
cuilibet erit nota facientē hor ve
tate diuina Sicut dicit Aug. i de ci
uitate dei libro xx. Reconmus etiā
de hor ita ait. Aderit dies illa in
qua omnia facta nra quasi i tabula
quadā picta omibus ostendentur
Item ro appellacionē loris nō erit
quia qd ibi fiet dilacionē nō rapit
sed ait qz appellari a sma iam dicta
non poterit statim data sma sicut
dicit Mathei xiii. exibunt angeli
et separabunt malos de medio iustorū
et mittent eos i caminū ignis ibi erit
fletus et stridor dentium · Quibus
illis sermonibus exprime posset qnt
illic erit planctus qntus clamor et
ululatus dum se cernet separari ab
oibus bonis et oibus tradi malis ·
Basilius dicit. q sma illa lata ignis
conflagracois erupet qui purgans
et elementa renouans omnes mun
di feditates colliget et fetores et
veniens dampnatos inoluet et sic
cū oibus ad infera descendet et as
cendet fumus tormentorū eorū in
secula seculorū ·

De gloria eterna que est octauū
motiuū Capitulū xcm

Octauū motiuū est ad pen
tenciā ē pmissum penitentibus
regnū · Iam videmus
ad sensū. sicut et de hor potest aplius
exemplum q illi qui cucurrerunt ad bra
uium illis i fine cursus patum contē
dunt inter se toto posse et quilibet
toto nisu laborat vt an omes cursū
arripiat et currens fortiter equū
stimulat ne retro remaneat sed vt
retrorsus antecedat et ad bracium
plus attingat nec vllū quātūcūqz a
meū i via expectat Imo curren
tium quilibet vt melius curratur
se ab aggrauantibus curis allenat
Ergo si tanta fit acceleracio in
currendo p tpali bracio modico
pro compato · citocqz vetustate ar
tyncis consumendū quid faciendū
esset p bracio illo sumendo petuo
duraturo · Et illi inquit apostolus
vt corruptibilem coronā accipiant
nos aut incorruptam Ergo inquit
sic currite vt comprehendatis Qui
ci currere nolunt vel currentes in
via subsistunt et cursum et bracium
p dimittunt Vndemercatores ad
nundinas accessuri vbi magna se
estimant lucrari ad eas ire quato
citius valent nō differunt indutias
vel moram nō faciunt sz si pnt
illuc ante retrorsus vadunt ne si for
te tardauerit qd volunt comparare
amittant dum pueniens cōparant
Ergo quid esset hominibus facien
dum p ceruis bonis cōpandis vbi
non qualecūqz bonum sz ~~regnum~~
~~supernum~~ exponit ad vendendum
sz regnū supnū et sūmū i se con
tinens omne bonū · Nūquid nō
hor sūmū bonū iuxta euangelium
Violentum violenti rapiunt. i. sibi
violenciam inferentes Turpe enim
et fendum est vt raptor regni ce
lestis p illo optinendo non faciat
qd p vita sensitiua seruāda faciūt
animalia vilencia de rapina Nā
hec aialia nō expectat die mediam
nō tertiā nō sextā nō vesperā ad pre
dam querendā sz negligencia omni
se posita sūmo mane pgūt ad
predam Ex m de hor sensibile ap
paret i aranea que sūmo mane
ceptat texere telam sua ne dilaro

auferat sibi pdam formice simul
et apes si viderint tempus aptum
summo mane egrediuntur ad opus.
Nam et rustici qui se p pno locant
ad opa summo mane pperant et ad
platea festinant vbi tales homines re
quiruntur. Vnde dicit de pre familias
matheo vo qui exiit summo mane con
ducere operarios in vineam suam. Ergo
si sic festinant bruta p esca grenda
si sic rustici p pua dieta qui festinant
du meito nobis eet p gloria mer
canda eima. Vnde dicit aplus ad
hebreos. festinemus ingredi in illam
requiem. Accipe o homo exm a filys
aranee q mox nati angi possint oculi
aspia vl videri ad telas texendas
ascendunt et qui texere didicerit in ve
tere mox laboribus se exponit vt acci
piant et obtineant quod intendunt
Ergo tu no facies p pena supna
quod p musca obtinenda facit ara
nea Certe mlti sunt aialium pulli
qui se erigunt statim nati et matre
currendo sequunt. et homines ad seque
dum per pmaz xpm expectant vsq
ad senium qn iam defecere vires ad
opandum. Orthpudoz si in specialis gres
exm pullos attende pdicum asino
rum piter et equoz qui parentes tanto
amore sequuntur vt no videantur
in aliquo laborare. Qui tu laborat
accipitres et falcones in volando post
aues. qntum canes in currendo post
leporem. qntum cameli et asini. qntum
boues iugo subiecti et depssi p modica
esca de sero sumenda. et miser ho
p pmio illo eterno neglig laborare
tu tm dicit aplus. q vnusqsq propia
sedm labore suum

Vnde quida ex patribus requisitus cur senex esset cur penitencia tam grau se affligeret grent rndit. Fili credo michi quia cum ante deum veiemus p labore pmium accepturi. abraham pr nr bn volus set amplius laborasse. Deus posset nimium in vinea penitencie laborare recepturi illud pmium p merede qd manus e oculus laude. Non ei oculus vidit nec aures audiuit nec in cor hois ascendit q pparauit deus diligentibus se

Exemplum

Vnde quida religiosus fusse narrat qui alium fratre sibi familiare moriente seriose rogauit et obnixe vt ad se deberet redire post mortem Cumq redisset requisitus quo sibi eet pphetio illo vsu rndit. Dicit audiuimus sicut vidimus in ciuitate dni vtuum et millesies amplius. Fuit et de mon quidam qui a quida sancto monacho admiratus vt de gloria paradisi sibi aliquid referret qd sentiret. suspirans fortiter ait. Tanta est seruorum gloria beatorum q si ho essem qui penitencia agere possem et esset arbor vna a terra vsq ad celum plenus ciuq folia oia eraciata per scinderent a summo vsq deorsum quin vellem omni die millesies milies vt sic saltem ad eam similiter puenirem Ergo si tantum potuit ee tepido timiti quanti putas ee pronum amici Ergo quantum eet in vinea penitencie laborandum q fortis esset in via penitencie currendum. q tempestiue eet iter penitencie inipiendum ne pderent bracium sempiternum Deus enim mercator si vere facit prudens in aliqua ciuitate distante thesaurum maximum habens retondit quae irrempabiliter pditur. q eet si angi nox fieret vl porta claudereturciuitate hanc no intret qui no summo mane resurget iter festinat arripet et times semper pueire no posset ne fortis equum caltaribus stimularet et onerana turta deponet ne illos in via laboret pauesset donec ciuitate tam dicta iterret sed nuqi no nobis oibus thesaurus

Exemplum notabile

thesaurus sumus et in celesti civitate
recondimur. Nuqd nō via est valde
longa. Nuqd nō completa die huius vite
adveniente futuri temporis norte paradisi
claudende sunt janue sumeqz sunt
pdende divitie. Exm de decem vir-
ginibus quarum quinque prudentes venie-
tes cum sposo intraverunt ad nupcias
nō amplius exiture. sed ultra statu
tum limitem stulte tardantes, ac iam
clausis januis ad nupcias perpetuo sunt
excluse. Ergo stultissimum est fatuis
virginibus esse communem. si sumo
mane viam ad civitatem deduceremur
nos non aggredimur ut ad eam an-
clusionem janue dum dies est. venia qz
Pater qd dnō in Jeremia dicit. Opu
num dum dies est. veniet enim nox
qm nemo poterit opari. Dum tempq
habemus operemur bonum ad omnes. Ecce
ecce tempus acceptabile hec dies salu
tis. Non in certamine via cursum est
Quodcumqz potest manus tua instanter
operare quia nec opus nec ratio nec
scientia nec sapientia erit apud in-
feros quo tu properas, qz ista nō sunt
ibi ad penitendum seu operandum sed
tm ad reddendum unicuiqz secundum
opa sua meritoria aut fatuorosa
secdm illud psalmographi. Redde
opa manuum eorum tribue illis redde
retributiones eorum ipsis. Disputatio
contra illos qui nō credunt vita eterna

Capitulum xviii

F Quod si forte dubitas vitam
illam beatam non esse vel quan
tam dicit tanta esse nō posse. Adnotet
primo qm magna sit et si nō non
videatur tamen a viris devotis ali
quid nō proprie dici eis gutta aliqua
degustanda concedit. Demel inquit
bernardus te gustami dnē ihu et ut
nam millies mori possem et iterum
te gustare. Ut Augs in libro confes

sionum dicit. Introduxisti me domine
in quadam dulcedine qs perfinat
in me si illa nō est vita eterna nescio
quid aliud sit ipa vita beata
Na si hic est quedam transitu
rosarum sive redolentium violarum
dato qm eas homo oculis nō vide-
ret. eorum tm odorem naribus senti
ret. Dicet viri quales fuit pat
franciscus et eius filius frater
egidius si in hac vita deum patrem
nō videant tm ex ea mira degus
tant et odores sentiunt tam suavi
es ut lingua exprimi nō possint
Nōne qui oculis velatis et clausis
ducitur in aromatum apotecam. vel
in florentem vineam. vel in cellam vina
riam magnos et si nō videt. olfactu
tm sentiret odores. Imo ut pius
loquar odor oium rerum qm nūquam
videtur ejus res ipse odorifere vi
dentur. Crissie ibi sentitur. sicut
si vita beata modo nō videat tm
aliqd de ea a viris excellentibus de
gustatur ex qua degustatione delec
tio tanta sentitur ut nec ullis ser
moibus exprimat. Ex quo aliquo
modo qnta sit in fonte proprie. Si ei
tenuissimum quidem sit delectat in
via quid fons plenissimus fiet
in patria. Si sit delectat adhuc ex
istente in carne mortali qm faciet in
corpe in mortali. Si sit affiat in
statu miserie. quid faciet in statu
glorie. Si sit reficit anima mi
sera quo reficiet gloriosam. Et
si tantam generat delectationem
mur in anima cuius gutta vna vel
stilla pmodica quid faciet in fonte
potata. Ita cuius vna guttula de
gustata stephano dulces lapides
fecit. sentire enim nō pmisit lau
rentium. penas atrores viterno

G

dulceraunt · ar i tormentis agatha delectauit · Unde et dicebat · Sicut qui audit multum bonum sic ego delector hiis penis corporalibus posita ·

Exm Martirat et hysteria cristina qp tpe iuliani apostate quida p piamus iuuenis raptus fuit i quo oia extentes genera tormentorum ab eo nō potuerunt remouere letitiam fancei · Unde fantan tortores liberum pmiserunt abire Cum si doluisset i penis postea requisitus dixit se plurimum Doluisse qm de eulco fuit depositus ppter dulcedinem quam habebat vino tanta e delectatio vinum guttule consolatione aie suppinfuse Ut gregorio teste vino expeciencia hor pbante nō sinat sentire dolorem qm sentitur i morte dum anima separatur a carne · Dm gregorius ait · Depe aiabus exeuntibus eloquium dulcedo solet celestis tuis influere ut dum dulcedinem illi intendunt aie dissoluo nē a corpe sentire minime pmittant

Exm Et pbat hoc exemplis diuinis · Fuit rome quida noie cerinulus rebus siquidem pauper sz meritis diues quem longa nimis egritudo dissoluerat · Na palinurus lecto iacebat qz nec stare poterat nec ad sedendum surgere ex lecto valebat · Imo nec manum ad os ducere · nec i latus aliud poterat se declinare · Huic miri fratre seruebat et q quid ex eleosina pnpare poterat hoc eorum manibus pauperum alme erogabat · Studebat et i dolore semp gratias agere et diuinis laudibus die noctuq vacare Cuiqz tempus ia esset ut remuneracionem accipere et se morti pximum agnouisset pegrinos i hospitalitate susceptos admonuit ut surgerent et cu eo psalmos p expectacione sui exitus decantarent Cuiqz cu eis et ipe moues psallere cepit clamare dicens Tacete tacete Nuiqz nō audit quem resonat i celo laudes · Cuiqz ad ipas laudes aures cordis intenderent sancta illa aia carne soluta est Sed aia exeunte tanta ibi fragrantia odoris respersa est ut estimabile suauitate replerent omes qui aderat Nec hic odor cessauit quousqz sepulture traditus fuit Ecce quia psallens et gaudes illis suppnis intendens et nō dolens aiam reddidit Cogita si tanta potuit odoris exire fragrania ex corpe corruptibili palisi dissoluto quanta putas ee i celo ex diuino et oim sanctorum consorcio

Exm Nam et i omelia narrat gregorius qp qda fuit primoialis rome redempta noie sub qua erat due discipule quarum vna noie romula alia rondisipula sua magnis vitiis meritis antecibat · Nec aut palisi dissoluta multis ānis iacebat omnium membrorum officio destituta nec tm ad ipam ecclesiam diu potuit per flagella · Ad ostium et omes tanto solicitius exire uerat quanto mil pene aliud agere valebat Quada igitur nocte migram sua vocans dixit et Mater veni · mater veni · Adue mox cu alia discipula venit ad eam · Cuiqz lectulus eius assistere cepit subito celitus emissa lux omne cellulam illius spacium occupauit · Splendorqz tante claritatis emicuit ut corda astantium mirabili pauore p stringeret et omne corpus i eis obrigescere et tote stupide remanerent Cepit et cum qda magne multitudinis incredibilem sonus audire ostium cellule concuti ac si ab intrantibus pmeteret · Quiz ille i tanta multitudine sentiebant sz nimietate timoris et luminis ea videre non poterant eoq earum oculos et pauor depsserat et nimia claritas reuerberabat · Nam lucem mirr odoris fragrania subsequuta e ita vt earum aim que lux emissa tercuerat

suauitas odoris refuceret. Romu
la ꝓ o repit roforare ingram suam
dicens ad eam. Noli timere mater
qz mō non moriar. Dicit² paula
tim lux ernssa subtracta ē sed
odor qui fuerat subsequutus re
mansit. Ergo si tanta lux videri po
test in terra et tanta sentiri potest
odoris fragrantia quid ē putas in
pria. Dein ia dicta romula nocte
quarta vocata ꝑ dicta ingra et a a
rondisipula cū eidem assistrerent
viatiū pergit et arrepit. Nec dū ar
ingra aliaqz rondisipula ab eius leō
discesserat et ecce subito i platea
rorum ostio cellule duo chori psallen
tiū astiterūt. Cūqz ibidem exhibe
rentur celestes exequie sancta illa
aia carne est soluta et ad celū de
ducta. Nam et ipi chori psallentium
quanto altius ascendebant tanto psal
modia lenior et rarior repit audiri
quousqz eius sonitus et odoris suaui
tas elongati finiretur. Tarsilla
beati gregorij amica i magnam sā
tatem excreuerat. Huic felix roma
ne vrbis antistes eius beati gregorij
attatus per visionem apparuit eiqz
quansionem ꝓpeme claritatis dicens
Veni quia in hac te lucis mansione
suspicio. Hoc cū² febre correpta
ad die pnent extremū. Cūqz eiq
lectulo multi viri ac mulieres assiste
rent illa sursum aspiciens dū ihesum
aduenire vidisset repit clamare dicēs
Accedite quia ihesus venit. Cūqz i
eū intenderet quē videbat fra eius a
nima a corpore ē egressa tūqz
illic subito fragrantia mirī odoris
est respersa vt ipa suauitas cunct
onderet illuc suauitatis auctorem
aduenisse. Ergo si sic ē ihesus odor
ferus hominū morientū. quanto fragran
tior ē aie seru ietinū viuentū. Et
sic redolet saluator ihus i via qn

tū odorem spergit et quō aroma
tizat i pria. Na et corpus sancte
mulieris dum fusset ad lauandū
nudatū i genibus eius et tybys lō
go orōms vsu ramelorū obduratā
rugis inuentū ē excreuisse. Ca
rat est idem gregorius q puella
quedam nate musa fuerit cū de
mr matu apparuit atqz coenas
illi i albis puellas ont. Quibus
cū illa admisceri appeteret ꝗ se eis
adunicē non auderet regnū celest
vore est requisita an cū illis velle
sociari et i eius obsequio vuere
Cūqz illa dicēt volo ab ea mox mā
datum arrepit vt nichil vltra leue
vl puerile aliqd agēt a risu cior
abstineret. Sicq ꝗ tricesima die
ad eius obsequiū peuenire. Itaqz
puella ab omibus lenitatibus se
abstinens et quid vidisset parenti
bus referens vicesima quīta die vl
circiter febre correpta cū ad die
tricesimū peuenisset eandem beatissi
mā dei mrem cū puellis qs vide
rat ad se venire conspexit. Cū se
vocanti depsis reuerenter oculis res
pondē repit dicens. Ecce dna veio
ecce dna veio. In qua voce aiam
expiauit. Ecce hnc ex ꝗbat q ge
nus q mlte sunt animē q i sepa
rione a corpore pt eam qua pri
punt celestem dulcedinē nullo affli
gunt omno dolore. Si hoc fit
i minima quada stilla i carne mo
riente i regione morientū et si vna
gutta illius dulcedinis vt dicūt
oceano maior existit ipm
mare quātū est i seipo. Sed q videnti
Dispuno cōtra illos q credunt tm
Capitulum xcv

Sed non desunt qui apud
se fouere dicūt. Quomō
ista credere possumus q talia vide
re nequimus. Dum videtur credē

Exm

Exm

quod nō pōt oculis explorari. Sed
audi diligēter intercludile et nō den
quaris officio fantasie sz vere ratioc
ināti non ratusis de rebus inusis
duobz vl tribus testibus statur. et qd
concordet dicit. abeis cē verū a uidi
tribus credetur. Ergo tu et si nō videas
quāc alys qui videntur nō credis.
Ihe dic michi si nosti qui oculus i hoīe
melior et certior certior ē interior an
exterior. Puto si nō sapis amentia
q melior ē ac certiorem interiorē
oculum vndebis q est mētis q exte
riorem qui est carnis eo q visus
exterior ab interiore dependeat et
ab illo q videre possit accipiat. Nam
tolle a corpore anima remanet caro
cecata et omni vi sensitiua priuata
Ergo q caro viuit q sensu aliq pri
pit ab aia accipit. quāc oculus mētis
interior exteriore est certior et ei
ponus ē credendū. Sz oculus interior
beatitudinē cē tonitit et demōstratio
nibus aptis ostendit. eo q sicut ia
sup probatū est. omis homo beatis
cē naturaliter appetit. Quāc si sapie
tissimus artifex nō frustra hui appe
titū i natura plantauit qd dicit ra
ratio cogit. beatitudinē ponē ē ne
cesse ex ipo appetitu natūre. Nam si
beatitudo hēc appetita nō cēt frustra
deus hui appetitū i nā plātasset. qui
sapiens artifex nō fuisset. et p gnā
boni sūmi nō existeret. Sz si ita
es vt intelligē tam apta nō possis
saltem a sapientibus ista credē et
a bone maiore distat ar are mōz
Nam et socrates sili et plato fuē
phi pt sua sapiam vndiz mudo
non qui vt superius dixi et docuerī
et liis ad posteros transmiserī pti
cipatione sūmi boni aiam bēam
fieri dū cam contingit a corpore sepa
ri. Dor idem porphirius i libro
de recessu aie ad deum et docet et
asserit ostendens animā post beati
tudinē accepta ex vnione diuinam nū
q vltra ad miseriā posse deuenire
Ite plotinus alter phis de hoc ita
dicit. Tam delicata ē diuina visio
tanto qz amore dignissima vt q q
habere possit illa nō habita non fa
ciat hominē beatū sz miserū
Ergo licz ex dictis augue q si de re
bus inusis alys ē credendum et maxi
me prudētibus viris qui qd dicunt
sit cē ratione cōuincunt restat po
nē sūmū bonū ab aia naturaliter
appetitum participatione cuiq possit beata
esse. Ite si sola vis credere que vidisti
g o non debes credē oculos te hēre net
aures tū ista videre nō possis. Nūquid
tertius ex vtero solem et lunā cē nō
credit eo q illa videre nō possit. Tem
multe sunt i mūdo ciuitates et ville
quoteqz puicie quas nūq oculis vidi
mus et tū cē mīme dubitamus. Ds
ex hoībus videt qū a pre fuerit ge
neratus et tū pauci sunt q de suis pa
rentibus dubitent sz certitudinaliter
qi tenent tales et tales se habuisse
parentes. Sz puto q ad hec oia rude
bis q homies et si ista nō videt. cre
dunt tū de hys alys qui viderī. Sz
qs ex hoībus vidit hanc beatitudinem
de qua tu dicis. Respondeo multos
cam vidisse hoīes vtiqz dignos fide
et ratione vtiqz scē vitesset scē mari
me famez clarissime qua claruerī
seu fulserunt. Si ei tu de rebus in
usis credis hoībus qui facile mentiri
quāc nō ponus credis illis q ecā p
vita seruanda vnū mendacū non
dixisset. Si credis liis epōrū pre
ulcetis pontificū. rescriptis imperato
rum notariorū ecā mortuoz quē
nō ponus dictis credis scriptura arcum
relatus infusarū et eius testibz xpi
morte et sanguine cōfirmata. Adre

moysi viro dei nō credis qui tanc
ad tantum cū deo loquutus fuit et cū
cōsorcio cornutus fuis c̄ vultus eius
Ite quae petro iohāni et iacobo nō
credis qui i claritate corpis glosi ad
instar solis et lune oppm dnm transfi
guratum se vidisse testan sunt
et ipa sacra euangelia prestantur
Et quare a plo paulo qui vas fuit
electionis oppi. Non credis q̄ i paradi
sum se raptū asserit et celestem illa
beatitudinem conspexisse Et quare
de hoc nō credis p thomam nec stepha
no qui expeditus ad mortē intendēs
i celum vidit gloriā dei et ait. Ecce
de celos apertos et ihesum stantem a
dextris virtutis dei Quod videbat
quod sentiebat vir venerabilis frater
extiduis q̄ ad illius glorie quā tulam
tuqz memoriā rapiebatur i mente
excessum tāqz diu durabat i rapiu
or incredibile malunolos videatur
Unde qui de eo vllam cōsolationem
hire volebat nec erat vt nichil secū
de hac matria loqretur Tanti enim
huius rei testes sunt quot quasi fuerit
scolares et fres cū eo aliqui conversā
tes Nam i tm extrahebatur a sen
sibus vt nichil sentiret penitus ami
puntus Ecce si testimonia oia tam
aptn et apta fideq̄z digniissima tibi
adhuc nō sunt certa dei filio salem
crede sume videlicet veritatem nullo mo
mentiri valente hac veritatem quā
dico verbis et miraculis cōfirmān
ac p ea cōfirmānda penulti moriēn
Omnia ei euangelia sacra matheiq̄z
iohānis dorent hanc vita ee et cum
dnm discipulis et credentibus promisi
se nec no et latroni dixisse. hodie
mecū eris i paradiso Quod adhuc eter
nus testibus. Sed forte qres testi
monii mortuorū. Dz nūq̄ no vis
post mortē surrexit et vnusq̄ que
dq̄ fuerat confirmauit et aplis ea
predicare mādauit atq̄ cōfirmare
miraculis laudins Nūq̄ no vt sup
ia multa posita probauerit exempla
sepe xpūs et sancti apparuerunt
volentibus eos ad hanc vita iuni
tes Ista et sēr iohānis adhuc vivent
oppūs nim discipulis apparuit dicens
Cum dilecte mi ad me quia tepus e
st i mensa mea cū fratribus tuis e
pulcis Adiu cū post eū ire mo
repisset dns dixit ei Dnica resur
rectionis mee die venies ad me.
Et ipa q̄ o dnica predicauit populo
et videntibus cunctis dum sanus
et hylaris sepulchrū fuisset ingres
sus oibus audientibus dixit. Amo
tuus dnc ihesu concupiscencias in
me extinguit et ignis. Emittatus
q̄ o ad cōmunio tuū dnc venio q̄ tus
agens tibi gratias me o dnc ex toto
corde desiderare te. Quibus dictis
tanta lux de celestibus sup eū emi
cuit vt nullus respicere posset i eum
Et ipo lume recedente ad eius omis
tumulū cecidit et i eo solum
manna p corpoe apli inuenerunt
Nam et ipe sānc iohānes dū quem
dā iuuenē suscitasset mandauit eide
vt quibusdā discipulis q̄ deū relique
rant quid glorie p dedissent iudicarz
et quid acquisuissent tormentorz ac
pene Cur suscitatus iuuenis dixit
illis O miseri et infelices qz vidi
angelos viros flentes et ecclesia de
mones gloriantes Nam p dedisti
ecclesia palatia gemis choruscantibus
fabricata claritatis admirabilis ple
na epulis copiosissimis et immensis
refecta deliciis omibus et iocunda
bilibus gaudiis supplena omni tpe
p manscura et acquisuisti vobis sup
plicia sempiterna tenebris involuta
vermibus ardoribus igniibus et fri
goribus semp plena sine vlla requie
miseros afflicienia condempnatos

Dum illi audissent dicti penitentia ad pedes apostoli ceciderunt et lacrimis multis misericordia petierunt et obtinuerunt. Temporibus thome apli quod fratre regis prudere est mortuus sz post quatuor dies quibus fouea eius patuit reuersus est ad vitam et fri suo regi qui aplm tenebat in vinculis ita dixit. Vir homo mi frater que exoriare volebas est dei amicus altissim et omnes ei famulantur angeli dei q me in padisum ducentes quodda mi ondenit palatiu ex auro et lapidibus pcio sis mirabilit fabricatu. Cuiz eius pulchritudinem admirar et ego ianitor esse uperem illi dixerunt ad me. Nor est palatiu fri tuo per aplm fabricatu. sed qr ille se fecit indignu si desideras ibi stare eme illud a fre tuo reddens illi pecunia quia se estimat pdidisse. Nox aut ruuens a tauce aplm absoluit et vt fri suo prec et exorauit. Cum rex oriuens venia petit et accepit. atz ri omi ppl o regni sui ad xpm conuersus fuit. Non est tm credendu aurea i celo ee pauia sz mxta capacitate uuentiu ediuitir. Ner oia p vt et uuentibus sunt centanda q no possunt capere pmiorum illorum magnalia sicut sua magnitudine narrare.

Ob quia causam no pua laborat dementia q oculus carnis illa quit videt magualia q excuperant oem sensum. Unde ysaias ca° lxxiiii°. Oculus non vidit deus absq te q ppasti expectantibus te. Nam constat q quit q pt videri per carneu oculum e modicu breue et coloratu sicut patz ad sensum. Ergo per ei i possibile e videri sumu bonu. quae si vita beata carnis oculo posset ee subiecta no posset esse imensa sz eet necessario breuis et structa quae ner eet pfectiua ner capacitat eius ipletiua. ner p q sequens ab alia eet appetenda naturalit. Nam et ipe oculus sola videt pnia et vt tengo tm coloratu nr videt post se posita nr videt se tangentia. ner nimis distantia sed tm i pportione debita collocata. que oia cognitione eius ee arguit strictu. quare oculus non est sufficiens ad beatitudine contingendam. Ut et si no essent n illa q oculus sunt sibi ecta sicno essent nisi coloratu seu lucidi arridentia q no ecent audibilia no odorabilia no gustabilia. i. non voces nec odores non sapores non frigora et calores vmo non eet ibi subtantia visu no subiecta q omnium aliorum et cu hys volo te attendere q no oia subiecta semp sicut apparent sunt nata. sz sunt sepe fallentia ner eo contrario semp sunt falsa q oculus sue abscondita. Non ei motu celi videmus et solis cu tm sit velocissimus sicut certa ratione pbatur. No est ergo dubiu quin ee tria reciprocat iremiti sz du ri cesset no semp eorum iremitu propter homo per oculum similiter eq videt nauigantibus tranouere et montes fortiter agitari cu firma maneat et no mota. Ire duos aliq Due naues p mare velificant et una velocius vadit altera sicut fieri cospat videtur aspicientib q alia retrocedat cu tm i anteriora se extendat. Remis et du i aqua tenet tortuosus ee videtur q tm rectus est. Ergo no semp e verum qd oculus videt. ner semp e falsum qd non videt quare magis credendu est intellectui q visui. dum intellectuales

Ex.m

m

trenastrena

oculi beatitudinem ce pbant quam
carnis visus ignorat. Cum igitur
philosophi et doctorem eximium augustinum
intellectus sit tantum verorum ita ut
subesse nequeat illi falsum. Et hoc
maxime verum est de intellectu fidelium
qui pnne veritati innititur et fidei
lumine illustratur quo nemo decipit.
Ergo licet concludere ex dictis supra
dictis q beatitudo est et q summa beatitudo
est eo q in ea sit status omnium
bonorum aggregatione perfectis. qd nulli
dubium esse debet si stultus non est. Hec
e comparatio regionis tenebrose ad simplicitere luminosam. fetose et luteose ad
redolente et aurea. stricte et prce ad
immensam. ynne ad summa. corruptibil'
ad eterna. Ergo si in valle hac tenebrosa. fetida. structa et miseria sunt
a deo posita tanta bona. quanta putas
ibi sunt vbi regio luminosa incorruptibilis et immensa. Et si p corpore nro
mori obnoxio fetoris vasculo et cibo
vermium mor fuimus tot ydiuit deus
gnia corporum tam multiplicium tam ce
lestium q ctr terestrium. tanta gnia
colorum p visu. odorum p olfactu. so
norum p auditu. riborum p gustu. du
rorum et lenium calidorum et frigidorum
p tactu. quanta bona daturus e aie sua
ymagine insignite nobilissime creature
in eternum cum eo vivitur nullo vnq tpe
moriture. Nam et p aia ipm corpus
e factum quae ipius e finis et for
sensum dans illi et vitam quae eo
nobilior est creata et io pluribus ar
maoribus donis digna. Et si deus
tanta bona tam multiplicia et tam
tarta fecit supra et cum hys tantam
potentiam tanta sciam et bonorum
oim trenoz tanta habundantiam
tantum gaudium et letitiam sanitatum
et deliciarum tam latissima copia p stat
iustis et ipys p pmutatione diabo
li filys eternis intendys paratis
eisdem an mundum electis p quibus
redimendis tanta mala sustinuit
ar in mortem se dedit. Item si tan
tam in mundo gloriam exhibet inimicis
quanta est largiturus amicis. Item
si tanta bona pbet in mundo loco vili
et vano quanta daturus e in celo
loco sublimissimo ex luce formato.
Item si tanta malis bona dat in
steno. quanta scis daturus e in celi
palatio. Et si tanta largit in enig
matico carcere qi e sis largiturus
in gloriose facies sue specie. Et si
tanta largit mortalibus in statu
miserie. quid est largiturus imor
talibus in statu glorie. Et si tanta
dat peregrinantibus quanta daturus
e civibus. Item si tanta sit sis
solacia in terra lacrimarum quor
cirunt in celis gaudia nupciarum. Ex
ex hys tantis bonis que videmus
et cotinua ee malis debemus
oculo rationis adire quanta sint
illa bona q ppparata sunt sanctis
Nam si sic lux ista corporea pasci
visum. nec non pulchritudo colorum
si sic philomenarum et merularum
cantus ac instrumentorum auditum.
si sic rosarum et aromatum odor ol
factum. si sic sapor suavitatis gustum
quid erit videre in seipso floridum
nazarenum vtz summe pulchrum. et
degustare in se summum bonum anime
suavissimum continens omne delec
tamentum cum sit oim p dictorum fon
tale principium ymo excedens in
hys oibus in immensum.

De dotibz aie et primo de visione capitulum xvi

Sed attendendum e hic q hui
beatitudinis tam excelse ra

nionibus tantis ostense sicut deus est
tota causa sic eius subiectum è anima
sz per quadã redundantiam resurrectionis
i corpore. Itaq; gloria her tanta consistit
i tribus doribz aiẽ ex quibz dotes corpo
ris sunt ireate. Itaqz dotes aiẽ q̃ nichil
aliud sunt q̃ felices diuitie aiẽ de spon
sate tres eẽ ydant sicut tres vires aiẽ
esse ostendunt q̃ pfectiunt illis doribus
et ornãtur. Ser aut tres vires seu po
tentie sunt rationalis. irascibilis. et con
cupiscibilis. Rationalis pro cui è prime
veritati ipi se assentire dotatur diuina
visione. concupiscibilis cui è hic hau
rire veritatem amare dotatur ibi per
fecta dilectione. et irascibilis cui est
sperare seu per spem i deũ se erige
dotatur ibi pacifica tentione seu securi
tate et pace cum eternitate. Nam ad visio
nem que succedit cognitari vie et adten
nonem que succedit spei sequitur suma
fruitio que non est aliud q̃ suma anime
delectatio et oim appetitui pfecta quietatio
vt nichil extra hoc appetatur. Itaq; incho
antes a primis p primo de visione diuina di
tendũ est. Dico itaqz primo q̃ visio diuina
è tota merces vl tota mercedem causat
co q̃ deus absqz suma delectatione è videri
nõ valeat nec etiã videt quin pfecte a
metir et firmiter teneatur. Di ei delectat
oculum corporalem pulchritudo florum
pratorum et colorũ pulchritudo celestium
luminũ qz dulce lumen et delectabile
è oculis videre solem et pulchritudinem
corporũ humanorũ. Quantũ pueros de
lectat oculum spiualem suume pulchrũ
i seipso aspicere q̃ tam pulchra her oia
formantur et fiunt. Di ei nullus artifex
aliquid fecit i ope cui ydeam nõ gerat
i mente semp qz maneat longe excellen
tius meus q̃ eam formet manus ex tei q̃
restat illum ẽe i summo pulchrũ et nullũ
ei posse fieri adiumentũ q̃ pulchritudinem
oim creaturarũ è fontale principũ. qre
suume est delectabilis ad videndũ. Valde
pulchet est celestis aureus visumqz nõ
modicũ cum vide delectat. sz sol lõ
ge illo est venustior cui lumen mundi
generant i nube fibili et rorida
ad pluuiam pparata. Luna no pulchra
è valde luna sz sol longe pulchrior
illa est cui lumine luna splendet.
Item si tam pulchra est lux corporalis
tamqz delectabilis ad videndũ qualis
est puras lux aiẽ spiualis. Et si tam
pulchra è lux creata qualis è lux
creans increata. Item magna est
pulchritudo purpuraz. magna aurũ
et metallorũ. magna carbunculi et
pciosorũ lapidum aliorum. sz maior
longe è aiarũ et angelorũ sz maria
et i summo pulchra è lux creatrix om
nium pdictorũ. qz magis semp q̃ in
riuulo aqua copiosior è i fonte. et
habundantior q̃ i tronco humor est
i radice et magis q̃ i radio formo
sitas est i sole. Ergo si sic delectat
visum huius corporalem videre her pul
chra creata. quantũ visum spiualem
aiẽ i seipso cognoscere et videre illam
omnipotentiam summã qua creata sũt
de nichilo oia tam venusta tam re
lestia q̃ terrestria. Di panthera ob
pulchritudinem suam trahit post se
aialia q̃ fiunt aiabus pulchritudo
diuina. Si xpi aspectus sic stephano
lapides dulces fecit dũ eet adhuc
mortalis q̃ fuit postq̃ fuis è imor
talis. Di sic delectabat andreã sal
uatoris aspectus vt nullomo vellet
de cruce deponi sz dicebat egree. q̃
tu ad nos venisti egrea. si p peitentia
ea absqz dubio consequis. si aut vt
me deponas de ligno. scias q̃ vinis
deponi nõ potero qma retem meũ
video qui me vocat ad seipm. Dilic
et sic dicebat. Non me pmittas do
mine viuũ de cruce descendere. sed
ad te fontem indeficientis gaudij me
venire fanas anciatum. Ergo si sic
delectabat eũ saluatoris ihesu corpo

Vide considerationes de beatitudine

ralis aspectus positus in terminis q
fuerit aspectus diuinus hoie iam
absorpto a gaudens. Iraq; concludere
licet q tam delectabilis e diuinus in
tuitus vt sic eo aia delectet q nullum
eo viso supplicium sentiat. Quare
si aia posita in infimo deu in seipso
videret infernale supplicium no sentiret.

De 2a dote aie et primo de amore
capitulum vt vn

Secunda dos aie est consumata dilcio qz caritas vie no
extinguitur quia fides euacuetur et spes
sz potius consumatur et ad perfectum
perducit. Unde cum dicit q dilcio ca
ritas succedit non e intelligendum q
caritas eo mo quo fides euacuetur
sz ab ea in perfectio q in via est remouet
sicut dorm a plus. Unde dilcio patrie
dicitur succedere caritati vie qz perfec
titans eius in perfectiorem succedit. Non
ei in via est caritas consumata. Quia
vt augustinus q dicit. Vtere rarius pon
dera multaq; impedimenta quibus distrahit
aia no diligitur deus hic toto corde
tota aia tota mente oiq; vtitur. Tamen
quanta sit caritas patrie qua modo ex
pertes no possumus scire aliquo modo
valemus ex amore que hic habemus
Est ei vt breuiter dicam triplex amor
scz naturalis mundialis et spiritualis
Primus e hoim. 2d e proximi. 3d
est iustorum. Omnes isti amores sunt
admirabiles quia magna efficientes
Deus ei sufficienter mirabiles quia
est vtrius naturalis amoris no solum
hominibus sz et in bruto. Nonne bruta
omnia ab amore subiugata se
tradunt in mortem p pullis et filiis
Crudelissima bestia est aper et tamen
p filiorum amore quos lupus mirit
rapere se tradit in mortem et pius pro
occidi q filii sibi rapi. Dicit asina
filium amat vt si alium de via non
pateret p medios ignes ad eum

vt dicitur vadat. Galena tanto
amore fertur ad filios vt dum
tempestas intumbit semp pullos
se fortibus vndis exponat et si
aliter eos liberare no pt in ventre
suum eos p os mittit quos et sal
uos emittit tempestate sedata
Deus sufficienter exprimat illis
verbis quantus e amor aquilarum
et gallinarum ad pullos. Ma tantus
est vt dns sunnie amans assimi
let se galline. Quotiens inquit
volui congregare filios tuos sicut
gallina congregat pullos suos
sub alas et noluisti. In tanti enim
gallina eos amat vt milio pro
pullis se exponat et oia nocentia
ex ipm homine euadat. Serpam
negligit vt filios pascat ita vt fi
at carne macra. Penna hispida
dore rancta et tredit semp ala di
missa nichil quasi penitus de se cu
rans. Similiter et aquila infirmat
pt pullos vt quasi vix volare pos
sit et cu labore maximo cibu qrit
Dicit quod ex dns se exponit aq
le qn per moysen dicit sicut aqui
la prouocans ad volandu pullos su
os et sup eos volitans expandit
alas suas et assumpsit eu atq; po
tauit in humeris suis. Innumera
sunt in animalibz ex q que in libro de
exemplis naturalibz sunt expressa
Sed in hoibus qs exprime digne ver
bis posset quantus sit amor parentum
ad filios p quibus corpora laboribz
diuersis exponunt nr non et mortibus
tradunt. Nam vt de inimicis
hic tacam exemplis qz condiam
nis hor pbatur experimento. Ego
ipe dum adhuc puer essem et per
indiam quada tredirem pe fluuium
cum patre meo quida sorius
patris mei fecit illi hanc questio

De triplici amore.

Ex.m

Ex.m

Ex.m

Di quis lupus mutet veniens filium
tuum suadet qualiter te haberes Cum
ille libera voce rendit q. ppter me nō
tedendum se morti exponet donec
illi vita duraret ¶ Temporibus
est fredeici imperatoris qui fauentia
obsedit et repugnandum quasi ceruisio
nibus falsis milites ordinet ex eis ar
det vt pater filio caperet et iudi
catum est vt alter eorum suspenderetur
et alter eorum seruaret ad vitam Cum
autem vterque pro alio mori vellet pri
obtinuit vt p filio moreret ¶ Di
mile i legenda beati iacobi legitur
dum pater et filius ad sanctum iaco
bum peregrinantes falsi ab hospite es
sent accusati de furto vnus eorum qui
vellet esset adiudicatus suspendio. Fra
ter inter eos longa contentione eo q
vterque vellet pati p alio sz audire e
diffinitum vt filius pateret. ¶ Et de
amore amicorum quid dicam qui sepe
superat amorem parentum vt sup
dicit et vt est valerius maximus
asserit. Dicit ei valerius q a paren
tibus retineri adhuc stantibus potest
remoueri affectus sicut fici sepe vide
mus. sz ab amico dum est amicis
mus pt remoueri affectus Unde dt
q amicitie vinculum nō e facile assu
mendum Multa de hac materia loquitur
sum i libro de exemplis naturalibus.
sz vnum referam hic exemplum quod
ibi est dictum ¶ Duo fuerunt
sororum miro amore se amantes. qua
dam dicebat amicus alter compagno
e appellatus. Ambo nobiles et for
mosi bellatores strenuitate. Cuiq
nuda magno regi strenue dum mili
tando seruiuissent et rex filium ma
tulum nō haberet filiam suam vnica
dum istorum dare volebat quē et post
se regnare decreuerat Ambobus q o
illorum alteri deferebat et alter alteri
supplicabat et rationes quas poterat
adducens vt eam acciperet allegā
bat Quod rex diu vidit qz ambo
bus dare nō potuit habito deliberato
consilio eam desponsari fecit amico
huius compagnus amico iuuto
cum redisset ad propria morbū lepre
membra sua depascentis incurrit
et habito consilio vt i sanguine ra
lido infantum se lauaret nec videns
quo per se hoc fieri posset redit
ad amicum qui iam rex erat et filios
habebat. At ille dum amicum vidit
i osculatus est et p ipsius liberatione
ipsos filios dedit morti cuiq ipsine
sanitati restitutus Sed quid de amo
re coniugum dicam de quo i libro
de exemplis naturalibus tanta ex
mereto recitasse sz vnum tm hic
ponam quod ibi commendat narrat
Apud indos consuetudo fuit vt ho
mines plures vxores haberent.
Cuiq vir moreretur illa que illi fue
rat plus dilecta cum eo igne crema
batur Bellabant igitur inter se et
quelibet vt cum eo possit igne crema
ri se magis dilectam fuisse rationibus
defensabat ar arguebat. Inducebat
quod ipsa q prevalebat se nobilioribus
vestibus et stans iuxta eum et amplex
ans eum et osculans igni appositum
nō curabat sz vltro se cum viro arde
ri sinebat Nam et p amore vxorum
nō solum hoies se occidunt. sed et
bruta oia fortissima bella gerunt
Et quid de alis miru qn aspis
et anguis crudelissimus sit suam
consortem diligit vt si mortua p
aliquem ornatorem fuerit insequitur
eum vbiq et crudelibus morsibus ipe
tat et est i multitudine existentem
suadat moriq p ramque pendat
Ergo si tantus pt ec amor naturae
quantus e amor gloriae. Si tantus pt
esse ad creaturam quantus debet esse.

Exemplum

ad diuinam essentiam que primus
amoris est tota causa.

De amore mundano Cap. xxv

Est et alius amor qui dicitur
mundialis qui est carnalis et
carnalis: s. luxuriosorum auarorum
et superborum et arrogantium etc.
Omnis enim amor siue bonus sit
siue malus, cum ex eo omnia alia affectio
generetur in regno aeris dicitur.
Unde si bonus est amor quia ipse bonus
sunt omnia quia bonus amor est aeterna
vita. si autem est malus amor quia regnat
rum aeria per eum sunt mortua omnia
sunt mala quia fuerunt ex illo creata
Sicut ei solaris calor est quodammodo
causa omnium habilium superiorum sic
et amor qui est quidam calor causa
est omnium que fiunt in aeria. et ideo
si est bonus generat bona. si autem est
malus omnia fiunt mala. Ita sicut
dicit Augustinus. Talis est homo qualis
est dilectio eius. quia igitur si tu an
dilectio terra es. si deum non audeo
dicere quia deus sis. sed audi Hieronimum
dicentem. Ego dixi dii estis. Sicut
ei magnes attrahit ferrum sic bonus
amoris totum ad se attrahit cor huma
num. Dicitur ei ignis quicquid inuadit
in suam similitudinem vertit sic a
mor totum animam ad se trahit. Dum
sumus mundanus sic et carnalis omnia
bonum mentis destruit et omnia vi
tia introducit. Est enim amor affec
tio ita vehemens et adeo fortis
ut si semel animo impressus fuerit repelli
nec vnquam possit. quod maxime ve
rum est de amore carnali quia tam
vehemens tyrannus existit ut re
lestia regna contemnat. diuina
iustitia non patiatur. quin nihilo
durat penas eternas nec videatur
deponi illa pre aut quolibet minime

persequatur quia illum qui ipsum amorem
ab eo conatur eruere et extirpare
Unde narrat Hieronimus de quo
dam legisse qui ossibus dire rodere
bat quia exputus fuerat hoc amore
illicito in tui exarsisse ut prius vita
corporis carnuerit quam hanc mentis
pestem carere potuerit. Dicit tamen Ieronimus
quia maximum est contra amorem
hunc carnis remedium ut amore
alio repellatur. Ut quod et antiqui
dauerunt philosophi amorem veterem
nouo contrepto amore qui clauum
clauo expellit. Unde sicut scribit
hester primo psaltis philosophi amorem
basti regnum quo dominabatur in reg
no in corde regis assuere hester a
more nisi sunt temperare. Amo
re quo diuino temperandus est amor
carnalis. Sed quis vllis litis digne
exprimere posset quantus sit amor
auarorum ad auarum. et superborum
ac arrogantium ad dominatum. Non
cum diebus ac noctibus aliud co
gitant nec quasi aliud sompniant
sicut ex a plura euidenter patent.
Sed non est mei propositi nunc istas tra
tare quia in libro de exemplis na
turalibus me retulo ea posuisse
ubi vberior materia tractata est copio
se. sed ideo id volui hic commemorare
ut darem per hec intelligere quantus
sit amor spiritualis si tantus est
et carnalis si saltem ipso spiritua
li amore fuerit nobilis anima ir
rorata et absorta. Sed spiritalis
amor superat naturalem Cap. xxvi

Amor spiritalis virorum est per
fectorum qui naturalem superat
et mundialem parit et carnalem
fiunt parentes et mundum spernere
vitam corporalem contemnere nec
mortem timere sed appetere et amare

Nam q amor hic spiritalis sue
amor xpi superet naturalem pz
per hoc q patrem et matrem filios
et uxorem cognatos et fratres frit
contemptne et odire. Unde dnus
luce xiiii° Si quis venit ad me
et non odit patrem suum et matrem et
uxorem et filios et fratres et soro
res adhuc at et animam suam non
pt meus esse discipulus. supple pfecto
vl nullomo si parentes xpo pfe
rat i amore. Quia sicut ipse dr
qui amat patrem et matrem plus q
me non est me dignus. Unde vl
sunt odiendi no odio malo sed bo
no. s. iquantum sunt nobis i via
dei contrarij. et hoc est hoim pfectoz
vl saltem sunt xpo minus amandi
et hoc est infirmoz hoim. quia
vir pfectus no solum parentes sz ces
cipos tantum diligunt pt deum.
Unde quidam rex bulgarorum patria
contemptens et regnum parentes et fi
lios sumpsit hitum monachorum
Cum q filius eius maior coronatus
i regem mitteretur priam et patrem
ad ydolatria reuocare ille xpi zelo
commotus resumpsit militiam et filio
supato ac rapto ipm extentari man
dauit et i carcerem posuit minore fi
lio coronato ac deinde habitu mona
chalem resumpsit. Ecce amor xpi
quo superauit mundanum et naturalem
amorem. Nonne sti apostoli omnesq
apostoli viri mundiales diuitias con
tempserunt. Dicebat ei dnus diuisse
luce xviii Vnusq; renunciauit oibz
que possidet non pt meus esse disci
pulus supple pfectus. qz q mundum
et diuitias amat minus necesse e
dr amet xpm. Quia vt gregoi
dicit Tanto q ab etno amore se sub
tit qnto in inferioribus delectatur.

Et aug q dicit Minus te dns
amat qui tecum aliquid amat qd
non pter te amat. Mori ei i duo
diuisus no pt esse i aliquo sumus
qua fluunt i alueos diuisus ne
cessario diminuetur. Et sic i rebz
omnibz iuenit. Ergo qui vult xm per
fecte diligere oportet eum omnisa contemp
ne non amare. Xm habet i io
saphat rege iudie qui pfecte diligebat
xpm nec patre curauit nec matrem
habere voluit nec successorem filium ex
pectat sz regno contemptu deserta
ipsaut et aspera valde primam ibi
egit magnisqz i fine miraculis cla
uit. sicut damascenus de eo dicit.
Item amor vt amore superat animale
dum facit. termita contemptne animale
hanc vitam despicere et mortem p xpo
optare. Cipio inquit aplus dissolui
et esse cum xpo. Et i aliis dicebat
Ego no solum alligari sed et mori
paratus sum p nomine dni ihesu. Qui
ei diligit animam suam pdet eam
et qui odit animam suam i hoc mundo
i vitam eternam custodit eam. sicut
dr Johis xii° Qui ei anima no
e aliud q animalem hanc vitam p dei
amore contemptne et tradere se i mor
tem. Ecce videre quo hic xpi amor
sic delectat anima vt oia supdicta
contemptat accipere a parua puerili
Nam scis turquilinus dn audiuit
feminas pati ad martirium hoc amo
re inflamatus dixit ad socios. frtes
nos ad coronam predunt nos ad
quid amplius viuimus. Dicz ab ad
uersarijs tentis lapidibz est ab eis
oppressus. Tyburtius nobilissimus ro
manoz dum xpi amore flamasset
dum iussus sup prunas ardentes
iredet pedibus nudis leto vultu dice
bat. Videt in q sup roseos flo

ves incedam p amore dni mei ihu
xpi. Vincentius dum suspensus
esset i equleo et pectinibus ferreis
eius carnes i toto corpore carpere
illeq; maneret imobilis dixit ad eum
iudex. Vbi nunc corpus tuum miseri
cordie conspicis. Et ille fortiter clara dixit
In sublimibus agor et oia tua tor
menta contempno. Hoc ei est quod
semp optaui. Nemo te michi gratior
te nemo te michi amicior e. Tu so
lus ad vota mea cotorqdas. Ego tua
tormenta no timeo sz solu hoc timeo
ne desinas ab incepto. Vnde quanto
te plus michi iratu video tanto am
plius letus fio. Maurus et maxel
linus fratres dum ligno manibus
et pedibus essent ligati quo starent a
iudice cepit requirere leto vultu dixerunt
Nu qd sic bene epulari sumus vtinam
nos tam diu sic esse permittas qdiu hic
tegimur corporis indumento. Benesius
dum tormentis inducereetur vt regem
verbis honoraret et xpm no tam cre
bro nominaret hylari vultu dixit. Ego
regem alium nescio preter xpm pro
quo si millesies me occideris ipm a
corde meo et ab ore meo removere non
poteris. Innumera sunt adhuc ex
i hanc tam sed sufficiant ad pba
tione hec paucia quibus ostenditur
q amor spiritualis e tantus vt tor
menta sentire no sinat. sz maxima
delectatione i tormentis indicat.
Vnde inuenti sunt sancti qui de
morte inter se contenderent. Ex.m
Narrat etia ambrosius q quedam
apud anthiochiam vgo fuit q omne
fugiebat publice visionis aspectum
sz gentilium oculos deci
nabat tanto plus impudicos oculos
i flamabat. qz pulcritudo audita
et oculo no visa et maior q sit ee
credit et ardentius concupiscitur.
Itaq; cotra ea conspiratur. p scripto
et q xpiana eet a malivolis accu
satur. Igit p ducit virgo sancta et
cogitur aut ydolis immolare aut
in lupanari cunctis exponi. Tuc
sancta puella secu dicere cepit. hodie
aut martir aut vgo eris. Non ei
mi virgo ee permittitur. vbi virgini
tatis auctor negatur. Dz quo aut
eris virgo si meretricem deam co
lueris. Ergo si no pt alit esse
tolerabilius est mente vginem ee
q corpore et carne. Vtriuq; horu
si liceat. sz si no possumus salui
deo casti sumus vt non ydola ado
remus. Nam et raab meretrix fuit.
sz qr i deum credidit saluti meruit
Iudith vt placet holoferno se ornauit
sed quia religionis amore hoc
fecit nemo fuisse eam adulteram
iudicauit. Imo qr sic fecit et pu
dicitiam seruauit et patriam. Sic
ego forte si seruauero xpo fidem
seruabo et castitate. Talibus q puel
la ex is attensa flere cepit et se
deo commendauit. Itaq; ducta est
ad lupanar fitq; cursus magnus
luctuosorum ad locum. Certant it
se omes qi predam primi inuadat
At illa manibus leuatis ad celum
xpe inquit qui dominaris feros
leones potes domare et homines feras
mentes. Aldeis roramus ignis. in
deis sese vnda suspendit. Susanna
ad supplicium genuflexit et de adul
teris triumphauit. Eius aiuit de
tera domine que templi tui dona
violauit. et ecce dne templum attrec
tatur tuum. Me sacrilegi prior te
xpe patiatur incestum q nec passi
es furtum. Benedicatur q nomen
tuum vt que ducta sum ad lupanar

mappam

virgo te iuuate discedam. Dixo
ratione compleuerat et erte vir
quidā miles viam ante omīs irru
pit et ad virginē ait. Rue so te
virgo ne paueas. frat̄ tuus hir
bem aiam meam saluāt nū tuā
castitatem violare vl̄ pdere. Salua
g̃ me vt ipa saluetis. Iniuriē ig̃
vestimēta mutemus qz tua michi et
cōueniūt meq; tibi. Tua vestis me
faciet vpi martirem et mea te cō
seruabit vīginem. Induc igit̄ ves
tes meas ne te psequator agnos
cat̄ sumeq; ī capite pilleū q̄ crines
abscōdat. Dolent ēi erubescentes
exire qui lupanaria intrauerunt
Et quid plura. Mutatis vestibus
illa foras aufugit. At illē q̄ foris
stabant credidēruntmilitem qui
intrauerat exiuisse. Vnus vero
ex eis qui videbatur ī modē ātor
itrauit. At vbi virū illic p mlīcie
vidit. sic dicē secum cepit. Quid
o deus ē istud. Puella ingressa vi
debatur ēē miles. Fris est ex vīgine
audieram sz non credebam q̄ vi
aquam mutasset ī vinū sz ecce
mutatur et serum. Fuz iam hinc
fugiamus ne desinamus ēē q̄d fu
mus. Nūq; et ipe forte mūtus sum
q̄d aliud ter no q̄ credo. Fuz facto
amore miles cu p bonitate quā
fecerat corona debebatur auēca
tamq̄ sceleris ēēt reus ē morti ad
iudicatus ad locū supplicij fertur illuc
puellam q̄ntorius tuciuisse et am
bo simul certasse de morte. Nam
miles p se talia allegabat. Ego p
sentenciam missus sum occidi qua
p̄t̄ dum me sentencia tenuit te
absolui. At sancta puella q̄si leg
ibus ēēt edocta talia militi dedit
responsa. Non ego te vadem vl̄
vadiū mouī elegi sz pdam effu
gere pudoris obtinui. Nā et in
me lata ē sentencia que p me ta
seu ob mei causam ē conū te lata
Certe si te fideiussorē petiuie tra
didissem meq; absente iudex tuū
tensum creditori adiudicasset me
sma eadem quinceres meo primo
mo soluere tuos nexus. Quod
si ipa soluē recusarem cū possem
rea vtriq; mortis existerem. Sed
q̄nto hāc maiora est censura ca
pitis. Ego moriar inocens ne mo
riar sanguinis tui rea. Sufficiūt
membra morti q̄ nō sufficiebant
pudori. Ego ob pbrium declinau
non martiriū tibi contessi. Ad
si principis mortem nō/nō me rede
misti sz potius detrepisti. Ego sub
ripere michi noli beneficium q̄d
dedisti. Dic igit̄ de morte ambo cō
tenderūt ambo q; vicerunt. quia
ambo ad martiriū puenerūt vt nō
sit corona eoz diuisa sz aucta. Fuz
si tātus pt̄ ēē diuinus amor ī via
q̄ntus putatur esse ī patria. Si
tantus in absencia q̄ntus ē ī pn̄
ra. Si tantus inter tot ipedimēta
infestancia mundi et carnis q̄ntus
est vbi nullum ipedimētum existit
vbi in seipso ternitur summū bonū
et totus affectus tendit ī ipsum.
Ergo aia hoc amore dotata ipso
erit amore beata. Aplexibus dulcib;
sponsi astricta quib; nichil pt̄ dulcius
estimari.

De tria dote aīe
Capitulum c̄

Ecce tria dos aīe erit tenno
qua summū bonū cū omni
securitate tenebit vt pdi nullatenus
timeatur. Imo certa sit q; nūquam
amittetur. Si ei securitatem hanc
tenacionis ppetue nō haberet beata

cē non posset quia timor de perdē
do continuus quē haberet nō sinet
eam cē felicem. Nam quanto ma
ius est bonū quod habetur et quanto
magis a possidente diligitur tanto
maior est causa doloris si possep
di timeatur. Deinde sicut ad bea
titudinem requirit visio summi bonī
et cōs dilectio quibus beata efficit
aia per vim rationalem et concu
piscibilem. sic etiā requirit et tenacio
qua beata fit irascibilis. In hys ei
tribus beatitudo consistit. Dz sicut
tetigi supra ad has tres dotes fruicio
sequitur q̄ est delectatio summa consur
gens ex visione dilectione et tenacione
divina q̄ in infinitū maior existit q̄
ullus exprimat sermo oris. Igitur
quam ita est vbi sunt lasciui et gulosi
qui delicias sibi quirunt. Deinde toto
posse non festinant ad nupcias deli
tiarū cunctis generibz plenas. Vbi
superbi qui appetunt sublimari. Deinde
non ad priam illam currunt vbi
omnes et singuli reges erunt nō
tuguriq; regni cadunt sz etiam et summi.
Vbi sunt auari et cupidi. Deinde nō
festinant ad nundinas vbi dat pro
plumbo argentū p cupro aurū. p
vmo summū. p denario regnū. pro
bono transitorio etnū sempiternum.
Deus ei i mundo homo sic lasciuus et
vanus ē tu si dicitur abstineas ho
die a pcto et tras tibi dabo mille
marchas argenti vl' te facia diuite
sine regem qui nō libentissime abs
net ab omni pcto nō solum p diem
sz si res exigit etiam p septimanam
vl' mensem. Et omnis vita mea
etne vite cōpata nō solum nō est nec
vna hora vmo ē q̄ nulla. Ergo q̄ est
tanta tua stultitia vt i hac tpis mo
dicitate non abstineas vt sempiternū
regnū obtineas cui compatiū nichil
est omne aurū nichil omnino ē oē
regnū terrenū. Mondera pre
dicator her vba quia multi ad peni
tentiam sunt motiua. De re
surrectio sit futura corpm. Cap. m. Ci

Iuso de dotibus aiarum vi
dendū est de dotibus corpm
humanorū. Et qz corpora nō do
tantur ni postq̄ ad vitā pstinam
post resurrectionē reparant. Primo
videt restat si resurrectio corporum
sit futura quia negare etiam ē pa
tharenos multosq; phos eo q̄ patha
reni scripturā non intelligunt et
phi diuina potentiam et iusticiam
non attendunt. Nam resurrectio
ē futura et auctoritas docet et
ratio p suadet et ex m nō dēē li
quet. Dico primo q̄ auctoritas doc
et sunt auctoritates q̄ innumere sz
duas tm ex omnibus ponē volo.
Vna dni alterā apli quia nō sunt
testes dubij seu suspecti. Nam sicut
dicit ap̄t xxvij et luce xx attes
serunt ad dnm saducei qui nega
bant resurrectio et volentes eum
ad iconuenient ducere q̄sierūt a do
mino et dixerunt. Moyses manda
uit q̄ si q̄s frater alicuius hās vxo
rem sine filijs moreretur vt frat
eius vxorem eius acciperet et se
men suscitaret fratri suo. Fuerūt
autē vij fratres et primus vxorē
accipiens mortuus est sine liberis
Accepit igit eam alter frater secūs
qui et ipse sine filijs mortuus ē
Tertius q̄ frater accepit illam.
sili et omnes septem alij. ac oēs
non relinquētes semen mortui sūt
nouissima vero omniū mortua est
et mulier. Di q̄ futura ē vt doces

resurrectio mortuorum cui ista mulier habuerit viros vn cui tu er sibi vxor erit. Cum ergo ad resurrectionem inuenimus hoc sequatur no est futura resurrectio mortuorum. Hoc est argumentum saduchaeorum qui more vel patharenorum resurrectionem negabant. Vt dns doctor veritatis ad eos soluendo sic ait errantes ne scientes scripturas nec virtutem dei. Nam filii huius seculi nubunt et traduntur ad nupcias. Illi autem qui digni habentur seculo illo post resurrectionem ex mortuis no nubent nec ducent vxores qz vltra mori no poterunt. Et est ratio dni talis. Ideo homines nunc ducunt vxores qz homines sunt mortales. Qz si filios no generarent qui parentibus succederent humanum genus funditus deperiret. Ergo mors hoim e causa nupciarum. Sed in qa vita erunt homines immortales quae non nubent nec ducent vxores. Vnde addit. Filii resurrectionis equales erunt angelis dei. Et est sensus. Dicit angeli q sunt in mortales generare opus no habet. Sic et homines vtute generatiua non erunt egentes posteri ipi vt angeli facti fuerit immortales. Remota ei causa necessario remouet et effectus. Ergo si iuxta philosophum dictum vno dictum dnicum diuino fiecit medullitus intellectum ad hoc data e hoi vis generatiua vt conseruetur ee indiuiduum. vt qd no pt in indiuiduo se seruare seruet se saltem in specie sue in filio successore. Ergo hac causa remota scilicet si facti fuerit homines immortales constat q nec nubent negz nubentur negz ducent vxores. Et hoc voluit dns dicere qn luce xx dixit q homines vltra mori non poterunt. Sicut ei vtus nutriua est ad conseruationem indiuidui per restauracionem et reparationem deperditi. Sic generatiua est ad conseruationem speciei. Ergo sicut cui nulla fiet per calorem nature deperdito in corpore. Sic et post resurrectionem non egebit homo operee nutritiuo seu virtute nutriua qz nec manducare nec bibere egebit nec per consequens ope nutritiuo. Et addit dns confirmans resurrectionem esse futuram auctoritate et ratione. Auctoritate per hoc quod supra allegatum est in hoc eodem capitulo luce xx. Quod veo resurgant mortui probatur ratione qua moyses creatuduum vbi dicit dnm deum abraham deum ysaac et deum iacob addendo rationem auctoritati cui subdit non est autem deus mortuorum sz viuorum. Et est ratio eius talis. Inconueniens quidem esset vt summus rex dnsqz omnipotens mortuorum et no existentium deus eet cum terrenos dnos et reges viuentium ee constet. Ire si talium se asserit ee deum restat no eos ee mortuos sz viuentes qz aia sn corpore creata e in pfecta cum sit corpois forma de sua natura ad statuendum terrenum ordinata. Ergo vt possit ee pfecta similiter et beata corporum resurrectio necessaria est futura.

Q. Q resurrectio sit futura mostrat. Capitulum centesimum secundum.

Secundo auctoritas e apli. Vnde ad corinthios xv qui dicit sic. Xpus pdicatur resurrexisse a mortuis quo quida dicunt q no sit resurrectio mortuorum. Et opponens aplus q tles resurrectionem negantes ducit eos ad quadruplex inconueniens sz q xpus no resurrexit. q vana est fides nra. q adhuc sumus in peccatis nris. q qui mortui sunt in xo

perierunt. Sed tantum de primo
prosequamur. Et est inconveniens primum
cum aut de resurrectio mortuorum
non est nec ipse resurrexit. Sed hoc
dicere est inconveniens maximum
Ergo ponere est necessarium quod futura
sit resurrectio mortuorum. Sed forte
dicet aliquis quare est inconveniens si
dns non resurrexit. Indeo Nullum
non inconveniens tu iudicas et absurdum
vt corpus sanctissimum mundissima
formosissimum speciale spiritus sancti
opere fabricatum et quod mirum
est dei filio coniunctum maneat sub tra
ici eternum conclusum. Et aliquatenus
aliquo corpori appetit vnum. Quo
si xpus non resurrexit aliquo deo vnum
aliquid appetit quod non habet primo
quod hic non pt si resurrectio non
est. Ergo profecto bta non est. Sed hoc
dicere maxime inconveniens est. Quo ponere
xpm resurrexisse necessarium est.
Et resurrexisse erat certissimum. Igitur
quod non resurrexerit ponere est inconve
nientissimum. Sed quaeres unde resur
rexisse dnm erat certissimum. Dico
quod ex argumentis quibus se vivere mo
strauit. Sicut primo actuum lucas scri
bit. quibus pbuit seipm vivum in multis
argumentis. Sunt autem hic quinque
argumenta quae maxime sunt famosa
vnum sumitur ex audiru. Alium ex visu
alium ex gustu. Alium ex tactu. Alium ex
intellectu. Dico quod primum argumentum
sumitur ex audiru. Non audierunt
sancte mulieres ab angelo quod vltro
volute timere. Sic dicit quod iesum
qui crucifixus est quietus. surrexit
nam et hic. licet ei audiuit in hominibus
testimonium possit esse suspectum et fli
tu tamen fertur ab eo qui metiri non
potest quia confirmatus in gratia est quod
predixit verissimum est. Quare xpm resur
rexisse verissimum et certissimum est. Alium

argumentum sumitur ex visu. Et est
hoc argumentum certissimum quia plures
testes quenuit in vnum et maxime
cum sint viri sancti in nullo iure
suspecti. Sic xps sicut apostolus dicit
prime ad corinthios xv. visus est
petro cephe et post hoc undecim.
deinde visus est plusquam quingentis
fratribus simul. deinde iacobo
deinde omnibus apostolis. nouissime autem
omnium tanquam abortiuo visus est et mi
hi certissimum est constat xpm a
mortuis surrexisse cum constat ho
testis visum contra obiectum prius no
esse. Alium argumentum sumitur
ex gustu quotidiano et vna discrem
mus. Non est esse mortuorum hominum
officium manducare. Sed xpus post
mortem suam resurgens cum dis
cipulis suis manducauit vt dicit
lucas vltimo. ut iohannes vltimo. Quo
dicere surrexit a mortuis. Aliud
argumentum accipit ex tactu quo
multa cognoscimus et bona vel ma
la esse probamus. Sic xpus se palpabi
lem pbuit. Vnde lucae vltimo. Palpa
te et videte quia spus carnem et
ossa non habet sicut videtis me videre
habere. Et iohannes xx°. thome dubi
tanti et dicenti nisi videro in ma
nibus eius fixuras clauorum et
mittam digitum in loco clauorum
et mittam manum meam in latus eius
non credam. apparuit ihus coram
omnibus dicens ei. Infer digitum
tuum huc et vide manus meas et
mitte manum tuam in latus meum et
noli esse incredulus sed fidelis. Sed
dum ferisset exclamauit dicens
dns meus et deus meus. Ex
tactu trahit argumentum dnm re
surrexisse a mortuis. Aliud
argumentum et vltimum est sumptum
ex intellectu quia semper dicit esse verum
spe eni ihus, vt dicit lucae vltimo

aperuit illis sensum vt intelligerent scripturas. Unde sic intellexerunt habetur ibidem. Quia oportuit sic xm pati et resurgere a mortuis die tertia. Quia resurrexisse a mortuis dnm sicut ex predictis constat est certissimum sic non credit est idem certissimum quia nos non resurgemus. Ad plius tm ad istud pfatum inuenientes tria alia inuenientia reducit dicens. Si xpus non resurrexit vana est fides vra. adhuc estis in pctis vris. et qui dormierunt in xpo perierunt. Ex hys tribus inuenientibus concludit quia si resurrexerit a mortuis primitie dormientium. Quia et nos resurgemus vt et nos cum suo capite possit corpus. Obiectionibus quia resurrectio sit futura. Capitulum xv

Sic igitur pater auctoritate apostolica et diuina non sine ratione necessaria quia resurrectio est futura. Nunc igitur videamus si qd auctoritas docet ratio persuadeat. Inquit dicit. Qd credimus debemus auctoritati. Sed qd intelligimus debemus rationi. Similiter autem et ratio resurrectionem persuadet ex parte diuine sapientie. ex parte diuine iustitie. ex parte anime. ex parte corporis. sed et ex parte mundialis machine. Dico quia ratio prima sumitur ex parte diuine sapie. Cum enim sit summa sapientia decentissime et ordinatissime fecit omnia et nulla penitus monstruosa. Sed opus esset monstruosum et indecentissimum si surgeret caput solum corpore minime resurgente. Non igitur hoc concedit diuine sapiente. Sed xps sicut dicit plius ad colossenses est caput ecclie nos autem membra eius. Sicut ipse dicit prima ad corinthios vi. Ergo si ipse sine nobis resurgeret monstruosum opus efficeret. Sed hoc ei non decet igitur hoc fieri impossibile est. Item hoc ipsum patet ex parte diuine iustitie. Constat enim quia deus remunerat omne bonum a quocumque fit tum. Sed in corpore et cum corpore est omne meritum anime. Unde alia nihil meretur pt separata a corpore. et corpus non solum est instrumentum. Sed est et organum alie ita quia omnis actus philosophie. scilicet laborare vigilare et orare. deum laudare. predicare. missam dicere. sunt non tm corporis. vel tm anime. Sed sunt rationum hominis ex hys duobus compositi. Ergo non alia tm nec corpus solum meretur hys actibus. Sed homo ex alia corpore quia compositus. Igitur a iusto deo totus est homo remunerandus. Sed non deus hominem remunerat et si corpus non resurgit. quia alia non est homo sed ps hominis integralis. Igitur diuina iustitia et bonitatem decet vt homines corpus resuscitet. Hoc patet hoc ipsum ex parte anime quia est non tantum quedam substantia sed est etiam corporis forma cum ipso corpore ad compositionem tertii ordinata. quare nisi sit creatura vt quia quasi pfectio non corporis sit consumpta. Unde in tm appetit esse in corpore et augustino teste est illa beatitudo summum cui omnes appetitus terminare sanare seu quietare. non posset hunc appetitum ab anima auferre nouere eo quia sibi insit ex parte ne. Igitur necessarium est ponere vt ad hoc quia anima sit beata quia resurrectio mortuorum sit futura ne semper remaneat inquieta. Item patet hoc ipsum ex parte corporis. Nam constat quia homo est quodammodo finis omnium et corpus hominis finis omnium corporum quia cum generatio finis est ipsum celum. Sed finis nobilior est hys quia sunt ad finem. Igitur si eternum stabunt que facta sunt ad hunc finem sicut

quinor elementa corporeq celestia
mlto fortius ipe fiunt. Sed non
staret ni resurgeret tu corruptatur
in pulverem. Ergo necesse est ipm
resurgere. Item mors e pena pri
ma si homo no peccasset mortuus
no fuisset et cum corpore ad bea
titudinem pervenisset. Si ergo pfecte
reparatur p xpm ad id quod abstu
lit ei peccatum nere est totu homine
futuru ee beatu quod ee no poss
ni corpus resurgeret. Quinto
horum patet ex pte mundialis fa
brice qua teste phos et et augustino
docetur credimus ee pfectum ner
i aliquo diminuta. Ner minus hns
certu est q postq fuerit per ignem
mundi facies renouata et omnia
meliorata et i forma pulchriorem
redacta qu lucebit luna sicut sol
et solis claritas ad septies tm fuerit
augmentata non minus eit pfecta her
mundialis fabrice machina. Sed
mundus tplex creatura ptinet. Una
tm spuali vt e natura angelica.
altera tm corporali vt sunt quinor ele
mta. et tria ee vtraq vt est natura
humana. Sed no deficiet pma nez
deficiet 2a. ergo ner tria que longe
nobilior et prestancior e secunda et
quales e pma futu. Quz hic attende
q no solum resurget corpus sed
idem corpus nuo. q ni hm phm.
ppius actus sit i ppria materia aia
que vnius corpois est forma no pos
set ee alterius perfectiua ner alterius
q ppria est appetitiua. Nec decet di
uinam iustitia vt remuneret ani
ma i eo corpore in quo contingit ea
meruisse quare resurrectione eiusde
corporis nere e esse. Vnde d2 Job. Scio
q redemptor meus viuit et i no
uissimo die de tra resurrecturus sum
et in carne mea videbo deum quem
visurus sum ego ipse et oculi mei con
specturi sunt et no alius. ego sed
ipe qui nuc sum. Id est idem hm
num. Sed adde q sicut aia sehi
ad corpus totum sic vis visiua ad
oculum cuius est pfectiua. et sic au
ditiua et olfactiua. gustatiua et
tactiua. Quare no solu resur
recturu est corpus idem sz omnino
sdm eandem quam nuc habet dispo
sitionem vt quelibet vis anime
suam recipiat materiam cuius ipa
est forma. Et qma forma corrup
ta et iteru reparata no pt ee eade
hm phm eo q natura creata cuius e
bnis limitata no pt aliquid repare
corruptum ni imittendo aliquod
nouu sz sola pt hoc bnis diuina
que nullis limitibus est artata ideo
resurrectio qntu ad hoc e mirabi
lis et sup naturam quis vno aue
rum corpore reparato naturalis ee
credatur. Dicunt tm quida q si
artifex archam vl vegetem disso
luta. ex eisdem asseribus no mu
tis ner variatis et sdm eunde
ordinem quem habebat reparet
q sdm naturam eadem eet co
nichil i ea mutaret et minueret
vl augeret. sz tm no est omnino
simile de archa. qz et si asseres
dissoluantur no tm corrumpuntur
Est ei corrupi vsqz i sua principia
prima seu vsqz ad elementa redu
ci. Sicut contingit corpus huma
nu corrupi dum aer redit ad aere
ignis ad ignem. tra i pulverem
Dis. ei corrupti reparari no potest
i idem aliqua bntate creata.

Probatur hic exemplis q resurrec
tio sit futura. Capit. in Cmy

Sic igitur resurrectionem
esse et auctoritate onium
et rationem. Nunc solum restat hoc
exemplis ostendere vt no contingat

aliquē dubitare. Ne surgent ita
bnqz corpora nūo eadem. eadem
i natura. sz i qualitatibus altera
ta et i melius secūm elementorum
corpora cōmutata. Di ei melio
randa i fine sunt omnia tam ce
lestia q̄ terrena corpora nūo for
tius ipe ppter quem facta sunt
omnia. Ita mutantur et mutabū
tur tarentia mutantur et alterāt
uentia mutantur et sentientia
et sola nō mutabūtur rationabi
lia. sue corpora humana. Nōne
videmus ad sensum celesti virtute
terram conuti i aurum et argentū
ar i multiplicem lapidem pciosū
Nonne humor irrenus operatione crea
te naturē transit i oleum vinū et
balsamū omnēqz delectabilem fructū
florem odoriferū et foliū sepius vir
tuosum. Nonne et ipsa tra i finem re
mouenda est et cōs alia elementa. Celū
ei nouū et terram nouā expectamq
sicut dicit petrus aplus. Nōne lu
na iurta vaticinū ysaie ad solis tm
sicet claritatem et septemplicē sol
lucebit. Ergo quare fieri negas
i corporibus nobilissimis quod fit et
faciendū est i vilissimis. Vilia ei
sunt nō viuentia viuentibus et sen
tientibus comparata et hns maxime
q̄ pficiunt nobilissima anima qualia
sunt humana corpora. Di ferramēta
rubiginosa simul et arma tersioē
aliqua aspersa vino vl oleo fiunt
clara q̄nta formus corpora deo ser
uientia facienda sunt gloriosa. No
ne vapor irrenus virtute celesti in ae
ra sublenatur subtiliatur rēficat
et clarificatur ar totus luminosus
efficit. Non sunt ad ille impressiones
de quibus phūs loquit i libro metheo
rorū sicut est randela et azub que
videntur ee sydera et radē ni vapo
res ab inferioribus eleuati a supio
ribus corporibus i flāman et i lucē
quodāmodo cōuersi. Ergo dubitas
posse fieri i corporibus nobilissimis
quod fit tota die de vapoibus ter
renis. Di ei hec facit natura creata
q̄ faciet i creata. Nūq nō vtris
ignea omnia renouat metalla ve
tusta et corrugata factas ex pelle
salmandrina iam vetustate con
sumptas reparans facit nouas
Nonne ecce omni anno plante ali
que moriuntur frondibus et flori
bus spoliantur que in veris tpe iterq
floribus adornātur et foliis ar
frondibus vestiuntur ac ad vita
pstinam repant. Di talia calor so
lis facit diuinitas. Facē poterit. Dū
q̄ non hic calor sino germinat po
ma viridia et amara ac mutat in
dulcia et alba poma facit ar rubea
Nūquid nō humorem qui ē i spina
conuertit i rosam tanto decore pfu
sam. Nūq non mlta renouantur
a alia sicut aciptres aquile et ser
pentes. Nonne eruce que pius sunt
vales vermes transeunt alis sumpto
i aues et ex reptilibus fiunt volati
les. Nonne formice pius pua aia
lia et gradientia super terra assump
tis aliqn alis volant i aera. Ergo
si talia hic facit natura creata quid
miraris si potentia increata mutabit
i melius corpa ad quoz pnam et
istantiam facit tanta mutabila
Sed attipe exempla expssiora. Nūq
nō leo rugitu suo suscitat filios
suos. Ergo qd facit leo bestia nō
faciet leo de tribu iuda. Clamet
igit tuba xpi. Pellicanus etiā sus
tat mortuos filios. et mustela re
suscitat suos quos inuenit mortuos
Di pellicanus facit hoc sui sanguis
effusione et mustela herbe rugdā

bruta. q° et ppus suos filios suscitabit. p quibz sanguinē suū fudit et p quoz amore velut herba viridis i orto ecclie virit. Et vrsa frustū carnis qd parū calefacendo lambendo et fouendo fouet i aiāl et ti deum corpora nō credis posse fieri reddunia. Et manifestū exemplum resurrectionis i fenice apparet que vbi ignis combusta postēq i cinere ē redacta ex eis cinerib surgit et euolat penis et alis assumptis. Igitur quid miraris si corpora nra i cinerē redacta suscitat diuina potencia infinita.

Qualia sunt futura corpa nra

Capitulum. Cv.

Iisso de auctoritatib rationibus et exemplis q futura sit resurrectio corporū humanoz. qualis sit futura nunc videndū est. Nam corpora damnatoz futura sūt obscura passibilia grossa et ponderosa licet imortalia. Et ecōtra corpora bōrum futura sunt luminosa impassibilia subtilia et agilia tāquā quatuor dotibus hys dotata. Et hoc diligenter notare pt tertio sapiēcie vbi per sapiēcem sic dictū est. Fulgebunt iusti et tanq̄ scintille i arundineto discurrent. Nam erit fulgore intelligēcie caritas claritas. i iustitia que perpetua et incorruptibilis est. quia iusti i perpetuū viuent dō. sicut habetur ibidem intelligēcie impassibilitas. i scintilla sublimitas. et i discursu agilitas.

Possūt aut accipi ātuor iste dotes vl secōm causam formalem. vl causa materialem. secōm causam formalem. qr tum i corpoibus nris sit natura elementalis et sicut nā celestis seu luminis continuans inter se elementa que sunt passiua inter se et agentia sicut modo est dnans natura elementalis et occultat celestis. sicut tūc ecōtrario dnabitur natura celestis et occultabitur natura elementalis. Unde sicut non ē contra natura vt dnante elementali natura corpora sicut in terra sic nō est cōtra natura vt dnante celesti natura corpa sint i celo collocata. Ex m de nube q compoit ex terreo vapore et ex celesti calore. In qua dnante terreno vapore inferius detinetur sicut pz i nebula sz dominante celesti calore superius eleuatur et tāto altius q̄nto amplius calor ille vehemēcior fuerit. et q̄nto a celesti calore eleuat amplius tanto profundatur illi infimus et dominium obtinet tāto i eo sublimius. Diuina ignis lux celestis i corpoibus nris dominū obtinebit propter tūc lucis corpus habebit. Nā constat q lux habet claritatē. habz impassibilitatē. hz subtilitatem et hē velocitatē. sic et corpus nrm dum i eo dnabitur natura celestis p doib quatuor her habebit. Et hoc ipm pz m rām materialem. Nam qr ex elementis ātuor cōpositū ē corpus nrm quadruplicē hē ex eis defrm. Nam ab aqua q facile omibus cedit et i pressione suscipit hē passibilitatē seu corruptibilitatem qr humidum aqueū ē corpus corporis corruptiū. vl terra q est opaca hē obscuritatē. ab igne habet calditatē et qr calor continue aliquid cōsumit ō indigz homo cibis. ab aere hē infirmitatē qr aer facile mutatur et cedit sicut aqua cuilibet i pellenti. Sn quatuor defrīs qr per gloriā remouentur q̄ omnino nlm defectū admittit corpus quatuor dotes recipit gbus defrīs iam dictos excludit. Nā contra corruptioz est impassibilitas. contra obscuritatē claritas. contra calditatē

spiritualitas seu agilitas · et contra
infirmitatem seu grossiciem pene
trabilitas seu subtilitas · Hec ei
quatuor potest aplius prima ad cori
theos xb dicens Dicent aliqui
Quo resurgent mortui aut qualiq
corpore venient Et respondet Insi
piens inquit tu quod seminas non
vivificatur nisi prius moriat Hoc idem
dicit dnus i ieremia Nisi granum
frumenti cadens i terra mortuum
fuerit ipsum solum manet Et
subdit aplus Non omis caro eadem
caro · sed alia quidem hominum · alia
pecudum · alia auium · alia piscium
Et corpora celestia alia terrestria · sed et alia celestium gloria
alia terrestrium · Alia est claritas
solis · alia lune · alia stellarum Et
stella differt a stella i claritate ·
Ait inquit et resurrectio mortuorum
Et subdit de hys quatuor doribus dicens
Seminatur i corruptione · resurget
i incorruptione · ecce impassibilitas ·
seminatur i ignobilitate · et surgit i gloria ecce claritas · seminatur
i infirmitate et surgit i virtute
ecce subtilitas seu penetrabilitas
seminatur corpus animale et surgit
spirituale · ecce agilitas Sicut totum
capitulum quod totum est ad propositum
Aug in libro de ciuitate dei
dicit de hys quatuor Aberit a
corporibus nostris omnis deformitas
per claritatem · omis tarditas per
agilitatem · omnis infirmitas p
subtilitatem seu penetrabilitatem
et omnis corruptio p impassibilitatem · Et de hys quatuor aie doribus non est mirandum Tertium Quod
Ne mireris si ex corpore nigro nunc et obscuro fiat
clarum et luminosum per diuinam
potentiam tu videamus hoc fieri
per terrenam Quid ei auro fulgi
rius et argento quid clarius · et
tamen minerales vtute lucis celestis in
fluente ex terra seu fecibus tre
generatur Unde plus dicit quod
aurum et argentum sunt terre egestio
nes Bernardus autem dicit Aurum et
argentum nonne terra rubea et al
ba quam solus homo error fecit
aut magis putat pretiosam Quid
saphiro pulchrius · quid carbunculo
luminosius · quid omibus lapidibus
pretiosis venustius · et tamen ex tra gluti
nosa i terre visceribus generatur
Quis enarrat pulchritudinem
florum violarum videlicet et ro
sarum florumque reterorum ex tra
nascentium Quid vino splendidius
dum flauescit i vitro · Quid mi
tius oleo · et tamen ex humore vtrique
fit terreo · Quid vite nigrius tur
pius tortuosius · et oliua quid co
lore mitius · et tamen pulcherrimos
et hominibus necessarios ferunt fructus
Natura ei creata huiusmodi tortum
turpem et vilem vertit i tantam
fructuum venustatem et tu nonne
dis diuina hoc efficere posse vtique
Quomodo humor terreus i arbore
terosi vertitur i terosa tam de
nusta Nonne vt sup ia tetigi va
pores terrei obscuri pius et nigri
i aera eleuati fiunt tolli luuosi
Quid illa prima materia turpius
que fuisse dicitur ppe nichil et ap
pellatur informis Quid celo sole
et stellis pulchrius · Et tamen hec omia
tam preclarissima lumina omiaque cor
pora radiosa ex illa prima materia
sunt producta Nonne ex aquis mi
neris fit cristallus · Nonne ex mine

ribus fit virtum. Non est ergo
inconueniens indicandum si corpora
nra tam pulchra et nō solum extra
sed et ex luce composita diuina po
tentia sint luminosa. Inter que oia
fabricata sunt corpora radiosa.
Nō mirari non debes q̄ corpora
nostra sicut erunt clara sic erunt
impassibilia. Quod ei passibilius fra
et tamē transit in aurum qd in igne
positum permanet incorruptum. Cum
enim ignis sit iter omnia fortissime
actionis consumens vniuersa que
rapit sanē tm nō corrumpit nec im
nuit in pondē vl valore sz si quid
storie habet admixtum absumit.
Nonne salamandra ex elementis
corruptibilibus cōposita in ignibus
viuit illesa. Nam et lignum in lucna
ex pelle salmandre formatū sine
corruptione in perpetuū sustinet ignis
incendium. Est et quēdā preciosus la
pis abeston qui semel accensus nū
q̄ extinguit nec tm vllomō corrumpit.
Unde narrat augustinus q̄ in quōdā
paganorū templo in quadā insula ma
ris cito hic lapis ardebat in lampa
de et nescientibus miraculū videbat
q̄ nullis ventis nullisq̄ pluuiis
lampas extinguebat sz sine omni
consumptione ardebat. Et ē aliq
quidam lapis et ex de adamante
hoc dicit qui nō solum igne nō cor
rumpit sed nec stantes in igne calidi
sentiuntur. Et tm hec oia ex cor
ruptibili terra fiunt et aqua. Ipse
quid fiunt passibilius illa prima materia
que ob appellata ē genesi primo
et tm ex ea formata sunt corpora
celestia omnia impassibilia. Unde
dicit quēdā q̄ si quis iuxta solem
existēt et cultellum in illum ipinge
ret q̄ non penetraret nec tm per
nam diuri resistit. sed quia vt phs
docet pegrine actionis irrecepticibilis
nō est. Ipse si mlta sōzū corpora
potuerunt in igne cē et nullo mō ardē
tedere. sicut de tribus pueris hēt
in daniele quod mirū si post resur
rectionē impassibilia poterūt esse ea
de faciente diuina virtute. Si enim
talia nō essent aīe in corporibus pas
sibilibus existentes beate cē nō pos
sent cū sibi cōmunicarēt passiones
Accidentium andū nō est subtilia oē
corpus penetrare valencia. et sile
poterūt cē resistencia. Unde si cor
pori glioso gladius obuiaret possz
illum penetrare et ex si vellet
illi resistere posset. Omne ei corpus
quantūcumq̄z solidum ex si cēt fer
reum illi est pruū. sicut si cultel
lum haberet aliqs crystallinū et in
pingēt illū in radium ictum nō pene
traret nec expellēt radiū sz pene
traret a radio. Sic intelligēdū est
in proposito. Unde et tangi pt et oē
corpus penetrare pte subtilitatem
virtutis. et potest etiā illi resistere
p effectum spiritualis potentie. Unde
si vult potest palpari et tangi sz
si non vult tactū insensibile pene
trat vt sentiri nō valeat. Est
tm corpus radio vitriosus. q̄z radius
sola penetrat corpora diaphana. sz
hoc corpus oia corpa. Ter pene
trat illa frangendo seu diuiden
do sz subintrando et cū eis cōcessen
do. Nam licz phus dicat q̄ duo cor
pora sil cē nō possunt hoc intelligi
de corporibus crossis quorū vnū nō
est materiale respectu alterius. Nā
alias nil phibet duo corpa cē siml
Nonne videmus aquā sil cū cineribus in pelui nō ei minus de aqua
tenet q̄ teneret si cineres nō ha

beret quod ee nō posset ñ illa duo corpora sil' essent. Item si qs balneat aliquem pānum lineum siue laneum constat q aqua penetrat illū vsq ad pfundum vt nullum ī pāno inuenire sit locum vbi cum eo non sit aqueum elementum quare necē est ponere duo corpora ibi simul ee. Item sēdm phm tres sunt species ignis scilicet ignis carbo. ignis flāma. et ignis lux. Sed constat q ignis dum lignū vl' ferrum inuadit vsq ad eiq intima se īmergit vt vbiq; cū ferro et ligno sit nc penetrat diuidendo nec eā corrūpendo sed subintrando ac simul cum eo cōcrescendo. Ergo in carbone ferroq; igneo duo corpora sil' sunt. Ignis flāma sēdm quosdam nichil est aliud q aer inflāmatus que si vera sunt duo corpora simul coexistunt. Item ignis lux sil' potest esse cum aere. Primo vt vult Dyonisius plurima lumina ī aere et cum aere esse pnt sicut pz ī luminibz plurium cereorum qui candē illuminant demū que cum aere et īter se sil' sunt. Nam et si phus dicat q lumen in medio non est corpus magis tn pomisio et augustino credendum est. et quia ipi fuere phi et a deo magis illuminati. Nam augustinus ex ysse ī quadam sua epistola lumen ī medio asserit ee corpus. Dicēs ei q deus ī incarnatione cōmixtus est homini addit hoc verū ee si intellectus ab ea cōmixtione recedat qua duo corpora simul cōmiscentur. sicut īquit lumen ī medio p vt aperte patet ī radio a corpore repulso. quāc dū obuiat corpori solido illi nō pmo cum extendē in ante se nō possit repercussus ab ipo corpore retrocedit ibiq se multiplicat et aggregat ac ibi calorem maximum generat. Vnde hec est vna ratio quare ī estate maior calor est q ī hyeme. quia in hyeme sol multum distans a zenith capitis nostri. est autē zenith recta posicio super capud radios qsi a latere dirigens super tram qui libere transeuntes ad modicū calefaciunt eam. Dz ī estate dum sol appximat ad zenith capitis nrī radios ad tram qī ~ dyametraliter dirigit qui nō habentes quo oblicra predant retenti se ibidem multiplicant et suū ibidem calorem augmentant. Et nichil cōfringit ñ corpus et corpus quitum sit contra speculum contrariū sicut pz ad sensum fit confractio radiorū q ipi sunt corpora. Item nichil mouetur localiter ñ corpus. sed radij solares et lumina candelarum sepius mutant locū sicut pz ad sensum ergo ea ee corpus videt verissimū. Et constat phm phm q accidentia non pnt mutare subiectū. Vnde pnt perimi sz minime alterari. sed tam radij q lumina ī medio mutant loca et p qsequens et subtra. q constat ea esse corpora. et quia simul ī medio stant constat q sil' plura corpora esse pnt. Nōne nubes est corpus que qnqz tota a radijs penetratur sicut ī arcu celesti ee pbatur qui sicut dicit superius nichil ē aliud q nubes subtilis et rorida ad pluuiam pparata vndiq solaribz radijs penetrata. Itaq ia pz apte ex dictis q corpus glosum oē aliud penetrare potest et resistere si voluerit eo mō quo iam supdixi.

Quarto mirandū nō est si corpora nra erunt agilia quasi subito omne spatium transeuntia eo q erunt ī pfecta aīe obedientia vt vbi voluerit aīa ī instanti corpus puenat cū nulla possit hre obstacula. Nā resistentia medij sm phm

retardat et impedit motum. Quin
non thoruscentio seu fulgur subito
moueretur ab oriente in occidente
Quinquid nō solaris radius in aere
a nube crossa a nube crassa reten
tus mox vt obstans cessauerit
subito terram petit ab oriente et
vsqz in occidente in momento ptransit
Nonne radij ab oculis exeuntes
sunt sicut aqua a terra vsqz ad ce
lum vt non videantur medium
ptransire sed se ibi ponus iuncire
Nonne videtur plus apno oculi
esse q̄ visio celi. Sed dicis forte contra
q̄ hoc est quia solum videmus et
tenera respiciendo nō extra mitten
do. Dz hoc est cōtra omnes phos et
maxime cōtra aristotilem et pla
tonem. Ecce et cōtra scos et maxime
cōtra augustinum et nem boetium
Omnes ei dicent q̄ videmus
extra mittentes Est ecce ipm du
trum contra certum et sensibile
experimentum Nam si solum intus
respiciendo videmus homines
vt plato dicit in tenebris existentes
eos qui sunt in lumine nō videret
rq contrarium verum est. Ite si tin
tus respicientes videm q̄ constat
q̄ sicut quo hic terminus terminum
visum Dum optime videant de
propinquo ita bene sicut alij vide
rent omnia de remoto cum ita
bn sicut alij intra species respi
ant. Sz hoc pz q̄ experimentum ee
falsum q̄ oculus nō radios su
os mittit foras et vsqz ad rem
visam deuenat et in eius superficie
se diffundat Ergo si sic velocit
corruptibiles radij oculorum ee
ptranseunt spatium quid fac
potest corpus gloriosum sima agi
litate dotatum et ab anima glorio
sa cōmotum. Dicis sic subito angelus
potuit portare habacuc cum prandeo
in chaldeam. Danielis vltimo cum cor
pus mobile hret et graue vt fertur
prandium danieli qui erat in lac
leonum ac cum reduxit subito in iudea
quid anima gloriosa potest fac
de corpore glorioso de sua natura
agile et nō grauem Nonne actum
dni post baptizacione eunuchi spūs
dni philippum grauem adhuc cor
pore rapuit et in azoto se subito
inuenit. Sic pt pum crepū de aplis
in assumpcione beate marie dnīe
gloriose quia rapti a nubibus an
ostrum dne nre sunt portati Ergo
nullo mō mirandum si corpus glorio
sum de sua natura agile partum
velocit omne ptranseat spatium.

Omnium motuum ad penitendum.
Capitulum C̄ vn

Omnium ad penitendum motuum
est infernale supplicium
et est purgatorium. Dz prius de in
fernali tormento dicendum ē. Valde
ei viatores et rompere ibi currunt
et iter accelerant vbi aliquid in
via timescunt Alius ab ea via
nō declinat et ad sectam quam
lapidosam accelerat. Di predato
res et homicidas in fine vie quis
nouit ee nōne quo expedius va
let se ab illa salubriter elongat
Ergo qs tardabit agere pnias si pe
nam meditatus fuerit etiam in
fine non digne penitentibus pa
rata. Penitencia ei vt plurimum
timore concipit quam non timore
sz amore compleatur vt valeat ee
salubris. Dicit elephas timet mu
rem. leo ignem. lupus lapidem
cervus canem. columba accipitre
ranis baculum. ouis lupum. pisces
hamum. avis laqueum. latro patibu

lum qd' quasi mortaneu ē tor
mentum. non te iudicas stultissim
si nō times infernale supplicium
quod incensione est maximū et
duratione sempiternū. Quod si
tu forte illud cē nō credas eo q
adhuc illud expertus non fueris atte
de q stultus ille latro vl predator
extet qui non antea timet furatus
q tum suspendendus ducitur ad
eas. Vir ei sapiens pericula consi
derat antequ veniat. et securim
anq inuadat. et gladiū vl' micro
nem formidat anq feriat quia
postq ictum mortis sicsre perit
frustra timet. Quid ei prodest.
vl' ad quid vale pt cē tunc primo
gladiū timescere quādo a illo
vulneratus ēs ad mortē. Ergo anq
veniat anq feriant sunt pruden
da pericula. Quia stulta est reuera
illa prudentia q non plus prudet ma
la q veniant eo q iuxta greg
in sententiam pnsa iacula minus
ledant nec occidat etiam sagitta
venenata cui anq feriat scutum
obiicitur. Quid non miles doctus
plus qz assuetus plus se clipeo opeit
et corpus sub armis abscondit qm
ictum mortalem accipiat lancee
ferientis. Caude domui cū aqua
occurritur nec facile ignis cua
dens extinguit cum omnia flāma
vastat. vl' in cinerem cuncta vrit
Itaq pater hys exemplis q stultus
est qui eternū supplicium nūq nō
credit et non credens pniam age
negligit quia cum illud incurrerit
frustra timebit. frustra ē obuiare
cursui fluuis inuadentis postq
terras inuasit et omnia dissipauit
Ex hys ei o homo stultior esse
bruto manifeste probaris qz brutu
naturali docta industria prudet
sua pericula et scuit vitare p
iusa. Nonne mercule qui sic a
se mergendo sunt appellati dum
mare turbandum cē presentit cū
magno clamore ad litoris firmita
tem se conferunt. estq; hor nautis
future tempestatis grauissimū et cer
tissimū signū cum mergoli ad lito
ra clamando confugiunt. Cerui
cū senuerit a filys luporū expa
uescit insultum ar locum sibi quer
occultum et artum. vndiq arbori
bus constipatū vnicum tutum et
strictum habentem introitum vbi possit
bellare securus contra lupi. Cer
ua etiā dum pugnans lupum per
timescit iuxta vias ab hominibus tri
tas ad pascendum ponit q lupus
accedere non presumit. Cervus times
iaculum venatoris dum bellum sibi
instare sentit in tenam luto se vol
uit et sic ad solem desiccandum
se ponit vt iaculo penetrari non
possit et dextrum latus semper
ictuq; exponit quo loco sciat se
muniri eo q fortissimū corum
hic ibidem se sentit dentes etiā
quādam herbam mastricando ex
acuit quibus viriliter se defendit
ar hostes inuadit quos ante au
an bene iciderint pbat eos ad
arborem feriendo. Arcus sussinē
ter enarrat q ante cura apicule et
formice faciant bona et mala p
iudicare. Columba semp de accipi
tre stat suspecta nec vnq est
bn tuta nisi cū latet i petra.
Nonne q o se iuxta aquarū fluen
ta vbi adhuc cum accipitris pendet
ex vmbra aquie per quā cognoscit
si est de depredantibus i aere
vl' de ferientibus i terra. Ad
si est de depredantibus i aere nō
recedit a tua. si aut sit de ferien
tibus i terra mox se leuat i aera

sicqz magna cautela sua sit deci
nare pericula. Gallus sit semp
est de hoste suspectus q̃ qn̄ queritat
sibi escam dum vnū oculum flectit
ad terram semp alum leuat in
aera ne ip̄ronde feriatur ab hoste
Ego vt de alijs multis omittam
si sic p̄udent muta et bruta sua
pericula futura cum eoz per morte
finenda sit pena eo q̃ anima et
corpora sint mortua quid facere
deberet homo nobilissima creatura
cuius pena maior est finenda si mora
i culpa. Dz quia homo sua pericula
negligit aduertere ea dum non cre
dit intuitur incurrit. Exm de pino
parente et pharaone qui sanctis am
monitionibus moysi noluit credere.
ac saule et absalone ac de duce epu
lone. Nam et nycephorus i parte cū
crudelissimus esset et monitionibus
amicorum credere nollet nec a sua
crudelitate desisteret cū valido exercitu
ingressus est minus cauete bulgariā
Sed bulgarorū rex omnes post
eum introitus clausit et exercitū et se
cum ipm̄ inuadens eum q̃ cū suis
omnibus interfecit. Nam et temporibus
nris hor regi francie accidit. Qui
dum capta damiata nimiaqz secu
ritate accepta minus cauete pressit
cum suis omnibus captus fuit ita
q̃ vie contra spem dim̄ diuino mira
culo fuerit liberatus. Sepe ei i plus
perdunt franci cum sint viri pro
bissimi et io min̄ cauti. Unde
dicitur i libro de arte militandi. Pul
la alia arte credimus ppl̄m romanum
orbem subiecisse terarum ni exercita
cione armorū et p̄udencia futuro
rū bellorū. Quid ei adiuuis preci
tatem hoīm germanoz contra au
daciam hyspanorū. cont̄ dolos
affrorum sapienciaqz grecorum
romana p̄uitas potuisset ni quia
contra omnia ista nouit tyrone
solleter erudire exercitio armorū
disciplina docere et quenā p̄nt i
acie et i prelijs euenire sollicita
meditacione p̄uidere. Hec auctor
libri iam dicti. Unde narrat lon
gobardorum hystoria q̃ dū semel
quida rex francie contra longobar
dos validum exercitum duceret et
conduxisset nerno et longobardie
confines potenter intrasset longo
bardi se duribus defendere nō va
lentes hac cautela vsi sunt cont̄
eos vt securos eos redderent et
sic tandem gladio caderet dum
gladiū non timerent nec gladij sus
picionem haberent sue securitati
intentes. Ipsi carnibus ollas et
lebetes impleuerunt pambus et op
timis vinis mensas operuerunt
et fugam simulantes astute i quoda
loco se ipse celauerunt. Cumqz galli
ci venissent ad castra et nullum ib
hominem reperissent dumqz eos re
derent aufugisse p timore reddi
tam securi depositis cunctis armis
se posuerūt ad mensas nichil omno
suspicantes fallacie vl aduersi.
Cumqz longobardi eos incautos cerne
rent esse et securos iermes et ebri
os ac sompno grauatos oppressos eos
acriter inuadentes omnes quasi
gladijs pemerunt. Gedeon iudicū
octauo dum p̄sequeretur zebee
et salmana qui requescebant cū
xv milibus qui fugerant ex omni
bus turmis orientalium ꝓlorum
cesis c xx milibus bellatorū p̄ussit
et eos qui remanserant q̃ securi
erant et nichil suspicabantur ad
uersum. Dauid dum i sequeretur a
melech sicut hetur xxx dū inuenit

Exm

ser eos qmedentes et bibentes et
festum p ffpolys celebrantes nichil
p sequitionis suspicantes eos maxi
ma plaga p cussit ita vt ex eis nul
lus euasserit nisi quingenti adolescen
tes qui fugerunt i camelis. Narrat
Exm et gregorius q quida vir mi
tralis quodda magnu flagitium
perpetrat Hanc itaq surgens mu
multo timore est ingressus ecclam
dominu officiu ptimescens ppter
flagitium ipa nocte commissum Sed
qua dominice dies pasche erat si
non nisi ad ecclam erubescebat. Tre
mens qo intrauit et per monstra
singula quasi expectabat vt veran
dus demonii traderetur Iz q dum
timorem habuit adiuti ei nil accidit
Cuiqz securus iam effectus sine timore
intrasset ecclam subita morte de
functus est Cuiqz fuisset traditus
sepulture videntibus cunctis flama
vorax de eius tumulo exiuit et tam
diu eius ossa contrematur quousq;
omne terram eiusqz sepulchru con
sumeret. In quo vt gregorio aut
datur intelligi q inin ferno aia eius
patitur cuius corpus flama vorari
Exm est consumptum Nec ad hoc deest
naturale exm Nam leo leopdum
mirabiliter odit quem de leena gna
tum p adulterium ee nouit quare
ipm securus inuadit vbiciqz eu inue
nerit At leopdus cu viribus tueri
se no possit cauce leonem supat et
occidit. Nam sciens leonem nil
timere et se p nichilo reputare fa
cit cauceam subterranea duo ha
bentem orificia i vtroz orificio
valde amplam sz curta eius medu
sic structam vt vix ipe qu gracilioz
est leone possit exire. Cuiqz psequi
eu leo p vnu orificium intrans
per aliud exit foras Aue leo in
sequens dum ad medium cauce pue
nit cu ppter suam grossiciem transire
no possit leopardus postreu i cauceam
veniens et i posteriorib eu mordes
acriter vulnerat ac mori eu cogit
qui nichil caucbat sibi nec quicqm
timebat. Ergo considera q sic stul
tum vana securitate resolui nec
timescere gladium imminente iam
capiti nisi post q illo fuerit vulne
ratus ad mortem. Hoc est ei tunc
primo stabulum claudere dum bouis
contigerit amissum ee Nichil enim
epulonis illi diuiti profuit q penas
infernales esse credidit qn iam illes
imersus guttam aque a lazaro pe
tit cu patris mitis i vita negli
gerat. Unde prudentissimus q
da vir dum a quoda domestico sibi
nimiu adulanti dicitur ee beatus ille
eum poni fecit i loco altissimo q da
sup cathedram quada que semper
minabatur ruinam fecitqz magnu
ignem circa cathedram circuponi nec
no et acutissimum gladium super
capiti illius filo tenui fecit suspen
di. Sicqz illi cibaria delicata fecit
apponi et vt qmedet mandatur eu
iucundari Cui ille ait Et quo qmede
possum aut bibere cum vndiq video
michi mortem imminere Cui vir sa
piens ait Ergo tu quomodo me p
dicas esse felicem q in cathedra ru
inosa carnis mee mortalis resideo q
ne infernalem extimeo et gladium
diuine sententie imminentem conterno
Disputatio q no edetes pes eius

Exemplum

Capitulum Cum

Ecce forte hanc penam non
pauescis qua eam ee non
credis Omnis primo sacra scriptu
te arguit. et tertiu experimentum

te stultum ondit eos videlicet q
viderunt et vite restitui alios nar
rauerunt ¶ Nam vt verbis an
omnia vtar cui q dam viri sancti
sz simplices aut est infernus aut
non est. quia de quolibet affirmatio
vl negatio vera est. Di aut est et
esse non credis magis te discrimini
ponis quia nolis velis ea passu
rus es que non credis. Di aut no
e credere ipm ee nullum periculum e
Ergo cu in dubijs rebus pars tu
tior sit tuenda constat securius ee
et tutius vt credatur potius ee q
no ee. Item si deus est constat q
iustus est. go punire omnia mala
necesse est. sz mlti no puniuntur i
hac vita vmo hnt oia mundi bona
go vl puniendi sunt i vita alia
vl nulla est diuina iustitia. Sed ho
vtrumq est impossibile. quia sic eet di
cere deum non ee go punire mala
nere est ponere. Item volo vt tecu
rationabilit cogites quia rationale
animal es q si deus qui sume iust q
est p leuibus modicis qz pcis sic eos
p quibus in mortem se tradidit et
quibus bona telestia paratur affluit
vt eis a nullo genere tormentorum
pepercit quid fiet impis et in
imicis nocentibus qndo iustitie tem
pus solum aduenerit. Cu arrepeo
inquit tempus ego iustitias iudica
bo. go sic punit filios i tpe
misericordie quid fiet e inimicis
quos nunc no punit sz omnia illis
bona tporalia tribuit i tpe iustitie
Igit cogita apud te quot seruu.
alij sunt tractibus affixi. alij vini
excoriati. alij capite truncati. alij
gladijs pforati. alij i eculeo poti

alij membris omibus dissipati. alij
pectib pectinibus ferreis laniati
alij patentibus visceribus vsqz ad
costas rasi. alij bestijs traditi et
a bestijs deuorati. alij voracibus
flamis exusti. alij fame et siti i
tercibus materati dolioribus qz
consumpti. alij lapidum ictibus sui
pempti. Porro ei er a io no posu
qz nota ee pluribus et i textu et i
glosa vi ad hebreos pnt aliqua
inenire. Item attende et vtere
ratione. quales fuerit fine tybeius
i pator totus gule dediti et luxu
rie crudeliter et auarine et tam
omibus tpalibus bonis plenus et
peccatis omnibus subditus i lecto
suo pomposo e mortuus et pom
pose sepultus Ergo si no est alibi
puniendus deus nec iustus est nc
bonus qui filios bonos ita punit et
malos iniustos abire pmittit. Ipse qs
sufficienter enarret gay cesaris fe
ditates petra et crudelitates Nam
duas sorores suas primo stuprauit
postea eas crudeliter occidit. Ner
nero. sic domitianus oia mala
et crudeliter opera exercentes vita
secdm seculum habuere felicem
tamq qui omnibus iperabant Ergo
tu hic puniri no fuerint vbi e di
uina iustitia que p leuibus culpis
et sanctissimos viros punit et sce
lus pestilentes et sceleratissios
non contingit. Opinio e multo
q vltra xl milia virorum y pe
dominicum ceciderit et qui et no
ua tormentorum gna exaiuit Et i
diebus sacratissimis sicut i die pa
ascenes et i diebus alijs pietatis.
hec gna tormentorum inocentibus erh

buit. Vel si ipi innocentes nō erat
illis tū iuste hec faciebat · patrem
sibi vsurpans quam nullo iusto tytulo
possidebat Et tū i modico vulneratus
viram hanc i penitens timinauit Ergo
cum homines tam iniqui tam scelera
tissimi hic remaneant i puniti si nō
è locus vbi tam nepharia opa pum
antur melius eēt seruire mundo q̄
deo. melius eēt deum blasphemare
q̄ eū laudare · melius deliqs se toti
dare q̄ carnē ppt deum affligere
Dicē si ita sunt nec deus è nec
aliqd bonū est nec homo a pecoribz
differt Ergo cū hec omnia i possibi
lia sint et falsa ncessario inferna lis
ponenda est pena q̄ sit malorum
hō in fine penitentiam punitiua.
Dicas et tu michi si credis q̄ vb
suam matrē amauerit qz beata vgo
plus debuit amari a filio q̄ retere
matres a qua sola totam trxit maz
sue carnis · Di omnes filij tātum
parentes et matres amant cū ab
vnoquoqz ptrem aliqua sue carnis
accipiant · qo sēdm ura natuē
i beatissima dei matre duplicari sal
tem amor debuit · eo q̄ ipa sola to
tā materiā dūtō corpori ministra
uit · qre dnē eam plus amare de
buit q̄ filius aliquis sua matrē
amauit Et constat q̄ eum tāti
amauit q̄ tum debuit cū pus ipe
fecerit omne quod donuit actiū p̄o
qo saltem eam sup omnes mlerū
filios adamauit Ptrē ad her adde
q̄ dna nra fuit omniū creaturaz
dignissima diuinis gratis omnibz
supplena sicut pbatū est supra i
motiuo quarto ad penitendum et i
capitulo de excellencia dei matris
sup omnes creaturas triplo saluz

lix et filii i sequentibus duobus
capitulis Nec dignissima ihesu mr
mata vnq̄ illi fuit culpe obnoxia
actuali. Ergo si deus diligit omē
bonum quod dicē ncē est constat
q̄ diligit magis maius bonū et
marie maximū bonū. qo dna nra
eēt si eius nō esset mr adhuc si
omnes creaturas digna amari es
set ppter gratiā excellentissimam
qua fulget. Itaqz duobz pambu
lis argumentis quoz vnū sumptū
est a natura · alterū a gratia ondit
virgo sacra omniū fuisse creaturaz
dignissima et eius filio amantissima
omniqz honore digna ac gloria.
Ergo si eam tanta paupertate com
pressit tantis doloribus eam i sua
passione supposuit · nōne summam
stultitiā sapis si tu plenus pcis
et spoliatus omnibus gratis sine
penis euadē qres. Ergo si tu hic
non punieris erras q̄ supplicis re
seruates eternis Dancti ei dicunt
q̄ nullus vnq̄ extitit martir q̄n
tumcūqz magna tormēta portauerit
q̄ tantū dolorem pssenserit quan
multiplicat illum dolorem excesserit
gladius ille doloris quē mater pe
tatis i filij pdilectissimi passione
portauit dum eū sibi pamatissim
pati vidit. Si forte auctoritā
ti sanctorum nō credis redeas ad
tempm et si' metū cōsideres ac
dicas Di virgo gloriosissima sola
oppm sua carne vestiuit et corpori
eius totā mam ministrauit seqt
q̄ ille amor q̄ i duos parentes con
diuisus existit i ea totus vnitus
fuit. Ergo sēdm naturā plus salē
i duplo sui filiū adamauit q̄m vm

q̃ alia aliqua mlier suũ filium
amauerit quare si nrũ dim et
parẽtum tãtus ẽ dolor ĩ mortib;
filiorũ suoꝝ et filiarũ suarum
vt pene mori videantur. sicut de
sancta paula narrat Jeronimus
que quasi filys morientibus qmo
riebatur quantus dolor virginis
matris fuit q̃ sup omnes alias
matres filium adamauit. Item
filiorũ amor qui est ĩ parentibus val
de auget̃ur si eos viderint esse in
tuitos et potentes. si sapientes. si
elegantes et sibi benivolos et bñ
obedientes. At regia vgo tũ filiũ
talem habet cui erat potencia omni
potens. cui sapia suma. Vno
ipe erat dei sapiencia cui tanta
erat elegancia vt nõ solum illũ
ypheticum dictum eet speciosus
forma pre filys hoim. sz etiam
secũdm bernardũ p̃ milibus angelo
rum cui erat ad miem suma be
nivolencia ita vt eius ĩ dolore tã
acerbissime passionis et mortis sue
non potuerit obliuisci sz eã aman
tissimo sibi discipulo qmendauit
Cui etiã ad matrem tanta erat
obedientia vt subditus p omnia
illi esset. Ergo quia tlis erat mi
cum totis medullarum visceribus
diligebat sumeqz amabat. Ergo
tum iuxta mensuram amoris sic
mensura doloris eo q̃ amor dolorẽ
causat sume pia mater dolebat
dum p̃dilectissimũ filium tam du
ra tam vilia tam indigna pati vi
debat ppter quod a seipsa sic de
fecit vt ĩ illo triduo quo sic sepe
maria magdalena cũ alys ad mo
numẽtum accessisse legit̃ de ea tq̃
de semimortua nil legatur. Sz
si plenus scire desideras planctũ

eius legas salio. Deus dabit
rapiti meo aqua. quem berdg
asseritur conscripsisse. Hẽ natura
le est apud omnes vt parentes coĩ
magis in reteris primogenitos suos
ament. magis q̃ honorent. et
ampliora illis dona donent. Non
soli magna dignitas erat primogen
tura. sicut esau et iacob ybant
exempla. Item vt appellarentur
filij primogeniti sacerdotes. anti
qua consuetudo fuit eo q̃ esset cete
ris digniores. quod adhuc obser
uant aliqui gentes et comites et
reges omnes qui primogenitos sibi
instituunt successores. At xpus
dominus fuit vgines primogenitus
filius non post. sed quẽ alium sed
post quẽ nullus ner ante. Ergo
erat illi amantissimus sumeqz tris
tissimus quae ex eius tam acerbissi
ma morte tantus ĩ ea ẽ dolor
generatus vt nullis posset narra
ri sermonibus. Nec dubiũ quin
secum mortua fuisset n sensuali
tatis dolorem caritas ratio ac
discretio temperasset. Item ipsa
experiencia rerum ẽ et reuera sic
esse iubet ac psuadet ratio vt pa
rentes tunc maxime filiũ amẽt
qn̄ vnicũ tantũ hnt quia amor
qui in multos poterat diuidi rogit̃
ĩ vno solo coniunxit. Et constat cer
tissime q̃ virtus vnita maior ẽ
valde q̃ dispersa sicut dicit ĩ lib̃o
de causis pma. sicut ex ĩ omnib;
rebus pbat experiencia. qz. Plu
ribus intentus minor est ad sin
gula sensus. At beatissima dei
mater vnicum filium tãtum
habebat nec vllum alũ expectta
bat quem et absqz omni peccato
conceperat. sine grauedine por

tauerat. ac sine dolore ymo cum
multo dulcore peperierat quē et dei
filiū esse sciebat quāc ipm totis p
cordis diligebat. Ergo ex amore
rei concesse cōpare quantus erit
dolor rei amisse. Nunc igitur cū
dere amissa tantus sit dolor
qntus illius rei eāt amor ipsa pos
sessa/restat vt dna nra i morte
filii sui tantū doluerit quantus
erat amor qui in ea ardebat quāc
plus eam necesse est doluisse qm possit
homo sentire quia sicut est inestima
bilis est et dolor. Item nō solū hoc
patet ex pte natiue sz etiā ex pte
gratie. Nam certissimū est sicut i
tractatu de ignatiendine supra ad
datū est q mater dni redemptoris
sicut eam decuit fuit virtutibus omni
bus plena fuit. nec solum plena
sz etiā superplena. quia omnes ca
tharacte celi sup eam apte sunt ne
dilla fuerat gratia que i pura po
terat ēe creatura que plene non
fuerit in maria ita vt alioq sancto
dicat gratia fuisse modica gratie
dei matris compata. Si enim sera
phim dicuntur ardentes eo q sumā
pre ceteris angelis habeant caritā
tem qnta est caritas illa qua virgo
sanctissima sup omnes est angelos
exaltata et quodāmodo iuxta bri
bernardi sententiam i throno dei est
collocata. Ergo in summo caritatis
gradu creatorem habebat. Ergo tātū
filiū amabat quātū a creatura amari
potuit et debebat iō cum ppter se et
sup omnia diligebat qr sic diligendus
erat. Quare cū vt dictū est
dolor et amore dependeat constat
irrefragabili ratione ipam plus do
luisse in filio suo passione qm si suo
passa fuisset in corpore. Ergo cogi
ta homo incredule q si deus animā

amor
cessa
bilis est

trante matris gladio tam suum do
loris ppmsit penetrari quod suus fu
turus est inimicis dum iustice temp
aduenerit. Nulli go sit dubiū q
qui hic nō punitur sempiternis ien
dys punendus reseruat. Item cum
p dictis te cogitare volo quantū de
pater p alioq pcis filiū suū vni
genitū afflig ppmsit quē i exemplū
patiendi omnibus dedit. Nōne ex
passio vt omittam de tota illius vi
ta que tota fuit angustiis plena
fuit amarissima. fuit ex ignomi
niosissima et ppter ignominiosum
locum i quo fuit et ppter consortium
quod cū latronibus habuit. Item
dolorem ex aggregauit qr eius passio
fuit iusta eo q nulla vnq commi
serat culpam et qr ex a fratribus
et amicis fuerat inflicta quibus
tanta contulerat bona ab egressu
de egipto vsqz ad illam horam. et
qr in carne tenerrima/carne deli
catissima/carne suauissima et op
time complexionata et i parte tota
neruosa et ideo doloris magnifi
maxime sensitiua. Hec oia cor dul
cissime matris acerbissime transfi
gebatur. Vnde bernardus de hac
materia ita dicit. O bone ihesu q
dulcis cum hominibus conuisatus es.
qnta munera eis largitus es q dū
ra et aspera et penosa passus es.
dura verba duriora verbera duris
sima insuper cruces tormenta. Item
dolorem hunc adauxit q eius passio
vniuersalis fuit qr i omnibus membris
Nam fuit i oculis seu visu qr fleuit.
et quia tanq latro velatus et
ligatus fuit circa oculos. fuit in
auditu dum cōtra se tam validos
audiuit clamores. crucifige crucifige
eū. fuit i odoratu qr i loco
fetoris et cadauerū passus fuit.
fuit i gustu dum amaritudine.

mure et fellis ac aceti sensit. Fuit
in tartu dum clauos in manibus pedi
busq; suscepit. Item in latere fuit
lancea vulneratus. In capite spinis
coronatus. Et in toto corpore duri
flagellatus et flagris attritus et
dilacerratus dum ad columpnam
vt latro fuit alligatus spoliatus et
verberatus. Ergo si tanta passi sunt
viri sancti. tanta passa est mat
dei tanta et ipse filius dei p a
pris et culpis quomodo tu putor in
felix plenus omnibus pris et
malis sine penis transire te posse
credis. Ergo certum est q si hic no
punitis sz concupiscentiis fueris
et mundi bonis q supplicis reser
uaris etiam. Itaq; rationibus certis
patet q infernus est et q ei pena
timenda est. Dolum restat ipsum ex
emplis ostendere ab his quos con
stat infernum vidisse vt sit non con
stat aliquem dubitare.

Probat a nos ex ie q pena infernalis e

Capitulum Lix.

Dicit ait gregorius superna
pietas ex magna misericor
die sue libertate disponit vt nonnul
li post egressum a corpore repente
ad corpus redeant et infernorum
q audita non credebant salte visa
timescant. Dicit idem gregorius
q quidam monachus noie petrus ex
hybernia ortus pusq; heremum petit
vel penitentiam agere et molestia int
uenente defunctus e sz primus
corpori restitutus se infernorum
supplicia atq; innumera loca flamarum
vidisse testabatur qui ex quosdam
hinc scli potentes in eisdem flamis
suspensos et immersos se vidisse nar
rabat. Cuiq; et ipse iam defuncti
illic mergendus esset angelum
apparuisse chorusq; luminis fate
batur qui eum in ignem mergi phi
bur. eiq; sic ait. Ad corpus tuum
reuertere et qualiter tibi de cetero
sit viuendum attende si effugi
bis hunc ignem. Itaq; postq; ad
corpus redit cuncta que fuerant
circa se gesta narrauit. Cauris
q. postmodum vigilis et ieuniis
se constrinxit vt infirmum eum vidis
se tormenta ers si lingua taceret
eius conuersatio loqueretur. Narrat idem gregorius q illustris vir
stephanus sibi notus narrare so
lebat q grauatus molestia cor
poris sit defunctus. Cuiq; medi
tus quetur vt conduceretur aroma
tibus corpus eius interi ad infer
nalia ductus vidit q pius audita
non crediderat et ad corpus redie
narrauit vniuersa que vidit. Ado
lescens quidam a beato iohane euan
gelista suscitatus cum fuisset ad in
ferna deductus penas se ibidem
vidisse infernales testatus est que
in his versibus continetur. Vermes
et tenebre, flagellum, frigus et ignis
Demonis aspectus, scelerum confu
sio luctus. Iu paddunt adhuc
duo, sc, vinculum et fetor intole
rabilis. Ite adhuc vius. Dira nox,
nox vermis, flagra, vinculum pu
dor, horror. Addam quartum ex
qd scriptum e in viris prm vt veri
tas qtuor testibus approbet. Ma
queda fuit mlier sancta multis re
poibus stans in cella se forti ma
cerans prna quam dum quidam ex pa
tribus sit se videret afflige penisq;
fatigare ab ea sollicite requisiuit
quid cause eet q sic se affligeret.
Cui illa rndit. Cum iquit infantu

Ex.m

Ex.m

Ex.m

Ex.m

tula essem erat mihi pr per omnia
frus vita modestus et in omni qi
virtute pfectus qui et tam strictte
omni tempore silencium observabat
vt ee mutus a nescientibus credè
tur Et licet sic eet frus semper
tamen erat infirmus et multis fla
gellis attritus Tandem longa
egritudine dissolutus ad mortem
adductus e et tacit fuisset dei pessi
mi iuimicus sic in morte eius aer
e conturbatus tantaq pluuia cho
ruscationes et grandines ac tonitrua
facta sunt vt frans mortuus si
lentium per triduum no potuit ferri
ad sepulchrum ita vt conuicinia tota
rapuit mouet ac diceet Deum tm
primum nos latuit Deum nos sic eq
vita fefellit Deum malum eius tam
magnum celari tam diu potuit Die
ei dei adusarius erat vt eius cor
pus nec terra recipiat Dix itaq
post tertia diem eum potuimus tradè
sepulture Contra me mea pessi
ma fuit · curiosa linguosa luxuriosa
ebriosa et tm luxurie dedita vt es
set quasi meretrice pessima ita vt
pene totum nre domus sbam que
erat vtiq valde multa luxuriando
expenderat eo q contra more om
nium meretricum prium daret no
imperet sicq luxurie continue vacca
bat vt nullus de vicinia luxuria
eius euadè posset Et licet eet sic
fannorosa semp tm erat corpe sana
vt nec ad mortem vllam fuerit
passa in carne molestia Cuiq pue
nisset ad mortem tam nobiles
exequias habuit vt cuncta aer ipse
eius funeri obsequium pstare vide
tur · Ego autem post parentum morte
puellarem etatem egressa cum me
carnis stimuli pmouerent cogitare
tarite meum cepi quam vita vnitan
dam eligere vtrum sobrietate et conti
nentia pris an continentiam muris
ac eiusdem impudicitia Dz viua me
moria tenens vitam vtriusq qq
pri semp male et matri semp bene
fuit cogitam melius esse sequi
matre et vite me tradere lasciuen
ti ac impudice credens vitam esse pele
gendam quam videram tantis rebus
et artibus psperis approbatam ne
illam credidi fore sequendam quam
tantis malis videram fuisse contu
sam Cuiq sequenti nocte sopore
me dedissem astitit mihi vir quidam
grandis et aspectu valde terribilis
qui michi aspera voce dixit Dic mi
qui fuerunt heri cogitatus tui Ego
autem terrore cons nil omino ausa
fui respondere nec in eum respicere Tur
ille voce maiore qm prius michi
mandauit vt illa diceret que facere
cogitassem · Ego autem stupefacta ti
more et oblitia omnium p stupore diri
me nichil scire Et ille omnia
que cogitaueram p ordinem michi
enarrauit Ego autem sic ab eo con
uicta ad pandam misericordiam suam
sum conuersa deprans eum p vena
Trinc ille dixit ad me Dem meum
vt patre tuum videas sil et matre
et postea tuq volueis vitam eligas
tibi Duxit itaq me pius ad quedam
locum omnibus dumis et suauitatib
supplenum vbi mihi pat occurrens
meq dulci amplexu constrigens
osculum dilectionis ipendens filia
vocauit Ego autem ipm osculans
et amplexans rogabam obnixe vt
secum me de cetero teneret Ipe at
sic dixit michi Nunc filia mecum
remanere non potes quia nondum
mortua es Sz si feceris mea vitam
secuta ad me venies post modicum

tpis et extunc etnaliter meum eris
Hiubus dictis ductor meus in
de me traxit ad locum quedam pe
narum me duxit omnibus malis
plenum Cumqz i quada domo te
nebrosa me posuisset vbi erant
magnu ploratus et gemitus quada
obi fornacem vidi maximam fla
mis intensam i cuius fundo sim
intuta matre mea igne deuora
te circudatam qua et tota vidi a
troribus illis flammis crustam
ac vermibus eam corrodentibus
circumuallatam. At illa me videns
bnqz cognoscens cu magno eulatu
clamabat ad me dicens: Heu me
filia mea qz prius meis her patior
Ecce pro piis tarmis mec deliqs
quantas et q magnas penas ex
solno Nunc itaz dulcissima filia
mea memoro nutrimentorum que a
me consecuta es et laborum ac lu do
lorum quos pter te pauli et pori
ge mi manum ac edic me de loco
hoc tenebraz Cumqz ego videremq
ea manare no possem compas
sionis affectu tacta sic clamose et
amarissime flere cepi vt omis
qui i domo erant exitare sicqz
deliberam p via penitentie sequi
patrem zc Ex hiis igo i hac pu
tella me contulisi zc Ex pena
infernalis e eterna Cap. cx.

2 max

Ar igitur pz hys exemplis
q sit infernalis pena
etna etna q sit magna et acerba
Sed aliqua adhuc ponenda sunt
exempla quibz ondatur illa pena
ee pmaxima vt amplius supra
dicta confirmet sententia Legitur
quda monachus sanctus q i etna
quada demonatu quedam rora
multis iuenien demone ipm
adiuranit ut

rora omnibus astantibus diceret
quid de pena etne magnitudine
sentiret Cui demon aut Ad
experts nullis pr verbis explica
ri. Nam vt de inumeris penis
taceam quas miseri passuri sunt
pctores tanta solum est pena i
visione luciferi q si passibile tor
pus ego pe haberem ac i oriente
consisterem totus qz mundus ar
deret ac flamis exurentibus
plenus esset. vt solum ipsius
luciferi faciem pauendissima de
clinarem pius ab oriente vsqz ad
solis occasum p medu flame vo
rans intendum eligere pransire
Ex hoc igo vno exemplo intelligi
quanta sit ibi penarum acerbitas.
quia tormentorum varietas vbi est
flamma vorax serpentum terri
bilium demoniqz latualum sone
tas elementorum commotio et tempes
tas Unde psalmista Pluit super
peccatores laqos ignis sulphur et spi
ritus procellarum pars calicis eorum
Dicit eo q totum dici non pt Non
monachus quidam dui quemda sibi
per longa tpa valde familiarem
teneret morientem attente ro
gauit vt ad se post mortem re
diret Annuit ille se rediturum
asserens si posset Itaqz factu e
dispensante deo vt ei i claustro
monachorum appararet q qz damp
natus esset asseueret. penas qz
malorum acerbissimas fore diceret
Cui monachus ait. libenter velle
hoc experiri si licitum eet Et ille
inquit. vis pbare aliquid de ca
lore seu frigore et q minimum
potero tibi dabo. Cumqz monachus
mori formidans her duo sentire
renuiret mortuus iterato qie

bat. Dic me experiri paruip
de feroze Ait ille hunc estimas
ee leuem dixit se de eo modici
quid velle sentire Cum ille qm
leuius potuit i eius facie ~~ifla~~
insufflauit Quem flatu dum
monachus sensit mox velut mor
tuus rediit Omnes qo illi qui
i monasterio illo erant ex emisso
feroze turbati ad monachum se
mumortuum cucurrerunt et eum
ad se reuocantes vnde tantus
her feror presserit ab eo qsierunt
At ille eis omnia per ordinem
enarrauit Quod dum illi au
dierunt nimiu timuerunt Cuiq
ille feror p seueraret. omnes
ibidem stantes sculiz conuersi et
monachi feroris vehemencia sui
compulsi locum illum deserere.

Ex^m Fuit et pisius qda mgr i logica
noie filio q quedam sua discipuli
morientem rogauit obnixe vt ad
se reduret post mortem. Qui re
dit et cu quada cappa cartea seu
papirea tota sophismatibz plena
eidem apparuit. Cuiq ille ab eo
quere quam penam haberet ille dixit
Her cappa quam vides plus super
me ponderat qm si super me mag
nam turrem haberem. que pro
dama gloria sophismatu data est
mihi ad portandum Est ei tota
iterius ignea p delicatis pellibus
quas portabam Cuiq mgr non
magnam penam hanc ee credet ille
incressit suggessit vt manu exte
deret vt vnam tu gutta sudoris
sui sentiret. Cuiq manu illi por
rexisset. ille tatum vna guttam
tadere pmisit sui sudoris. que mox
manu eius velut ignea sagitta per
foramit tantuiq dolorem illi intu
lit vt qi deficet Cum ille dixit
Totus sum talis. Magist qo nimio
timore stimulatus nimioq timore cor
reptus congregatis mane scolaribus
illis her vniuersa narrauit et vale
faciens eis sic metuere ait. In quo
coar rans. eras corbis vanaq
vanus. Ad logicam pergo que mor
tis non timet ergo. Di mala non
tergo sum stultior alite mergo.
Dirq mox surgens religionem
ingressus est. Fuit et vsurarius
quidam magnus duos filios habe
quoz vnus nichil volens de vsuris
arripe desistit deo seruturus. Tan
dem patre et fre mortuus iste
deum rogauit vt quid eet de eis
actum sibi ostendere dignaretur. Iraq
rapitur et ad loca penalia duct
vbi esse omnia qua tormentoz videba
tur Cuiq hur atq illur oculos ver
teret vt patre cum fratre videt
i quoda pfundo puteo itutus est
eos consistere se mutuis morsibus
laceranteq Dicebat ei pat ad filum
Male dictus sis mi fili qua pter te
vsuras fere et periculum hor penaru
incurri Cui vsa vice filius respon
debat. Imo inquit pater tu male
dictus sis qua mihi pecunia vsura
ram reliquisti pt qua ad tormenta
her veni. Et sic postq alia diuerut
ad morsus mutuos se vertebant et
carnes sibi ipsis dentibus lacera
bant. O quid factum sunt miseri
qui mo tacent i lectis eburneis qn
illud ysaie euenerit Subter te ster
netur tinea et opimentum tuum
erunt vermes. qn p vestibus de
licatis arripient ignea vestimenta
et p cibus et potibus varias sibi
carnes mutuo manducabunt. Qn
bus Iccommuis de sto iob loquee
ait Ei vir scus sic p dolore hor

Vsus

A

Ex^m

tpali et modico clamabat dicens
quare data est michi miserolur
et pereat dies i qua natus sum
et quare de vulua eductus sum
cur exceptus genibus cur lacta
tus uberibus • cur egressus ex utero
non statim perinquid tunc impi
sunt dicturi i penis acerbissimis
et etnis • Dicit inquit homo dei
dolebat qui a vermibus morituris
edebatur quid miseri facturi sunt
et dicturi quos eternus ignis et ver
mis nā morituros i ppetuū expectat
Quō pnt aie nre nec ardore. quem

Capitulum Xi

Sic itaq; patet q pena in
fernalis est maxima et
tactū est alicubi q est etna • qz sicut
i ysaya scribitur vermis eorū nō
morietur et ignis nō extinguetur
Sit gregorius de aia loquens aut
Anima in inferno posita beate esse
et beate viuere pdit • qz ee et viuere
misere non amittit eo q cogitatur
ut morte sine morte et defectum
sine defectu ac finem sine fine i per
petuū pacatur ut sit eq mors i
mortalis defectus indeficiens • et fi
nis silr infinitus Ex opposito ei
condiuisa sunt pdisus et infernus •
status beatorū et pdicorū Aduare
sicut nullus finis eit gaudio beatō
sic nec tormentis malorū damnādo
rum • quia veritas ē que dicit •
Ibunt hi i supplicium etnū • iusti
autē i vitam eternam • Unde gregq
ait Omnipotens deus qz pius ē
miserorū cruciatu nō cōpatitur
et quia iustus est ab iniquorū non
cedatur i ppetuū • Iusti vero cum
viderint que supplicia euaserunt
tanto magis i eternū diuine gratie
se debitores ee cognoscunt quantū
i eternū mala puniri conspicant
que eius adiutorio declinauerunt
Sed queres que iustitia ipa sit
q culpa que cum fine ppetratur
sine fine punitur Non ei secdm
ream iustitia plus exigitur i pna
q fuerat amissum i culpa cum
dns moysi legem dederit ut
iuxta mensura pcti eet et plagā
rū modus • quare si culpa finita
breui morula que est hec iustitia
ut sit pena etna Qz potest h
breuiter dici q i argumento seu i
questione supponitur falsum cū
dicit q culpa finita et breui mo
rula ppetratur • quia et si finita
pcti actus remanet tū pcti rea
tus qui nūq sine pna remouē
quare si homo sine pna moriat
cū nō sit iam vltra vllum pnē
tempus reatus fit horipo etnus
et sit necessario etna fit pena
Nūq dolore fistula careret q
diu puteedo que cā eius est int
manet pmo si ipa interior cor
ruptio posset ee etna et silr do
lor eius eet etnus Unde phi qui
mundū dixerunt nō hīe pmapū
factionis vsi sunt hoc exemplo di
centes q si pes ab etno fusset i
pulue pedis vestigiū utiq fusset
factū et eet eternum eo q cā
eet eterna • Nam et sol cum cā
sit lumis utiq etni esset lumē
si sol eet etnus • Ignis est cum
sit causa caloris calor ex eo p
cedens esset etnus si ignis eter
nus existeret • Fluuiū qui pce
dit a fonte vtiq eet eternus si
fons eet etnus Humanū corpus
sicut a medicine doctoribus tradit
apponit ex spiritibus et ex humo-

ribus et membris officialibus et
sibilibus. Ex desperantia aut
spiritu generat febris que d²
putrida nunc tertiana. nunc qr
tana nunc cotidiana nunc continua
sdm natura humoris qui febris
est causa. quia diuise febres ex
diuisis humoribus generantur. Ex
distemperantia vero nobiorum ge
neratur febris ethica. Itaq; febris
qz hr sue gnationis causam ne
cessariam vtq; eet etna si causa
eius esset vl' ec posset etna. Dn
prudentes medici dum voluit a
corpore remoue febrem nituntur
omnibus medicinis remoue a corpo
re causam febris scientes q effec
tus non tollitur n' p'us eius ca
tollatur. Deus posset turbacioz
remoue a mare turbationis causa
manente. Nam in zodiaco sunt
xii signa et quodlibet signu habz
xxx gradus. et quilibet gradus hz
lx minutas. et quelibet minuta
lx. puncta. Dn q luna conueni
tur sole i eodem signo i eodem
gradu et i eadem minuta et in
eodem puncto fit necessario solis
eclipsis que et eet etna si eterna
esset et causa. Dilr eclipsatur et
luna dum inter eam et solem int
posita est tra. q interposicio si eet
eterna luna eternaliter maneret obscu
rata eo q sit a sole luis sui re
cepuia. Itaq; certum e ex pmissis
exemplis q durante rez causa du
rant p q sequens et res ipe. Dn re
tum culpa sit vtq; causa pene ne
cessaria est pena ee pena posth
eterna est ipsa culpa. Nam et si q
habeat gladium i late fixum nulli
dubiu quin doleat. Unde licet ictus

gladij sub momento transierit si
tn plaga ex ictu tanta fieret eter
na ex causa doloz per qsequens
esset etnus. Dic e ex pte ista. quia
et si actus pcu celeriter transeat
reatus ipius stat qui n' per pmaz
expietur et homo cu eo moriatur
ipo transitu fit etnus eo q no sit
amplius tempus pne. Dz si for
te queras quat non pnt homines
re pbi et demones penite. Dico
q io no pnt qz i malo obstinati
sunt et quia extra tempus meren
di sunt. Bernardus enim dicit q
si penitere deus eis parceret
et horipm beatus maximus dya
bolo rndit. quereni tu ipe sic
passim peccatoribus indulget. Dic in
quit si tu ipe miser penite velles
ego de dei bonitate confidens tibi
viam pollicerer. Sed nuq; non pe
nitent. Nonne i libro sapientie
de peccatoribus dicitur. i tua se pe
nitentiam agentes et pre angustia
spiis gementes. Dicendu q apd
inferos e pma sz no vera. non
deo grata. no satisfactoria pro
culpa qmissa quia no dolent se
peccasse ratione diuine offense sz
tn ppt lesionem natue et ex odio
pene. Vellent ei semp vixisse et
semp se peccare potuisse. Nam oes
qui penitet quia deum offendit no
quia pena sentit vtq; misericor
diam inuenit. Dz hoc mo non
penitent miseri i inferno. Unde
petrus ysiodore hanc a gregorio
petit. Dicere inquit velim quomo
iustum sit vt culpa que cu fine
peccatur. Qui aut gregorius. Hoc
iuste dicitur si districtus iudex no
corda hoim sz sta tn pensaret

Dp

sine fine prudent²

Iniqui enim cum fine deliquierunt
quia cum fine vixerunt. Nam voluis
sent sine fine vivere vt potuisset
sine fine peccare. Ostendunt
enim qui in peccato semper vivere cupiunt
qui nunquam desinunt peccare dum
vivunt. Ergo iustum est inquit
vt nunquam carceant supplicio qui nun
quam voluissent carere peccato. Igitur
quia eterna est culpa et eterna
voluntas mala per quam etiam est
et pena. In qua stabunt non solum
per annos centum non solum per mille
narium annorum. quam potius cum stete
rint ibi per tot milla milia anno
rum quot sunt stelle celorum. quot
sunt gutte aquarum marium. quot
sunt pili omnium animalium. quot
sunt lapilli et arenule omnium
luto et aquarum mundanarum. quot
sunt squame omnium piscium. penne
omnium auium. ac capilli et pili om
nium hominum tam sapientum quam barbarum.
quot folia. flores et fructus arborum
et plantarum. quot herbe et flores
camporum atque pratorum. et quot
sunt atque bladorum grana. et
acini vinearum adhuc ibi tantum
stare habebunt sicut qui ibi stare
meruerunt quam in eternum ibi permane
bunt. Nam sicut dicit in apoca-
ascendit fumus tormentorum eorum
in secula seculorum. Deus
eternus parcimo omnes cruciet

Capitulum xvi.

Quaerit iuxta hoc quo
ani diem iudicii possit a
corporeo igne aere cruciari cum omne
agens sit patiente posterius et
nil sit anima rationali nobilius
Sed quid miraris si anima patia
sola a corpore separata cum etiam para

quasi sola est corpori unita. Nu
quid non sepe corpore quiescente
nichilque penitus patiente magnos
dolores in somnis sustinet. Ergo
certum est quod sine corpore patiat
sed quia a suo patiatur inferiore non
est opus natiue sed diuine iustitie
cuius instinctu est ignis gehenne
Nam dicit hugo de sancto victore
Iustum est consonumque diuine iusti
tie vt anima que se sponte vitio
ribus rebus subiecit in culpa deo
iudicante eisdem subiciatur in pe
na. Dicit vt videmus anima
corpori se sponte subiecit et rebus
vilissimis se submittit quid mi
raris si contra naturae ordinem
quem ipsa puerit diuina eam eis
dem rebus iustitia subiecit. Ignis
quo agitur animam non solum secun
dum ordinem naturae sed secundum ordinem
diuine iustitie. Certo argumenta
quae sumuntur ex parte naturae nullius
sunt ponderis quia hec non natura
sed diuina iustitia facit quam plus pa
in infinitum facere quam nos intelligere

Ratione adam primus parens omnium
creaturarum fuit dominus. Do
minamini ait dominus piscibus maris
et auibus celi omnique reptili quod
mouetur in terra. Quare si ipse
huius ordinem seruasset diuine
scilicet mandatis sibi omnia ani
malia obediissent. Dicit quia ipse huius
ordinem peccando puerit. sicut
ipse subditus superiori non fuit sic
ab eius obedientia omnes recesse
runt. ita vt qui erat omnium
dominus per naturam quodammodo sit omni
um subditus per diuinam iustitia
ita vt vix possit resistere pulici
bus vt quiescat. Nam cum corpus
humanum oriatur alio corpore dis-

mus si homo non peccasset · nec
ulla eum vnq̃ creatura offendisset.
nec frigus nec calor eum cruciasset
Sed quia homo ordinē nature cor
rupit · suam dignitatē amisit et
omnibus malis istis et penis dum
na cum iustitia subiecit qz omnis
qui recedit ab ordine nature subiit
ordini dumne iustitie · Unde pō ta
ait · Homo cū in honore cēt non
intellexit compatus ē iumētis insi
pientibus et similis factus ē illis ·
Nonne tradunt homines bestijs
deuorati · Sed hoc ordine iustitie
factū est non nature nr semp pro
meito transgressionis ppte pme
pie sed paterne transgressionis
prime · quia constat hominē a deo
recessisse · Nam eua omniū hominū
mater prima non est ex pedibus ade
facta vt nō cēt ancilla vl' serua
non ex capite vt non cēt domina
sz ex laterali costa vt ostenderetur
cē socia · Sed quia deum offendit
factū est dumna iustitia vt viro
fieret subdita cētqz huic maleductio
ni omni type suppositā · Seruitus
non iest homini ex natura · sz tm
ex culpa · sicut hētur genes ix · Ab
thanaan pter culpam pambula
in fratrū suoz datus ē seruitutē
Nabuchodonosor i arbore illa subli
mi signatus sub qua omnes vo
lucres celi quiescebant · Danielis iio
quia elatus superbia deum offendit
non tm a regno deiectus fuit · sz
sociatus est feris et fenū vt bos
comedit · quod nō fuit opus nature
sz dumne iustitie · Itaqz nō est mirū
si anima que se subdidit inferiori
bus rebus p dumna iustitia subiiciat
eisdem per penam · Sunt tm qui
dicunt sz nescio an vere fantasticum
aīe esse corpus · Nam et augustinus
dicit q fantasticum aīe et si non
sit corpus tm est sile corpori vnde aīe
pter hoc facile conuinitur · Unde
narrat i libro de ciuitate dei q qdā
a quodam platonico pho q fuit de
quodam platonis verbo vt sibi tra
dēt itellectum · quod ille tūc facere
recusauit · Quiz phūs i lecto suo dor
miret ille se docere sompniauit · qqz
illi vigilanti i camera sua apparuerit
ac cū sup vbo requisito docuerit ·
Iuratur itaz augustinus quō hoc fan
tasticum aīe sic altero absente potue
rit apparere · Dicunt ei isti q anima
peccatrix dum separat a corpore to
ta fantastica separat et q corpus
habeat eidem sile et sibi videtur vē
q ab ignibus patiatur et io penā
sentit dum vere puniri se credit
Exm pomtur ab eis duiis epulo
nis de quo dicit q oculos eleuauit
q lingua hīe se dicit q se quoz ardē
phibuit qua sic fantasticus a carne
recessit q omnia se habere credebat
et io tantas penas ab igne sustine
bat sicut si corpus ppum habuisset
Sed quicquid sit de hoc ego viam
pmam arbitroz ē securissimā et ab
omni tromenenia remotā vt fiat
hec pena nō p naturā sz tm per di
uinam iustitiam estqz facilimum
respondē ad cōtraria omnia argu ta
Sed nūquid ille ignis vno
mō omnes eruit · Dico
q sicut ē varia bōrum gloria sic
et pena malozū iuxta exigentiam
meritorum · Nam i eodem igne si
argentum potest et aurū licet ig
nis sit idem et vis actionis eius sit
eadem · plus tm q argentū et longe q
calet aurū · Dic si duo dissilia ligna
vt quercus et pomus i eodē igne

Exm

ponant. Multo plus tamen queremus ta
lem qualem pomus quamvis idem sit ig
nis et non diversus. Sub eodem
sole duo homines constituti licet
solis actio una sit unum tamen magis
quam alium cruciabit. Nonne eadem
actio solis glaciem dissoluit et
lutum exsiccat seu stringit. Sic
et ille ignis cum sit instrumentum divi
ne iustitie ibi forsitan agit ubi plus
de cremabili invenit. De hoc gre
gorius ita ait. Unus quidem est
gehenne ignis sed non uno modo
omnes excruciat peccatores. Sed sicut
unusquisque exigit culpa sic illi sen
tietur et pena. Et ponit exemplum
dicens. Sicut in hoc mundo sub uno
sole multi consistunt nec tamen solis incen
dium omnes equaliter sentiunt
sed alius plus alius excruciatur
minus. ita illic in eodem igne non
unus est modus incendij quia quod
hic fecit diversitas corporum hoc agit
ibi diversitas meritorum seu peccatorum.
Et ut ignem non dissimilem habeat
et tamen dissimiliter omnes adurat iuxta
exigentiam meritorum. Quomodo poterit
corpus infernorum stare. Cap.m Exm

Ultimo hic queritur quomodo po
terunt corpora damnatorum
in illis ignibus stare et consumptorum
nullam recipere incendia magna ignis
pati et maximis doloribus cruciari
nullo tamen modo consumi cum ignis de su
matura hic dicatur consumptiua de
sicciatiua et attenuatiua et illa
materia sit passiua. Sed ad hoc pt
quadruplex ratio assignari quomodo cor
pora possunt pati non tamen consumi.
Prima ratio sumitur ex pte dei hoc
facientis. Secunda vero ex pte corporis
patientis. Tertia ex pte ignis agentis.
Quarta ex parte loci corpora continentis.
Dico quod prima ratio sumitur ex pte
dei. Nam supposito quod corpora
ipsa essent corruptibilia et mortalia
adhuc ignis non consumeret ea cum
exigente divina iustitia conserva
rentur ad penam. Nam sicut a deo
est omne esse et omne agere quia
idem principium agendi et essendi.
Ergo nulla creatura potest plus a
gere vel alio modo agere quam velit
eam deus agere. Quare cum deus instituerit illum ignem ad affligendum
non consumendum nunquam consumet
corpora eorum si essent mortalia. Exm
de illis pueris babilonicis damelus
gerto. in ardentissimum ignem missis
quorum ignis ipse potuit ardere li
gamina sed non potuit exurere
vestimenta. et quia poterat ligna
consumere eorum non potuit vnicum
capillum exurere. Unus polycrpus
iohannis euangeliste discipulus po
tuit ab igne occidi sed unus solus
pilus in toto eius corpore non potuit
ab igne consumi nec eius corpus
ut assolet ab igne potuit deinceps
ri. sed ad modum auri rutilabat in
igne mirique odore fragrabat. Fue
runt et sancti non pauci qui nec
potuerunt ab igne occidi vel leedi
sicut patet de agnete. Cecilia et luca
Sed certe hec omnia agunturur sicut
vult virtus suma sine cuius influen
tia nulla est omnis actio creature
Ergo sicut secundum multorum corpora
ab igne sunt hac virtute conserva
ta illesa. sic damnatorum corpora
possunt exigente iustitia etiam
si essent corruptibilia semper in ig
ne conservari ad penam. Unde
dicit per ysaiam de malis. Sicut
oves in inferno posuit sunt mors
depascet eos. Ubi glosa dicit quod sicut
ab omnibus semper herba carpitur

sed semp remanet quod capiat
eo q radicatus non euellat sic
priores in inferno iusto dei iudicio
et semp moriuntur et vt semper
pati valeant ad vitā communē
reparantur. Ex ratione sumit
ex pte corporis patientis. Nā
humana tunc corpora nō erunt
talia qualia nunc sunt in via qz
non erunt mortalia quibus futura
sunt passibilia. Nec mireris si poterunt
potuerunt mori quia nō omne
quod pati pt sili mori pt. Ex
de amma q pt pati et nō potest
mori. Nam et aurū pt ab igne
liquefieri sz nullo mō ab eo con
sumi. In similia sunt montes
qui semper ardent sz ab igne
consumi nō pnt. Dicit q si sul
phur cum sulphure i vase solido
poneretur ita q respirare non
posset perpetuo i eo duraret nec
sulphur consumeretur. Ergo quid
mirum si pati poterunt corpo
ra et ardere nec ab igne consu
mi. Fient enim ex mortalibus imor
talia qz quātus mortale sit ho
minis differentia nō tm est de ho
minis instituta natura sed hoc
aduenit ex culpa. quae hac pena
mortalitatis scilicet moriendo so
lata remanent imortalia corpora
Si ei mortale de hominis natura
esset omnes beati erūt mortales
existerent quos cē homines cernū
est. Item omis differentia dz
esse generis diuisiua et specie
constitutiua sed mortale nō est
generis diuisiua quia nō hr differe
nciā in genere sibi ex opposito
respondentē cū nulla sit omino
animal imortale quibus porphirius
alīqz phi veritatem nō edocti di
rerent p mortale nos a dis et
angelis differre. Credideruntēi
deos quos nominant angelos aīa
lia cē corpora qz hire. Unde phis
expsse de demonibus loques aut
q sunt quie animalia. mente
rationabilia. corpore aerea atio
passiua et tpe eterna. Dilr mor
tale nō est differentia hominis
statutiua sz potius destructiua
quia dum ad actu reducitur ipm
dial corrumpitur. Itaq vt vult
anselmus et dicit mortale nō
cē differentia hominis qd phi igno
rant. Quare vt dixi iam supra
hac pnā pena soluta corpora per
diuina potentiam reparata erunt
imortalia diuina hor existente iu
stia nec tm erit alia sz eadem
p naturā. Nā et phis dicit q si
ex mortali fieret imortale non
cum sumere aliam speciē. Nam
videmus ad sensum q arbo dum
viride lignū fuerat i aquis pu
trescere poterat qui postea absq
corruptione i aquis omni tempore
pseuerat. Aliud inter cetera
vitro fragilius et tm tpe tyberi
cesaris vt ysidorus dicit. Fuit qui
dam fuit qui vitrū seu fialam
fecit ex vitro que plicari poterat
et nō frangi ymmo plicata po
terat malleolo repari. Ergo si
fieri pt his mūdo arte humana
quid putas posse fieri reparatione
diuina. Nonne inuenitur fragilis
i quo lignū submersum et frigum
i lapidem diuū vertitur et i fer
rum. Coralium q diu manet
sub aqua est herba mollissima
plicabilis iuxta vora sz dū foris
ad aerem trahit mox in durum
valde lapidem altreatur. Ergo
quid mirum si que sunt modo

ex culpa mori obnoxia fiant
immortalia reputata maxime ex
gente divina iustitia vt pati pos
sint et mori non possint. Ca
ratio sumitur pr ex pte ignis afferf
et penam corporibus inferentis
Nam è quedam ignis species
qualis forte est in inferno que
sic se tangenti penam et dolorem
infert vt tm quod tangit nullomo
consumat. Unde si quis i illum
ignem manu mitteret et teneret
dolorem magnum ex illo sentiret
sed consumpronè nullam ab eo
dem acciperet. Certo si talis
è in inferno ignis cum si corpora
per naturam mortalia essent no
tm ignis illa consumeret quus il
lis dolores inferret. Quarta
ratio sumitur pr ex pte loci corpora
continentis. Nam posset curiosus
dici quod verum sit nescio et in
non asseruando hoc dico q ille
locus habet sibi diuinitus indita
conseruandi corpora incorrupta
cum si essent corruptibilia ex na
Et quid mirum si hoc ceteris. No
ne i hyberna quedam est insula
vbi corruptibilia corpora posita
vel sepulta pretio manent incorrup
ta et conseruantur illesa. Item est ibi
alia insula. vbi hominum mortalia
corpora possunt omnia mala pati
et senio longissimo ibi premi sed
nullum impetrium ibi mori. Quam
dum homines senecta transeant
i aliam insulam ibi primum tristes
efficuntur vbi continuo moriuntur.
Quid ergo mirum si deus i infer
no hanc virtutem contulit vt ibi
pati corpora possint et no mori
possint. Hoc enim et si verum no
est quia tamen verum ce potest
ad confirmandum curiosos plurimum
valet. Itaq ex predictis omnibus
concludere licet q infirmitas pe
na valde timenda est et q ipa
maxima et eterna est. et q est
animarum punitiua ex diuina iu
stitia sz non est corporum consum
tiua quus sit eorum maxime af
flictiua Nam cum ex opposito di
uidatur locus summus et infimus
paradisus videlicet et infernus
sicut i illo est summa gloria sic
eo modo i hoc est summa pena
et sicut ibi summa letitia. sic hic
summa tristitia. et sicut ibi sunt
omnia bona ita hic omnia mala.
quia sicut ibi è summa felicitas
sic est in inferno summa penarum
acerbitas. et quod est transmi
tum acerbitate è ibi perdurabilis et
nitas. Hoc solum hic no q i pa
diso est summum bonum quo nichil
melius ce potest. et in inferno
dicitur ce summum malum non
quo nil penis ce possit sed quo
nichil penis est. Purgato
rium esse et auctoritas docet

Capitulum Cxiii

Predictis de purgatorio
est addendum q ad pe
nitentiam pr ce motum qz solus
purgatorium est animarum nimis
afflictum Nam purgatorium ce
et auctoritas insinuat et ratio
probat et exempla confirmat et
clamant. Dico q auctoritas sa
cra insinuat ce purgatorium
Frustra enim iudas machabeus
collatione facta duodecim milia
dragmas argenti iherosolimam
misisset offerri pro mortuis si
non legibus cet pena statuta per
tans. Sz sciendum q no frust
hoc fecerit. go qd fecit mortuis

balur. sz nō balusset si purga
toria pena non esset. ergo ponen
dum est purgatorium. Ite dicit
dnūs i matheo q peccat i spm
sanctū non remittetur ei neqz i
hoc sl'o neqz i futuro. Ergo
sicut dicit greg'ius i hac sentē
tia datur intellig quasdā i hoc
seculo culpas. quasdā i futuro
laxari quia quod de vno negat
inclusive de alio affirmatur et per
consequens ponit aliquē locum
penarū vbi fit remissio culparū
Item aplus p'ma ad corinthios.
vbi ypm̄ asserit ee fundamentum
subiungit dicens. q si quis super
hoc fundamentum aurū argentū
lapides p̄ciosos lignā fenum stipu
lam superedificauerit vnusquisq
opus quale sit ignis probabit. Na
m̄ inquit opus manserit et in
ignem non arserit detrimentū pa
tietur id est p illo opere puniet
sed nūq̄ eternum. Non inquā
quia statim subiungit aplus. ipse
autem saluus erit sic tm q̄si per ig
nem. Aurum per aurū n̄ opa
rationis. Argentum per argentum
n̄ opa veritatis doctrinarū. Lapides
p̄ciosos n̄ opa multiplicium. Hec omnia i illo igne nō
ardent sz illesa manent. Sz si
ad modū aurū aliquid stozie habent
illa ab igne absumitur et purga
Unde quid lignū fenū stipula hic
designant nisi tenui venalium gra
p̄ccorum. Quia i ligno maiora
in feno mediocria. et i stipula in
telligenda sunt minima. Hec illo ig
ne tolluntur. Sz illud citiq̄ ardo
re consumit quod minq̄ punibile
inuenitur. Citiq̄ ei stipula q̄ fenū
comburitur. et fenum citius q̄
lignū consumitur. Unde gre
gorius de hoc ita dicit. Illum p
ignem aplus asserit posse salua
ri nō qui edificat es plumbum
et ferrum que sunt p̄cta mor
talia et ideo non in igne solubilia
quia dura sz lignū fenū et sti
pulam q̄ p̄cta sunt minima et
ideo ab igne facile solubilia Tul
lius dicit Non est timenda mors
quia immortalitas ea sequitur
probabile q̄z sapientibus esse videt
penas apud inferos animabus ee
paratas Item mercurius dicit
Anime post dissolutionem a
corpe rogentur redē penis que
nō non volunt reddere verbis
Plato est i thymeo dicit animas
post dissolutione varijs penis
affligi. Iste auctoritates nō solum
ad purgatorium sz est referri p̄nt
ad infernū i quo etiam probantur
aie ee i mortales Item p̄z hoc p̄m
racione Nam constat deū ee iusti
simū et ideo apud eum sicut nullum
bonū est irremuneratū sic nec
ullum p̄ccm vl' minimū remanet i
punitum. Propt quod est phi
quidā posuerūt purgatorium. Et
boetius hoc docet aperte Donam̄q
ergo quia possibile est et posito possi
bili nullum sequit inconueniens vt
phūs docet q̄ aliq̄s peccet p̄cto
venali de quo hic p̄mam non agat
sz statim mori subiaceat constat
q̄ hic non dampnatur cū careat
mortali p̄cto nec statim i paradysum
admittitur cū hēat vnde puniri
debeat. ergo locū necesse ē ponere.
vbi fiat purgatio talis culpe qua
retenta nō p̄t ad gloriā ire
sibi debitam Est ergo nere locū pur
gatorium ponere sicut tenz doctrina
tocius ecce que p mortuis iubet

elemosinas facere et orare ꝛc.

Esse purgatorium docet eternum esse

Capitulum CXV

Hoc ipsum quod auctoritas sacra insinuat et rationabiliter confirmat exemplum ac experientia certa etiam probant. Nullum enim argumentum et experimentum certius quam quod oculis videt et sensu percipitur. Ecce namque primo quod in historia sanctorum patrum legitur. Ad quos preces terra in quodam loco se aperuit et puteus quidam ibi apparuit sancto patricio dictum fuit quod purgatorium ibi esset in quod qui ipsum ponte descendere vellet penam aliam mortem non sentiret. Multi igitur compuncti illuc descenderunt. Inter quos miles quidam fuit nomine nyrholaus qui multorum priorum reus in hoc purgatorium descendit ubi non solum multorum tormentorum multa genera vidit sed etiam exactus fuit. Iterum redyit ac retulit quosdam se vidisse ibidem cum clavis diris in terra transfixos quosdam in igne vorante tremere. quosdam metallis liquefactis in tonnis et vasculis balneari quosdam vero in flumine quodam ferente pumice super quod pons quidam erat qui singulorum merita comprobabat eo quod iusti libere pertransirent sed plurimi in flumium ruerent. Et dicit abbas qui hanc hystoriam scripsit eam non esse incredibilem cum in suo monasterio monachum ipse habuerit qui de lecto a demone raptus fuit et nesciens quo portatus post tres dies est ad lectum reductus plagis profundis in toto corpore vulneratus a quibus nulla potuit medicina curari. Dum autem aliquem ex monachis videre videbat continuo flens dicebat. Si scireris quantas propter risum hoc portare plagas debes propter totum mundo non ridères. Lege totam hystoriam quia valde est hic breviter narrata. Divo videtur hoc incredibile tibi audi quid dicat gregorius.

Dicit enim in urbe romana quedam mulierem fuisse deductam quamvis mortuus iacens ad tempus citius ad corpus redyit et que cum eo gesta fuerunt narravit. Videbat ei quidam pons erat sub quo defluebat fluvius nebulam intolerabilis fetoris et nigri ac caliginosi coloris ac tenebrositatis exalans. Super hunc pontem amenissima erant prata atque virentia odoriferis herbarum floribus exornata in quibus homines albatos esse conventicula videbantur. Tante autem suavitatis odor inerat ut ipsa suavitatis fragrantia illic habitantes satiaret. Ibi mansiones diversorum ordinum singulae erant magnitudine lucis plene ubi et quedam mire species edificabantur domus que a meis parentibus edificari videbatur. Sed cui esset scire non potuit. Nec vero erat in predicto ponte consuetudo quisquis per eum iniustorum transire vellet mox in tenebrosum ferentemque fluvium laberetur. Verum iusti quibus nulla culpa obsisteret per eum libero gressu ad loca delectabilia pervenirent. Ibi se petrum etiam fere familie maiorem qui ante quadriennium erat defunctus deorsum positum in locis teterrimis magno pondere ferri compressum se vidisse testatus est. Cum dum requiret quae sic esset ei. dixit se audivisse ab eo que nos qui eum at

nominus verissima esse sum. Dic
tu naz illi est q hec idcirco pane
batur quia si quid ei p facien
da vlnone a liqua iubebatur ad pla
gas alys inferendus plus ex tui
deliratis desiderio q ex obedientia
sequebat quod sic fuisse nemo
qui hunc agnouit ignorat. Ibi
se esse quemdam vidisse peregrinum
psbiterum fatebatur qui ad pdictum
pontem puenens tanta per illum
facilitate ptransit q̃nta et sonte
rrate hic vixit. In eodem esse pon
te quemdam quem nesio stephanum
se recognouisse testatus est qui
dum per eum transire veller eius
pes lapsus est et repente ex pon
tem deiectus est qm a quibusdam
deterrimis viris ex flumine sedo
surgentibus per roxas deorsum de
ponte atq quibusdam albatis et
speciosissimis tamen sepius per bra
chium trahi sursum visus e ab eo
Quiz luctamen hoc fieret vt hui
sancti angeli sursum rursumq;
cum angeli male traherent deorsu
ipe qui hoc videbat ad corpus re
uersus est et sic quid de eo ipsum
fuerit scire non potuit. Et addit
gregorius. Dua i re de eius ste
pham vita datur intelligi qz cum
pera carnis cum elemosinarum largito
ne terrabant. Quod ei per roxas
cum deorsum trahi et per brachia
sursum designabat q̃ q elemosinas
amauerat qz viciis carnis non
p frete resiterat q̃ eum inferius tra
hebant. Sed quis ibi viterat et
nos et illum qui vite restitutus e pen
tus latet. Q Q) valent suffra
gia hys qui sunt in purgatorio.

Capitulum Cxxj

Hic sollert nondum q illis
qui sunt i purgatorio esse
valent orationes deuote ab hoi
bus sanctis facte quia deus pcto
res non audit. Q Unde qui
dam miles dum magnas penas i
purgatorio sustineret dispensante
deo cuidam militi sibi noto et am
to apparuit et vt faceret p se oro
nes fieri exorauit. Cui ille ait.
Dis vt tlis psbiter oret p te. At
ille q non sapiuit inuendo rogas
eum vt ad quemdam sanctum
heremitam accedet eiqz supplica
ret vt p se orazet ad deum pre
tes ad deum effundendo. Q Ma
ter sancte elizabeth dum penas
graues i purgatorio sustineret
filiesque vtiqz deo grate per visio
nem apparuit. atq lacrimabili vo
ce dixit. O filia mea gratissima
memoro quesso dolorum quos pro
te pti et laborum et pribus tuis
apud deum me adiuua quia
excrucior flamma forti. At illa
ad meis sue lacrimas exortata
mox de lecto surrexit et cum multis
lacrimis se xpo pstrauit rogans
pius pribus matri indulgeri. Cui
oratione finita membra sopori de
disset mater eidem iterum apparuit
et deo ac ei gratias reddidit seqz
suis sanctis pribus liberatam
asseruit. Quod dum illa audiuit
imensas gratias deo dedit.

Secundo valent oblationes ecclesie
mosine. Q Nam fuit quidam
miles sub magno karolo qui diu
tius militauit. Cuiqz illi contra
lombardos sive longobardos
bellum instaret. miles dum mori
timeret cuidam cognato suo quem
dam equum suum exhibuit rogans

Exemplum

Exemplum

Exemplum

eum. Ut si in bello deficeret pro
eius aia illum daret Cui bello
mortuus fuisset cognatus eius
dum sibi equus placeret sibi eu
retinuit nec p illius aia illum
dedit. Post octo aut dies mor
tuus ille ei apparuit et sic ait.
Magnas cognate penas me pas
sus es quia equu ut tibi dixeram
non dedisti. Sed nunc ecce libera
tus vado ad padysum et tu des
cendes hodie moriens ad infernu
Ex quo manifeste datur intelligi q
si ille primum equu pauperibus tri
buisset alter penam purgatorij no
sensisset Tertio sup omnia
valet oblatio sacre hostie. Unde
maxime mortui hanc videntur appe
tere. Nam et gregorius dicit
q pastasius diaconus cardinalis
vir fuit admirabilis continens va
rans totus elemosinis et operibus
pietatis Cui de electione summi po
tificis inter symachu et laurentiu
contentio vertebatur pastasius ele
git laurentiu credens eu symac
ho preferendum et omibus aliis con
sentientibus i symachu pastasius
i sua sententia p diuaiuit usq
ad diem ultimu sue mortis illu
amando atq preferendo que sibi posse
ecia refutauit Cuiq fuisset defun
ctus dum ei q dalmaticam feretro
supposita quada demoniacis te
tigit sanus continuo fuit. Post
multi vero temporis du germanus
capnanus episcus iussit ad angelicas
terras p ~~eius~~ corpis sanitate lauan
dus p dictum pastasium i taloibus
illis sibi obsequentes iuerit Quo
viso vehementer extimuit et q
illic facet scus vir requisiuit Cui
ille dixit. Pro nulla alia causa

Exemplum

huic penali loco sum deputatus
nisi quia i pte laurentij contra sy
machum sensi. Iteraz queso te p
me dnm deprecare atq tunc eram
ditum te noueris cu hic rediens
me no inueneris Tunc vir dni
germanus se pro eo i probus sti
uit sacram hostia p eo obtulit
et post illic rediens pastasium
non inuenit Quidam pisca
tores dum se crederent semel
magnu repisse piscem reperunt
magnu frustrum glacies de quo
plus letitie receperunt q si pisce
repissent. eo q epus eorum vir
sanctus gruter patetur i pedibus
eratq illi refrigerium maximu du
aliquod frigidum submurmurabat.
Iteraz glaciem ei contulerunt et mari
nas ab eo gras reportauerunt Te
nebat go epus frustu glacies sub
pedibus suis et valde dolor tempe
rabatur ex hoc sed plurimu mira
batur ex hoc q glacies no solue
batur que ab estans caloze et pe
dum ardoribus pmebatur. Sed
miru non erat si trahat q dum
na iustitia ne fluceret continebat
Cuiq die quadam pedes teneret ad
glaciem audiuit de ea voce hoies
exire Cuiq admirasset vocem ut
quid eet educeret illa aut Ego sum
aia queda que i hoc gelicidio sum
posita punienda p culpa commissa
possemq absolui a pena soluenda
si mihi xxx misse continue di
cerentur nulla die penu iter
missa. Et scus episcus eius compas
sione pfusus p eo missas has de
cantauit Diuibi dns mox glacie
dissoluta ipsam ec absolutam epo
reuelauit Quida mochus
noie iustus arte medicus i mostrio

sancti gregorii habitabat qui corporis
languore pruentus est et ad extre
ma deductus. Huic frat' eius ger
manus noie copiosius solliciture ser
uiebat. Cumq; ille mori se cognosceret
eidem fratri suo apperuit q; tres
aureos ocultos haberet. Ad'
dum ad mortorum pueisset aures
subtiliter i tert' eius medianas re
quirentes p ductos tres aureos rep
pererunt. Hoc vt beatus gregorius
recognouit equanimiter ferre non
potuit. sed nimio pressus dolore
cogitare tacitus secum cepit. vt
quid ad purgationem morientis
vel ad exemplum deseruiret vnu
cum. Itaq; vocato monasterii su
posito dixit ei. Vade et fac vt ali
quis ex fratribus morienti se iungat
ner ab aliquo verbu consolationis
accipiat. sed cu in morte quesierit
cur fratres ad eum non veniat.
ei frater suus carnalis dicat q; pro
illis aureis ab omnibus abhominabi
lis sit. vt sic saltem i morte de
culpa petrata doleat. Cumq; mortu
us fuerit corpus eius cu fratrum
corporibus non ponat. sed fossam
i sterquilinio facite et i eam corpus
eius pcite ibiq; super eum aureos
illos iactate simul clamantibus o
bus pecunia tua tecu sit i pditione.
Cumq; sic omnia ille fecisset mo
chus cum venisset ad morte et vel
let se fratribus comendare ei frater
suus carnalis dixit q; p aureis illis
omnibus ect abhominabilis fratis.
quod dum ille audiuit de reatu
suo vehementer ingemuit. sicq;
compunctus ex corpore exiit. Cumq;
esset sepultus vt dixerat gregorio
fratres omes tali sentencia pertur
bati ceperut vilia quecq; etiam q
habere poterant resignare. Dq

dies aut triginta cepit ammus gregorii
defuncto apati fratri et eius sup
plicia cum graui dolore pensare
et fratis tristis pcioso monasterii su
posito dixit. Quis est q frat' ille
cruciatur. o impendamus ei opa
caritatis vt eu quantum possumus
adiuuemus. Itaq; vade et p eo xxx
diebus continuis offerre sacrificiu
studeo. et ne diu pteriatis aliqua
missarum crac. Quod cu ille fecisset
post oblationem tricesimam ille fratri
suo carnali apparuit a quo requi
situs quo sibi ect dixit. Hucusq;
male fui sed nunc iam bene sum
quia hodie comunione accepi. Ecce
hinc patet exemplis q; valent mortuis
orationes deuote. valent cua eleo
sine. et super omnia ista sacrosca
oblacio hostie salutaris. Breuiter
concludere q; si volumus omnes su
pradictas penas euade debemus ad
penitenciam festinare quia nullus
labor videbit graius ei qui pdictas
penas sedulo fuerit meditatus.

Exemplum

Unde dum quida monachus nou
cius a sene sancto requiret quare i
cella tantu tedu sustinet. senex illi
respondit. quia nondum vidisti glo
riam paradisi nec penas inferni. na
si has vidisses nullum i cella tedu
sustineres. sz i ea si vsq; ad collum
sepultus esses i vermibus cu magna
patientia tolerares vt illas penas
euaderes et gloria paradisi optinere
Ex.m
Requisitus aut quida alius frus pr
quare cu senex esset tantos labores
portaret sibiipsi no parceret ille ait
Omnis labor vite huius quicuq;
sit magnus ad solam una horam
infernalis supplicii comparatus p nullo
penitus est habendus. Ergo patet
ex motiuis omnibus supradictis
q; mox post prim i ad penitenciam
recurrendum. Nam homo recent'
vulneratus sustinet vulnus tangi

secari et vri. sz qñ iam frigidum ē et
vetus. nec ipa manu vult illud tā
gi. Sed plorandum et lacrimandū
est hodie quia sicut tymosus odit
pertinē. noctua lucem. puer mgrīn
frenetius medicum. infantulus
lauacrum. sic prior penitencie sar
mentū. De penitencia. nūc in
gnali dicendum et de vnitantibus eī
Capitulum Ex vy
Distinctio sexta docet quā sit peni
tere vtilissimum.

Dictis igitur dictū est quib de causis sit
ad penitēciā festinā
dum. nūc de ipa
penitencia primo i
generali est dicen
dum et de vnitan
tibus eius. Est igitur prima vtilis qua
cordis gemitibus. cassas priorū ab
scindimus. nec eis vltra aditū indul
gemus. vt sz gemere referatur ad
mala pterita. causas priorum abscindē
ad mala pnia et aditū prius vltra
non indulgē referatur ad mala futa
Nōne ergo vtilis est prima q pterita
mala purgat pnia fugat et futura
prauendo declinat. Adam qui sic
pterā pterita deplorat vt tu pertrare
non cesset illi similis dicī pt qui laterē
tam crudum aquis lauaret. quem
quanto plus aquis ablueret tanto sēp
manus lutum efficēt ac ipm lauando
amplius sordidaret. qz irrisor est et
nō penitens vt ysidorus dicit qui
sic pterā plangit q tu pertrare non
desinit vnde prime sacramentū ē sēda
tabula post naufragiū causatum a vtz
dolorū per contricionē ostensiua la
tentū vulneū per confessionē. pu
nitiua malorum seu obstensiua dim
vinorū per satisfactionē. Vnde prima
ē i mari signata ex eo q est amarū
et sui turbatiū q fiat i corde cō
tricto. q d est omnis turpitudinis
expulsiū q d fit confessio. q ē
terce vndiqz contrissiū et fluctu
ū confractiū quod fit satisfactio
Est et mare piscū nutritiū ac
inpinguatiū. et naufragatiū diran
tium quia per primam post tria iā
dicta et affectiones sancte anime
nutriunt et inpinguatur et dimicaz
spualium merita cumulantur. Sed
non te pterreat q amaritudo maris
est feruida quem feruorē i eum
solis incidencia ac influēcia ē cau
satiua. quia penitēcia ex feruore
veri solis i tale fremitis i anima pro
bat ēē concepta. Nulla est ei vera
pnia nisi que ex diuini solis amore
est causata. nec vllus vmqz vere cō
teritur nisi veri solis incendio i sla
metur. Sz anqz ista sigillatim tracte
mus. notandū est primo q hor sar tū
nō solū est legis noue. Natu opq
ē quodāmodo nature vt homo si ma
le agat semp de malefacto penitear
tū et bruta hor faciant q vt damasce
nus dicit natura regunt. Nōne ani
malia bruta confessionem induunt
quā et vultu pterendunt si male aliq
faciunt. Falcones enī et acipitres
si de auc nō triumphant quā ipe
tunt vsq ipa die ad manū reuo
cantiū redeunt sed vacq pacera
badunt verecundia supati Canes
sic verecundant si de fauciibus
eorum lupus effugat vt faciem
ad dnm leuare non audeant. Ihu
relegus fuit i franna q i quodam
sta bulo dimissus ad muresū fus
set a multitudine murū supatus
verecundia victus fere p dies octo
apare nō est ausus donec ex mu
ribus magna sumet vlcionē. Apes
si suū regem offenderint de seipis
vlcionē experiunt et ictu sprī ari

lex se occidunt. Ad eriam hoc opus nature est ex eo patet quia nulla omno est gens sub celo etiā si lege non habeat quin tū aliquibus modis mala punit. quod non faceret nisi natura dictaret mala esse supplicis puniendā. Quāc et nos si pēnis astringim et natura monente et gracia adiuante continuo penitere debemus.

Primū ē bonorū omū iniatiua.

Capitulum Cxvm

Sed ante omnia est sciendum q̄ sicut fides ē virtutū omniū prima quantū ad ingredientes. sic prima quantū ad redeuntes quoniā redit ad deum post culpam nisi per primam. Iraz dicere possumus q̄z prima est. Primo omū bonorū iniatiua. 2o ab omnibus hostibus ereptiua. 3o est peccatorum omniū punitiua. 4o est anime delectatiua. Amico et secretario appetitiua. 5o est omū culparū purgatiua. 6mo est aie sanatiua. Ex hac vo est in celum eleuatiua. Dicimus 1o q̄ primo quātū ad redeuntes prima est bonorū omū iniatiua. quia vt augustinus dicit. nisi aliquem veteris penitet vite nouā nequit inchoare. Unde iohannes baptista predicationem suam inchoauit a penitencia. Penitenciam inquiens agite. Et dns ecce sicut habetur mt iiio. Penitenciā agite appiquabit enim regnū celorum. Et est notabile q̄ ponit premium non supplicium p motiuo. q̄z nullus vere penitet quē solus timor ad penitenciā mouet. Licet 2o prima vt plurimū concipiat timore tū cōsumatur amore vt deo bn placere possit. Iraz fundamentalis et iniatiua vtus omū bonorū ē penitencia. Apicule ei aues pue suo exemplo de hoc nos docent aperte que volentes edificare quādam crustulam suppo nunt amarā omnibus vermibus odiosam per quā crustulā fauos et cellulas condunt ex cera. post quos ibi dulcia ponunt mella. In quo datur patenter intelligi q̄ penitencia rāsm amara est in fundamento spūalis edificii ponenda quia est spūalium vermium necatiua ac tandem ad mella diuine dulcedinis pducriua. Nam et oliua ē pme significatiua cuius radix est amara q̄ est totius arboris iniatiua et quia arbor predit pinguis et humerosa omni tpe viridiare dotata folijs q̄z vestita fructus suauissimi portatiua quo insipida ribaria omnia condiunt. Ita omō hec omnia agit penitencia que et si in suis sit principijs amara quia corporis afflictiua per opera aspera et per cordialis doloris suspiria. ex qua tū pinguescit conscientia eo q̄ sit in oculis cordis et corporis humerosa in ore etiā et toto corpore vbiorū sanctorū et operū meritoriorū viriditate vestita et fructū in fine dulcissimi ac salutaris portatiua quo bona cetera sunt deo acceptabilia. Oliuis est et ipsius pme significatiua. quia eius radix ē amara. ex eius cortiosa et nigra. pulcherimi tū vtilis et suauissimi fructus est pducriua. Ergo non timeant penitentes quia si mō sint amaritudine plenī sint viles et desperati ex eius ad fructus tū dulcissimos phennis iocunditatis sunt venturi. Quīquid nō omnia flumina q̄ continent dulcem aquā in radice pius habuerunt amaram. Nonne radix et principium omniū fluminū ē mare cuius omnis aqua amara est q̄z dulcis efficitur dum cōcussione cum

terra purgatur. Dic et nullus
ad dulcedinem sumam venturus
est si amaritudinem penitentie senti
re recuser. Exempla de hys sunt
in sanctis innumera quibus penitentie
tricia valde fuerunt aspera et amara
sed in magna tamen dulcedinem sunt
conuersa. Nullus dubitet hec esse
vera que beatus Franciscus antho
nij. viaticum non considerat prin
cipia. media et postrema. Ergo ad
deum redire post casum volentibus
primo est primum remedium in fundamento
ponendum quo amoueatur venenum
et euomatur exemplo cuiusdam ser
pentis qui vt augustinus dicit dum
ad bibendum aquam vadit primo euo
mendo venenum deponit. Nunquid enim
hoc exemplo patet bibi aqua grata si
non euomatur prius malicia culpe quod
fit dono primum. Penitentia est medi
cina cordis preparatiua morborum
spiritualium expulsiua vulnerum sa
natiua quasi semper est prius quam vulnus
assit confortatiua restauratiua et
preseruatiua. Nunquid enim potest curari vul
nus vt dicit iherony et certum etiam
probat experimentum nisi prius extratur de
vulnere ferrum. Videmus etiam ad sen
sum quod nullum vas fistule medicamentum
nisi prius eduratur ab putredine. Of
ficium enim lucis est prius effugare tene
bras. deinde in aerem similitudines
suas inducere et sic vltimo se in eum
immergere. Ignis dum in ferrum iniectum
subito agit prius ab eo funditus pellit
deinde suum in illud calorem immittit
Sed quid per ferrum nisi durum pectus
mundi. quid per os putredinis nisi pectus
luxurie quid per tenebras nisi pectus
ignorancie. quid per frugis nisi pectus
auaricie designatur. Iste hec omnia
foras per penitentiam educuntur dum in

confessionibus detegunt. Quia
necessario arguitur concludit quod pe
nitentia est redeuntibus vitus prima
et in primo fundamento omnium bonorum
est ponenda quia sicut domus omnis
sine fundamento non potest sic edifi
cium spirituale sine prima non valet con
surgere in altum. Caue tamen ne fundamen
tum hoc collocetur in arena id est alicui
fide falsa seu heresi praua. sed super
solidam petram id est super fidem ve
ram quam sola consistit in romana ecclesia
vt merito sit impletum in ea quod dominus
dixit petro. Ego pro te rogauit pe
vt non deficiat fides tua.

Quod prima est ab omnibus hostibus liberatiua. Capitulum. Cxiv

Secundo penitentia est ab
omnibus hostibus ereptiua
seu liberatiua. Nam tres sunt
hostes qui nos impugnant. primus
est nostrum corpus. quod est dyabolus
quod vero est mundus. Et prima est
omnium carnalium libidinum repressiua.
et demonum fugatiua. et omnis ipsa
lis substantie contemptiua. quo aboli
hoste est liberatiua. Minor hoc modo
probatur. nam de maiore non du
bitatur. Nonne in mari signate pe
nitentiam omnes perierunt egypcij. et
a tie timiti et ab hostibus euaserunt
hebrei. Nam quidem in deserto penite
tie significatiue fuerunt tuti ab
hostibus permanserunt. nisi quando mur
muranerunt nisi quin carnes apetierent.
vel in egyptum redire voluerunt.
Iratum enim vt erant a prima vere
dentes sustinuerunt periculum et ser
pentes. Ergo aut penitentia a carnali
libidine liberet patet per exemplum pri
ma ipsa experientia cum opa peni
tentialia sint libidini domatiua.
vt subditur de ieunijs in fine.

1 frugij

Nonne aqua maris quia amara
est scabiei et carnalis pruriginis
est curatiua. Et quid ē carnis pru
rigo nisi libido. Nam et mirra que
est penitencie significatiua amaritu
dine sua vermes fugat. et necat
humiditatē et a putredine corpora
seruat. Sed qui spiuales sunt ver
mes in nobis appetitus motusq; car
nales. vl' demones infernales. Et
quis est humor i carne supfluus nisi
humor venereus ex nutrimento vt ait
phūs supfluo generatus. Et que est
putredo ista corrūpens et inficiens
corpora nisi supflua mūdi substan
na generans spiualit i aia apostema.
vl' si magis placet ipa luxuria qua
fit aia putrida. Unde dictū ē per
quēdam ypocritam. Computruerūt
iumenta i stercore suo. Iumenta
ei iugo pcī subdita. sunt racōbilia
aialia carni seruientia. Ve go pma
signat i mirra quia ipa omīs carnis
motus extinguit. vel debiles fatīe
saltem reddit et demones inferna
les expellit humiditatē supfluam
veneream vl' mūdanā munuit vl'
consumit. et desiccans putredinem
omnē carnis. a putredine pcī corda
custodit. Vlr ex hac causa vinea et
oliua signant penitentiā qz vtrusq;
fructus est carnalū vulnerū sana
tiuus. Unde legit q; samaritanus
hois sauciati vulneribus vinū in
fudit et oleum. vinū qd' est vulne
rū mundatiuū. et oleū qd' ē dolorū
limitiuū. Oliua i pma debet aliquid
esse mordens vt mordacitas pcīm
astringat. et aliquid lenens atq; ad
consolationem inducens vt lenitas
desperaē nō sinat. Sic penitentia
sanis ppie in amigdalo designatur.
quod ē hoi sanū et est cibus infirma
tium sed vulpi vt dicit ē venenū

Aliud est autē amigdalum exteius
durū. sz dulcis intus nuclei con
tentiuū nisi pme sacmētum quod
exteius est durum et asperū. sed
intus aīe gnans gaudiū eo q; sit
aīe sanatiuū. Et que est vulpecula
incedens via tortuosa et semp clau
dicans in ptem dexterā nisi caro nra
q; semp incedit rationi contraria et
est semper ad bona spiualia tarda
Unde dicit de mula que carnis est
significatiua q; qn pmo de stabulo
trahit claudicare videtur sz dum
fortiter virga pcutitur et vi a sta
bulo separatur fortiū ambulare sen
titur. Sic et caro nra pigra vide
et ad bona opa claudicat sz fit val
de sollicita virga pme castigata
Unde i huiusmodi rei figura dicit genes
xm°. q; agar ancilla que prius
despiciens dnam suā eiusq; domi
nū afflicta pma ad dnam redit
et sub eius manu se humiliauit
Unde et apostolus dicebat. Castigo
corpus meu et i seruitutē redigo
Videmus ite ad sensū dū rex ali
quis potens obsidet aliquā ciuita
tem quā cito vlt capē pmo studz
illi aquas et cibos auferre vt dum
fame et sitī laborauerit desinat
ēe rebellis. facile castrū deuīcit
qd' fame et sitī cruciatur. Exm
de ihrlm que per ctorū obsessa dū
fame nimia laboraret bello ressis
tere. Nostris tporibus fauen
cia a fredeico obsessa qz i sola sa
le defēdi se tenere nō potuit. Sic
et vitiū pcīm facile corpois
castrū domat et eius vicia suppe
ditat et eneruat si ei cibaria sub
trahat et fame faciat laborare
Nulla bestia est carnali libidini sic
subdita que si eidem subtracta fue
rit p tpe esca nō magis cogitet de
cibo q; de carne. Nam piter bene

Exm

pcīm

pastus nō curat ad manū redire
vocatus sz redit cum tuto est fame
licus. Betulia dum sitis arditate
deficēt aqua subtracta illi oloferni
se tradere voluit prātī et fecisset
ni vidua iudith obstetisset. Iudith
vn ffit zo prima nō solū vicia
carnis domat sz et demones fu
gat. Unde quēdā ad hor prima sig
nificatur i rutha que est serpentū
fugatiua. Vn consueuit plantari
iuxta saluiam vt ab ea serpentes
excludat. qz sicut diligunt saluiā
sic fugiūt rutha. Est ei herba pa
lato amara. sed corpori sana quā
et dicunt esse fugatiuā. Ad nūtū et
ad hor prima signata ē in panthea
sicut plenius infra dicet. que suo
odore drachonis est fugatiua.
Nam drachodum eius odorē nari
bus pripit mox fugiens se abscondit
Dic et dyabolus viros redolentes
prima sustinē nō potest. Florens et
vinea que primam significat eo qī
radice sit amara licet fructus suā
uissimi sit productiua vtiā parū
sup tetigi et bufonū ac serpentū
ē fugatiua. Cedrus arbor altissi
ma semp viditate dotata nūqī
suis foliis spoliata arborūqz re
gina ipo odore quo fragrat vene
nosa oia a se fugat. qz prima est
i cedro significata eo q sit pter
tumulos meritorū altissima viridis
id est sancta semp hns verba et
opa a quibus nūqī est nuda tū
virtutū quodāmodo sit regina et
i reconciliatoē pripua oim demo
nū est fugatiua. Per innumera
penitentiū pbant exempla q solo
verbo fugauerē ab obsessis demo
nia. Dz qz hns exemplis plena sit
omnia idcirco ea pone nō curam
ffit tuo prima oim tpalium est
contemptiua eo q sola amet bona
celestia ppt que obtinenda se forti
ter constringit i via. Exempla de
in hac materia sunt i numero nō
solū de aplis sz et de sibus apli
cis viris qui mundana omnia con
tempserūt vt stercora. Vn aplus
dicebat i psona oium talū. Oia
arbitrat sum vt stercora vt xm
lucrifacerem. Ob hanc causam
prima est i nau designata per quā
naufragantes i hoc mari magno a
tira subducimur et a terrenis oī
bus elongamur. inter fluctus guber
namur et regimur. procellas ~~coma~~ mundi
~~mox~~ euadimus. vela ordinū erigi
mus. anchoras spei figimus et
i volumes ad portū celestis patrie
peuenimus. De hac naufragione
nra sicut plenius infra dicturus sum
sic ad anastasiū sanctus gregorius
scribens ait. Omnū mare ē i quo
nauicule corporis nri velificant
et sub vno gubernatore deo aie nre
nautico fungūtur officio. Dz quo
rūdā hoim naues fortissimis ca
rinarū nexibus solidate concita
tos equor fluctus illese pterēt.
quorūdam vero fragilis iunctura
lignorū et i mari tranquillo portum
diuino confracte deficiunt. Cum
hoc videmus ad sensum quosdā
suam pfice penitentiā. quosdam
vo post tpa diuturna ab ea turpi
ter desilire similes milus dū
primo pdari ceperūt aues rapuit
tandē vir mustas inuadūt et in
fine fame deficiunt. Ad marie
ē verū iuxta ypheū de ipse quo
dam miluorū quos sic deferisse cō
stat ē certissimū. Qd pena
ē maior punitiua. Capitulum
Cxx.

Tertio pma ē malorū punitiua qz ad hor pnci palit ē ordinata vt razne pteriuā contera flagellis et penis que se delectauit et delectat in vanis. Ex a sunt ad her paulī anthony machary et ysidori et alii sororū patrū i deserto morantiū qui se fortiū valde pma affluxerunt. Sed diligēter ē hic nondū q̄ q̄mius pma debeat ēē aspera et corporū punitiua debet in ēē discreta facta cum pondē debito et mensura vt deo possit ēē acceptā. Rationabile igitur aplius sit obsequium vtimiarime aut i ipsis principis hominū conuisor nō debz iponi pma nimis dura et aspera sz aliqntū lū pressiū tpis restringenda quo adusz i penitēte gra fueit augmentata. Unde ysidorus ita dicit. Primapia conuersor blandis refouenda sunt modis. ne si ab asperitate irripuint extrinsecus ad mala pora reuurrat. Nā et volens altū fabricare palatium pōlata iacit fundamta paulatim in pressiū opcis restringenda. Aliuq̄ ēi si i principio fieret strictus et i supioribus fieret amplus dum supiora nimis inferiora cōpremerent vnius a ruine pateret. Ergo pmapia debet ēē lata. media strictiora. et vltima pnt ēē strictissima. Sic p omia pma i principio nimis stricta via est penitētibus ad intrānā qz si vnū magnū onus homini imponatur debili onus potius abiicitur q̄ portetur. Non sunt infantulis grossa danda cibaria. sed lacte et liquidis est sustentanda talium natura. Unde aquila pullis recentibus exhibet sanguinē sed adultis et fortioribus pbet razne. Tamq̄ pnulis inqit aplius i xpo lac dedi vobis potū non esam. nondū ēi poteratis sz nec quidē adhuc potestis. pma ad corinthios iii. Et ad hebreos dicit. q̄ pfectorum ē solidus cibus. Ergo pnulis i xpo pua sunt opa iponenda. Nam i domatione equorū primo ponūt eis frena debilia. sella lenis. tinctura pastricta. et sepe i principio non habentur calcaria. vel habent non multū punctiua. et sepe dicūt ligno clauā vl burga qz postqm ad her leuia fuerint assuefacti ferunt pacifice sucessiue grauiora. Asinus oneribus assuetus fert leuiter onus magnū qui pius respuebat et minimū. Dilr et penitentes qui pius aliqn pua refugiūt se magnis oneribus gracia ampliata suipponūt. Legim de sancto cristofforo qui cū in sua conuersacone nulla penitentie onera vellet assumē dicēs se ieunare nō posse. nec scire q̄ ēēt orare tandē gracia dei i illo cresente magna p xpo tormēta portauit viam suam p eq̄ morte desperit et libens i morte se dedit. Sic sūs anthonius. sic benedictus vir franciscus aliq̄z sanctorū inumeri debilia posuerūt penitentie rudimēta quorū primus pressiū tpis densissima deserta penetrauit et contū spuales hostes bella fortissima gessit. Et secundus non qualibet vita contentus culmen aplice pfectois obtinuit i quo ꝯ sua stigmata renouauit. quod singulais amois et pripiū sig̃m

fuit. Ergo in principio non fuit nimis
grauando penitentes sed assuefa
ciendi oneribus donec ex paulis
fiant magni. ex debilibus firmi.
ex fragilibus fortes viri. Nam
et archa noe antiqua cont. dilu
uium preparata a quo et transiuit
illesa que et fuit prime significa
tiua que post naufragium fuit 2a
tabula sicut iam dixi sup. fuit in
~~inferioribus~~ inferioribus valde
lata sed paulatim stricta fuit in
solo uno cubito consummata. Corda
est in cythara cum debito moderami
ne tensa dulcem exhibet auribus
melodiam et facile rumpit nimis tracta. Dic est in tympanis tarta
et in balistis ac arcubus corda. 2 cymbalis

Ex. m

Unde dum sanctus anthonius sed
in deserto solaturet cum fratribus
quidam venator dum hoc vidit male
ex hoc edificatus fuit. Quod sanctus
anthonius intelligens cum ad se vo
cauit eique sic ait. Trahe arcum. Ad
cum ferisset sanctus dixit. Trahe
ulterius. Et ille traxit. Et iterum
ait. Trahe nunc tuo quantum potes ad
huc remotius. Cui ille. Si nimis tu
herem vel corda ruperet vel arcus.
Quia iuxta dictum sapientis. Dicit ad
omne quod est mensura potest prodest
sine mensura nihil stabit regula tura
Tunc sanctus anthonius dixit ei
Dic est fili in seruitio dei. quia nisi
quis infirmitati humane condescen
det sed semper rigorem in suo statu
seruaret humana fragilitas non por
taret. sed ipso suo rigore deficiet.

Vsus

Dicit cassianus de sancto iohanne
narrat aplo. quod scilicet iohannes
sanctus arcum tendi fecit. nec aliquid
amplius illi dixit. Cumque ille con
tinuo arcum distendisset dixit ad
eum sanctus iohannes. Et quid arcum
distendisti. Cui ille respondit. quia
si tensus semper staret. facilitam
mundo fortiter iaceret. Et ait. Dic
fili in seruitio dei. Cum aliquis condescendit. sed semper vite
rigorem tenuerit deorsum cadet.
Dedit quia sibi exemplum aquile
que et si delectet in mutatione solis
ad tras tui oculos sepe vertit. ex
qua natura accipit nutrimentum. Ergo iuxta antiquorum consilium sapien
tum nrmque iheronimum in omnibus
attendendum est ne quid nimis. Na
ignis sic inclusus ut respirare non
possit statim extinguitur. sicut
illi experimento nouerit quod ad usum
fabrorum carbones efficiunt quos
operiendo solum extinguunt. Dum
prunus nimis calidus cooptum
continuo frangit et totum quod erat
in eo vtile effundit. Fluuius si
lorum habeat structum ut se pro
tpe dilatare non possit dum aquis
habundat tras sibi pxias exra
uat et egreditur sepius suas ri
pas sata circumquaque denastans.
sicut de mugione tpe diluuii flo
rentini euidenter exploratum est.
Ventus in terre visceribus quatq
si vias non habeat quo egredi pos
sit foras tra tamdiu terremotu
exagitat quousque vias ad exitum
sibi paret. Mustum si respiratio
lum non habuerit est vascula
nouia rumpit ut saluator noster
ait. Castanea si non in aliqua pte
fissa ut respiraze valeat fuerit
in igne missa extra igne cum magno
fragore et strepitu foras salit
ita quia sepe totum cornice a se iact

q̃ nī cū spiraculo ignē nō refugit.
Vtq; certū est hys exemplis q̃ ni
mia libertatis artatio desperatiōz
induit et desperatus malū diuine
ꝛdignationis incurrit. Vnde dicit
i libro de arte militandi q̃ hostes
rei militaris ignari plenioze victo
riam se assequi credunt si hostes
aut locozū angustijs aut armatoz
multitudine circumdederit vt aditū
nullum inueniat fugiendi. Sed hoc
aut summe stultitie est opus. quia
clausis et desperatione crescit andacia
et cū spes nulla ē euadendi sū
mit fortius arma formido. et aut
vincere aut mori ponit cū nisi vi
cerit se necessario noueit p manū
hostiū moriturū. et sic facit de ne
cessitate virtutē. Hoq; sapientis mīi
ē laudata sma qua docuit viam
hostibus nō ēe claudendā sz ad fu
gam potius exhibendā. Nam clausi
aut luctū nūo pauci et viribus quasi
nulli hostipō fiunt pares qz se om
nino posse euadere desperantes ad
q̃ se defendē sciunt sibi licē non
possē. Nam et de serpente dz q̃ nī
q̃ hoīem ferit ni cū se p̃citi termi
vl' cū aliter posse euadē se nō credit
Ergo certū est q̃ i omibus rebus ex
cessus ē malus et debitus ē habendq
modus. sicut i libro de exēplis na
turalibus. vbi de temporānia agit
satis sufficienter vt puto monstra
tū. in omni gne aiāliū / masculi
femis sint corpe maiores aia pro
biores et viribus fortiores fallit i
gne auiū ex rapina viuēciū vbi
femie masculis sunt maiores for
tiores et probiores et facit hoc ex
cessus calōris i masculis et cōtempo
rancia eiusdem i femis. Nā omnes
aues q̃ntū est de generali natura
sunt calide sz mlīū intendit calor
i auibus q̃ sunt pēdantes eo q̃ p
dandi audaciam habeāt ex calore
Cūq; tanto colori addit cōplexio
masculina que de sui natura mlī
tū est calida fit calōris excessus q̃
desiccans generationis materiam
eam augmentari nō sinit sed impe
dit dilatari quare masculi sunt
breuiores et per cōsequēs viliores
quia viribus pauciores. Et i femis
qz cōplexio femīalis calōris excessū
diminuit et ad temperamētū redu
cit ideo i eis cōtrariū accidit. Vnde
qd dicit anselmus i lib° de similitu
dinibus. q̃ nouicij nō sunt mimis
i pīmis artandi sz mediocrī refo
uendi eo q̃ sicut dicit arbuscula
nouiter complantata si fuerit mar
ue lapidū constipata ita vt i ramos
se expandē nō possit nō p̃ficit sed
arescit ac tortuosos ramos et per
plexos gignit. Ita i principio penitē
tibus et si aliqua ēponenda sūt aspe
ra lasciue frenatiua. tū cū mlīta
tpancia vt quodāmō fundamēta sint
lata suo tpe restringenda. Nōne ex
cessus humoris gnat apostema dolo
ris. Nōne excessus calōris sanguī
nē in coleram nigrā vertit. Nōne
excessus humoris gnat i corpore diuer
sas febres. Nonne excessus tpalīū
hominē facit auarū. Nōne excessus
domoz eas disponit ad ruinam. Ergo
sit pma paulatine restringenda et
i initio moderata. Vnde legit q̃ bra
petua aspiras ad sempiterna felici
tate et beatitudinē per visionē quam
dā ē aurea stralam intuita a terra
vsz ad celum porrecta q̃ i suis supe
ribus adeo erat structa vt vnus sol q
dux posset ascendē per eā. i cui q̃ der
tra et leua sil' erant cultri ferrei

Ex^m

et gladij minuti exactati ita vt
per ea volens ascendere in nullam
posset prece facere vtere sz tm in
celum respice. Dum a volenti vere
penitere sicut nrc est facere eo quinta
dominicti documentu neo mittens
manu ad aratru et respiciens retro
aptus e regno dei. Cum de vrore
loth que de sodomis furtus egressa
sed primus retro vsa in salis stra
tua e vsa. Genesis xix. Sed ho
die satis dolendum est et plorandu
quia plurimu penitentes pmittunt
in suis iuvenis magis et contra edificor
natura fundamenta iactant valde
stricta media faciunt laxora et fina
lia in tm ampla vt spes qi certa sit
de ruina. Nec esset hoc mirum si eo
rum pma non esset voluntaria sz potius
coacta esset aut violenta. eo qmo
tus violentus in suis pncipijs val
de sit fortis iuxta qd e fortitudo
mouentis sz semp procedendo lenes
cit. ita qi fine penitus deficit.
sicut patz apparere in iactu lapidis de
manu vl de aliquo edificio precedentis
qui homine in principio valde ledit
sz ad finem dum puenit vl nichil vl
modicu ledit vl aliqm non attingit.
Nam et sagitta de arcu egrediens
vl de balista velocit penetrat loca
proxima sz non puenit ad remota
nec attingit multum distancia. Ergo
non esset res miranda si qis coactus
ad penitentia lentescere circa media
et extrema. Sz mirandum est videre
quo volutarie penitens syndesi
naturali incitante qi cunctos de
malum reminiscat feruent incipiat
et procedendo lentescat. cum naturalis
motus et est voluntarius et pter
voluntate causatus semper plus
tanto crescat quanto plus suo fini ap
proximat eo qi approximando fini
appetitus naturae et desiderium vo
luntatis semp extrescat. Et de
motu naturali non est q ambigat
quin per approximationem sui finis
semper crescat cum lapis ab alto
descendens quanto ab altiori lo
co descendit tanto fortius caput
pmit. Sed de voluntario pt accipi
hoc exemplum. pter exempla hyla
rionis anthonij et francisci. a
qz scorum quos per approximationem
ad finem semp profecisse videmus.
Nam cernimus qdm viatores qi lo
co quo tendunt approximat quius
plurimum ex ipsa loci visione et appro
matione animi fortiter ambulare in
piunt qui prius videbant vix ambu
lare potuisse. Conformiter et equi
conducti versus domum qiam recur
re incipiunt cum non punctum dum suo hos
pitio approximat. Ergo agatur pma
pcorum omnium puniuia sz rationa
lis sit et discreta vt deo valeat
ee grata. Si pma licet est sit
aspera extrinseco. e tm intus aie delectua

Capitulum Cxxj

Dulcis licet pma sit extrinseco
aspera. intus tm e aie de
lectua amara continens in dulcia.
dura faciens lenia et mata con
tinens in pinguia. Mate ei sunt
pme carnes sz pingues intus val
de sunt affectiones et meditatio
nes dinoscitur consolationes. Dicit
ei de abbate Sysoy qi sic eum
diuina meditatio absorbebat vt
an comedisset vl non memoriam
non haberet. Cuiqz frater illi seruiens
eum ad comedendum aliqt iuuaret
ille diuina consolatione refectus

dicebat Ninquit non comedim⁹
hodie fili. Et ille nō pr̃ inquit
Cum ille diceba. Si nō comedim⁹
potra vt comedam⁹ Quid ō omis
sanct illi prēs hoīes delicat tm
pan lora deserta potuisset ni itus
refecti et ipinguati ac pasti dui
nis consolacionibus fuissent Quid
est aliās ieunia tam cōtinua et
ribaria tam aspera et tam modica
portassent. Sz caro et spūs mu
qd dicit apls sibi inuicem aduer
santur q̃re dū corp⁹ afflig̃t aīa
per cōtrariū consolatur et dum
macie corpus atteritur spūs iterior
ipinguat. Est igit pma sicut
ortus amōnus delicis itus plen⁹.
arboribus delectabilibus consitus.
rosis et floribus exornatis. sed
foris pungentibus spinis septus
Qui ab exteius respiat ortum
spinas conspiat et spineta sz q̃
penetrat intima inueit ideo delecta
bilia omia Ergo de talibus non
c̄ indicandum sēdm oculos car
nis sz pon⁹ sēdm oculū racois
Nonne et materiales nri orti cir
cumdatur exteius vallo forti. No
ne sepibus et spinetis sunt vndiq̃
nrī munit iteius aut sūt fon
tibus et aquis irrigui arboriū oium
densitate fructiferi rosis et herbis
redolentibus exornati. Sic et pma
videt exteius spinis plena et men
tibus humanis atq̃ mūdanis videt
amara q̃ nō videtur q̃tū sit
dulcis i aīa quantis aquis gratiē
irrigua nec q̃tis consolacionibus
odoriferis sit respersa Et ideo et'es
mūdani sunt illud sapiēte dicūt
i inferno. Hi sunt quos aliq̃n ha
buim⁹ i derisum et i similitudinem
ipperi. nos insensati vitā illorum
estimabam⁹ i saniam. et ecce
cōputati sunt iter filios dei et
inter sanctos sors illoz c̄. Ergo
nos erraumus ꝛc̄ sapie vi. Ergo
de talibus nō sēdm sensum sz sēdm
racionē est indicandum Nam ali
q̃n capree et hyrci boues et hedi
valida sunt macie et hespiditate
deserti sed q̃n plures sunt iterius
multa pinguedine replen. Sic per
omnia sunt pme fili. Vident ho
mines sēlares nras exteius afflic
tiones sz iternas nō considerant
victorias Nonne apes i fra vasculum
ligneū aspectu vilissimū tactu
durū i domuculis cereis mel cō
ponūt gustu suauissimū Quid
capite durius quod fortissimo osse
vndiq̃ velatū est et tn c̄ mollissi
me substancie ac delicatissim cerebri
iterius c̄ contentum Nonne valde
dura sunt ossa que medulle sunt
dulcissime contentiua Nam her
ona est de roibus q̃re inu ossa ca
ro inueniē ee sapidior eo q̃ ex re
sudacione medulle int i osse cō
tente dū sepius irrigat eius dul
cedo et sapor semp auget Nonne
sepe sub spina pulchra et odorifera
latet rosa Nonne in fra dolea du
ra et aspera vina pdulcia sūt con
tēta Nonne itra vasa lapidea sa
natiua claudūtur vnguenta Sic et
arbores omes itra cortiem durū
et asperū lignū q̃ durissimū mollis
sunt contentiue medulle quā tot⁹
c̄ causa vigorositatis arboris. Nu
ces omnes castanee auellane a
mygdala ꝛc̄ forti exteius crosta
conclusa dulcissimi sunt nuclei cō
tentiua. Sic et pma q̃ dura exte
rius videt et aspera mlta dulce
dine interius est referta. q̃ pasci
consolacione dina. Sz multi ho
mines sunt vulpi similes que q̃
i nuce refugit amaritudinē cortis

ad internam dulcedinem nunc nūq̃
venit. Sic et qui aspeitatem pme
refugit q̃ nta sit eius itna dulcedo
non sentit. Deus ei olime con
temptor eo q̃ eius sit amara ra
dix sit colore cinerea sit solida et
nodosa. Nisi ei attenderet q̃ntū
sit intus humerosa. quantaq̃ pinguedine itrius plena nūq̃ ad hor
puemiret vt sineretur quā sit fitu
dulcissima. Similit i vite et i fi
culnea qui cōtemplaret tm modo
cor exteiora que apparent oculis
volia nūq̃ frustu prope curaret qm
sint frustu suauia. Ergo q̃ vult scire
pme fructū nō i ea refugiat qd
videtur amarū. Consideret igit
tales omnes q̃ aqua marina q̃ i se
amara ē fit dulcis et sapida per
venas terre asperas diuata et for
titer hinc inde contussa et discussa
ac tū duris terre petibus confricata
Dic et culpe amaritudo dum colat
per opa aspa pme transit i dulce
dine gre. Sed attende qd valde vide
notabile q̃ si vena per quā diuat
ad fluia aqua marina fuerit ni
mis lata amara nō desinit ēe eo q̃
non purgatur a terra n̄ tū ea for
titer fuerit confricata pt quam
causam inuenitur aliquocies puteu
et fontes fore amari q̃ius sint re
motissimi a mari sicut i apulea
et polonia et i locis alis multis
inuenitur. Dari formut et pma si
fuerit nimis lata et lata et non
vt expedit structa nō ē culpe mali
tie purgatiua nc ducit ad gloriam
sz ad poēa pena quia arta ē via
que ducit ad vitam et lata ac spa
ciosa q̃ ducit ad mortē eternam.
Ita pma est sicut medicina for
dui et purgatiua. sanitatis red
ditiua et conseruatiua que est a
mara palato. sz dulcis est stoma
cho. amara ori sz dulcissima cor
di qua penitencia et si amara
sit sensualitati est tm dulcissima
racioni. Nam et iuxta medicor
doctrinā et expeienciam valde ver
tam medicinalia semper sunt
magis amara q̃ dulcia ob quā
causā amicē dala amara magis
q̃ dulcia conuenunt medicine.
Unde apud omnes gentes certum
puerbiū ē q̃ res amara corpus
sanat. ¶ Q̃ pma ē socie
tatis appetitiua. Capm Cxxij.

Q̃ Dum ei penitencia sit ca
ritate informata vir
vere penitens taq̃ se primos
amat et ideo ad penitēcia omes
sollicitat et iuuat secūq̃ si pt
associat. Sicut de vno venerabi
li bnedicto beatoq̃ dominico et
sancto francisco alisq̃ similibus
manifesta sunt nobis exempla. Ne
mireris i hys q̃ tucius est plures
simul ēe q̃ vnū. q̃ dns dicit
vbi fuerint duo vl tres congre
gati i noie meo illic ego sum in
eos. Et salmon i ecclesiastedicit
melius ē duos sil ēe q̃ vnum
Et causa assignat dicens. quia
si vnus ceciderit ab altero fulciet
Et ve soli q̃ si ceciderit nō hr
subleuantē. Dic ei vnus solus fue
rit vbi erit opa caritatis. Nam
vt gregorius dicit caritatē ad se ipm
nemo pie diat hic. sz per dilectio
nem se i alterū transfert vt ēe
caritatis possit. Ergo vera pma ca
ritate firmata societatē sollicite
q̃rit vt habeat cui ipendat offi
cia caritatis. Inter qd dns vt
ait gregorius binos suos discipulos
vbiq̃ misit. Duo ei dum sil sunt

se mutuo calefaciunt et dum mutuo
calefaciunt et dū mutuo ꝓ se orat
et mutuis se solatijs iuuant in se
caritatem augmentant Et dum
contra aduersariū sil' pugnant suas
vires fortificant et facile hostem
duo superant cui resistere vnus nō
valebat sz cū eo aggredi formida
bat. Nam videmus q̃ plures stel
le dū i constellacione aliqua vnuſ
vna supplet defectum alterius et
claritas vnius ex claritate alterius
augmentat et vnius vitus ex vitu
te alterius augetur Malicia etiā
saturni minuit dum iouis fit ꝓxi
mus ita vt etiam i colore mutet
quia cū colore sit plumbens efficit
argenteus et sit clarus. Ficus sil
uestris fit fecunda si domestice sit
sociata que peritentis hominis est
significatiua quia sepe mutantur
mali fiunt qz virtutibz plene clari
et ex sterilibus fiunt fecunde me
lioribus sociati. Frequenter etiam
contigit quādo malus bonū associat
q̃ bonū ex hoc feruentiores efficiā
Ded de bona societate quid valeat
et de mala quid et quātū noceat q̃re
i libro de exemplis naturalibus in
tractatu vnitium vbi de amicicia
agitur Milites ergo q̃m dū se i pre
lijs sil' tenēt et mutuo sibi herēt
adeo ex mutuo auxilio fiunt for
tes vt hostiles acies nō formidēt
Dz ꝓbant facile superari postq̃
ab inuicem fuerint separati. q̃re
industri bellatores ad hoc toto pos
se nitūtur vt hostiles acies disci
pant. Non facile vt Jeōm q̃ dicit
accipitres columbas inuadunt q̃ dū
gregatim et turmatim ire dicunt.
Dz facile illa columba vngues hosti
les incurrit q̃ societate dimissa ꝓ
acra sola vagat Dicit et idem
Jeōm q̃ oues q̃ dū simul cum
alijs vadit tuta a lupis existit
sz cito fit lupo preda si a grege
fuerit separata. Dicit de oue
morbida dat exemplū q̃ facile fit
preda luporū Nam et serpentes
cū multi sint naturaliter frigidi
facile deperirent i hyeme ni m'lti
sil' i vnū globum se cōponentes
mutuis calorib̄ se fouerent.
Vnde oues quia frigidū flatum
habent ita vt se sil' stantes refri
gident docente natura i hyeme
semp separate stant i estate qz sil'
p̃manēt. Ignis q̃ tpe tonitrui
separatus a grege facile valde perit
timore fugit ad societatē eo q̃ ex
sonetate securitatē accipit. Vna
candela suscensa modico valde vē
to extinguit sz si plurime iunguntur
nō sic facilitē extinguūtur
flatu vel vento. et si extinguāt
flatu vl' vento modico iterū reac
cendūt. Ignis qui ex pua vmo
ne lignorū cōficit qz debilis est
et pnus modica aqua vl' vento
extinguit sz qui ex m'tis lignis
ē factus pictu aque impulsuq̃
ventorū fortius i flāmatu videt
sicut q̃n magnū aliq̃d paleare
vl' aliqua domus incendit. In
paucis eī paleis sicut ignis cito
incenditur sic et facile i eisdem
extinguit. sed i m'titudine palea
rū diu ignis durare ꝓbatur Ti
tiones m'ti q̃ diu sūt cū igne
cōiuncti magnū conficiūt igne
qui nō de facili pt extingui. sed
extinguitur de facili ignis si titio
nes fuerit ab inuicē separati. q̃re
q̃ de sero voluit igne extinguere
laborat ligna cōiuncta ab inuicē
disgregare. Dilū vnq̃ carbo qui iacz
solus cito extinguit alijs cōiunc
tis diu viuē cōꝓbatur. Imo
si mortuus fuerit cōiunctus a ꝗb
vitam sumit Ecce patz aperte

Nota.

Exēplū notabile

gntū valet bonorū societas tū
videamus q candela extincta
alys ardentibz cōiuncta facile
accendatur. Imo si candela extincta
diu adhuc cē fumosa suppōtur ar
tense ita q fumus extincte ignē
attingat accense manifeste per
fumū descendit ignis et extinc
tam accendit tū sit tū ppū ignis
ascendē non ad yma descendē
sz facit hoc appetitus nature q
se ignis vult multiplicare. Sed hoc
attende qz ē valde nōbile q can
dela pius accensa et postea extincta
pius et citius reaccendit ab incen
sa q illa q nūq fuit incensa sicut
cerca pbat experientia. Anima mō
chus grā diuina pius incensus et
postea per pēm extinctus facilius
a culpa resurgit q faciat sclaris
et ei facilius deus ignoscit. Dicit
i vitis pēm legit et expsse dicit
anselmus i libro de similitudinib q. ubi
ponit ex m de duobus hoibus qui
cūtes ad dnm vnus q tenet per
sonā sclaris ad dnm sic aut dn
dne volo tibi seruire sz m volo
oia mea retinē et p libitu ea expē
dē. Alius q psonā tenet religiosi
hois sic ad dnm aut Volo tibi dne
toto corde seruire meqz tibi et oia
mea tradere michi qz ptr te volo
hre. Dys igit ita pmissis ex fragi
litate accidit corrupte nature vt
peccaret vterqz et ambo cent digni
morte. Si duo q o vocati et cur hoc
fecerint requisiti. Primus dicit
Domine male feci. sz scio qz me
totū tibi nō tradidi sz mea michi
retinui gre m dēs prece redeunti
Alter at dicit. Domine fateor me
peccasse et me hoc dolco egisse sz
me et mea oia tibi dedi nec ptr
te aliquid habeo. sz tu dnā meus
i maibus tuis sum fac de me
sicut libet et sicut ad hōrem tuū
pertinet. Et dicit anselmus q pius
peccat isti q alteri qz sic iustum
et cōueniens ē. Nūq aut ei no
cē debet q se totū tū suis deo
tradidit et dedicit. Dicū i
vitis pēm plenior vacio assignat
Dicit ei ibi q mōchus q peccat
ur. ē ei p omnia similis cui q dom
vl edificiū ruit. quā vl quod si re
parare velit lignia lapides z cetera
domui necessaria vl edificio reppe
rit et ea illic iam inuenit reparata
Sic et mōchus post lapsu resur
gere nitens omnia ad surgendū
necessaria inuenit pparata videlicet
opa bona q in caritate per eū p q
sunt facta q et si sint mortificata
per culpā non tū sunt mortua
sz disponit eū ad gratiā eo q deo
fuerūt grata et manēt i diuina
memoria sz sclaris q nūq deo
seruiuit nec bona aliq congrega
uit ē illi per omnia similis q de no
uo edificare domū vult et nihil
de necessariis congregauit. Et
quid miraris si ille citius apud
deū gratiā inuenit q diu illi ser
uiuit q ille qui ab omni seruitio
extraneus fuit. Iraz ad superiorē
mām redeuntes videm q sepe q
dbi columpna vna pondus domus
nō sustinet mlte et plures columpne
i ea firmissime cam tenet. Domus
ctū denarius aliq̄ntulū minus bonū
eo q nō habeat debitū sibi pon
dus per se campsori oblatus res
puitur. sz sepe transit tū alys bo
nus denarius admixtus. Pili i
rauda equi diuisim tracti facile
disrūpunt sz tracti cōiuncti ctū
a bobus trahentibus vix rūpūt
aut frangūtur. Vnus filus per se
facile rūpit sz plura fila simul

i corda contorta nō facile dissoluūt
qz funiculus triplex difficile rūpit
Vbi simplex facile dissipat. Sic mlta membra simul iuncta vnū corpus pfectū efficiūt dū vnq defectus ab altero suppletur dum vnū lesū ab alio adiuuat et mutuus seruitus ab ūiuicem roborātur z mlta faciant vt videmus q vnū facere nō posset Nam et ob hanc causam formice plurime sil vadūt vt si vna sub onere cederit ab altera adiuuetur. Sil grues et anseres i volando facilius onus ferūt dū sibi mutuo i labore succedūt. Transiūt hor idē et ferū dū maria et flumina transeūt se mutuus obsequūs adiuuātes. Elephātes ccā gregatim incedunt qz cōtra dracho nū insultus mutuis auxiliis se defendūt. Ergo optimū est plures ee sil stare vt se possint mutuis auxiliis adiuuare. Nonne facilius duo boues aratrū seu curruū et plures equi plaustrū seu quadrigā et plures homines nauē dū necesse est post se trahunt q̄ facit vnus solus. Vbi et frater qm adiuuat a fratre qm iuuatus fortis Non ei inf hostiles aures tutū est ee nisi ei magna et fortis societate q amore mutuo se defendat et adiuuet Non ex vno solo apis sz ex pluribus floribus legit vnde dulcia mella congerit et condit Vnū frumenti granū modicū valz ab alijs separatum sz valet plurimū alijs coniunctū. qz sicut lapidibus edificat homo murū et ex mlīs lignis domū. et ex multis denarijs pueniūt ad solidū. et ex varijs speciebus fit electuarū sanatiuū. et ex varijs herbis facit homo sropium et ex mlīs rebus calidis fit cōtra venenū antidotum et ex mlīs atomis replet vno doliū. sic ex mlīs granis repletur sextarius. et ex mlīs sextarijs pueniūt ad modū ex quibus eos multos repletur granarū. Ergo maī festū sit hūs exemplus optimū ee plures pentitres homines sil stare. qz spūs sanctus nō sup diuisos descendit sz sup discipulos vno loco conclusos et insimul congregatos. Nam et vnguētum nō descendit a capite ad membra seposita n ad ea q fuerūt i corpe coniuncta. Ben sus eos motus a capite descendūt ad membra sz nō n ad illa q inter se et cū capite sunt iuncta quare nō sentiūt membra palmta vl pscisa Nūq anima vnū facit membra corporis n que iter se vniunt et cū capite Quia nūc grā dat hōmibus qui respiciūt vnitatem. Vnde et dns dicebat Rogo vt sint vnū sicut et nos vnū sumus Nonne ignis qm lignorū congregatione augmentatur et accrescit. Imo quanta plura ligna i igne vniūtur tanto semp i maiorem flāmā erigitur. sic et caritas vnione mlīrū augetur. Fluuius ex qm diuisione riuulorū diminuit eorū aggregatione augetur ita q quanto plures i vnū conueniunt tanto maius flumen efficiūt Ergo licet concludere ex omnibus supradictis exemplis q plures homines simul et incedūt securi et resistūt hosti validius et operāt facilius et solaciant iocundius et morāt calidius et salubrius et diuinas habundantius suscipiūt influencias. et viuūt fructuosius et in crescente gracia firmātur i bono stabilius. Ergo hoī pententi

ad pl'

seggaee

Nota

c optimum si ducit ad se socium
cui quo vivat et caritatis officia
impendat aut dum oportet ab eo ar
ripiat. Nam quia educere puteum de
mundo c liberare mersum de nau
fragio. combustum de incendio. sus
pensum de patibulo. lapsum de
luto. raptum de lacu. transfixum
de gladio. et mortuum de sepulchro
Nam homo qui mundum deserit
et ad primam vocat. c sicut bonus
mercator q vilis res dat vt pre
tiosas accipiat. Est ei sicut pru
dens agricola qui frumentum modi
cum seminat vt multiplicatum recol
ligat. Item c alii filius q pecunias
eas maximas dat ad usuras.
dum dat modicum vt recipiat multum.
dat vile vt accipiat pretiosum dat
terra vt accipiat celum. dat vnum
vt accipiat summum bonum. dat pluvium
vt recipiat argentum. dat cupreum
vt accipiat aurum. dat vile pro
et summum sibi vendicat advocatum
dat vile tegurium vt celsum acci
piat palatium stellatum dat pau
pertinomum vt accipiat summum regnum.
dat corruptibile bonum vtrum dimit
tendum vt bonum accipiat sempiter
num nullus vnquam tribus terminandum
seu finendum. Verum hoibus con
gregatis in vnum c vltimo hic mundum
q timet non dnm quius videant plu
res a statu gre et prime recedentes
Nam et si in mari plures peeunt
naufragantes et pdant ibi maximas
res nunq alij a suo naufragio cessant.
Ire et si multa in vrbibus ru
ant edificia nunq edificare ceteri
cessant. Ut licet plurimus sit dap
nosum contrahere matrimonium nunq ideo
alij cessant vxores accipere. Ergo et
si multi ex religionibus exeant non
tum intrantibus est timendum. nec illum
ex hoc ecclm malum est habendum
sed sollicite cogitandum q non nos
hoibus sanis sed c vtile multum
eis si leprosi recedant a castris.
Nonne greci c vtilitas magna si ab
eo ouis scabiosa fuerit separa-
Nonne constat cc vtilius vt pus me
brum putridum precidatur q totum
corpus eius contagione corrumpat
Nonne frumentum purum et melius
cc commiscet si a paleis et zizaniis
separetur. Dicit est cc melius
et fortius et purius a scabis
separatum vinum Vinea et alie plante
fructificant amplius si palmites
et rami inutiles precidantur sic et
maiores fructus preferunt vbi sunt
si a malis fuerit separata et elongata
Nec non est mirandum si ex reli
giosis multi ruunt quia nullus
vnquam fuit status qui immunis fuit
a ruina Nunq non ex angelis multi
ruerunt. Ergo quid mirum si
hoies temporali ruant in tris qn
tam nobiles milites ruerunt in
celis. Nunq non parentes primi di
uina manu formati in paradiso ter
restri ruina passi sunt Nunq non
a statu sue conditionis dies etas
ante diluuium ~~mutat~~ corruit. Legi
genesis vi° et videbis vbi vnqm
fuit vnica domus in mundo vbi
sint centum boni vt cum eis non centum
et mali. Ad hoc in libro de ciuitate
dei docet alias augustinus in ab
initio mundi quis qz humanam duas
ciuitates sit futurum esse quam vna
fuit dei altera diaboli duos
filios ada habuit quorum vnus bo
nus fuit que ex iudia alii occidit
Tres filios habuit noe quorum

unus maledictionẽ pr̃is ob cul
pam incurrit. Duos filios ha
buit abrahã ysmael et ysa
ac q̃rũ unus bonus alter pessi
mus fuit. Duos filios habuit
ysaac unus electus est alter
reprobatus. Duodecẽ filios habuit
iacob quorũ innocens unus et
eũ alij ex invidia tradiderunt
Dum enarrat ullus verbis
q̃m ex illo electo populo a deo
homines corruerẽt. Nonne i colle
gio xpi electissimo unus pditor
fuit. Nũq̃ nõ i illa familia
celle primitiue ananias et saphi
ra traditi sunt i morte eo q̃ mẽ
tiri fuerũt spiritui sancto. Iaz
nõ est mirandũ si a religiombz
uri tpis cũ hoim malicia creue
rit m'ti recedant sz mirandũ
potius est si nõ sic fuisse ab
initio semper constaret. Quia
igit ita est q̃ mali sunt nobis
cũ mixti a bonis sunt tolerandi
Unde gregorius de hac loquens
materia ait. Non e bonus qui
ferre malos renisat. Ipe sibi
per impatienciã suam testis e
qz bonus nõ est. Ad pma
est peccatorũ purgatiua ca. m.
Sexto pma e per cruciatorũ omniũ purgatiua eo q̃ corporis et carnis sit aspera et ale afflictiua. In peccato ei duo sunt scilicet culpa et pena. Culpa per contritionẽ deletur. et pena per satisfactionẽ q̃ est aspera remouet. Quiac nullus est q̃ntuciũq̃ prior maximus si vere penitear cu bonitas dei
na non pdat. Unde bernardus
dicit q̃ deus diabolo precipit si
vere penitereat. Est aut vere
penitẗ de pcõ dolere nõ pro no
cumento nature. nõ timore tmi pe
ne. sz ratione offensionis dine
quã offendisti et potentissimũ
creatorem et pissimũ redemp
torem et pcipuũ benefactorem
ac fortissimũ ac sollicissimũ de
fensorẽ. Ita pma solis e are
ne. q̃ sicut arena aspeitate sua
e a vasculis et metallis rubigi
nis abstersiua si cũ ea fuerint
fortiter conficiata. Sic pma om
nẽ pcõ rubiginẽ tollit ab anima
si illi fuerit applicata. Venitẗ
ita igit habet natura ignis cuius
officiũ e metalla purgare et re
nouare ac pulchra efficere sicut no
uerũt artifices metallorum.
Nũq̃ ei sic pfecte a rubigine eri
pitur ferrũ nec a scoria aurum
sicut cũ fortitudine fuerit decoctũ
Sic et pma si cum caritate sit
ignea purgat a culpa renouat
aiam et pulchritudini pstine res
tituit eam. q̃z sicut ignis sibi
assimilat ferrum sic pma totam
animã facit igneam eã assimilãs
sumo igni. Sic pma e auro tricto
sibima. Nam aurũ tritũ q̃z val
de asperũ est si fuerit comestum
et ad interiora deductũ licet nõ
sit nature nutritiuũ e tn omnis
putredinis corrosiuũ. i tantum
Vt sepe comestum diu abscondat et palliet lepre morbum
et purgans ab omni putredine
stomachũ hoiem reddit sanum
Sic et pma et peccati lepram
abstergit et causas pcorum ab
scondit ac tota aiam ~~sua~~ reddit sanã
Nonne locus vbi sit ignis conti
nuus fit virtute ignea valde sa
nus et si aer fuerit ibi valde

corruptus Nam et herē vna
transacū quare lupus sit timeat
ignem eo q̄ sit aeris purgatiuus
Naturaliter eī lupus odit hoīem
eo q̄ eius natura contraria hu
mane nature existit · i tm vt d̄
vt fimq̄ hūanus qm̄ panthere
et pardo est saluiferus et ab
eis contū suos morbos q̄rit pro
medicina at iuentus comeditur
sit lupo mortiferus Cū eī lupus
aggredit hoīem vt eū debilem
reddat suis fetoribus aerem p̄q̄
fedat quē aerē cōtinuatus seu
feruidus ignis a suis fetoribus
purgat · et per consequēs contū
hostem scilicet lupum hominē iu
uat · igit sit ignem lupus formi
dat Dicit tm q̄ int omia lupus
maxie faciem humanā timet i
tm vt dicit q̄n hominē comedit
faciē eius abscondit et eā ad terā
de subtus ponit vt videri ab eo
non possit quā et mortuā expa
uescit Diuina igit ignis faciem
homis prodit iō totis viribus ig
nē odit et fugit · Dz quis est h̄
lupus nature humane cōtrarius
ñ dyabolus · tm simus humanus
i · humilitatis eius vtus ē tm cō
traria vt vbiq̄ fugiat ab ea ·
Cū eī sit supbissimus humilitatē
pme nō pt pati nr vide · Cum
igitur hominē temptat/ei reddē
deo et angelis fendū peī pnā
laborat Diuina q̄ ignis pme a
mmā a pcīis purgat · iō dyabo
lus penitentes homines sic for
midat Et maxie q̄ hic ignis
grē aiam rutilantem et deo per
gratificatam illi obicit et osten
dit · Dz q̄ fornax facit auro ·
quod lima ferro · quod tribulū
grano hor fit pma pcīis ob
noxiu · Diuina sicut noua tela
recent suffusa ē turpis et as
pera nec per solem dealbata
sz fit alba mmis et munda ar
munda sepe aquis abluta et
sup aspera petrā ad solē ex
posita fortiterq̄ cōfricata et
contusa · Dic per omnia aia
pius feda per culpā agis pei
tencialibus et lacmarū ablu
ta et cū xpō petra veroq̄ so
le iustice et pietatis irradiata
ar reconsiliata et eiq̄ aspere vi
te conformata per ymitacionē
ar confricata fit per ihesu cū
ciam tota munda ar dealbata
ar nitore muro pfusa ·

Q̄ pma est aīe sanatiua ·

Capitulum C xxxm

Septimo pma ē anime
sanatiua q̄ dum pei
tencialis gra aīe aducit a mor
bis omnibus sanā reddit · Dn
ista duo capitula possūt poni
diuisa sil̄ et vnita · q̄ vnum
ee pnt et duo Non eī expellit
vnū contrariū seu vnū oppositū
ri ñ per alterius aduēm Nata
eī oppositū i mediatū hec est
vt subiectio per alterū semp
insit et sil̄ esse nō possint sicū
ex phōrū dictis ostendit et ex
pienia certa patet Nō eī sil̄
ee pnt visus et cecitas egritu
do et sanitas · sz semp dum
adest vnū nctio deest alterū
et de nctate repellit q̄ ea sil̄
esse natura nō patit Cū igit
culpa et gra sint iter se imedia
te opposita semp nctio alterū

et i aĩa et cũ sil esse nõ possint
necesse est vt cũ gracia spiritualis
introducitur culpa illi opposita repel
latur et simul sunt forte intro
ducto gracie et expulsio culpe. De
nitencia g° dum aĩam per gratia
sanã reddit omnẽ culpam ipsãẽ
excludit. Nam cadẽ oino est vir
tus qua ab vno cõtrario recedit
et alteri approximatur. Ex m hic i
ambulantibus possumus quia ipa
eadem vtute qua ab vno loco rece
dit alteri illi opposito pximat
eo q̃ vni pximare est se ab altero
elongare. Dicit vnq̃ contrũ roz
vupto ẽ alterius gr̃iacto. et simili
conuerso. Quare rec cõcludit
q̃ dũ per pmam gratiã accipimus
et pximi deo fimus et a culpa re
dimus nosq̃ a dyabolo elongaq̃
et semp tãto pfectius q̃nto pfecta q̃
penitemus. Non ei pr̃ quis oriente
appimãẽ n recedendo ab occiden
te ita q̃ q̃nto oriente plus appimat
tãto ab oriente se amplius elon
gat. Videmus q̃ sapores medy
sil et calores q̃nto plus vni extre
morũ appimant tanto magis ab
altero se elongant. Hoc etiã in
egrotantibus maxime ꝓpendimus
q̃ q̃nto magis ab egritudine rece
dunt tanto semper amplius sam
tati pximi fiunt. et dum egritudo
pfecte excludit pfecta sanitas intro
ducit. Ergo a simili et a contr
rio q̃nto quis per pmalem gratiã
deo plus appximat tanto magis
a pm egritudine se elongat. De
nitencia g° rum sit gratie collati
ua et per cõsequens spiritualis ru
bigines abstersiua est. Et quia
simul sunt ista duo ideo supra
dixi q̃ istud capitulum et rum
superiori pt i vnũ redigi pt et
ab illo diuidi. Dz hic ẽ notandũ
vnũ q̃ virtus penitẽtie ideo potest
ista quia virtus ẽ maxima eo q̃
ab actione dnica magnã recipiat
influenciã. Nã q̃n sunt sil plu
res virtutes ita q̃ vna super a
sit fundata quanto virtus que
ẽ fundamentalis et pma sup
aliam potencius influit tanto
fortiorem ad agendum aliquid
eam reddit. Ex m de virtute solis
q̃ virtutem illius terre magis a
bilem ad fructificandũ reddit si
quã amplius et directius influit
Onde ceteris paribus magis ẽ
fructifera illa terra q̃ respicit so
lem orientem q̃ illa que respicit
occidentẽ / eo q̃ solis virtutem et
citius respiciat et diucius cõti
neat. et quia etiam sol maiorẽ
i ascensu vim exerat et effundat
et fortius calefaciat eius virtus
i ascendendo q̃ i descendendo.
Ob quã causã et phus dicit q̃
i solis ascensu vsq̃ ad mediam
diem virtutes oim aĩaliũ crescunt
et sole descendente decrescunt
et ideo tunc marie resoluũt in
sompnũ. Et her causa ẽ quare
plantatur vt plurimũ vince
vbi solem videant orientẽ. Dur
et meliores cõmunitter aque
runt ad orientẽ q̃ que vadunt
ad occidentẽ contrariũ. Ex har
et rã tria aquilonis ẽ sterilis
spoliata plantis et vineis quia
modicã recipit influenciã solis
ꝛc. In minori et mũdo seu mi
crocosmo scilicet homine / qz vir

tus cordis magis ī parte dexteram influit fortior est videtur dextera q̄ sinistra et abilior ad agendum Ita quia aīa p̄mo et p̄ncipaliter influit super cordis substanciā cor inter cetera membra totius motus et vite ē causa Ita et hoc ipō tūr q̄ ī arbore ē fortior et grossior ramis. qz influencia radicis ī mediatius et habūdantius cōsuscipit Radix ergo ipsa magis ī vere q̄ ī hyeme influit qz sibi p̄ximior est vīrtus solaris tūc opē tūa tale fit Hāc vera est maxīa iam sup̄ posita. q̄ q̄nto vīrtus fundamēt̄alis p̄ma magis super vīrtutem secundariā sibi suppositā influit tanto eam fortiorem ad agendū reddit. Hz vīrtus p̄ma oīm radicalis est vīrtus dūtē passionis q̄ ī hominibus adultis ad agendum p̄mam maxīe ī influit quare p̄ma vīrtus maxima existit et fortissima Ergo mirandū nō ē si q̄n ī anima agit/ grām introducit et culpā expellit Nōne et ra dius ipē solaris dū aeri se ī fundit tenebras lumine suo pellit. Dilīdum vīrtus fecunditatē tribuit sterilitatē ab eis excludit. et dū sua vīrtute ab aere fecditates abstergit sanū hominibus eum reddit. Dilīgnis dum vīrtē suā ad intima metallorū ī mergit ipā petitus re soluendo emollit. et dū ab eis omnē scoriam consumit purissima illa reddit. Quid ei est aliud ē purū q̄ nichil hīre ī puritatis admixtum. Prima vt dicit phūs illud ē albus quod nigro ē impermixtus. qo illud dicit albissimū quod nichil nigredinis habet admixtū sicut illud vinū dicit esse purū quod ab oī aquositate est separatū. Quinē dū a metallis ignis omnē fetulenciam abiit eq̄ cōtrariū introducit. Nam et vētus qui nubem operiente sole expellit vīrtus dicit reddē lumen solis qz ecille sēdm phīm quodāmō dicit motor rei qui rem mouet phibens eam moueri Ergo certū est hys exemplis q̄ vīrtus penitencialis dum gratiā introduit aīe ab ea peccon seqīs culpā pellit quod et tanto p fectius facit quāto maiorē gratiam introducit. Quod p̄ma ē aīe nobilitatiua

Ca m ē xxv

Ostauo p̄ma ē aīe nobilitatiua et eius dignitatis augmētatiua Si ei nobilitas aīe fit ē dei ymagine et ymago repa retur per gratiā q̄ fuerat deformata per culpā nec nō et gratia aīe detur per penitentiā restat q̄ ipā sit aīe nobilitatiua seu dignitatis eius augmētatiua Et hortali racioē patet p̄ Dis quippe vīrtus que mouet ad aliquid inter duo opposita probatur ē nobilior q̄nto magis a viliori opposito separat et digniori approximat. qz q̄nto ē aliquid digniori similius et dissimilius viliori tāto redit ē nobilius Et accipiat hic dignius et vilius largo modo. eo scz nō q̄ duo hz opposita semp vnū sonet in dignitatem alterū vero ī vilitatē Ex a horū accipiam q̄ ī qor gēdz oppositorū Et p̄mo ī contradictorie oppositis sicut ī affirmatione et negatione quorū affirmatio semp aliquid ponit quod negatio tollit et destruit Et licet ī hys talibz nō possit dici p̄prie alterū altero nobilius qz inter nichil et aliquid compacio vera nō cadit/ p̄t tamē

bēdicq vnū ē simpliciter nobile
scilicet affirmacio. alterū vero ig
nobile scilicet negacio. Exēplū
horū maifeste apparet ī privatione
oppositis sicz ī visu et rectitate q̄z
visus ~~rectitatem~~ corpus valde no
bilitat quod plurimū rectitas de
honestat quod tū nō facit aliq̄d
ponendo sz nobili valde bono p̄
hando. Exēplū ecē p̄dictorū acci
pe ī contrariis sicut ī albedine
et nigredine ī dulcedine et amari
tudine quorū vtrūq̄z tū aliquid pōt
tū vnū ī nobilitate alterū ī vilitate
sonat. Vnde sci angeli nūq̄ hoīb̄z
apparent ī nigris sed sp ī albis
Exēplū apertissim aīm p̄dictarum
est ī relatione oppositis. sicut ī do
minatione et seruitute q̄rū vnū so
nat aperte nobilitatem et alterū
vilitatem Ptez q̄ nū aliq̄ vtrus mouet
aliquid a nichilo ī aliquid seu a
vilitate ī nobilitatem vt si moueat
a rectitate ī visum ab amaritudine
ī dulcedinē. a seruitute ī dnationē
vl ab aliquo ī fimo ad supeius tāto
ē vtrus illa nobilior q̄nto a maiori
vilitate ad maiorem pmouet dig
nitatē. Dz suma aīm vilitatum
absq̄z dubio est petrū tū hoīem mūnq̄
nichilo faciat tū cū eius q̄ nichil
est seruū efficiat sz et a sume no
bili hominē diuidat. Suma vo
aīm dignitatū ē esse ī regis amicū
et filiū Ergo pma quē hoīem re
mouet a tulpe seruitute vilissima
et inducit ad filiationē diuinam
ē vtrus dignissima sume nobilitans
nos ī via et tandem pducēs ad pa
triā vbi p tnere pmē reripiunt
regū diadema. Posset quis si
vellet breuius se sic expedire. Na
constat q̄ qui facit petrū seruus
ē petri. Sed vt augustinus dicit
seruus ē tot dnorum quot petroz
ner minus ē verū. sz ē omnibus
p se notū q̄ omnis seruus ignoran
talis est suo dno minor est. Ut per
ratū vt sup̄ pbatum ē nichil est.
qz p̄uacio nichil est et licet deus
omnia potest illud tū facere nō pt
quod vtrūq̄z posset si aliquid esset
qo petroz minor est ipo nichilo qre
omni re habente ec petroz minor ē
et vilior. Ergo vtrus potentissima
vtrus dignissima ē pma q̄ sub mo
mento tpis ab hac vilitate et nichilo
tate subtrahit hoīem et mor hoīem
dei filiū efficit sūmi regis
Q̄z pma est ī corruptcois donat
ua Capitulum Cxxvj

Dno penitencia est in
celum eleuatiua et per
consequēs ab omni corruptione et
passione separatiua et sic ī mortali
tatis ypetric donatiua. Est enī pe
nitencia illa scala quā iacob nobi
lis patriarcha vidit a tra vsq̄z ad ce
lum porrectam. genesis xxviij°
per quā ascendunt angeli et des
cendunt eo q̄ ad nos visitandos
veniunt et de nras oraciōēs fe
runt. Vidit aut et dnm innixū
desuper ipi scale q̄ pati ad auri
landū et post cōpletū pnam ad
suscipiendum filios penitentes.
Quiq̄ scale nobilissime tres sunt
gradus quibus ad deū ascendit
tres videlicet ptes eius de quib̄z
ī sra dicē. Decū q̄ hec scala q̄ nū
dicta ē pma ducat ī celum et in
troducat ī regnū et auctoritas certa
docet et ratio p̄suadet Rōne q̄t
mo auctoritas dni hēcur qua hor

expresse dicit. Denique iam inquit
agere appropinquabit ei regnum celorum
Et est sensus. penitencia virtus est
que ducit ad regnum celorum. Ideo
racionem huiusmodi scala tangebat celum
eo quod a terra leuet in celum. Item
racione pro horum. Nam iuxta
philosophicum dictum seu documentum
omne remouens prohibens obstaculum quo moueri ad locum sibi natu
ralitter debitum aliquid prohibetur mo
ueri dicit illud ad locum desideratum
Exempl de lapide ad tra natu aliter
descendente et ad centrum suo pondere
se mouente cum si in sui descensu
occurrat obstaculum prohibens eius
motum ne attingat ad locum desidera
tum remouens seu prohibens illud impe
dimentum motor dicit quodammodo
ad locum suum. Exemplum pro pomi cum
de aliquo eunte romam qui captus in
carcere ponitur ille qui a vinculis
eum absoluit et ad eundum expeditum
reddit dicitur eum mittere romam. Ista
tamen intelligi debent vera esse per accidens
non per se. Et constat quod aia natu
ralitter tendit in deum tanquam in suae beatitudinis locum. locus est aie deus est.
Petrum autem est illud obstaculum quo impe
ditur ne puenire possit ad deum.
Dicit prima vt est ostensum sup est huiusmodi
obstaculi remotiua. Ergo ipsa est in ce
lum elenatiua. Quia igitur prima ad
celum corpus nostrum corruptibile in corl
ruptione in nobis per consequens causat
et vera immortalitatem corporibus nostris
donat. et si nondum in re tamen in spe
qua saluatorem expectamus dominum
nostrum ihesum xpm qui reformabit corpus
humilitatis nostre configuratum corpori
claritatis suae. Semmat in corruptio
ne sed resurgit in incorruptione.

leuat

dum factum fuerit gloriosum et quod
supdictis iam dotibus adornatum
Nam non est possibile vt ab aliquo
agente cuiuscumque potencie inferatur
alicui corruptionis malum ni intra
se habeat corruptionis iicium. Cum
de igne qui stans medius inter circu
lum lunarem et aerem et tangens
utrumque nullam infert lunari circu
lo lesionem quinimo corrumpendo agat
in aerem. Nec est alia racio ni quia
aer non circulus ille superior habet
intra se corruptionis principium. Di
luuium et sol quo terra incenditur
et ca in pluribus partibus eius arefacit
et hominibus inhabitabile ca redd
dit. sicut patet in torrida zona. in tra
quada sup qua directe transitum
facit luna tam sibi magis propinqua
et in medio sui constructa nec ad
modicum calefacit sed mir frigoris est
et vaporis. Ergo causa omnis corrup
tionis est hic corruptionis principium
quod constat esse peccatum. Quare si
peccatum non fuisset nulla passio hoi
accidisset nec eum senium dissoluisset
sed semper in etate florida vixisset
quousque in corpore et aia deductus
fuisset ad patriam supnam. Ergo
quicquid ab anima est peccati remoti
uum est dat homini incorruptum
Dicit hoc vt patet ex dictis prima facit
Ergo ipsa est quod hominem incorruptum
restituit quod semper tanto plus
efficit quanto cum ab hoc principio
recedit magis fuit donec ad ce
lestia cum leuans summo incorrupti
bili unit

Distinctio Xma docet quibus
modis est penitendum.

Ex requiritur de pribus pme

i tōi Capitulum c' xxxvi.

Iso quid sit pma et q; sit hominibus fructuosa nūc de eius singulis pribus restat dicendū pmo. ꝯmuniter. Deo specialiter. Est itaq; hoi i cōmuni notandum q; ad pmam sunt tria necessaria contra alia tria quibus offendimus maiestatē dinam. Na omne pccm quo offendimus deū aut ē pccm cordis. aut pccm oris aut pcctū opis. Pmū sola cogitatione contipitur. Dm sermone nascitur. Dm vo actione pficit. Ista ei tria qna pccā sunt illi tres mortui quos legimus Dnm suscitasse. Nam primo puellam suscitauit i domo vt vo per quā pcctum itelligitur cordis. Do adolescentē suscitauit i publico i porta videlicet ciuitatis. Lucē vn i quo pccm itelligit oris. q; os porta ē corporis. Do vo lazarū iā fetentem i monumēto suscitauit. Joh' xi i quo pccm itelligit opis simul et consuetudis. quod marie fetor alys per malū exemplū. Itaq; q; omis cura et medicina debet ēe morbo contraria et iustū est vt pena sui teneat auctore qtinus per quē quis pccat per her et punit' satisfaciat. ito i vera pma req̄rūt marie tā supdictis modis seu generibus pccōrum opposita et circa eadem lōta q; cū contraria quegz p̄ uatim opposita iuē phiam tā nata sunt fieri circa idem qo i pma que cōtra morbum pccī esse nosci' medicina req̄rit aliquid ex pte cordis aliq; ex pte oris et aliquid ex pte opis. Nam i corde cōtra malum cogitationis ntia est cōtritio. In ore cōtra malum locutionis. ntia ē cōfessio. i ope vo cōtra malignam actionis ntia ē satisfactio. Contrito cordis culpe ē principaliter deletiua. confessio oris ē culpe maifestatiua vt fiat ignoranti pbro maifestatio. satisfactio vo opis ē pene psolutiua que p pccō ē debita. Hz ista suis locis melius patebunt infra. Itaq; ista tā quibz pficit pœnitentia i serpente se renouāte sūt vere ppegz designata. Na serpes aial prudentissimū sz nichilominus venenosum hois est significatiuū venenū pccī mortalis infecti sz renouari volentes per pme sacramentum. Tali q; more serpentis est prudendum et eius serpentis exemplum ē i oibz imitandum. qz et hor dicē dnūs vo luit qn dixit Estote prudentes sicut serpentes. Nam serpens volens fieri nouus ex veteri materia veneni se sentiens infirmū pmo vadit et quāda amaissima herbam qmedit vbi cū q; veneni ad os ducit illud qz euomens foras eicit. Quo facto ceuuno fortiū tam diu se macerat donec cutem a carne relaxat postea ad fontē aque accelerans in ipo se totū lauat quo pellē veteri mollificat et ad depositionē ppārat. Sic q; mollis ad petrā accedit et i eius foramine arto se ponit. per quod dum valde strictus ipedit pellem ibi totā veterē derelinquit et nouus ex eo egrediens soli se desiccandū exponit. Audisti vba. signa. misteria. Quid ei veneni aīe i fectum et infirmitatis i aīa causatum n̄ morte pccī. Quid est amara herbam qmedē n̄ ex mastratione et ruminatione culpe commisse offensegz diuine sup pccō conteri et dolere. Ergo tunc amara qmedim herbā cū de culpa pa

Renouans spens pme s. ua

trata cōterimur. Sed quid est
venenū ad os ducere illudq; euo
mere et ad petrā accedē n̄ ad sac
dotem ire qui i terris locū optinz
vere petre eiqz omnia petrā dete
gere. Et quid ē reuinare quid se
aquis lauare. quid i foramine arto
se pone n̄ ad impeium sacdotis
qui per petrā designatur penali
bus operibus se subicere ac peitere
Sed est valde notabile q; p̄mo
venenū euomit et nō tōtinuo
pellem veterem deserit n̄ pius se
lauerit et per foramen transierit
valde strictū. quia est post confes
sionem et contricioz petri ex cō sue
tudine praua nō statim depōitur vita
vetusta et pronitas ad petrā. sed
oportet vt homo sepe se lacrimis la
uet et cōtra has pessimas p̄nitates
diuis satisfactionibz seu satisfactiōis
opeibus diuinā miam sup hoc
interpellet. Et subz omibz sic par
tis deponit pellis vetusta. et noua
sole. i. vpō super peitentē irradiate
et ipm̄ desiccante pelle ac cōuer
sacione induit. Dic veterē hoiem
exuit et nouū induit q; sec̄dm deū
creatus est. qz nullus ex veteri pt
nouus homo fieri nec i nouitate seu
uari n̄ bn̄ficio solis etm. Nam hoc
est se soli exponere id ē post depo
sicionē culpe ac omis veteris vite
consuetudinis qz praue se totum
deo cōmittere et eius cōtinuū auxilū
continuis p̄ibus iplorare. qz sicut
eius solius est ex impio fare iustū.
sic eius est ppū hoiem i gra conser
uare. Item p̄ma cū hys tribus
p̄ibus suis signari pt sacrs i re
nouacione aquile. Aquila ei iue
terata signat aiam petri vetustate
grauatam. Nam aqlula auis no
bilissima dū senio se grauari pti

p

Prima signatur i renouacione aquile

pit. volat ad altissima parta ae
ris vt ex labore volatus et calo
re pariter aeris cunctis fortiter
ira lescentibus membris penne re
larent a carne quas cū p̄ferre
relaxatas senit i quēdam fon
tem cont̄ quem ascendit. sic cadē
p̄mittit i quo omis pennas vete
res derelinquit. Tandē ad pe
trā accedit ad quam p̄ucens ros
trū ipm̄ frangit et sic deponit
omnē malicia veristatis. Ergo
aia humana nobilissima creatura
dū se grauatā senit ex culpa pro
nat sibi aquilam i exemplum.
qz turpe valde ē et racioni cōtrū
vt sua renouacione refugiat aia
petri vetusta qua exqrit tam sol
lerter aquila. Quid ē ignis i alta
volare n̄ per meditacioz deum ad
ascendē vt ex meoria offense di
uine sic tota per zelum diuinū
contra seipsam inflamescat vt
contricionis magno feruore petri
ri omnis varie penne ab anima
relaxentur. Et quid est ad petrā
accedē et ad ipam rostrū confri
gere n̄ ad p̄sbiterū ire q; vt iam su
p̄ diuī locū optinet vere petre eiz
per cōfessioz oia petrā detegē. Et
quid est i fonte se mergere n̄ sa
tisfactiōis lacrimis se lauare et sic
vetustate deposita culpe se renoua
re. Possumus et has tres p̄me
p̄mis p̄tes iuenire aliquo mō signa
tas i ape q; ad mella dulcia com
ponēda quada trusula supponit
amara qua limit iterius tota sua
domū cellam cont̄ sua omnia no
cumenta q; contricionis amare qua
aie repellūt nociua petrā congrue
potest ei significatiua. Sic apis
mel ore legit et gerit quod homo
facit. dum petrā presbitero pandit

Posset etiā dici qr ex

Posset etiam dici q̃ ex cera suas domunculas faciunt que cum sit pabulum ignis qui vmusa illuminat et occulta manifestat. Sic apis cum multo labore ad prata accedit et ex varijs floribus mella legit quibus tempore frigoris delectabilit' se pascit et nutrit. In quo signatur pt̃ labor satisfactionis qui licet in principio sit valde durus tm̃ in fine et valde fructuosus et sepe dulcedinis gustatiuus. Possunt et hec tres ptes pm̃e significari in qualibet arbore sz̃ maxime signari videntur in vite. Nam in radice que est amara et latet sub terra contritio est signata que est amaritudine plena et latet in aia soli deo nota. Item in germine vl' in trunco qui a radice exit et visui exterius se ostendit et radicis signum interius diuentis existit signatur pt̃ confessio oris q̃ a contritione interiori si est vera procedit et occulta cordis in lucem adducit aie interius diuentis probabile signum existit. Item in ramis et fructibus arboris pt̃ competenter intelligi satisfactio operis qz fructus qui ex radice truncoqz procedit bona opa sunt q̃ contritioet confessio efficiunt. Istud idem videre possumus in quolibet semine. Nam frumentum granum terre commissum primo anq̃ viuat scindit et sicut dicit aplus moritur. in quo contritio designatur qua cor scinditur. prius moritur et ad vite gratiam reparatur. Vel ex grano sic mortuo et conciso germen procedit in publicum et foris procedens visui qz se offerens semen viue manifestat. in quo confessio designat qua peccata produnt in publicum adducit et cor vita gratie viue comprobat. Est ergo confessio probabile signum q̃ aia intus gratia viuat et q̃ culpa peccatis sit interempta. Sic ex germine sic foras educto seu ex ipa hasta ex germine diuata spica plurimum fructuosa contra volucres exit armata eo q̃ sit quibusdam aruspicibus communita fructibus bonis plena. q̃ satisfactionis opus est significatiua eo q̃ bonis operibus et fructibus constipata contra dyabolum ferat arma quibus in morte se muniat et in vita. Ite possumus aliqualit' has tres ptes pm̃e in contritione inuenire. Nam contritio sic est ideo dictum qz terreat vel reddat attonitos audientes. quia et timor de pena facienda sepe terret peccatores. Ergo diligenter attendendum est q̃ in contritione primo est nubis scissio et diuisio in quo notatur cordis contritio qz sicut ventus inclusus in nube ipsam scindit et diuidit sic ventus gratie inclusus in habitaculo aie eam per dolorem penitentiae lacerat et disrumpit. Unde dicitur per prophetam per iohannem ybam. Scindite corda vra. Item in contritione est chorus ratio q̃ non est aliud q̃ ex disione prium nubis ignis generatio eiqz in nube aquosa extinguitur q̃ sua subitaneitate illuminat mundum humanum perterret aspectum et scissionis nubis est intelligentibus verum signum. Et in hac chorustratione confessio designatur. qz dum peccata occulta in lumen ducuntur. cordis scissio pressisse notatur et sacerdotis animus ex admiratione tremitur. dum audit q̃ bn̄ penitens confitetur. Et est hoc nobile q̃ licet prius appareat chorustratio q̃ contritio quod est nubis scissio. tm̃ chorustrationem precedit nubis laceratio. Qz licet confessio prius nota sit sacerdoti q̃ contritio precedat tm̃ dz ipa cordis diuisio sine qua nulla est ipa confessio. Tertio et in contritione sepe fulminum et pluuie consequitur in quibus notatur satisfactio eo q̃ pluuia latmarum magnos fructus penitentiales effi

Contritio est pm̃e significatio

nat sicut her cōmunis pluuia terrā fecundat et fulmen dū cadit opa mira facit que nō videntur opa nature sz tm diuine potēte sicut ego i libro de exemplis naturalibus circa finem multa mira eq opa me recolo posuisse. Quia nec ipa opa penitentie sūt opa natue sed grē. Et ē hoc notabile q nubis diso fit a vento i nubibus iclusoq nūq i aia pt ēe cōtrio n a spū sancto qui ē ventus vehemēs qui i aplos irruens actuū pmo eos linguis oim gentiū fecit ēe loquētes. Item ignis qui est adustiu seu vritiuus et se tangentiū afflictiuus. i multis tm consolatiuus pt ēe pme eria significatiuus. qz pma sic vrit et puniit q tm consolatione induat sicut i priori distinctione patuit. Dicit et i igne tria trium partium pme significatiua. Nam ignis purgat occulta maifestat et metalla examinat seu pbat. Nā purgatiuus ē vi caloris. maifestatiuus grā sue lucis. et pbatiuus ar magnoz opum effectiuus vi actionis ppie virtutis sue. Dic vere et pma ignis est. qz purgat per cōtritione. pandit occulta et publicat per confessione et pbat ar magna ē opans per satisfactione. Opa ei satisfactoria cū sint valde penalia marie sūt penitētiū pbatiua qz vt gregorius dicit. Pbatio dilectionis ē exhibitio opis. Iter quod pauci sūt valde pēitentes qui i satisfactione nō trepidant. Item mare qz tumultuosum est qz vndosum qz magnis ventis exagitatū ar ab eis nūq conquiescit ē pme significatiuum eo q pme status magnis periculoz iteruisibus ar tempestatū ventis validis exagitat. Verū i hoc mari inueniunt tria trium pcū pme significatiua. Nam mare ē amaru eo q sic calore solis feruido adustum et sua ē purgatiuū et sibi turbatiuū et est foris omnis immūdiciē piectiuū et ē vndarū iter se contussiuū et cōfractiuū et arenarū ar lapidū collectiuū. Dic et mare pme per contritione aiam amaricat turbat et purgat. per cōfessionem omnes turpitudines iacit foras et per satisfactione se cōtundendo et carnis vina confringendo lapides piter et arenas bonoz opū congregat et i tumulos coacervat. Nā i lapidibz opa fortitudinis. i arena que frigida est et sicratiua itelligunt virtutes q pma cumulant et bonis opibz conseruāt. Nā licet diuisi lapides diuisas habeant significare virtutes ppt diuisas quas hnt ppetates tm de lapidibz loquendo cōmunit p sua soliditate et firmitate. dona significat patiēte et cōstantie. p sua frigiditate dona continentie. et per sua aspitate opa pme. Et nota hic q arena i mari hoc cōgregatu ē pma lis grie significaña. et hoc ppt plura. Primo qz ē basilis et metallis rubiginis abstersiua. qz aque amare ē dulcoratiua et ab omni turpitudine purgatiua. et qz ē maiinoz fluctuū frenatiua. Dic et spiritalis gratia aias a culpe sordibz purgat amaros cogitatus eiusdem dulcorat et diuina iracundiam nobis frenat et deū nobis placat. Et domus pmam nobis significat qz domus sicut dicit phus ē cuoptectū defendens nos a raumatibz et tempestatibus. Dic et pma calores luxurie noxios superat et tempestates temptationū declinat qz hominē pēitentē sup solidam petrā firmat vt nulla eū flumina nulla ve ventoz procella eiq domū deiciant. sicut her ait vm°. Verū i tribus partibus humane domus tres partes pme

Ignis est pme significatiuus

Mare est pme significatiuū

sunt designate. Nam fundamentum
qd est domq principium et domus to
tius sustentamentum et sub tris ab
scondituū cōtritionis est significatum
qr ipa ē edificij spiritalis ignū hoī
bus occultū intrinsecus deo notū quo
nō precedente edificium frustra fit et
quicqd fuerit attemptatum. Sicut
sicut sunt frustra muri et tectum
sine pambulo fundamento sic nulla
est confessio nulla satisfactio ni pre
cedat i corde cōtritio. Nūqd pr ar
bor virescit flores producere et folia
desiccata radice. Sic nec arbor pme
sine contritionis radice. Hi paries
qui de tira egredit² foras fundam
tū pressisse insinuat et qualis ma
teria sue domus sit manifestat
recte confessione significat q est
cordis manifestatiua et qualis sit
domus conscientie panditiua dū
petā latentia producit in lucem. Ter
tetū quo totū edificium cōsumat²
i quo ab omni nocumento seruat²
ē satisfactio q ē domus pme cōple
tiua et omnis boni interioris cōser
uatiua dum carnē ieiunijs domat
primū dacione elemosinarū sustē
tat ac diuina iracundia placat
pre et per cōsequens ad acquirendā
gratiam inclinat. Ob quam rem
satisfactio ē i mirra signata eo q
mirra sit vmiū nectiua sit ghistq
amaricatiua sit et corporis a put
dine pseruatiua. Sic et satisfactio
aiam amaricat dū ieiunijs carnē
domat vmes corpis nectat dū ora
doct vigilando demones fugat
a putredine oim vitiorū purgat
et cōseruat dū elemosinis opa
vinosa multiplicat. q̄bus vt non
amplius cadat diuinū auxilium
ad se vocat. Posset cōsiderari q in
mirra signata est prima. qr sicut
mirra vnius est corporis sic et
penitentia animabus. Iraz i amari
tudine que ghistū amaricat acipe
cōtritionis cordis q amaritū efficit
ghistū mentis. In eo aūt q mirra
vermes ventris occidit acipe cō
fessionē oris q dum petā abscondita
pandit ad petra quodāmō
ea interficit. Nam verecundia que
ē i omni confessione est magna
pe pme et ideo destructiua est oīs
pene q precedentis sequela ē culpe
In eo vero q mirra a corruptione
custodit acipe satisfactionis opis
Nam bona opa arma sūt spiritua
lia vtriq valde potentia ad corpq
subiciendū ad mundū contempnendū
ad diabolum effugandū et per
cōsequens ad se i proposito conser
uandum. Item prima i tribus pri
bus suis i castaneis nucibus ar
ineis alisq solibus ē signata
eo q i his omnibus quedā ad mo
dū dulcis fructus i fra tres pietes
ē contentus i quibus videlicet parie
tibus contritio cōfessio et satisfactio
designat. Nā primus pies q dā ē
valde subtilis pellicula aliquantu
lū sub amara interius latet et nu
cleo imediate adheret vt experien
tia ipa pbat et hic paries a nucle
lis fructibus facile separat² sz ve
rustus sic tēliter heret vt ab eis no
facile disiungat² nisi prius aquis cali
dis relaxetur. Audisti verba sig
nificia. Quid est hec pellicula
subamara nisi cordis contritio. La
tet nāq interius et cordi adheret te
nacius. Sed i hac cadē pellicula
qr ē subtilissima pt signari interior
latens culpa eo q semp oibus
spiritalibus hominibus quantūcūq perfectis
aliquid vitio sitatis adhereat.
hec ē facile a nucibus separabilis
eo q facile contritā² et ad deū
facile conuertant qr facile recedit
a petro nō ductus assueto. vel
i consuetudinē nō deducto. Sed
a sentibus qui petrū longū transeūt
i vsum nō sic facile separatur

Prima signata ē i castaneis nucibus 2 cetera

qz nō facile ab vsu recedunt. Et
ideo in hys regitur vt sepe aquis la
crimarum fructibus balneentur
Et ex hoc habemus sensibile qz vide
hodie solos iuuenes ad religiones
accedere. Nec volo mireris si pelli
cula hec amara iquam amara. con
tricois sit gtie significatiua et hec
eadem qz subtilis et culpa cordi
inherentem significet eo quod res vna
et eadem secundum diuersam varietatem
et diuisionem et quia secundum eandem pie
tatem aliomodo sumpta pt significare
diuersa. Sic leo in sacra scriptura nunc
diabolum significat nunc xpm. Et ho
idem iuuenes in serpente. Secundus
paries cum queda testa fortis et dura
magis a nucleo separata et inter duos
alios parietes medius cum nuclei con
omnia nocentia defensiuus quia tm si
confractus fuerit et apertus ad dulce
dinem nuclei non pueritur. Hic igit
secundus paries seu hec testa ypocri
sia supdicta confessionis cum significa
tiua. Nam confessio videt hoibus val
de dura cum oporteat sicut alteri pandere
pandere oia sua mala et cordis apa
re secreta. Et cum a nucleo separata
et in medio duorum parietum constituta
qz contrario eam perdit et immediate
nucleo dilecte gratie se connectit. et
satisfactio tertio loco succedit. Et
igit hec dura testa frangenda seu
aperienda. eo quod vnusquisque sui ore apto
pandenda et psbitero confitenda quia
nullus dulcedo tibi discernitur aut
sentit ab eo cui ab antea non apit
Nam vt triticum sup si castanea corio
seu cordo hoc piere non apto in igne
ponat mox foras cum sonitu magno
repellit. Sic si non ante confessus in
igne pme fuerit foras a deo repellit
vt indignus et tanquam non verus penitens
iudicat. Tertius pies cum quada cortex
in castaneis spinosus in nucibus ama
rus et in pinus valde durus satisfac
tionis in hys oibus significatur eo
quod satisfactio vera hi fiei p opa
penalia carni dura punctiua
aspera et amara. Hic autem cortex
seu paries cum cum alys parietibus nu
clei dulcissimi contentum munitius
et custoditius qz per opa penalia
carnem rebellem domantur custo
ditur sollicite gracia per contrico
nem in principio acquisita. Et cum nobile
quod hic cortex a nucibus viridibus dif
ficile separatur et facile valde a
veteribus quia vt ad sensum communem
hugoi dura opa quibus carni sunt
aspera tm a iuuenibus illis assue
tis sicut assumuntur facile ita etiam
et facilit portantur ita vt difficul
ter valde a iuuenibus ypt assuetu
dinem separetur. Dz ab hoibus in
deliquis antiquatis p occasione quam
cum facilit deponuntur. Facilit ei
iuuenes religiones onera sumunt
et facilitet tolerant assumpta. Vn
isti sunt qui portant onera diei
et estus que vix vnquam addisce pnt
ia senes. Et est notabile in amig
dalis qz dum sunt recentia facilit
in eis hy tres parietes comedunt
nichilqz ex eis abiat qz omes sapidi
gustui inuenunt eo quod pma quantum
ad ia dictas tres ptes suas iuue
nibus valde facilitet cum tolerabilis
Dz si amigdala inueterent paries
indurat et exterior totus abiatur
qz senibus indurat in malis et
confessio sit valde dura ypt scele
ra multa commissa. et satisfactio
qi eis impossibilis facta et visa vt
frequent ab eis abiicienda iudicetur
indebite. eo quod carne p senium
fracta et viribz destructa non sub
sint vires ad onera pme suppor
tanda. Cum et quilibet hois etas
vix ad ypria onera portanda suf

ficiat quō illa etas ~~hic ad ipsa~~
onera decrepita iam rute rugata
carne scrata opa nua pr̄sus v̄
tute priuata triū p̄cedentiū etatū
pr̄ā vl' satisfactoria opa pitie
rū suis portare poterit. Itaq; vt
ex omnibus p̄cedentibus concludā
iam infra tres dies supdictos
si qs manū i miserit. Volucit dilig
gent iquire nucleū inuenet dulce
dinis i carne. qz aia va contrita.
deqz confessa post satisfactoria opa
dum incipit sentire dina supra se
sepe rapta ea bona degustat et sen
tit que nullis exp̄mi possent vbis
Ergo ts parietes hy pme sunt
illi tres dies post quos p̄ncipe
cōcorū suspenso regis pincerna
suo restituit officio vt ferat po
culum pharaoni. Genes. xl. o
quia post cōplera pmam p̄ncipe
philosoru dyabolus a tempt̄ato sus
pendit corpus subiecit et animus
dominis officio restitutus deuoto
nis ppinat vina dulcissima suimo
regi. Item isti sunt sicut illi tres
dies de quibus filij isrl' dicebant
Exodi. v. o. Viam triū dierum
ibimus i deserto vt immolemus dnō
deo nostro. Item sunt tres illi dies
post quos de ventre ceti beluecq
marine ionas ppha foras exiuit
et ninuitis penitēcia p̄dicauit
quia per tres has pme pres a dya
boli ventre eripimur xpi corpori
commiuir vt digni pmam p̄dica
re incipiam. Item isti sunt illi tres
dies post quos dns i templo inuenit
q inter cognatos et notos non
potuit inuenire. Luce ij. Item sunt
illi tres dies qbus mortuo dno
lugebant apli vt ad resurrectionis gaudia
puenirent. Xpus i corde mortu
dum prim morte cōmittit sed pq
tres dies hos i corde resuscitatur
Sicqz luctus i gaudiū qmutatur
Isti et sunt tres illi dies post
quos leo de tribu iuda rugitu
mirabili filios suscitat mortuos
i pries qz et leo sup filios quos
lena parit mita priuatos trio
die rugit et sic eos ad vitā redu
cit. Item isti sunt tres illi dies
quibus vrsa filios quos deform
es peperit lingendo format et
perficit vitaqz adducit. Sancta
sancta mr ecclia filios qos peperit
culpa deformes docendo hys
tribus diebus informat qz eos
gracia perficit et exornat. Item
isti sunt tres illi dies p quos
pellicanus aues filios quos a ser
pente morsos mortuos inuenit
a prione sui lateris et effusione
sui sanguinis vite reddit. Et
qs est pellicanus solitarius i tecto
nisi xpus qi ab omnibus delictus
Dn ipe dicit i psalmo. Similis
factus sum pellicano solitudinis
Hic tribus diebus efficiata sui sanct
inuis filios mortuos ab antiquo
serpente per culpa reducit et restituit
ad vitā. Item isti sunt tres illi dies
per quos fenix igne cōbusta et i
cinerē redacta ex cineribus ipsis
surgit ac alis assumptis i aliū
volando se erigit qz anima mor
tua et incinerata per culpa con
trita et confessa per satisfactionis
digna opa alas assumit quibus
se eleuat a tremis et ad bona su
perna erigit. Ultimo isti sunt
tres illi dies post quos panthera
a sompno consurgit et tantam
odoris fragrantiā de se emittit
ac spargit q omnia aialia ad
se trahit. Solus odorem huiu

draco fugit et eum ferre nō valeō
i cauerna se abscondit. Animal
pantera signata ē eo q̄ sit oim
sub celo creaturaꝝ pulcherima
tota i supficie oculata que dū
dormit i culpa post hos tres dies.
culpa purgā odorifero suo exemplo
multos ad pmam animat et solum
dyabolum prul fugat.

De contricōe nunc dicendum
capitulum.

Distinctio octaua. docet q̄ primo
est de pcō dolendum.

Ipso de pcibus pme
i cōi videndū ē de
eis i spēali. Et
primo de cōtricione
dicē restat cū ptes
alias dignitate et tpe antecedat. Est
ei dignitate nobilior eo q̄ ipa ab
alys nō dependeat sz alie ptes ab
ea pendant. Nā nlli dubiū sapiēti
quin ubiū oris sil et opis pendant a
verbo cordis. Cum cor sit membrū
simul natura primū sit nobilitate dig
nissimū. sic contricio que ēē habet
i corde ē illis dignior partibus pme
que cōsistunt i ore et ope. Ipa contri
cio ē ceteris efficacior et vnite sublī
mior qz aliqn i casu sola sufficit ad
salutē sz nūq̄ valent alie sine contri
cione. Ipa contricio ē ope prior eo
q̄ prius et tpe et nata sit motus cor
dis q̄ oris et opis. Ergo nondū ex
hys premissis q̄ contricio ē primo re de
untibus bonoꝝ oim iniciatiua. Nā
cor vt practicū ē mēbroꝝ omniū ge
neratione primū ē influencia maxīm
vite motus qz principiū q̄re nrē est
cetcos motus i corpore illū pendē
motū q̄ principaliter radicat i corde
Ergo cū contricio sit cordis mot

diuina gra excitatus nrīo alioꝝ
motuū ē primus. Nūq̄ nō causa
suū naturaliē pcedit effectū
Cuō radius solis erit si sol
non presseit. Nūq̄ planta flore
bit si radix i terra nō fuerit
Nūq̄ pūū fontē riuulus pcedē
poterit. Nūq̄ aiam sensitiuam
sensus aiare valebit. Nūq̄ pē
palmes pcedē vitem. Nūq̄ arti
ficiū pē pcedē artē. vl opus ma
nuū operātē. Nūq̄ exemplatum
i pūs poteit ēē exemplar. Innu
mera sunt exempla hāc veritatē
pbancia p voluo a pdicandis
cogitanda. Ipaz contricioē non
pcedente i corde frustra cōfessio
fiet ore nec satisfactio vera po
terit ēē in ope. Cuō ei illum
hoiem absoluere poteit sacdos q̄
diuina potencia nō absoluit sed
tz potius alligatū. Cuō illū ab
soluet a reatu tēporalis pene q̄
pene alligatus ē etne. Ipe quō il
lū absoluet a pena q̄ pius non
fuerit absolutus a culpa q̄ ē pene
causa. Ergo si solus deus i cō
tricione cordis a culpa et pena
etna absoluit pene tpali reliquēs
hoiem obligatū sup quā solum ē
vtus sacerdotalis clauiū. quod
illi confessio facit quē cordis con
tricio nō absoluit. Nā tā excel
lens opus ē hominē a culpa ab
soluere vt nulli possit concedi tā
turē cū sit opus i finite potencie
cuiq̄ creaturā capax ēē nō potuit
cū sit creata i mensura et pondē
Constat ei q̄ culpa ab aia non
repellatur nisi p gratiā qz omnis
actio ē a cōtrario q̄re nūq̄ a sub
iecto vnū cōtrariū remouetur nisi
per introductionē alterius. Sed gra

rū sit diuine actionis nō nature
nō educta de principijs alicuius sub
stancie a solo deo per creationē
nullo hī precedē. Quia cū iter
aliqd et nichil sit infinita distā
cia nulla virtus pt sup hanc distā
ciam ni virtus simplicit infinita
quare solius dei ē donare gratiā
et per cōsequens destruere culpā
sz hec vt dictū est sola cōtricio
ne remouet. ergo ipa nō pcedēte
frustra i ceteris ptibus duabus
pme laborat. Nullq ei pfecte re
mouet herba a tra ni fuerit
radix euulsa. sz radix oim ma
lorū ē i corde. ergo nō pt peccatū
remoueri pfecte ab opc et ore ni
pus fuit exstirpatū a corde. quāc
nec dimitti pt pena ni pius dimissa
fuit culpa q totus culpe est ra
dix et causa. Dz culpa sola contri
cione deletur. qre necē est vt cō
tricio i pme fundamēto ponatur
fundamēto ei nō stabilito i dāp
nū opantis parietes erigunturi
nfirmitatis causa nō purgata. sz
ex negligentia derelicta. frustra
laborat q libet medicina. qz rei cā
omissa. nullus ymq cōsequitur
effectū debitū. In dampnū suū
eger medicinam accipit purgan
tia et humoris noxij expulsiuam
si nō pcesseit du medicina q est
crude materie digestiua et ppa
ratiua ad exitū. Quia sicut ypo
cras dicit digesta sunt mouēda
nō cruda. Unde breuit ego con
cludam q nūq fuit posteriora vtili
ter omissis prioribus et maxie cū
pora necessario posteriora pcedūt
Ergo an omia necessario purgan
da sūt corda qz radice arboris bn
purgata tota fit arbor bona siue sa
na et q pius fuit fuerat i ferta

Quare iuē phica documēta et dog
mata qui mederi arborū corporī
bus volunt i earū radicibus clauos
figūt vt du noxius et supfluus
humor eductus fuerit ex radice
vniuersalis sanitas cōsequat in
arbore. Unde et aplus. Si radix
sancta et rami. Ergo a cōtrario
sensu si radix infecta et rami p
cōsequens erūt mali. Non ei potest
aqua riuuli ē munda et sana si
fuerit i fonte corrupta. Nōne do
lente capite nectū est oia mēbra
dolere vel languē. Ergo nectio se
quit ex oibus supdictis q ni pius
mūdentur corda nō possūt ora
mūdari vl opa. Ecce cū cōtricio
sit radicis humane renouatiua res
tat q est oim bonorū iniciatiua
q̄m ad redeūtes. tē.

Contrio ē peccatū oim purgatiua

Capitulum C xxiv

Secūdo cōtricio ē oim sor
dū ab aia exterminua. Pec
catū ei qz cū delectacione cōmittit
nō sine dolore dimittit et purgat
quia cōtraria solū cōtrijs curat
Nā mlier q cū delectacione cōcipit
nō sine dolore et angustia magna
parit. Dic et pcm qz cū delectacione
pficit nō sine aīe dolore expiat
Amara ē herba que stomachum
purgat. sicut pz i absinthio et
qbusdā herbis amaris. Nā et ob
hanc cām pceptū fuit leuitis qo
vt mel i sacrificio seu holocausto
p pcō nullatenus poneret quia
ea que purgant pcā nō dulcia
sunt sz amara. Ex amaris ei
cineribus lixiuū fit amarū con
tricionis aīe significatiuū quod sz
oim sordū a capite et vestibus
remotiuū. Hare est qz ē amarū
cōtricionis extat significatiuum

eo q̃ ppt̃ amaritudinẽ aut salsedinẽ
stabiei et pruriginis sit abstersiuũ
quia cũ carni dolores inferit pru
ritũ extinguit et ~~desicc~~ desiccans
superfluũ humorem eicit a se sor
des vl' aliud quodcũq; ĩmũdum
ni fueit aũ turbatũ et ventorũ
ĩpulsu fortiũ agitatũ et ipã sua
turbatione contussum adeo fit li
tidũ et trãquillum et ab oĩbus ĩ
mũdicijs expurgatũ vt eius alonge
videat homo fundũ. Sic oĩno et
cõscientia sordida nõ purgatur ni
contritione cõtussa et vento gratie
agitata quibus adeo mũda reddit
et placata vt nichil ĩ ea latere va
leat sordidũ vl' ĩmũdum Vnde
cõtritio nõ est aliud q̃ dolor volun
tarius et subitus ex considera oc
malorũ et diuina gratia excitatus
peccatorũ omniũ destructiuus. Qmo
potest ee tanta contritio q̃ no so
lpa sz et pena deleat. Vnde
cõtritio nũq; e sine gra. Aqua
et amaritudo maris probat ee
creata ex feruida ĩ ipm solis inci
dencia ptes ex eo subtiles eleuat
et grossas ĩ eo relictas fortiter adu
rentis. Vn ei ĩ cineribus tãta
amaritudo est ni ex nimia ignis
adustione. Ex hac eadẽ causa
prima est amara et io stabiei de
siccatiua q̃ subtilibus ptibus
separis ab ea vi nature deglestiua
forti calore q̃ remanet adiuuat
ptes et ĩ amaritudinẽ cõuertit
Sic cõtritio ex calore diuine gratie
ĩ aia generata ipi aie fit amara
et io eius sordiũ purgatiua Est
ecc hor notabile q̃ mare turba
tũ omnes sordes ad litus expel
lit. Sic cõtritio omnes ĩmũdicias
ad os ducit. Vn ecc̃ tren dicit

facta e velut mare cõtrito tua
Aqua sicut mare sordes eicit
sic eas contritio ad os ducit.
Ppt̃ q̃ nullus credat se ee cõ
tritũ ecc si assint fluia lacri
marũ si renuat cõfiteri prim.
q̃ vera cõtritio semp includit
propositũ confitendi et ducit ad effec
tũ hoc propositũ si assit possibili
tas. Praz contritio q̃ sensuali
tati est aspera io est omibus ru
bigines ab aia abstersiua quia
punctiua illa lancola seu spi
na e que aperit apostema.
Na nitrũ q̃ e valde asperum
e omnis mactile a face abster
siuũ. Manus mucibus tincte as
pa indigent lotione. Facile si
quide vestis et cauta nimio et
atramento infictur sz nõ facile
expiat. Facile vinũ corrumpit
sz nõ facile sic repat nt sic
facile expiat. Nam facilius
a medio declinat q̃ ad ipm q̃d
postea reuertat. eo q̃ facilius
ĩ omibus sit destruc q̃ q̃d des
tructũ e repare. Vna hora p
scidit arbor q̃ mltos anos po
suit ad crescẽdũ. Ruit palatiũ
ĩ momẽto q̃d mlto tpe fabrica
tũ est Matrula q̃ facile ĩ ocu
lo generat nõ sine oculi magno
ac mlto dolore absterget. Vn
ppt̃ hec omia dicit heroĩ Ca
uendũ e vulnus quod cũ do
lore curatur q̃ aliud q̃de est
integra nauc et mersibus cuct
salus ad portũ veire salutis
q̃ nudũ ad tabulam expositũ
fortibus vndis ad saxa collidi
Et addit. putride carnes cau
terio curãtur et ferro et vene

na serpentina antidoto curat.

Contritio est cordis renouatiua.

Capitulum C.xxx

Tertio contritio est cordis renouatiua quia dum ab aia vetustate culpe remouet nouitate introducat p consequens gratie. Culpa et gratia sunt pri uatiue opposita quia dū vnum expellitur alterū introducit. Nū q̄ ei cecitas ab oculo remouet nisi visio illi opposita introducat. Vmo omnis introductio alterius est expulsio. Cum ergo per contritionem fiat ab aia pulsio vetustatis et culpe fit per eandem introductio nouitatis et gratie. Ob hanc vtiq̄ rām contritio hēt ignis naturā. Nā et est ad liam quēdā ignia inflāmans sbam cordis. Quae sicut est officiū ignis vetusta renouare metalla sic est et contritionis officiū aiam renouare vetustā. Est ei contritio ille ignis qui de spencerū efficit ligns in quē fenix vetusta auis ingressa et in cinerē versa consurgit ex eisdē cineribus noua auis. Nam et sapientes agricole qui volunt a tra herbas noxias exstirpare et eius vetustate ad nihilē reducē ignē apponūt et oia comburūt et vim quamdā in terrā noua adducunt seu inducunt. Quare et noualia nouit igne arsa sunt multorū fructuū productiua q̄ dia contritio facit in aia. Nam et contritio est signū in carne illa aliquantulū venenosa que comedenda accipientibus datur vt facilius renouent. que et venenosa dicit quamara cordi sentitur dū ad inuādū ei dat. Nā et puerbium verum est dū ab aliquo comeditur qd amarū. q̄ asserat ee venenosū vl vt venenū ee amarū. Contritio et inde inuat quia amaris lacrimis corda leuat quia panus sucrid dus qui lauat renouari videtur dum a suis immundicis expurgat. Nā et aquila volens noua fieri ex vetusta pius se lauat in aqua. Habet ei aqua vtutē mūdificatiua quia dum sordes pellit nouitatis pulchritudinē introducit. Vnde elephantes dū vxores suas cognoscūt a turpitudine carnis seu carnalis cōmercij aquis se lauare nouerūt nec vnquam an lotionē ad socios redeūt. Hoc idē tyronia et leena efficiūt dū carnis actu se inficiūt. Nā et cygnus sic carnis turpitudinē detestatur vt post actū carnis quē exercet amore posteritatis vt seruare sua specie possit nūq̄ cibū accipiat nisi antea lotus aquis. Ergo tu si vis a culpe vetustate lauari et gre nouitati restitui lacrimis studeas ablui et lauari quia facies que sordibus cooperta videt ee vetusta q̄ inuari videt si fueit bene lota. Quod vtinā ignorarent mlieres q̄ sepe vetustas faciēs q̄ nouas ondunt et suis lonoribus hominū visum fallunt. Contritio est in bono conseruatiua. Cap. C.xxxi

Quarto contritio est in bono conseruatiua. Homo ei per gratiā innouat q̄ si sepe contritionis lacrimis fueit lotus in bono stabilitur et conseruat. Nonne orti et vinee fructus omnes plante in suo vigore seruātur si sepe aqis celestibus balneātur. et facile deficiūt ramusculus qui hoc fuit humore priatus. Nam et aque sunt fluēta

puteorum et fontiū gratiae. sed
terrarū i pinguatiue. et fecun
datiue. sicut seminū ingrossatiue
germinū productiue fructuū multi
plicatiue. et iteruū fortificatiue
ac etiam fructificatiue que omia fa
ciūt ad multiplicationē et conserua
tionē hominis et omīū rerū pt ho
minē. Facile ei illa cuitas capi
tur cui munienti et sacianti
aqua subtrahit et eo contra li
beratur et tuta ab hoste seruat
si sup arcē hostiles aqua hor
deruet. Quia et facile ruit aia
illa cui contritionis lacrima est
subtracta et humore hoc fuerit
desiccata. et facile seruatur in
gracia si sepe contra tela hostilia
aqua doloris fuerit pmunita.
Non aia contrita seu ad contritionē
disposita e illa caleph filia q dicā
est aca. Iudicū primo q iter petit
frigibunda. Nec ei cum duceret
ad virū fortiter suspirauit i asino
Ad quā pater ait Quid habes
Cui illa ait Terram australem
et arentem dedisti mi adde et ir
rigua. Et sequit q dedit illi ir
rigui inferius. i. compunctionē
et lacrimas ac suspiria ex dilatione
pmiorū eternorum pinguis ei et
fecunda seruat anima q hys
sepe aquis fit irrigata. Contri
tio go sicut e medicina purga
tiua i sui ingressu sic e et medici
na conseruatiua bonorū omīū in
pgressu. Quid ei pdesset per
medicinā pparatiuā materiam
vitiosam digere et per purgatiuā
ea foras emittere ni et pseruatiua
adesset et conseruaret. Ergo
contritio e pfectissima medicina
quia no solū e morbi aie cura
tiua et eius speciei renouatiua
sz etiam est i gra conseruatiua.
Nonne pungentibus spinis du
ris et asperis petris ortiū dinces
claudūtur ac sic tuti a bestiis
conseruātur. Sic et cōpunctio
bus corda pungentibus duris as
perisq; doloribus cont demōes
aie conseruat. Nonne et prudē
tes apicule alueare quo cōmu
niter viuunt quibusdam sictis
amaris i circuitu liniūt ābus
se contra omnia muniunt et ab
omni nocente se verme seruat
illese Ergo sicuti tu contritionis
amare te munias vt ab hoste
illesus euadas te i omni bono
conseruans. Iraz conscienna con
tritione mūdata et ex veteri no
ua facta e sicut aurea archa q
conseruat omnia bona i ea reposi
ta. et sicut vena illa mosaica
seruans mana. et sicut alabas
trū seruans pciosa unguenta.
et sicut illa nobilis archa q fuit
a diluuio conseruata ac conserua
tiua. et sicut archa testam contī
nens legem dinam et nauis dimb
dinis lignis instructa ac amoris
pice conclusa qua seruamur a
mūdi tempestate Et qs no libe
ter ibi bona sua recondit vbi
conseruātur opozinne et i fine
pnitant et mortuo zcc

Contrio z sordiū ostensiua.

Capitulum Cxxxx

Vinto contritionis gra z
omis sordis latentis in
aia ostensiua. Eo ei ipo q aiaz
a sordibus denigratibus purgat
et gra illustrate dealbeat et
a tumultibz vitiorū pacificat
et quietat ad se pfecte cognosce
dum ecc illuminat Nonē aq

bñ munda et clara ꝑfecte ꝗ cum
homo faciem suam intuet. Sicut ei
i veste ꝑfecte alba et i ipa materia
lactea omis ostendit macula quam
tiz sit pua, sic et i cōscientia bñ
munda veraq cōtritione munda
ta. Nonne omia ꝑfecte apparet
i speculo bñ terso. sz nō sic in
maculoso sanguineq ifectu. Vn
et mlieres vt suas maculas ag
noscant valde sua specula seruat.
Ergo et tu facias ꝗ mūdicia mētis
quod ille facit ꝗ mūdicia fede car
nis. Non facies tu ꝗ regno sup
no qd ille facit tu peccato. et
ꝗ opere peccaminoso. Non faces
tu ꝗ cōplacendo deo qd ille facit
vt placeant mūdo vl maiori. No
faces tu ꝗ fugienda pena eterna
qd ille faciunt ꝗ fugienda carnis
imundicia qua dicerent tu pes et
sordide. Verum si quidē macula i
pāno nigro et sordido nō apparet
sz i subtili et albo et mima ma
cula occultari nō pt. Sic et per
cōtritionē bñ munda cōscientia plene
omia videt se deformacia quemcumq
sint pua. sz cōscientia superficialis
et grossa peccatis maculis denigrata
et grauissima sepe peccata nō videt
Nec mireris qz vbi est lumen solis
puri i pulueribus videt hō denarium
et quodcumq aliud minimum. sz vbi lu
men hor omino defiat nō videt hō
magnum palatium. Sic et cōscientia di
uino lumine illustrata i seipsa cernit
limpidissime oia et mima vbi cō
scientia tenebris obfuscata nec
aspicit maxima. Nam puerio spi
ne p modicum contactus fauille
fauile a delicatis hoibus senectus
que tm a duris rusticis non curatur
nec ab eis lesua creditur. Mala
tm optime sanum bnq dispositum
optime discernit inter sapida et
insipida et plus sepe sapiunt amara
q dulcia. Vnde mlti sic hnt
palatum infectum vt tiam p delicias
comedentes panem detestent et ca
rnes. et magis q opm pisces
quiz eis sapiunt cineres et car
bones. Oculus vero mūdus opme
videt omia pulchra et turpia alba
et nigra mediocq colore venusta
magna et mima. sz nō sic lippus
oculus et infermus q nec ipam
lucem visibilem sumeq oculum
delectantem pt aspicere sz more
auium de nocte volantium quum
ituum nox illuminat dies tecat
lucem detestatur et tenebras am
plexat et diligit. Sic p omnia
cē credo i conscientia vel q contri
tione est munda q e pcis infecta vel
Conscia ei cōtritione plene mū
data e i aia sicut i domo facula
vl candela q sur oim que i ea st
ostensuia sive bona sint sive ma
la. Contrito e dini amoris sig
ficatiua. Capitulum Xxxvij

Sexto cōtritio est diuni
amoris et gracie significa
tiua et habita sepius e ipius
gre ꝑmotiua et feruoris augmen
tiua. Contritio ei ex diuina gra
et amore causat ex qua conuerso
amor i aia et gracia augmentat
Est ei cōtritio sicut torrens qui
nūq fluit n qn pluuia de celo
descendit. Quia et si homo abs
gracia gratum facientem sua possit
peccata confiteri et bō aliqua opari
at et atteri nūq tm pt contteri
n ex gra illa dei q facit hoiem
deo gratum. Sicut ei maris turba
tio et amoro fit a vento et sicut
eius amaritudo ex actu solis vrente
fit et feruido. ꝗ vt sup plenius
dictum est. sic cōtritio cordis ex

vento diuine gratie veit. ex actoē
feruida veri solis. Contrito g° diui
ni amoris et diuini aduentus ad
aiam signū est. Dñ videm q q i
sero qn sol a tra recedit et qn pos
tea a tra redit. redit tur ros
ad tram descendit q ē tre fecun
datiuus. germinū nutritiuus. flo
rū et herbarū ac fructuū productiuus. quia aia de recessu solis di
uini qui ab ea pr̄ peccatū discessit
et de eius reditu quē q̄busdā mo
tibus cordis sentit compunctiōis flet q
amaros gaudio mixtos fundit
Ex amore g° contrito venit quā
idcirco aia gerit qz eū offendit q̄
dilexit. Nonne materialis hic ignis
fumū resoluit ex lignis incensis
q dum oculos tarmq̄ tāgit lacri
mas ex eis pducit. Sic diuinus
amor q ignis est aie peccatis dū
i ea flāmas suas emittit fumū
cōpunctiōis ex ea resoluit. qui ama
re eā gemē facit. Vt hanc tam
nullus peccator ē contemptnēdus/
nullus iudicandus/qz sepe fortius
cōtentū et verius qui sentit se per
casse graiuius ita vt i eis implear
quod diuinus testat aplus ingens
Vbi habundauit pcm seu delictū
superhabundauit et gra. Ex m de
daud igr scissio q turpia magnaz
pcā commisit. et tn tāta gram
a deo obtinuit vt sup omēs regres
eū famosum efficeret ac de se
dnm nasciturū p missionē accepit
et quicqd deus posteris eq̄ ferebat
pr̄ daud seruū suū ipē facere
pr̄stetur. Aplus petrus q̄nto t
pius retis veritatem negauit tnto
dū amarissime flere cepit. aplio
rē gram obtinere meruit q̄ et p
retis ipm mūdo famosum p fecit
Nunc ex oibus sic lupus rapax
vt paulus q spirans corde mi
nans ore/credens ope totus cōt
xpm ac eius discipulos seuiebat
nec pcepti ad hoc expectabat sz
se ingerebat sicut actuū ix° cōtinet
Ex qs tātam gratiā apud xpm
inuenit vt paulus. Quis tāta fecit
p xpū vt paulus. Nempe ipe
plus omnibus laborauit. Qui vult
laudes pauli plenius agnoscere sancto
rum libru legat que de laudibus eq̄
fecit. vbi eū nō solū p fecit hōibus
sz etiā supnis agmibus asserēs
nullā gratiā fuisse i sēs q̄ pfec
i aia pauli non fuit. nr vlti vm
q̄ hoim x^m tociens apparuisse vt
paulo qui et adhuc mortalis ad te
lum tertium raptus fuit. Nonne sāc
tissima magdalena que ī vt gregorius dicit. septē demonia habuit qz
amusis. vitiis plena fuit. singu
larē gratiā apud xpm pmeruit quā
suā pnuntiatricē effecit. quā aplorz
apl'am fecit quā xxx^ta annis con
tinuis absz cibo et potu corpali in
solitudine sustentauit. quā et sp
cōtra omēs murmurantes de ea de
fendit. Ex m hic potes ponere de
sancta maria egipciaca. de sancta
theodora. de sancta pelagia que
margarita ē appellata. de sancta
thayse meretrice. In legēda istarz
hec exempla reqre. Sz quid p anti
quā discurrim q̄ qn et nra tempo
ra hys exemplis sunt plena Nam
vt de mulieribus taceam p experiencia
certā vnū referā i alymania fac
tū publice huius sūe pbatum.
Nam fuit ibi homo scelerantissim
hoim olim q̄ pter hoc q amore mi
serabilū rubaldorū ludebat ad
sardū quandā suā carnalē soro
rem concubinā accepit et qua plu
res filios suscitauit et genuit.

Cuiz illa mortua fuisset a sorore
rem p eadem nephando gnuerio
supduxit cui placet dū volunt ob
filios quos suscepat ex pore oendit
Cuiz parentes adhuc viuentes cū
de facinoribus tātis arguerēt ille
i eos vt fera desemiens ābos gla
dys trucidauit / Cuiz p talia fla
gna vitam cunctis i famē deducēt
audit semel vt epō commutare illuq
pdicāre assistēt qui adeo omnēbus
gratiosus erat q ex ēmotissimis
terris ad eius pdicationē homines
concurrerēt infinitiqz vndiqz. Cuiz
maxīo ppl'o pdicaret assistente hoc
pessimo iā p fato diuina gra illius
corde tacto valdeqz cōpunctus surrexit
i medū et se prclamans coram omni
populo maximū oim pctorū pmaz
postulauit. Cui epus pdicās aut
fili sustine paciēt donec pdicatio
cōpleatur. Sicqz audiā te diligēt
vt cupis. Cuiz hys auditis homo
resedisset et epūs sue pdicationis
feruentissime resumsisset propositū
ille ferre pondus doloris i cruciatus
concitat non valens mox exurgēs
i medū reclamauit ac instanter
pmam sibi poposcit dari pctori
p maximo Cuiz omēs i eū respicēt
ac acrit eum obiurgarent cur
cōe bonū i pediret oim ille qz rese
disset tristis. et epūs interī pre
dicare repisset ille motus a gratia
concitatus iā vltra sustinē nō va
lens clamans surrexit e medio et
penitētiam tātū qui moreretur
exposcens dum obtinē quod peti
uit nō potuit cursim ex ppl'o fugit
foras et quādā intrans ecclīaz mo
nachorū se an altare pecit et cor
de p dolore discisso continuo animaz
exalauit Cuiqz cū möchi sic mortuū
iuenissent dū eis de ipius pmā
nō constaret cū nō in cymiterio
posuerunt sed i quoddam fossatū
ipm velut tradauer putridum pie
cerunt. Tunc ipa succedēte nocte
dōo sanctissima mr dei cuida mō
cho semoru apparuit dicēs ei Ad
ē hor quod heri fecisti. Ubi pci
ui sanguinis filij mei posuisti.
Leuare ipm in cymiterio nō sepe
listi Cui möchus aut Domina pce
nobis quia sic eū piecimus co q eū
cē penitentē nescimus. Tunc illa
aut. Peitentiam cū instancia petit
quā obtinē nō potuit et i tm se of
fendisse deū indolui q cor eē per me
diū scissum fuit Tunc möchus i
visionem a ips nūciauit ac reuc
lauit. Et cognito per epm iā dictū
q instanter penitentiā petierat
scrutari volentes si vera p oia
visio fuit eū per medū scindi fe
cerunt et cor eius per medium
scissum inuenerūt. Itaz vna cū
fratribus accedens epūs eū de
loco i quē pcectus fuerat leuauerit
et sepulture cū multa reuerēcia tr
dideruī. Ergo i isto veracissima
apparuit cē aplica sentēcia q vbi
habūdauit delictū suphabūdauit et
gratia Nam et viridia quidē lig
na que cōe humoris signant cor da
tanalia venenoso humore i frecta
q ipus ignē tardius q sicca ppter hui
humore recipiant postq fuerint
igne i flāmata i cale fiunt fortius
valde q sicca magis qz calefaciunt
pxima sibi loca et maiorē vnqz
ex fumū resoluit ex se q arida
sunt sicca. Ed adde iā dictis q
totiens sepe habita et feruoris
gratie augmentatiua. qz est sicut
arboris virtus intrinseca que bū
ficio solis adiuta arborē augmētat
i altum et latū expandit et ordi-

mat ac disponit in ramis virescere
ea facit in frondibus odoriferam
ea reddit. et pulchram in floribus
ac ea vtilem reddit in fructibus
Per p omnia contricionis virtus mi
ra cordis intrinseca aie de supnis
infusa et diuini solis influencia
roadiuuate aiam penitentem eleuat
ingrossat et auget incremento virtu
tum p discrecionem ordinat eam
in ramis p in membris et sensibus
per honestam morum composicionem
virescere facit in frondibus p ver
borum discrecionem redolere facit in
floribus per bone fame et opinio
nis extensionem et vtilem reddit
in fructibus p vtiosam operacionem.

Contrito cordis dulcoratiua

Capitulum Cxxxvii

Et primo contricio quia
sensualitati sit amara
et tm dulcoratiua mentis et conscientie
pure. Nam carne et spiritus sibi
inuicem aduersantur. que quod est
amarum carni fit dulcissimum spiritui
Vnde augustinus dicit ac est per
experiencia pater q penitens de peccato
dolet et de dolore gaudet. Et quid
miraris. Nam apes ex amarissimo
absinthio dulcissima mella legit
Nonne vna et eadem medicina que
ex pbatur amara palato fit dul
cis ac vtilis stomacho variando.
Nempe contricio amara carni sz
dulcissima menti et illud manna
dulcissimum pilo tonsum q in deser
to pme dei filij nutriuntur. Ad
lucz cet sapidissimum viris tame
carnalibus in nauseam versum est
murmuraueruntq acrit contra deum
allea et repe mane ponentes. Est
ergo contricio cordis mel mentis dulcis
simum in aere aie recollectum diuino
igne in corde decoctum gustus aie
refectiuum. conscientie impure mun
dificatiuum et vitiorum ab anima
expulsiuum. Quid est mel hoc
materiale. Nichil omino dicit esse
aliud nisi ros in aere generatus
celesti ibidem calore decoctus seu
digestus ac in dulcedinem commu
tatus cuius vtus et efficacia val
de naturae est consona et amica
stomachi amiu dificatiua dentis
relaxatiua et turpitudinis expul
siua. Sz nota q qui nolunt mo
destare contricionis hec pmalia
pter amaritudinem quadam quam habent
in eis admixtam ad amaritudinem
illam venturi sunt q nulli dul
cedini est comixta sz infernalibus
erit etna. Vnde richardus de scto
victore exponens illud ecclastici v m
omia flumina intrant mare sic aut
omnia aqua hat amara et fluuia
dulce. Quid est igitur inquit omia
fluuia intrant mare nisi omnem dul
cedinem temporalem terminamus in
amaritudinem. Quid est ei ama
rius morte q finis est dulcis vite
Nam ab ipsa morte tuti iusti ca
pient mors illa ipsa impiorum sed a
ad quam velint nolint ipsi tunc
venturi sunt ex q in dulcedine
mundi viuunt et expiri nisi amaritu
dinem pme nolunt. Tales ei sunt
filiis murabolanorum arboribus
quorum fructus cum prius sint dulces
ac sapidi in fine tm sunt valde a
mari. Contrito tota spiras
et ad etna cam. Cxxxv

Otauo contrito est instra
ctiua et aduisantiua omium de
clinatiua et tota ad celestia spi
ratiua Ista ei duo facit ho
minem penitentem fortiter ambu
lare et currere. qz ad parata sibi
bona sempiterna alacriter currit

pfecte cōtritus. Nā cervus be
lontare. nimia sitiu cursus hostiū
canū declinat intrā suos et ser
pente venenoso commesto per
amplissimos passus ār saltus
currit ad fontē de eodē cont
veneni materiam potaturus.
Quis est ille qui currit velo
cius/ad bracium i via positum
pius venit. Dir vir pēitens
et contritus per viam vere
pme currens ad bracium supnū
et celeste cū contrariis meritis
cursim vadit nr i hor cursu
quesit sz furiosus cōtinue cur
rit ar adversantiū demoniū
ictus fugat et vitat et fonti
supnali appximat sic qz ro ypha
sitibundus ceclamat Deus do
min fortitudo mea et ponet
pedes meos qi cervorū Et item
illud Quē admodū desiderat
cervus ad fontes aquarū ita
desiderat anima mea ad te deū
Dicitur aia mea ad deū fontē
vivū qn veniam et apparebo an
faciem dei Nec miremur si aia
sic cōtrita sic igne divino accensa
ad fontē aspirat cinū qz cervus
dum canes adversarios fugit
dum currens nimiū incalescit
i fluminis aqua se pcit i eq
transire vires recipit recuperat
et resumit. Anima qo pēitēs
et cōtrita tāq ad locū ypzium
tota semp aspirat ad deum qz
requiem nō inuenit ex eum Nā
si nullū est inuenire corpus quod
suū locū per nam nō appetat et
ad illum toto posse nature nō
tendat ita vt alibi nō qescat n
violenta teneat quid miraris
si aia creata dignissima sit loci
amenissimi cupida ad quē ob
tinendū ē facta. Est igit vir
contritus et pēitens primē i
hor materie silis que existē
i forma q eius nō terminat ap
petitū appetit aliam nr eius
appetitus qesit donec form
inuenerit que pfecte plene possit
Et hec est tota ratio qre inter
elementa ē continua transmutio
actio et passio gnatio et corrup
tio. qz materia q est sub forma
vnius appetit ē sub forma al
terius. Et quia i nullo pfecte
inuenit quod eius appetitus natu
ralit appetit et requirit ro sub
nullo pfecte quesit quare ibi
continua actio et passio gnatio
et corruptio erit donec materie
appetitus totus ē completus et
terminatus sicut ē i celestibus cor
poribus quorū appetitus nō ē vag
sz fixus qz ibi nulla actio vel
passio gnatio vl corruptio ē
potest. eo q totū appetitū materie
forma complet. Dic et aia pe
nitens ar contrita quis habeat
gratiā nō potest ē quieta donec
beat gratiā confirmata sz aspi
rat semp ad gloriā q est forma
pfectissima qua semel habita
et obtenta aia fit tranquilla et
nō appetit q q vlt. Appetitus
ei animē quo dāmō ē infinitus
qre nullo pt finito bono pfici
vl compleri. Semp ei anima
inquieta nūq pfecte pacifica est
vl tranquilla donec summa bea
titudinē illam obtineat que vt
ait boetius ē status oim bo
norū aggregatione pfectus. Sū
et augustinus dicit. Inquietum
est cor meū dne donec veniat
ad te. Et ypheta. Dacia bor mi

apparuerit gloria tua. Itaq; vt
ad vnū omnia redigatur cōscie
ntia contritione purgata ē sicut
bona carta publica manu scripta
continens portatis iustitiā et que
facit sīa bona opa. Et iō quia
demonū accusantū ē i morte
assecuritatem dās hominī plenam
de hoste victoriā quia sēdm has
cartas omnes sunt iudicādi sicut
i libra de cōscientia hēntur. Nonne
ille stultus est qm ad iudicium
mortis vadens cōt accusatores
suos illa sola portat i cartis vn
sit iudicādus ad mortē vnde tra
hat et trudat i carcerē nō tem
porancū sed etnū. Hē go hodie
ploranda est et dolenda q tanta
multitudo hominū morietū et ad
iudicū tam districtū vnc lītas se
cū ferunt. de qbus hēt. Zo. i. qū

De cōfessione capm. Cxxxvj.

Distinctio q docet q prim est
confitendum.

Iso de contritione vide
restat de cōfessione
Verbū ei oris imedia
tius se hīt ad vbum
cordis q vbū operis et iō ē pius
prim confitendū q sit p co sa
tisfaciendum. maxie cū ad hoc
sit confessio ordinata vt p hanc cognoscat sacerdos qualis peitēti
sit pena satisfactoria iniungenda
Recte go confessio medū locum
tenet quia nullus cōfiteri debet
n pius contritus saltem probabilit
q ius qnq cōtingat q ppter humi
litatem confiteris deus ei cōtritioz
i fundat. Est igit p̄mittendū q
ad confitendum prim primo indu
cit scripture multiplices documētū

induxit multiplex argumētū. In
ducit bonū ex ea causatū. In su
per eos induxit exemplum mul
tiplex. Dico primo q ad cōfiten
dū prim induxit scripture multi
plicis documētū. Nam vt de hoc
breuit tuscam ex mosaica sa
cramētū hoc sub figura cōtinet
dum tlē prim per oblationem
tlis et tlis hostie docuit ēē pur
gandū, et dum leprosos suppositi
iudicio sacerdotis sicut per totū
leuiticū in copiose docet. Ipse dns
ihesus confitendū ēē insinuauit
dū sacerdotes instituit dum
illis claues ligandi aut soluendi
cōtulit a peccatis. Item apls
iacobus i sua institutione hanc publi
cauit cum ait. Confitemini alter
tū peccata vra. Oltio scā ecclia
sub precepto districto hoc posuit
i illo decretali q aut omis v
trusq sexus zc. Di igit diuina
sapia q nichil pt fieri frustra
i veteri lege istā figuraire vo
luit. Vn et dns ihesus leprosos
ad sacerdotes misit sic dns hoc
per se i sinuauit et scis iaco
bus apls publicauit. si dei
ecclia spū sancto gubnata et rec
sub precepto hoc posuit nulli du
bium quin i spiratione dei hoc
fecerit qui ecclie doctor existit
ihesus scilicet xpus. Ergo prim
ē sacerdotibus confitendum.

Ad cōfitendū induxit argumētū.

Capitulum. Cxxxvij

Secundo q prim sit con
fitendū patet per argu tū
ex rebus nō solum diuinis sz
etiam naturalibus sumptū. Nam
deum offendi pcis et actibus

Q. quinq induxit hoies ad prim confitendum.

hoim̃ i iquorũ nullus dubitat ri
sultus. Nam homines non agere
prava opa docet ipa na que
instruit condi leges et plebiscita
pravorũ hoim̃ punitiua. Nec
minus ostendit ee verũ q̃ deo
satisfaciendũ est p q̃ ptm̃. Qrs
ei si dnm̃ tirenũ offendat satis
faciendũ ei ee nõ iudicat. Dz
sicut ptz ex supeiori capitulo sa
tisfaciendũ est. ~~ee nõ iudicat~~
~~Dicem pan ex supeiori capitu~~
~~lo~~ ad impcium sacerdotis eo q̃ sit
mediator dei et hois. Et hoc q̃ nas
natura dictauit eo q̃ omnis gens
deo suo sacerdotes instituit. nec
ulla fuit heresis q̃ sacerdotes non
admiscit. Ergo cũ sacerdos sit
homo nõ deus. licet i iudicando
supplear locũ dei nõ ptz cordis cog
nosci vulnera ni fuerint ei ore dcta.
nã cogitationũ latentiũ sunt ubi sig
Ergo ad satisfaciendũ hominibus
confessio ponenda ee nctia. Item
nullam ptz recipe medicina i firmitas
occultata nec ptz curari vulnus acer
bũ ni medico vulneru sit patefem
Dz grauissimũ oim vulneru e ptm̃
sanatiue gratie corruptiuũ et aie
nobilissime creature emptiuum.
q̃o est medico animarũ ostendendũ.
Sz sacerdos e medicus aiarũ q̃o vt
possit q̃o ferre remedũ ei ptm̃
e reserandum. Quia si consilium
ee nõ ptz ni rerũ cogitatarũ au
ditu vl visu nõ ptz medicus aiarũ
primo nec corporũ sup ignorans
vllum dare consilium q̃o nr vllum
latentem vulneri adhibe remedium
sanatiuũ. Aestat q̃o necessariũ
esse ponendũ q̃ vtriqz medico ta
aiarũ q̃ corporũ omino pandenda
vulnera vt possit haberi cõgrua
medicina. Nam sunt et leones in
uenti q̃ a serpentibus i pedibus
vulnerati ostenderũt hoibus et sic
per oñsionem plage inuenerũt anti
dotũ mediane. Ergo nõ faciet
homo p salute i mortalis aie qd
facit leo p salute corporis
et carnis mortificare. Item q̃s est
homo i mũdo ni sit stultus omni
no qui si periculoso morbo laboraret
i capite illud medico nõ niteretur
oñdere. Et quis posset ad plenũ
oñdere quantũ melior e corpore aia
Ergo multo fortius aie plage nõ
sunt medico aie occultande sed illi
penitus detegende cũ nõ possint
curari ni ostense. Ad quod ei tota
die fit medicis oñsio vrinarum
fit et contactus pulsuũ ni vt vul
nus p hoc medico fiat notũ vt sic
remedũ congruũ fiat cõtra mor
bum. Item i possibile est vt aposte
ma pungetur mũdificet et desicce
tur ac sanitas creatrix inducat
ni pius apeiat emplastro rupatur
vl rasorio incidatur quia ni foram
ne magno facto nõ ptz educi pu
tredo. Ergo a sili nõ ptz aposte
ma pcordũ i aia recollecti ni fue
rit aptum aliquod inuenire remedũ
Sz i sola confessione hoc apostema
Dz apiri q̃o necesse est vt homo
confitear vl ipo apostemate mo
riatur. Quod ei al ammal qd
nõ aperiat os ad cibum nouerit
auium pulli os cõtinuo apire et
cibũ lugubri voce expete dum
paretem sentiũt cibũ ipsum ap
portasse. Ergo si faciũt hoc aui
cule p corporali cibo q̃ meito de
bet facẽ homo p aie vita spuali
Quod pdest domui q̃ ht ostia
si nõ fuerit ad opa ventiatis apta
Sz stetterint semp clausa. Quod
ad lumen domus fiat fenestr.

si semp fuit clausa. Ergo quid
prodest si os habeat dñ illud ad
confessionē nō aperiat. Aperi
inquit dñs os tuū et ipleb illud
Dicit ei perit corpus si non a
periat os suū ad cibum sic pe
rit et aīa si nō fuit os aptum
ad confessionē Et sicut radij
solares domū non intrant si
fuerit undiq; clausa nullaq; fuerit
i ea fenestra apta/ sic et diuina
rū radij gratiarū aīe domū nō
intrant nec eā illuminat aut in
flāmant si ad cōfitendū prīm nō
fuerit os aptum vl nō habeat
confitendi propositum. Prima hō
creatura dignissima nō rēnueres
facere p aīa tua quod faciūt pro
pita sua bruta et muta aīalia.
Illa bruta os aperiūt ad sua re
media et tu claudis ad tua. q o
constat q bruta sapiūtiora inuenīris
Nonne canis dum infirmari se
sentit herbā legit et comedit q
humorē inficientem stomachum
euomit. vl p alias egerit. Nūq
nō leo dum cibo nimio se grauari
cognoscit vt effugere possit venā
tores nō possit cibū superfluum
ad os reducit et brāca imissa qd
sibi ē noxiū foras trahit. Et
hoc mū canes et venatores eua
dit et circūuenit. Ergo quē vena
tores dēmones insequūt prīm q o
gnaris vt hostilia tela effugere
possis timebis euomere foras q;
eicere vt morte possis euadē Nā
et quodā genus serpētis ē vt au
gustinus dicit q serpens dū bibē
aquā badit venenū omē euomit
et deponit. Ergo tu ad gratiarū
aquas accedens venenū prīs non
euomes. Nōne et alexander i ep
ipē macedonū dū sensit se poto
se venenū corpois moribundi sa
lutis cōtrariū vt illud ore euo
mēt foras q; pateret omnē qm
potuit curā adhibuit q ius nō
potuit optinere quod voluit
Ergo tu facere rēnuis p salu
tē aīe īmortalis quod prīs fecit
et ipator egit p vita putridi
corpois. Ad 2 ē cōfiteri dū
pīt bonū consequens cra. c. xxxvi
Circū ad cōfessionem mo
tuū ē bonū ex cōfessione
tuū sacrū. Nam cōfessio pure fra
ē spūalū hostium fugatiua.
ē vtilis verecundie tuā satiua.
ē et dei honoratiua. ē scripture
diabolice delentiua. Et ppter has
magnas vtilitates fuit sub precep
to ab ecclia instituta Dico primo
q confessio vere facta ē vtilis
q; dēmonū fugatiua. Nam de
mones toto posse laborāt hoīes
ad cōfessionē reddere mutos/ sicut
hēt i sancto euangelio/ q erat ihs
eiciens dēmonū et illud erat mutū
id ē faciebat hominē ē mutum.
Dñ et sequitur. et cū eiecisset de
monū loquutus ē mutus. Non
ei sic impediret diabolus hoīes
confitentes q confessio eis vires
et potentiā enerueret. Dñ
Cum tres milites diocesis lug
dunensis ad sanctū iacobū sis
peterent coz vnus a quadam
paupe mlere rogatus amore
sancti iacobi sacculū eius sup
equū suū portabat. deinde quem
dā infirmū i via inuenīs ipm
equo suo imposuit et eius bordo
nem cum sacculo accipiens mle
ris/ pedester ipē sequebatur equū

Iraz fermore solis et labore
itineris infirmatus cū a somno ut
cōfitetur admoneretur ille tribus
diebus stetit i lecto mutus. die
do quarta somno expectantibus
mortē eius ille ad se rediens
et grauiter suspirans ait. Gras
ago sancto iacobo apl'o qr eius
sum auxilio liberatus. Nam
cū confiteri pr iuxta vra monita
vellem demones me tam ꝗnter
constringerent vt nichil omino loq
ualerem. Vos siquidem admo
nentes audiebam sz respondere
omino nō poterā. Nunc autē sancti
iacobus hic intrauit i sinistra ma
nu ferens sacculum mulieris
et i dextera baculū pauperis q̃ i
via adiuuerā ita vt burdonem
p lancea et sacculum p scuto por
taret et demones qi fuerat iratq
aggrediens eos terruit et fugā
uit. Ergo magna ē cōfessionis
virtus quā sic nititur i pedire dya
bolus. Est q̃ o cōfessio vel facta
demonū fugatiua. Nūq nō fu
gunt hostes qndo audiunt aduer
sarios cōclamātes. Legit i hys
toria alexandri q dum i india esset
et iuxta quamdā insulam castra
posuisset quidā de silua hostes
barbari exeuntes et sup castra
eius fortiter irruentes multos ex
eis militibus occiderunt. Cūq
eos suis viribus superare nō poss
sussit vt ois exercitus cōclama
ret Cūz q̃ o omēs in simul cōcla
mare cepissent mox periti omēs
hostes in fugam conuersi sunt. Ad
hoc ei trāpanis tribis et alijs instru
mētis exercitus puoratur i trāpis
vt pbi exirent et hostiles acies
treuantur. Ad hoc i tempestan
bus fortiter trāpane pulsantur
vt tanqm a tribus magnifici reges
demones effugent. Nūq non
latrones fugiunt et pdones
dum audiunt hoies cōtra se cla
mātes. Vt fugiūt et demones
dum audiunt homines cōfitētes
et suggestionū suarū nequicias
ꝓdantes. Vnde dicit i vitis pr̄m
q̃ nichil sic vires dyaboli enerū
at et exterminat sicut si homo
eius malas suggestiones nō relat
sz patribus spiritualibus manifes
tat. Nam et videmus ad sensum
q̃ nullo illu libenter sua secreta re
uelat q̃ suus adiuuans ea manifestat
Qz confessio z verecundie rau
satiua. Capitulū c̄ xxxix.

Secundo cōfessio c̄ fructuo
sa quia c̄ verecundie rau
satiua. Frons siquidem metrius
est illa que de se narrat enor
mia q̃ deo sunt odiosa. sibi noxia
primo detestabilia, et nullā tm
induit verecundiam faciei. Na
vt sup ia tetigi verecundantur
aues accipitres et falcones du
de aue ad qua misse sunt non re
umphant i tm vt eadem die ad
dnos redire nō audeant cōs re
uocate. Fuit quidā suus pater
habitans i deserto ad quē oi sero
quedā lupa veniebat et panem
de manu accipiebat Cūz ille ali
qn̄ aliquos frres associans hora
tene nō redisset. lupa solito mo
re adueniens cū famulū dei nō
inuenisset cellam intrauit et fame
cogente panē vnū ex sportula acci
piens manducauit. Cruo facto

xm

Exemplū

ireressit et verecundia victa iam
victa nō redyt. At vir dei redies
panē manducatū inuenit. sz qs
fecit stare nō potuit. Cūqz lu
pa ad eū more solito nō veniret
cognouit q hoc ipa fecisset
et tristis effectus est. Rogauit
tn deum vt sibi suam sonam
redderet. Et ecce hora solita lupa
aduenit. sz ppius accedē non ē
ausa. et demissis i terram oculis
senem aspicē non audebat. sed sig
nis veniam postulabat. Tunc
senex eam vocauit et accedentē
leniuit. eiqz fore fem idulsit.
Sicqz postea vt consueuerat veni
eo qui ad nullus pauet aduentū
si i aliquo cōtingeret vt venato
res effugēt. statim vt videri se
credit sciens q fugē generosi
tati suē nō conuenit. mox vere
cundia ductus a fugiendo desistit
et i medium campum vadens o
bus se videndum et ferendum
exponit qr se mirabilem fris
ostendit. Dēsus p ope carnis
tanta verecundiam induit q vide
ri a suo compare renuit. ymo
post actū vterqz ab alto se ab
scondit. Ergo si tanta verecun
dant bruta dum agē videntur
illicita vl sue nature nō cōsona
vl si bene non exercant facienda
quid facē deberet creaturarū
dignissima dū aliquid sue nature
agit nō dignū. pxio detestan
dum. deo odiosum/et acriter pu
niendum. Multū siquidē vere
cundat amicus si amicū offendit
discipulus si mgrm ad iracundiā
puocat. multū primus si pxim
ledat. multū filius si patrē offen
dat. nimiū seruus si dnm offen
dat vl turbat/et tu nō verecun
daberis qui offendisti nō solum
amicū veracissimū. ~~patrē benig~~
~~nissimū~~ mgrm doctissimū. patrē
benignissimū. dnm potentissimū
sz insuper redemptorē pnissimū.
aduocatū prudentissimū. et si i
malo pmanseris iudicē seueriss
mū. Quaz verecūdari debes qr
penitentia valde vtilis est vereū
dia tū sit valde pro culpa dine
iracundie paratiua qr facile
dns seruo pcit quē verecūdari
nimiū cōspicit. Dn mlto verecū
dantē minor satis q alys ipo
nenda ē pna qr maria ps pme
ē verecundia. Et her fuit vna
causa qre confessio fuit instituta
vt dum de culpa confitens eru
bescit miam inueniat. Ideo ei
venerabilis magdalena cuo mi
sericordia i petiauit qr verecun
dia ducta nō ad faciem eius
quē offenderat accedē ausa fuit
sz ad tergum accessit et ad pe
des eius osculandos se posuit
luce vij°. Publicanus ex miam
pmeruit mox qr pre verecun
dia longe stans oculos ad celū
leuare nō audebat. Luce viij°
Sz cōfessio ē dei honoratiua

Capitulum Cl vl

Tertia confessio ē fructuo
sa et fuit instituenda
qr ē dei honoratiua. Nā fidelis
simus quisqz miles regē suū plu
rimū diligens si i bello aliquo
acriter fuerit vulneratus et ad
terrā de equo pstratus et regis
sui strennua milicia fuerit rele
uatus casū suū et periculū quis

ei sit verecundum coram omnibus
confitetur vt regis strenuitas
et copias quanta ad auxiliandum
fuerat quendet et ex hoc a ceteris
omnibus honoret amplius et a
metuat. Dic et peccator q; in spi
rituali bello accubuit et vulnera
mortis accepit licet ei verecun
dum sit / si confitetur libenter
tu culpas suas fatet vt qui
indulgendo sit benignus dnus de
monstretur. Et quia quanto per
catum est grauius et casus est gra
uior ac durior tanto mia libe
rans et peccata relaxantis omnipotens
est maior. Ideo si qs deum bnm diligit
quanto peccatum grauius est tanto id
libentius ad dei honorem confite
do narraret. Nam et hoc est ea
gre dauid petrus paulus et ma
theus. scus bonifacius. magda
lena theodora maria egypciaca
alique sancti q peccatis fuerunt
obnoxii non dolent sz multum eco
contrario gaudent dum eorum scelera
in libris scribunt et coram omnibus
in ecclia recitantur eo q; in talibus
diuina pietas et mia amplius com
mendatur. honorat demonstrus / et
amat strictius et ceteris peccatoribus
de venia donat. Nec mirandum est
hoc in sanctis quia videmus q; fidel
egrotus medico de sue curationis
bnficio non ingratus sepe enormi
tate sui criminis ac infirmitatis ag
gratiat coram multis vt sit peritia
medici q eum curauit apparcat
et ex hoc quanto honore medicus dig
nus sit innotescat. Itaq; vtile esse
constat confitere peccata qr dum in confiten
do deus honoratur ad prendum per
consequens inclinatur.

Hec confessio est scripture diabolice
delenua. Capitulum xvij

Quarto confessio est fructuo
sa et fuit instituenda qr
est scripture diabolice delenua. Dya
bolus ei stat vt aliqs peccat sigil
lat peccatum et not tempus et locum
vt illud hoc in iudicio obiciat. Sed
mox vt aliqs confitetur et ei a deo pec
catum dimittitur eq; scriptura delet
ita vt ipse ad accusandum amplius non
recordet. Nam et frater
dodo ter minister burgundie dum
quemda ab ordine fugitiuum solli
cite queret vt ad penitentiam reuo
caret accidit die quada vt dum eum
queret inueniret et transeuntem
per quadam viam cum quada vetula
muliere que sexagenaria videbatur
Cuiqz minister eum dulciter amoneret
et vt reduceret ad ordinem inuitaret
omnemqz miam illi se facturum p
mittet. et econtra mlier illa fortiter
ministro resistet ac socium ad iter
perficiendum inducet toto posse, ille
ministri pns sermonibus deo opante
compunctus se precit in terra et fusis
lacrimis venia petit et accepit
Cuiqz de mandato ministri lugdu
num pget cum lris / et se mulier
no monet nec comitet sequetur
itineris minister ex signis ea esse
dyabolum intellexit eiqz sic ait
Quare socium tuum non sequeris.
Cui illa ait. Et vbi socius meus est
Quid de illo fecisti. Dic michi
rogo te quo discessit. Et minister
ait. Nonne eum vides ipse re
redentem Cui dyabolus ait. Ver
illum deum quem timet omnis tartu
rea legiones quid de meo socio
fecis nescio. sz hoc bnm scio q; ille
quem dicis non est meus socius
sed longe ab eo diuisus. Postqz
aut de multis demonem adiurasset
et ille de singulis rndisset videns
quanta bona pure confessionis existet

Exemplum

Ex.m

Exemplū

Exēplum

sumas studuit vpo reddē laudes
thagna ē valde hystoria cōtinetq;
magnalia facta sed ego breuiter
et truncate illud tm referre curaui
quod ad ppositū facē videt. Fuit
vir quidam vt dicit vxorē hns
adulterā Cuiūq; hor illa negaret
vt tandem ferrum accipere voluit
Ut illa timens de pcto confessa
est. ferrū go tandem manu
post cōfessionē ferrū rapiens i nullo
penitus lesa est. Dz cū post tātū
miraculū redisset ad vomitū in
tram iuenens illud ferrū dum
sic vt erat frigidum arripuisset
manus eius exussit qi ignitum
fuisset. Fuit et florētie qdā
fabr q pro quodā mgro suo in
fide prnorum errorum iam mor
tuo sepe dnm erorabat vt quid
de eo esset sibi ondē dignaretur
Cum ei quadā nocte per visio
nem apparuit niger nimis et
deformis ait magnū illi riorem
iussit Et post hec oi nocte illi
apparebat et nimis eū affligebat
Accessit go ad fratrē clarū qui
tunc florentie stabat quid sibi
accideret illi narrans Cum dixit
ei Caue ne vltra p eo ores et
de hor qd egisti cōfite. Cum mor
vt confessus fuit vlt illi mortuus
non apparuit. Beatus augustinus
semel ad disci sedit et quidam
attentius hostis antiquus illi ap
paruit ferens librū quēdam in
scrapulis i quo viro dei qrēti pcta
ē hoim dū sorū scripta ē a se
ruit. Cui scrib ait. Nūq; ego
sum scptus i hor libro. Et dya
bolus ait ego. Cui scrib ait Ondē
in locum. Cūq; ei locū illi os
tendēt inuenit se vnū cōpletorium
demisisse. Tunc dyabolū admira
tus vt se paululū expectaret
Diurgens go mox etiam i ruit
cōpletoriū dixit et de negligēcia
se culpabilem reddidit rediens q;
ad demonē ei vt sibi locū iam
dictum ondēt imperauit De
mon go dum iuenisset locū illud
reperit ē deletum eiq; con
questus ē se fore deceptum.
Fuit et quidā miles q vxorē
suspectam de adulterio habens
quēdā suū famulū sup hor
i culpabat qui et re vera culpa
bilis erat. Sed cū ia confessus
de crimine illo fuisset a quodā
hnte spm phytonicum q fuit si
verū eet quod de vxore sua nup
audisset Cui dyabolus. Verum
est Et miles dixit Dic igitur
mihi cū quo ipa pecauerit Cui
demon ait Ecce ille fuit aliqn
frtr sz oblitioni iam tradidi. Ad
miles audiens nō credidit ee
verū quod demon dixerat. Fuit
adhuc ex q plurima ad her p
banda sz sufficiat her pauca
cā breuitatis. Mer videat aliqu
incredibile dyabolum hor modo
quo dictus ē peitentes homines
oblitioni contradē quos prius
nouerat petores cū cōfiteri eū
nō cognoscere aliquē n p spēē
Omis ei cognitio creata est
p similitudinē aliqua inata vl
acqsita. quia aliquid a seipso
cognoscē dei ppium cōstat esse
Cū go petrū sit caracter dya
boli quo suos cognoscat et discer
nit a iustis constat q peccato
deleto et eius opposito introducto
quo homo fit filius vpo necessa
rio dyaboli cessat cognitio qua

cessante causa nctio cessat et effectus
Ex.m de aliquo qui aliquo certo
signo suas omnes cognoscit oues
qui si aliquam ex eis inueniet signo
ppio non signatam q̃ sit ouis agnoscit sed q̃ sit de suis ppriis ouibus non cognoscit. Dic et dyabolus cum signatas habeat oues suas et signo ppio eas agnoscit destructo signo cessat cognitio nõ quidem ad cẽ hois primam quo eum primo cẽ hominem cognouerat. sed quidem ad cẽ secundarium q̃ eum priorem fore credebat. sed cẽ mutatum videt cum omnino sit iustus. Unde et si cognoscat eum cẽ hominem eum tamen desinit cognoscere priorem quia mutatus est quidem ad hoc secundum cẽ. Ex.m de aliquo homine q̃ totus albus existeret sed ex aliqua egritudine vel alia ratione quantum ad nigredinem videret vnus q̃ cẽt homo esset sed q̃ talis cẽt non cognosceret eo q̃ signa et accidentia sunt mutata quibus ante noscebatur. Nam si accidentia ad cẽ spectent ~~sedem~~ tamen ~~sensus~~ faciunt cognoscere primum q̃ cognitio sensitiua per sola accidentia fit cum primum visus sit sola apprehendere colorata. Non et phus dicit q̃ accidentia magnum prestant auxilium ad cognoscendum substantiam. Ex.m de adulteratione accidentium q̃ fit in infantulo commuto. Nam certissime constat q̃ si qs nouit infantulum nuc postea videt eum in statu adultum et si cognoscat eum hominem cẽ et esse quidem hoiem non tamen illum quem infantulum nouit eum cẽ cognoscit/cum tamen idem homo numero sit omino et solum accidentibus alteratus. Non ei defuere phi qui dicerent q̃ individuum supp̃ specie nullam substantialem adderet formam sed tantum accidentia Unde porphirius individuum sola posuit accidentia q̃re cum diffinitio dicat cẽ/ondit individuum ex solis accidentibus constare/et sic supra speciem nil preter accidentia pt addere dz fateor me nunq̃ potuisse intelligere hoc nec credidi verum cẽ. Nam si ita cẽt petrus et paulus substantialiter non differerent cum non differant specie sz numero tantum. q̃re si different accidentibus tantum non different mente vel corpore cum ista sint de accidentibus et principia substantialia huius hoiem statuencia ex compositione quorum resultat nctio individualis quidem forma qua inter se differunt individua Unde richardus de sancto victore ponit formam quam cẽ tuia. sz quandam specialem et individualem. Ambiter sunt ad petrum hanc fortissime rationes. sz ego q̃ sola probabilia opusculo huius intendo inserere eas relinquo studiosis Itaq̃ q̃ accidentia nosse faciunt sibam accidentibus permutatis nctio permutatur et cognitio Ex.m de Joseph quem fratres cognouerant puerum xvj annorum et non cognouerunt virum iam factum sz cẽ credebant egyptum Ergo non mirum si quem nouit dyabolus per petrum desinat nosse suo destructo caractere. Ad quidam ad confessionem bonam non veniunt

Capitulum cxlij

Certe q̃ sit confessio vtilis et q̃ sit ad salutem necessaria ia apparet q̃nus quidam ad hoc bonum non pueniat vel omino iudicio iusto vnus sed occulto

vel aliquo malicia sua potius ex
cerat. Tragq quatuor sunt quia ho
minem maxime quos ad tantum bonum
tam necessarium tam salutiferum
modum non contingit aliqn pueire.
primo superbi ex superbia. 2° mer
catores usurarii ex auaricia. 3° vereundia
uracundi ex metis nequicia. 4°
litigiosi assueti ex diuina iustitia.

1° Dico q aliqn confiteri impediuntur
superbi ex verecundia. Superbi ei
semp appetunt apparere nui q
bilesci et io aliqn verecundia viti
renuunt confiteri. Ex^m In francia
in quoda monasterio quedam fuit puel
la scissima q cum neptis esset abba
tisse eam p omnia nutriebat vt
filiam. Cumq admirabilis esset
vite tante facta e fame vt ad
se videndam multos de longinquis
attrahet. Accidit q° vt quidam
spualis plurimum miles ad eam
videndam veniret. Et cum ei plur
mum placuisset sepe venire cepit
vt ea loqueretur aliquid de diuis
sed verum est quod Iheroim dicit
si viri cum mulieribus habitent visa
rum ibi dyabolo non deceit. Inter
quod accidit ex familiaritate m
mia inter se iam sumpta fiducia
reperant narrare aliq inhonesta
et calefacti vbis reperunt se mani
bus tangere resentreq libidinis fla
ma in corpore dyabolo incante di
uum oblii amoris ruerent in opus
carnale. Et misera illa pte sancta
tis promui seu fama superbia tum
da et a verecundia subiugata dui
timuit famam pdere et hoibus dis
plicere plorabat oculis sz renuit
confiteri. Frm e q° post modicum
vt obiret non confessa. Cumq ha
beretur ab oibus velut valde sancta
cum magna sepultura e gloia. Et
abbatissa pro nepte sollicita ob
adiurat sorores vt deum deuotq
exoraret q tinus cui ea esset
eis reuelaret. Cumq quada nocte
post matutinas in ecta forent
et deum instanter pro ea orarent
illa subito illis apparuit et quid
posceret requisiuit. Cui abba
tissa aut Volumus vt dicas no
bis qualiter tibi sit. Tunc illa p
tinus alta voce cepit tremebun
de vonferando dicere. Vecrare
me cotidie et no me penitetem
tior mortis conturbat me qua
in inferno nulla e redemptio
Cumq hoc rnsorum sepe tantum
do repetit et no vltra predet
sz semp ibi finem faceret so
rores omnes cum ad locum pueis
sent quo ipa dicebat. qr in in
ferno nulla e redemptio cepert
tantare et dice. Miserere mei
deus et salua me. Quod dum
definita audiuit strum dispa
ruit sicq q dampnata eet ho
modo eisdem apparuit. 2° 00
no confitentur vl male confitent
peruores seu mercatores usurarii
ex auaricia qr noluit restituere
q male sunt p eos acquisita.
Unde dum quada talum aliqn
venisset ad mortem et moneretur
ad confessionem illeq audire
renueret qda ex astantibus
dixit ei Dias amice te ce dap
natum si tum nolueis confiteri
prim et no restitueris ablatum
Et ille fertur hoc solum rndisse
Ego pbabo si vera sunt que
tu dicis. sicq hns dns non con
fessus vitam finiuit et sicut
dixit pbatus definctus est

Tertio nō confitentur aliqui iratū
di sed stant contra deum irati quasi
qui faciat eos mori. Unde dum
quidā ex talibus iuitaret ad cōfessio
nem eo q̄ laboraret i morte ille neq̄
ita plenus et ira ita corā oībus fert
respondisse. Postq̄ deus auferet mihi
corpus ego auferā sibi aiam meā
quia ex eo aliā nō possum sumere vin
dictam. Non attendit miser q̄ dū
aiam deo auferret dyabolo eam
tradet et q̄ sibi nō deo dampnū in
ferret dum se ad inferni eterna suppli
cia obligaet. Quarto hy q̄ sepe
non confitentur sunt iudices et aduo
cati lingue et mendacij assueti. Et
fit hoc iusto dei iudicio vt qui de ling
ua sibi a deo data noluerūt dum
viuerent deo seruire. Sz poti eum
i ea offendere. sibi ipi de ea seruire
i morte nō possit. Quia vt augustin
dicit. hac animadiccsione punitur
a deo peccor vt moriens obliuiscat
sui qui dum viueret oblitus e dei.
Unde quidā fauencie iudex fuit
vir diues et nobilis noie dnus adul
phus aduocationū lingue assuetus et
totius lucris mundanis intentus. Tan
dem infirmatus ad morte misit pro
quodā nro fratre re et noie bndic
to vt p eius confessione dignaretur
ad se quotiens adiuare. Ad quem
dum frater veletus accessisset et
vt salui sue attendet admonet ille
confessionis vba nulla dicebat sed
tm de temporalibus musitabat. Cuz
frater sollicitus de cōfessione in
staret et ille semper alia respon
det diuino iudicio factum est
vt aliq̄ frater a loco discedet ille
loquelam amittet vt ia cōfiteri nō
posset. Ego her ab ipo fratre au
dui quem a deo beneditū supei q̄

memoraui. Fuit vt dicit quī
dam alius aduocatus qui cum ad
mortem venisset lingua quā volue
rat semp i malis tā fortiter volue
bat i ore vt molendini potius quedā
rota ee videtur q̄ lingua. Dicq̄z miser
adiudicatus morti nō potuit confiti
Fuisse fertur et alius aduocatus q̄
vt i morte debet confitei rogatus ro
gantibus ait. Volo super hoc ius
audire. Cuiq̄z dicerent oīs q̄ do
minici ius mandaret hoc ille ait.
Constat vos meos iudices nō esse
et id nō est vrm hoc iudicare. Az
si ad hoc me de facto cōpellitis quia
de iure nō potestis a vestra sma ap
pello et instanter aplos peto sentencia
me grauatum. sicq̄z inōfessus fi
nuit vitam. discessitq̄z miserabiliter
et i manus illius iudicis exspirauit
a quo appellari nō potuit. Fuit
vt dicitur et alius aduocatus qui
vt i morte confitetur admonitus
vt fatet solitus erat induciae pos
tulauit Cuiq̄z oīs diceret nulla
tenus ee differendū ppter instantias
mortis periculum ille se i hoc quiari
asseruit et vocem mox appellacois
emisit et appellando exspirauit zc.

Confessionem ee utilem pba alius
exēplis Capitulum. Colum

Sic igitur patet q̄ confiti
ee utilem ppter scripturē mlti
plicis documentum ppter fructū et
ea causatū et ppter multiplex argtū
ad hoc efficaciter inducitur. nisi
solum restat hoc ostendere p exm
Et primo dne nre vginis marie
sunt ad hoc ponenda exempla.
Fuit quidā i parribz lombardie
a vigilia dne nre ieiunabat bal
de denore Cuiq̄z i quodā bello it
bonomēses exorto fuisset vulneratus
ad mortē ad pedē cuiq̄dā arboris
derelictus a suis auxiliū dne nre
vginis marie inuocauit et qd

Exemplum

Exemplum

Exemplum

Exemplum

postulauit accepit. Nā tam diu
eius adiuuantibus meritis super
uixit nec mori potuit quousq; sac
dos venit q̄ eū confitētem ab oībus
pcīis absolueret. Capitū cuīdam
militis interfecti ī obsidione cuīdā
castri petiit sacerdotem dū eum
bellent tradē sepulture meritis se as
serens vīginis gloriose marie obti
nuisse p cuius honore reuerētia et
amore sabbatū ieiunauerat sine
confessione nō posse mori. Cui
dam alius cuīsceratus ab aduer
santū gladiis mori senō posse
dixit n̄ confessione p̄missa et abso
lutione p̄cepta corpus xpī a sacer
dote recipet eo q̄ ī panc et aqua
vigilias facre virginis ieiunasset
Duo ex fratribus nrīs per viā
aliqn̄ ītēdentes quēdā ī via īuene
runt virū letaliter a latroībus vul
neratū quē mortuū ēē putantes
eū sepelire voluerūt. Ille vo sigm
fecit q̄ viuēt Tunc dixerūt ei. Vis
confiteri. Ille respondit. Volo. qz
dnā cuīq ieiunium obseruabam sine
p̄ma me mori nō sinit. Mox q̄o
confessus et absolutus vitā ī pace
finiuit. Apud patromolium
q̄dā vir bellicosus fuit nimium
famosus ī malis attamē diem
sabbati ob reuerentiam nrīs dei
marie deuotius ieiunabat. Quodā
q̄o sero sui eum aduersarij īuaden
tes acerimis eū ictibus verberauerūt
eūq; p mortuo reliquerunt. Ad ecclā
q̄o p consanguineos deportatus
cū flatus illi aliqntulū videretur
īesse rogabat vt aliqd̄ cōfortatiuū
acciperet. Qd̄ vt eius aduersarij
cognouerunt mox ī ecclām irruētes
et foras eundē trahētes atrocio
res ī eū plagas ītulere q̄ p̄ius ita
vt eum quasi totum ī platea ī sessum
dimitterēt Tunc fratres nri ymo
rātes ibidē ad suū locū illū portā
tes ei ad cōfortationē ouā sorbilia
obtulerunt. Ded cū tunc sabbatū
ēē nouisset nullomō accipere voluit
nec suū ieiunium violare cōsensit
insuper dicens adiecit. Vere
reuerēciam quā exhibui dei matri
marie nō me p̄misit sine p̄ma mo
ri. Qd̄ fratres audientes leta
ti sunt. Cū dum per eos bn̄
fuisset cōfessus absolutione prepta
vita ī pace finiuit. Cuīdā mi
lici mauriminano q̄ archiepūs di
rebat duo sui fideles accusati de
p̄dicione fuerunt. Quos mox ie
in lacrimas q̄ ī illis partibus mlīe
sunt mirti p̄cepit et iactari. Qz
vnus continuo dissolutus īterijt a
lius vsq; ī sero p̄xim̄ supueniēs
de lacrima eximit et dum ad castrū
dixit se sine p̄ma mori nō posse
eo q̄ ad honorē vīginis marie sab
batum ieiunasset. Cūq; vidisset eū
carnibus dissolutis nerius tm̄ in
herentibus ossibus viuere sacerdo
tem ad se venire fecerūt. Quo
bn̄ cōfesso mox cōpage corporis
dissoluta feliciter migrauit a corpe
Ergo q̄nta ē vtilis cōfessiōis pax
q̄n̄ sine ea suos deuotos dei mr̄
maria mori nō sinit. Narrat
hugo de sancto victore q̄ cuīdam
peregrino ad scm̄ iacobum ꝓperāti
dyabolus ī sancti iacobi p̄sona ap
paruit ac de miseria p̄ncis vite
plura cōmemorās dixit eū posse
ēē feliciter si se ob suū honorem
occidēt. Et ille dum nimis fati
le credidit accepto gladio se occi
dit. Dz post modicum reuiuscēs
asseruit q̄ dum demon q̄ illi mor
tem suaserat eum tāq̄ īpenitēn
tem ad supplicia p̄traxisset sanctus
iacobus mox occurrit et liberati

Exm

Exemplum

Exemplum

Exemplum

ar ereptum a dæmone ad iudicij
thronũ tũs duxit et vt vite peccatorum
ad cõfessionẽ et penitentiam
suspiendam reddẽtur marie pãtibus
obtinuit. Fuit et quidã alius q̃
ad sanctũ iacobũ sepe vadens dum
frequenter ĩ itinere esset ĩ fornicationem lapsus est Cui dyabolus in
specie sancti iacobi apparuit eiq̃
sic ait Multũ de tua deuotione
hucusq̃ gaudebam sz ecce ĩ fornicationem lapsus nõ de peccato
tuo confessus ad me accedẽ p̃sumsisti
cũ tũ ad me nõ sit meitorũ sic veire
sz ꝓpius nctũ ẽ vt p cõfessionẽ petrã
sua reus sacerdoti denudet Tunc
mulier anxius cogitabat redire ad
domũ et suũ confiteri pctũ sicq̃ a
capite reiciẽs iter suũ Tunc iterato
eidem dyabolus apparuit et suũ
reditum pcitus dissuasit eiq̃ asse
ruit pctũ illud nõ sibi dimitti posse
ni p̃ssione genitalium esset q̃ multo
beatior si seipm̃ vellet occidere et
p eius noie martir fore Iuuenis
vero dũ dæmone tũsfiguratũ sm̃
iacobum cẽ credebat ꝓpius genitalia
sibi truncauit deinde per ventrẽ
arrepto gladio se se pforauit Sed
dum eius fouea parareturr ad corpus
aĩa redit et q̃ sibi acciderant e
narrauit Cũ me igitur ad suggestionẽ
demonis occidissem me dæmones ca
pientes versus infernũ ducebant
sed post nos sanctus iacobus cucurrit
eos q̃ coegit venire ad locũ quem
dam vbi brã vgo cũ multis sanctis
colloquens residebat Cui pro me cõ
questus fuisset aplus illa dæmones
acriter increpauit et me ad cõfessionem et pmam pagendã vite restitui
p̃cepit sicq̃ me reduxit aplus vt
videtis Milles quidã q̃ mag
dalene sepulchrum ãnis singulis
visitabat ĩ quodam plio fuit ocisus
q̃ dum a parentibus ploraretur pnc
greis ĩ properabant magdalene
dicentes Cur tuũ deuotum mori passa
es nõ confessum Tunc miles ĩ feretro se erexit ac sacerdotẽ p con
fessione expetit Cũq̃ cõfessus de
uote fuisset et viaticũ accepisset
ꝓtinus ĩ loculo se reposuit et quie
uit. Mulier femina valde Exemplum
beato francisco deuota obiit non
dũ confessa Cũq̃ iacet ĩ feretro et
p ea officium cantaretur illa ad se
dendũ se posuit sacerdotẽ protinus
adiuratur eiq̃ sic ait Ego quidam q̃ad
enormia habui pctũ qd̃ cõfessa nõ
fueram p quo fueram dampnã
da. Sed bãtus franciscus cui semp
fui deuota p me a deo obtinuit
me vite restitui vt possem pctũ hoc
cõfiteri Cũq̃ pctũ fuisset cõfessa
et a pctõ absoluta mox caput ĩ lo
culo posuit et meritis sui ĩcrescois
feliciter obdormiuit Narrat Exẽplũ
et gregorius q̃ fuit q̃dã sacerdos
sanctitate mirabilis noie seuerus
q̃ quãdã sẽ dei genitricis marie gu
bernabat ecclesiam Qui quidã pzfa
milias cũ venisset ad mortẽ missũ
ad eũ nũcios exorabat vt ad se cõfi
tendũ q̃ntorius veiret Cũq̃ sacer
dos aliq̃ntulum veire tardasset pz
familias ille mortuus est ãq̃ ad
eũ veiret Tunc sacdos scis totus
ex facto cõtremuit et se magnis
ploratibus mortis ipius cẽ reum
clamare cepit Cũq̃ amarissime fle
ret et ĩtra cora illius lecto iacet
defunctus mox aĩam recepit Cũq̃
astantes eũ requirerẽt vbi fuisset
ille ait Tetri quidã hoies me du
cebant ex quor ore ac naribus
ignis exibat quẽ tolerare nõ potera
Cũq̃ per loca obscura me ducẽt
subito iuuenis pulcherime visiõis

nobis obuiam factus dixit Redu
cite eum qz presbiter seuerus p
eo plangit cui lacrimis dns eum
donauit Tunc sacerdos de tra
suuexit eiqz primam agenda instruit
seu iposuit Adeo dum p septem
dies i lamentis pnie fuisset spm
exalauit Ecce qntis exemplis on
stum est confessione cc ncriam
ad salutem. Quod cofessio
debet cc humilis et de cuora tra. Colim

E Ipso q cofessio c necessaria
ad salutem nuc paucis
verbis qualis cc debeat c videndum
Est go nondum q cofessio vt deo
valeat cc grata debet ad minus
iter alia hre tria. s. q sit humilis de
uota et integra et si pt fieri lacrimosa

F Dico primo q debet cc humilis quia
penitens debet ad sacerdotem ire
humiliter et cu humili voce peiten
tiam ~~peiten~~ petere ad pedes eius
se humiliter pone attendens q sac
dos ibi teneat locum dei. Nam q
ipe ibi locu xpi obtineat ex hoc cer
tum cc constat quia de eo q per so
lam cofessionem sit bona cofiencia
pt dicere se nescire eo q dicit hoc
sicut homo et pcm tm sciat vt
deus i sitiut obtinens locum dei.
Cum go asserit se hoc nescire ve
rum dicit. Unde aug q dicit. Ad
per cofessionem scio minus scio q
ad quod nescio. Ergo si homo de eo
q nescit pt dicere sine mendacio
se nescire multo fortius pt dicere
de eo quod nouit sola cofessione
Quare autem confessio penitentis
humilis debeat cc ratio c qz ad hoc
de culpis se accusat vt diuina gtia
ad se trahat. Sed hec no descendit nisi
i humiles qua omis aqua descendit
ad vallem. Iadnqz solares i solis
vallibus angustiant. vbi et fructus
multiplicantur et fructq. Unde
psalmista. Et valles habunda
bunt frumento. Quid p valles q
i pmo montiu sedent ni humiles
designatur. Ad tales ei gratiarz
atque descendunt qua semp illuc
defluit vbi contrariu inuenit. Un
scribit i ysaia. Ad quc respicia
n ad pauperculum et cotritu corde
et trementem sermones meos.
Quis pauperculus ds corde conit q
quis tremens et timidus ni qui est
humilis et quietus. Na et i matheo
ille dicit spiritu pauper q humilis
c. Beati inqt pauperes spu. Dicit
go vallis stat ad pedes montis
sic peitens humilis se ad pedes
debet ponere sacerdotis si influ
entiam gtie accipere velit. Nam
terra licet frigida sit et sicca de
sua natura et io i feruida qua
omnis fecunditatis calor et hu
mor sunt causa sicut dicit i libro
de morte et vita. tm qz oim cor
porum mundanorum c infima maxi
ma de supnis recipit influentia
per quam fit fecundissima super cetr
~~terra~~ elementa pmo sup oia
mundi corpora. Sic et vir penites
sterilis per pcta si humiliter acce
dat ad penitentiam ad magna
se disponit gratia. Ecce cofessio
debet cc integra. Apostema sic c
aperiendum vt i eo nullum eiq sig
num lateat medici qz p foramen
arctum no fit eductio pfecta putre
dinis seu emundatio fistularu. Na
frustra nititur cyrorgicus vulnus
fistule claudere cyratrin ritem
inducere si aliquid i vulne remanea
neat de putredine no eductum
Sic etiam non sanat cofessio fartan
ista sit integra vt ~~vulnus~~ ostendat
medico latens culpa. Na sicut

Isidorus nullũ p̃dest fistule medi
camentum n̄ foras educatur os pu
trudum. nec vulneri valet quodcũq;
remedũ q̃ diu nõ educitur ferrũ
Dicit ergo q̃ diu celat̃ i corde quod
cũq; p̃cm nullũ p̃t spiritalis medi
cine esse auxilium. quia culpa mortu
lis et gravia sunt imediate oppo
sita q̃ simul esse nõ est possibile in
natura. Cum diu i anima aliqua
retenta fuerit culpa nõ p̃t ingredi
gracia. Nũq; p̃t oculus lumẽ reci
pere non repulsa penitus cecitate. Na
et si qs haberet i corpore sex letalia
vulnera quid p̃desset si ab oibus
sanaretur vno solo seruato. Ergo
si cõfessio debeat esse salutifera nõ
esse vt sit integra. Ro dz esse si possi
bile est lacrimosa. qz tlis e valde cul
pe deletiua. Nam et quidã dicitur
fuisse narrat̃ qui ad cõfessionem
vadens tãtis lacrimis habundauit
vt confiteri nõ posset. Cui sacdos aut
fili postq̃ ipse dicere ꝗpore potes
p̃cta tua omia i carta scribe et
postea michi porrige. Qd̃ cũ ille fe
cisset et sacerdos p̃cta quedã gra
ua ibi esse videt. De q̃bus illi consule
nescebat. de illius licencia epm̃ sup
hys cõsulturus accessit. Cũq; ego
carta videndam dedisset p̃cta oia
inuenerit esse deleta. Tunc epus letus
et sacerdos etiã frm̃ clerico retule
runt et p̃cm̃ suũ sibi dimissum esse
dixerũt ob meritũ cõfessionis lacrimo
se. Ex̃m o homo sume a cerico
qui primo fugiens hoiem quẽ aspicit
ad se veniente du se videt nimis
a canibus arrari et euadẽ canũ
ora nõ possit ad hoiem quẽ fuge
rat sponte redit et cora eo lacri
mas fundit qui cõfitens se male
fecisse q̃ fugerat. Ergo tu qui
a domino fugisti et recessisti
quẽ tantis criminibus offendisti nõ
cora eo lacrimas effundes. Nec
cordare p̃cor te o homo pellicam
qui ~~multo~~ comedit qd̃ pius i aquis
nõ tingitur. Ergo tu cũ cõfiteris
et ad comedendum panẽ te dispo
nis cum anceribus et piscibus te
balnea i aquis. Dicas cũ psalmo
i psalmo. Doculũ meũ cũ fletu
misceba. Nobilior e enim cibus mẽ
tis q̃ corporis. Ergo vt sumi
deuotius possit semp pellicam
more tingendus est i aquis lacri
mosis.

De satisfactione.

Qualis esse debeat medicq̃ aiarũ
Capitulum Cxlv
Distinctio 10a docet q̃ sit deo
satisfaciendum.

Nunc de satisfactione
restat videre
q̃ est 3a pts pnẽ so
lutiua pene debite p
peccato si fiat i caritate. Fit aut
satisfactio per opa penalia a sac
dote iposita iuxta culpe ꝗpetrate
mensura vt sit delectio culpe
amaritudo respondeat iuste pene
vt dum cõtrariũ contrario oppoit̃
vnũ ab altero repellat̃. Verum
qz satisfactio est a pitente su
menda nõ iux meritũ pium sed
ad sacerdotis iperiũ qui est medicq̃
aiarũ io ad instar medici egro
rũ corporũ hic duo sunt potissime
attendenda circa curã egrotan
tũ aiarũ ita q̃ vnũ respiciat
sacdotem alterũ respiciat pitẽ
tem. Nota igit̃ primo ita me
dici tã aiarũ q̃ corpoꝝ q̃ aliq̃
hre debet ex pte morbi et nichilo
minq̃ aliquid ex pte remedij. Dico
igit̃ primo q̃ vterq; tã aiarũ

n. 3

q̃ corporũ medicus debet cẽ sa
piens et discretus ĩ se debet esse
tractabilis et benignus debet cẽ
dum oportet seuerus Dico primo
q̃ vterq; medicus dẽt cẽ sapiens
cautus prudens et discretus et cũ
hijs oĩbus de cura sollicit; quia
nichil saluẽ sic respicit ĩfirmoꝝ
sicut scientia et circũspecto me
dicorũ cũ expienia • Et cõtra
rio nichil ẽ magis obuians et pe
riculosus ad saluẽm ĩfirmorum
q̃ ignorãtia et incircũspecto cũ in
expienia medicorũ • Nã exigit
ex pte medici vtriusq; vt de pti
nentibus et requisitis ad saluẽ nichil
omittat aliãs ẽ reus mortis egro
ti Necesse igit est vt habeat suffi
cientem sciam ad medendũ et ad
cognoscendum morbum • diligẽtiam
multam et cauẽlam ad omes morbi
aggrauãtes circũstantias exqui
rendas et ad medicinas cõgruas
ꝓpandas • Hec cẽ omia magnam
requirũt ĩ medico prudenciã et cau
telam Item sed'o vterq; medicus
debet cẽ dulcis · humilis tractabilis
benignus ac pius Nã diligẽter ad ꝝ
egrum accedere iuxta eius lectũ
se ponẽ infirmitates et causas ex
quirere egri mẽbra tonãgẽ nec egrũ
i aliquo abhorrẽ debet eos dulcibus
verbis eũ confortãc spem de salu
te ꝓmittẽ qz plus sepe valet spes
et fides infirmi q̃ cura medici eo
q̃ sepe ex spe egro data cõforta
ta natura viliter cõtra morbũ
ĩsurgit quẽ et superans foras pellit
Nam et in spiritualibꝫ ñ desperes
nũq; de ieiu interibis Item debꝫ
medicus bonus egroru dicẽ se suauia
vrenda exurẽ dulcia incidenda in
cidere • Itẽ debet amaritudinem
medicine q̃ntũ pt sub dulcibus

palliare primo et de scirpã si ex
pedit medicina gustare ne eam
egrotus abhorreat Vnũ dicebat
aplus Cum infirmat et ego nõ
ĩfirmor · Et iterũ ĩ alio loco ·
Omnibus omia frẽs sum vt
omnes lucrifacerem Sed vtq;
faciebat vt augustinus dicit mag
no cõpassiõis affectu Non ẽ bonus
medicus qui nõ cõpatit egroto ·
Vnde nũq; debet ponẽ aliqui pon
dus primẽ sine multa cordis com
passione ita q̃ q̃nto morbus est
grauior tãta debet cẽ cõpassio
maior · qz corpalia mẽbra nra illi
membro cõpatiũt magis quod
maiori dolore grauat Itẽ nũq;
debet bonus medicus amaram
tradẽ medicinã ñ sub aliquo dul
ci absconditam ne id quod debuit
cẽ remediũ ex austeritate nimia
tũscat ĩ veneniũ Aqua sicut am
brosius dicit lenitre castigatus ex
hibet reuerenciã castigãti · sed m
me austeritatis ĩcrepacio nec emẽ
dacionẽ recipit nec saluẽ Nũq;
bonus medicus ẽ qui apponit ibi
aspera et amara vbi eque bene
vel melius pt egrũ curare p dul
cia Nũq; ibi apponẽ dium ferrũ
vbi eque bñ vl melius pt fieri
curacio p emplastrũ Itaq; dum
medicus ẽ pius se infirmitati dꝫ
opponẽ nõ nature ne forte dum
ꝓsequitur culpã nõ culpã iteri
mat solam sed et naturã · Nã
bonus agricola dũ purgat agrũ
lolium ꝓsequit nõ frumẽtũ · Nam
et bona nutrix pediculos remo
uet ab infantule capite nõ capil
los Non ẽ est pius medicus sed
crudelis q̃ cũ morbũ curare de
beat sic se hẽt vt illũ nõ minuat

sed augmentet // Ex.m de paulo
de quo crisostomus sic ait. Dicit
aliquis pius efficit circa filium
frenesi apprehensi cui q̃ utq̃ magis
comitis ictibus pulsatur et morsib̃
tanto magis illi compatit et illi am
plius miseretur ita paulus illis
a quibus affligebatur maiora fo
menta pietatis adhibeat et magis
aliorum mala deflebat q̃ vnq̃ a
liquis fleuerit propria et illorum mar
me q̃ cum sepius verberabant Ex.m
de beato francisco q̃ sit aliorum pena
deflebat q̃ eos ex suis visceribus
generasset et genuisset Dicit de
beato ambrosio q̃ qn aliquis ei suum
peccm referebat sic amaissime
flebat q̃ et illum flere cogebat
Ite tercio attende q̃ medicus tam
animarum q̃ corporum debet vbi expedit
esse iustus seuerus et rigidus. vt
quos videt non posse mia et dulcib̃
amonicionibus emendari fiat q̃
expedit rigida opponere vt q̃s benig
nitas a malo non retrahit saltem
pena coherceat a peccto. Sicut boñ
iudex debet libram in manu por
tare vt quosdam p iustitia puniat
quibusdam vero per miserationem
indulgeat quia siue ignoscendo siue
puniendo hoc modo tm bn agit si
vita hoim corrigatur ne forte scanda
lum inde oriret plurimorum nemo
indifferenter via mie prosequendo
Vbi g̃ o non prosunt dulcia apponen
da sunt iuxta morbi exigentiam
adiustina. Rectus ei medicus tam
animarum q̃ corporum ne ps corrumpat
q̃ sana est putrida prem abscidit
vel sinistre est ferro eam prescidit
aut secat. Non ei parcendum e
parti si corruptione inferat suo tot
Dimittendum est pomum putridum cum
aliorum sit corruptum. Nonne tenen
da scabiosa ouis in grege cum fuerit
aliarum reterarum de omnium infectiua

Ne pereant sani sunt a castris
exludendi lepsi Ex.m de maria
sorore aaron q̃ apparuit leprosa
propter quod fuit a castris exclusa
Dorm seruandum est medico vt annq̃
fiat prescisio vl a sanis exclusio omis
medicina est phanda in infirmo Ad
si nulla videt valere et videatur
morbus curari non posse tum ad pscis
sionem procedendum est ptes ne si parci
pratur corpus vniuersalit corrumpat
De duobus ei malis si alterum curari
non possit eligendum e minus malum
Non ei est recti iudicis et constantis
officium sicut nec et medici corpuum
ab ustione seu prescisione desistere
propter lacrimas patientis nec vberiori
bus fletibus comouerit ne forte dum
vni parcit indigno ad plapsionis con
tagium puocet vmisos. Facilius
enim venie incentiuum sepe tribuit deli
quenti // De hoc ei habent multa in
libro decretorum d. lxxxv // vbi sic dicit
Delinquentium proul dubio pena in
turbet qui quos pt corrigere negligit
emendare. qz negligere cum possis per
turbare puerisos nichil aliud est q̃
fouere. nec aliud e tacere cum possis
arguere q̃ consentire. nec caret scru
pulo consensionis occulte q̃ manifesto
facinori desinit obuiare. Nam
pbat odire se vicia q̃ punit er
rantes. estq̃ primus in occidere gra
dus odisse nephanda. Et subdit
ibi. Nichil prodest plato non puniri
vino proprio qui puniendus e alieno
peccto. Itaq̃ sicut boni medici offi
cium constat ee a cibo et potu nocuo
egrum reprimere dicta illi ponere cope
tentem quae proprie curare. et illum
solum voluntati sue relinquere de cuius
desperat omnino salute. In spi
ritualibus tm de nullo peccatis est
desperandum q̃ dum e in vita vl in
via qz primam fortassis agere pt

Ne pereant sani sunt a castris
exludendi lepsi Ex.m de maria
sorore aaron q̃ apparuit leprosa
propter quod fuit a castris exclusa
Dorm seruandum est medico vt annq̃
fiat prescisio vl a sanis exclusio omis
medicina est phanda in infirmo Ad
si nulla videt valere et videatur
morbus curari non posse tum ad pscis
sionem procedendum est ptes ne si parci
pratur corpus vniuersalit corrumpat
De duobus ei malis si alterum curari
non possit eligendum e minus malum
Non ei est recti iudicis et constantis
officium sicut nec et medici corpuum
ab ustione seu prescisione desistere
propter lacrimas patientis nec vberiori
bus fletibus comouerit ne forte dum
vni parcit indigno ad plapsionis con
tagium puocet vmisos. Facilius
enim venie incentiuum sepe tribuit deli
quenti // De hoc ei habent multa in
libro decretorum d. lxxxv // vbi sic dicit
Delinquentium proul dubio pena in
turbet qui quos pt corrigere negligit
emendare. qz negligere cum possis per
turbare puerisos nichil aliud est q̃
fouere. nec aliud e tacere cum possis
arguere q̃ consentire. nec caret scru
pulo consensionis occulte q̃ manifesto
facinori desinit obuiare. Nam
pbat odire se vicia q̃ punit er
rantes. estq̃ primus in occidere gra
dus odisse nephanda. Et subdit
ibi. Nichil prodest plato non puniri
vino proprio qui puniendus e alieno
peccto. Itaq̃ sicut boni medici offi
cium constat ee a cibo et potu nocuo
egrum reprimere dicta illi ponere cope
tentem quae proprie curare. et illum
solum voluntati sue relinquere de cuius
desperat omnino salute. In spi
ritualibus tm de nullo peccatis est
desperandum q̃ dum e in vita vl in
via qz primam fortassis agere pt

malus eo q diuina iudicia sunt
occulta. Nam sepe ī pnīs videt
hoībus pessimus qui in pdestinatio
ne diuina post modicū futurus ī
p vera cōtritione dei filius pe
lectus. Et alius qui nunc reputat
ī estimatione hoīm fore iustus
finaliter futurus ē malus et ita
apud dinam psonam eit cū reprobis
iudicandus. Sed de hys exē pla
gre ī libello quē de psciencia et
pdestinatione scripsi. Itaq ad
superiora ē notandum q medici
spiritualis iustitia nūq debet
esse sine multa mia. et intima
cordis cōpassione dz ē destina
re medicina q debet ē egrotorū
remedū et salutare antydotum
omissa mia tūscat ī venenū. Sic
igitur aliqualiter patet quid hīe
debeat medicus ex pte sua.

Quid oporteat scire medicū ex
pte egrotantis. Solvo

Nunc videre super est quid oporteat scire medicū ex pte egrotī
morbi et remedij. Oportet enī
medicū tā aiarū q corporū cognos
re infirmoz cōplexiones cōpositio
nes cōmixtiones membrorū et
humorū dispositiones tpm condi
tiones sexus hoīm et etates. eo
q alia medicina tā corporis q aīe
ī estate alia ī hyeme a a ī morbi
principio alia ī fine. Alia exigit
etas puerilis aliam senilis. alia
sexus virilis alia feminis. Item
alia pma ī ponēda est diuiti. a a
pauperi. alia debili. alia forti. a a
questrenuo. alia laborati. et sic ē
de omnibus alijs ītelligendū. Non
ei sanat oculum qd sanat calcaneū
Venenū serpentis ē vita et ho
minis ī tempio. Similiter est
elleborū cibus et coturnicum et
est tn mors hoīm si sumatur
ī cibum Amigdalum quod sit
sanū est hoī vt detur homini
egrotanti venenū asseritur ē
vulpi. Serpentes sunt gratus
cibus tyrannis et reruis q homini
et alijs aīalibus ē mortalis. Ly
mus humanus qui pardo et pa
there ē sanus lupo fertur esse
mortiferus. Sepe eo qd sanū
est inuenī insanū ē seni. Unde
narrat augustinus q dū quidam
homo grauissimo quodā detine
retur morbo quidā medicus peri
tus valde medicinū illi adhibuit
iuxta q illi tempori cōgruere vidit
moxq illum sanitati restituit.
Cūq homo ille senuisset et can
dem egritudinē ītuitisset ar
medicū inconsulto candem medi
cinā sibi ipsi adhibuisset nō mor
bum diminuit sz potius augmē
tauit. Cūq recurrisset ad medicū
supdictū ille adhibita iterū con
grua medicina sanauit eundem
Cūq ille ingereret ēre medicina
q pmo eū sanauerat nō pfecit
ei secundario medicus aut diuer
sitas tpis et etatis hoīs fecit eo q
ea que cōuenerūt tibi nō
fuerunt cōuenientia tibi seni.
Nam mel dinū purū et vetus
et talia multa similia q senibus
natura ita frigidis nostrū esse
pficiūt. ī iuuenibus sunt nociua.
Dicit ei galienus puerorū ar
iuuenū corpa insito sibi calore
feruē et noxios asserit hys etati
bus calidos cibos ē frigidos q
valere. sicut econtra senibus frigi
da noceit. et calida valent.

Ad q oporteat aliquid scire medicū

ex pte morbi tra. C. xlvi

Verum oportet aliquid scire medicum ex pte morbi eo qd sicut egritudines variantur · sic qdq; sit variandum remedia vt possint esse officia · Oportet igit medicum cognoscere morbum qz iux naturam et quantitatem morbi debet esse mensura quantitas qz remedij · Non ei vt gregorius dicit debet par esse penitencia eius qi multum et eius qi parum peccauit · Ergo oportet vtrumq; medicum causas et materias cognoscere egritudinum · signa et accidencia scire egritudinum singularum qz nunq; scire poterit medicina dari si ignorata fuerit causa morbi · Nam idcirco preceptum est sacerdotibus scire legem vt sciant inter lepram et non lepram discernere ·

Qd oportet medicum aliquid scire ex pte remedij Capitulum. C. xlvii

Verum oportet aliquid scire medicum ex pte remedij · Ad ei dabit egro consilium si morbi ignorat antydotum · Ergo oportet scire medicum tam aliarum qz corporum medicinalium virtutes et naturas et qualitates complexiones virtutes et operationes et in quo gradu ber sint · Nisi ei sciat qd medicina simplex qd vbi composita · qd sit calida qd frigida · que immutatiua qd maturatiua qd preparatiua qd purgatiua qd restauratiua et qd sit sanitatis conseruatiua nunqd medicina aliqua poterit ad salutem · Nō ei omnibus eadem danda e medicina nec eadem diebus ponenda e penitencia · Nam ni medicina debeat morbo et contraria laboratibus ex caliditate danda e frigida · frigidis calida · humidis sicca · siccis humida · Quia lasciuis maxime ponenda sunt seminia frigidaqz cibaria · Auaris maxime elemosina · superbis vero vt plurimum oratio humilis et deuota · Itaqz vt ista iam omnia simul tractemus oportet medicum esse prudentem arte nō ignorare medicine sed eam bene scire experientia multam habere res medicinales et earum qualitates agnoscere naturas egrotantium scire virtutem eorum et debilitatem perpagnoscere vt sciat quid ponderis ferre possit · Item oportet eum scire morbi diuturnitatem eo qd diuturnus morbus fortiori indigeat medicina · Item debet scire qd simplex morbus ex simplicibus contrarijs et compositus ex compositis contrarijs est curandus · eo qd simplex medicina raro e morbi composita ratione qz semp nitendum est vt iuxta quantitatem morbi sit quantitas aduersi remedij · Ipse sapiens medicus semp contra frigida causa calidam exhibet medicina · et contra calidam frigidam · et contra mixta sunt remedia mixta adhibenda ·

Item medicus qui videt morbum ex repletione esse debet egrum per euacuationem curare · et cum est in anicione curare dz per repletionem Ac semp contraria contrarijs apponatur · Sed nondum qd semper medicus aliarum magis debet declinare ad miam qm ad iustitiam qz mia superexaltat iudicium · Nam et ipse iudex omnium cum iustitia e nre iustitie forma nobis necessario imitanda promptior est ad misereudum qm ad condempnandum · Vnde in hunc rei signum in archa illa mosaica non fuit vna posita sine manna · nec sub lege diuina qz nulla debet esse iustitia sine mia et scia · qz secdm aplm quida habent zelum dei sz nō secdm

stiam. ĩo facile errant ĩ sua sma
Et ē notabile valde q̃ uia illa
virga iustice significatiua fuit
amigdalina et fructus virge aa
lon qui tenebat sumũ sacerdo
tiũ fuit amigdalum quod ē cibus
ĩfirmorũ ĩ signũ q̃ peccatoribus tãq̃
graue mozbo laborantibus non
numis grauia sint ĩ principis p
penitencia iungenda sicut multis
exemplis ostensum est / sup̃ in distinc
tione quinta / Obiicit q̃ prima dicit
ē discreta / Cum de cetis aplis
actum vb° qui gentibus de nouo
ad fidem conuersis noluerũt iungere
aliqua grauia sz tm ĩposuerũt illis
aliqua leuia seu leuissima. Vnde
Exemplũ legitur q̃dam latro fuisse tum
aliqn̄ ad pnam venit. Cum cum
sacerdos nõ habens cũ virga stiam
nr mte mãna onera pnte ĩposuisset
grauissima ille cõmotus ira nõ so
lũ pnam nõ accepit sed et sacer
dotem primus iugulauit. Tandẽ
penitens de hor facto ad sacerdotem
alũ venit q̃ nichil ei ĩposuit n̄ qd̄
sponte accipere voluit cogitans eũ
per hor modicũ allicendum pau
latim. Ner deceptus fuit quia
successiue ad rãtam p̃fectionem
crescere grã pueri q̃ pro xpo
mori nõ timuit. Itaq̃ ĩ tanta pe
nitencia singulorũ attendenda est
natura. quia gratius ē ieunare
colerico q̃ fleumatico ceteris paibz
pt maiores colores ipm ĩtemus
cibum cõsumẽtes / et digestionem
celerius celebrãtes et ĩo mox cibũ
alũ appetũt. Facilius ē ex eadem
cã ieunare seni q̃ iuuenem. Vnde
Nicena dicit q̃ senes facile ie
unium ferunt. sz pueri difficilius
Iterũ cõsiderãda est ipa natura

fortuna utrũ scilicet dives sit seu
pauper. quia gratius aliqn̄ est
pauperi dare obulum q̃ duas
denariũ aureũ. et gratius ē labo
ratori vna die ieunare q̃ sit ho
mum qesceuti per mensem. Et
sic de omnibus aliis circũstantiis iu
dicũ est ferendum.

Hec sunt illa q̃ requiruntur ex pte
eccles. Capitulum Cxliv

Distinctio vndecima docet quo
sit orandum.

Ipsis illis q̃ requiruntur
ex pte medici nunc
ordine cõsequẽti videndã
da sunt breuiter q̃ requiruntur ex pte
infirmi. Nam penitentes et ĩfirmi
petis / ad onera pnte p̃ferenda de
berẽt ē pati. Dicit igitur aplus
exhibuistis mẽbra vra seruire ne
qtie ad iniquitatẽ. ita nũc exhibe
te ea seruire mãdate ĩ sanctifica
tione. Cũ ē homo naturaliter sit
fragilis ad bonũ et malum quodam
modo sit cõtrariũ et nociuũ illi
qz vt augustinus dicit corruptio
ē contraria conseruationi speciei
et ordinis naturalis. ĩo magis
deberet homo pnus ē ad satis
faciendũ q̃ fuerat ad peccandũ
qz nulla est omno creatura q̃ ad
illud ad quod fta est nõ sit pna
et que non detinet oia sibi con
traria et nocua. Verumtamẽ satis
factio dz assumi nõ ad votum
hominis peccãtis sz iuxta consi
lium et imperium sacerdotis. quia
stultus iudicatur ĩfirmus qui
nõ iuxta medici sapientis cõsilium
sed potius iuxta arbitriũ ppium
seu votũ sibi vt dari remediũ
Itaq̃ sunt libenter onera pnte
assumenda eo q̃ sunt valde assu

menti vilia dum homine absoluunt
a pena grauiore alibi portanda
Nam videmus q milites sapientes
vt fugiant pericula corporalia vul
nerum. ictus q bellorum onera no
recusant armorum eligentes potius
gramari armis ad modicum q lanceis
perforari vl gladys Ergo et tu fi
considera tibi ce consultius nur p tpe
militare et pme arma ferre q ~~[illegible]~~ pq
a flamis etnus absorberi. Nam vi
demus ad sensum q viatores et pe
grini no recusant aspiratis viarum
ad onera baculorum eo q p pria o
nera euadunt. maiora et grauiora
tormenta et per baculos sustentamenta
seu sublevamina supportent in
via. Sic et opa pme q fiunt i cari
tate absoluit a periculo pene et ex a
more portante se adiuuant. Nu
quid boues fugiunt onera curruum
nunquid equi onera quadrigarum
nunq aues onera sua pennarum
Ner ci omia et si sint pondera
quia tn sunt pondera adiuuacia
sine molestia assumuntur a bestis
et tu tua onera refugis qbus alle
uaris ab etnus supplicis et bonis
insuper pararis etnis. Ex m labo
ris iuxta consilium Salomonis acci
pe a formicis. Narrat quidam
ex pribus noie malchus cuius vba
ieronimus recitat q dum semel i
deserto sedet repit quedam gregis
formicarum attende angusto valle
valde predere sole nimium ferues
cente et maiora ferre onera q ha
berent corpa Considerabat etiam
q quedam ex eis semina trahebant
forcipe sui oris. alie extrahebant
humum de foueis et aquarum decursus
a suis horreis exludebant. alie
vero ex eis future hyemis meores
ne madefacta humus i herbam sua
deveret horrea illata semina prede
bant alie luctu celebri corpora de
functorum portabant Et q d valde
mirabile erat i tanta multitudine
formicarum egredientes no obstabat
intrantibus quin potius si videbat
aliquam sub fasce deficere suppositis
humeris adiuuabat Deuo aspectu
ipe malchus ad onera portanda valde
e amatus. Nam et camelus pte esca
paucissimos dattilorum q accipit pro
mercede complete labore no solum onera
portando se subiicit sed quod e mirum
ecs genu flectit. Ergo tu homo ren
nues laborare p bonis etnis et suimus
qn sit bestia laborat p minimis. Nu
quid no apes vt ad dulcedine mellis
attingant tam facile vnuse laborant
vt inter eas nulla ce possit aut iue
nari audeat otiosa. Ergo quid cet
oneris assumendum vt ad mel o homo
posses pucire dinum. Di tanta fac
iunt seruu dnorum tpalium vt dnis
placeant a quibus pua pmia expec
tant que facienda forent Assumi re
gis qui p eo laborantes i celestibus
fiant reges. Item dic mi homo quid
ce possit honorabilius seruo q eadem
veste vtitur dno et co de cibo vesci cum
eo et vti i milicia regis equo. Nest
pro. Homo quem rex honorare cupit zo
Sed nonne oies tribus et milicia dni ihu
pena fiut. Ihens iquit tribus e vt
facia voluntate eius q misit me.
Et quid fiut hor facere vl omne
penam portare. Unde et petro dnus
Calicem quem dedit mi pr no vis
vt biba illum. Nonne mirraro ad iram
et amaro potatus e aceto. Ergo tu
vis i punis trasire et p pcis tuis pro
prys refugis punire p quibz tm rex
oim laborauit. Nonne iacobo et io
hanni discipulis pdilcis regnum pos
centibus ait. Potestis bibe calice

Aphorismus

que m ego bibiturus sum. Quasi
dicat. Illis solis mecū regnare
concedit̄ qui mecū eodem calice
cōtristat̄. Sed et quale fuit dni
tui vestimentū. Nonne tuū i plio cū
pssum et sanguīe tuuentatū. Que
rubeū est indumētū tuū et vesti
mēta tua sicut calcantū i torculari.
Ysaie lxiij°. Sed et qs dni equus
nisi dni tuus i qua militando sb
penis hostē deiecit pait et cepit.
Ergo si cupis honorari cū rege tibo
regis equo et vestimēto vte. Non
ē dignū nec raconi congruit vt cū
rege leteris ac eius gaudijs pfri
ceris si cū eo vulnerato vulnerari
refugis et cōtempnis. Qui ei nō
vult frangi duriciem d nucis ad
nuclei dulcedinē nūqd vetat. Ad hoc
vt aug q ait. Voluit gaudē cū scis
sz tribulationes cū eis noluit pati
sed qui sanctos martires iquantū
potuerit noluerit ymitari ad eorum
beatitudinē pucire nō potest. Dicit
iquit aplus sicut passionū estis sic et
ꝓsolationis eritis. Ergo a destructio
ne cōsequēs nō eritis socij cōsola
tionū si nō fueritis socij passionū.
Vnde dns discipulis ait. Luce xxij°.
Vos estis qui pnā sistis mecum
i tribulationibus meis et ego dispono
vobis sicut disposuit mi pater meus
regnū vt edatis et bibatis sup mēsam
meā i regno meo. Ergo nō est
onus pme fugiendū cū p fine ha
beat sumū bonū. Ut nō ē onus
hoc paucis ostendam. Nam et si hic ig
nis intrinsecus lignū purgat tn ar
gētū. Nec mireris q hic idē ig
nis q leonē et vrsum occidit sala
mandra valde nutrit. Qz eadem
pna q vicia cōsumit et vrit virtu
tes delectat et nutrit. Sub eode
igne. Vt augustinus dicit aurū rutilat
et ~~plumbum~~ palea fumat. Et sub
eadem tribula palea cōminuit
frumentū sz purgatur. Exagitatū
ceū fetet horribile tenū et miro
modo fragrat vnguentū. Sic pai
modo pna eadem purgat bonos
et probat sed malos exterminat. Iraz
more azinorū omne onus tē assu
mendū et cōtra nullum ē murmu
randū qz iux pondus oneris eis
et mēsura mēredis. Qz iux aplm
vnusquisq suā mercedē accipiet
secdm suū laborē. Sed nō hic q
satisfactio nō debet induci solum
opm sicut vellus induit vmbrē
sz potius sicut ferrū induit ignē.
et sicut nix albedinē. panus qz co
lorem. qz nō solū extē sed et int
pna ei nō solū det ee i corpore
sz primo ē radicanda i corde quia
fructus nō dicit bonus ee nisi
bona procedat ex arbore. Bona
ei arbor bonos fructus facit et
mala semp malos. Iraz procres
post mala culpe ad bonū pcitēte
fugere dnt qz aues du timent ad
pitrē nō fugiunt ad loca suauia
sz potius ad spinēta densaqz de
serta. Dp ei aspis vpus iuenit
a quibus dyabolus effugatur.
Unde pha dicit. Inuenimus eum i
campis silue. Et bernardus.
Circuire possum celū et tra dnē
et nusq te iuenire possum n in cru
ce. Domine ibi dormis ibi cubas
i meridie. Ergo cōclusive sic dicit
Si volumus vpo placere si demo
nē temptatem deuincere si nra
insuper pcta delere cōstanter as
sumamus hoc onus pme. Nam et
elephantes i sui regis honorem

sup se castrum lingnorum recepit
cū multitudine armatorū et ce as
pectu sanguis vue et mori ad bellū
arripuit. Ergo tu ne rennues
ad sumi regis honorē omnis hor
pme nec iesuper aspectu dumi
sanguis pro te effusi ad plum
acueris. Laborat serpens pro
sua renouatione. laborat accipit
laborat aquila et tu renuis labo
rare p tua. Lupus dum vadit
ad gregem vt comedat ne sentiri
a canibus possit cōtra ventū vadit
et pedetentim incedit. Quem si rasu
ad lapidem se presserit ac stre
pitum fecerit qui percussit i pede
q sonitum fecit insurgit et dente
cum fortiter mordendo cōstringit
Tu q o pro tua salute cōformiter
nō facies nec lupi exēplo te pu
nies q dnm et regem omnī sclorū
offendisti. Nam et apes si suū
regem offendunt a quo nichil
accipiūt sed ipi potius honorem
tribuūt dum sibi cū regem con
stituūt ictu aculei ipsi se occidūt
et tu nō satisfacies pua pena
sume maiestati essentie et creatrici
sapientie eternali q et plasmauit
a qua accepisti ee viuere et sentire
ac qd hys maius e scilicet intelligere
Ex quo resoluendo cōcludit ex dictis
q satisfactio i penitentia facta est
deo satisfactoria. e pretium omī
purgatiua. est victorie cōtra de
mones collatiua. e eme pene de
linatiua. i super e ad supma p
mia pducitiua. Sed caueant peni
tentes postq sic satisfecerint pro
peccato ne ad vomitū redeant
more canū et iterū turpiter resu
mant quod tpit eiecerunt et ne
more porcorū se i aqs quz lauā
tur iterū reuitant ad luti quia
maioris e periculi i egritudinibus re
cidiuū q ut fuerit malū primū eo q
addat illi ingratitudinis vitium
quod e apud deum grauissimū con
tis indulgere desiderantibus. Unde
et dns dixit paletico quē curauit
Vade et amplius noli peccare ne
tibi deterius aliquid cōtingat. Ve
cidiuātes ei sunt vt plurimum
similes herbe surrise sed nō penitus
ac radicitus exstirpate que qz radi
citus nō a terra euellit iterato re
nascit. Dic sunt ecē penitentes qui
nō plene deponūt voluntatē peccan
di que oim malorū e radix sz con
tinuo post modicū redeūt ad pcm
Non ei potest aqua riuuli p se ere
mundari si fons nō fuerit ante
p se ere mundatus. Ergo primo
omniū mūdanda e mala volun
tas q radix e malorū opum. et
deinde ad purgatioz opum est
prendū. Dum facile mala gra
nata circa radice stercore porcino
fimata et aqua insuper dulci ri
gata a sua malicia fiūt sana.
In oibus ei rebus pius sunt semp
principia repanda et sic cōsequēter
cetera emendanda. Unde ara
nea i tela destructa semp incipit
eam reparare a medio nil repu
tans si stet quodcūz extremum
q dū medū quad e stabilimētū
ceterorū viderit ee ruptū.

De oratione. Capitul c. l

Sed hoc pretermittendum nō
e q sicut i pcto offendit
homo deū. offendit pximū. offen
dit nichilominus et seipm. sic et
satisfaciamus per tria q sunt illi
opposita et eoz que male gesta sūt
mūdatiua. Ā qua deū offendimus

Joan 5

contra eum supplicando illum placemus
nos illuminando humiliando quod
facimus dum oramus. quia primum lesimus illum perturbando illi
dampnum vel scandalum inferendo
illum placemus ei bene faciendo quod
facimus dum ei elemosinas elar
gimur. qz vos nosipsos lesimus
corrumpendo nos pumiamus carnem
ieunijs et vigilijs edomando.
Itaqz incipientes a primo. quia p
superbia nos contra deum ereximus
per orationis humiliatione illum placare
debemus. Primum publicano luce
xviii. qui per deum humilie orauit
in tm eum placauit q iustificatus ab
eo pmeruit. Verum circa orationis
bonum tria sunt maxime attendenda
Primo quid nos moneat ad orandum. Secundo
quod sit orando petendum. Tertio vero qualiter sit orandum
Est igitur primo scz quid nos
debeat monere ad orandum attendendum. Et notandum q tria sunt principalia q nos monere debent ad
orandum. Primum est necessitas dimicandi. Secundum purgatio seu sanctitas. Tertium euasio instantis principij siue diabolici gladij. Dico
quod primum quod monere nos debet
ad orandum est necessitas dimicandi. Nam experientia ita constat
q in continuo bello sumus. Militia
enim est vita hominis super terram.
Nec minus est verum q fortissimos
hostes habemus dum per corpus allicimur ad carnis suauia. per
mundum ad bona temporalia. et per diabolum ad sublimia seu ad extollentia. quorum primum pertinet ad carnis
lasciuiam. Tertium ad bona temporalia
scz ad auaritiam. et tertium ad superbiam. Et vt taceam de mundo
extrinsecus impugnante et de carne
interius instigante seu inflamante
sicut diabolus fortis est vt nullum
timet. nam non est potestas super
terram qui possit comparari sicut in
Job habetur. Sicut inquit diabolus est
vtique fortissimus nos debiles
et infirmi. et malicia sagacissimus. nos ignorantes et insci-
ti ad nocendum patissimus nos
negligentes et pigri. Non enim
dormit nec tomedit sed semper
circuit et discurrit cum nos indigeamus somno et cibo nec facile
declinemus a loco. Ille quantocius
spatium in momento pertransit nichilqz
ei in via resistit. sed muros penetrat. et quasiqz rameras clausas intrat et nisi ymaginatione
omnia mala reputat. Cum certum
nos simus corpore graues valde
et plurimum ad motum difficiles
vix nisi grossitie aerem penetrantes. Itaqz hijs omnibus interse comparatis necessario sequitur ex premissis q si
nos cum tali fuerimus hoste con-
gressi necessario succumbemus. Ergo
necessario ad illum est recurrendum qui est
principium sit potentissimum ad adiuuandum q non potest ab aliquo impedi
q est principium sapientissimum ad consulendum quod non potest ab aliquo falli
et est principium benuolentissimum iuuare paratum tamquam influens vt non
possit a clemencia remouari. Ergo
cum iuuare possit et iuuare velit
semper in omnibus est eius auxilium
inuocandum. qz necesse est vincere
quem defensorem talem contingit habere
Qui autem iuuare possit et iuuare non
est qui ambigat. sed q audientes
et rogantes exaudiat. ex hoc constat

Nam
q̃ nos ad petendum iuuat. Nam
si quod ab eo petimus nõ accipimus
ex eo est quia non bñ vl nõ suo
tpe petimus. vel quia petimus
quod nõ debemus. Dñs Jacobus
i canonica sua dicit. Ideo nõ acci-
pitis q̃z nõ i nomine meo sz male
petatis. Augustinus etiam dicit q̃ que
dam sepe petentibus nõ negãt sz
vt congruo dentur tpe differunt.
Ergo dum sentimus bellum instare no
vt pigeat diuinum auxilium iplorare
Nonne aues omnes docent pul
los suos ad cibum petendum os a
perire. nec vnquam illos exhibent ci
bum ni aperiant vostrum. Et dns
dicit i psalmo. Aperi os tuum et
ego adimplebo illud. Aperi ad
petendum et ego implebo auxilium
tibi dando. Exm de manasse
rege iuda qui i captiuitate ductus
pter scelera sua statim vt ad deum
conuersus eum orauit ipm a carcere liberauit
et i regnum suum reduxit. Nam et turce
dñi ad stos tãq̃ ad milites fortissimos
ac nobilissimos aduocatos ad adiu
uandum patos. Nam et i legenda sñ
thome cantuariensis dicit q̃ dum
quedam auicula ab accipitre fugisset
ita sua voce clara sancti thome auxi
lium iplorabat. statimq̃z accipiter
cadens interiit. Nonne quodam natu
rali instinctu lepusculi fasiani et
pisces viscera francisca et blasn
senectabant ecce pnissima qui ab alis
ipsis insidias et sagenas tendentib̃
fugiencia ad eos gremia cõfugiebant
ac eis totaliter se tradebant. Nar
rat anselmus i similitudinibus q̃ dum
semel p viam eques icederet quidam
lepusculus a canibus iseqnutus ad
eum cõfugit et eius auxilio se comisit
Ad ille videns ploranti et ad so
cios suos ait. Sic demones animas
iseqnuntur quant canibus vt au
fugeret imperauit ac sic lepus
culum liberum abire p misit. Ergo
si nouerit tpe angustie bestie ca
rentes ratione ad stos cõfugere
quid deberent homines facere. Sed
de sorum auxilio i eos qui legere
dis vbi exempla mirta et pulchra
inuenient. Verum iter omnes sanctos
maxime ad dei matrem e p auxilio
recurrendum eo q̃ gra et natura
pbet ecce pnissima et ideo regina mie
est appellata. Est enim p ceteros
prate sublimior pietate clemenior
aduocatione prudencior. et i per
cione efficacior vnusquisque. Quia
misereri. bernardus ait. Quando
misereri non posset mi omipote
tie q̃n misereri noluit regina mie.
Et addit. Ille solus abstineat
ab eius laudibus q̃ eam i memoriam
suis aduocans nõ fuit exauditus
Ergo cum te sentis premi a demo
nis prate ad aliquem sorum conuite
et maxime inuoca dei matrem tum
pres apud filium nõ pnt ecce rasse
Dñs ypheta dicebat. Leuauit oculos
meos i montes vnde venit auxi
lium michi. Montes alii montes celo
proximi. montes fructiferi. montes
soli expositi sunt omnes sancti et
ideo sepius inuocandi. Nec ex sorum
auxilium nõ e aliud q̃ diuinum eo
q̃ sit a deo acceptum a quo e sili
omne bonum. Ideo ypheta cum se leua
re oculos ad montes dicit statim
adiungit Auxilium meum a dno q̃
fecit celum et terram. Hi sunt nonnulli
q̃ dum sentiunt se premi malis nõ
ad diuinum aut sorum currunt
auxilium sed q̃runt sibi auxilium
petunt auxilium videlicet munda
num et vanum. Dñs tribus psalmis

xxxi dicit. De qui descendunt
in egipti ad auxilium in equis spera
tes et fiduciam habentes super
quadrigis quia multe sunt et super
equitibus quia pualidi sunt nimis
et non sunt confisi super sanctum
israel et dnm exercituum non requisie
runt. Dn dns talibus dicit deut°
xxxii. Ubi sunt dii tui in qui
bus habebas fiduciam. surgant et opi
tulent vobis et in necitate vos pro
tegant. Videte igi q ego sum solus
Tales sunt filii corvus duobus q
cum haberent cum duobus falconibus
acre bellum eo q vellent corvum ni
dum occupare falconum a falconi
bus superati ad vanum consilium et
auxilium confugerunt. Non ei auxi
lium potentis aquile dignati sunt
adiuvare sed corvos alios adiu
vant cum quibus secundo dimicti sunt
Item dum tria maxima corviorum
multitudine adducissent generosita
te falconum sunt tria superati et tandem
deteneres effugati. Talis extit da
mus rex persarum q ab alexandro bis
superatus in bello eo q de suis quin
deciies centena milia retudisset
non recurrebat miser ad deum auxilia
tore fortissimum sed potium regem
indorum in eum vocauit auxilium.
sed frustra hoc fecit eo q predicit
et se et regnum. Deus ei alterum
defendet qui se defendere non pot.
Unde omnes tales columbis sunt
filii de quibus parabolice dicit q dum
superarent in bello a milvis in eum
auxilium accipitres vocauerunt
Deus columbis ferentes auxilium
postmodum de milvis obtinuit triumphum
seuiorem exterminauit in columbas ty
rannidem. Nam postmodum postmodum
forcior iudeo columbas reperiit op
primi q antea premebatur a milvis
Tale reuera est humanum auxilium
q vanum est et frivolum ac ma
lignum. Nam romanorum communiter
reges sicut nero et reliqui licet essent
malignissimi et feris omnibus seuiores
in suis tamen principiis clemenciam sila
bant sed in imperio confirmati oeci
nam sueuitudinem in seuericiam commu
tabant. et quos debebant defendere
opprimebant. Sunt et nichilominus
non nulli qui omni tpe dei aduersa
rio seruientes dum ad mortem se in
firmari vident tum tum primo ad
uocant ad se deum videntes ad
uersari dei auxilium esse nullum ut
sufficere ad iuuandum. Sed sicut p
batum est iam sepe tales aliqui non eran
dimittuntur ad votum sed illuses tradunturur
dum cum seruierunt in vita. Unde
parabolice seu fabulose de talibus dicit
et narrat. Post multa mala
q fecerat milvus dum egrotasset
ad mortem sic alloquitus est mulierem
Precor te pia mater vt p salute mea
deo offeras oblationes et preces.
Sum illa vt mulier prudens ait
Iuu fili deum usque hodie offendisti
Iuuare hucusque dinum auxilium no
pensti. Ecce cum deus qm trimmi
Vltor est reprehendet tuo sicut hat
tenus meruisti. Volo etiam vt atten
das quia nunc te pui ait fidelem
no fuit amor gloriae sed potius timor
pene qire hic timor hic pietas tibi
nunc sero nimis adeuenire cunctis
Et concludit sapiens moralis fabu
lam dicens. Deum maculat dirum
mundas cur iniquitas. Quem
sua facta premunt cur aliena leuat
Ergo p milvum. aquilam pde hom
nem accipe pretorem et eum ar
ripe in eius pia mere et sic spiritualiter typum exponere. Sed adhuc

suspicionibus est addendum quod nonnulli homines sunt qui dum putant se videri desperatos prius omnibus se inter gunt sicque divinum ac secum auxilium a se pellunt credentes misere diabolum a persecutione cessare postque a deo viderit eos recessisse. Tales silles sunt ovibus de quibus parabola dicit quod dum duellum cum lupis haberent sicut et semper habent tamen auxilio utebantur quibus victoriam optinebant. Videtes igitur lupi se non posse omnibus prevalere quod dum secum canes defensores haberent silentes pace perierent ab omnibus treuposuerunt tunc hoc partum ut si patrem firmissimum esset abiterent a se canes. Sed cum ille pastorem abiecissent et canes. lupi a rambus iam securi gregem suum sceuant omnem fracta pace et oves nullo ferente auxilium peremerunt. Unde conludit sapiens fabulam dicens Custodiet retinere suum tutissima res est. Nam si tutior abire hostis obesse potest. Ergo ad solum deum in necessitatibus recurrendum est et de ipso solo est confidendum quia ipse omnis boni principium finis et medium. Nam dorem ad horum exemplo nobilium elephantorum quidum se infirmari considerant ad sibi medendum quidam salutiferas legunt herbas quas antequam comedant caput cum herbis in celum leuant qui sibi a deo salutiferas fieri petant. Ergo quia oro est velum nauis ad celum leuatum et dine gratie vento plenum oportet nauis orandum ut divino auxilio fluctuans deducat ad portum. Ad ad orandum monet debet purgato animo. Sed cum bono mundo corde quem ipsi deum videbunt quod oratione quelus per quam corda mundantur. Dum enim deum quis devote orat a peccatis se purgat. Domus enim nostrum est domus humanitatis nostre ostium et ideo sicut domus per ostium expurgatur. et pollutum omnis turpitudo foras eicitur sic per devotam et humilem orationem oratus. nec non et lacrimosa conscientia a sordibus expurgat. Turpe enim est quod cum bruta ore se purgent rationalis hominis creatura non faciat quod ad hominem sola est obligata ex preceptione divina. Nonne ut dixi iam supra aqua rostrum constringit ad petram ut renouari possit ab etate vetusta. Et quid est ad petram rostrum constringere nisi devote ad ipsum orare et ad ipsum omnem culpam constringere et extinguere sicque a peccatis omnibus se expurgare. Nisi quid non ore spiramus aere frigidum et cordi salubrem attrahimus et etiam nocuum expellimus. Sed hec omnia spiritualiter faciamus dum oramus quia divinum ad nos spiritum attrahimus et nocuum ac vitiosum expiramus. sicque nos a peccatis omnibus expiamus. Exemplum de quodam vio quem abbas paulus vidit etiam iratum totum obscurum et nigrum dyabolos contradicum. Cum dum et etiam deum orasset et sibi parum humiliter proposuisset vidit eum foras splendidum cerne iuxta eum quos stantem angelum sum et deum prulpulsum. Ecce quid oro fecit ex nigro album. ex obscuro splendidum. ex impio pium. ex seruo dyaboli seruum dei. Ergo si oro est tam magnum bonum semper est orandum ut fiat expiatio animorum. Ad hoc orandum ut euadamus

Exm

Ad ad orandum monet debet purgato animo

Tam est

Secundo ad rogandum deum monet debet purgato

timorem periculum. Tam cely
Circa quod ad orandum
nos monere nos debet
ecclesia non solum spiritalis morbi sed
etiam omnis pnitus periculi. Similiter et
timor. Lepusculus dum sibi sentit
instare canem, semper si potest fu
git et se erigit versus montem
quem dum se petit versus eum erigere
Canis est iste canis in antiquus
hostis. Lepusculus in vir
humilis et devotus. Mons mos
iste in mons dei xpus mons pin
guis mons in quo hinplantum est
deo habitare in eo. Humilis vir
dum canem dyabolum sentit ad
dm orandum ascendit. Unde
psalmo 20. Deinde ascendamus ad
montem dmi i. ad montem qui est do
minus. Nam ad vallem fugere
e mundi auxilium implorare quia
mundus in pnio iacet vt vallis. Ci
tius ergo dum canes timent ad mon
tes fugiunt et ad aquas eo quod p
transitum fluminum rempant vires
et per ascensum ad montes hostes
debilitant se sequentes. Sic et nos
dum canes fugimus infernales si
retrorsum ad lacrimarum flumina
habemus et orando ad montem
qui xpus est ascendamus vires
resumimus et infestantem dyabo
lum fugamus. eique supplica
duplicamus dum se conspicit esse
victum. Ecce et videmus columba
dum timet accipitrem. Sic erpnus
canem ad petram confugit vterque
Nam vt ypocrita dicit. petra refu
gium erpnarum. Et de columba dicit
quod nisi esset vera tuta in latuerit
in petra. De qua alibi. Petra
autem erat xpus. Quid est quod ad
petram confugit in orando ad xpum
tendit. Dum ad horum iurat sponsa in canticis. Dum columba mea
in foraminibus petre in cauerna ma
cerie. Que sunt hec foramina
in dni ihesu vulnera. Que ma
cerie dumne cauerne in lateris eius
plaga. Quis ei hostilia tela
pauescit si in xpi vulneribus quies
cat. Quis ei bellum non solum
non timeat quin potius quod non
appetat si vulneribus xpi sangui
ne rubricatis intendat. Sic ei
sicut elephantes sanguine mori a
cuitur ad pmum quod ex consideratione dumni sanguinis e faciendum
Est etiam notandum quod columbe gre
mentes sepe resident iuxta fluen
ta aquarum in quibus considerant
umbras accipitris vt possint one
declinare periculum. Sic et anima
sepe lacrimis pfisa omnia cernit
et propter dyabolica temptamenta
et sic effugit facile eius tela.
Item ad supradictum mistrium rapiea
rum siluestrium vmitandum ha
bemus exemplum. Nam hee vt asse
runt sapientes ad pruptos lapi
des ac altissimos montes astutos
effugiunt venatores. Ergo tu non
distes a rapieis ad petram xm
orando stande dum cernis hostes
infernales undique tibi insidiando
laqos tendere. Exm notabile de
dauid qui cum vertice seui in vtute
petre dumne omnes adusarios suos
deiecisset orans dicebat Dns
petra mea et robur meum. Nam et
ex confidentia huius petre dicebat
Si consistant aduersum me castra
non timebit cor meum. Verum ad
hec omnia e notandum quod non est ordo
dimittenda ergo si verba non fuerint
ut a dicentibus intellecta. quia

si orans ea nō intelligit tū diabolus audiens expauescit. Ex m de incantatoribus serpentium qm et sine intelligunt que dicunt serpentes tū virtute eorū propiū et stupescunt. Nonne prul fugiunt vulpes et lupi dū canes fortiū oblatrantes propiū seu intelligūt. Nouerit fugit latrones dum gallos cantare propiū. Nam ad eorū cantum et terrentur adiuari et valde cōfortatur in fidem vt ambrosius dicit. Ergo et tu psalmodizando canta cantiq; frequenta. qz dū orando cantamus hostilia castra subiicimus et prul adiuarū effugamus. Nam et philomena dum timet ad uentū vilis serpēs i via vbi fuerus ē se ponit et veniente dum propiū dulciū cantare incipit. Qui cantantem dum serpens audit territus stan fugit. Philomena cantando aia orans que devotis cantiq; hostem fugat. Unde quidā sanctus prdidit q dum quidā alius frater oraret statim dyabolus recedebat ex cella et mox vt cessabat orare statim reuertebat ad cellam.

Quid sit orandū ad deum

Capitulum C lm

Doceat quid sit orandum videndū est. Et qua dominus ihūs discipulos suos docuit quid sit orandū. De ipsa oratione dōnica ē dicendū. Hanc ei nō dubito continere quicqd petendum est qz et ē oim oationū vocalū pfectissima credē nos oportet cū pfectū sūmiqz mgri pfecta debeat esse doctrina sicqz pfectū vt phūs dicit nu aliquid addi nō possit.

Unde credo q quilibet xpianus scire eam diceregz tenetur. Dicō de ea quod potero. qz quod debeo dicere non sufficio. Non ei sumus sufficientes vt dicit apls a nobis tāqm ex nobis. sz sufficientia nra ex deo ē. Quam q docente nos xpo. Pat noster qui es i celis. In hac ei oatione totali, maxīe sunt attendenda. Omū est benuolentie captatio quā pmittit cū dicit. Pat' nost' qui es i celis. Sm vo est septiformis petitio quā subiūgit cum ait. Sanctificet nomē tuū etc. Dico ergo vt orans impetrare possit quod postulat pmo benuolentiam eius captat quē orat dicēs Pat' nr'. In qua captatione benuolentie tāgit potissime tria q valde sunt confortatiua ad petendum. Omū est bnficiū creationis. Sm ē bnficiū reparationis. Tm vo ē bnficium gloificationis. Nā pr̄ nē dicit creatione. nr̄ dicitur reparatione. et q es i celis dicit gloificatione. Istaz valde sapienter et recte ista tria petitionibus pmittit vt dū homo orat se obtenturū quod petit nō dubitet sz firmiter credat qz dubius quod petit nō ipetrat. Dn dnē. Quicqd petieritis credentes accipietis et fiet vobis. Et iacobus i canonica sua. Petat in fide nichil hesitans. Istaz sentire nūc deo nos pnitemus et cū omni fiducia optinenda petamus. Congruēter vtrqz pmo pmittit. Pater. Deus ei filius ñ omnino pnersus vel patrius nō seruire accedit ad patrem

Quod hoc noce pz dicpt benignio
audur gratius et itelligi dulcius.
Est ei i carnalibus dilcioiē argu tū
et in spiritualibus oino ar oīn mō
amoroium. Qz si est pz/ ergo
diligit et qui alterum amat libenti
ei donat quod postulat. Imo
et omnia sua cōmunicat. qz qui
seipsum ex amore dat fideli
alia se donat. Quur quis a pre
petre dubitat. Du vir quidam
pauper socrates pho dicit q a quo
dam nimiū diuite amaretur. ille
aut ad eum. Dic tm amat vt
asseris. quō tu paup ille diues.
Quasi dicit. Dic vere amaret
et pferre tecū vnusa sua diuidet
Nam prēs q multū filios amant
nō sibi sed potius illis thesauri
zant ita vt sepe p illis i morte
hoīs vtrusqz scz corpois et anime se
tradant. Et quid mirabis i hoībus
quod i brutis animalibus inuenitur
Qd ē aialiū genus qd filios ex
se natos nō affectu mirabili dili
gant. Sed per singula hic nō pono
exempla qz posui qda sup. et i
libro de exemplis naturalibus plura
imo plurima. Itaqz certum er p
missis est q pater est nomē singu
laris amoris. Qd si hoc verum ē
de patre carnali quid ē dicendum
de patre spirituali. Et si de spiri
tuali verū est cōmuniter dicto
quid de patre spuali sentiendum
est sumo qui nō amore accidenta
li suos diligit filios sed seipso
Ergo si secure ad carnis tue prem
accedis quanto securius ē tibi ad
illum accedendum a quo nō pricu
lam tm carnis vt a patre carnali
sz corpus ab eo totum et aiam
accepisti. Nū dz machabeorū
vii. Nesciō inquit mulier. seu mū
illa sancta quō i vtero meo
apparuistis neqz ei aiam dedi vo
bis neqz mēbra ego cōpegi sed
mūdi creator ec. Vos aliqliter
cernere huius patris benignitatē
ineffabilem. Ex.m tibi filij pro
digi pone. lucē xvm° et verba
singula mēte revolue et sic mo
dicū aliquid poteris de dei be
nignitate videre. Nūqi nō a pre
partē accepit. Nūqi nō multū
se elongauerat. Nūqi nō vnūdo
luxuriose cōsumpserat sua. Nūqi
non porcos pauerat. Hoc soli
ex omibus bonū habuit qz non
desperauit meōrans nō me pris
sz aut. Quātī mercenarij i do
mo pris mei habundant paibus
et ego hic fame pereo. Surgā
go et ibo ad patrē meū et dicam
ei. Pater mi nō. Dum go ve
niret audi quid benignissimus pr
fecerit. Dum adhuc longe eet illi
obuiauit ar i amplexus et osculā
eius ruit nichil omino reprehen
sionis intulit sz illum primus sto
la pma vestiri mandauit i ma
nu i signum singularis amoris
anulum dari fecit. mox qz eum
saltiari iussit. vitulum illi sagi
natū occidit omnes qz pro rein
uentione filij pdicti epulari et
gaudē preceptit. Nā ppt hanc be
nignitatē tam sūmam pē aut
Jheremie iio Vulgo dicit. Si
dimiserit vir vxorē suā et re
tedens ab ea duxerit aliā nūqi
reuertet ad eam vltra. Nūqi non
polluta erit mulier illa. Tu aut
sz aia formicata es tū amatoribz
multis. tm reuitere ad me dicit

dñs. Et quibusdā interpositis addit
Ergo saltem amodo vocā me pater
meus dux vginitatis mee tu es
Quod ipse potest cogitari bene
nus / vere igitur ~~pater est~~ patres
ceteros antecedit vt respectu illius
nullus alius pat' dici possit. Dñ
i matheo ait. Et patrē nolite
vobis vocare super terram. vnus est
ei pater vr qui i celis ē vpūs. Na
ipse est pr vester nō solum spirituali
generatione. nō solum nutritione. nō
solum the sauirizatione. nō solū imita
tione. sed quod singulare et maxi
me omnes est. pat' est creatione
reparatione / et redemptione Quae
ipse solus a quo tota accepimus q̄
sumus et viuimus qd̄ sentimus et
intelligimus sive qd̄ homines sumus
Ergo si ad patres carnis nre thesau
rizantes nobis seruire aliquid pen
tur accedimus / ac ab eis totum
optinere speramus quod petimus
quo nō ad verissimū patrē seci
tus accedemus petituri omne qd̄
volumus seu quod plus indigemus
Deus inquam pater cuncta mun
da cuncta tam celestia q̄ terrestria cū
continentia q̄ contenta. p te filio solo
creatur disposuit et ordinauit teq;
dnm omnium seculorum constituit / maxime cū
et natura liberalissimus sit ad do
nandum. sit potentissimus ad exple
dum. sitq; benuolentissimus ad postu
dum / et maxime cū iuuet cū instan
tia ad petendum. Petite igitur et
accipietis querite et inuenietis. pulsate
et aperietur vobis. Quaerite igitur in
corde. petite in ore et pulsate opere
et inuenietis bona interna / ~~inuenietis~~ inuenietis
bona ~~interna~~ externa / et tandem
introibitis ad bona supna Quia omis
qui petit accipit q̄ querit inuenit et
pulsanti aperit. Ergo certum est q̄ da
re desiderat qui ad petendum tot
verba iteruinat dum petit nos mu
tat Ergo si quod cupimus nō
accipimus non est culpa dantis volē
tis et ad petendū sit sollicite inui
tātis sz culpa ē petentis negligētis.

De secundū motiuū ad seruire pe
tendū Cap̄m. Clui.

Alterius ad petendū fi
ducia nobis datur quia
nō solum ē pat' per creationē et re
parationē. sciimus ei ipm ēe nō
non solū potentissimū piusorem.
fortissimū defensorem. sz i super
benuolentissimū redemptorem.
Ipse petri vo capitulo. Redemit
ei nos nō auro et argento. non q̄
licuiq; alio pcio sz suo sanguine pcio
so. sanguine iqꝫ diuino copiose pro
nobis effuso. Copiosa ei apud eum
redemptio. Quia vt bernardus dicit
nō fluxit tm ex corpore eius vna
gutta sed corp sanguis vnda Ergo
attende ad quem vadis dū ad ora
dum accedis quia ad patrē pissi
mū redemptorem tuū qm p te re
dimendo ab hoste nō dedit corrupti
bile pcū. nō hunc visibilem mundū
nō aliquē hoīem magnatorū non
aliquē angl'orū sive ciuū supnor
sz i pcium tradidit semetipm.
Ergo q̄ pro te seipm dedit nec
sibi pro te a morte peperit quo nō
facile cet̄ tibi dedit dabit. Ergo
cū sima fiducia postulandū est
quicqd postulare nos decet et con
uenit p salute vtiusq; hoīis. Quicqd
nō accipimus hoc ideo est qz non
postulamus vl petimus quod de
bemus.

Tertium motiuum

Capitulum. Clv.

Alterius nō solum deus
ē creator nr̄ et redemp
tor sz et glorificator. Et hoc
notari pt̄ cū dicit. Qui es i celis
Qui ei sit vbiqz nō solū per
potentiā. nec solum p̄ p̄sentiam
sed etiā p essentiam qz alias
bonū imensum nō esset. nec
et esset quo maius cogitari non
posset quāc nec deus existēt.
Quid est quod dicit q̄ es i celis
tū et sit et i terris. Sed sicut
alia cum sit simplex sēba ē in
toto corpore tota et i qualibet pte
tota et tm̄ p̄cipalit̄ dicit̄ residē
i corde eo q̄ super cor p̄cipaliter
influat et nobiliores ibi opationes
agat. ar per illud alia membra
regat et moueat et vitā illis ar
sensum tribuat. Dic et dñs deus
nr̄ et si sit vbiqz i mūdo tm̄ dicit̄
ē i celo qua ibi spūalia et spe
cialia effibet dum se ibi suis scis
ondit qua visione eos effiet glo
riosos. Ergo per hoc q̄ ad se asse
rit esse i celis se nrm̄ glorificato
rem seu glorie ~~imparatorem~~ p̄paratorem
ondit. Ergo qui tibi p̄paratur bona
p̄maxima bona sūma nō dabit
mīma tibi si a te fuerint postu
lata. Ergo istarria petitionibus
sūt p̄missa subsequentibus vt aūq̄
iripias petere speres te fuerint
obtinere petenda ab eo quem
tuū nouerīs creatorem dignissim.
redemptorem benignissimū/ et bea
titudinis ac glorie tue largitorē.
Quid sit a deo petendum.
Capitulum Clvj
Viso quid oratione sit pre
mittendum videndū est
consequenter quid ē petendum.
Nā constat q̄ omne quod est aut
ē bonū aut malum. Bonū ē per
se appetibile tāq̄ vere p̄ficuum
quod est bonū. et alterū ē de
testabile quod ē malū qua vē
notum. Petitur a deo petenda sūt
duo. Primū est collatio boni quo
iustificem̄. Sm̄ est amotio mali
quo penis afflig̃m̄. Postulat̄
p̄mo ig̃t̄ collatio boni cum dicit̄
Sanctificet̄ no n̄ tuū adueniat
regnū tuū. fiat voluntas tua sicut
i celo et i terra. Panē nrm̄ cotidia
nū da nobis hodie. Qo petitur
amotio mali. cū addit̄. Et dimit
te nobis debita nr̄a. sicut et nos
dimittimus debitoribus nr̄is. et ne
nos inducas i temptationē. Ad
Conde hec ut p̄pensius est p̄me
Circa petitionē boni scien
dum est qd̄ est quadru
plex bonum. Primū est bonum
iustificans. Sm̄ est bonū glori
ficans. Tm̄ est bonū opans
Qo vō est bonū adiuuans et
confortans. Tria ex his respicit
statum vie. et vnū est qd̄ respicit
statū patrie. Primū bonū quod p̄
mittitur ē bonū gratie quo iustifi
ramur i terris. Sm̄ ē bonū glorie
quo diramur superius. Tm̄ est
bonū obedientie quo opamur et
terius. Qtm̄ est aūt bonū cura
stie quo corpori vpi tonum̄ fre
quētius sil et fortius. Qia ei
spūalia bona ad horū aliquod re
ducūtur. Et est ig̃t̄ p̄mū bonū
hoī nrm̄. sz bonū gratie quo iusti
ficamur i terris quod notū. cum
dicit̄. Sanctificet̄ nom̄ tuū. Et est
sensus. Petimus q̄ nom̄ tuū quod
est i se sm̄ fiat et appareat sm̄

in nobis. Ut nos iuxta modulum
nrm sancti simus sicut tu dne
sanctus es. Unde dne q nobis in
leuitico loquens repens. Sancti
estote qr ego sanctus sum. Da p
sanctu nome tuu gratia. Gratia
tua nobis iustificat iterum sancti
simus. Hoc est bonu primu quod
petr debemus ut iustificem et
filij dei simus quo ipm tanq
veru patrem sequi possimus. Dc
et ei hoiem et salutem eius est
nctm suu toto posse sequi pnc
piu. Nonne medum natura suor
sapit extremor. Sed deus est
principium nrm et finis sicut dicit
apocalipsis primo. Ergo si ipe solus
est et nos ee sancti nostro modulo
laboremus. Nonne aqua riuuli de
fluentis naturam fontis seruat
et sentit. Nonne rami arboru
naturam sequuntur sue radicis. No
ne membra corporis animalis con
sequuntur et sequuntur motu cordis
Nonne domus tota imitatur for
titudine fundamenti. Nonne radij
solares sequuntur et sentiunt mo
tu solis. Ergo si deus e nrm
fundamentale principium si e radix
arboru humanoru si e nrm sta
bile fundamentu. Si est et sol illu
minans omne cor nrm. Ergo nos
ab eo rami et riuuli membra et ra
dij eum debemus quantu possumus i
mitari qre si ipe e sanctus et
nos sancti ee debemus. Nullum
e igit genus animalis quod natura
no sequatur sui parentis. Ergo
si nos genus dei sumus. Sicut
actum dnm dicitur qr in upo viu
mus mouemur et sumus quantu
possumus deum imitemur. Dicit
igit ipe e sanctus et nos sancti
per gratiam eius ee laboremus
Et qua sancti per nos ee non
possumus a deo hoc postulemus
et dicamus. Sanctificet nome
tuu. Capitulum. Clv.

Secunda petrio.

Sequitur secunda petrio
oroms dnre Adueniat
regnu tuu. Postq ei petierat g
tiam q est via ad gloriam q non e
aliud q gratia consumata et ad suu
complementu adducta/ conuenienter
subditur petrio hec 2a in qua petit
bonu gloriae quo dicam supeius
dicendo Adueniat regnu tuum
Et e sensus. Petimus ut per
ducas nos ad regnu tuu hoc est
ad regnu no hoc mudanupo va
nu no transitoriu no caduu sed ad
tuu regnu stabile et eternum. Nu
q no vanu fuit regnu assyrior.
nu q no vanu regnu pharum
nu quid no vanu regnu graecorum
nu q non vanu ipm regnu romano
rum. Si no vana fuerit hec reg
na/ ubi sunt reges eor. Dz transie
runt hec regna tanq umbra. Ergo
constat ea fuisse vanissima. Non
tale e regnum quod a deo petimus
sed e illud q ab eterno sanctis est
paratum. Mathei xxv°. Ven
te benedicti patris mei percipite reg
nu quod vobis paratum est ab ori
gine mundi. Hoc est ei regnu summu
regnu omniu seculor/ regnu omni
bus bonis plenu/ regnu eternu/ reg
nu nullis temporibus corruipendu
Unde de rege nostro et de regno eius
dicit danielis vii°. Potestas eius
potestas eterna q no auferetur et regnu
qd no corrumpet. Un i psalmo

Regnū tuū regnū oīm sēl'orum
sed de gloia huiq regni petiti et
concupiti sup̄ copiose iam diui
et iō ꝓ illa nō repetenda esse
decreui sed cū voluerīs regre
distinctione octauā i octauo mo
tuo ad petendum.

Tertia petitio oratiois dnice
capitulum. C'l bm°

Sequitur tria petitio oro
nis dnice. fiat volun
tas tua sicut i celo et i tra. Postq̄
igit tetigi de quo deiamur su bono
peius qz ad illud pueit p diuna
obseruancia mandatoz sū illud
dominicū vbum. Diuis ad vita
ingredi serua mandata. Iterū itaq
adiungit de bono obedientie quo
diuina p̄cepta seruamus et opam
exteius. Non enī ad salutē sufficit
bonū iteius ni assit et exteius
si possibilitas assit et habeatur ad
opus. Itaq petit bonū obedientie
quo diuina p̄cepta q amat iteius
est p opis testificacionem ondat
exteius qū dicit. fiat voluntas
tua sicut i celo et i terra. Et est
sensus petimus vt sicut p domū
tuū tua mandata seruam q i tris
sic et tua voluntas hic nrō modo
fiat a nobis sicut fit a sanctis
i celis. Vl' vt breuius dicatur
Petimus vt oīs voluntas tua im
pleatur a nobis sicut p omnia com
pletur a sēis. Obedientia enī
sic inter ceteras virtutes expetitur
qz qualia sint iteius corda, gra
uitate opum exteriozū cōpbatur
Nichil enī sic difficile potest in
omnibus iueiri sicut e seipsum
alterius tradere voluntati. Nam
pter hanc iam mlt ab obedientia
et ruerūt et ruunt. Nūquid nō
ab obedientia nrī ruere parētes
Nūq nō ab obedientia dei re
cessit dyabolus qrens porius
p̄esse q subēe. Vnde augustinus
dicit, q hec virtus solum huiusmodi
ēe pt. Nūq nō saul ex omni po
pulo dei electus i regem diuinū
i perium puipendit. Pt quod
primi regum vo audire p̄merui
Nūq vlt deus holocausta et
victimas et nō potius vt obediat
voci eius. Melior ē ei obedientia
q victime. et auscultare magis
q offerre adipem arietū. quia
quasi pcm ariolandi exprpugna
re et q scelus ydolatrie nolle
acqescere. Ideo ꝓ° q sermonem
dni abiecisti abiecit te dns ne
sis rex. Quantū ꝓ° q̄mqz graue
pcm p quo iste perdidit regnū
adā paradisum et angl'us suū pin
cipatum. Nōne et pheta cōtra
samariā missus qz voce dni non
audiuit. sz i loco vbi p̄ceperat
ne comederet manducauit leoni
occidendus traditus fuit. tm regū
vno° Est et alia causa qre minus
grauis est obedientia. s. natura cor
rupta q semp ad cōtrariū eius
quod dicit nosciur ē pata. Iuxta
illud sapientis dictum. Minimus
i detriū semper cupim q qz negata
Vnde quidā rex fuit i grecia
qui noluit q lex p̄hiberet paren
tes perimere credens eos ex p
hibitione ad hoc fieri pniores sz
tm studuit eos amonere. Legitur
quidā esse femina fuisse narratur
q dixit viro suo ad sanctū iaco
bum ire volenti. Rogo vt michi
aliquid noui p̄cipias qd ob tui
amorem vsqz ad tui reditum

seruem. Tunc ille ait

seruem. Tunc ille ait. mando tibi
vt omnia bona mea custodias. Cui
illa hoc bene faciam. sed rogo vt
aliquid singulare mi ponas. Et
ille volens probare illam dixit ei.
hoc tibi mando vt usque ad reditum
meum non ingrediaris huc furnum.
Postquam igitur ille iuit cogitare
mulier secum cepit. Quare michi
hoc preceptum. Vere ibi aliquid repo
sum quod latere me voluit sed non
sic erit vt credidit. Itaque obita
viri spreta furnumque ingressa terram
cepit undique excauare vt posset
aliquid quod ibi vir suus abscon
disset inuenire. Postquam autem sic per
circuitum fecit super eam edificium
furni cecidit et valde eius renes
attrivit. Mater quod vir egredies
ea in lecto iacentem inuenit magnam
erubescentiam illa ex hoc incurrit.
Fuerunt et duo fratres simul in
cella manentes quorum unus despi
ciebat adam eo quod a precepto tam
modico recessisset. Cum frater
eum humiliare volens quedam mure
inter duas scutellas includens ac fo
ras vadens dixit ad fratrem. Cave
ne eleues hanc scutellam. Ille phi
lomone audita statim temptatus est
ad sciendum quid ibi esset nec sustine
ad modicum valens scutellas primus
eleuauit sicque mus qui latebat au
fugit. Cumque frater illius rediisset in
cellam et murem aufugisse videt
dixit ad fratrem. Ecce tu qui adam
iudicabas tam leue mandatum nec
ad modicum seruare potuisti. Vera
quo ergo sit graue est obedire sic quo
se abnegare et alteri voluntatem
suam contradere cum homo ex corrup
cione nec appetat eorum quae diuinitus
contraria facere. Ito magno indigem
ad hoc auxilio gratie ioque inter omnia
nemo fuit hanc expetere petiorem

De motiuis ad obediendum.
Capitulum. Cl. lix.

Cum igitur quamquam ita gra
ue sit obedire sunt tamen duo
que ad obediendum hominem debent
iuuare. Primum est multiplex fructus
que ex obedientia consequimur. Secundo
est ex multiplex quo ad obedien
dum inducimur. Quo ad primum
cum obedientie fructus sit multiplex
quia tam multa de hoc in libro de ex is
naturalibus prestrinximus possumus
tamen breuiter allegare quod obedientia mag
norum cumulatiua est meritorum opum
est effectiua perfectorum et sublimium
est donatiua premiorum. Dico primo
quod obedientia est maiorum cumulatiua
meritorum nec mirum quia liberalior est
in infinitum deus quam homo. Sed pri
tipes mundi bonis obedientibus milit
bus magna donant. quo multo fortius
deus suorum militum bonum obedien
tium dona et merita cumulat et
augmentat. Unde narrat in vitis
patrum quod quatuor fratres ad abbatem
pambo venerunt. quorum unus se
nior magnus erat. alter pau
peratem amabat. tertius quod maxima cari
tate feruebat. Quartus vero per
xxxviii annos in obedientia senio
ris fuerat. querebant igitur ab abba
te quis eorum maior existeret meritorum
Sententiauit igitur senex quod fratris
obedientis excellentior esset vita et
ratione assignauit dicens. Unusquisque
horum trium vtute qua possidet ei
propia voluntate tenet. sed iste obedien
omnem voluntatem suam in alterum tran
tulit nichilque de se sibi retinuit.
quod opus obedientie sicut summe vir
tutis opus. sic est meritorum excellentium
accumulatiuum. Ito obedientia est effec
tiuum opum perfectorum. Unum quidam
volens fieri monachum dum ab abbate
senioris habitum postularet dixit ei ab
bas. Quid habes in scilo. Et

Exemplum

Exemplum

ille dixit. Unicū pr̄ filiū habeo.
Cui abbas. Vade pus pice eum
i fluuiū. Cū ēt ire vt faciēt
senex iussit post eū mōchū quendā
silenter subsequi qui eū hoc facere
phibēt. Cūq; vellet pucere filiū
dixit frater ille. Noli pice eum
Cui ille dixit. Abbas prepit mihi
hoc facere. Et mōchus ait. Sed
modo mandat tibi ne facias. At
ille mox delicto venit ad senem filio
et pbatissimus mōchus factus.
Nec credant filij i obediēcie q̄ de
omni obedienia disputant aliq̄
faciant talia fieri nō debēt a sub
ditis cū deus talia inueniatur ap
pbasse miraculis. Nam i quodā
Exēplū
cenobio mōchus quidā erat q̄ val
de tristis facie apparebat eo q̄ tres
filios i mundo reliquerat. Cui ab
bas tristem conspiciens et causā
tristitie audiens iussit ei vt eos se
cum ad mōsterium adducēt. Cui va
dens et duos mozulos ēē iuēiens
triū ad mōsterium secum tulit. Cui
abbas dixit. Amas eū. Et ille dixit
Etiā patre. Et abbas iterū dixit
ei. Omnino diligis eū. Et ille dixit
Etiā omnino eū multū amo. Cui
abbas. Tolle igitur eum et pice i
hunc furnū. Pratimq; pater in
fantulū eū i furnū picēt auden
tem. Et mox furnus ē velut ros
factus et ifantulus fuit sn̄ lesioē
foras eductus. Fuerat at postea
reuelatū abbati quod iste gesserat
opus sile opi abrahe. Ad obedie
tia ē donatiua sublimiū pmiorū
Nā si pfecta obedia sūme humilita
tis opus est i quo pfecte despicit
homo seipsum. i super etiā est q̄
qui se humiliat exaltabit ita vt
iuxta mensurā humiliatois sit men
sura exaltatois. restat igitur ipsum
ēē ad sublime pmiū puenturum
qui se alteri subiicit ppt deū.

Dñ quidā ex patribus vidit q̄ mōzo
dines i celo. Primus erat hoim
i fimoz. Q̄ hospitalitatem
sectātū. Q̄ hoim i solitudine
rouersantū. Q̄ hoim sub obe
diēcia seniorū degentū. Et hic
q̄ ordo reliquis maiorē gloiam
habebat/eo q̄ omnē suā voluntatē
alterius voluntati tradiderat.

Q̄ ad obediendum inducimur p
exēpla naturalia. Capm̄ c̄ lv

Secundo ad obediendum
inducimur p varia exa
Cū aut creatura ceteris regat
a natura suis superioribus non
obedit. Nūquid nō oia inferiora
motui corporū superiorū obedīt
Dñ rabanus sup genesim ait q̄
omne quod est sub celo ei q̄ vtiq;
obedit. Videlicet aqua ignis aer ut
nō tn̄ equaliter. Sed quod ē celo
pximus et natura nobilius obe
dit illi motui amplius. quod aut
longius et natura grossius obedit
minus et tardius. Qrē ignis ae
re et aer aqua mouetur velocius.
sola aut terra vt dicit hui re
lesti motui localiter nō obedit. Sz
ab eo motū alteratois qualitatis
et corruptois maiorē p̄ reliquis
accipit. Cū contradicēte natura loca
liter moueri nō possit. eo q̄ sit in
infimo constituta et i loco situata
quē appetit ex natura si moueret
nō posset moueri n̄ sursū quod
cēt naturae suae contrarium. Moralit
ista signant q̄ diuine voluntati
omnia sunt subiecta. Sz illa sunt
sibi magis obedienia q̄ p amorē
magnū sibi sunt pximiora. Sola
aut corda carnalia et terrena nō
sunt obedientia. Sicē dicit astrologi
q̄ firmamētū cōtinet octo sperasq̄

naturali suo motu ab occidente in
oriens moueatur et tm motu mo
bilis primi i celi crystallini obedies
ab oriente moueatur i occidens. Ad
ponles tm primum mobile posuit
firmamtm. Dicit ei q circuli pla
netarum seu septem spere i cero
res et si motu naturali ab occiden
te moueatur i oriens motu tm re
li sydereci consequuntur diu ab orie
te moueatur i occidens. Et philosophi
fuit opinio q nulla stella motu proprio
moueatur sz motu potius sui orbis
et hoc verum ee credidit sicut de erra
tis sicut de fixis. Sz de erratis
contrarium dicunt astrologi. Ad
et si verum ee videatur et demo
stratum ar sic ee probetur. ego tm
qm no intendo de opinionibus disputare
sz tm tradere probabilia dico
opinionem primam hic moraliter nobis
imuere q omnis creatura deo debet
obedire etiam si se habet ad contrium
ex natura sicut q asina balaam
e loquuta et consimilia hia omnia
Nam si sic se habet omis natura crea
ta quid facere meito debet homo
rationalis creatura scilicet. q propter bona
et beficia accepta ab alys creaturis
deo e obligata ex debito cui obia
summo bono e puniranda. Sz no deest
a misterio q iuxta opinionem sedam
stelle que motu proprio moueri tra
duntur et no suo motibus orbium
erratice appellantur. qz reuera
omis erroribus implicatur q no mu
tu diuino sz proprius nutibus diuinis
re i mori mundo magnum obedie
tie exemplum habemus tm tordi oia
membra obedire videmus solo me
bro prum excepto i quo nobis innuit
q soli peccatores sunt q diuinis mandatis
contradicunt. Item ad horum
multiplex i aialibus e exemplum.

Nonne sic apes suo regi obediunt
q ad eius imperium aluearia exeunt
et vbicumqz ipsum auerit castra ponunt
Sic grues et anseres ad ipsum sui
regis de tra se erigunt et ad eius
impeium tram petunt. Desine diu
rugitum leonis aure percipiunt continuo
gradum figunt et pecuates tum
tremore quid velit. Adhuc etiam cum
rauda i terra circulum faciunt nulla
ex bestis tm sive pusillum circulum
Quod vtinam de diuinis faceret ho
mandatis Lumbricum dum frumenta
confringunt i aeris sic nunc plane
nunc lente nunc fortius ad mgtm
imperium saluant q i nullo ab eius
precepto se deflectunt. Sic et i tau
ruris equi. sic et boues ad aratrum sequuntur i pia mgtorum. Cle
phas sic suo mgtro obtemperat
q ad eius ipsum regem adorat.
Adhuc sufficienter dicat ad vocem
galline quo pulli currunt. et quo
ad vocem galli galline propius fu
giunt et i sepibus se abscondant
q pulli pari modo seruorum ad
parentis impeium saluant. et ad
eius nutum continuo se abscondunt
Adhuc sufficiens illis sermonibus
dicat q obedientes sunt domins
ranes existant quo ad impeium
cor currant et reuocati mox re
deunt. In nauibus remigantes
adeo obedientes sunt naute vt
pusq ille completerit mandatum
illi asseriant esse finem. Exercitus
ita suo duci obtemperat vt a signis
sibi datis i nullo discedat.
qz sicut d i libro de arte militare
nichil sic ad victoria proficit sicut
monitis obtemperare signorum
q preceptis instruit. Sed quid per
peegrina vagamur exempla. qm

p obedientia ratus martirū sanctus ē effusus. Nonne p obedientia septies verberati ac p ea mortui sunt omnes apli. Qui dicebat i actibus qrto. obedire oportet deo magis q̃ hoibus. Et iterū. Si iustū est vos potius audire q̃ deū vos ipsi iudicate. Sed quid multa revolvimus et hoīm exempla exq̃rimus qm ipse deus dei filius unicus obediens deo patri usq; ad mortē crucis factus. Ad philipp. ij. Itaq; dno deo nro dicamus. Fiat voluntas tua sicut i celo et i terra. Sicut i celo a sctis et i terra a nobis. Verūdtamen memetipse frēs qm xpus ne perderet obedientiam perdidit vitam. Quarta petitio oratio dnice.

Capitulum. lvi.

Equitur. Panē nrm cotidianū da nobis hodie. In quo verbo secdm exponendi modū petit omne quod vite necessarium: quia panis qui ē ex ribus coiter hominū singularis, qualiter pt esse oē tpale subsidium. Sed quia dns matheo vi° dicit non debere nos esse sollicitos de victu vl vestitu. sed querite igitur regnū dei et oia hec adicientur vobis q̃ a iudeis datur et lilys. ego arbitror panē bonum seu essentialem sacratissime hostie vocari quo corpori vpi quod ē ecclia vnim fruentius simul et fortius. Nam et si contingat p devotā cultu iustie sumptionem aliqn gratias ecclialiter augmentari tn ppius effectus huius altissimi sacramenti ē corpori vpi sil fortius et fruentius communi. Ad aut hec petitio sic de effectu iam dicto potius q̃ de corporeo corpore patet per qd dicit ait vi. Panē iquit nrm supsubstantialem da nobis hodie. i. panem q̃ est sup omnes substantias et naturas creatas petimus dari nobis. Et ē sensus. Petimus vt qz dedisti nobis gratiā qua iustificamur iterum et eā spem dedisti pueniendi ad bonū superius ac insuper obedientiam tradidisti observare tua mandata extrinsecus operibus vt deinceps nos p ipsam quē tibi offerimus tāq̃ pro me morali passionis ipius i corporeis ei fortius et fruentius vt fortiores simus soluto contra mala et fruentiores ad bona. Ptra dicit Panē qui ē ex ribus sanus solidus et fortis deperditorū restauratiū famis extinctiū et debilium confortatiūs ac confirmatiūs qz pans cor hoīs confirmat. Cotidianū aut apponit qz oī die spualiter sacrum sumendus vt sicut p nos oī die deficimus et debiles ad bonū sumus sic per hunc panē ad fortiora redeamus et restaurato fervore maiora poribus faciamus. Hic ē panis qui dat vitā mundo. Iohanis vi° spualiter manducatus, affruendo mastricatus, et ad aie interiora tractus. Sed ve illis qui accedunt indigne. Unde qdā frus de hor ita ait. Ad illo labia oscularis filium virginis q̃bus osculatus es labia meretricis. Ma sacerdos luxuria ignatus mixtum dolium veneris potat filiū virginis et dum sancta hostia benedicit qi i carne ihesu sputat. atq; dum ipsam sumit quasi i lucū eū pictū placarū. Nastasius dicit. Adulterū indigne coitat ni vpus gladiū ultricem suspendēt mox eū anglis astantes occiderent. Nō sit qui

de pena corporis dni dubitet nr
ambiguu ee dicat qd certissimu
ee constat. Na corpus xpi ibi ve
esse et panem i corpus transire per
fidei argumtu qd e solidissimu
eo q vere fidei no possit subesse
falsum et ratio pbat et experien
cia sic ee confirmat. Herdius ei
dicit q ubicuq duo her concurrerit
quibus constat omis effectus videlicet
voluntas et potestas. necesse est
ut consequatur effectus. sz ista sunt
i deo certissime cuq voluntas
nu sit omipotencia omm naturarum
e causa. Veru institutio et auc
toritas certa docent. hoc deum
xpum voluisse ratio et ecclia do
cent hoc potuisse. omno est et fe
isse. go no est qui de sacramento
hoc debeat dubitare. Na si xpus
unqz homo deus et dus deus hoc
sacramentum istituit constat q po
tuit. sicut ratio ecclia pbat go sicut
voluit et potuit sic effecit. De
nu go panem in suum corpus con
uertit. Ratio et auctitas pbat q
corpus xpi vere e i altari.

Capitulum. C. lxx

Nam q xpus sacramentum
ipsum istituerit. hetur
a mathei xxvi et luce xxii. Nam
accepto pane benedixit gratias egit
et fregit deditq suis discipulis
dicens. Accipite et manducate
hoc e corpus meum. qd pro vobis
tradetur. ei p quia. Constat naz
q xpus e veritas. Ego inquit ipe
sum veritas. Ergo similiter
no erat veritas. sed duba erant du
plicia que dicebat. qz omnis similitudo
et duplicitas ad mendacium declin
nat eo q hoiem fallat. go erat
verissimu quod dicebat. Sed pa
ne quem accepit. quem benedixerat
quem manducandum apls porrigebat
corpus suum ee dicebat quod pro
illis tradendum erat. Dz addit
i luca q stati dicit apls. hoc
facite i meam comemoracionem
i. facite qd ego feci. go ipe fecit
et faciendum instituit. Dz here
ticus fortassis respondebit q her
dictio est. sicut ibi significatiua ut
sit sensus. Hoc e corpus meum
i. hoc significat corpus meum. Dz
obiciur contra hereticos q sig m
rei et res ipa sunt inter se cen
tialiter differencia et io cum
dnus de altero dicit similitudinaie
et no vere de altero pdicatur sicut
xpus dicit agnus ouis. lapis
angularis et vitis no q ipe xs
vere. sz tm quada similitudine
ista sit vel dicatur ee. Ergo
si ita est ut tu dicis qn panis dicit
corpus xpi vl corpus dicit pa
nis hoc non dicit vere sz simili
tudinarie. Dz si sic sentis et
dbis. io. primo qz ipse. Ego sum
inquit panis. hoc no dicit similitu
dinarie sz vere qz xpus no signi
ficat panem vite sz erat ppie et
vere panis vite. un stati de se
subdit. hic e panis de celo des
cendens ut si qs ex ipo manducauerit
no moriat. Ergo et ve
ru panem celestem se asseruit et dicit
q qui se manducauerit no moiet
Sed nequq hic panis alii manducat
q sub specie panis sicut ipe
fecit dum instituit. Ubi go vere
et ppie e panis ille celestis nec
ee ibi incipit ni qz aliquid i ipm
transit. Ergo ad ~~ipsum~~ plationem
dbi illius panis i dnici corpus
transit. Item nullu signu hic rei

signate vinum q̃ nõ ẽt melior
vilior ipa re. Unde circulus non
habet vini vinum. nt fum9 ignis
vinum et sic de alys signis. Ergo
si hic panis de quo loquimur solum
significat verũ panẽ nec ẽ ille
panis qui de celo descendit. q̃ o
eius operationes nõ efficit. Sed
ille verus panis efficit ĩ homibus
vitam gratie/ quia est panis vite.
et conseruat a morte culpe. quia
qui manducat ex eo nõ morietur
Ergo nõ efficit ista panis signũ
Sed cõtra. Panis hic sub sacra
mento acceptus et dat vitã et cõ
seruat a culpa. sicut Johãnes vi°
dicitur et infra dicetur. Ergo
hic panis et ille omino sunt idem
q̃ iuxta doctrinã boeti quã con
stat ẽ verissima cadẽ ẽ substãcia
quorũ naturalit ẽ idẽ essentiã Nã
ex hor operi trinitatis sunt indiui
sa ybatur q̃ eadem est treũ psõrũ
substãcia et natura. cũ oĩb opano
iuxta damascenũ sentẽtiam seq̃
tur substancia. Item q̃ hic panis
et ille qui de celo descendit sit idẽ
audi quid dicit ibidem Ego sum
panis viuus q̃ de celo descendi si
q̃ manducauerit ex hoc pane vi
uet ĩ eternũ. Et panis quẽ ego dabo
caro mea est p̃ mundi vita Deuid
ex p̃sius dicit pr. Panẽ celestem. s.
se manducandũ asserit. et hunc pa
nem carnẽ suã asserit quã p̃ mũ
di vita dicit manducari. Nam
adeo ex p̃sse loquutus ẽ vt iudei
disputãtes dicerent Deuõ potest
hic carnẽ suã dare vobis ad man
ducandũ. Non intelligebant vtrũ
dicit se datuũ sz quo hoc ẽ pos
set querebant Dñs aũt qui mgr
veritatis erat modũ quo fieri hoc
posset nõ dixit q̃ capaces non
erant tãte p̃funditatis sz eorum
itellectũ de questione sue carnis
verbis sequentibz confirmauit
et sic ẽ iurauit subdendo Amẽ
amen dico vobis qd ẽ spes iura
mẽti q̃ ni manducaueritis nõ
panẽ me signãtem sz carnem
filij hoĩs nõ habebitis vitã in
vobis Qui manducat meã car
nẽ et bibit meũ sanguinẽ ĩ me
manet et ego ĩ eo. Et vt om
nem remouet itellectũ sensus/ qd
cõtra veritatem rei diuidicat et
differt addit Caro mea vẽ est
cibus et sanguis meus vẽ est potus
Di vẽ q̃ nõ significatiue/ q̃ pa
nis qui mãducatur vẽ ẽ corpus
xpi. Sed quia heretici et carnales
credunt q̃ ista manducatio nõ
sit spiũalis et sacramẽtalis dñs
remouens carnalẽ huĩ itellectũ
q̃ aliquid carnalit manducet
aplis dicit Verba que ego loqui
tus sum vobis spiritus et vita
sunt. i. sunt vita spiũalit in
tellecta. Ratione ondituir
q̃ corpus xpi vẽ ẽ in altari.

Capitulum. Cclum

Ostenso auctoritate diuina
q̃ vẽ ĩ altari ẽ corpus
xpi nũc restat hoc ostendẽ ratio
ne/ Et quia per auctoritates on
sum est deũ velle/ ostendamus
rationibus eũ posse/ ejus nõ de
beret nec esse ybare hoc de om
nipotente Deuia si creditur ẽ om
nipotens quod de eo deo credere
nec est/ constat q̃ omnia potest
quae si hoc facere aliquid posse
ẽ/ ipm hoc posse fateri nec est
Nonne tibi mag ẽ videt de nihi
lo q̃ de aliquo facẽ aliquid. In
finitũ hoc illud excedit quia crea
tura q̃ de aliquo aliquid pt facẽ

sicut cultellum facit ex ferro, ar
cham ex ligno cuppam ex auro. do
mum ex lignis lapidibus et cemento.
vestes ex lana lino et serico non
per vel minimum granum facit ex nichilo
Ergo quid miraris quid detestaris quid
credis refugis qui suma et omnipotens deus
illa quae de nichilo produxit omnia celestia
aquatica tam nobis innumera. corpora
omnia tam celestia quam terrestria tam mag
nam multitudinem tam speciosa tam insup
derabilia. panem transmutat in carnem
suam. Nunquid non tota die facit hoc
creata natura. Nunquid deus aliquo nu
tritiua transmutatiua et assimilatiua
panem comestum vertit in carnem et
vinum potatum in sanguinem Ergo
omnipotenti negabis posse quod vir
tutem nutritiuam fateris efficere
Ex me respice aliquem infirmum suis
carnibus destitutum et postea per re
stauracionem depauperatum in pinguedinem. dic
unde reparata sit illa caro. unde ad
uenerit illi hoc pinguedo nisi ex cibis
in carnem et potus et commutatus in
sanguinem. Ergo concede omnipotentem
aliud posse quod naturam creatam
credis efficere. Ecce attende transmu
tationes naturae creatae et desine
diuinae transmutationi detrahere
et si in infinitum alias transmutationes
ex crederet non tamen esse unde res
tare deberet. cum diuina virtus ob
infinitum virtutes retineras sit ex
cedens. Nunquid non creata virtus tra
nata operatur in aurum conuertit et ar
gentum quoque unum clarissimum alterum
constat esse praefulgidum. Nonne eadem
virtus vertit hoc obscurum elementum
et nigrum in multiplicem et varium lapi
dem pretiosum in crystallum clarissimum
ac in radiosissimum carbunculum. Omni

lapides omnes nam fortissimi. denuntiate
propinquo. varisque coloribus adorna
tam ac tam pretiosis virtutibus ac
muribus sunt dotati. vt vix vllo ser
mone possit narrari. Ecce nonne
eadem virtus humorem terrenum nutri
vertit in lignum. nutrit in florem odoriferum,
nutrit in folium speciosum. nutrit autem
in fructum naturaliter tam diuisarum
pulcer et virtutum. Ecce quid contrarius
quam ignis et aqua et quam aer et terra
quam sunt in suis qualitatibus omnino contra
ria. Quid est magis contrarium quam
sumere calidum et sumere frigidum
sumere insuper siccum et sumere hum
humidum. subtile et crassum acu
tum et obtusum. mobile et immotum
Et tamen licet vnum elementum sit al
teri sic contrarium. natura tamen creata
quodlibet elementum transmutat in quod
libet elementum et tu iudicas sumere vin
tum esse contrarium si panem vertat in
corpus suum. Ecce natura creata seu
virtus ipsius aquae putridae seu humo
rem corruptum vertit in dulcissimum
vinum virtute in oleum caloris omni con
dimentum et vertit in balsamum nimis
virtuosum et tu iudicas deum non pos
se panem vertere in corpus suum. et in sang
uinem vinum tuum sicut iam supradiuis
hor fecerat tota die virtus aliae con
uersiua. Ecce philosophus docet de transmu
tationibus loquens quae vbi maius est
symbolum ibi fortior est transitus vnius
in alterum. Cum de arboribus quae
ille inter se conuenienter inseruntur
quam magis natura sibi assimilantur.
Vnde conuenientius inseritur parum
in malo quam nuces vel pinus quam humor
attractus a surculo quam ab illo est
similior tamen in natura illius con
uertitur facilius. Nam et ob hanc
causam facilius aer transit in ignem
quam terra vel aqua Ob hanc eandem

rausam melius nutriuit q̃ magis
naturae sunt similia et facilius cō
uertuntur. Itaq; vera est prosino q̃
vbi simbolum maius ibi fortior
tristitia est. Itaq; ex hoc cōtra ty
nosos et tyrannosos et varios ta
lerer arguentur sacramēti huius dei
tate relata tu eius transmutatio sin
gularis sit et miranda nec vlli
transmutationi naturae silis cōpos
sit vl dici possit p omnia. Sicq;
vbi simbolum maius ibi fortior tristi
tia tu maius sit simbolū inter
carnē et panē vinū et sanguinē
q̃ inter panē et lapidē igitur fortius
panis conuertit in carnē q̃ commu-
tatur in sanguinē. Dz phus dicit
cē locū vbi panis pietatis vtute
loci in lapidē vertit et tu miraris
si panis in carnē diuinam cōuertat
Item cē fons in pruncia greciae in
quē omne quod mittit in durum
lapidem cōmutatur si ibi aliq̃ diu
teneatur quod ipse fredericus
probare volens tyroteram sigilla
tam p nuntiū illuc misit cui q̃ sub
mitti ptem aliquā illic mittit.
Fortiq; est vt pars ibidem sub
mersa in lapidē sit cōuersa. Dz
maior cē similitudo panis ad car
nē q̃ tyroteree ad lapidē. igitur
si virtus creata facit hoc sēdm
quod miraris si creatrix potentia
facit plus. Ite locus cē in hybe-
nia vbi palus infirmus diu fuerit
quitqt sub eius absconditur in ferrū
conuertitur quicquid aut aquis tā
gitur in lapidem cōmutatur. Sed quc
cē conuenientia ligni ad ferrū vl la
pidem. Si igo illud facit vtus in
loci creata quid impossibile iudicas
si panē transmutat in carnē potentia
increata. Itaq; ex oibus hys patet
q̃ deus pt hoc facere et ex primo ra
pertulo patet q̃ vult hoc facere
et instituit hoc faciendo igo corpus
xpi verū nō tantūmodo signū
sed essentialiter cē nobis in altari
p̃sentatū ita q̃ sicut p̃sonaliter
cē in verbo et localiter in celo sic sac
mentaliter vel cē in altari.

Q. corpus xpi vel cē in altari
probat experientia ita Ca. m. Cl. lxxiij

Postq̃ ostensum est auto
ritate et argumentis q̃ veri
tas corporis xpi cē in altari/experi
mentali nunc hoc ostendam q̃ explo
et nulla iridat dubitatio de tā
venerabili sacramento. Sunt autem
multa exempla hoc probantia sed
ego referam quedā pauca huius
sacramēti vtutem ostendentia
Deinde addam alia disuper
repta vt vtutem huius sacramēti et
virtus cōsequens probet et visus
Iudum a fratribus regni franciae q̃
in tortilia fuit quedā nobilis ma
trona q̃ valde mane oratione fre
audita quolibet mane missa alios
recedentibus ab ecclia ipa oratione
cōtinuabat usq; ad tertiam Cum
ipsam dyabolus inuidens repit
mittere in cor eius q̃ magnā in
iuriam deus ferebat q̃ lucife
rū nobilissimum creaturarum
dampnauerat Cūq; pualussi
dyabolica temptatio cōtra ipam
oī mane dum in ecclia sola ect
rogabat xpm vt lucifero poeret
atq; vt hoc facilius impetraret
crucifixum quadā virga quam
iuenerat acriter verberabat
Itaq; plures in hoc malefino de
phensa epo cē accusata ac ab eo
citata omia libere cē cōfessa.
Cūq; per eum admonita nollet

crucem deponere iudicata est vt auderent. Iraz igitur contradicta dum alta voce luciferum inclamasset continuo affuit sicque ignis et ligna dispersit quasi nunquam ibi fuerit factus ignis. Cumque sedo repasset ignem anteriore maiorem et ipsam flammis ardentibus immersissent. illa vt pius luciferum invocauit et ignis omnis extinctus est ac adeo sunt ligna dispersa quasi non fuerint ibi visa. Tunc presbiter quidam suis videns eucere et ~~nunc~~ uenire iminere dispendium incita tus a deo iuit et corpus illius xpi portauit et vt igni reparent edixit. Cumque tria ca flammis vltrinbz tradidissent et illa soluto moze lucifera attlamasset. ille comparere non fuit ausus sed stans in altitudine aeris cunctis audientibz dixit. Oras fortiore me nunc ad locum hunc aduenisse qui ei tibi auxilium iam vltra ferre non possum. Ignis go mulierem inuasit et in fetores tinctures eam redegit. In russia fuit quidam q ad pres cuiusdam domine filium non valentis ~~ab~~ hire demonem adorauit qui illi corona de floribus redimitis apparuit. Cumque ab eo quereret si mulier corpe posset arridet vt sacerdos cum xpi corpore ipse vadens ad quidam morientem communium accedet. Quem videns dyabolus genu flexit et de capite coronam detrxit ~~dyabolus genuflexit~~ Cumque postea sacerdos inde reuerter dyabolus genuflexit sz coronam decapite non detraxit. Iraz a malefico requisitus dyabolus cur ista fecisset respondit. Ad trsitum xpi coactus sum et genua flectere et coronam deponere sed ad solum reditum sacerdotis non habentis apud se corpus xpi coactus sum genua flectere reuerentiam illi faciendo sz coronam deponere nolui. Tunc ille qui vsqz tunc fuerat malefactus infidelis vere fidei manus dedit et omnem heresim abdicauit.

Quod de sancto victore infirmus ad mortem petiit p viatico corporis xpi sz videntes fratres q omnem cibum eiecerat corpus xpi illi tradere timuerunt. simplicitermqz ei hostiam optulerunt. At ille intelligens hoc in spu dixit ad eos. Deus vobis indulgeat fres qz hic non est dns meus. Tunc illi confusi p tinus accurrerunt et sibi corpus dominicum attulerunt. At ille xpm cognoscens et se non posse xpm sumere videns eleuatis in celum manibus dixit. Filius redeat ad patrem et spus ad deum q fecit illum. Cumque dns corpq xpi disparuit et ipse ibi mox animam exalauit. Narrat abbas arsenius cuius verba non sunt habenda dubia q quidam monachus fuerat magne vite q durabat panem quem consecratum non est corpus xpi verum sz illius solum signum. Quod duo senes alii cognoscentes eumqz lucri volentes cum homo maxime vite foret venerunt ad eum ipsum tractatuue monentes vt de corpore xpi quod credit certa crederet. et si sibi esset suspectum quod ei dicebant deum vna ebdomada ipse et illi rogarent vt illus sup hoc apiret veritatem. Denique libenter hunc sermonem accepit et conuersus cum lacrimis ad dnm dixit. Domine tu scis q non p malitiam sz tm p ignorantiam sum incredulus in rem hanc. christi igitur deprecanti indulge et mi veritatem manifesta. Rogabant et hec alii duo senes et orabant vt deus ei hoc misterium

Exm

Exemplum

revelaret quatinus laborē suum
nō perderet. Die ꝯo dmica ad ec
clesiam simul venientes ipi tres i
una parte steterunt deū orantes
Iraq; i immolacois hora eorum
apti sunt oculi videruntq; puerū
i altari carnem. Cūq; senex ille
ad comunionē iuisset data i ei
caro viua sanguine cruentata.
Ad nā cū vidisset extimuit et
exclamans dixit Credo dne q
vere corpus tuū est quod cōficitur
i altari. Quod cū dixisset nō
oltra sub specie carnis sz mox
sub specie panis apparuit sicq;
fruēs e vere fidelis. Matrona
quedā singulis diebus dnicis pa
nes beato gregorio offerebat i missa
Cumq; semel gregorius eidem pq
missam domuicū corpus daret. et
diceret corpus dni nri ihu xpi sit
tibi remediū sempiternū i vitam
etnā. vl cōseruet aiam tuā in vi
tā etnā. illaq; subiciens mox pon
tifex sanctus manū ab eiq ore re
traxit eāq; tota oibus quae risceit
iāsuit. Cui illa dixit Ecce panem
quē manibus meis feceram
tibiq; porrexerā tu corpus dni ce
dicebas. Cui ille p ea oravit.
Et dum ab oratione surgeret hostia
instar digiti carnē ce facta inue
nit. Ecce dum matrone ondu
eam ad fidem reduxit. Tunc ꝯo
oravit et ad panis speciē hostia
reuoravit et mlcis sumēdā dedit
Iohānes crisostomus quēdā here
ticū ad fidem conuertit sed vo
rē eius vix cōuertere potuit eāq;
vix ad cōmunionē i duxit. Tandē
illa fiete accedens cū gionē de ma
nu crisostomi accepisset eā ancille
sue tradidit vt seruaret quā cum
postea detulisset i lapidem esse cō
uersam inuenit. Vertentia ꝯo ad
crisostomū redit et suū cōfessa
primū sinceriter illi de cetero adhe
sit. Sed quid atiquoz facta nar
ramus quādo et silia nris tēpo
ribus facta sunt. Mā frater
richardus de ordine nostro filio
dni odofredi bononie me pnū
narrauit q dū ecc adhuc i hitu
scolari oī die ad domū pdicatorū
ibat vt missam ibidem audiret
asserens q corpus xpi sibi dena
rius aureus videbatur. Cūq; de
hoc miraret aio modico et quā
plus posset sacerdos se facere pui
mū quāto plus se pximū faciebat
tātomagis aureū verissimū appare
bat. Cūq omni mane multis tpibz
sic videret semel temptatus retulit
mri suo stratiq; pdidit tātū bnfi
cionem vt nō postea sic videret
Narrat deodatus gēnē mazimanq
vir vtiq; simplex et purus fuit
at fidei singularis. Nā tanta fi
de ad corpus dnicum ferebatur
vt dum i hyspania moraretur
rapuit cōtra iudeos obligaret pro
xpi corpore si porta qnūciq;
fumelica cōtingēt illud audiret.
Sed timentibus iudeis ad fm ne
gotiū nō puenit. Sz ex hoc in
tātā fidem excreuit vt quēcūq;
i digebat aliquo sic secure illud
exposcebat a xpo quasi postularet
a socio vl amico. Nā dū semel
febres acutissimas patiēr quēdā
sacerdotem aduocans dixit ei.
Vade obsecro et dic missā mēz
post missam gnumera qz mox vt
corpus xpi accepero febribus hys
carebo. Ecce cū fris voti fecisset
sic stātim ille curatus e qi antea
nimie egrotasset. Hic etiā as

Exm

Exm

serebat se bonome ī sacerdotis mai
bus infantulū cōspersisse ferrqz sibi
scribi diem et sīlr sacerdotem et cat
hilam qsi pro reliquis reseruabat
Hec oia ego ab eius ore audiui cum
tū simplissimq ecē nesciebat tacere
her requisitus Quante aut humilitatis
et qī celeberime felicitatis sit et ie
narrabilis excellentie ac dulcedinis
sumē corpus xpi probat exemplum illiq
nobilissime magdalene que cū xxx
anis ī deserto stetisset et diuina re
fectione pasceret esseqz effecā certa
de dimissione pcōr voluit tū sine
sumptione corpis xpi mori Dēlr 4
altera maria q dicta ē egyptiaca
cū xlvi anis stetisset ī deserto et
magna meita et opa vtuosa apud
deū thesaurisasset tū psciens mor
tē suā cōmunionem pius petit et ac
cepit. Ergo oi die cū deuotione di
camus Panē nrm cotidianum
da nobis hodie id ē nos corpi tuo
fortius et feruentius solito cōiunge
et ī corpa vt dictū ē supi Questiones
indentes circa corpus xpi quomo
sq ē possit ī pluribus altaribus sil
et semel et quō accidentia sint ibi
sine subiecto et tlia plura q̄re ī libro
de exemplis naturalibus hor solū
hic adde vt q xm nō credit posse
ī locis pluribus sil et semel esse di
cat quō fides cū sit vtus vna esse
possit ī duabus potētiis sq cogni
tua et affirmatiua seu affectiua
Et quō sanctas vna sit ī pluribus
mēbris et ī quolibet tota Et quō
ymago vna sit sil ī tribus potētiis
memoria ī tellectiua et voluntate
Et quō trinitas nūs simul sit ī
tribus hoibus. et ī mille millenis q
Et quō aia vna cū tota sit ī capite
esse possit tota ī corde et tota ī qua
libet minima corpis parte.

Quintum petitio ordis dnice.

Capitulum C lxx

Dimitte et dimitte nobis
debita nostra sicut et nos
dimittimus debitoribus nris. Postq
posuit petitiones spectantes ad bonū
subdit alias pertinentes ad malum
Et quia malorū tria sunt genera
tres poit petitiones q̄bus a mouere
postulat a se mala Tria nō q ē
malū culpe ē malū pene et est
insuper malum pene Cont igit
malū culpe dicit Dimitte nobis
debita nra. Et ē sensus. Peti
mus vt quod delinquimus nobis
pratur Circa tū dicit. qz primo petō
rē se ondit cū dicit debita nostra
Secundo nam petit cū cit di
mitte. Tertio forma quasi dimissionis
diuine conscribit cū addit Sicut 4
nos dimittimus debitoribus nostris
Diuū vbum sz salutis nstre. qz
qui alteri ī se peccāti nō pōt se
caritatē nō habere ondit. quare
ī statu saluandorū q̄ talis est nō
existit Ergo cū caritas sit necā
ad salutē sicut superius ī secolo me
ptbasse necesse ē vt dimittamus
alteri nos ledenti si a deo volumus
nobis ignosci Dūn cōtra se petit
q alteri delicta ī se illata nō remit
tit Dūn remittēdū ē alteri quod
ī nos deliquit nō solū ore sed et
corde et ope Dūn dns dicit matth
5° quīto Diligite inimicos vros
bnfacite his qui oderūt vos. et
orate p p̄sequentibus et calumpnā
tibus vos Ista vba poit. Diligite
orate bnfacite Diligite corde orate
ore. bnfacite ope vt sitis filii patris
vri qui ī celis est Quasi dicat.
Dimitte corde ore et opere qz et
celestis pris vri ppium ē ita dimittere
Nā q dns se odientibus ore prat
patuit qn dicebat matthei xxvii

Pater dimitte eis qz nesciunt quid
faciunt. Mira caritas et amor ad in
imicos, quia nō solum eis parci ro
gat sz p eis etiā allegat cosqz excu
sat. Exm est hoc habemus de p
thomartire stephano actuū vi° qui
p lapidantibus se orauit. Et sicz
balde notabile q dū pro se stepha
nus orabat i pedibus stetit. sed o
rando pro se lapidantibus genuflexit
et exclamauit magnō ostendens af
fectum. Et q dns quem i se fiue
corde dimittebat patet ex her q
dixit qt xxvi. Scilicet Dico. i.
viam salutem desidero. sic enim
a sanctis exponitur. Et constat vt ri
chardus dicit q idē est vbum oris
et cordis n q i corde ē nudum
i ore vestitum. qz vox cordialis est
verbum vestitum. Ergo si dns q
veritas erat et duplex esse nō po
terat pro eis ore rogabat et alle
gabat q° et corde precabat cosqz
amabat. Exm hoc habemus de sc̄o
bernardo beatissimo pris francisci primo
filio q dū venisset ad mortē fratris
i extasi et tandē ad se reuersus
dixit ad fratres. Gratias ago deo fratres
quia dns me a pene purgatorii
absoluit nec possum dicere q fuerit
fr̄ minor n i vno. Cuiqz quid illud
vnū ceciderit i greuerit. Ille aut. qua nullo
vnq̄ me offendit homo quin spiritu
lis quedā amor mihi nascitur i
corde ad eū diligendū amplius q̄
ante. Item q dns petit et ope
dicit qt xvi°. Nam statim postq̄
dixit. Diligite inimicos vestros vt
sitis filii patris vestri qui in celis est
vtinus adiunxit. et dixit. quia so
lem suum oriri facit sup bonos et
malos et pluit sup iustos et iniustos.
Ecce beneficium operis primo communit
plura hic bona conferit malis q̄ bonis
Nā et frater quedā i admiratione
sci francisci fuit qui tentabonum
fuit appellatus qui ferebat ad
hospites et inimicos suos nimia cari
tate. Nullus erat q cū offendēt
quantūcūqz se abeo seruaret cu
nō nisi esset vt ei aliqd seruicii
exhibēt. Exemplo q° dni et sōr
ū diligendi sunt inimici. Nam
sicut ex diuitis vobis accipitur
diligere eos q nos diligunt quid mer
cedis habet. Nonne faciunt et hoc
pagani. Nonne hoc faciunt et sacri
legi. Nonne iudei. Nonne publi
cani omnes qz hēcin et hoc faci
unt. Ergo si magis debent ha
bundare amici dei q̄ amici huius
mundi corde amādi sicut inimici vt
sicut i eodē capitulo dicit. Possi
mus esse filii dei viriqz perfecti. Cū
ergo dns conclusisset oratione do
minica statim subiunxit. matheus
vi. Si dimiseritis hoibus peccata eorū
et pr̄ vr dimittet vobis peccata vestra
Et augustinus ostendens q̄ licet
graue sit ieiunare. graue sit ob
ires suas pauperibus erogare. graue
monasterium intrare nullus tamen dicit
pr̄ vt ait q graue sit diligere inimi
cum sit affectio i corde. Cū concludit
et dicit. Eligite modo quod tibi pla
cuerit. qz si inimicos amaueris
nō solum amicus dei sz et filius
dei ē meberis. Si aut inimicos
amare noluerit deū ipsum hēre
nō poteris. Audiistis oibus pla
nius. Et her dicit cōmastrum xvi
Remitte proximo tuo nocenti te
et tuū tibi deprecanti peccata soluet
homo hoī seruat iram et a deo
quirit medelam. In hominē sibi
similem homo nō hr̄ miam et pro
peccatis suis a deo petit veniā. Ipse
homo cū caro sit seruat iram
et ipsi ignoscere petit a deo.

deus exorabit p preces illius. qui
dicit nullus quia frustra. Et ad
dit ajemento nonnissimorum et de
sine timorari. Ex m hic pone illi q
nobilis valde parabolice. Et ex um
ru regis quidam fuisset oblatus q
debitor sibi erat decem milia ta
lentorum et eum omnia sua vendi iussi
sisset ut debitum redderet illi petenti
dilationem rex ex pietate omnia
dimisit. At servus ille nequam
egressus de suo conservo pauca de
bentia parere noluisset iratus in eum
rex dixit ei. Serve nequam omne de
bitum dimisi tibi quia rogasti me.
Nonne et ego oportuit et te misereri con
serui tui sicut et ego tui misertus
sum. Tradidit eum tortoribus do
nec redderet universum debitum. Et con
cludit dns parabolam dicens. Sic et
pater meus celestis faciet vobis si
non remiseritis unusquisque fratri suo
de cordibus vris. Sed quid ait ad
petrus. Si peccaverit in me frater meus
dimittam ei usque septies. Cui dns
ait. Non dico tibi septies sed usque
septuagies septies. i. quotiens in
te peccaverit totiens dimitte. Do
minus numerus finitus p infi
nito sicut exponit sancti doctores
Dicit ei quis semper vult sibi parci
sic debet petere alteri. Ergo per
camus ut sicut dari possimus.
Dimitte nobis debita nra sicut et
nos dimittimus debitoribus nris.
Qualiter autem proximo delictum sui
remittere debemus quo nos offendit
audit breuibus et verbis resoluimus
Cum iniectione aliqua indignationis
dicens. Quid tibi in hoc deus pro
fuit fieri ut non te quidem lederet au
tem tu se abs te. et proximum
tuorum memoria teneat et te videre
nolit. Non sic fratres mei. Sed remit
tat unusquisque fratri suo. nil indig
nans reservando. seu aliquo verbo
seuero aut fro aliquid torum preten
dendo. sed sicut ppre ipsone chri
sti confratri seu proximo omnem
amoris benuolentiam impendendo.

Dequitur ra. Et lxvi. s. Ziplorandum hodie est quidam pri
nolunt iuniores

Sed plorandum hodie est qui
se peccatibus prouin
pagam sed nolunt parere opiam
Dicit ei tullius in laudem cesaris
q tante meoie fuerit ut nichil
obliuiscetur ni iniuriam sibi illatam
eum. Sed et Tcomnus filii de eo ita
dicit. Narrat ergo suetonius q
gaius qui postea frus e imperator
vocatus a tiberio q patre ipius
interfici fecerat et matrem eius in
exilium miserat ad eum venit et
oblitus iniuriarum pris et matris
qsi nichil iniurie passus cet tam in
tiberium obsequij fris fuit ut post
q adeptus fuisset imperium memoria
de eo sic dicit nec seruum unqm
aliquem eo meliorem nec dnm um
q eo fuisse peiorem. Vespasianus
imperator ut conor narrat hystoria
offensarum et iniuriarum mime meor
unqm earum fris e exequutor sue
ultor. Nam vitellij hostis sui qu
cum in imperio pressierat et omnem
domum eius incendio et moriti tra
diderat filium q ex eo remanserat
splendide mactauit cum ample
ditauit. Cruenta ergo q sibi neronis
tpe magnas iniurias fecerat ad
se post acceptum imperium venientem
venia deprecantem non ullus vbis
redarguit sed in oblumem abire
permisit. Sed quis hodie ex opiamus
hoc facit. Titus nobilis imperator
vespasiani filius tante clemencie
fuit in subditis ut nunqm aliquem a
se tristem discedere permittit. Nam

et cū tempoibus eius fuit magna
pestilencia oibus tam principibus
q̃ pauperibus sibi subiectis parcēs
exhibebat affectum omnes p edicta
pia consolando/et per magna do
na oibus suscitando ac pro
corū medendis infirmitatibus nul
la vel diuina vel humana opem
omisit Nam et principatū idcirco
se adeptū fore professus se adeptū
est vt puras seruaret manus
a sanguine nec postea auctor
ceris alicuius aut consciuus fuit
Duos aut milites patricios gnis
conuictos coram se de affectione
ipsius/nichil omnino q̃ vt ab in
cepto desisterent admonuit dicens
a deo dari ipsum. Deq̃ quid aut
ab eo desiderarent eis se pro
misit datum esse. Hoc ad omnis
illorum matrem que longius aberat
cursores q̃ntocius misit q̃ eam
p filio anxiatam que captum
et accusatum ac conuictum audierat
bono nuncio consolaret illum saluum
et liberum esse nunciantes Ipse domi
tianum fratrem suum carnalem sue
vite insidiantem et sollicitantem
contra eum exercitum accusatum fugie
meditantem/nec occidere nec q̃ p
tul expellere nec in maiori honore
haberi instituit Sed ipsum cum
cō sortem et successorem se velle
hire testatus est quin et cū lacri
mis eum sepe precabat vt conceptū
q̃ a se rancorem deponeret et fino
affectu vt decebat fratri vineret

Exm De helio etiam imperatore romano
ferunt hystorie q̃ nuq̃ de aliquo
voluerit se vindicare. Decebat
ei hy romanorum principes senem
despisse nichil magis decet principem
vel regem qui clementem esse parcēq̃
subiectis Dum et docet causas
prendi et egere et nunc vnum ra
tione puerile nunc aliud rone se
nile si aliud tamen sum potiorem
non inuenit liberare Et auctori
tatem addit ex.m dicens Iracun
dissime valde sunt apes et aru
leum quoq̃ si viuunt in vulnere
derelinquunt. Sz rex ipse carum
non habet aruleum eoq̃ natura eum
vltorem esse noluerit sine senum
Sed vtinam hoies nris temporibus
sequerent legem rationis et nam
mutaretur leonis q̃ si ab aliquo
laureatus vel prussus exterret
mox illum inuadit sz illum vltra no
ledit q̃ ab eo lesus fuerit. Ilic et
lupus per oia fatur. Sed hodie
sepulta clemencia sola crudelitas
regna tenet et senuta sub pallio
iustitie perit cum innocentes. Sed
iquit senecta est delectari somni
rathematum. quid est sanguinem fun
dere quid aspectu suo homines
detrahere Quid est pecus esset si
leones vesiq̃ regnarent vel si
in hoies prius serpentibus traderet
Crudelis est natura ferarum et tm
a sibi similibus abstinet Quare
lupus lupo non nocet. Sz si litu
do ferritatis et morum fatur inter
feras crudelissimas esse turn vn
senecta ait. Ferina rabies vul
neribus gaudere et sanguine ar
clemencia humanitas abiecta in
belluina crudelitate transire Ergo
tam mlis exemplis induti et
edocti sic studeamus indulgere peccā
tibus vt secure dicere possumus Di
mitte nobis debita nra sicut et
nos dimittimus Debitoribus nostris.

Lecta petrio oris dominice
Capitulum Cl lxxi
Equit. Et ne nos in

duras i temptatione. Plana sat
e ista petitio i qua postulatur
auxilium cotra malu pugne qz
no pt quis no temptari sed pt
i temptatione no induci et non
violentari vl rogri. Ma hoc q
apls dicere voluit qn dixit. Fi
delis deus q no pmittet vos
temptari supra id quod potestis
ferre sed faciet cu temptatione
euentum vt possitis sustinere
Hoc go petimus no vt ne temp
temur sed ne a temptationibus
superemur. Ma et quida fuit
sanctus pr iohanes nomine qui du
nimis temptationibus gtereretur
a deo petit no temptari obti
nuitq; quod petit. Attendens
go ad quenda alm sanctu qd
sibi accideriat enarrauit. Ar
ille ait. Non recte pro re egisti
qz i temptationibus magnus atq
ilu fructus est constitutus. Sn
roga deu vt temptatio tu qua
pficias redeat et ne te a temp
tatione superari pmittat. Ma
fortius turbat i mari nauis et
ritus venit ad portu ventis fortis
bus et vndis i pulsa. Et nubes
per aera turbat fortius ventis
ducte. Ergo temptatio vtilis est
et bona ac io a viris robustis
appetenda sicut a militibus pbis
et fortibus certamina appetuntur.
Qn quida fuit famulus tuqda
sens q a tribune fortius temp
tabatur. Cuiqz senex reuereret
eu nimis afflicti dixit ad eum
Dic rogem deu vt a te auferat
stimulum. Non pr inquit ille
qz et si laboro me tn i eo pficere
video. sz hoc roga deu vt me
superari no pmittat. Itaq; cum
quis sentit se magnis temptatio
nibus pssum rauceat ne se tre
dat a deo derelictum qz deus nu
q deseruit illum que terunt afflic
tu. Sed ex magna dispesatione
aliqn sic pmu hoiem finit vt de
se humiliatus cognat nec de seipo
pesumat sz deo se i oibus i dignu
tredat. Qn quida nimiu tempta
tus ex fribus sup cupiscentia
muliebri accessit ad patre quedam
pbatissimu monachum q i cella
syrhi seragesimu agebat anum
et cu lacrimis sua temptatione
cofessus est. Qui dixit ad eum
Non te fili mi het causa pturbet
qz hoc nbi non ex pria culpa sed
ex dyaboli predit inuidia. Ecce
ei vt hoiem me sene cernis qui
qmuis auxiliante deo de aie mee
sollicitus sim salute tn vsqz nu
temptationes sustines. Dicebat
iureiurando q per duodecim anos
post qu quagesimu nec nocte nec
die michi temptatio hec peperit i
tm vt me a deo tredere deliberu
Elegi igit magis mori q sic tur
pitei viuere. Et vadens me nudu
posui ad iacendu i spelunca lee
ne iacens qz per totam die pstola
bar vt veniens comedet me.
Cuiqz venissent bestie a capite
vsqz ad pedes odorauerunt me
lingentesqz me p totu recesserunt
a me. Cogitans go q peperit
michi deus ad cellam mea reuersus
sum. Verum post paucos dies tem
tatio validius redit ita vt ad
blasphemia pene venire. Nam
conuersus demon i ethyopissam
puellam quam i monetutr mea ali
qn videra sup genua sedit et
vehementissime ad libidine extraxit
me. Qn nimio furore gmotus.

mea

magnas illi alapas dedi in maxil
las stan q; fantasma disparuit
sed pene per duos anos ferri
maibus meis remasit Quq; de sa
lute aie iam desperarem et in mlto
merore existerem audiui vocē
in dicentem. Preterea pater ista
tibi euenire permisi vt alium non
saperes sz timeres et tuam infirmi
tatem agnoscēs ac de solo deo
confideres qui in se confidentes hu
miliat et adiuuat humiliantes
Deqz ex tunc per dei graciam
pacificatus diui dies Sed hic
fuit finis de temptacione tractare
qz infra tractabitur de hac materia

Ad Vltima et vltima petitio oris
dominice Ca.m c. lxvm

Sequitur sed libera nos
a malo. Hic petit auci
lium contra malum pene qz petitus nō
potest amouere. sed sic nō dnari
virtutem neper hoc ad petitū possit ad
duci. Nam hanc vitam oi carē
malo. pene e impossibile cū simus in
valle miserie et in statu nature cor
rupte. quae necesse est infirmari et
mori. Vnde phus iudā dicit. Ne
cesse est pati mortales multa mala
Ergo nō potest petitus liberari a malo
sed petit a malo huius mundi non su
perari. Vel petit contra mala pene
fortitudinē sibi dari vt sit sensus
verbi. Pero dne mala michi non
dominari sed contra ea fortitudinē
et constantiam in dari. Nā cum
hec mala pene sint ad promocionē
gre non proprie dicenda mala cum
submoueant nos a culpa et dispo
nat ad meritum Hic nota q; flagella
huius mundi seu mala aut sunt ordi
nata ad vtilitatē hoīs flagellan
aut ad gloriam flagellantis dei. Si
ad vtilitatē hoīs flagellan aut hoc
est vt pmoueatur in bono vt pa
tet in Job cum flagellum fuit ad cu
mulum meritorum. Aut vt conseruet
in bono vt patet in paulo q; stimu
latus fuit ne de magnis reuelacio
nibus superbiret aut vt reducatur
ad bonum sicut de maria neptē moy
si patet in nmis Sic do flagellum
et ad gloriā flagellantis dei aut
hoc est vt manifestet eius potentia
in miserando sicut in petro nato. aut
iustitia in iudicando sicut in anthyo
cho patet in 9o machabeorum vel ca.o
Vel aliter est dicendum q; flagel
la pmo sunt erudituia qz sepe
docent hoīem se et deum cognos
cere sicut dicit expsse de anthyo
cho in 9o machabeorum 10o. Et de
pharaone in exodo vnde dicit Jere
mie 31o. Per omne flagellum
erudieris ihrlm. 2o sunt ad deum
conuersiua sicut patet in paulo ex
certato. et de filiis isrl p totum libr
iudicum q; afflicti reuertebantur ad
deum. Vnde et psalmista. Mul
tiplicate sunt infirmitates eorum
postea acceleraterunt Et illud
Imple facies eorum ignominia et q
rent nomen tuum dne. 3o sunt
cordium probatiua vnde dicit ad
thobiam Quia acceptus eras io
nete fuit vt temptaret
te. Vnde ecclesiastic 2o vno Vasa fi
guli probat ignis ita Et Job di
cebat. Probasti me quasi aurum
quod p ignem transit 4to
sunt iustorum letificatiua Ex m
de aplis qui ibant gaudentes a con
spectu consilij quia digni habiti sunt
pro nomine ihesu contumelia pati. Et
iacobi primo Omne gaudium existi
mate fres cum in temptaciones va
rias inciderits 5to sunt cor

dñi illuminativa seu ad bonā allectiua
Unde ysaie xxxvi. Et her mea sit
consolacio vt afflugens me dolore
non pateat. Secto. Sit i bono
fecundativa. Ex.m de filiis israel
exodi.ix. qui quanto magis affligebantur tanto magis multiplicabat.
Sit i bono cōfirmativa
Ex.m i exodo de filiis isrl. qbus erat
aqua p muro a dextris et a sinistris
Octauo sit i bono cōsumativa et coronativa. Dñi ait vi. Beati q persecucionem patiuntur ꝛc. Et Jacobi primo. Beatus vir q suffert tēptacionem qm cū pbatus fuerit accipiet coronā vite Ex.m de martiribus q stati post mortē coronā accipiunt vite ita vt iniuriā faciat martiri q orat p martire. Vt tata bona gregorius dicit. Ipso infirmitatis nre pondere deorsum contendimur et misericordi manu attrahimur per supuenientia flagella sublenam. qz difficilius malum corrigit. quod pspicitur fidelit. eo q q a deo auertit. et desperat tanto magis sit pdicion pximus quo a disciplina e magis elongatus. Ergo cū bona faciunt nobis mala nō e petendū vt eis nō feriant sz tm ne feriendo demeritant Ex.a panta et breuia posui qz oia exempla q i sra adaptantur temptacioni pnt et malis hys adaptari. Q. Dē i fide optinendi e orandū tam. C. lviii.

Ipso quid moueat ad orandū et quid sit i oratione petendum. nūc videre restat qlis sit orandū Sit nōndū q oratio vt digna sit exaudiri a deo debet fieri ait credulo contra diffidentiā. sordo secreto contra vanā gloriam. corde deuoto contra ardiā et tepiditā. ait timeroso contra supbiā. affectu continuo contra negligentiā. Dico q an oia oro debz

fieri ait credulo contra diffidentiā
Unde quido ad orandū in q fide
et spe obtinendi ire debemus nūc
illud Jacobi apli. Postulet aut in
fide nichil hesitans. Nūq ei postulata ipetrat qui se ipetrature
petita non credit nec credit eo
q de dei largitate et bonitate diffidat Unde Dñs vt faciat fidem
de se petentibus cū diuisset ait
Omnis q petit accipit. q q inuenit et postulati aperiet. stanni
adiunxit. Quis inquit ex vobis
si petierit filius eius panē nūq
lapidem dabit ei. Aut si petierit
piscem nūq serpentem porriget ei
Aut si petierit ouū nūq porrigit
illi scorpionem. Et conclude ex hys
Dico vos cū sitis mali nostis bona
data dare filiis vris quanto magis
pr vr celestis dabit spm bonum
petentibus se. qui dicit Quid
timetis a me peti. Nūq patres
negant filios postulata. Ergo quo
ipe non concedam petita qui sum
pater oim patrū Quid igit
petitis credite qz accipietis et fiet
vobis. Unde et apls petentibus
et diuitibus ad auge nobis fidem
rndit et dixit Amē dico vobis
si habueritis fidem sicut granū sinapis et dixeritis huic monti transire i mare fiet et nichil ipossibile
erit vobis Unde matheus in cuida
rogati p filio suo dixit. Si potes
credere oia possibilia sunt credenti
Unde de quodā vpiano narratur
capto a saracenis cū multis alis
qbus cū soldanus minaret mortem nisi quendā montē sibi nouū
transferret ille hoc audiens ad memoriā reduxit quod i euangelio scptū erat. sup hoc vbo fide contemplationis prepit vt i xpi nomine transiret

Ex.m

qd' et rōtmo frm est. Ergo cm
firmit credo q her causa ē / qre
orantes hodie nō audimur / qz
ī fide obtinendi nō petimus eo
q fide careamus. Dn dolendū
ē hodie plurimū et deplorandum
q peiores conditiones estimatur
a nobis xpūs cm loquēti et asse
renti aliquid ymo etiā iurāti nō
creditur q sit artifex q̄cūq; di
ligentissimus. Nūq; nō sartori de vest
ibus. pellipario de pellibus / fabris
de bomicibus. ac de sua arte oī
bus artificibus credit. Logit ymāq;
de compositione syllabarū et lītarū
et creditur ei. Loquitur tullius de
ornatu vborū et creditur ei. Loquitur
aliquis de coloribus et indicio
urinarū et creditur ei. Logit iustinia
nus de discreptatione causarū et
creditur ei. Sed loquitur dns deus
de salute aiarū et efficacia oro
nū et nō creditur ei / Et qz ei nō
credimus iō tota die clamamus ora
do nec tm postulata accipimus / ergo
rū metaphōr cuilibet sapiēti sit
ī sua arte credendū. Credendum ē
velle oratibus dare xpm q nos
iuvat toriens ad petendū. Ergo
si quod petis vis obtinere petas ī
fide spera firmiter illum daturū
tibi petita / quē costat rebus oībus
prudere. Deuō tibi creature no
bilissime postulata nō dabit q oī
creature contulit quod sibi nrm
ēē vidit. Nūq; nō celum vt ēēt
virtuosissimū ornauit varietate
stellarū vt quod vtute vnius stel
le nō posset effici. efficēt vtute
altius. Nōne terrā fecunditate
suma ditauit vt producēt herbas
et plantas nec nō et sensibiles
creaturas. Nūq; nō omne morbo
oīq; veneno remedū ferens ap
posuit. Nūq; nō bruterū q mai
bus parent vt filios portare nō
possint filys dedit vt noce eis
matris mres rōtmo seqntur.
Quid ī rebus talpa ē vilius cu
ī ore et pedibus fir prudit vt pos
sit terrā exuare ī qua viuit.
Nūq; nō natantibus dedit pēnas
ad natandū / et alas ac pēnas am
bus ad volandū. Nūq; nō corvorū
filys pbet escam petentibus eam
Nūq; nō ambus vuentibus de rapi
na contulit curua vl' adunca ros
tra ac acutissimos vngues vt pdam
facile raperent facileq; diuelle
rent. Nūq; nō ambus ī aquis vi
uentibus rostra lata et colla longa
nec nō et clausos ac latos pedes
exhibuit quibus se iuuarent ī aquis
et cibum raperent de profundo.
Nam et castores q ī terra et aq
morātur vnū pedem hnt ad am
bulandū aptū / alū clausum ad
modum anetarū ad natandum
Nūq; non diuisis aialibus herbas
pascentibus longiora contulit omps
deus colla q aialibus vuentibus
ex rapina. qz fir indigebat cor
natura vt cibum pascendo rape
rent. Nōne diuisis aialibus con
tulit arma diuisa quibus sua posset
tuer natura. Nam quibusdam
dedit aculeum seu aru ad pun
gendū. quibusdā cornua ad ferien
dum / quibusdā dentes ad dilaman
dum / quibusdā vngues ad carpen
dum / quibusdā vo aglinatē ad fu
gendum / Nūq; non et plantis
contra omnē intemperiē aeris for
tē cortice opponit. Longa nimis
materia her velle prsequi vnius
sa exempla q sunt quasi inumera
nec mlīs tractatibus finienda.
Sed hoc precepto tenendū / q dina
opera tua sint sapiente sin opifice

ostensuia nō sunt i aliquo dimi
nuta sz omia hm̄ que decet hīre
suā natura. Ergo si sit i oibus
i sibi ntrijs ē p̄ mum vt nul
lū valeas notare defēm/ quo ne
gabit homini quod necessariū est
cū sit creatura dignissima p̄ter
quā frā sunt cetera tm̄ prāes si
dia collata est. Ergo si nō atti
pis/ hor ē ex eo/ qz nō petis. si
petis et nō accipis hor ē ex eo/ qz
nō bene/ vl qz dubius petis.
sicqz quodāmodo infidelis existis.
qz sicut dicit. augustinus oīs du
bius in fide i fidelis est.

Qz oratio debet ēe devota.

Capitulum. Cibox.

Secundo orō dz fieri corde
devoto cōr̄ acidia et topo
rem. debz ei tota orō ēe ignea fer
vore divine caritatis itensa. Devo
ta q; quē devote vlt deū orare/
dz ab oibus sēn sibilibus se ab
trahē redire itus ad se ad medū
aīe et stare i se et inde se elevāe
sup̄ se mētis acie et sic i supio
ra consurgē aspectūqz aīe i so
lem eternum cōfi infigere. Nam
ad sensum videmus q; vbi sūt
magnus strepitus magnqz rumo
res sōm tubarū et tāpanarum
hōimqz confusi clamores qd ab
uno dicit non audit nec intelligit
sz vbi ab oibus silet̄ ecc modi
ca vox audit̄ et optīe intelligit
quod narrat. Sic ecc dū i corde
sunt sensibiles clamores et stre
pitus. aīmus p divisa distractus
et pluribus rebus itentius nō ad
vertit quid ore dicat et i feioribz
occupatus a superioribz ē ausus
qz cū sit nā simplex sil ad divisa
itendē nō pt. Ergo orō ē corde
facienda quieto nō tumultuibus
occupato sed feruido caritatis igne
succensō. Dicit ei artifices quia
nō pt argētū vnire auro ni fiat
vnitio i loco quieto et mūdo a pul
vere humore et vento remoto.
qz si aliquid horū interpōtur nūqz
p̄fecte vnū alī vnit. Dic et cor
deo p̄fecte vniri nō pt ni sit gēm
a pulve trenoz mūdatū/ a vero
honorū elongatū/ et ab appetitū
carnalū humore petitus alienum.
Orō g° nō feruida i caritate ē
sicut carbo vel facula sine igne.
sicut arbor absqz humore/ et sicut
radius sine sole q petitus nulla st
nūqz sigillo iungit cera vl ab
eo ēcipit figurā et form̄ si prius
nō fuerit calore mollita. Nec con
silī ecc nō orando aīa divina in
formabit gēia ni xpī amore prius
fuerit liquefacta. Nūqz rōiungit
ferro ferrū. vl aurū argēto. vl
stagnū plumbo nō p̄ambulo ignis
ī cendio. Orō itaq; feruida et devo
ta ē ignis flāme silima. Non est
ei alius quitqz flāma q; q̄dam
fumosa substātia ex materia com
bustibili resoluta i aereqz sucrēsa
vl si magis placet/ ēē dicit aer
i flāmatus vt q̄nto aer ille ē pu
rior tanto ē flāma lucidior et luci
dē silior. Movet ecc flāma na
turaliter sursum et ab omni parte
rei sucrēse lineaiter i acutū ten
dit/ et conū/ vnde forma habet
p̄ncam et acutam et i suo ca
cumine seu cono p̄ter oīm radio
rū conāu sum i angulo sit acuto
fortiorem calorū sui imprimit
actionem. Calor ē aut flāma re
cipit sēdm naturā materie i qua
agit. Non si materia ē pura cla
rissima lucem facit. sed si obscu
ra obscuram lucem et turbidam
reddit. sicut patz i igne sulphureo

Audisti vba signa et mysteria. Quid
ci est inflamatus aer animus fer
uida oratione succensus. Et quid
c flama ardens in aere ni oratio
feruens in mente. Dicit go quo
aer est purior c flama lucidior
sic quo c animus mundior tanto
cq oratio inuenit feruentior. Sed
a carnalibus facta oratio c sul
phurea q non solu est turpis
sed et fetida. Vnde de oratione
mundi cordis aug q sic dicit in libro
de trinitate dei. Quanto qsq est
sanctior et sancti desiderij plenior
tanto c in orando eius fletus ube
rior. Item flama tendit naturaliter
sursum. Vnde si succensa candela
pluetur deorsum semper flama
flama eius exurgit et ascendit
sursum. Sic et deuota oratio sp
tendit in celum et ad modu flame
a terrenis se erigens. terrenaq con
temnens sola quit bona celestia. q
sursum sunt cu aplo sapiens no
que super terram. Item flama
magis calet in fumo eo q sit ibi as
tendentiu radiorum in angulo vnio. Sic
et homo orando du omes affectus
suos vnit in deo ardet intus calore
fortissimo sicut melius nouerunt
experti. Posset et dici q oratio c
bona vl mala sedm mam circa quam
orantis versatur intencio. Sicut oro
phariseus et publicanus lucae xviii. Sed
vt dixi flama luminosa est vl ob
scura vel odorifera vl fetosa si
fiat in materia aromatica aut sul
phurea etc. Sic de alijs iuxta meris
intencione bonam aut sinistram.
Est et notabile q parua flama
vt est in candela modico vero imbre
te extinguit. Sz magna fortis et
valida sicut dum ardet aliqua sil
ua magna vento et magno non
extinguit. Sz potius inflamat. Sic et
oratio nostra parvo calore succen
sa euanescit temptacione vl tri
bulacione p modica. Sz multu fortes
et calida oratio est in magnis temp
tacionibus stat immota. qz aque multe
no pnt extinguere caritatem. Item
oratio multu deuota est illi fumo
silima qui ex speciebus aromaticis
resoluitur vi caloris. Nam hic aro
maticus fumus c olfactus delecta
tiuus, cerebri cofortatiuus, spiritum
cerebri et cordis repatiuus, reu
matis restrictiuus, et venenosorum
animalium fugatiuus, sicut dicit gregorius. Sic et deuota oratio affectu
ua potentia valde delectat, intellectuam cofortat, vires spuales repa
fluxu carnis stringit et purgat
et demones p tal fugat. Nam et
ob hanc rationem ypheta dicebat. Dirigatur oratio mea sicut incensum in
conspectu tuo. Nam incensum igne
succensum hi vtute supeius asten
dendi ex fumi leuitate, consolandi
ex ypia qualitate, constringendi ex
glutinositate. et cofortandi ex aro
maticitate. Sic et oratio deuota
ascendit sursum ad diuina puritatem
consolatur conscia conf culpam
preterita du impetrat venia. con
stringit coscia cotra culpam fu
tura ipetrando tutelam, et con
fortat cotra mala pnia ipetendo
tutelam. Sz e contra peccatu oratio
c sicut fumus ex lignis viridib q
resolutus q est fetidus et obscur q
et io aerem denigrat et parietes
fedat, oculos amaricat, iuuenes
sz amaras lacrimas puocat, et
sursu ad cerebru tendens spiritu
animalem perturbat. Talis et fumus
vt dicit in libro de animalibus plu
mu ledit apes. ledit accipitres. et
ledit omes depdantes aues. Sic et
p omia peccatu oratio qua cotra
p primu sepe orant. intellectu obscu
rat, affectu amaricat et fedat,

et ad iunctes lacrimas puocat 4
supmu aie i tm perurbat et oia
opa q potrerant. cc fructuosa fa
ciat aborciua: qz deo no grata et
id mortua. Item deuota oratio est
similis nubi que aliquid habet ab in
feriori et aliquid a superiori. Nam
ab inferiori habet humorem ex quo
gnatur. sz a superiori hr calorem
quo i aerem eleuat. Ded c nobile
qz quanto calor eleuans c maior et
quanto se illi pfundat. sz nubi i tmi q
tanto nubes i sursu eleuat sublimiq
Unde si calor penetrns ad intima
nubis c magnus et vapor eleuat q
c subtilis et purus i tm aliqn ele
natur vt i luris similitudine tnsfor
metur sicut de hugremodi i pressio
nibus. f. de candela et azub ar
silibus plene i libro metheororu
habetur. Dic et mens nra ad
existens i tra et existens i corpore
quod est ex tra diuino calore sur
rensa et penetra et p oratione
ad celestia eleuata. sic pt fieri
pme luci similima qi sit i illa cousa
Tz aia quanto est a peccatis sordi
bus purior et oratio eleuans est
ferventior tato fit sume luci si
milior. Nam et ipa nubecula q
pt cc aie significatiua. quanto ex pu
rioribus vaporibus c generata tato
magis est lumine pnia et solarium
radiorum influentie susceptiua. Dic
et aia orans quanto ex q oratio est
purior tato ad irradiationes di
uinas c magis ac magis disposita
Tz hor volo te diligenter attendere
q nubes eleuata et i aeris alto sus
pensa vi caloris i pluuia resoluta.
c terre fecunda tiua. et semina
oim pductiua. nutritiua et aug
mentatiua. Tzm oratio vi caloris
diuini intensa i lacrimarum pluuias
resoluta. cordis huam tram fe
cundat et semina bonarum ~~cogitatio~~
nu meditationum pducit. nutrit. mul
tiplicat. et augmentat. Nubes est
q ex aquis mais sit gnata i
alto tm cotra solem suspensa ac e q
radys penetrata vi celestis caloris
omne amaritudine i dulcedinem
vertit. et aquas dulces effundit. q bus
terra pinguem facit. et ad fertilitatem
eam disponit. Dic et oratio deuo
ta q ex amara peccatorum memoria
generata sit. soli tm diuino exposita
et eius calore tota iflamata ama
ritudine vi amoris i dulcedinem
vertit. qz que prius flebat ex ama
ritudine culpe fructus uberiores
consequetur ex degustatione dulce
dinis diuine qua aia tota ipingue
scit et ad omia bona fit fertilis
Tz diligenter hic attendat orator
ne oratio conuersa i pluuia lacrima
rum q sit aie facta z pficiua per
appetitum tpalis glorie fiat vana
Tzma sicut dicit beda. Nubes
q i pluuia resoluta tantorum bonor
c causatiua si forte resoluatur
i ventum plurimum fit nociua. quia
i mari et tra sepe tempestatis est
pductiua. Ergo vt vana gloriam
fugias consideria qn oras si tibi
vanitas hec occurrat. qz nubes
q tibi videtur i alto suspensa. et
~~celo~~ celo c proxima ac conuiuia. ita
vt illi videatur contigua sn compa
tione quasi aliqua magis tre q
celestibus c vicina. Dic et sepe
oratio nra tu cc deo proximare
dur valde aliqn c remota maxime
cu no constet vtrum vi diuine cari
tatis i lacrimas sit soluta. an
ex vento vani et mundani fauoris
ac tpalis regmedationis affectu
sit aborta lacrimarum effusio. Nonne
videmus q vento i ventre nubecu
le iclusso fit nubis dilatatio:

ita vt que prius sine vento vrbi
pluebat postea vento plena fortis
valde tonat et fulminat. Iraq;
laborandum est toto posse vt absq;
vana gloria nostra sit oratio plu
viosa et lacrimosa. qz sterilis q;
i fecunda e illa tria q nullus pluuius
e irrigata et tenuis nubes et veteri
pestilentem i anis glorie sic e resolu
ta. Cum cum lacrimis orans. q
sicut celestis ille arcus plurimum
speciosus. quia arcus vt supdixi
nichil aliud est q nubecula subtilis
et rorida ad pluuiam ppparata. vndiq;
solaribus radijs penetrata. Dic ei
pelicanus auis nichil comedit
quod pedem tingat i aqua sic
et nos comedendo iacendo vel
aliquid aliud faciendo debemus
nos lauare lacrimis. Dn ihs
dicebat. Dorulum meum cum flen
misebam. Et iterum. Lauabo per
singulas noctes lectum meum lacrimis
meis stratum meum rigabo. Et Jere. xo
Quis dabit capiti meo aquam
nam nubes ex qua pluuia gtta
quto est a tra remotior et celo ppi
quior tanto aqua ex ea pedens
e tre vilior. Ita et oro lacri
mosa quto est ab affectu terreno
remotior tanto e deo per affectu
ppximior. Iraq vt breuit dicam q
oratio lacrimosa est se hns ad aiam
sicut pluuia se hr ad tra. Terra
humam cordis fecundat/corda diuisa
gluttinat. calorem venereum temperat
mentis fluuium serenat. ventos
tempestatum sedat omnes ab aia
sordes lauat. castrum cordis nri
fortificat et confortat. et maiores
i super affectus impinguat. Ita
et materialis hec pluuia e terre
fecundatiua. tre partium vnitiua.
solaris caloris minuatiua. sine
aeris refrigeratiua. aeris sere
natiua sordium a corpore et vestibus
remotiua. tracum fortificatiua dum
i plet fossata. et sitis e ablatiua
et piscem i mari i pinguatiua.
plana sunt ista et io nc amplius
exponenda. Iraq ppter vtilitates
istas bn grandes sanctum vum dum
i hac vita sunt flere orando nc
desinunt. Exemplum de hoc oibus
dedit saluator nr ihs xs qui si
chrlm ploraiit ex compassione.
ploraiit i lazari morte cum deuo
cione. ploraiit nichilominus i cruce
ex afflictione. Sicut vo ad hebreos
dicitur. Oraiit ei i carne sic de
uote q fruis e sudor eius sicut
gutte sanguinis decurrens i tra
cuce xxii. De apl'o petro dicit
i itinerario clementis. q semper
ferebat i sinu sudarium ppter la
crimas detergendas ifrenanter
ab oculis eius defluentes ex trina
negatione ihu. Hoc idem legit i
vitas patrum. de abbate arsenio. Dicit
ecc ex magno igne magnus resol
uit fumus. sic ex deuoto corde eo
puncionis resoluit fumus per
maximus. Nonne theodosius imperator
post quedam mala sua commissa ab
ambrosio excomicatus postea absa
lutione prepta itrans deuotus ec
clesiam totus pfusus lacrimis precat
se i tram deuote osculans eam
et dicens. Adhesit pauimento aia
mea viuificame secdm vbum tuum
Nonne elephas dni herbam quadam sue
egritudinis curatiuam vult edere
pius ad flumen vadit aque vbi her
bam ad celum leuat q ad deum auxi
lium postulans. Iraq nos dm oramus
lacrimas effudamus. Imo i lacri
mas fluuia nos lauemus et more
pauperis ad ostium potentis ar dum
tu elemosinam postulantes lacri
mosos clamores emittamus ad x

vt saltem bonibus gemitibus gmotis
et lacrimis nos exaudiat postu
lantes. Nam et nauta dum sua
naucula mare sulcat tãtocius
eam portui applicat. quãto ad
venti altius velũ leuat. Sic et
qui deuote orando ad deũ aiã
leuat flante dnico vẽto. s. spiri
sancto. ceo quod postulat ipetrat
tantoqz festinius quãto feruẽtius
deum orat. Nã sicut gladius vni
et idem fortius et debilius hostem
feit iuxta mensurã vtius manus
et brachij ferientis. et sicut in manu
fortissimi miles magis q̃ imbecillis
et debilis. et sicut magis monet
cor pnãpis oro sapientis. et cum
feruore pcantis ac narrãtis q̃
simplicis hois vix loqui scientis.
Sic et orano maioris est efficacie q̃
vtius in ore feruẽter orãtis q̃
altius frigide se habentis. ¶ Dñ
quãdã aliqn sanctus pr dum ihero
solimã adiuuisset vt loca dnica vi
sitaret et vnus ex fribus loci q̃
illi cõquerendo dixisset quõ ppt
defectũ aque omes segetes deperi
rent ille dixit ad eũ Et quare nõ
oratis vt pluat. At ille dixit Do
ramus sed nõ exaudimur. Cui ille
dixit Puto q̃ nõ deuote oretis
Deni igitur et oremus. Hor autẽ vt
palmas ad celũ leuauit celũ itõ
nuit et habundantissimas aquas
terris effudit. Sed dñ fecit cõti
nuo inde fugit sicqz humanã glo
riam declinauit. Ytaq̃ q̃ deuote
orant nõ solũ supãt se prim sz
sepe reuelãcone diuina iuitãtur
ad regnũ. ¶ Unde narrat gregori
q̃ quãdã frater in suo mõsterio
erat anthonius noie qui multis ac
cotidianis lacrimis se lauabat. et
totus ad celestia regna anhelabat
Cũqz sacra eloquia cũ magno de
sideria quereret et legeret. nõ in eis
ba scie sz lacrimas exqrebat vt
mens eius per hec excitata flam
mescet quatinus hec infima de
serens pce cõtemplacone in sublima
volaret. Nuc go per nocturnam
visionem dictum ẽ Asto patris
qz dns iussit te migrare. Cũqz ille
diceret ad migrandum se nõ habere
sumptus necios. Ille adiecit. Si
de peccatis agit dimissa sunt tibi.
Cũz sequẽti nocte eisdem verbis
esset monitus post quinqz dies febre
correptus cunctis fribus flentibz
et defunctus. ¶ Venerabilis Exemplũ
pater fratiscus dũ adhuc secularis
habitu tectus quadã die lacrimis
pfusus oraret apparuit illi ihesus
xpus velut crucifixus eiqz tam
efficacit ingessit verbũ illud. Si qu
vult venire post me abneget se
metipm et tollat crucẽ suã et se
quatur me. vt mẽte ipius intiscens
et itendio dilcionis aduret et ab
sinthio apassiois ipleret. Nam
ad ipius visionis aspectũ liquefta
est anima eius et medulla passioẽ
xpi visceribus cordis ipius adeo in
pssa medullitus vt crucifixi dni
plagas oculis mẽtis iteriius inspi
ciret et vix a lacrimis se extinus cõ
tineret. Nõne et ipi orãti cũ lac
rimis xpus de cruce vt seraphin
vnus locutus fuit. Nõne et eidẽ
sic orãti qsi seraphin vnus ap
paruit q̃ cũ xpi stigmatibus in
signuit. Vide go et cõsidera q̃ura
sit vtus oronis pr. ¶ Qd orano
det cẽ secreto tam c lxxi.
Tertio orano debet fieri
loco secreto cõtra vanam
gloriã. Nũ dus mt vi. Cum

oraucitis nolite fieri sicut ypocrite
rē. qui amant i synagogis et i an
gulis platearū stantes orare vt
videantur ab hominibus rē. Amē
dico vobis receperunt mercedem suam
Tu autē cū oraueris intra cubiculum
tuū rē. Cum cornelij centurionis
artiū decimo, q nō i platea sed in
domo sua occulte orabat Et ideo
meruit per angelū visitari et de dnī
via edoceri. Rex ezechias iij. Reg
xx°. Dum dnm exoraret ad pietē
id vultū vertit ne ab hoīibus astan
tibus videri posset. Nam sicut
dicit gregorius. depdari desiderat
q thesaurū publice i via portat.
Sed et quis mercator si nō sit stul
tus hoc facit. Nūq magni thesau
ri argentū et aurū et merces minuū
prose publice exponūtur i vijs. Et
nō potius fortibus seris observāt
i arcibus vt videri nō possint. Quo
mlti fuerūt ipatores et reges qui
magnos thesauros habēt. ne aliqn
perdi possent omīs murari fecerunt
i muris et i foueis abscondi sub terra
Ecce qui si lapidem quēdā pro
sum habet cui q vēnire regē adire possit
et omne obtinere ab eo qd vellet
et quotiēs vellet q i publicū illum
rapiendū exponēt et nō potius oī
bus viribus suis occultaret. Sed
tlis lapis ē devota oratio per quā
ad regem celestem igredimur et
dia que petimus obtinemus. mala
mūdanorū effugimus, bella hostilia
superamus, et celestia regna nobis
cōquirimus. Quid istis ē melius
quid prosius. quid esse pt vtilius
Ergo ne pruetmur hoc tanto bono
oro. Facienda est i secreto. s. i
cordis secreto cubiculo. vbi nota
sit soli deo vt nullo pdatur in
musculo. Dū dns nō solū hoc
docuit verbo. vt sup dictū est
sed ecā suo exemplo sic fieri de
bere mōstrauit. Vnde sicut dicitur
i luca solus i montem oratuus
secessit a ceteris. Vbi ecā pt nōri
q illa oratio fuit secreta. Vnde
ibi q arcussus est ab eis quantum
iactus ē lapidis. Ibi fuit humi
ma quia positus genubus orauit
Et fuit devota. qr ptus fuit su
dor eius vt gutte sanguis i terram
decurrēte. Et fuit plena unde
dicit q ptus i agonia prolixius ora
uit. Et nōne preces atiqu ad hoc
singulas cellas ihabitabat. deserta
densissima penetrabant, et a cetis
hominibus remoti a curis non
occupati. oronces deo solitarias
exhibebant. Et quid mirū. nōne
Judith illa sancta vidua vt hostem
iudeorū attereret noctibus i val
lem bethulie oratuā exhibebat.
Vbi etiā se laudabat dans intellige
posteris q oīō debet ēē secreta a
tumultibus separata, et aquis lacri
marū fecundata. Judith xj°. Ez
et decimo eiusdē habetur quomō
oratuia sola oratorū ē ingressa
cilicio induta. cinē aspersa vbi do
mino se pstrauit. Petrus actū x°
dum vellet orare cunctis relictis
i superiora domus ascendit. Da
ra thobie iij° volens deū depra
ri i superius cubiculū vadens sola
deo obtulit vota sua. vt et exaudita
exaudita Danielis vj° dicit q
daniel volens deū orare a publi
co i domū se contulit vt a malum
lis videri nō posset. Venēbilis
vir franciscus solitaria loca quere
bat aptā meroribus. ne vlla hu
mana laude vl gloria cōsiram
perdēt margaretā. Quis scōrū
si potuit nō se orando abscondit.

Dicunt bruta dum pariunt suos
ferus abscondere occulta loca vepribz
obserata aquirere vt possint que
amant illesa seruare. Et tu xpiane
ne negligas thesaurū abscondere
Natura abscondit omne pciosum
sub vili. Nam omnia pciosa me
talla generat i occulto i describus
terre. abscondit arborū medullas
molles et teneras sub ligno duro
et cortice. Occultat molliciem cere
bri sub pia et dura matre tandem
sub fortissimo et durissimo osse. Cor
et epar splālia et nobilissima mem
bra abscondit i pectore muniēs ea
per gorū fortissimo valde osse. Oc
cultat dulces nucleos i castaneis
nucibus auellanis et pinis sub tri
plici pari parietē. Delicatos auē
fructus sicut sunt ficus et vue p
dunt sub folio defendente. Et gra
nozz omnia genera reponit sub
aliquo foliculo munietē. Ded et
frumēto deus dedit aristas qbus
seruaret illesum ab omni aucula
nadente. Ecce miser xpiane quomo
sub vilibus vt pfatū z nā sagax
oia pciosa occultat. Et tu dinam
dulcedinem terrena et putrida oia exce
dentem quā orando te cōstat acquirere
nesis ab humanis fauoribus et ab
adusarys custodire. Hic ei thesaurus
celorū regno qp atus i agro cordis
abscondimus ab hoie vendicis oibus
comparandus. De quo ait xm hēcu
Quod exponēs gregorius ita dicit
Thesaurus inuentus ideo absconditur
vt seruetur. Quia studiū celestis de
sideri a malignis spiritibus custodire
nō sufficit q hoc ab humanis laudib
nō abscondit. Et si er nititur ali
qd bonū opus fiat i publico. semp
laborādū est vt intentio maneat i
occulto. vt soli intendat homo placē
deo. Mira res. nā i India sunt
formice ad tātā magnitudinem q
effodiunt aurū cōtinue. qd cōseruat
tota sollicitudine vt vix possit eis
subtrahi sine morte. cū tū nullum
fructū consequātur er auro. Montes
aureos in ophir leones et gryphes
tanta auditate custodiūt vt absq
periculo mortis vix inde ab hoibus
tolli possit aliqd cū tū i nullo vile
sit eis. Montes et silue i qbus
piper nascit tanta auditate a
serpētibus cōseruātur. vt nullus
audeat homo ad pipera colligen
da accedere. ni prius supposito sil
uis igne quo serpentibus effugatis
securi siluas intrantes colligunt
pipera ignis incendio denigrata
q de sui natura sunt alba. Ergo
si serpentes sic piper custodiunt
er quo nullū fructū propinū. sicut
nec leones nec gryfes. Indicqz
formice er auri custodia. attende tu
o homo qm vigilicura ordinis debe
res abscondere fructū. deo odorife
rum. angelis amicū. tibi vtilissimū
quo tu regnū cōsequeris etiam.

Qz ord dz ēe timorosa. Cap. clxxx

Quarto ord debet aio timo
roso fieri cōtra superbiam ne
sez timore superbie pereat fructus
eius. Deus ei loquens cū aliquo mag
no barone vl regre nō ei loquitur
humili corde humilqz sermone. Ergo
si hominē mortalem q nichil est
ni fumus. sic humilit et reuerenter
alloqueris quid summo et immortali
regre faciendū ēe debes. Dz dū
oras. deū omnipotētē alloqris.
Ergo humilem te ēe decet si desi
deras er audiri. Ex m de dnō nro
ihū xpō cuq facta omia nobis do
cumenta sunt et exempla. q prez
oratiuus pro transitu talius. i tra
genua posuit et prōbens i faciem

Sic orauit. Pater si vis transfer
hunc calicem a me. Luce xxij. Ma
et ex hac ra i consuetudinem versu
e vt genuflectamus orantes.
Nec erra caret hoc ratione. Dicit
ei ysidorus q genua id sunt dra
sic ex eo q in vtero sut genis
opposita. Cum ei qs gignitur ita
disponitur et formatur vt sursum
genua teneantur. Coniunctione q zu
gramitates oculorum efficiat oculiq;
formentur. Sm e ~~genu~~ e igit ex
hac causa vt genua sint oculis cog
nata. Ita vt cum tota indinabus oculis
plorant se genua flectant. et du
homines super genua se prosternunt
facilius lacrimas ex oculis fundat
eo q natura velit et mirum vtere me
moria habeatur vbi sil i tenebris
emanebant antequ pdirent ad lucem
Iraq; humilem oronem ce decet. vmo
ces et oportet si ce debeat vtiosa
vel exaudiri sic digna. Ad d volen
tes significare antiqui se ysopo mu
dare solebant. sicut hetur leuitico xiv
et mu xv. Vn ypocra dicebat
Asperges me domine ysopo et munda
bor. Nam ysopus e herba brevis et
humilis que petrosis nascens i locis petre
radices infigit significans oronem debe
ce brevem. Iuxta illud ait vj. Oran
tes nolite multum loqui sicut ethnici
faciunt. credunt ei q i multiloquio suo
exaudiantur. Vt decet oronem ce de
bere humilem et solide petre i tenerio
sua figere. vt sic vtutem accipiat
huius humilis herbe. Est ei ysopus
herba calida et sicca hns vtutem
dissoluendi. consumendi. attrahendi et
mundificandi. Sic oro si fuerit hu
milis et timorosa et ardore caritatis
intensa. necnon a fluxu temporalium
rerum sicca. Dyaboli vtutem dissoluit.
rubiginem peccatorum consumit. diuinam
gram ad se trahit. et sic a sordibus
oibus aiam munda reddit. Nec
miru si orano humilis istu fant. qz
dum humiliter orans se reputat va
cuu gre fant locum. Spongia ei
qua tota est cauernosa mulcami
se recipit aqua. Vn ei nubes
rare est aque retentiua et sic fa
cile radiorum solarum susceptiua
i qua ituus est ad modu spongie
cauernosa. Namet vnde i alis
moribus aqua i qz cauernitas
montium per natura vacua attrahit
ad se aqua. vacuu ei natura no
patitur. Et si hoc fant creata
natura. quanto fortius i creata. Et
go dum humilis vacuu se credit
orando gratia qua exposcit accipit
et diuinis irradiabitur locu fant
Sed de hys exempla plurima gre
i libro de naturalibus exeplis vbi
agit de humilitate. Sed de hoc ex
habet dnicum luce xviii. de pha
risco et publicano q ambo ad ora
dum ascenderunt i templu. sed
phariseus supbia tumidus repuciuo
suu gratia dei plenu. no inuenes
aliquid postulasse. si verba eius in
spexeris. sz tm alios contepsisse
et multiplicit se laudasse. Et
qz plenu se credidit vacuus recess
it vt venit. eo q vas vno liquore
plenu no pt alui liquore ~~fuere~~
capere i primo pus fuit vacuatum
vnde qm plenus e supbia i va
cuet pus illam no est capax ad
gratiam. Idcia didimus phus
alexandro qrenti quo posset hre
sapientia sic rndit Deus nim
sic largissimus patris est tibi dare
sapiam. sed ti no habes vbi te
neas eam ti supbia plenus sis.
Ac econtra humilis publicanus
qz se vacuu reputauit et deum
humiliter exorauit. no solum culpam

purgauit sed iustificantem gratiam
adsumit // Considera q° q̄ humiliter
orauit vt exemplum eius sequaris.
Nam eius oratio / p̄mo fuit timorosa.
quia a longe stabat. 2° fuit
ponderosa. Nō ad celum oculos
erigere audebat ex quo deū se
offendisse cognouerat. 3° extitit
dolorosa. Nā pectora manu tunde
bat. 4° vero extitit amorosa
qz de venia spem gerebat. Et ēo
diuinā pietatem sup hoc humili
implorabat et exorabat. Deuoteq;
dicebat Deus ꝓpitius esto mihi
peccatori. Q̄ q̄ bene orat vt diuinā
gratiā ad se trahat. Nam cōfiteꝰ
diuinā potentiam q̄ dicit deus
Confitebor tibi in iustitia cū adiunxit
m peccatori. // 2° iploraꝰ diuinam
clementiam ab ea postulans veniam
cū subiunxit. ꝓpitius esto ~~m peccatori~~.
Qz oro debet esse continua.

Capitulum C lxxiij

Vinto orando debet ēe af
fectu continuo cōtra negligē
tia. Unde dnus dans nobis exm
in oribus pernoctabat. aplisq; di
cebat. Oportet semp orare
et nō deficere. Et aplus Sine inter
missione orate. Qz quō pt hoc fieri
Augs rndet dicens / non desinit
orare q̄ nō desinit bnfacere. Et
bnardus q̄ mag̃ deficit neq; ero
dit ipa est sine intermissione oro
Debet aut oro fieri affectu con
tinuo. qz durante pugna nō abi
tenda sunt arma. sz strictius
amplectenda. ne letalia vulnera
infligantur inermi. Nō ei exspolian
da ē lorica. nō galea deponenda
/ nō de manu gladius amouendus
et lancea / n̄ de hoste cōsumata
victoria reportetur // Nūq; remi de
ponendi sunt de manibus q̄n dui
in fluctibus naugamus. Nūquid
abiciendum ē velum anq̄ pueriamus
ad portū. Sed arma quibus nos
defendimus q̄bus hostilia subiceri
mus castra / et remi q̄bus nos re
migamus / et velum quibus foras
naugamus est oratio. Ergo oro
debet ēe continua qz nullo tpe
cessat pugna donec perducamur
ad pacē cēnā. Ubi vt aug̃ dicit
non est orare opus qz nullo egē
bimus quod petere valeamus. Nā
et aialia bruta mira cautela sua
custodiunt arma eaq; quantū pos
sunt seruant illesa. Dicunt in leo
ne pater et aquila qui vnguies
custodiunt admirabili valde cura
eisq; q̄ntū possunt vtuntur in pl̄ns
p̄ muricione. Nam et cervus qz
cornua aliq̄ abiciat ꝓpter pondus
p tempore illo dum in cermen se
sentit hostilia bella fugit. et
de die ad pascua nō procedit. sz
solumodo noctibus cibū quirit do
nec arma recumpserit q̄bus in petit
hostem possit. Verres dū sibi
in minere bella cernit quādam
mastrat asperā herbam q̄ culmos
dentū eradunt et vtrū bene incidat
eos ad arborem pbat anq̄ ad
bella procedat. et insuper in luto
se volutat. sicq; se soli exsertandū
exponit vt luto conglutinato cū
spinis telorū ictus effugere possit
Ergo si contra hostilia tela sic
se muniūt bruta mura quid fieri
deberet creatura dignissima. que
si in bello cadat nō moritur sicut
bruta. sed ꝓpriam condempnatur
ad penam // Exm de theodosio pri
cipe qui videns pugnam instare et
suos in bello deficere arma contra ter
ram iecit et ad orationē cōfugit

Exm

qua cunctis cernentibus dimu angelum
ploraur Mirum certe qm ea orare
et pseuerare i pce milites aiari
cedebant cotra hostilia penetur
gladys et hostes undq trucant et
victoria plena consequur et gloiam
Ergo plus valeur spualia arma
q hor terena Qua ppt si sic milites
ista seruant i bellis suis instruit
nos exemplis vt nra arma que
sunt spiritualia nō debemus abici
sed continuis affectionibus con
Ex.m seruare tante pugne Qm nar
rat gregorius q i suo monasterio
qdam monachus fuit q merolus de
cebat qui lacrimis et eleosinis
vehement intentis mlq psalmodia
ab eius ore cessabat n cibi aut ali
menta corpi aut mēbra dedisset
sapori Qui dū pseuerat sic agit
ei per nocturna visione apparuit
q i capur ipius corona ex floribz
de celestibus descendebat Qui
continuo i firmatis cū magna a
nimi securitate atq hylaritate est
mortuus De cuius sepulchro post
omnī annos apto tanta suauitas
fragrāta emanauit ac si illic
fuissent odoramenta florum
oim congregata Nec tm vt aug
dicit semper orare possumus ore
Ex.m Sz orandum est aliqn bona opa oe
Unde legit i vitis pm sanctorum
q quda ex fribus qui deambulan
eximius orator cū ad quoddam
cenobium transisset et frres illuc
loci laborare vidisset dixit ad eos
Quare opamini cibum q perit.
Quare nō magis seqmini que
optima ptē elegit Tunc abbas
i quadam cellulam mitti cū fecit
vt p voluto posset orare Cū igit
usq ad hora prandij expectasset nec
vllus enim vocaret foras egressus
dixit abbati Nūquid nō q medet
hodie frres pater Cui abbas. Ita
comedeunt At ille ait Quare
q me nō vocasti Et abbas. Tu
cū viram magis elegeris cibo hor
corporali nō breuis. q si necesse
tibi manducare nere habes et ma
nibus laborare. Dicas q mare
nera e martha. Ad dū ille au
diuit se culpabilem reddidit.
Fratrer iohanes breuis statuere cū
fratrer cū fratre carnali i cella
et cibū labore manuū cōquirerent
dixit se velle tū dimis intendere
et ad modū angelorū semp deū
laudare nec vlt tremis rebus in
hiare Quibus dis oia vestimēta
pecur et cellam sil dimittens et
fratre vastā heremū penetrat
Quāq diebus aliquibus ibidē sic
fuisset et a vespis et musis la
cerantis i corpore totus cecit et iam
fame deficit ad cellā redit ostiū
pulsauit Cuz si quereret quis nā
esset se iohānē ce rndit Cui si
ait Tu non es iohānes. qz iohānes
iam angelus frīs est Cūq ille dicit
ego sum et pertasse se diceret
Ille cū tota nocte pmisit afflig
Tandem aperiens ostiū dixit ei Si
angelus frīs es quid intrare qris
i cellam. Ad si homo es et cor
porali hor cibo egres. nere e te la
borare Nam et aqla et si mlti i
volando ascendat et aspiciendo so
lem i cui ivita plurimū delectat
tū ppt nidorem nē cogentem
eam sepe oculos ad hor ymaū
tit et cū pdū sibi cōuenienti
aspexerit rōnno iram petit
Nam et ob hor aplis et ōbo pa
tres et exēplo docuit ce laborādū

Unde docet • qui nō laborat non manducet • Ergo q̄ indiget manducare nōn hī et laborare ¶ Hoc ēi expresse probat aug̃ī libro de opere mōchōr ¶ Quare si iur̄ dnicā suam sup̄ iam positam semper orare oportet et nō deficere et constet ex auctoritatibus alijs et exemplis q̄ nōn est cōtra laborare Ergo laborare est cōf et orare • Quare vt dixi sup̄ nō cessat orare qui non cessat bōnfacere seu deum amare • Nisi enim sic esset aplus q̄ dicebat sine ītermissione orandum nūq̄ manibus laborasset • sz nec cōtra p̄ceptisset • Est et ad hoc ex m ī vitisprīm • ¶ Item quēdā frēs q̄ dicebant orantes dū ad abbatē locū aliqn̄ adueniissent et ille q̄rēt ab eis quid ēt opus eōr et si cōf manibus laborarent • Illi dixerūt Nichil pater manibus laboramus • sz sicut docet ~~docet~~ aplus sine ītermissione oramus Quibus senex ait Et nūq̄ nō manducans nūquā nō dormiens Qui dixerūt Dormimus et manducamus Et senex ait Qui hoc facitis quis orat p̄ vobis • At illi obmutuerunt nō habentes quid dicerent Tūc senex cōclusit dicens Ignoscite michi frēs q̄ nō sicut dicitis semper oratis • Dz ego vobis ondo quia operans semp̄ oro • Nā sedēo in uiante me deo et ex palmis plectā facio • et faciendo • miserē mei deq̄ semp̄ dico et sic semp̄ operando oro • Itē qn opus fecerio vnū numos de opere meo facio ad ostiū duos pono • Alios q̄z manduco • et pauper qui accipit illos duos pro me orat dū dormio et manduco

Dicq̄ semper sine ītermissione oro

Nota hic m̄ q̄ dnūs vult q̄ hoīes rē quadā īportunitate orent Vnde luce prima dormisset apostolos dicē pater nostē adueniit et dixit Amicus vrīs hūs amicū ibit ad illum media nocte dicens Amice commoda mi tres panes et ille deīnus dicat • noli mi molestus ēē nūc • Et ille si p̄seuerauerit pulsans dico vobis q̄z si nō surgat et det ei eo q̄ amicus eius sit p̄ īportunitatem tū eius surgens dabit illi q̄ quot hī necessarios Et cōcludit Et ego dico vobis petite cōf

Ex m cōf de hor poit luce x vm

de iudice quodā qui deū non timebat et hominē nō reuerebatur q̄ īportunā viduā de adūsario vindicauit • Lege ibi parabolam ¶ Ex m hic pone de sancto iacobo aplo minore • de sancto bartholomeo aplo de martha venerabili femina de quibus legit q̄ centies ī die et centies ī nocte genua flectebant ad orōnem • Est g̃o semp̄ orandum • quia semp̄ ē bōnfaciendū et nūq̄ a bono opere desistēdū • ¶ Dz ord̄ est bene īpetratum •

¶ Capitulū • C lxxiij

Ipso quid moneat ad orandū • Vide nūc restat oracōis fructū qui est magnus per omnē modū • Nam feruēs et deuota oracio • ē bene et īdulgētie īpetratiua • ē obprbij amotiua • ē vite plongatiua • ē mortis eriasiua • ē malorū īstantū repulsiua • ē cōtra hostes victorie obtentiua • ē malorū hoīm et demonū īpediua • ē cordū humanorū diuinorūq̄ sūmē īmutatiua

ff

ē miraculorū petrarcha seu ipet
tua et ē relesis grē collocatua.
1° Dico q̄ humilis et devota oratio
bene ipetrat. Dñs dicit ī ecclīastico q̄ oratio humiliāns se nu
bes penetrabit et nō reuertet donec respiciat ea altissimus. Exm de moyse qui pro populo vitulū quē fecerūt et adorauerūt venia filios isrl' suis p̄ribus ipetrat Exodi xxxii°. Exm de oratione humilis publicani luce xviii°. Exm de filio prodigo luce xv°. Exm de illo qui erat debitor decem milium talentorū qui xviii° q̄ dū rogaret p dilatione plenā oīm debitorū recepit remissionem. 2° est ab
2° ybris amatiua. Erat ei apud ātiquos olim magnū obprbriū nō posse filios hēre. Dñs ysaac rogabat dnm p vxore sua q̄ sterilis erat et exaudiuit eū dns genesis xxv°. Exm de anna matre samuelis q̄ lacrimosis p̄ribus sterilitatis abiecit obprbriū. p̄mi Regū p̄mo. Exm de saira filia thobie cuī dē tria mariā obiecerē a famula q̄ septē viros occidisset. dicēt q̄z ei amplius nō videamus ex te filū superstitem ī ifertur virorū tuorū. Illa orando abiecit obprbriū. Exm de sancto nicolao q̄ p̄ribus parentum ē acq̄situs. Exm de sancto alexio p̄ribus silī conq̄sito. Estq̄z ī omnibus hīs notabile q̄ omnes filij a deo p̄ribus acq̄siti fuerē postmodum viri sanctissimi. Nam et dñs a nīa sempiterna dei genitrix et virgo maria fuit hoc modo p̄ribus acq̄sita. Dilī et iohānes baptista. Dñs dictum ē zacharie luce p̄mo. Ne timeas zacharia quē exaudita est oratio tua et vxor tua pariet tibi filiū zc.

Certo ord ē mortis effugatiua vite q̄z prolongatiua. Dñs beatus martinus dū veniret ad mortē rogabant eū discipuli vt sibi vitā p̄ribus prolongaret q̄z ille hoc nō orauit simpliciter sed ī dei hoc posuit volūtate. Dñe iquēs si adhuc populo meo sū necessarius nō recuso laborē fiat voluntas tua. Dimittit dum beatus ambrosius sup hoc a viris poētibus rogaretur credebant ei firmiter hoc eum posse ī petre si vellet. ille noluit hoc rogare q̄z dixit Nō sum iter vos vixi vt me pudeat viuere. nec mori timeo cū bonū dnm habeamus. Ad vbū valde doctor eximius augustinus ercollit. Monachi sē bernardi cū eet infirmus vsq̄z ad mortē p̄ribus continuis conseruabat eū ī vita. Quibz ipē ait. Quid me miserū hominē retinentis. p̄ter vos finite me abire. Innuā sup hoc exā sūt de hys q̄ ab egritudinibus sānāt p̄ribus liberati. Nam et ezechias rex iuda. ysaye xxx bmo quindecī ānis sibi vitam prolongauit. Martinus venerabilis pater dū quēdā discipulū haberet ī firmitate illico moriturū. et ille nō bone vite sibi conscius mortē timens p̄ēm exoraret istanter vt sibi paululum tēpus ad pmitēdū ipetret p̄ribus. Ille dixit Quid vsq̄z nō fecisti. Quare vsq̄z nō nō penituisti. Ad eo tū orauit et ei tri ānorū spatiū ipetrāt. Ezechias orō ē plagarū et pestilenciarū instantiū repulsiua. Exm de dauid. q̄ plagam q̄ grassabat ī populo pmi

paralipomenon xxvi huius a se prece
remouit. Exm de beato gregorio q
igniuariam pestem q passim hoies
erudebat et pestilentia aeris multos
pribus effugauit ab vrbe sicut i eq
poris inuenire legenda. Quo oro
e contra hostes victorie causatum
Exm de moyse exodi xvii° qui
amalechitas pribus debellauit.
Adhuc sufficienter scribat quotiens
iudas qui dictus e machabeus oro
ne deuote pmissa hostes fugauerit
Nonne ysaia et ezechia oratibus an
gelus i castris assyriorum c lxxxv
milia viorum percussit ysaie xxxvii°
Ducet theodosius imperator maioris
theodosii nepos ex filio semp hos
tes oationibus debellabat. ita vt ad
consumptionem hostium fulmina et ignis
de celo adduceret. quos ferit i ma
nuto consumpsit. Adhuc sufficiet enar
rare quotiens filios isrl p totum
exodum liberauit nunquam moyses nunq
ab hostibus. nunq a serpentibus. nunq
ab igniibus alysq periclis suos li
berauerit pribus. In quibus anteo
ibus pt ecclesie intelligi victoria spualis
qua constat nos obtinere pribus scorum
Quo orato e malorum hoium et
demonum impedimenta. Ita et
narrat hystoria tripertita q quida
fuit epus noie iacobus i partibus
orientis tuq ciuitas erat a regre p
sarum obsessa. Que cum esset optimo
muro munita per ciuitatem mediam
fluuius decurrebat. Fecit igitur
rex fluuium detorqueri vt dum non
i ante defluereret retro succresceret
ar alueo suo ripas impleret. Cuiusq
aqua nimium excreuisset ea subito
dimitti faciens cum i muro forti
impetu irueret quicqd ante se in
muro inuenit ad tria deiecit. Ex per
tauit qz rex die primo vt alueus
fluuii sicccaretur credens sequenti die
mox per alueum desiccatum ciuitatem
violenter iniire. Ad cum vero dei ia
cobo epo relatum fuisset non ad mu
rum venit sz ad omnipotentis dei misericordiam
quolans i tamera sua pres lacri
mosas p subuentione sibi reliquis
impendenda profudit. Tunc cum solano
ne supna suffultus ad murum veien
do ciuitatis muscas et raphanos
tum est exercitui imperatus. Oratioq
hoium animum tanta multitudo adueni
vt equi asini et cameli capistris
effrenatis velocissimo cursu diffugiunt
ferre punctiuas animum non valentes
Ad rex dum vidit confusus abcessit
non impeditus aut molestatus ferro
vel armis sz tum vnius hominis ora
tionibus superatus. Narrat gregorius Exm
q vir venerabilis liberatus fuldensis
epus nostrey ppositus p vrbitate
monasterii capiens iumento sedebat
Cuiz ei gothi obuiassent eum pceruit
de equo. Qui parent et libenter
iumenti pdit dampnum ferens fla
gellum illis obtulit dicens Tollite
flagellum hoc vobiscum vt hetatis
quo hoc iumentum minare possitis
Quibz dictis mox i oratione se dedit
et gothi cursu rapido ad vicinum
fluuium venientes reperunt equos
postibus tunde calcaribus cruentae.
sz licet verberibus cruentari possent
aqua tum fluuis tangi qi mortale
principium primo sentebant. Cuiz reden
do fatigarentur vnus coz. aut. Ad
ob culpam quam i seruo dei commisi
mus i via hec dispendia toleramus
Qui mox omnis ad eum reuisi inuene
runt ipum i oratione prostratum

Qui cū dicēt Tolle caballum
tuū pat' Ille aut Ire cū eo quia
caballi opus nō habeo Tunc cum
ī caballo leuātes patrnus discesserē
et rāta celeritate fluuiū trāsierūt
ut si ibi mūme cēt aqua Ecce quō
oratio ē malorū hoīm ipeditiua
hys duobus patet exēplis Sed oratio
ē cēs demonū ipeditiua sicut con
sequēn probatur exemplo Tempore
apostate iuliani q post constantinū
filiū constantinū ī malū suū gube
nauit iperiū dū romē psas iret
ad bellum mosit ī occidentē demo
nē vnū vt sibi q̄ticus referret
quid ī occidentis ptibus fieret.
Cui ei magica ī omnibus debatur
Cūq; demon publiū mōchū oran
tem inuenisset ī via phibitus est ipi q
oratione retrūsiret Cūq; per de
tem dies ibi subsistēt et ille ab
orando nō cessaret ad iulianum
sine fructu reuersus est Cūq; iu
lianus q̄reret quare ī trū redire
tardasset ille aut Impeditus fui
oratione publy monachi Tali loco
subsisti et vltē trāsire nō potui. Noz
nulla noua tibi reportam. Ut tu
scer dū brutem oriēs admiratur de
buit nō hanc admiratus ē. sed
mōcho cōminatus ē q vindictam
ī eū faret dū rediret nesciens q
ex bello rediturus nō cēt sz ibidē
lancea pforatus obrueret Amo
oro est diuine sme et humanorum
cordiū ī mutatiua Mone hester et
mardocheus orando assuerii regis
sm̄ cam mutauerūt et toz furiosū
ipius ad masuetudinē adduxerūt
Hester xmj et xb° Mone ysayas
quarto regū xx° ex pte dū ezechie
sententia mortis articulī di

Nō
Ex

rens Dispone domui tue quia
morieris tu et nō viues. et trū e
tū lacrimis dū orasset ex pcepto
dū ad eū reuersus est et dixit Hr
dicit dns Audiui oro tuam et
vidi lacrimas tuas et ecce sanau
te Ist iudicū x° dixerat dns
filys israel quia deliquistis me et
coluistis deos alienos nō addam
vltra vt liberem vos Ist et ī iu
rate deos quos elegistis et ipsi
vos liberent ī tpe angustie Et lic
sit smam tulerit trū illis eū rogā
tibus vbū quod dixerat ī mutauit
et auxilū illis pstitit Ergo qn
ta ē vtus oriōis que diuinā smam
sic euertit. Q oro ē magnoz
iperatiua tam ē lxxb
Oratio oratio ē magnoz
opum iperatiua Denus
ei tam magna vt moyses fecit
Et trū si legas liberū nūi et exodi
inuenies q̄ her orando iperauit a deo
Nonne iosue solem et lunā orā
do ī medio celi fixit ita vt vnq
diei spacio nō fuit mota Et lic
nō dicatur ibi iosue x° q̄ orauit
sz solū ne moueretur pcepit trū ex
sequētibus sane patet q̄ deum
orauerit Aliter ibi q̄ stetit in omnibus
medio celi sol et nō festinauit d
nius diei obedire dnō non vnq
hoīs Dz q̄ fuit her dox cui dns
obediuit nisi oratio qua ipe a
deo her petiuit Nūq; nō helyas
iij Regum primo ignē de celo adduxit
quo duos quinquagenarios cū suis
quinquagita cōbussit Nōne vt d
iij° Regū xvj° clausit celū orando
ne pluerēt ānis tribus et mēsib q

ser. Et iterum orauit et celum pluit et
terra fructum suum protulit. Dn iacob q
dicit i canonica sua. Multum ait valet
deprecatio iusti assidua. Helyas igitur
homo erat similis nobis passibilis
et oratione orauit vt non pluueret
super terram. Nunq non ezechias
orando cum ysaya regressum solis
in signum o ptinuit et retro sol redijt
decem lineis. Ysaie xxxviii°. Ma
et mutus sanctus pater q ad vm
et latrombus et conuersus dn quadam
die et heremo ad cruciatum descendit
et adhuc multum a beca distaret ar
ia ad occasum sol descendisset ipeq
denocte diem ingredi solet nollet
eo q in mimicus tenebrarum et amator
lucis existit orans dnm soli preceptum
ne se moueret donec ipe diem in
gredetur. Iteraz sol stetit nec a se
occumbendum mouit donec ad diem
dei puerit. Fre q in rebus tam
magnum creditur ee sicut pfundum
predestinationis intrare quod credimus
angelos latere et tm venerabilis dei
franciscus hoc aliqm orando pene
trare pmeruit. Ma medicus quida
q beatum patrem de infirmitate oculorum
sepe curauerat fratribus cum mag
na deuocione narrabat q semel
venerabilem prem consulere dignum
sibi non fore p aie sue salute
vt sclo decreto habitum religionis
assumeret. Cum venerabilis pr ait.
Expecta me paululum. Iteraz ora
torium mox ingressus post modicum
exijt illeq sic ait. Nd oibus fi
omnia conueniunt. Tu caue ne hitum
tuum mutes sz straniquee habes ob
serua. qz in eo saluaberis p vt mi
dns reuelauit. At ille qz mag
num aliud miraculum quodda in domo
pua p venerabilem virum factum
fuerat ita expressit tum tenens eius
mum exhiberatus e tanto gaudio
vt vix in pedibus p nimia letitia sta
re potuisset. Ad quedam go de ordine
predicatorum domestirum suum vadens
illi que a sco audierat enarrauit
At ille cum sco francisco familiaris
existens timens ne medico illi her
posset noce securitas cum eo venit
ad scum. cuiz time se dixit ne no
terent medico vba que dixerat.
At scis vba eius benigne suspicie
expecta me modicum ait. Oratorium
igit ingressus et post modicum
foras egressus dixit ad illos. Ita
p eto e sicut dixi. nec alit est q
dixerim. At fr ille nimium stupe
factus et forte regi rei tam magne
incredulus tibi loqui inquit in secreto
desidero. Presto sum ait vir dei
Ambo igit oratorium sunt ingressi et
post paululum sunt egressi. frater
igit ille multis lacrimis vbebatur
ee p fletus dixitq ad medicum in secre
to. Esto securus qz sic tibi eit vt
scus hic homo dixit. Ma et michi
quedam mea secreta narrauit qpt
deum nullus nouit. Et quedam michi
euentura in posterum affirmauit que
spero firmiter euentura eo q pteritorum
tam luculenta cognitio futurorum e
certitudo. Scolastica venerabi
lis femina dum semel ad fratrem
venerabilem virum bndictum vt erat
solita aduenisset semel in ano et ille
ad eam extra monasterium descendisset
totam diem in diuinis laudibus deduxe
runt. Frequentaz sero sumpserunt cibum
Cumq sederent ad mensam illa

Ex.m

rogabat fratrē vt se nō illa nocte
deserēt. Cūq; ille starenū arges
cēt extra cellam licet magna cele
serenitas esset et nulla omno nubes
apparerer illa ilinato capite do
minū tacite exorauit. Cūq; rapud
de mensa leuasset tāta choruscā
tionū et tonitruorū virtus tāta
iundano pluuiarū erupit vt pedē
vir venerabilis mouē nō posset
ad exeundū Et dicit gregorius
q tāta fuit cōuenientia ordinis
vt vno eodemq; momento et caput
et mensa leuaret et pluuia de su
pernis educēt Cui frat aut Per
tat tibi soror omnipotens deus
Quid est hoc quod fecisti Et
illa dixit Rogauiste et non exau
disti me rogaui dnm meū et exau
diuit me. Nūc go si potes egredē
et me dimissa ad monasterū reuerte
Ex m

Narrat et gregorius q venerabilis
vir florentius dū habitaret solus
i tra et diffundētur per plurimos
eius fama quidā dyachonus ad
eū de longe veniens vt se eius
ordinibus cōmendaret dū celle ppinq
fieret vidit omnē locū per circuitū
serpentibus magnis plenū Iraq; times
exclamauit fortiter dicens. Deiue
dei ora Erat aut tūc aeris mira
serenitas. florentius go egressus
ad celum oculos palmasq; teten
dit vt dns illam pestem auferret
Ad cuius votum mox celū itonuit
omnesq; serpentes occidit Tunc vir
dei iterū ait Ecce dne occidisti
qs eos hinc leuat thorq; ad eius
vocē tot aues venerūt quōte erat
serpentes occisi q singule singulos
asportārēs mundum omnē locum
per circuitū reddiderunt. Sed q
per singula sanctorū nauro mira
cula q sui iniā qn quisq; est a
seris magni frēm. sive sui illuia
tione oculorum. sive mundatio lepro
sorū. sive resuscitatio mortuorū
sive curatio quorūdā infirmorū
ne nō quorūcūq; morborū vir
tute sit ordinis obtentū.

Omno oratio ē ad gloriā inducti
ua. Dū plures sancti orōē op
tinuerūt ab hac vita misera sub
trahi et ad gloriā paradisi deduci.
Ex m de dottore eximio augustino
cuiq; ciuitas dū fuisset a wandalis
vl' affris obsessa dnm exorauit
vt vl' obsidionis periculum amo
ueret vel sibi vera pacem. vl'
si sibi placēt eū ad se ptrahēt.
Quiq; fratribus a dno optenuisse
hoc certū vt per mortē tēsuerat ad
deum. Vir venerabilis bēdictus
mortē adee psentiens se i certam
ferri fecit. eiusq; suū dūtor
poris preperione muniuit. et ir
discipulorū manus i bacilla mē
bra sustentans manibus et oculis
i celum erectis aiam ir' vba ordis
efflauit. Hicq; vt duobz reuelatū
est monachis ad etna ppere reg
na conscendit Sic et venerabilis
vir franciscus orando ē mortuus
Et nō solū sibi vitā orando p
meruit. sz multis etiam alijs libe
ratione a penis purgatorijs ipe
trauit. Dū audiui quōd cuidā fuisse
reuelatum q expoliauerat purga
torij locum magna multitudinem
afflictorū secū deducens ad celum
Magdalena sanctissima feia com
municando et orando aiam red

didit suo xpo. Beatus andreas dum
deller eum plebs a cruce depon nō
posse sed ad xpm quē desiderabat con
scendere sicut patz ī legenda ipius
Ergo patet q oratio ē ad gloriam
pducta . restat ponendum et cō
sequēs q ē a pena ī fernozū liberati
va. Qmo tāta est orationis potēcia
Vt dicit q beatus gregorius traianū
de inferno redemisse et ēxisse per
scripturam cōprobetur. Nam dum qua
damdie p forū traiani prēsiret
et opera que egerat pietatis ibidē
depicta vidisset sue condempnationi
ꝓdolut. Cūq ad scī petri basilicā
pueniisset ante altare se pstrauit
apli et pro illius errore amaissie
flere cepit. Factūq ē post nimiū
fletum diuinū sibi hoc mō rēsum
Ecce te rogantem audiui et etnā
penam traiano peperi. sz diligen
tissime āmodo caueas ne p damp
nato aliquo vltius pces effundas
Damascenus attestat hoc verū ē
dicens q veritatis istius oīs oriens
et occidens testis est. Nec debet aliqu
ē dubū traianū non fuisse diffi
nitue dampnatū cū ī mutabile sit
diuinū concilū. sz fuisse pcibus gre
gorij reseruatum ob meritū opū
pietatis q fuerat opatus ī vita.
Nā qdam die dum ad bellū quod
dam pcedēt occurrit illi pauperula
vidua dicens ei Obsecro te vt sang
uinē filij mei nuc recēt et inocēt
effusum vindicare digneris Cui
ille virpn animi dixit Expecta
me pcor te donec a bello reuertar
et sic tua petitione pficiā et vlto
nem quā petis exhibebo Cui vidua
illa dixit Et si nō redieris qs me
vindicabit Et ī pator nichil motus
ad vba ipius clementē rēdit. Si ego
reuersus nō fuero ille tibi vindictam
pstabit q p me ī perabit Cui rēdēs
femina ait Et quid tibi rex bone
hoc pderit si alius nī iustitiā fecit
Nichil ait. Itaq ex hys oībus ī a
cōclusit et ait Nōne tibi melius est
vt mihi iustitiā exhibeas et a deo
mercedē accipias qm alteri hanc trās
mittas. Ad dum audiuit vir ātio
pius mox de equo psilit et ānq
vltra pcederet iustitiā exhibuit vi
due postulanti. Alio tempore dum qu
dam filius traiani cū equo per vrbē
discurrēt quemdā filū vidue trasi
pemit Et illa cōquesta recens fore
tū traiano patē fecit. Ille igitur
vir pietatis filū suū ppm q nolens
hoc fecerat ideoq dignus morte nō
erat vidue illi filū suū dedit mag
nificeq dotauit. Propter hec igitur
opa hysq filia motus ē sanctus
gregorius vt p traiano orauit et qi
ipē de cōgruo hoc meruisset.
Q) oratio ē p oīa fidelis ignis.
Capitulum ē lxxvj
Propter hec et omia opera
tam miranda oratio ē vtu
ti ignee filima iuxta ipietatis omū
illas. quas Dionisius poit ī libro
de angelica ierarchia. Nā ignis hī
naturam subtilissimā et leuissimam
supans ī leuitate cētē elementa. sp et
vbiq petens alta. nūq qescens
ī tra n cōclusus ī aliqua terrestri ma
teria quadā violencia teneatur.
Dic et oratio pauperi cōsona et
ī subtilissima ad modū virgule
fumi leuissima et intenso ppe hoc
compata nūq qescit ī terra sed

sed transcendens oia corpora tam celestia q̃ terrena ymo oia bona creata ad solos pedes Dominicatis accedit vbi magna efficit opera pietatis

2 Item ignis hr̃ naturā purissimam super oia elementa plus ceteris habens de forma sz minus de materia. Vn̄ iuxta doctrinā phi sicut ex vno pugillo terre pnt fieri x aque. centu aeris. et mille ignis sic et oratio vt exaudiri digna sit debet esse pura modicū vl̄ potius nihil habens de terrena materia. sz multum de celestiū forma. que tota ē luminosa. et iō incorrupta. nulli actioni pegrine supposita. Qz oratio sit simpliciter pfecta nulli sit impedimento supposita, quin totum (nulli dn̄) optineat quod intendit. qz nec impediri pt ab aliquo vtis lucis sed sicut iam dictū est sup̄ vt oro possit ē pura in occulto ē facienda

3 Item ignis hr̃ naturā actualissimā sup̄ cet̄ elementa et agendo vtiosissiaz cōsumens et superas oia. crescens in infinitū. si materia adest infinita. Vnde iuxta sm̄am salomonis. nūq̃ dicit sufficit. sz quanto plura illi addideris tanto semper excrescit et semper ad alia cōsumēda maior fit potentie et vtutis. Dic et oratio rite facta est vtiosissima. et matre oro lacrimosa sicut pbant stupenda miracula oracionis vigore inperta de quibz aliqua licet pauca sup̄ sunt ia posita. ymo tante potentie extat oratio q̃ dimas sm̄as mutat et modo aliquo deū cogit. Vnde bnardus dicit q̃ lacrimosa oratio deum pungit et cogit

4 Item ignis habet vtutem valde motiua se mouens ad oia. Vn̄ mediante sua agilitate mobilitate et vniuersitate aia matre mouet corpus. Dic et oratio ex impio facit piū. ex infirmo sanū. ex mortuo viuum ex debili firmū et sic variat omia vt nō solū inter varietz terrena. sed ex celestia et diuina sicut pz sup̄ per ex epla ia dicta de diuina sententia in ezechia alysqz in mutata

5 Item ignis hr̃ vtutem illuminatiua illustrare occulta. et in lucē pducere obscura. Dic et oratio aiam orantis illuminat et ea q̃ futura sunt vt puta manifestat. et de absentibus sepe animū certificat et clarificat de coordis occultis. Vn̄ patet de bēto benedicto et francisco et alys q̃bus oratibus sunt reuelata occulta

6 Item ignis vtutem hr̃ penetriuā. Vn̄ subintrat oia q̃ tuncq̃ sint solida. s. ferrū aliaqz metalla q̃ subintrando penetrat vsqz ad intima. Dic et oratio penetrat oia cor corda durissima q̃ rōnt in mollia. ex adamantinis et ferreis faciens carnea. et ex ferrinis humana

7 Item ignis hr̃ virtutē attractiua. et inferioz ad superiora eleuatiuam. Nam natura in qua agit calefaciendo dissoluit. et sic eam caloris sui violentia sursum trahit sicut patz in aqua quam calefaciendo sursū euaporare facit. Dic et oris vtus orois dum in anima agit eam a mundi amore dissoluit et in infimis ea cōpunctionis trahens in celestia sursum vehit

8 Item ignis vtutē habet renouatiua et facit rerū immutatiua. sicut pz in renouatione olim metallorū et corrugiaz ex pelle sala-

mandre factarum Primo vt patet
ad sensum oia senescunt et ann
quantur q̃ calore igneo nõ seruãt
vt videt in seminibus i q̃bus desiat
calor naturalis Insuper ignis oia
imitat qz omia q̃ agit supar
ar i suã formã transformat vt
i ignio apparet et ferro et alio quo
riz metallo. Dic et oratio illos
renouãt et imitat p q̃bus fit ab
orãtibus. qz dum illis gratiã ipetãt
q̃ rapebant eos vetustate peccãtorum
expurgat et i grẽ innouatem trans
mutat Sic ignis vtutẽ hẽt tale factiuã.
hor ei qz oibus ẽ manifestũ pbatioẽ
non indiget Dic et oratio sepe
illos p quibus fit calefactũ vt itere
dũ vix calores illos excellentes sus
tinẽ possunt Ex m de quãdã iuue
ne valde vago et dissoluto p quo
sancta elizabeth orans fit cũ tale
fecit i intimis vt extius totus
sudans alte clamauerit se non
posse pati intendũ n illa orare de
sisteret. Dic et venerabilis vir fria
ãsus quãdã abbatem p eo orans
calefecit vt i igneũ colorem cõuertẽ
et quasi i alterũ hoiem transmutaret
Item ignis vtutẽ habet suã coiãtiuã.
et sũ aliqua sui diminutione vltius
diffusiuã Ex m de grandela vna ex
qua licet iuue attendãt i multo
tũ illius lumen minuit. Dic et
oratio quãto pluribus gitatur et z
communior tanto semper z melior
et efficacior. nec p q̃tionem suo va
lore minuit sed auget qz q̃ pro
alio orat p semetipso laborat Sic
ignis vtutem hẽt purgatiuã vnde
ab omni storia habet purgare
metalla Dic et oro dum gram
aliqu ipetrat ipm a peccis expurgat
Sic ignis hẽt vtutẽ saporũ imitan

uam. Unde dum cruda poma et i
matura coquuntur i sapore mutãtur
Dic et oratio feruida corda cruda
maturat et sapore oim virtuosorum
i celestiũ saporem q̃mutat Item 13
ignis vtutem habet vnitiuam q̃
ferũ ferro et argẽtũ cõiungit auro
Dic et oratio et hoies sil nectit
et hoies nichilomin deo vnit.

Distinctio duodecima docet quo sit
elemosinis insistendũ.

Capitulum C lxx vn.

De elemosina

Ito de oratione
qua placamus
deũ nũc de elemo
sina ẽ videndũ
qua placamus
primũ. Sed an
omia est notanduũ q̃ duo ẽ elemosina
vna quẽ dicit spiãlis altera q̃ dicit
corporalis Elemosina spiãlis q̃ dig
nior est et maior sicut aia ẽ carne
melior ẽ septrionibus Nã defectus defectus
spiãlis aut ẽ talis vt ei subuenirĩ
nõ possit n per deum et sic ẽ ord
Aut si possit ei subuenirĩ p hoiez.
vl est defectus potẽtie cognitiue
sicut ẽ ignorantia agendorũ et sic
ẽ cõsulere. Si vo est defectus po
tẽtie amatiue. aut ẽ culpa aut z
pena. Si ẽ culpa aut ẽ i nos et
ẽ remittẽ seu pterire. aut ẽ i alios
et sic ẽ corrigere. Si vo ẽ pena.
aut relenanda ẽ vbo. et sic ẽ con
solatio. aut facto et sic ẽ suppor
tatio. Usius Consule castiga so
lare remitte fer ora Iz de hys Usius
p magna pte dictũ ẽ alibi. sicut
de eo q ẽ remittẽ docẽ et corrigẽ
dictũ ẽ sup i diuisis locis. Et de
supportatione q̃ fit per patiam dicẽt

aliquid ifra. De eo aut q̃ ē consolat
verbo et consulē multa ī diuisis locis
et titulis posita sunt exempla quō
sancti prēs consolabant affletos ad
se p aie sue cōsilys accedentes q̃
facile poteris inuenire si bn̄ librū ple
geris et tabulam diligēter ī speueris
ī libro sēdo de exēplis naturalibus
qz ibi agit de virtutibus et vitijs
oibus. Plura de hac materia sunt
ibi exempla et iō sit hic finis de
spiritualī elemosina. Hoc solum
de eo q̃ ē alys idulgē hic suppo
no exemplū. Fuit quidā vir no
mine iohānes qui postea sanctus
fuit. Cum dū esset secularis et qui
dam fremens occidisset carnalē
semel hunc habuit obuiū voluitq̃z
iohānes vindictā expetere ī eum
p fratris sanguis effusione. At
occisor coram eo se prostrauit ad ter
ram et crucē ibi cū brachijs faciēs
p sanctā inquit crucem dni te adiu
ro vt mi idulgeas fratis tui morte
Tunc ille fuit admiratus pietate
cōmotus dixit ad eū. Et ego ob
amorem et reuerētiā sancte crucis
omnē iuriā tibi remitto. et va
dens osculatus ē eū. Cūq̃z post hoc
ad monasterū qd ē nr̄ florētiā
peruenisset qd ad honorē sancti
Joh̄is constructū est ecclām ītra
uisset crux q̃ ibi adhuc est p fundē
dicit illi īclinasse.

De elemosina corpalī. Capm. ē. Ipsum

Nunc de corporali elemosina
ē aliquid longius psequen
dū que sicut elēosina spiūalis
septimembris. Non vsus visito
poto cibo redimo tego colligo condo
Quoz sufficientia sit hi potest

Exm

Vsus

Nam homo ē substātia aiata sen
sibilis rationalis et mortalis sicut
ex phōrū colligit vbis. Nā per hoc
q̃ ē substātia aiata tangit vegeta
tiua potētia q̃ per calorē insitum
semp aliquē est consumptiua. Qn̄
restauratiuo duplici indiget scz
calido et sicco. Et hoc fit p cibū.
qz nō est aliud fames nisi appetitus
calidi et sicci cibi. Ipse indiget re
stauratiuo frigido et humido. et
hoc fit per potū eo q̃ nō sit aliud
sitis nisi appetitus frigidi et humidi
Ipse homo nō ē solum substātia
animata sed etiā sensitiua. Ad
hunc potētie sensitiue cōtra exterio
ra nocitura duplex opimētū ē necē
Vnū remotū. aliud proximū. Remo
tū opimētū est hospitium seu domus
Proximū opeimētum dicit pī indu
mentū. Ipse cū duobus a trauma
te frigoreq̃z defendim. Vnde phūs
ī libro de aia dicit q̃ domus est
coopimentum defendens nos a
traumatibus et tēpestatibus. Ipse
homo nō solū est substātia aiata
sensibilis scz insuper est rōnalis
Et cōstat q̃ rationalis nā est ar
bitrio liber ac iō cōdī nam eius
ē q̃ teneat īclusa vl q̃ sit an
illa vl seruia. Ergo indiget reme
dio vt cōtī īclusionem sit visitatio
et cōtra seruitutē sit redemptio
Ipse homo nō solum rationalis
est scz est mortalis. Et q̃ infirma
tur ei debet visitatio et cōsolatio
Et qz mortuī sepultura exhibenda
est mortuo. Communit aut traditī
septē ēē opa misericordie seu cor
poralis elemosine. sicut ia sup
tetigi quoz sex ponit ipse yo

Ex

sed de septimo. s. de sepultura d̄z
i tobia. Dictum vero q̄t iam
vltra dictum sufficiam poterit
redempto captiuorū q̄ pt̄ conti
neri sub visitatione corp̄ q̄ nus sit
plus redime q̄ solumodo visitare
sed nō mlt̄um est altrandum vt m̄
sit octo vl̄ septem dz tm̄ hoc ob
seruādū est vt hec oia fideli tm̄
fiant mēte ppt̄ deum q̄ veitas
et mēturi nō pt̄. q̄ mathei v° hāt
sententiam docet dicens. Beati miseri
cordes q̄m ipi misericordiam consequēt̄ur
et i alio loco. Discite quid sit. mi
sericordia volo et nō sacrificium
qz sicut d̄z i canonica iacobi. Iu
dicium sine mia erit ei q̄ nō fecit
miam. Cū ei omnes indigemus
mia, dignū est vt mia q̄ miseicordia
iueniat sibi q̄ nō alij misereri. Vel

De elemosina q̄ cibatur corpus
Capitulum C lxxx

Iso de elemosina i ciali
dicēdū est de qualibet pte
i specialī. Et primo de ea qua cibat̄
corpus. qz hec est generalior oibus
Unde ad hanc nos dns inuitat. q̄ ns
i luca. Date elemosinā et ecce oia
munda sunt vobis. Munda iq̄. qz
sicut aqua extinguit ignē. sic ele
mosina extinguit pcm̄. De hac
etiam sic ait apls. Si esurierit
inimicus tuus ciba illum. et si sitie
rit da illi potū. hoc ei faciens
carbones ignis congeries sup caput
eius. i. caritatem i eo accendens.
Et si sic faciendum pcipit inimico
quid ē faciendū amico. Na oibus
dns dicturus ē illud ysai xxv°.
Esurui enim. Verū ad elemosi
nā hanc primo exhibendam mlt̄
sunt motiua.

De primo motiuo ad elemosinam.
Capitulum C lxxx

Est motiuū p̄m omniū
creaturarū et m̄ tā bruteū
q̄ vita caret. tā sensibiliū q̄ nō
sensibiliū. tam elementariū q̄ ce
lestiū. Nulla ei est creatura q̄ si
possibile est nō vellet alys sua be
nefitia a deo accepta. Nam vt
generaliter primo videmus i oibus
angelis spiritibus q̄ i feriora ag
mina docent per supma i illos
tres actus ierarchicos q̄s dyonisi
ponit q̄ sunt illuminare purgare
et perficere. Dni ei dicūt q̄ nō mirū
ē primo mai q̄ docē aiam vl̄ hoiem
sciam q̄ dare corpori alimoniā
Primo tanto ē illa elemosina maior
istra q̄nto corpus ē vilius aia. Ergo
nobilissimas elemosinas angeli sibi
prestant dū mutuo se illuminant
perficiūt seu purgant. Nec sunt
contenti istra prestare sibi sibi
sed prestant eis hoibus. hec dum
sicut sup̄ ostensum est nri doctores.
nri supportatores. nri et defensores
sunt. que omia sunt elemosine spi
rituales et corporales. qz vtrisq̄z
sunt hois adiutores. Deqnitur
ei angeli eum a quo sunt. Dicūt
ei angeli se nichil hīre qd̄ nō sit
elemosina. sumo accepta siue nā
sit siue grā. Et iō qd̄ grātis acce
perunt gratis ipendunt. Qz d̄ si
homo considēt q̄ tot elemosinas acci
pit tam a deo q̄ ab angelis scis
primo ab oibus creaturis. ipa doceā
te natura ad elemosinas inuitabitur
Qz nō solum ex lege grie sed
etiam ex lege naturē tenet̄ hō homini
subuenire. Dn̄ quidā de hoc ita
loquens ad hoiem ait. In hac vita
congregare nō desinis. nō hic lo
cus est adiorandum vbi ad sub
ueniendū miseris vocatus es. nau
fragis opem ferre. egris et egēnis

ab elemosinario

subuenire Deuo g° diuitis. Quid agis. Quare nō subuenis. Ecce manus ad te extendit et pdite vite suffragiū a te petunt Quae nō attendis o homo oia corpora. q̄z quedā sunt supma. quedā media quedā yma quō dorente natura superiora oia influnt i media. media vl' supma i infima Nōne celi empyreū influit i aqueum et stellatum et inde i omne inferiorem huc mundū Deus exprimat digne vbis quā tā her inferiora sit influencia solis. nuc illuminando. nuc inflamando. nuc gnando. nuc generata fouendo. nuc coagulando disungendo nuc coagulata nuc fluida desiccando. nunc acerba omia maturando Tanta ei est supra corpora vtus solis vt phs dicit q̄ homo generat hoiem et sol qua creditur ee pater gnationis oim Nuc illud phicum dictū q̄ sol e pat plantarū. tra aut mater Nū dicit q̄ sol generat hoiem et homo. e intelligendū q̄ ho gnat hoiem generatione vniuoca. et sit causa pticularis et pxima. Sed sol hor facit gnatione equoca et sicut causa vniuralis et remota Tre quā tā est lune influencia sup her inferiora. Nōne lumen quod accipit mox inferioribus refundit Nōne iux phorū et scorū senecta luna e mat rozis frigoris et humoris. Nuquit ad eius crescentia et pniam crescunt i ossibus medulle rebū i capite replent humoibz vene. et i altas se erigit aquas mare Dn̄ aut q̄ de ciuitate dei sic ait dicens Ad solas corporum differencias afflatus valet sydereos sicut i solaribus accessibus et recessibus videmus ipius am tpa

bariari et i lunaribus tremetis et decrementis quedā rerū gnā augeri et minui sicut mirabiles elationes et estus oceani conchez marine Dn̄ macrobius dicit q̄ sic luna trahit post se oceanū sicut magnes vl' adamas post se trahit ferrū Sed quod de oibus stellis dicam q̄ omnes probātur ee p influentiam maxime Nā quedā sunt calefactiue sicut patet i venere quedā i frigidatiue sicut patet i saturno quedam humectatiue ad siliciudinē lune Tre quod dicemus de qtuor elemēto Quod ei vt aug̃ dicit videtur hoi igne lucenti pulchrius et in eo cruda coquente vtilius Nam et sū igne nulla digestio fieri pt i corpore Tolle igne et nullū in corpore eit regimē. Tolle igne et nullus i corpore eit sensus. Unde aug̃ dicit q̄ quedā vis ignea aere tpata ascendit i rebū quasi i quoddam celum et ibi posita et purificata exit per aures oculos et nares et per cetera a corpois organa et sic facit visum auditū gustum odoratū et tactū Sed quod de aere dicā. q̄ pter hor q̄ nobis dat gnā aliqm humore ac rorē herbarū salutifū pstat etiā hoi respiratū sine quo nō viueret ad momētū Sed de aqua q̄s referat quanta bona homini inferat q̄ pter ror gnā potum q̄ humano esu administrat e ab humanis corpoibus ac vtēsilibus oibus omnium sordiū abstersiua. Ventris et stomachi purgatiua sicut patet i qbusdā aquis q̄ alū purgant et a fecibus mundat Omi fortis e aqua etiā tpatiua.

Samitans collatinia sicut i balneis
patet. Scabiei curatiua. et mun
datiua sicut patet i aq mazina
salsa. aquarium lacualiu et fon
tiu renouatiua. pisciu nutritiua
Ite aqua quedam oculos clarificat
sicut rosacea vl de vite extita
qdam alia febrem sedat vt typsa
na. Item aqua se oibus coicat
estuantes refrigerat. sitientes
recreat ties irrigando fecudat. ra
dices plantariu humectat et ipingu
at sua circuuolutione et circuiui
terras fortificat. et sit ab hoste
defensat ciuitates cu maibus loru
plectat et omnes ciues letificat. Un
consueuerit haces aquas naucho
tismeare et mare causa recreacois
ad aquas exire et ad uidinas
tia iuia. Sed elemosinas tie
qs digne expme possit. Du pstat
hoi habitaculum viuen. et mozie
ti sepulchru seipsam. lapides et
ligna ad domificandu. Dat tot ge
nera plantariu et arboru ad vsum
diuisum. dat tot gia fructiu tot
gia bladorum. tot genera carniu
et tot gia vuiozu ad ribu et potu
tot gia animaliu ad iuuandum sola
riandu equitandu trisuchendum
et p hoie arandu ac laborandu.
Dat tot gia saporu ppt gustum
tot florum et odoramtoru gia
ppt odoratu tot istrumentoz pst
tat mam ppt auditu et tot tribuit
toloru genera ppt visum. Ecce
quales elemosinas no viuen tibi
pstant. Sed quid vegetabilia oia
sicut arbor ois et planta. Nonne
radix humore que a tira sumit
et attrahit. trunco ramisqz dif
fundit. et sicut expedit illum
distribuit et ex fructib qs pduit

elemosinas largas facit. Truncus
ers i arboribus quod a radice suscipit
ramis ab eo predentibus tribuit
nec plus retinet qm necm sit ad
vitam sibi seruandam. Sed quid
de sensibilibus dicam. Nonne equa
alterius eque pullu nutrit. et pas
ser filiu alterius passeris diligen
tissime pascit. Deus digne vlis
expimat verbis qnta sit elemosina
et qm sollicita cura sit auibus coz
uum gnis propueqz cozuicibus
ad eas q int se qsenescuit et qre
sibi uenia pastus sui no possunt
Nimia ei cura p illis ribu qiunt
et sollicite eas pascunt. Dilc et
qdam aues per oia facuit que
vpupe dicte sunt. Int cyconias
e reciproca elemosenaru ridico.
qz qnto tpe parentes filios nutriuit
tato ecouso fily alimenta parentib
tribuuit. Pelicanus du ad vita
filioru sanguine ex se fundit
debilitatione nimia ribu tuu sibi
qrere nequit. Cuida qo ex filys
bnficis gratu sui parentis nidum
exeuint ribu qiunt et sollicite ma
tre pascunt. Cuida aut igti et
imemores adeo sunt q matri nil
tribuunt. Veru mr vocat vtrosqz
postea et roborata gratos filios
suscipit amat et nutrit sz igra
tos expellit nec de eis vlt aliqua
cura gerit. Dilc et pelicanus
nu xpus q suo sanguine filios
suscitauit. filios qui ipm i pau
ptatibus nutriuit amat et educat
et de eis semp sollicita cura geit.
Sed alios q eum no pascuit pro
cul a suo amore pellit no solu
i hac vita sz q gramq e i futa
Ite quid leone fortius. et quid eq
pietate mirabilius. Ma tanta

binat eum cōpassio et pietas ad pau
peres et debiles bestias. Et libera (nō mi
litas tanta eū comitat vt nūq̄ vadit
solus predam comedat ñ minuū
frameſcat et p̄da nō ſue fami
mitigande ſufficiat. quin paupeib̄
aialibus ſe ſubſequētibus aliquid
delinquat. Sil' et per oia fiant
aquila q̄ ceterarū auiū ē regina
hoc ſupaddito q̄ ſi ſibi nō ſufficiat
p̄da quā comedit aliquā de ſe ſub
ſequētibus ī medio comedendam
exponit vt tāq̄ de cōi erario p
indē ſibi et ceteris poſſit. Deinde
tū aialia cet̄a ſic ferocitate leoīs
extinguēt vt eo rugiēte q̄ feſtinā
greſſum figant nec circulū quē
caueda deſcribit ī tira ~~[illegible]~~ pre
ſumat. Volatilia ī ſuper ī terra
omnia aquile p̄ſēcia expauēſcūt
adeo. vt ea p̄ſēte venari nō au
deant. ſz potius ſe abſcondant
Adeo leonē pauperile beſtie q̄
aquilam prede ī ſubantem. alie ſe
querētur auicule ñ hanc eorum
libertate quodā cognoſceret inſtinctu
nature. Adhuc credēt ſi expeienta
nō docēt q̄ falco regia auis oīb̄
tpīb̄ aſſueta rapinis hīet ī ſe
aliquid pietatis. et tū ī recolligen
do pullum quem ex ſuo nido aqla
pīcit tam mirabilis pietatis aſſeir
q̄ eū pīectum recollīgit et cū ceteris
filis ī ꝓprio nido ponit. et ſicut
vnū ex filis ſuis eū paſcit. Hec
p̄ñt oia adaptari exempla q̄
ī libro de naturalib̄ exēplis ſūt
poſita. tam de caritate q̄ mia. Ad
caritate īperāte ſit elemoſina
et elicitur ex mia vt meitoria eē
poſſit. Ergo vt more quodam
humano liceat ita loqui. ſi tāta
eſt elemoſina īter corpora non
biuencia. tā celeſtia q̄ terena. ſi
tanta īter vegetabilia. ſi tāta
brutorū ad bruta q̄nta eē deberet
īter rationalia. cū homo ſit aial'
ī principio manſuetū natura
maxime quoq̄ cū rationalia
vno principio ſint magis vnita
quia ab vno patre tū deſcendentia
cū oia alia aiualia habuerint
duo principia maſculū et feiam
Cū eē rōnalia ſint ad vnum
finem vltimū ordinata. ſ. ad
gloriā ſempiternam et ad ipſa mīe
opa īpendenda diuinis ſint p̄
ceptis et exemplis cōſtructa. pro
miſſionibus ſuppliciorum allectā q̄
cōminationibus tormentorū īducta
hec eē oia plana ſunt ī ſcriptura
Poſt hec omia ſi maioris mūdi
opa tam mirāda tibi eē videant
non mandata ſed q̄ a te remota
et ab humanis ſenſibus peregrina.
te ipſum minorem mundū conſide
ra et ſcrutare ſil' et vide quomō
nobilitata tua diuina ymagine
inſignita eſt liberalis ad elcōſinā
cōſorio. ſ. rationi īpendendam.
Quid ei nobilius vita p̄ qua ſer
uanda ſic ſunt ſollicita bruta
nō ſolū rationalia et ſenſitiua ſz
et vegetabilia omia. Ad quid
ei attrahūt alimenta a radicib̄
Ad quid ſic radices tire pfundāt
ī ceinis ad quid ſic naſcuntur ī loc
ſue nature quemenibus Ad quid
ſic medullas condūt ī ceinis et
fortitudinē ligni et corticis pcel
lis apponūt et ymbribus grandim
bus ſil' et imbribus ac noxijs cūcti
rebus ñ vt ī vita ſeruētur. Ad q̄
ſic omia aialia tā pua q̄ magna
toto poſſe fugiūt ſua pericula. que
rūt ſanitatis remedia et infirmitatis
curatiua. ñ vt ſua ſeruēt ī vita

Ergo nonne ē nobilissima eleōsina
rō aīa corpori q̄ ratī viram. Ite
magis ē sentire q̄ vivere. ¶ Sup̄ poit
et illi maximū bonū addit. Ergo
dum aīa corpori seu carni sentire
coīrat sive dat illi vt sentiat. am
plū illi bn̄ficiū p̄stat et exhibet ei
elemosinas largas. Deus digne ex
primat vbis vōbis q̄ sit magnum
alīci dare nō videnti vt videat,
nō audienti vt audiat. Dare ḡtis
impendē tactū. et exhibē cōtractis
et ĩmobilibus ḡressum. Quid ē
dare alī vtutē generatiuā ppt
speciem cōseruandam. et insuper
appetitiuā. retentiuā. digestiuam
cōuersiuā assimilatiuā. et tur pitudinū
expulsiuam vt ĩdiuiduū cōseruet.
Verū hec oīa tam mlta tā magna
coīrat corpori aut carni aīa. Ergo
magna est ad suū cōsoriū. s. carnē
vl' corpus elemosinaīa ipa amma
miraq̄ ad ipam vl' ipm̄ mouetur
mia dū sit i oībus malis eius sibi
sit habundantissime cōpassiua et
munifica. ¶ Ite adhuc volo vt redeas
ad te ipm̄ et mēbra considerē corpis
nālia et organica q̄ntas videlicet
elemosinas sibi ĩpendat ad mirandi
obsequū. Nūq̄ nō cor membrum
nobilissimum ḡnacione p'm et ĩfluen
tia maximū toti corpori vite ē im
pensiuū. Nūq̄ nō pulmo q̄ flabel
lū est cordis dū eius tēperat calo
rem vitā p̄ consequens toti corpori
administrat. Nūq̄ nō cerebrū ner
uos per totū corpus expandit per
quos ad membra oīa sensū mittit.
Nūq̄ nō pedes et manus oculi
aures et nares de suis officiis toti
corpori seruiūt. Ad quid ei pedes
dadunt. manus ad tāta opera se
extendunt. oculi tāta cura respi
ciūt. aures vndq̄ audiūt. n' vt

q̄ sēpe vincit

ē possit toti corpori salus. ¶ Item
q̄re solliciti non attendis quomō
stomachus cibū quē accipit coquit
et digerit. et purū ab ĩpuro diuidit
quod noxiū est expellit quod purū et
vtile ē pati iterū digerendū et de
puradum amplius tradit et sic ĩ
ad singula membra mittit. non
sēdm equalitatē ponderis. sz sēdm
q̄ iustitia exigit. Ad ma sēdm
vnicuiq̄ exigētia mēbri illud dis
tribuit sicut mēbro vnicuiq̄ expedit.
In quo doceminī de puro et meliori
eleōsina ē debere. q̄ nō debemus
quod ē deteius dare nec debemus
eleōsinas equaliū distribuē. sz sicut
ĩ digentia paupū exposcit illas di
uidere vt vbi maiorem ĩdigētiam
cōtemplamus. ibi maiores elemosinas
cōferamus. Ad ma si sic fiūt
membra corpis naturalis q̄ntorū
putiri quod fieri debēt a mem
bra corporis spūalis ĩpetuū du
raturi. Quanto ei spūs ē melior
corpore tāto corpus spūale est
melius et nobilius corporali. Ergo
si tāta est sollicitudo mēbri ad
membrū ĩ corpore nāli. q̄ntā det
ē p̄xīmi ad p̄xīmū ĩ corpe spūali.
Omnes ei vnūq̄ corporis mēbra
sumus cuiq̄ corpis caput ē xp̄s
sicut ĩ pluribus locis ondit apls.
Nam ipter hec iā dicta pater fra
tres aut ĩ regula. Di mat nutrit
et diligit filū suū carnalem.
q̄ntō diligentiū debet quis diligē
et nutrire fratrē spūalem vtrīs
ipterea ex'm posuit. q̄ amor mtris
reteros amores excedit vt per hoc
ĩtelligi daret q̄ si amor frtis ad
fratrē mtris amorē supat q̄ntū
reteros amores excedit seu exce
dē debeat. Hec itaq̄ dū ātiqui

prēs cōsideraverūt elemosinarij
facti sunt et se et sua ī elemosi
nas ipenderunt Nam qr euāgē
ille diues lucē xvi lazaro misero
elemosinas dare noluit ipē postea
aque gutta ī digitū quā expetrē
nō attrepit Ideo bnqz iustū est
vt qui de bonis attrepis aliquid
xpō dare rēnuit q donauit. ipē
non attrepiat qn petit. imo qd
pdat et ipm qd habuit Ideo
priuilegiū meretur amittere q sibi
concessa abuti prāe Et frustra
implorat bnficiū legis qui per
rat ī legem. Q. De dm monitū ad
elemosinā Cap̄m C lxxxvi

Secundū ad elemosinam
monitū est meritorū aug
mentū. seu cumulanda guarum
ner nō quia per hoc bonū dinū
effugimus odiū Nūqd nō odium
terrenī regis ītuerit q illi de p
repto feudo nō seruit. Dilr
et qui bn ei seruierit de preptis
ad amplioza per cōsequēs mu
nera se disponit Ergo a sili q
hys tpalibus bonis a deo ī feudū
attrepis xpō nō seruit et ei de
suo dare rēnuit qn petit p se
vl p suos pauperes odiū illius
ītuerit Dz magna apud eum
gratia inuenit et ad maiora meita
semp se disposuit q eū ī filios
seu pauperibus suis pascit Dz
ipē dicit mt xxv Quodq; vni
ex minimis meis fecistis mihi fecistis
Et qm dni nō fecistis vni ex
minimis meis michi nō fecistis
Legē capitulū vlimū pmi libri
paralip et videbis qm solliciti rex
ille ītuitus confitetur qm hēc oia
bona a deo attrepimus Et cū
elemosinas faciimus illi tm de
suo donamus. ī quo ē nōbile
valde quanta est bonitas dei
nrī qn attrepit nos qz remu
nerat. dū nō de nrō sz illi de
suo seruimus Iraz nlli sit dubiū
q qui xpō dare de suo rēnuit
filius mortis existit Deus ei
ī regno frāce ē q nō valde fa
tiem regis formidaret si eius
filiū fame peuntē et panem
regis amore petentem videret.
si eū ī domo nō reciperet. non
mensam ponēt et toto posse
pasceret. Idcō solliciti reg
balium nūtios quosqz regis sus
cipiūt suscipiūt filij mortis q contra
riū faciunt Et hoies pcōres
miserimi. deū abicē nō paueścit
Idcō pcōres ipm ī die iudicij sūt
dicturi q nō de necessariis. sz nec
etiā de superfluis dei filio dare
voluit. sed cū absqz buccella
panis ab ostio suo pellunt Ded
ecōtra magna apud deū merita
cumulant q deū ī pauperibus per
elemosinas largas honorant.
Honorat ei dnm q miseret pau
peri sicut ī pū dicit Pū bioxū
viv Feneratur dnō qui miseretur
pauperi Dn de venerabili pre
francisco sic dicit ī legenda sua
Inerat ei iuuenis francisci pcor
dys dimitq indita queda ad pau
peres miserando liberalis. q seru
ab infancia tresens tātaqz eius
benignitate repleuerat vt iam
euangelij nō surdus auditor omni
pponeret se petēti tribuē q dinū
allegaret amore Dn cū semel
tumultuibus īpeditus quēdā pau
perem elemosinā postulantē pter
solitū vacuū repulisset. stātī
ad cor reūsus cucurrit post eū

et elemosina illi clementer impensa
promisit dno deo qui nunquam ex tunc
si possibilitas afforet petenti pro
amore dei elemosinam negaret.
Idcirco usque ad mortem servavit
copiosam deum dilectionis et gratie incrementa promeruit. Ante vero ea
dem legenda dicit dum per planiciem
assisii equitaret leprosum quedam
obviam habuit cuius inopinatus occur
sus ei non parum incussit horrorem
Hesitans igitur ad penitentiam
ia mente concepta et considerans
qui se primo vincere oportet si vellet
effici xpi miles ad osculandum
eum equo lapsus occurrebat eidem
Illi cui manum aliquid accepturus
leprosus extendebat pecuniam cum
osculo reportabat. Iterum autem
equum ascendens et se circumquaque
convertens cum campus libet patet
undique illum ia videre non potuit. Ex
hoc igitur quod se in leproso sibi ondere
mente pendens mirabili repletus
est gaudio. repetitque ~~quod~~ laudes de
uote xpo saluatori gemendo de pro
mere proponens ex hoc ad maiora
semper conscendere. Confessor
xpi venerabilis nicolaus cum egenti
quiraneo suo copiose prudere non
destitit magna apud deum merita
cumulauit. et gradatim ad culmen
virtutum pervenit. sicut decursus vite
sue ondit. Fuit in constantinopoli
quidam theloncarius nomine petrus
diuitiis multis plenus. sed pau
pibus nimis inmisericors et seuerus
nam pauperibus elemosinas non solum
non dabat sed eos cum iniuria et contumelia
repellebat. Cuius semel ad solem
multi pauperes euenissent et nullus
ex eis inuenirentur cui omnino petrus
elemosinam tradidisset unus ex
eis ad petrum ait. Quid michi
dare vultis si ego in domo illius
elemosinam accipiam. Et facientibus
sibi partem de pane siliginea ille
ad domum eius accedens elemosi
nam petiuit ad ostium. Audiit ar
bitratus dictus petrus ad domum
veniens pauperem ad ostium inuenisset
quem videre non sustinens cum lapidem
quo illum percutiret non horret et fa
mulus eius panem a clybano do
mum ferret. Ille unum panem arripuit
pauperis precari non ut eum pasceret.
sed potius ut eum feriret. quem
pauper arripuit et sic letus ad sonos
redit. et quod elemosinam ab eo
accepit indicauit Verum post duos
dies petrus in ad mortem infirma
tus. et extra quasi raptus ad
diuinum iudicium est adductus. Vidit quo
demones super stateram animam eius
mala appendere. sed in alia presta
tere angeli tristes erant. quod quod
illi apponere non habebant. Cui
unus eorum dixit. vere nichil quod
apponamus habemus nisi tantum unum
panem quem nolens pauperi dedit
Idque accipiens equalitas fra
ctus est Dixerunt quo angeli ei. Vade
et adde ad hunc panem aliquid
demonibus es tradendus. Cuiusdam
laus quo dicebat apud se Si pa
nis unus inuoluntarie pauperi
datus tam mi valere potuit. quid
si oia tradam pauperibus michi
erit. Dir quo omnia sua vendidit
et pauperibus dedit Ad ultimum
vendi se fecit per xxx mimmis
matibus quem accepta pauperibus
tradidit Ex quo pro tam ampla
merita cumulauit apud deum ut
quemquam ex acceptis iniuria fieret
tristis vel pius illi apparebat et illi

manu xxx nummisma ostendebat
cū parent ferre mala monebat
fratres go p fectus i ōibus tātum
tulmen p fectionis obtinuit ibi
q miracula splendidissima effecit

Exm Deus gregorius papa adeo elemo
sinis fuit intentus. vt ne solū
pūribus sz et longe positis pau
peribus necessaria ministraret
Nā omniū egentiū nōia apud
se habebat scripta q̄bus oia ne
cessaria exhibebat Quotidie etiā
ad mensam suā paupes et pegnos
quosliber inuitabat Die itaq;
quadā vnus aduenit i cui manī
bus dū ex humilitate aquā fundē
bellet cōfusus vt vas seu vtrem
acripet dum ad illum se vtret
ille disparuit Cuiz secū hoc mi
raretur ipa nocte dns xpus per
visionem illi dixit Cētis diebus
mei mēbris meis. sz heri me in
me ipo suscepisti. Ecce quātus dan
tibus elemosinā sit cumulus mei
toriū dū meretur vm suscipere
i seipo Nam et quadā die dū
quadā scriptitaret i mōsterio suo
anglus dni sub specie naufragi
poris ad eū veit et vt sui miserēt
lacrimis postulauit Cui gregorius
sex argēteos dari iussit At ille
vadens post modicū redit et se
multa pdidisse et se pauca rece
pisse phibuit Cuiq ab eo sex alios
argenteos acrepisset ac post mo
dicū rediens plura sibi dari de
posceret. et i monasterio nihil eet
q̄ a plus ei dari posset quādam
scutellam argenteam quā illi cū
legumibus miserat mr sua. mox
illi dari prepit quā dū acrepisset
valde letus abcessit Quodā alio
tpe sub specie pauperis illi an
gelus apparuit eiq; dixit Ego
sum naufragus ille cui scutel
lā argenteam tradidisti Ad q
die te dns ordinauit altissime
ecclesie suc fieri psulem et petri
apostoli successorem. Nā et ego
angelus eius sum. et ad te ab
eo nūc missus sum te semper
pregē Ergo attende quātum
sit bonū elemosine quod tanta
pt hoī meita cumulari Ded
aduerte q si ad cumulum me
ritoriū tantū valet eleōsina
corporalis. q̄nto sit corporali dig
nior et desideābilior elemosina
spiritualis. p eto tanto quanto
aia pstancior ē corpore Nam
spiritualis elemosina tāto corpora
li ē excellentior quāto aia est
corpore melior et elegantior.
Unde et beatissimus pr franci
scus dū pdicando arando pasten
do elemosinā pcoribus fecit tam
ampla virtutū meita cumulauit
q egritudinibus oibus atq mor
bis aūbus pisibus et gressibili
bus imperare ad votū pmeruit.
Sicut legende eius decursus ondit
Beatus equidem bernardus cū
semel quemdā virū despeātissi
mū inuenisset cui nullis verbis
p suadē poterat vt de xpi su
ma bonitate confidēt dixit ei
finaliter Credis me aliqm meri
ti ēe apud deū Cui ille air pmo
te apud deū fore magnorum
existimo meitorū Et scis vir
tutis vt go confidas esse tibi
oia merita mea dono. et ex eis
hanc cautam facio vt nō m sz
tibi i die iudicij i putetur Tunc
homo hylaris factus nimis ele

mosinam accepturus et de venia
peccatorum suorum spem accepit. In
ipsa nocte diabolus affuit et
sancti viri nisus est suffocare
quasi quem se meritis omnibus ex
poliasset et alteri sua meritoria
dedisset. Et mox illi angelus re
legens occurrit et illum plus in hoc
facto meruisse asseruit qui in omnibus
aliis diebus vite sue retroactis
fuerat opatus. Possunt hic poni
exempla abrahe ysaac. iacob.
thobie Job sancti eustasii egidii
aliorumque multorum qui merito elemo
sinarum miraculorum magna aggrega
uerunt dona meritorum sicut eorum
narrat hystorie et legende.

De tertio motiuo ad eleosinam.

Capitulum Lxxxij

Tertium ad elemosinam
motiuum pertinet lucrum
temporale seu commodum temporalium.
Nam elemosinas facit est suas
res augere. multiplicare semina
re committere. et ex uno miliare re
collligere. Ita ut iuxta quantitatem
et mensuram seminis sit mensura
recollectionis. Preter quod aplus
de hoc loquens ita ait. Qui pre
seminat parce et metet. et qui seminat
in benedictionibus de benedictionibus et
metet. Hoc autem quod sensum pti
phanoe non egget. De hoc ysidorus
sic ait. Terrena oia seruando pe
dimus sed ea largiendo seruamus.
Dum ei dicit cum rebus nris dura
re non possumus. Quia aut nos
oia nra moriendo deseriemus. aut
illa nos viuentes derelinquunt.
Ergo si miliaria volumus miliaria
seminemus et omnibus habundanter
demus. Quia sicut dicit gregorius
Diuitie de patria in patriam
seruntur per manus pluriumque
per manum unius domini deferuntur.
Quia facilius unus capitur
et a predatoribus superatur quam plurimi
primantur. Ergo sit stultus et
qui non vult elemosinas dare sicut
est qui non vult aliquid seminare
Unde de ysaac legitur quia vnusquisque
quia quodam anno seuit oia centu
plicata suscepit. Geneß xxvi°
Nam et hoc dominus docuit quia omnes
qui pauperibus darent centuplum
in hoc mundo acciperent et vitam
eternam in alio possiderent. sicut
expresse legitur ait mt°. et multiplica
ri ferius probatur exemplo. Nam
et queda mulier fuit in anglia ut
a quodam ex fratribus nris audiui
quia adeo erat omnibus rebus nuda
ut preter vacciam unam nichil aliud
in terris habebat. Cumque semel p
dicatorum assistere et predicatorem
audiret dum ita sponsione asseruerit
quia dominus datibus elemosinam centu
plum reddet in hoc mundo vaccam
quam unicam possidebat in mundo ex
pendit in pauperem rapiens pro ea cen
tuplum retrahere. Cumque die quodam
gratia elemosine postulande ad epi
domum iuisset et cum alius pauperibus
elemosinam expectaret epus eam
de fenestra aspiciens vidit quia
coram ea lucerna ardet. Unde quo
plurimum admiratus et credens
hoc ex aliquo illi contingere pronio
sanctitatis. ea mandauit quatenus
ad se diuersis et cum conditionis a
meritis cecit repit ab ea scrutari
Cum illa mulier inquit. Dne
ego sum peccatrix et nullorum
michi conscia sum meritorum ni
quia dum semel predicari audissem
quia omnibus datibus eleosinam pro

Ex.m

deum deus reddet centuplum et
in hoc mundo cum una solam vaccam
haberem pauperibus illam dedi ex
pectans in dubitatem in me debitum
veritatis implendum qui pro illa red
det mihi centum. Unde episcopus
eius simplicitatem miraretur at
fidem attendetque in ea divinam bo
nitatem qui eam sibi notam fecerat
tanto miraculo. et credes per hoc dine
voluntatis existere vt in ea illud euan
gelium impleret vocato dispensatore
suo iussit vt illi traderet centum vac
cas. Quibus acceptis plenum iam
letus inde discessit. De sancto ioha
ne priarcha alexandrino appellatur
eo qui universa daret pauperibus
dicit in gestis ipsius qui quanto dabat
plura tanto plura accipiebat.
Unde audimus et qui in nocte cum
domino disputaret et diceret Dic bone
ihu tu dando et ego distribuendo vi
debimus quis nim prualebit. Nam
vt de illis exemplis taceam quod con
tinet eius historia unum hic refe
ram quod a magno viro me recolo
audiuisse bonome. Dum ei semel
pauperculus quidam miles ab eo ele
mosinam postulasset et ille dispensa
tori suo mandasset vt decem libras
militi daret ille iuratus auaricia
tum illi tradidit centum solidos.
Attendit interea vt quidam moriens testa
condi cepisset notario vt scribet
domino priarche se mille libras legare
At ille penna volens et mille
libras scribere volens semper pro
mille scriptas fuisse quingentas
inuenebat. Unde sup hoc plurimum
miraretur et qui plures probando sep
sit ei reperisset retulerunt priarche
At ille qualiter eet sepe cognoscens dispen
sato. Ad se vocato dixit ad eum Quin
gentas mihi libras abstulisti qua
centum solidos pauperi militi subtraxisti

Deo ei dum permisisse centuplum
esse in hac vita. Sanctus etiam ger
manus altissiodorensis episcopus
sanctitate clarissimus et miracu
lorum fere in auditorum operatione
famosus dum pauper quidam semel
ab eo elemosinam postulasset dis
pensatori quesiuit quantum haberet
Unde ille dicit tum tres aureos
se habere eos pauperi dari iussit
Unde ille dicit. et nos pater
unde viuemus. Ipse rndit. Habet
deus filii unde alat pauperes suos
Tunc ille tum duos pauperi dedit et
unum sibi retinuit per expensis. Et
ecce dum iter agit quidam milites
eos insequentes ducentos illi aureos
obtulerunt. Tunc ad dispensatorem
episcopus sanctus ait accipe que tra
duntur et scias qui centum michi
aureos abstulisti. quia in uno pau
perem defraudasti. Ergo elemosinas
dare non est res perdere. sed ad
usuras maximas deo dare et in
terra optima seminare vbi centu
plicata recipias permittere illo qui
sicut est veritas sic fallere vel men
tiri non potest. Ubi sunt nunc mer
catores qui pontificibus et plat
pecunias suas mutuant vel aliqui
eas cum lucro recipiant. Quare
eas xpo non mutuant qui tam mag
nas rependit usuras quas resti
tuere non teneris. Nam et nar
rat longobardorum historia qui rex
quidam fuit in francia nomine
dimicianus qui opa caritatis amans
larga manu indigentibus munera
ministrabat. Sed nunquit tam
nobile opus carnis retributionis
nisi pene. Audi quid accidit et
mirare. Dum ei quidam dum cum
milite quodam sibi fideli super que

dam riuulum aque

q2 elemo
sinarum

Exemplum.

propterea

dam riuulum aque staret et caput
ad modicū dormiens super gremium
militis inclinaret miles forma seu
figura cuiusdam modici aialis ex
oreregis foras regredi cōspexit q
aial' vt ad riuū aque puenit ppt
aquā riuulū trāsire nequiuit miles
go videns q aial ibi subsistit eius gi
nam suū gladiū seu ensem super
fluentem riuulum posuit sicq aiali
ad trāseundum pontem fecit Super
ensem ei aial ptrāsiit riuulū et quā
dā ibi materiem lapidū inuenit atq
post modicū rediens et per ensē vt
pus eundē riuulū trāsiens os regis
vnde exierat reintrauit. Rex sompno gra
ui consurgens dixit se mirabilia
sompniasse. Videbat ait michi q sup
ferrū quēdā pontē aque riuulum
transissem et intrans quandā ma
teriē lapidū maximū ibi reperi the
saurū Exhilaratus itaq miles et nō
modicū admiratus dum quod viderat
regi narrasset thesaurū ibi cē credē
tes familiis cōuocatis fodere cepe
runt i loco sibi celitus ostenso vbi
tātis reptus est thesaurus vt era
nū elemosinis euacuatū nō solum
plenū sz fuit supplenū Qdā
vir admirabilis pietatis ad pauper
iohānes nōie cui qdā mōsteri quod
rasolū dicit uirta florentia seruat
custodiebat oues Cuiqz omē petiit
pauper ad se venientes et illis car
nes ex omnibus ppararet Deus i mai
bus eius augmentabat greges Tan
dē cōmoti mōchi cōtra eū duxerūt
nō cē sustinendum qd faciebat sed
cēt ab ouibus amouendus Ho
go vt ille fuit amotus lupi et vsi
qui nullo suo tpe apparuerūt passim
ouiculas rapiebant. ita q ex mag
no grege pauci effecerūt Monachi
itaq penitentes ipm rogant vt oues
resumat et suas elemosinas facere
nō omittat. Dicitq vt ille misterū
suū resumpsit et dare more solito ele
mosinas cepit. fugerūt lupi. et
nusqz amodo sunt ibi visi. cesserūt
vt pus ouium greges augere. qz
sicut dicit augustinus. q nō vult dare
o pō nrē hē dare fisco Nec credat
aliquis hoc cē falsum vl' fabulosū
q ius nō sit intellectū pius edissere
s. modū quō aie fantasticū. qd
sicut dicit Augs nō ē corpus sed
sed simile corpori hoīe dormiente
sic possit precedere et se absentibus
pnitare Sed dicat si pt quō bēs
ambrosius i sua cathedra dormiens
ad sepeliendū sēm martinū iuerit
et ibi tocū circa eū officiū fecerit.
Et quō scūs frontonis alter epūs
i sua sede post lectū epl'am dormi
ens ad sepulturā bē marthe cū
dnō iuerit et ibi officiū fecerit ani
lūqz suū et cyrotecas ibidē dimisit
Et quō vir venerabilis frāciscus
fribus i arēlatensi capl'o congre
gans se pnitauerit et fri monaldo
se videndū obiecerit Narrat augs
i libro de ciuitate dei q quidam
dū cuidā platonico philozopho ob
uiasset i via de quodā verbo plato
nis obscuro intellectui ab eo petibus
exqsiuit sz ille eū tuc docere noluit
Tandē cū vir ille i sua domo con
sisteret et phūs i suo lecto dormiret
et sup vbo qsito se dorē sompnia
ret. eadē hora phūs illi nō dormi
ens sz vigilans i sua domo appa
ruit et sic i lecto sompniabat sic eū
i veritate edormit Cuiqz postea hō
ille die quadā phō obuiasset i via
et ab eo qreret q̄re eū i domo
sua docuisset qd i tua fuit noluisset
ille rndit nō fec. sed me facere
sompniaq Dicit go augustinus
q fantasticū aie iam dicti philozophi
dormientis illi vigilanti apparuit
Qd' fieri astruit miris modis.
Et alia circa hec inumera sunt

nō

exempla. Sed ut ad superiorem materiam redeamus et de datione ac multiplicatione temporalium rerum exempla quedam alia supponamus. Narrat ei supdicta longobardorum hystoria quod imperator quidam tybeius nomine apud constantinopolim fuerit qui pauperibus adeo liberalis erat ut non sufficerent ei ad subveniendum eis omnia bona totius imperij. Quidam ei dicitur a regina quod ad inopiam perduxisset imperium. Ille dicebat pauperem se hiere deum pro cuius amore hec omnia faciebat nec se dubitare quin deus sibi daret stipendium ad imperium defendendum. Quidam pene iam omnia expendisset in pauperes. Quodam die per palatium vadens et lapidem quemdam in pauimento conspiciens signaculo crucis insignitum doluit plurimum quod venerabile signum pedibus calcaretur humanis. Illum quod primus extirpari precepit et alio loco detentis sitiari iussit. Die hora amoto lapide apparuit alius eo quod primus signaculo figuratus. Cum eo imperio cum fuisset amotus aperuerit thesaurus sibi consignatus.

Exemplum

Cruem et cum fecisset aperiri tandem ibi reperiri multitudine auri copiosam ita ut omnia implerent vasa imperij quinque poterium vacua reperiri. Dum illud eum tum vidit fuisse impletum quod dicit. Date et dabitur vobis gratius e.

Exemplum

Fuit et in alexandria vir quidam crudelis qui nulli unquam elemosinam dabat. Divino iudicio factum est ut qui propter deum aliquid dare noluit ipsum amiserit quod habebat fiet que ex diuite pauper. Dum dignum e ut feudum amittat qui de illo domino suo seruire recusat. Ad se quod aliquid de redditu et dicit seruit repit. Dei iudicia sunt ista. Nam idcirco omnia

pdo. qr p donare deo aliquid dare nolo. Dabo itaq ei ut ipse det mihi. Quique per singulos dies quinque denarios dare repisset factus est valde dives adeo quod postea habundantissime dare repit. et quanto plura dabat tanto plurima deus reponebat. Et quid mirum. Nonne omnia sunt a deo. In sinistra ei illius diuitie et gloria sicut in pubns dicit. Intelligere quo sit probabile quod multa a deo accipiat qui pro amore ipsius eius filius plura donat. Elemosinas non est res perdere. non est res abicere. non est pecunia minuere sed augere et sua tuto loco reponere ubi ea non possit amitti. Quidam eet baliuus cuiusdam regis iteri fuit qui de rapina bonorum regis accusatus a pluribus. Rex quo mandauit ut de omnibus quod habet illi veitare diceret et quantum valoris omnia bona sua esset illi fideliter indicaret. At ille rege puteum sex centos aureos se asseruit habere. Quique astantes illi qui meruerit obiecerent cum tot palatia et tot agros habet. Ille rendit omnia ista non sunt mea quia dicitis sed sunt domini mei regis ita ut semper illa possit accipere quin velit. Dic sexcentos aureos me habere dixi quia illos pro manu pauperum ipsi dedi et ea in tuto loco reposui ubi nec fur nec latro intereterit nec tinea demolitur. Ad rem dum audiuit ipsum a plus fore detrandum detrenit et ei fidelissimum indicauit. Igitur elemosinas dare non est res perdere sed seruiare non res minuere sed augere. Nam et in arbore radix quanto plus de humore dat trunco et ramis tanto et humore habundantius ad se trahit. Fons iuxta copiam rimulo tri

bitur aquas ab infimis sibi hauriri
Poli dum alys lumē tribuit petitus
nichil perdit. Hare quot aquas
de se mittit alys tot sine dimi
nutione recipit et ī sua largien
do se nō minuit. Arbor qn̄ fert
multos fructus quos indigentibus
tribuit signū certū existit q; mlti
humoris a tra suscipit. Et quādo
pauca poma pducit signū ē q;
paucū sibi humoris a tris trahit
Pulmo sicut cordi aerē tribuit
sic ab exterius ad se trahit. Luna
intra mensurā effusi lumīs recipit
a supnis. Ergo da multa si augē
dis bona tua. Manu et tradūt dra
quēdā scriū quēdā fuisse antiquus
senem vita celebrem et oībus pie
tatis opeibus insignē. q; vitā gere
bat cū quodā frē iuvene qēm.
Contigit autē vt ī patribus illis
fieret magna fames. Senex ꝓ
pietate motus oī petenti se tribue
bat nullūq; a sua mīa repellebat
et oībus petentibus elemosinas da
bat. Iuvenis aūt timens ne
sibi victus deficēt dolebat qz sic
oībus daret. Dixit ꝓ ad senem
Da mihi de ~~pauperibus~~ meis pte
meam et quicqd volueris fac de
tua. Senex ꝓ illi panes diuisit vt
petit. nec tū de sua pte dare pau
peibus omisit. Multi autē
ad eū cōfluebant pauperes. qz oībus
daret. Ar caritate senis Domino
videns illius paibus bēdixit vt iam
ī cista nō deficeret. Sz ipi a distri
butione contrisceret. Et iuvenis
ille frat q; nulli oīno dabat cum
suos panes terrēt defecisse sed pa
nes senis ex datione tremisse vo
luit. Senē vt eū suscipet ad vitā
cōmune. Cū ille vt erat benigni
animi. sicut inquit tibi placet sic
fiat. Coiter ꝓ stabant vt oībus
adueniētibus pauperibus panem
dabant. Cuodā igit die mī pa
nes ī cistula defecissent et pauper
adesset q; panē instāt peteret man
dauit iuveni senex vt panē pau
peī daret. Cui cū iuvenis dicēt
nō sunt parati plures ibi panes
dixit ad eū senex. Ingrede nūc et
vide. Cūq; ille vidē iuisset et cistā
plenā panibus inuenisset iam
more senis voluntarie dare cepit
Ergo elemosinas dare ē ad se
diuina habundātia pmocare. Non
et orta fame apud thebaidem vene
runt omnes circūstantes populi
ad apolonū virū dei ab eo peten
tes elemosinas. At ille de hys q;
ī mōsterio hēbat copiose oībus da
bat. Cūq; omnia dedisset et tm ex
oībus tres sporte de paibus remā
sissent et fames vehemēs ppl'os
purgēt tres sportas ad medium
ferri iussit et ad deū manibus ele
uatis sic coram oībus dixit. Nūquid
manus dni inualida frā ē vt ber
pauca multiplicare nō possit qui tot
milia hoīm de quīq; paibus olim
pauit. Det ei dicit spūs sanctus
Non deficiet panis ī hys sportis
donec saciemur omē de fructibz
nouis. Mirū ēte Nam qnto me
nibus continuās oī populo datus
ē habundāter ex sportis. nec tū
defecit ī eis sed semper absq; vl
la diminutione pmansit. Narrat gregorius q; eodē tpe quo in
campania maxima fames eāt
ī mōsterio sancti bēdicti triticū
deerat et panes omē pr quīq;
consumpti erant eo q; petentibz
oīa dabat. Cūq; frēs tristes ce
rernēt eo q; pter quīq; panes q;
comederēt nō haberēt ille aut eis
Cur filioli de panis ī opia vr.

Exm

Exm

aimus contristat. Hodie quidem
minus est sed cras habundaret
habebimus. Sequeri quo die durent
farine modii an fores monasterii
i sacculis sunt inuenti quos omnipo
deus qibus deferentibus transmisisse
usq hodie manet incognitum. Qd
dum monachi conspexerunt magnificas
deo gracias retulerunt. Hinc
ut dicit gregorius vir venerabilis
noie bonefacius ferentine ciuitatis
epus i ciuitate cetera magna paupras
erat. qz preter vna vinea nichil
habebat quia ecclie tunc grando vas
tauerat paucique i ea racemi re
manserant. Cuiqz vindemie tempo
istarum vir dei p semipm racemos
collegit et ad calcatorium detulit
et omnes egredi inde iussit solusqz
cum vno puerulo i loco remansit quem
q i calcatorium misit et calcare ra
temos fecit. Cuiqz modicum vini
inde effluere ipm i paruulo vase
suscipiens per oia episcopi vasa
vinaria aliquid ex vino effudit
et mox pauper adeo prepit. Itaqz
mox vinum repit i calcatorio crescere
ita ut oim pauperum vasa allata
impleret. Cuiqz se eis sufficere
satisfecisse conspicere ex calcatorio
puerum missit ascendere et cellarium
claudens ad ecclam redit. Post
tria vero die ipm cellarium intrauit
et oia vasa desuper effundere vinum
inuenit. Ecce qz pauperibus dedit
oia dolia deus vino repleuit.
Alio tpe cum idem vir non haberet quod
pauperibus petentibus daret accessit
ad archa cuiusdam nepotis sui pbri
et auferens vn denarios quos
habebat indigentibus pauperibus
diuisit ut potuit. Cuiqz nepos ille
suus redisset et archam confractam
et ablatos aureos inuenisset cepit
contra epm muro mo clamare.
Cuiqz epus eum consolari no pos
set sed instanter aureos suos petit
ille ingressus ecclam mris dei mani
bus eleuatis et vestimento extenso
stando cepit dnm exorare ut ei
redderet unde furentis pbri insa
niam mitigaret. Cuiqz oculos ad
vestimentum iteri brachia extensa
reduxisset vn aureos i gremio
suo vidit ita fulgentes qi si eadem
hora ex igne pducti fuissent. Qui
bus acceptis eos mox pbitero red
didit. Ecce qz oia dabat qm fan
le ea recuperabat. Qz quid mirum
si filia ipetrabat ia epi cum filia
oparetur i fantulus. Nam eo
tpe quo matre puerulus habita
bat sepe sine camisia ad domum
aut veste redibat. eo q oia que
poterat pauperibus erogabat. Cuna
da igit die mr horreum ingressa de
penetrutum ad vitam totius ami
parum inuenit pauperibus erogatum
Cuiqz alapis et pugnis se reder
eo q totius ami stipendium pdidisse
bonefacius mri conparens rogauit
eam ut ab horreo paru exiret
Qd cum illa fecisset puer i orde
se dedit. Oratione completa ma
tre ad horreum ducit ac tritico ple
num inuenit. Qd illa dum vidit cor
de compuncta iam ipa cepit pue
rum imitare ut daret q sic releui
atque potuit q pensset. Itaqz hys
exemplis alisqz inumeris apte
pbatur. q elemosinas dare non
est ipaliam pdere no est minuere
sed augere. Unde psydorus libro
vltimo de summo bono. Aerena
i quit bona oia seruando amit
timus. sz a largiendo seruamus

Exm

Exm

Quia patrimoniū oīo nūm perit
ītentī. sed pmanet erogatum. Qui
ei aut cū rebus nrīs hic durare nō
possumus. qz aut nos illas moriētes
deserimus aut ille deserūt nos vivē
tes. Nōne iudicaret² stultus ab
oībus qui fruneis frumenta trādēt
vbi sine putredine et tinea corrodēte
nō diu subsisterēt et ea cōtradere
terre nollet vbi multiplicata se cen
tuplum redderent.

De qzto motiuo ad elemosinam
Capitulum Cl lxxxvij

Quartū motiuū ad elemosi
nam est instū obsequium seu
reddito debitoris. Cum ei multa sub
mutuo accipit ad multa reddenda ob
ligatus existit. Sed oīa que hēmus
a deo sub mutuo accipimus et ei
reddē ipō petente tenemur. Dū qz
elemosinas facimus nos a debito
suo quō ~~[illegible]~~ absolumur. Ds
et si postulanti creditori nō reddi
mus iram eius incurrimus et vitio
ingratitudinis rei sumus. Quis ei
homo ē si nō sit ingratus et igna
rus q debita mutuata nō reddat
et qui insuper grias nō rependat
Ergo si soli deo q tot bona mu
tuat postulanti tā humiliter de suo
ad ostiū vl panis modicū non
reddamus maxīe cū de vite super
fluo sibi vl modicū dari posset
per pauperes quod i die destricti
examinis rēdebimus. Quis ei
est alius creditor q totū qd mutuo
tradit i mūdo hor sibi restitui nō
velit. Ergo nōne es ingratitudinis vitio
nis arguendis si cū tot bō a deo
habebas illi petenti de tuo super
fluo dare recusas. nec indigentia
a filio pauperis relevas. Vere digns
es totū pdere q benefactori et cre
ditori tuo tam largo nō vis. vl
de supfluo pūdere. Bonus enim
debitor sibi credita bū reddens
bonū efficit creditorē. Quia libēter
illi quē mutuat q velocit et bene
restituit. Sed q reddere neglegit
quod gratis accepit viam ad pden
dum quod datū ē incēdit. et ad
accipiendū iterū semita sibi claudit
Quia nemo illi libent aliquid dat
seu donat qui de ia datis ingratus
existit. et qui dum nrē ē accepta
nō reddit. Quare multa dare pro
deo est cū ad dandū plurima invitat
Excēplū de hoc optimū xpi xv°
de illo qui pegre pficiscens bona
sua servis tradidit ad lucrandum
donec rediret rationē cū oībus
ponerent. Nā illos qui talenta
accepta cū lucro reddiderunt sup
magna et multa cōstituit. eo q fi
deliter egerunt. Illū vo q talentū
abscondit q̄ius accepta reddiderat
qz tū cū lucro nō reddidit talento
tradito exspoliari iussit. et donari
illis q̄bus donaverat multa man
dauit. cōcludens q oī habēti dabit
et habundabit. ei aut q nō habet
et qd videt hīre auferet ab eo.
Ergo si sit austerus apparuit illi
q accepta sine lucro talenta resti
tuit. quid fieri ē illis q nec ip
sa talenta rogati restituunt. Nec
solū nō abscondunt sed cōtra man
data mutuata i bonis expendunt
Homo de ipō dyabolo pōnt seu mū
do q̄ xpo qui dedit servunt. Q
q̄ti i mūdo sunt hodie q a deo
magna acceperunt. q p mūdo multa
expendē nō paucescunt. q multa
ioculatoribus tribuunt. sz xpō nec
modica aut vilia dare volunt
Ergo tles nōne digni sunt totū.

pdere q̃ nolunt datori seruire
sed cū ex dans sibi bonis nitur
offendē Ulteriorq̃ ꝗ ꝗre diuites cō
gruunt cū accepta p deū cū porq
admirari deberent si accepta nō
pderent eo q̃ datori seruire re
tusent Nūq̃ nō dignus ē pdē
fendū qui reddē renuit censū
vl tributū impositū Nūq̃ non
eterna fiederitū et regno pnauit
qz nō solum censum debitum
reddē nolunt sed et ex ipō fendo
etiam ipugnauit Ergo si deus
domusa q̃ cōtulit tibi ingrato abstu
lerit · et te miltis penis et malis
subdiderit nō hēs vnde i xpm con
giri possis · cū illi saltem de tuis
supfluis dare nolis Ergo vt ad su
periora reuitur elemosinas dare
t debitū reddere t se ab ~~elongamē~~ obliga
absolue · t datorem ad danduīm
irritare · t ex fendo dnm honorare
q̃ opa sunt iustitie et iō bō valde
dicit i pueribus · Honorat dnm
q̃ miseretur pauperi Certe deo obedit
et de diuitiis suis facit quod deus
precipit Nōne regem honorat qui
nutrios regis et filios suscipit · et
honorifice tractat · et p amore regis
illis plurima donat · Nā ideo deq
mundi diuitibus tpalia bō donat
vt ex eis ipi pauperes filios eius pas
cant Dns ei ad modū istiusmodi regis
facit qui nutricibus filios i funtu
los dari cōstituit vt nutriātur
ab eis Jubetq̃ nutricibus largas
et bonas exhibē expensas · vt cū
bono mlioq̃ lacte habūdauerint
habunde lac filys ppinare nō de
sinat Nōne istiusmodi mūdi reges mi
litibus et baronibus donant magna
vt ex eis suis filys seruiat Ex
hac ei causa mali ad tempus in
mundo vt pauperes sustentando i
tolerant

i eis seruiat ihu xpo regi et qui se
per pena excludunt a regno pribus
et auxilio pauperum regnū sibi
mereantur eternū · Vnde dns
dicit eis i lica Facite vobis am
icos de mamona iniquitatis · vt
cū vos deficeritis recipiat vos
i eterna tabernacula Ex magna
ergo dei mia fitm est vt diuites
et pauperes sil i mūdo iugiter
vt diuites pauperes sustentarent
et pauperes quorū regnū eternū est.
diuites secū reciperent et i regnū
reducerent · quod ab eis elemosinis
qpassent Ergo diuites pauperes
pascunt vt pauperes diuitibus reg
nū exhibeat · plusqz satis illis im
pendant q̃ ab eis accipiant · sicut
plenius dicet infra Sed ē breuit
nondum q̃ sui nonnulli q̃ suas
facit elemosinas vsqz ad tpa sue
mortis expectat Nec attendunt
miseri amore tpalium exterari q̃
hoc est arma defensionis arripe posqz
ia sui vulnerati ad mortem.
Est et hoc arma post tergū por
tare et nō ante se telis adusariorq
obicē Est hoc et lucrum que
diam debeat illustrare post se por
tare cū deberet eam potius ante
faciem suam ferre Est et hoc
auxilium postulare postq̃ deiectus
t homo Sed quid valet clipeū
iritibus gladiorū obicē galeam
terroribus strigi · loricā tuā primū
arripe cū iam es vulneratus
ad mortē Quid pdesse potest
iudici munera magna ferre pq
lationem sue - Ante suam placan
dus est iudex muneribus qz hoc
post suam facit homini dampnato
vl condempnato quid pdest · Ut
hoc dicebat patriarcha iacob filiis gla

dum expauescens. Placebo cum
muneribus que predunt Et in eccl
dicitur Ante mortem operare iustitiam
Et apostolus ait Dum tempus habemus
operemur bonum ad omnes Et dns
in iohane dicit Ambulate dum
dies est. Venit enim nox qui non
poterit operari Quid ei rustico p
dest si post perditum bouem vel asi
num claudat fortibus vectibus sta
bulum Quid pdest plantas et
ortos tunc irrigare aqis postq
omnia plantarum radices exarsuri et ca
lor nocturnus omia desiccauit Et q
valet si tiriacam tuis primum pacien
tradideris qui venenum mortiferum
iam cor inuasit Ergo ante periculum pp
nenda sunt remedia Quia dato
q elemosine postra valeat quius
hoc raro contingat. non tm sic cito
liberant. eo q non ex tua perfecta vo
luntate predam sicut diu tu sang
es si a te fiant Ergo si vnusquisq
a deo iudicatur in morte sicut ber
nardus dicit et constat q non secun
sequencia opa. sz secundum antecedentia
et ante sinam facta Caue sollert
o homo stulte ne claudas cum rustico
stabulum post bouem amissum et liga
tum ad victimam iam deductum Ergo
ante sinam fac elemosinam. et iudi
cem placa muneribus q predunt.
Q; eleosina e pcm consumptiua:

Capitulum Lxxxiij

Quintum ad elemosinam
motiuum est q consumit
peccatum Nam ex retentione elosine
non date diu qs retinet sibi superflua
q essent pauperibus erogranda secun
dum iustitie regulam q vnicuiq; reddit
sua. pcm gnatur in aia apostema
Omne ei superfluum tendit in vicium.
eo q sit medium corruptibilium in q°
fundatum est omne bonum. Nonne
vt docet in ethicis oib bnis in
superfluitate corrumpit. Nonne bon
tas et puritas vini a nimia aqa
consumitur Nonne humore attracto
superfluo et retento. nullis fora
minibus euacuato arbores vicinat
et fructus abeis vermiculosi fiunt
Quid tiris ad fructum fiendum
e aqua moderata vtilius. q cum
sunt superflue tire extenuantur
et in luto conuertuntur et fundit
dissipantur Columpna minio pon
dere pgrauata sepe sub onere
ruit q tm non ruiret si pondus
in plura diuideret et in columpnas
alias ponderis minietate infunderet
Et quid sunt iuxta scorum norum
sinam oia tpalia nisi queda pon
dera maxima sub qbus ruit fun
ditus aia si non fuerit in paupes
condumsa Na et naus q intriqz
sit magna et ex lignis fortibus
fabricata periculose deducit a nau
ta p maria si ea subintrans ni
mia aqua non fuerit a sentina
remota Nubes aqua superflua
pgrauata et luiosa fit nigra ra
dys solis non pura. et aliqn radeo
tirarum e submersiua Vrinam
diuites natura vasis hrent. qd
postq e plenum totum effundit qd
fuit illi superfluum Qd si diuites
facerent et superflua indigentibus
darent solaqz sibi nmia reti
nerent pcm apostemate non peri
rent Nonne humor superfluus ig
ne extinguit ardente. sic et cor
renorum superfluitas caritate Qz
vt dicit in canonica iacobi. Qui
viderit fratrem suum necessitate hre
et clauserit viscera sua ab eo
quod caritas dei prius manet in

co. Nonne candela seu lucerna
sepe extinguitur si liquiu vel
lignum superfluo humore valletur
Nichil ei sic nutrit ignem vt cera
et oleum q̃ tm si ponat̃ superflua
non eius sunt in censura sed potius
extinctiua Deuare in potione
debita et in quada mensura sunt
simul vtenda. Dic et diuitie mo
derate vite animalis sunt adiutiue
sed superflue reseruate et non
date sepe sunt mortis causatiue
hoiis vtiusq̃. s. corpis et aie. Vn
nd. diuites animalia sequerentur que
nichil in horrea cõgregant sed diui
tes sunt cotenta stipendijs, sicut
in libro de naturalibz exemplis tra
tus de auaricia sufficienter ostendit
Nonne quedam genera piscium sunt
q̃ frequent pelagus superfluarum
aquarum acquirentes sibi aquas sub
tiles et matras. Nonne milui et
vultures filios maiores preferunt
et eiciant sollicite ne pinguescant
Nam et attipitres ad hoc ipsum
cibum a filijs subtrahunt ne si
forte pinguescerent pigri fierent
ad volandum Nondum ei carnis
aues bn volorare nõ sinit sicut
in pdictis sensus cernit Dic et
homines superfluis diuitijs pingues
raro sunt ad celum volantes. nc
bn per viam pnte sunt currentes
trenorum pondere pgrauati. Sed
diuitijs mariti et paupes ad hec
oia inuenuntur plenissime expedin
Sed quid per extranea curiosi
exempla peregrina petentes, cum
in nostris corpoibus videamus
q̃ membrum quodcunq̃ quod plus de
nutrimento q̃m sibi nec sic tenet.
Vel ad quod superflu diuiatur hu
mores dum in quoda folliculo colli
gitur et continetur apostema.

putridum gignitur. Ma iuxta con
stantinum suam nichil aliud
apostema q̃ in aliquo membro
corporis superfluorum humorum sudu
rollectio putrefactionem faciens
et tumorem. Item a porte sentu
mus q̃ si stomachus superflua
ad se trahat ni ea quotidie a se
reiciat dolores maximos sup
fluitas gignat et aliqn totius cor
poris mortem causat. Sepe ei
superflua in stomacho dum pure
cunt eo q̃ digeri et expelli nõ
pnt. Diuersarum egritudinum causa
fiunt. Caput superfluo humore p
grauatum ni ex causa aqua inde
subito resoluatur et ille humor
ad inferiora depellatur viam
gutturis sepe claudit mortemq̃
aliqn repentina inducit. Non
e aliud squinancia ni apostema
gnatum ex humore superfluo a
capite defluente et viam gutu
ris obseruante ne q̃s valeat res
pirare. Dic p omia illi q̃ talia
superflua congregant si ea pau
peribus nõ ipendant. seipsos
spualiter suffocant et peccatum mor
tifer apostema in gutte anime
sibi causant. vt iam respirare
ad etna nõ valeant Ergo qui
largas elemosinas facit et su
pflua oia indigentibus tribuit a
postema pcm disrumpit et dissol
uit et aiam egram sanitati resti
tuit Elemosina ei ab oi pcto
liberat et a morte aiam saluat
sicut dicit thobie qto. Vt aq̃
ignem aqua extinguit ignem sic
elemosina resistit pcm Eleosi
na est illa caritas q̃ extinguit
et operit multitudinem pcorum Vn
Daniel dicit nabugodonosor

rege. Audi rex consilium meum
et peccata tua elemosinis redime
Et in luca sic dns ait. Date ele
mosinam et omnia munda sunt vobis
Ambrosius. Magna est elemosine
virtus q ardentem cminum globos
benivolentie sue fonte refrigerat
et quodam irriguo largitatis ob
ruit incendia delictorum. vt quius
offensus deus sit et crimibus pue
catus. tm rogatur illum liberare p
elemosinis quem disposuerat pu
nire tormentis. Tanta q o elemosine
virtus existit vt vix aut nmq pcat
aliquis qui ppt deum parat opib
pietatis. Dn sup illo vbo apli vbi
dicit. Pietas ad oia valet pro
missionem hns vite q nunc est et fu
ture. Dicit ambrosius. q talis est
si lubricum patiatur carnis vapula
bit quidem sz no piber. Quare
no peribit quia divina clementia
q amat hui oi opa tales reducit
ad pmam no assuptam. Nonne
cornelius ille centurio actum x o
gentilis erat nec de condigno
apud deum aliquid meruerat q
tm quia pietatis opibus insistebat
angelus ei apparuit et quid sibi
esset faciendum ad salutem obtinendam
edocuit. Placidus q et eustachius
mgri militie romanorum vir paga
nus erat. sed qz elemosinis in
sistebat xpus illi inter cornua cer
dam cervi apparuit et miracu
lose ad se eum convertit dicens q
sibi nescienti deseruiret in opibus
pietatis. Narrat et gregorius
q quidam vir miles dum moriens
ex corpore fuisset edictus. sed
ad illud reductus q ritq dixit. In
quodam ponte vbi pbantur anime
quales exissent a corpore quem
dam stephanum bnm nomine beato gre
gorio se vidisse. Dum dum per
pontem transire vellet eius pes
lapsus z et ex medio corpore ex
pontem deiectus a quibusdam demo
nibus deorsum per coras. a quibusdam
vero angelis sanctis trahebatur
sursum per brachia. Et dicit gregorius
q per hoc iuramen aparte pa
tescere q elemosinas amauerat
et q vicijs carnis non pfecte resis
terat et in elemosina z in eo bonum
cum carnis vicijs decertabat. No
tm est intelligendum q si qs in mortali
decedet q salutem p elemosinas
fieri posset nisi deus eum ad agendam
pnam remittet. Ded hoc sicut
puto absqz omni pnudicio veritatis
volunt dice vba sonum. Dz si
bonum elemosine z tam magnum
et adeo deo gratum si pauper fuerit
eius amore collatum q deus tlem
mori no sinat si in talibus opeib
pseuerat quin eum ad pnaz pagat
dam vl saltem in fine convertat
Dn Jeronimus q dicit. Volui et re
volui scripturas nunq tm me inue
ni legisse hominem pium et misericordem
posse. Quia nec testimonium veritatis
Dni misericordes qm ipi miam con
sequent. Multi q o sunt pensendi
pdicatores illi. qui vt ondant
se sapientes cum elemosinas a pecu
nijs fratrum asserunt non valere
tum rectera plurimum valeant q
ad mlitia. Nam et si p se in pecu
mortali fuerit ad vitam eternam obtinen
dam non valent. Nam constat q
pnia valet per se ad vitam merita
dam eternam. Dz elemosina disponit
ad pnam et p condescentionem
dine benivolentie disponit ad ea
et sic quodammo p actudem ordinat

no

no

no

ad vitam etiam. Nā et si aurū
comestū per se non nutriat. per
accidens tñ nutrit. Dēnā dum
aspectare sua stomachū a noxis
purgat. appetitū p obsequens
excitat et virtutē nutritiuā cor
roborat. Multa hys filia adhuc pnt
exempla allegari. Ecce aut eloqui
na i pctis facta sit. apud deum
sit magna q nō cogitat solum
pnia sz sibi oia futura sunt
pnia. ~~sz sibi oia futura sunt pnia~~
Ecce hoc famosum exemplum
a sctis antiquis pribus plurimū
commendatū. Nam quis inter sanctos
illos prēs antiquos paphnutio dig
nior seu maior. Et tñ cū deum
orare et sibi manifestare cui filius
eet i meritis vocē sibi dicētē au
diunt q crudam simphonaro filis
eet qui i tali vico locularorum arte s'
victum conquireret. Tunc tli rūso
attonitus et nimiū stupefactus mox
recurrit ad vicum et inuenens
simphonaū pribus ad se i ptē
tractū exorare ab eo cū omni
benuolencia modestia et istancia
petebatur q eet aut hattenq eius
vita fuisset. Cui ille aut. Cur de
me scire ques hec qui plenus oibus
sum pctis. Nam vsqz ad hec tpa
latro fui et hoim pdator acrimq
et ex illo latrocinio ad hoc deuoluq
sum vile opus. Hec vsqz hodie vi
ta mea. Cui paphnutiq tremens
aut. Nūqj inter hec tanta mala
te recolis bonū aliqd fecisse. Cui
ille aut. Habuisse me recolo piū
animū ad afflictos semp. Nam
cū semel cū alys latrombus eēm
quēdam deo consecrata vgo ab
ipsis ē latroibus capta. Quam
dum vellent sorq mei violare
ego eis restiti toto posse. eāqz

de maibus eorq erepta ad domū
pia reuocaui tractam. Alio quoq
tpe iueni mlierem p deserta erra
tem speciosissime valde forme
Cūqz ab ea iqrerem qre i loca
deserta venisset. illa mihi dixit
Nihil a me interroges infelicissima
mulier. Sz si me ancilla vis hre
me quocūqz volueris post te trahe
Nā ~~nichil~~ mihi maritus est q
debitorum quorūdam causa sepe
crudelia tormenta passus i carce
tetro vinculatus seruat. nec
umqj inde educitur ni tormentum
aut exilē aliqd patiat. Tres
aut nobis sut filij nobis ob hac
candē causam abstracti. Ergo ai
miserrima q ad siles penas q
ror de loco ad locū diffugiens fa
me ac labore confecta sum ecce
ia triduo nō manducans. Ego
aut dū her audissem cōpassionis
gladio sum pfossus. et ea ad spe
luncā meā adducens fame iam
pene cōsumpta cibis refeci vt potui
et trecentos solidos illi exhibui
q bus filios et maritū dicebat
posse a creditoribus redimi. Dicq
tractam d ad domū suā remit
tendo destinaui. Cui paphnutiq
confortatus dixit ad eū. Ego
mūqj tā nobile opus feci. Credo
tē q ad te forte pueniet quomō
paphnutiq nomē valde apud mū
chos famosum sit ac celebre apud
omēs. Dñs at dēte mihi re
uelauit q nichil me minq meis
hēas apud deum. Quod negli
gis reipm. At ille nil morans
sz ad tiram pcedēs fistulas q
habebat paphnutiū sequutus z
ad desertū et cōsumatus i bre
ui ex deserto volauit ad celū

Exm

Sunt ad hoc ipsum exempla quamplura nobis apte monstratiua quod elemosina et predium abstersiua iniquitatum et etiam iustis facta disponat ad maxima bona cum sit ex benignitate dina ad primam inductiua et per quam disponit ad regna celiqa. Marcus etiam gregorius de plurimis elemosinarum quorum domus uise sunt constructe latericiis aureis a quibusdam de morte suspiratis quos laterculos ad edificationem domorum uiri et mulieres. senes et iuuenes deferebant. Sicut ipse dicit illi qui hic elemosinas ab eis accepant. illic eis domos construe videbantur. Ergo maximum bonum est elemosina que dum miseris datur in terris domos paratur suis datoribus in excelsis. De hoc libro de summo bono sic ait ysidorus. Qui aut in deum delinquit qui diuitias sibi a deo concessis non in rebus salutaribus. sed in opibus piis uertit eo quod nesciant eas in partiri pauperibus. opissis subuenire contempnit. ac inde augent sibi delictum unde eas uel dimittere poterit. Et addit hoc solum habet possessio talium rerum. si uite subuenit miseros. Quia preter hoc bonum temporalem et mundi lucrum. quod tamen in futuro seculo maiora supplicia conferet quanto hic plura possessa sunt.

De sexto motiuo ad elemosinam

Capitulum Clxxxv.

Sextum ad elemosinam motiuum est instans futurumque periculum. Nunquid non amens et stultus existit qui ibi omnia bona congregare non desinit ubi ad modicum uiuere posse ubi sepe ardet omnia ignis. ubi naufragium sepe tollit. ubi uinum omnia sepe rodit. ubi tempestas demolitur et destruit. ubi et latro furatur et effodit. Nonne hi sunt omnes qui in hac uita congregare non desinunt quare ipso pro se stultos ostendunt. Ante si quis esset postmodum ab aliqua ciuitate pellendus ad quam non esset impetum reuersurus et ad ciuitatem aliam mitteret ubi esset sine fine uiturus et impetum moraturus. Nonne stultum apparet si congregare in prima ciuitate non cessaret. et non illuc omnia bona sua premittit ubi sine fine duraburum. Nullo dubio hi tales stulti sunt et aduitium.

Thesaurizate igitur uobis thesauros in celo ubi neque erugo neque tinea demolitur et ubi fures non effodiunt nec furantur. Et nolite thezaurizare uobis thesauros in terra. ut ibi. Ergo non in terra congregandum est sed in celo. Nec est proprium. et est experimentum hoc tenet quod omnia habet in uno loco. omnia habet in uno foco. Ergo non solum in terris congregandum sed est aliquid per manus egentium celestibus sarcinis quod mittendum ubi nullum ea inuadere possit iendum.

Ita et iohannes damascenus de hoc parabolice loquens ait. quod in quadam ciuitate consuetudo alicui fuit quod omnia anno quemdam hominem extraneum et ignotum sibi eligentes in principem ei plenissimam potestatem dabant ut nullis statutis regeret ciues. sed faceret libere quicquid uellet. Dum sic ille in deliciis uiueret et sue se omni tempore credet nec de futuris aliquid cogitaret sola presentia mente uolueris repente irruentes in eum ciues cum omnibus omnibus spoliantes nudum et solum ad quandam insulam remotam transmittebant. ubi nil omnino boni inuenies fame ac frigore ac malis omnibus urgebatur. Attendite quod semel ut quidam modo iam dicto sit dignitatem iam dictam adeptus cum ciuium ciuitate consuetudine didicisset thezauros in uno

frumenta bona nobilissima et multa
plena vestimenta. nec nos vere oia
nostra ante se p̃misit ad insulam
ad quam dum postea pulsus esset re
teris penuribus fame et frigore
ille magnus deliciis fruereturi Di
uitias hic mundus ⁊ eius cultores sunt
demones q̃ homines deliciis sub
limates eis nunc q̃ queunt facere
omne quod volunt. Sz post modicum
valde tempus ad inferni insulam
eos trahunt vbi fame et frigore vme
et igne perpetio contabescant. Ergo
nos i mundo hanc consuetudinem
ee attendentes bona nra p pauperum
manus ad paradisi insulam transmittamus
vt ipsorum deliciis affluamus
Ex legere scilicet q̃ dum omne pa
trimonium suum expendisset i pauper
dicebat ad iudice. Patrimonium
meum tuto loco constitui. Ex olim
christianorum i ecclia primitiua actum uno
diem oia sua vendentes et pau
peribus ea tradentes habebant sibi
i celo sydereas mansiones. Nonne
apl'us thomas dum diuitias iudei
regis pauperibus tribuit illi palatium
fabricauit i celis. qd' frater eius
morientes et ad vitam postmodum
redeuns vidé meruit. Narrat vale
rius maximus q̃ olim consuetudo
fuerat apud francos vt sibi i hac
vita vicissim pecunias mutuarent
vt morientes i alia vita reciperent
Ergo vos mundi diuites si i a
vita mlt'is diuitiis vultis habundare
eas hic pauperibus et egenis ad v
suras maximas satagite mutuare
vt p plumbo argentum. p auricalco aurum. p vili lapide margaritas
p puo seu modico magnum p vili
gloriosum et altum. p tpali et vano
regnum accipiens etenim vbi tantum
e bonum q̃ oculus no vidit nec
aures audiuit nec i cor hois ascen
dit. eo q̃ sit oi narratione
superius. oi audito manus oi di
sa p tropsus et oi recognitaro sub
limius. Sz quida sunt et no pauci
q̃ no sua rimbus celi sz ea mu
tuant busombus mundi. rimbus
cultans dyaboli no attendentes
illud antiquum pubum quod notre
dicit. Fallit ille nimis q̃ dat sua
munera minimis. ad e hoibus mi
nimis seu nullis cu nulli sint
apud deum et minimi apud mundum
tamq̃ q̃ mendicat alienum quod ni
no assequitur per via veritatis
vl' bonorum verborum vl' morum
sed per abrupta oim vitiorum qui
per gesta ridiculosa. Vba men
dacia verbaq̃ maledicta. Sed
mag̃ no illum dicis ee stultissimum
si q̃s daret alicui priu vt sibi ad
suspendium parere patibulum vl'
quod valde e gravius tormentum
parere etiam. Sed ml'es omnes sr
q̃ sua histrionibus vl' mimis
tribuunt. qre stultissimi hoim sunt
Et nonne stultus mercator ille est
qui illi suas res vl' bona acco
modat q̃ mag̃ venturus e ad
nundinas. Ad nundinas ei padisi
histriones nullo tpe sunt venturi
Ergo illis sua donantes respue
di sunt tamq̃ stulti. Et nonne stul
tus credetur et e qui illi ad usu
ras pecunias suas daret a quo
p certo constaret sibi q̃ mag̃ eas
recipere posset. Sed ml'es i die iu
dicii erunt histriones nichil pr
prium habentes. Sz pauperes spiritu
ibi omnes et singuli erunt re
ges bona sua possidentes. Igitur
istis no illis nunc mutuandum est
quod velis recipere i futuro. Hi ei
iuxta veritatis vbum regnum celorum
e pauperum et constat deum i summo

ce iustissimum nec minus ⁊ verum
q̃ iustione opus aut offertu ē reddē
dum quod suum est Et g̃o relatu
regum solis pauperibus est a deo red
dendum Quod ē g̃o diuitibus fa
ciendum Nullum reuera ⁊ remedium
aliud nisi vt vel pauperes cum pauperibus
fiat. vel vt a pauperibus p elemo
sinas emant Et hoc est q̃ dns
diuitibus dicit i luca. Facite vobis
amicos de mamona iniquitatis vt cum
defecerit recipiant vos i etna taber
nacula Ergo si prudentes negotia
tores sumus p illos bona nostra
transmittamus ad patriam futuram
quos de illa patria ce videm q̃ nō
per illos q̃ tendunt ad patriam alienam
sicut sunt hystriones et breuiter
omnes mundi amatores q̃ nō ten
dunt ad celum sed ito tramite
ad infernum Et ē nobile q̃ se cu
rus ē thesaurum per milites ad mun
dinas mittere q̃ per pauros Et
milita illuc sunt transmittenda qz
larga elemosina militis data magis
ē satisfactiua aut si sit certa cari
tatem facta magis est ad q̃ram
dispositiua. et eos ē plurimum interes
sorum atrissima ac accipientium ea
magis ad rogandum obligatiua

Septimum motiuum ad elemosinam

Capitulum Clxxvi

Septimum et vltimum ad ele
mosinam motiuum q̃d potest
ce etiam hypertitum ē euasio tormentorum
et sumorum adoptio premiorum Unde
de hys dicitur Thobie iiio Do
ē oratio cum ieunio et date elemosinas
magis q̃ thesauros auri condere
quia elemosina a morte liberat. et
ipa est q̃ peccata purgat et facit
inuenire vitam etiam Quod ipse
melius Quod eis vtilius. Quod ex
rebus omnibus maius Peccata vt
dicit purgat a morte etiam liberat.
purgatorium mitigat et allenat ipsum
abbreuiat et bona celestia donat
Dn et thobie iiio dicit Ex substantia
tua fac elemosinam et noli auertere
faciem tuam ab vllo pauper. Ita ei
fiet vt nō auertatur a te facies
dni Quo potis ita esto misericors
qz Et sequitur primum Donum
ei tibi thesaurisas i die necessitatis.
quia elemosina ab oi peccato et a morte
liberat et nō patiet aias ire i tene
bras Ecce qz liberat a morte pene
nō solum etne sz etiam purgatorie de
bite p peccata Unde dicit q̃ machabeorum
iio q̃ vir fortissimus iudas colla
tione facta xii milia dragmas
argenti misit iherosolimam offerre
ibi eas pro peccatis mortuorum Quia nō
videmus ad sensum q̃ munera iu
dicibus data sunt eorum iuramentis dicta
ratiua. ad pietatem ordinatiua. q
sunt suspensiua. In libris regum
de hys plurima sunt exempla hic propter
prolixitatem nō ponenda sed ibi ponen
dum sunt legenda Et si munera pla
cant corda irena crudelia et feri
na quid mirum si placat illum q̃ est
ipa clementia et qui vias omnes
exquirit ad miam Quis videt quod p
dest ad purgatoria pena mitigan
dam elemosina fta et quantum noceat
salte i fine nō data Legitur quida
miles i exercitu karoli regis magni
continuo bellatur cum maures qui
suo cuda cognato quedam suum com
misit equum exorans attentius ipm
vt si eum i bello mori contingeret
illum seu pcium eius p anima sua
pauperibus erogaret. Cum i bello mor
tuus fuisset et equus cognato ni
mis bene placet mortem obliuiscens
iuxta defuncti vbum nō dedit sed
sine cum comodis adaptauit sibique
retinuit sed post paucos dies

Exm

rogatus mortuus totus splendi
dus viventi apparuit. eique sic as
pera voce dixit Infidelis et dure
cognate graves me penas hucusque
pati fecisti qz equum vt dixeram
pauperibus dare noluisti. sed apd
deum iudicem nem no erit hoc i te
ipunitum Ecce sicut ego nunc
vado ad celum sic tu hodie mortem
portaberis ad infernum Et ex hoc
colligere quem sit vtile elemosinas p
mortuis facere Et q̃ sit i oculis
dei grave mortuorum legata non
tradere sz suis ea vsibus adaptare.
Ite q elemosina facta i vita ad
infernalem ne sinat ptrahi pena
sans nobis claresciit i exemplo diui
tis epulonis. qui io cruciatu eternum
inuenit q mendico lazaro elemosi
nas dare contempsit. Luce xvi°.
De hoc ysidorus ita dicit. Hys quos
nulla elemosinarum predentium
facta sequitur etnum iudicis voce di
cet Esurui et no dedisti michi
manducare Discedite igit male
dicti a me i ignem eternum q patus est
diabolo et angelis eius Et addit
Deum miam pauperibus no ipendit
misericordia i iudicio iueire no po
terit exemplo ardentis diuitis qui
i inferno miam pecit nec accepit
eo q paupei pia negauerat Quid
ei minus i quid vilius petere potuit
Nam guttam aque ab illo paupe
pecit cui dare noluit micas panis
Et addit Vero q° oculos diues
aperuit dum quiescente lazarum
pauperem vidit quem iacentem an
ianua vide desperit Iraz etum z q
elemosina deum placat et a morte
tam pene q̃ culpe liberat. Nam
ob hanc causam reges ab oriente
venerunt offerre munera regi nato
Et iq° vel i eius figura omnes
reges tire deferebant munera
regi salomoni iii Regum x°. Sed
no solum elemosina euadit in
fernorum tormenta sed bo eis con
quirit etna Dignum e ei q sonuq
iustice vt supra illi a deo red
dat regnum q illud elemosinis
largis ab illis eme studuit q bus
a xpo eius e collatum Domi Michal
q° est tam altum tamq̃ pcosum
quod elemosinas copari no possit
Unde ysidorus ita dicit Interi
opa elemosinarum ad regnum valet
mercandum etnum vt ipe celestis iu
dex cum assessoribus et consistentibus
dicat. Esurui et dedisti michi
manducare Et io venite bn
dicti pris mei propiie regnum
quod patum est vobis ab origine
mundi Et luce xvi° o2. Cum
facis prandium aut cena noli vo
care amicos no cognatos non di
uites seu vicinos ne ipi te rein
uitent et fiat tibi retributio Dz
pora pauper q no hnt dn retri
buant tibi. et btus eris qz retri
buetur tibi i resurrectione iustor.
Narrat gregorius q quidam
theobaldus comes fuit vir mie
totus artibus deditus et elemosi
nis semper intentus Cumq ad
mortem venisset et grauissima aeris
tempestas existeret. vxor tunq
eius amarissime flet eo q non
videt quo eam ad etnam portare
post mortem possent. Ille vo dixit
ad ea Noli mulier flere. qz mor
vt fuero mortuus pulcherimum
fiet tempus Cum q primus vocem
mors/et morte senuta e serenu
tas Thanus eos eius ar pedes q
podagre humore tumescentes ver
si i vulnera fuerant et sanie p
fluentes parebat. mox du corpus

eius fuisset ad lauandum nudatum
sicut iam inuenti sunt ar si nichil
omnino vulneris habuissent. Quique fuis
set sepulture contradictus et visu
fuisset eius vxori vt quarto die mar
mor illi suppositum mutaret. Dum
sepulchrum fuisset apertum tanta ex ~~corpe~~ corpe
eius odoris fragrantia emanauit
ar si ex putrescente iam carne eius
aromata ferbuissent. Ex quo apte
colligitur quantum ob meritum elemosine
aia eius gloriam eius fuerat asseri
ta qui ex carne iam putrida tanta odo
ris fragrantia e euaporata. De char
materia Augustinus loquens sic ait. Da
aliquid fratri tuo. Da proprio tuo
da comiti tuo. Da illi aliquid de
farina tua vt illum adiuues et
ab onere te alleuies. Et diligenter
attende non solum quod illi das
sed quod ab eo accipias. Nam pa
nis quem das tua est. in tua ei nascitur
et in tuam redigetur. Hic gregorius
plus dat accipiendo quam tu illi ob
uenendo. Di ei inquit non esset
pauper a te elemosinam non exigeret
Sic gregorius elemosinam petendo rem tibi
pretiosissimam vili pro vendit. Nam
tu das illi panem qui in tempore peri
et ab eo accipis quod absque fine
durabit. Et addit. quam multi
sunt qui omnia sua subito perdide
runt qui dare ea pauperibus noluerunt quos hostilis gladius rapuiu
mare submersit et ignis in mo
mento consumpsit. Di inquit quo
tales penituit qui non audiuerunt
diuinum consilium quo dictum e. Da
pauperibus et habebis thesaurum in
celo. Et addit. Ecce audiuiss a
mirum tuum consilium tibi dantem de
thesauro tuo et contempnis do
minum tuum consilium tibi dantem de
aia tua. Inuasit hostis domum. nun
qui possit euadere telum. Perdit
hostes tuorum thesaurorum custodem
nunquid occidere posset dum omnium ser
uatorem. Nec ora Augustinus. Ergo o diui
tes date superfluum et tirenum si vultis
apte coloram regnum celias per celo
accepturi estis infernum cum diuite
epulone qui micas panis pauperi
lazaro denegauit. Unde de hor
b' mardus sic ait. Ergo sane dum
tem euangelium illum in nullo inem
accusari nisi qui induebat purpura
et bisso et epulabat condie splen
dide. et qui indigenti lazaro pauperi
nichil daret. Quae igitur si eum vero
iudicaris arguimus eo qui diui
tias mundi huius et fratrem suum egen
conspicens clausit viscera sua ab
eo. quid vos dicturi estis o diuites
qui tot videtis lazaros indigentes
nudos et esurientes et plus de in
mentis vestis et eorum stabulis quam de
ipsorum miseria cogitatis. Dz hic ortus
agro trahens origine et permissis

Utrum de necessario vel superfluo sit
elemosina facienda. Sit dicendum
quod elemosina tribus modis dicitur
s. pie caritter et gnuisse. Elemo
sina pie accepta e omne opus pie
tatis primo ipensum ad releuan
dam eius indigentiam corporalem
seu cibando seu potando seu vestien
do et quoniam talimo. Elemosina
sic dicta e omne opus pietatis pri
mo ipensum siue sit corporale seu
spirituale. Sed elemosina gnuisse
dicta e omne opus pietatis et mere pro
siue sibi ipensum. Sicut illud eccli
xxx. Miserere aie tue placens
deo. Elemosina quo est pro satisfactio
nis secundum quod caritter e accepta. Sed
vt pro ea satisfactoria debet fieri
non simpliciter de superfluo nec de
ne necessario. Sz de eo quod e indigene
nostre superfluum. si est stratum ~~cat~~ non
necessarium. i. de eo dz fieri eleo.

vt sit satisfactoria qd' est necesse
homini secdm commune vsu viue
de. et qtu ad suum ppm statum / sueq
familie et secdm communem statum
puenire dumodo eois vsus no sit
abusus / Vnde intelligendum est rez
eois vsus est eois status q no sit
pdigalitate diffusus. sed deren
tibus limitibus sit arctatus iter
minis et parcu. Diminutu et sup
fluu constituens / Ma eleosina
facta de simplici supfluo. ta
nature q statu. no dicit satis
factoria ppie qtu e de rigore
iustitie Credo tm q tata e diui
na bonitas pietas et benignitas q
est elemosina de supfluo fram
accepta eo q p nichilo nos sal
uat Dicit de elemosina petri
theolonary supposita declaratum
e / Vnde ppheta clamat. Q nichilo
saluos facies illos. ave ave

Qno elemosina sit facienda.

Capitulum C lxxxvij

Ipso que sint motiua ad
elemosina. nuc videre
restat quo elemosina sit facien
da Et est nondum q e considerare
elemosina dur. sz qtu ad se esse
set qtu ad bu ee / Si considerett
qtu ad ee qtuor requruntur vt ee
valeat ordinata / Vnu ex pte
dantis. s. vera mia. 2m ex pte
accipiens. s. apparens indigentia
3m ex pte muneris sz manus
larga. 4m ex pte intencionis
s. vt sit recta / Dico q primo ex
pte dantis requr vera pietas
et mia. s. vt predat ex caritate
Nam extra caritate facta. i. in
peto mortali no valet salte per
se ad uta obtinenda etnam. In
tensu ei no redolet n sit igne
succensum. Quia nec elemosina
deo placet n tu caritatis feru
de igne calet / Aliqd placet potest
panis est frumentum si no fuerit
igne coctus / Nullu ei munq ple
ne deus ab hoie accipiat n ex a
more predat Quare tu amor
sit caritas nichil deo pfecte placet
si hoc amore no calet / Hic e cin
ignis que i altari cordis semper
arde moyses precepit. sine quo
nichil placet aut pfecte bonu exis
tit / Vnde apls prima ad corintheos
xiij° dicit / Si distribuero omnes
facultates meas i vsus paupm
caritate aut no habuero nichil
mi pdest. nichil loquendo p se
ad vitam obtinenda etnam.
Quia ei i caritate no est. est i
peto mortali. et ois illa filius
mortis est Valet tm vt sup dixi
p actus actus eo q ad pmam
sit disponens / 2° requritur aliqd
ex pte accipiens. sz vera. vel
apparens indigentia. Luce xiij°
Cum facis prandiu aut cenam
vocca pauperes rc Et i ysaia d'
frange esurienti panem tuu Ergo
elemosina danda est no saturo
sz famelico. no pleno. sz vacuo
non diuiti sz pauperi. no habenti
sz indigenti potius Natura enim
cibum distribuit membris corporis
secdm q vnuqdq indigens existit
Cerve sitienti aqua e utilis sed
no sitienti dampnosa existit. Sic
et elemosina e utilis pauperi. sed
no utilis diuiti. qz dum quo non
indiget accipit. sz illud idigenti
subtrahit. grauem nimis pcm in
curreit / 3° requrit aliqd ex
pte doni vl' muneris. s. vt mitra
det qu mitra hr vl' possidet Et
vt de suo. no de alieno donet
Quare no e facienda elemosina
de substantia rapta vl' furtiua

No

accepta. sed de substantia licite con
gesta. Unde in pbis dicit. Ho no
ra dnm de tua substantia. Quia sicut
in ecclastico dr. Immolatis ex iniquo
oblatio est maculata. qz dona iniquorum
nō pbat altissimus. sicut dr in eodem
libro. Isidorus. De rapinis arbo
nis alienis elemosinas facere nō est
miserationis officium. sz crimen porri
gentis. Mirer quod et salomon
ait. Qui offert sacrificium de rapina
pauperum tanquam qui victimat filium in
conspectu patris sui. Ergo si ita est
qd gravius vel elemosina ei potest
qui filiorum regis etiam homicidio eq
pollet. Quis rex nō illum latronem
vel prdatorem arcidet qd ut sibi tri
butum impendet filium regis primum
spoliaret et spoliando necaret.
Tales omnes raptores fures et usu
rarii sunt qd de his que pauperibus
rapuint quos ppter hor fame et fri
gore mori cogunt largas deo eleō
sinas faciunt. Hec ei est elemosina
qua leo fitur et aquila qd tota est
de rapina. Falcones et accipitres
et alie pdē aves filios suos nutriunt
de rapina quos et instruunt rape
aliena sicut et usurarii pauperum qz
raptores de substantia illicita acq
sita filios faciunt purpurea vestimen
ta docentqz filios suos omnes vias
ad rapinas extendas. Sed de hoc
sic ysidorus ait. Quum iuste tollit
nu qm iuste tribuit vel distribuit ner
dum qm alterum pbet bene quod male
a divitis extorquet. Quum porro
maximum scelus est res pauperum
dare divitibus et superbis copiu
fauores tribuere potentiu. quia
hoc est arenis tire sicreqz aquam
subtrahe et aquis flumina irrigare.
quod stultissimum hois officium gestat
ei. et contra illud ysaie. Effunda
aquam super sitientem terram. et
fluenta super aridam. Iniquum
est qd a deo nō approbatur elemosina
illa quam faciunt homines de rapi
na vel de penuria ne licite congesta
Unde quidam sicut dicit usurarius Exemplum.
fuit magnus qui de penuris illici
te conquisitis magna ecclam fabri
cavit et de eisdem usuris ea copio
se dotavit. Cum ad eam consecrandam
pro sil et pribus epism adduxisset
accidit qd dum episcus ecclam intraret
et oculos ad altare converteret iuxta
altare pontificalibus indutum vesti
bus dyabolum stare vidit qd alloqs
epism dicit. Ad quid epe huc venisti
Nichil oino in hac ecclia habes. Ad me
spectat omis ppietas cuius qua ex illicito
peruinis artifex fabricavit. Qd
episcus dum audiens territus inde
fugit. Cum dum modicum inde se
elongasset tota ecclia a fundamentis
euersa ipa sua ruina qua cecidit
argumentum notorium et expimentale
cunctis fecit qd vlis elemosina deo
nō placuit sz detestabilis porcus
illi fuit. Fuit preterea vt dicit Exemplum.
usurarius alius qd magna in morte
peruinia cuidam monacho deceliqj
in mochi eterni ei miam pmiserunt et
viam sempiternam ac ecclastica sepul
turam. Cumqz ia mortuum ad ecclam
deportassent. et p eo vigilias de
cantarent ille subito de loculo se
leuans candelabrum quoddam arri
puit. monachos psallentes inuasit
et quosdam ex eis occidens ceteros
acrius vulneravit. Qd dum pagere
clamabat alis vocibus dicens.
Isti mochi latrones acceperunt
peruinam meam pmittentes mi veniam
et gloriam et ecce ad tormenta sum
dampnatus etiam. Ergo si vis pla
cere deo ppter tua elemosina. facere eam

de substancia ppria et licite acq̃
sita. Sed q̃tu requir aliquid ex
pte intencionis. vt. s. fiat elemo
sina intencione rta ppt deu nõ ad
vanã gloriam. qz sicut dicit
dñs i matheo et de intencione
exponitur q̃ ē quoddã aie lume
s. oculus cordis lucerna corpis
tui est oculus tuus. Si oculus tuus simplex fuerit totum corpus tuum lucidum erit. Et si oculus tuus nequam fuerit totum corpus tuum tenebrosum erit. Si ergo lume quod in te est tenebre sint ipe tenebre q̃nte erunt. Ergo vt satisfactoria in te possit esse elemosina/ dz fuerit tu intencioe rta vt sit valeat ee deo grata. Vnde hor Isidorus sic dicit libro de summo bono. Non e dicenda eleosina q magis sit ex vana gloria q ex misericordia. qz quali q̃s ea intencione largit tali apud deum recipit. eo q si de bono eleosine pntes laudes appetit spem mercedis etne pdit et gl'am. sic qz i futuro nil retribucionis suscipit. Vno dñ causa iactancie paup pascitur et ipm mie opus i prtm conuertit. Et ppter dñs i matheo. Cum facis elemosinam nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua. qui dicit. Nulla sit intencio sinistra i elemosinatua. Dicit tm i vitisprem q quidã dixit abbas pastori. Cum elemosinã facio pater dyabolus eã pollut vt. s. velim per hanc placere hoibus. Debeo igitur dimittere an debeo eã facere. Cum senex ait. Et si ad placendum hoibus fiat elemosina. nõ tm e dimittenda. sed q̃ntu fieri pt intencio est corrigenda. Sed ma sp proximis ncria sunt exhibenda. nec ullo eis tpe subtrahenda. Et ad hoc pbandum tli vsus e exemplo. Dicit duo agricole i vna cultura quorum vnus seminat quedã pauca et illa corrupta. io quedã pauca recollegit alius nulla seminat et io nulla recollegit. Dicitur fiat fames q̃ asperum famem euadet. Cum ille ait. Nulli dubium quin ille q seminauerit q̃ntus modicum et corruptum seu immundum collegerit. Et senex ait. Ita et nos elemosinas dando seminare debemus q̃ntus illa immunda seu corrupta collegamus ne fames tpe moriamur. Et attende lector q dñcis et ysidori vbis non sunt contraria vba pastoris. qz de illa e accipienda elemosina q tm fit ad laude humanam nõ considerata proximi indigencia nec cep aliquo modo laude diuina. Talis ei nõ solum nõ e vllo pmio digna. sed e digna magna pena. eo q valde gravior sit culpa si obdaniratem et ob ventu i nichilu expendit bonu quod ee potuit petrum si ad diuina gloriam eet frm. Et pastoris vbum de illa puto elemosina accipendum q fit principalit ppt deu. sed fe datur ppter eu q a latere occurrit vane gloie appetitu. Per ei elemosina q sup diuu amore principalit e fundata. q̃ntus a late gloria detrpetur humana nõ tm e dimittenda. Sed et si veniali fedata sit culpa tm meretur. Et si i mortali fiet elemosina. est tm disponens ad veniam. qz nulla bonu ire muneratu apud deu. Ergo ad ee elemosine ex pte datis requitur bea mia. ex parte suspicientis vera aut apparens indigencia. ex pte muneris vt fiat

de substantia propria · et ex pte in
tentionis vt fiat intentione recta.
Hæc requiruntur ad bnm ee eleosine.

Capitulum lxxxvm

Sicut ad ee eleosine
sic ad bnm esse alia quinque
requiruntur. Primum est vt in accipiente
sit sanctitas. Secundum in dono re
posita. Tertium in dando velocitas
Quartum in vultu hylaritas. Quintum
est vt in accipiente sit sanctitas
Ut ei elemosina ad hoc datur
vt per dantem ab accipiente roget
et soli iusti et sancti apud deum
digni sunt exaudiri. Ut gregorius
dicit. Dum is qui displicetur ad
deum mutandum mittitur. postulan
animus ad iracundiam provocatur.
retis paribus melius est dare iusto
quam impio. Tertius ei volens aliqui
apnnd a principe vel barone ad
eum rogandum adiutorium et non po
tuit ei amicum mittit. Unde in eccli.
Fili cum bnfeceris vide cui
bnfeceris. et erit gratia in bonis tuis
multa. Bnfac iusto et invenies re
tributionem magnam. et si non
ab ipso certe a dno. Tamen illud
quod dicit in eccli. xiiio. Da bo
no et ne recipias peccatorem. non
hoc dicit peccatori indigenti abinne
do. sed iustum alicui paribus ei
preferendo. Secundo debet ee in dono
tropiosita. Unde dicit thobie iiio
Si multum tibi fuerit habundanti
tribue. Non ei debet ee par e
lemosina diuitis et pauperis.
quia plus aliquem gratiam pauperem
dare denarium unum. quam gratiam
diuitem dare solidum. Exm
de vidua luce xxi. a deo commen
data que in gazophilacium duo tm
miserat eris minuta. quam mi
sisse plus cetis saluator asseruit
eo quia omnes ex habundanti. sed
hec vidua omne suum miserat
victum. Tertia iuxta quantitatem
habite substantie debet ee quan
titas elemosine. Nam si ele
mosina vt ita ordinem e supe est
riminum purgatiua et peccatorum
satisfactiua illa retis paribus sa
tisfacit magis magis quam aliqui
seu maior existit et ad orandum
accipientem obligat magis. Nonne
videmus ad sensum quanto mu
nera sunt maiora tanto magis ire
iudicum placatiua. Quarto in dando
debet ee velocitas. Certum ei est
publicum quia cito dat. Unde
dicit eccli. iiio. Ne petas da
tum angustiato. Et in alio loco
Ne dicas amico tuo vade et reuerte
et cras dabo tibi cum statim possis
dare. Nam iucundum semam senere.
Nihil carius emit quam quibus
compatitur. Quarto in dando
debet ee hylaritas. Ut ad corinth.
ixo. Hylarem datorem diligit
deus. Thobie iiio Si parum tibi
fuerit illud ess libenter impertire stu
de. Et intelligo libenter illum
dare. quia sicut habet gaudium in corde
sic ondit in facie. vt pauper non
formidet ad eum venire. Ex
sic elemosina facta deo erit accep
ta et pauperi erit grata. Inter
quod in proverbis dicit. In omni
dato hylare fac vultum tuum. Ex
ei est quia munus alterius accep
taret quantumcumque magnum vel no
bile foret si faceret quia iure vel ex
violentia illi daret. Sola ei sunt
accepta voluntarie facta seruicia
Quia ugit deus nouit ex qua
voluntate elemosina data predat
illa solam dignam premio putat
quam predere ex hylari voluntate

G

lis dat

h

considerat. Iraz ppt deum debet
ee hylaritas i corde sed ppt xm
redundare debet i facie. Unde
ysidorus de summo bono. Non
iquit e elemosina cu murmure
danda ne comitante tristicia mi
ces peat dispensata. Metuendu
nimis aut ne proximi paupculus
aut cu tedio nostra oblata suspi
piat. aut ne penitus primissus
merens a domo discedat. Exm
de dauid nobilissimo rege qui
dicit psalp vlcimo. Postq plu
rima obtulisset i simplicitate
cordis mei letus obtuli omnia
her. et populu tuu vidi cum
igenti gaudio tibi offerre donaia
Non sunt igitur pauperes contu
melys puocandi non varu repel
endi. Quia si loth et abraham
pauperes reputassent recipere
angelos nisi meruissent. Du
perus exm me recolo posuisse dif
fuse q dum bris gregorius oi
bus daret. et ad mensam suam
omni die pauperes intraret. et an
gelo aliqn dedit et dnm salua
torem i scipo suscepit. Ergo
de bene ee elemosine e vt i re
cipiente sit sanctitas. In dante
hylaritas. i dono copiositas.
et nichilominus i dando velocitas
Et sic sunt orto de ee elemosie
quor quatuor referuntur ad ee.
et alia quatuor referuntur ad bu ee.

De hospitalitate

Capitulum Lxxxix

Nunc de hospitalitate
videndu est de qua
dns mt xxvo dicit. Hospes
fui et collegistis me. Nro ei sunt
solum pauperes recipiendi. sz etia
ad hospitiu sunt cogendi. et sui
feruentius inuitandi. Omo qua
hospitalitas fit deu et aglos sus
cipe. et ipm deum i scipo cognosci
Unde dicit lucr vlcimo vbi se
finxit dns pegrinu et quod qi
longius vellet ire q discipuli
coegerunt eum vt iuraret cum
eis hospiciu. Ex quo frm z vt
cognoscerent eu esse deu que pus
tradiderunt pegrinu. Hospitali
tas fo et facit aglos recipe et
deum et ipm dnm cognoscere.
Unde dicit genesis xvmo q ap
paruit dns abrahe sedenti i ostio
tabernaculi. Mam cu oculos e
leuasset apparuerunt ei tres uiri
abus occurrit de ostio et adora
uit et dixit. Dne si inueni gram
i oculis tuis ne pransseas ser
uum tuu zc. Tres eni vidit. sed
vnu adorauit. qz deu i hys cog
nouit que recipe ac cognoscere
meruit ppt hospitalitas offertu
Angeli etia dum i similitudine ho
minu venissent i sodoma sede
rut i foribus ciuitatis. Loth
illis obuiam iuit et ad hospiciu
suu iuitare cpulis per quos
ab incendio liberari meruit.
Geneseos xivo Exm ad hoc ip
sum de laban et seruo abrahe
gen xxiiii q solliciti eu ad hos
piciu suu iuitauit solliciteq
seruiuit. In scipturis de hys plu
rima sunt exepla. Unde dicebat
Iob xxi. Foris no masit pe
grinus. hospiciu meu viatoru
patuit. Ito hospitalitas non
solum facit deum et aglos
recipe. et ipm deu cognoscere
sz facit salue esse et gram inue
nire. Exm s zachee luce xixo
qui qz suscepit deu gaudens ab
eo audire pmeruit. Hodie salu
huic domui fta zc. Duo fuerit

sancti patres q̃ rogauerẽt deũ vt eis os
tendẽt cui ĩ meritis et gr̃a filios ceent
Et vox veĩt illis dicens In tali via
ẽ quidã ĩ habitu sclari ad cui non
dũ meita puerisis Tunc illi surge
tes venerũt ad eũ Et ille videns eos
iduxit ĩ domũ suam. mẽsam posuit
et ad pedes lauando continuo in
uitauit Tunc illi dixerunt. nõ man
ducabimus quicq̃ hic. ñ que sit vita
tua indicaueris nobis. Nam deus
pr̃ hoc nos ad te misit Tunc ille
timens cũ humilitate dixit Duas
panculas has habeo et quicq̃ fructq̃
ex eis accepero ĩ tres ptes diuido
ita vt ps vna sit paupum. altera sit
pegrinorũ et hospitũ. Z a vo est in
usum meũ Quod illi dũ audierũt
ĩ eius eiq̃ opere dnm laudauerũt
Qa cum cet dum dnm rogarer
vt dns sibi ostendẽt cui filius esset
dictũ ẽ ei q̃ cuidã pmario tlis vir
filis cet Qui mox ad dnm domũ
illius uit Et ille ei occurrens in
domũ eũ duxit pedes eius laui et
mensam posuit. Int epulas at senex
q̃siuit ab hospite quã vitã ducerẽt
et q̃ eius opano cet Cuiq̃ ille de
se humilia rndẽrẽt coactus a sene
dixit Triginta ãi sunt q̃ caste vixi
et ab vxore cõtinui Suscipe pau
pes nuq̃ cessaui. sed oi pegrino acci
uer vnq̃ de domo mea hospitem
absq̃ viatico exire pmisi. Pauper
nullum contempsi. Z semp necessa illi
dedi Et ĩ omni vita mea studiũ
habui vt nemnẽ contristare Hec
senex audiens bndixit eũ dicens
Bndicat te dns ex syon et videas
q̃ bona sunt ĩ ihrlim Qo hospi
talitas facit deum hois pmam accep
tare. eiq̃ pcũ qnuciq̃ magna di
mittẽ Unde fuit quidã domicellus
noie iuliianus q̃ dũ patrẽ occidisset
et matrẽ. magna pmã ductus quod
dam magnũ condidit hospitũ seu
hospitale. vbi passim omis pauper
recipiebat q̃bus oia nctã ministrabat
Cuiq̃ dum sic facẽt quadã nocte dũ
lecto q̃escerẽt et intensum frigus
cet foris quedã pauper lepsum plo
rante audiuit Concitus q̃o de lto
surrexit et eũ q̃ deficiente iuciens
ĩ domũ suã ĩ collo portauit et
maximũ circa illum igne attendẽs
ipm calefacẽ studuit Dz cũ sic ĩ
nullo melius se hiẽr timens ni
mis ne gelu deficẽt ipm ĩ lecto ppio
posuit et pãnis eũ diligẽt ĩuolui
Tunc is qui videbat ce lepsus
splendidus scandit ad ethera. et
hospiti suo dixit. Iuliane dns mi
sit me ad te vt tibi edicerẽ q̃ tua
pmam acceptauit. tibiq̃ pcũ di
misit. et ad eũ post ~~mortẽ~~ modicũ
tpis assumeris Qd dum vir hu
milis audiuit deo grias reddit
Quarto hospitalitas facit hoies
etiã tpaliter ascendẽ et honores
maximos obtinere Qa cum
sus germanus ĩ britania esset vt
hereticos ibi dissiparet et rex tric
illi hospitũ denegasset ĩ platea
sedebat Dũ igitur bubulcus a
regis curia rediens virũ dei stan
tẽ ĩ platea vidisset. ille sui cõpa
tiens eũ ĩ domũ suã induxit vi
tulũ vnicũ quẽ habebat occidit et
ĩ oibus illi seruiuit vt potuit Sed
post reiam sus epus vitulũ sus
citauit et pauper viro restituit Dz
tempestiue mane vir dei surrexit
et regi pcedẽs foras occurrit.
illiq̃ sic ait Quiã pauperibus xpi
hospitũ denegasti Cui q̃o de reg
no egredẽ et meliori te illud trade
Quiz illũ nõ audentẽ qtradicẽ ex
pulit. bubulcũ pauperẽ suũ hospitẽ
adiuuauit et nullo cõtradicẽ audẽ
te regem istituit. Qdm cũ filius.

Exẽplũ

et nepotibus tribus balde longis reg
nū obtinuit. Quanto hospitalitas
è digna miracula ꝓperare. seqz
ꝑ ea bona cē ꝓbare. Mā senex
quēdā ī Syria erat q̄ iuxtā viam
heremi habitabat et omēs frēs q̄
ab heremo descendebant ī suo hos
pitio suscipiebat. eis qz necēsa mi
nistrabat. Contigit autē vt vnus
ad eū frat̄ aliqn̄ declinaret q̄ se
cū sumē cibum nollet sibi ieunīq̄
cē dicens quod frāgi nō liceret. De
nex ꝓ contristatus dixit ad eum
Oro te ne ieunius ꝓtrāseas ser
uū tuū sed vem et oremus. Cū
ecē arbor coram nobis è posita cui
igit̄ oratū fuerit inclinata illum
sequimur ī re ipsa dubia. Cūqz ī hac
sententia conuersi essent. et ꝓmo frat̄
ille ieunans orasset arbor penitus
mota nō est. Sed mox vt senex
ad deū flexit genua mox cū eo
arbor est inclinata. Qd frat̄ ille
forensis dum vidit cū sene mox
cibum sumpsit. Sancta elizabeth
magnū hospitale fieri fecit quod
et magnifice dotauit. vbi et mag
nis miraculis choruscauit. dum
omēs pauperes ibi recipet. et necēsa
singulis pōderet eisdemqz ꝑsona
liter deseruiret. Mane die quadam
dum pauperes visitare deisset iuenit
vnū mutū et surdū et membris q̄
oibus paralisi dissolutū. Cūqz ab eo
q̄rēret si quid edere vellet. et ille nec
audire nec aliquid loqui posset. illa
conuersa ad eū ait. Dicipio tibi
ī nōe ihū xpi vt dicas ꝓtinus mi
hi si cupis aliquid tibi dari. Statimq̄
sunt eius aures aperte et dissolutum
vinculū linguē oris eius ac dixit
ad eam. Discem dna quēdēcem
si haberem. Cūqz anxia ꝑ hospite
nimis ecē eo q̄ pisces tuc ibi hiē
nō possent similam manu arripiens

et ad fontē accedens vbi nūqz fue
rant visi pisces dū ī fonte simi
lam iniecit mox ī eā pisces
intrauit. qui pauperi ad esum
sufficere potuisset. Nunc gaudet
illa suscepit. eūqz paratur vt
pauperem velle seruit. illeqz vt man
ducaret apposuit. Cui statim
vt de illo gustauit sanitas ab oī
morbo suscepit. In confinibus
vrbis vir quēdā nobilis radulphus
nōe cū sua deuota vxore duos
frēs ordinis nri quēdā noctē sus
cepit hospitio. tam hospitalitatis
gratia q̄ beati pris nri francisci
reuerētia et amore. Nocte vero
illa quēdā ī somnis tres dor
mientes seqz mouē cupiens corrum
ex turrē sup palatū et ex pala
cio sup triam. itaqz ad somnum
sui rasus totam familiam excita
uit omnesqz cū fūibus cū ad q̄
rerat cucurrerunt. Et is qui vi
alto ceciderat absortus fuerat tā
ꝑ profundo sopore vt nec ad casum
euigilauerit iterate ruine. nec
etiā ad strepitū et rumorē accur
rentis familie. Tandem cōtinua
tione tractatu manuū excitatus
conquerī duce cepit q̄ tā dulcē q̄
te fore ꝑuatus ī ter bri francisci
brachia veneranda se iterū asse
rens dormiuisse. Dz cū cerneret
vnde corruerat virtutē sci viri
admirans ꝓmisit ob reuerentiā
sancti de cētō pnam pnam se
facturū. In quodā castro iuxta
anagniā miles q̄dā gerardus
nōe fuerat q̄ oculorū lumē ex
toto ꝑdiderat. Accidit autē vt duo
ex frūibus ab exercitu ꝑbri venē
tes ad domū eī hospitarētur duci
terent. fuerūtqz deuote ꝑ suscepti
ob reuerētiā beati francisci. Tan
dem grās agentes deo et hospi

Exēplum

Exm

Exm

ad locum fratrum deuenere diuinam
Nocte quidam dum illorum fratrum
pr fransiscus apparuit eisq; sic ait
Surge festina velocit cum socio tuo
ad hospitem dum q xpm et me sus
cepit i vobis · qz volo ei rependere
bnfina pietatis Illis aut surgen
tibus et ad eum redeuntibus meritis
bti pris oculorum lumen quo orbat
fuerat ob gratiam hospitalitatis re
cepit Dextro hospitalitas hm corda
i flamare et ad bonum conuertit Ma
quidam frater erat habitans i deser
to · ad quem dum quidam heremus hos
pitandi gratia declinasset eo q non
hret quo alias diuerteret · ille licet
heremum ce fuerit eum i eo tm di
uina ymaginem et meritate inten
dens cum multa benignitate ipm suscepit
· orare eum rogat refert vt po
tum et vbi qesset collocatur Cum
benignitatem considerans manchey
dicebat apud se tacitus Vere ser
uus dei e iste Mane itaq; surgens
cecidit ad pedes eius dicens Ab
hac die de cetero catholicus ero
et separari a te vlterius nolo Mo
hospitalitas facit i morte celeste
hospitium inuenire hoies et p triuno
celeste regnare Exm de beatissima
martha q hospita xpi fuit eisq;
sollicite ministrauit et ideo etnum hos
pitium ab eo accepit Ma dum femina
tota sancta morti prima fieret
nocte media ante transitum sui die
ventus vehemens venit · et irruens
i cereos ardentes illos extinxit per
malefitum hostis antiqui At illa
malignorum spirituum turba videns
cepit orare dnm dicens Vi hos
pes rare esse hostes regressan sur
rotra me Ne ego elongeris a me
sed i adiutorium meum intende Vt
esse stantem magdalena suffuerit
que ardentem faculam manu gres

tans cereos extinctos reaccendit
Cumq; sibi mutuo loquerentur esse
dultis hospes eius ihus aduenit
eisq; q dulce dixit Veni dilecta
hospita mea meritum ppetuo moram
ra · qz sicut tu me suscepisti in
hospitio tuo sic ego te suscipiam i
meo celo At illa cum venisset ad
mortem foras ad celum se ferri
fecit et i her vba xpm orauit
Vi hospes rare hanc tuam paup
tulam suscipe · et sicut sepe me
cum dignatus es hospitari i terra
sic me suscipe i hospicio tuo celesti
Euangelium qo passioes dnice secm
lucam roza se legi fecit · et cum
dicetur In manus tuas commendo
spm meum · xpo aiam reddidit
ac i celum ascendit Cumq; ve
nerabilis vir franciscus semel
mediolanum pdicaturus accedet
miles quidam deuotus eum in prbz
multis ad hospitium suum duxit Ad
tumq; ingressum familia omnis ex
ultauit Cumq; anaq; ederent
vir dei orans oculis staret erectis
ad celum · oratione ipleta hospitem
suum ad se vocat · et vt stam con
firetur admonuit · eo q; ecce ali
bi q mesturus · reddet et dominus
tibi hodie mercedem · eo q tanta de
uotione suos paupes suscepisti
Acceptum ille continuo et socio viri
dei oia confessus est petra sua
Cumq; intrassent ad mensam alys
manducare incipientibus ipe primus
spm exalauit · Dicq; frm est hos
pitalitas gra p merente vt iuxta
sman veritatis ppham recipies
mercedem pphete accipet dum
etna dampnatione euadens etna
tabernacula ingrediatur Her oia po
sita sunt i legenda pris sn · m 7
Quales nr frtres debent hic hos
pitalitas ut apiculum · C' lxxx xr

R
Exm

Et attende q̃ hospitalitas
ad minus debet hr̃e duas
circũstancias. Nam dz fieri cum
cordis et facici letitia et cũ item
tione ceta. Dico q̃ hospitalitatem
debet comitari letitia q̃ procedit ex
caritate sme qua frustra suũ oĩa ope
ratis oñ sum est sup̃. Nam q̃ sitis fuit
e supeni ab abbate ioseph si tribus
hospitalitatis fratrũ ect ieunium
relaxandum. Ambubis sic aut.
Tempoc̃ suscepcois fratrũ facien
dum est iuxta illud euãgelial vm
Reddite que dei sunt deo et q̃ cesa
ris cesari. Cũ go frẽs ad nos
venerint sunt suscipiendi cũ gaudio
sed q̃n soli sumus tunc lugẽ et
ieunare debemus. Quidam
apalestina i egipto ex tribus ve
nentes dum ad quemdã ex tribus
itrassent. et eos cum magno festo
letitia suscepisset q̃ sicerũ ab eo q̃re
tpe suscepcionis fratrũ nõ seruaret
statutũ ieunii. Cui dixit eis
Ieunium semp est mecum. sz vos
semp mecũ hr̃e nõ possũ. Vnus
ceta ieuniũ bonũ sit opus. tm z
voluntatis nõ necitatis. Dz opa
caritatis sunt necitatis. quia deq
ea requirit a nobis. Dũ go i mẽbris
suis suscipio xpm̃ nullomõ est
ieunandũ sed cũ omni alacritate
tribus seruiendũ. Non ei iuxta
documentũ dominũ pnt ieunare
filij sponsi q̃ dm cũ illis est spõ
sus. Nõne matheus dum dnm
suscepisset hospitẽ fecit illi cõuiuiũ
Dilr et zacheus gaudens suscepit
eum. Quidam fratres venerũt
ad quemdã patre aliqn et gaudẽs
suscipiens eos fecit eos mãducare
secũ. Cũq̃z ia plem ecẽt et ille
eos vt comedẽt ãplius iuitarei
vnus illoz dixit. iam vltra man
ducare non possum qz plenus sũ
Et ille aut. Ego supueniẽtibus ho
die diuisis fratribus cũ eis septies
manducam caritate rogente et mi
ad hur esuro. et tu tm̃ semet co
medens sic sanatus es q̃ vltra
manducare nõ potes. Ecce quã
caritas fuit. Dz ieuniũ solum
ozõne ad tempus suspendit. sepe
comedit eo q̃ sit i rebus oĩbus
ipatus. Unde narrat ecclãsti
ca hystoria q̃ quãdã epũs sãcti
mus magnis et stipendiis mi
raculis clarus nomine spirpon
oĩa i paupes et hospites expen
debat. Cũq̃z die quadam peg̃n
quãdã ex sũis locis ad eũ quadra
gesime tempore adueisset et ille
quid aliud q̃n carnes sallitas ap
ponẽ nõ hr̃et iussit illas coqui.
illiq̃z apponi. Et ne forte ille cibũ
horreret coq̃ tempo quadragesi
me eẽt. ille primo eas manducauit
et sic ad manducandũ hospitem
secũ iuitauit. Cũq̃z ille dicẽt
xpianus ego sum. m manducare
tlia nõ licet. spirion aut. Et ego
fili xpianus sum. sz caritas nlla
lege constrigitur. sed ipa ẽ que
dat rebus oĩbus legem. Ded ad
dendũ est q̃ hospitalitas non so
lũ cũ letitia. sed etiã ẽ faciẽdũ
cũ retã intentione vt nõ fiat ad
laudem humanã sz ad dinam tm̃
Vnde narrat gregorius q̃ vir ve
nerabilis fortunatus ecclesie tu
dertine epũs ex obsesso quodam
hoie spm̃ i mũdum eiecisse. Cũ
malignus spũs cũ vesperascente
ia die secretã horã iam cerneret
ee pegrinũ hoiem se silens circu
dat vndequaq̃z plateas et clamã
do dicebat. O viũ sẽm̃ fortu
natũ epm̃. Ecce quid fecit me
pegrinũ hoiem de suo hospicio
repulit. Cũ uero vbi requiescẽ
valeam et i eius mutare locum
no inuenio. Tunc quidam cũ vxe

Ex

Exm

Exemplũ

Exemplũ

et filio stans ad ignẽ

et filio stans ad ignem. Dum eu
sic clamantem audisset. et quid e
piscopus fecit ille requiet ad suu
hospiciu eu intrauit. et secum
ad ignem sedet fecit. Sed malignus
spus puulum filiu hospitis stan
tem asit atq illu i ignem pcipit.
et eius aiam mox extinxit. Ad
io arridet. vt dicit gregorius. qz
ipe intencione bona non fecit. sz
vt derogaret epo. et vt ipe epo
meliora facere videret. Multa air
videntur bona. sz no sunt. qz no
bono aio fiunt. Nam ex pena
subsequti inotuit q illa suscepto
sine culpa no fuit. Finis enim
siu opis pbatur q muda inte
rio i ope illo no fuit. Ait gre
gorius. Ptaz exemplo scoru est
hospitalitatibus insistendum et
ru gaudio e hospitibus seruiendu
qz ad hoc exemplu amiu duisaz
verbi gra. Colubi ei. Dum columba
aliqua solam incedentem inueniut
eam ad se reducut et suis hospitio
suscipiut. Narrat denique ambrosius
q cornices cyconias ab ipis pri
bus recedentes et tota calida ade
untes i suis sedibus gaudentes
suscipiunt et eis associant. Dum re
redunt et p eis defendendis ab
alys aubus fortissima bella gerut
vulnera p eis suscipiunt. et p eis
i mortem se tradunt. Ergo si ta
lia facunt aues aubus alterius
speciei et valde dissimilibus i natura
quid homo dei facere hominu cum
sint omnes eusdem speciei ab
uno patre gnati. eisdem legibus
instituti. et ad eundem finem vite
mu ordinati.

Aliud opus mie quod e nudos vestire.

Capitulum Cxxi

Nunc de illo ope mie et e
lemosine quod e nudos
vestire. Videndu est qz dns dicit
in xxv° Nudus fui et operuistis
me. Et thobie iiii° Pane tuu
tu esurientibus et egenis comede et
de vestimentis tuis nudos tege. Et
Job xxxi d° Ab infancia mea cre
uit mecu miseratio et de utero ma
tris mee egressa e mecu. Si des
pexi pereuntem eo q no habuit
vestimentu. et absq opimento pau
perem. sz de velleribus ouium
mearu calefactus est. Ecce ei caritas
et hoc mie opus dignu e laudibus
Ad comendat na vba et exem
pla diuina. ac miracula ex hoc
facta. Dicit q induentes vestire
appbatur operatione nae. Numquid
non terra bombicem hominibus dat
et linum de quibus fit varium
vestimentum. Nunq no quidam ver
mes pbent mam hoibus vnde fit
sericum. Nunq no pelles et lana
pbent hoibus oues vnde duisum
fit hoibus vestimentum. Nunquid
volucres aeriale du crescunt pnres
suos senescere et affligi numiu fri
gore. eos penis et alis opiunt et
a frigore eos defendunt toto posse
Dilr et cornices p oia sua sembz
faciunt. Nunq no gallina pullos
sua operit ala. primo q dui pulli
pauli sut et nudi sup eos incubat.
et ta calore ipio q penis calefacit
Ecce hoc opus mie appbant vba et
exempla diuina. Ita quda
sanctus pater du cuida pauperi
vestimentum tribuisset. et nudus
ipe remasisset. et quda ab eo q
reuerat qs eu expoliasset. ille ondit
illi euagelia dicens. hic me expo
liauit eo q propiat oia pauperibz
dari. Nonne hoc est dns no solum
vbo hoc docuit. sed et fto. Dum a
dam nudum cum vxore vestiuit

Exemplum

et tunicas pelliceas eis fecit geneticio
dunt et adhuc sanctorum exempla
q̃ ad liram voluerunt observare
illud ysaie vbum cũ videris nudũ
operi eũ. Nam semel venerabilis
vir franciscus dum a senis discedẽt et occasione sue infirmitatis
quod a pallio sup habiũ cẽt amic
tus pauperem quemdã obuiũ habuit
cuius miseria oculo clemẽs inspecta
apozter iquit vt mantellũ egẽ
no reddamus ipsius ei est. nam
nuncio accepimus doner pauperem
rem inuenire contigit. At socius
ille necessitatem considerans pij pius
illi pminaci obsistebat ne pnderet
alteri se negligere. At ille ait p
furto mi reputo a magno elemosi
nario ihesu repetrandum si quod
fero non dedero magis egenti. Iniq
se illo nudato vestiuit egenũ. Tan
to quippe affectu mouebat ad pau
pes vt nõ parcẽt vllis rebus. nõ
mantellis. nõ tunicis seu libris
nec paramentis altaris qui oia expen
dẽt in offices pietatis. Nã et semel
cũ roma iuisset crispens adhuc in hiem
selari visitaturus limina sancti petri
cumpta multitudine pauperũ an fo
res ecclie. et pauperũ pietate et pau
peris amore denuctus vni ex eis
magis egenti pia largitus e vesti
menta et scarpinas illius cõtexit.
sicq; tota die iter pauperes e mora
tus miraculis alacritate detentus
Lauiat et beatus gregorius q beatus
bonefacius dũ adhuc eet infantulus
sepe absq; camisia et alius vestimẽtis
domũ redibat ad matrẽ. q mox
vt pauperi obuiabat. dabat quicq;
hẽbat. Quid dicturi sũt diuites
qui audiunt dnũ cõqrentẽ nudus
fui et nõ opeuisti me. Quã po
terunt excusationẽ pretendẽ cũ tot
diuitias habeant. cũ tot vestimẽ
torũ paria plicata hẽant in pcis
Dñus iacobus apl'us talibus in
canonica sua dicit. Agite nunc
diuites plorate vlulantes in
miseriis vestris q̃ adueniẽt vobis
Diuitie vẽe putrefacte sunt. vesti
menta vra a tineis comesta sunt
aurũ et argentũ erugineum. et
erugo in testimoniũ vobis erit
et manducabit carnes vras sicut
ignis. Ecce opus mie quod e
nudos vestire pbant diuina mira
cula. Capitulũ xcvi

Ecce opus hoc elemosine
quod e nudos vestire nõ
solũ approbant ipa natura et di
uina verba seu sacra scriptura. sz
etiã ipa apparicio diuina et ali
qui miracula cõsequuta. Nam
sanctus martinus dũ oia in egenos
expendẽt nudos q vestiret. nichil
ex eis oibus pter vestẽ suplicem
sibi retinẽt. quodã tpe cũ iam
nichil pter arma et simplex vesti
mẽtũ haberet media hieme que soli
to asperior erat adeo vt plerosq;
vis algoris extinguere in porta
ambiamensiũ obuiũ habuit pau
perem nudũ. q cũ ptereuntes vt
sui miserẽtur exoraret et omes
miserũ pterisirent intellexit vu
deo plenus sibi illũ reseruari.
alius ipi miam nõ pstarẽt. Ad
hũ agere nesciebat q nichil p
ter clamidem qua erat indutus
hẽbat. iã ei omia reliqua in sile
opus consumpserat. Itaq; arrep
to ferro quo accinctus erat cla
midem diuidens media prem
tribuit pauperi reliq rursus induit
Interea de astantibus risere non
nulli eo q deformis ee et truncata

Exm

Exm

Semicinctio

tus hinc videtur. Sed et mihi qbz
erat mens samor gemere alte repe
tere eo q nuqm aliquid tale fecisset
cui vnqz plus hnres vestire nudum
sine sua nuditate potuissent. Mor
te igitur consecuta cum sopori se
dedisset vidit xpm clamidis sue
pte vestitum. Vestiqz qua dede
rat iubetur agnoscere moxqz ad
angelorum circumstantium multitudine
audivit ihm clara voce dicentem
Martinus adhuc catechumenus
hac me veste contexit. Dic igitur
apparitione mirabili dns in paupe
professus se ce vestitum. Alio tpe
du sa cet epus cu in festo quodam
ad ecclam tendet et pauperem
quemda nudum obvium habuisset ma
dauit archidyachono vt illum vesti
ret. Quiqz ille facere distulisset
vir dei suam tunicam illi dedit
qua solam sub cappa portaverat
et mox eu abire precepit. ipe aut
nudus sub cappa remansit. Quiqz
ignt archidyachonq epm ingrederet
vt ad solempnia celebranda predet.
no possum inquit vir sanctus nisi
pestitus fuerit pauper frus nudq
Hoc aut de seipo dicebat. qz sub
cappa nichil habebat et io ad mis
sam se paparare no poterat. Quiqz
archidiachonus nullum adce pau
perem reusaret. epus ait ihi
vestis huc deferatur et pauper
non deerit vestiendus. Tunc ille
compulsus ad forum accessit. et
quiqz argenteis vilem et curtam
tunicam emit et ad pedes epi ra
fremens fuerit. quam ille arripiens
clam vestivit. Hui vestis mani
re tm vsqz ad cubitum et longitudo
vsqz ad genua tendebatur. Dic igt
missam cum turus accessit. Dum
dum dicit globus igneus apparuit
sup caput eius ardens qua illi
fuisset eius ad pauperem caritas
qua se nudato eu vestierat. Dz
cum i cade missa predet et cor
pus dnicum eleuasset. na brachia
subtilia et nigra hebat manicas
lineis retro labentibus et defluenti
bus vsqz ad cubitum quo mediocrata
ia tunica pringebat remanserunt
eius brachia nuda. sz mox ab angelis
torques gemati et aurei sui
submissi quibus decentissime eius
brachia sunt opta. Dns
petrus thelonearius du solus ad
theloneum iret qda naufragus
frus est ei obvius et vt sui miserere
orauit. At ille novum quod ferebat
indumentum mox exuit. illiqz domum
rogans vt illud induceret ac portare
t. At ille statim posuit ad ven
dendum. Quiqz ia dictus petrus ad
domum redire. et vestimentum expo
situm videt ad vendendum contrista
tus e vehemeter et domum redieus
nichil omnino voluit manducare
sz ploraus et gemens talia rumi
nabat. Heu me miserum. quia
no sum habitus dignus vt mei
memoria hret egenus. Quiqz sic
anxius aliqntulum obdormisset
ecce quedam venire ad se de celis
aspexit cuq speciositas solus pulchri
tudinem excedebat et vestitus eat
vestimento quod naufragio dederat
dixitqz ad eum. Quid dne petre
ploras ille dixit. Diua domine
ex hys q largitus nobis pauperib
damus. illi vo quod arripuit i ma
los vsus conuertunt et expendunt
tibiqz inde no sentiunt. Tunc
dns dixit ei. Cognoscis hor vestim
quo induor. Ait dixit ei. Etia
dne. Et dns dixit ei. Ecce ego
vestior illo et gras tibi sup ago.

Exemplu

qz magno frigore afflgebat et
operuisse me. Iterq exercitatus dum
nā clemēciam dum attendēt horcq
apis dum sibi placet tm rōspicēt
omnia dare cepit et oibus i hor
opere consumptis et erogatis se
ipm vltimo vendi fecit et pnū
paupeibus distribuit. Ex quo tm
fratis est deo gratus vt sepe illi
tū hoc vestimēto appareret et eū
miraculis clarū ostendēt. De
Exēplum
ueribilis vir franciscus semel de
nouo iā recenter inductus obuiū
habuit quēdā militē generosum quēdē
sz paupē et male vestitum. Cui
paupertem pio miseratus affectu
illū primus se exuto vestiuit
vt simul geminū ipleret officiū
pietatis quo et nobilis viri vere
tunicam contegēt et pauperis hōis
penuriam releuaret. Nocte vero
sequēti tū se sopori dedisset pala
tū speciosum et magnū tū mili
taribus armis trutis xpi signaculo
insignitis clemencia sibi diuina mā
stratur vt miam militi egeno ex
hibitam mercede ītropabili osten
deret rōpensandam. Vū tū qēcē
tus cēnt illa oia. Sua fore militūcq
suorum supna fuit assertione rn
sum. Beatus egidius ex re
Exm
gia stirpe natus. Dum oia indigen
tibus daret. et quendā semel egē
tū ifirmū et nudum obuiū habuis
set illum vestiuit primus se nudato
Cum stratum vt induit illius ves
timēti ifirmitatem tū frigore pel
lens inuenit se pfecte sanatum.

De ope mie quod ē ifirmos
visitare Capitulū. Cxm

Nunc de eo ope misericor
die quod ē infirmos visi
tare restat aliquid dicā. qz dns
ait ex vo. Infirmus fui et visi
tastis me. Quis ei nō vlt
dum infirmus est visitari. Ergo
et ipē debes alios visitare. Ex
talibus ei opeibus caritas dei
nutrit auget et roborat. Vū
dicit emāsti vnū. Non te pigeat
visitare ifirmum. ex hoc ei in
dilcione firmaberis. Nā et ipē
dns legit infirmos aliqn visi
tasse et i ipa visitacione curasse
sicut i euangelis aliqua sunt ere
pla ibi a studiosis inquienda.
Sed et ego vnū ponā quod du
cem nouimus me a frib⁹
contigit audiusse. Fuit
Ex
i ordine nostro nouitq quidam
admirabilis puritatis firmiter
oia illa credens que a magro sibi
per tpa dicebātur. Cūqz magr et
aliqn pdicans offerentur se matria
diceret q si eum infirmari con
tingēt illum dns visitaret. Acci
dit elapsu tpis vt infirmitatem
incurreret. Hemoz igit magistralis
sme dnm firmit expectabat ihm
Dz tū pmo die egritudinis
nō venisset apud se ruminabat
quid causse existēt q dns nondū
venisset. Et dicebat intra se hodie
forte venire nō potuit alys ne
gocis ipeditus. Cūqz diebz plu
rimis expectaret et dns nō ve
niret et eū semp per via aliqua
excusaret. nec sua fides vacu
laret pius dns eius puritatis i
nocentia attendens. et fide ad eū
visitandū intrauit et iuxta eū sup
lectū resedit et ait ecce assum
fili quem dui expectasti. Quid
vis vt faciā tibi. vt curetis in
quit puer me o pie dne. Cui do
minus ait. Non vis fili ad me po
tius venire et oī tpe meū esse.
Volo inquit si vobis dne placet.
Patienter igitur dns sustine fili

mi. qz tali die benies ad me ad
et feliciter euenisse compriti est.
Quiqz dns abcessisset et puer ipe
negotio suo her omnia indicasset ea
die obnt quā pius cōsolator ihūs
eidem pdixit. Virgo etiam
regina mater dei legitur suos vi
sitasse deuotos et i infirmitate
confortasse. Nam dū virgo ve
nerabilis clara i egritudine illa in
cēt quae erat visitura ad prem lu
minū regina celestis maria ad eā
venit et qm dulcit eā allocuta est
et plenq consolata. Quidam
clericus vgini marie valde deuoti
cont dolorem quiz vulnerū filij
eā continue per her vba cōsolari
studebat eiqz dicebat. Gaude dei
genitrix sancta maria i maculata
Gaude ab angelo salutata.
Gaude dei genitrix nr pia Tu
sola mr inupta Te laudat dna
ois creatura. Dis go p nobis
pia interuentrix. Hic go dum
beisset ad mortem fortiter valde
languore correptus dū nimium
formidaret deuotorū suorū pia
consolatrix aduenit eiqz sic ait
alq Luy ~~carissime~~ fili tanto tiore
contuteris q mihi toties gaudiū
poptasti. Gaudeas go et tu
fili et ut eternaliter gaudeas
dem meritū. Oratiqz spm reddidit
i manū dne. Ecce et vir quidā
paup qui adeo deuotus dnē erat
q ex victū quē labore ma
nuū acqrebat. p illius amore pau
pibus erogabat et p seipso hostia
tim elemosinas querebat. Cuiqz
fuisset i firmatus ad mortē amici
lū sibi dne pribus adeē postebat
Ecce illi cōtinuo affuit. eiqz orāti
sic ait Veni dilecte mi fili vt
sicut pensi sic meritū pfruiaris
gaudijs paradisi. Cum hanc vocem
dum ex astantibus plures audisset
sancta illa aia carne ē soluta.
Dosin sup exēpla q plurima vbi
de imoralitate dixi. Sed hor Nota Exm
dnū referam grāte vbi multitu
do sororum aduenit et etiam oīm
sororum rex christus xpus. Cum
ei abbas sysoy speculū sororum
et vie suime contemplationis
i firmaret ad mortē et ei multi
astarent ex patribus resplendunt
tamq sol facies eius. Ille autē
dixit. Ecce abbas anthonius
ad me venit. Ite post paululum
aut. Ecce choros pphārū venit
Et iterū i refulsit facies eius vt
sol et ipe qi cū aliquibus loquebat
Dixerunt go ei frres. Cum quo lo
quis pr. Cui dixit eis. Angeli
venerunt ad me et ego rogabam eos
vt me dimittirent modicū pen
tē. Dicunt ei senes. Non i digres
pat pna. At ille dixit eis. Vere
nesciō me iuna adhuc pne huisse
Cuius cognouerunt omnes q pfectus
esset. Item tūc facies eius fuit
ē sicut sol. Et ipe dixit ad eos
ecce dns venit. Oratiqz ad eius
desideratum aspectū reddidit spm
Virgo si sic visitat suos xpus
qi sic bnissima mr eius. si sic
omnis sororum chorus quid mortales
facē deberent q et ipsi visitatoribus
indigent. Dū narrat Jeronimus
q qn aliqs fratrū infirmabatur
i heremo. omnes alij visitabant
eū et vnusqsqz illi ferebat quod
melius apud se habebat et illi vi
lius eē credebat. Contigit tū ali Exm
qn vt vnq ex fribus i firmus eēt
et cetis ignorantibus nullus eum
visitaret. Angelus go dei ad eū

benit et illi tam diu seruiunt quousq
eius fratres memores fratres ad loci
eius visitationis ipius gratia deisset
Sed mox adueientibus illis angeli
ab eo recessit Est igitur meritorius
fratrum officium fratrem visitare e
gritudinis exemplo triginta et cen
tenarii approbatum Deus suffi
cienter enarrauit qui sollicite bru
ta oia gressibilia volatilia et na
tatilia suos visitent pullos quandiu
se iuuare non possunt Deus possit
ad plenum exprimere quantam in cor
pore isto mortali de membro quoli
bet infirmo membra cetera curam
gerant Deus exprimat illis ubis
quanta de filijs carnalibus infirmitat
tye carnales patres et fratres visitan
di piter et iuuandi curam adhibeant
Verum longe maior est amor spiritalis
quam carnalis et naturalis Tanto
maior est colligatio mebrorum spiritalium
quam carnalium quanto maior est unitas
animorum quam corporum Ergo si tantam de
pullis suis brutis. tantam de filijs
carnalibus volia et tantam de me
bris infirmis curam gerant cet mebr
considera pspicaciter quid sit fratribus
spiritualibus faciendum Nam
pt her brissimus vir franciscus
a spiritu sancto qui erat imbutus
et doctus sua dicit in regula quam
iuxta pfectionem euangelicam constat
spiritu sancto dictante formatam. si quis
fratrum in infirmitate cadeit alij
fratres debent ei seruire sicut vel
lent sibi seruiri Nec si mater
diligit filium suum carnalem quanto
diligentius ac feruentius debet
quis diligere et nutrire fratrem suum
spiritualem

De opere mie quod et raptrios
visitare Capitulum Septimum

Item mie de illo ope
mie restat videndum
et quod et illos visitare qui posin
sunt in raptu Nam ad hoc de
bent mouere duo. Primum est ne
documentum Secundum et sci
tum exemplum Dico quod motuum
primum est ne documentum Nam
virtus celestis seu solaris quan
tum rebus vnuisis existit nihil
inuisibilium relinquit. sed omnia
circuit. ita quod in visceribus tremo
bilia quoque figunt sicut corpora
metallorum et pnosorum lapidum
diuisorum Unde de sole dicitur
Ecclesiastici primo Oritur sol et occidit
et ad locum suum reuertitur gyrat per
meridiem/et flectitur ad aquilonem
Circuit quoque omnes visitat mundi
partes Nonne calor humorem
visitans soluit quem frigus con
gelauit et constrinxit Nonne
ecia apiuntur in vere quae clausa fue
runt in hyeme Nonne dies adue
niens flores apit quos nox clau
dit et stringit Liquia mais omnes
partes terre visitans circuit. quo
tum tira naliter sit sicca ni aquis
irrigaretur in puluerem vertetur
Virtus humana cordis in oia se
corporis mebra diffundit quibus
tribuit vitam et motum Lingua se
pe visitat dentem illum quem sen
tit ex fluxu reumatis impedim
Depe manus tactum et oculi vtri
pbantur asperum ad pedem cuppo
constructum Nam et ad passerem
captum multitudo concurrit vndi
quoque passerum ad omne illi auxilium
impendendum Quem si liberare
non pnt ipum tm ibidem nutriendo non
desinunt Dum et et quedam gna
pisciu quidem dum et sunt aliquem cap
tum sciunt illum posse sustinere

Druē vt foris extrahāt ipm dentibus
rapuit. fuit hic oīa natura docente
Nam grave est oī aīali īclusso violē
na detineri. pt quod fugiūt leones
ex antris aues ex caueis et cauīnis
est si graues fuerint nutrite melius
et gaudēter miro mō cantāt dum
fugiunt vt boetius dicit. Hic sub
scutella conclusus nō cessat vmq; cor
rodere sibi vita durante ita vt corro
dendo deficiat et deficiendo corrodat
Castanea si nō fissa et sū spiraculo
i igne detenta fuerit mox cū sonitu
foras salit. Ventris si fuit i terra
cōclusus vt foras exire nō possit
tam diu tram extulit donec aliquo
patefō foramine foras ~~exire nō~~
~~possit tam diu tram extulit~~ exit
Nec sēm naturā aliud credit ee
tremotus Quid etiā tonitruum
per nām aliud est nisi vētus i nube
conclusus qui vt foras exeat nubem
scindit et laterat. Quid sūt aliud
laterū torsiones nisi ventris foras pgre
dī nitens sz viā mīme ad exeundū
inuenīs. Unde hoīes sepe dolore
ītereunt si exire non possit. Ergo si
oīs creatura sic est et natura non
teneri sollicita. quid ē sentiendum
de illa creatura vque ē naturaliter
libera. Ergo si teneatur violenta
magna est illi pena. et iō visitatoīb;
tles cōsolari ē magna mīa sūma
elemosina deo plurimū accepta et
ab ipo qui misericordiā suscipit vice
cōsimili cōpensanda. qz qui hoc bn
ficū captiuis ipendit. idō ipe bn
ficium accipit si eū laqueari conti
gerit. Unde parabolice narratur
i fabulis q leo dū semel murem
captiuū a vinculis absoluisset. mus
licet paulus et nullius crederetur
ee virtutis bnficium sigillauit.
Quōdz postea accidisset q laqueum
leo incurreret continuo mox occurrit
leoni et laqueū dente rodens leo
nem a vinculis liberauit. Et vbi vt q
prius leoni nō valuit dens paulli
muris auxiliari potuit et effecit.
Unde hys vsibus fabula iam dicta
cōcludit. Tu qui sūma potes ne
despice pua potētem. Nam pdesse
potest si quis obēe nequit. capitulum
Qz visitandi et iuuandi sūt ~~infirmi~~
exemplo xpi et sōrum.
Capitulum C xcv.

Qd stū patet aliqualiter
ex natura q visitandi
et iuuandi sunt ~~infirmi~~ captiui nūr
xpi et sōrū sunt consequēt adhiben
da exempla. qz oīs xpi actio nīa
ē instructio. et dū xpus aliqd tant q
fecit. quod sit nobis faciendum ondit
sicut dicit gregorius. Legit iterū in
euangelio nycodemi q dū iudei
audissent q ioseph ab arimathia do
minū sepelisset. plurimū īdignati
sunt. cūqz capi fecerūt. ac i quoda
loco diligenter sigillato et signato
clauserunt post sabbatū illū ori
de cogitātes. Dz ipa nocte resur
rectionis ad eū visitandū ītrauit ihs
et facē eius a lacrimis tersit. os
culū illi dedit et suspensa domo i
quatuor angulis salius sigillis cum
ex carcere foras traxit et ad ppam
domū i arimathia duxit. Multos
sōrū xpus i carcē visitauit verbis
eos cōsolans et fīs. Unū tū hic
referre sufficiat e pluribus visita
tionē hanc carcerālem appbans.
Cū ei quida miles sūs noīe secundus
sōs faustinū et iouinū mediola
nū eos visitaturus i carcē accedēt
angelus eos ex carcē trahēs ad se
cundū exū conuocātē adduxit. Ded
tū inde secundus gaudens ex visio
ne sōrū reduxit ad ripā padi fluīs
anglius frenū equi ipius accipiens
sup aqua fluīs quasi p tra ītedēt

Exm

Exm

ipsum duxit ar usq; ~~ad tuscanam~~ tuscanam nec
tortonā adducens ad sēm marinū
i carcerem introduxit sed inde mon
tu angeli eriens duxit eū ā glus
ad curatem ascensem vbi sanctus
valoceius i carcere tenebat. Cūq;
ad eūm visitandum carcerē introisset
cū collac dnū saluatorem inuenit
quē ipō reuelante cognoscens ad eius
pedes prinus se pedes pieni. et cū tonis
affectibus adorauit. Cui dnūs air
Noli timere secunde. qr ego dnūs
deus tuus q̄ te de oibus malis eri
piam. Iunc elenans manibus bene
dixit ambobus et sic eis videntibus
celū ascendit. Quedam fuit fe
mina que viri sui solacio destituta i
bno tm grandebat filio quē habebat
quē tenerime diligebat. Cūq; qua
dā die filius raperetur et vinculis
ferreis arcaret illa amarissime fle
bat et dnam vgīnē mariam tm vas de
deuota erat i auxilium filii inuocabat
et vt sibi per eā redderetur attenti9
exorabat. Cūq; multiplicaret pces et
lacrimas dna pietatis ad carcerem
iuit et puerū a carcere traxit et ad
matrē redire mandauit. Quem
mater dum demisse vidit et modum
audisset sue liberationis gratias toto
posse studuit referre pnissime ihesu
gentrici marie. Refert ralyens
papa quda ciuis barinome vrbis
turca ānū dni M.cc.m ad sēm iacobū
vadens hor solum postulasse i cena
apli dicit ne vnq; ab hostibus rapēt.
Ad quā multum deo displicuit eo
q̄ salute aīe nō curata sola que
erat corporis postulauit totū per
contēm sibi venit qd perit. Vnde
ad sua reuertens a sarracenis est
captus. et sepe fuit p nūdinas
venditus semp tm cathene ābus
ligabatur miraculose soluebātur
Cū ar iā per xiij vices fuisset in
nundinis venditus et duplicibus
cēt cathenis astrictus apparuit illi
iacobus aplus i carcē dicēs illi
Dnū i cena mea consistens nichil
p salute aīe postulasti io i hor pi
cula incidisti. sed quia prius i omp̄
deus misit me vt liberarē te.
Statimq; ruptis cathenis vnū ca
thene aliquā prem portans per
terras sarracenor pgebat et
cunctis eū videntibus et stupentibz
ad ppia festinabat. Cū ei aliqs
eum capere volebat visa cathena
tritus statim fugebat. Cum per
deserta et gradientē leones et
ferre vellent i eū surgē mox illis
ostensa cathena de sola videbāt
fuga confidē. quē nullo ipedire va
lente letus ē reuersus ad ppria.
Vir quidam dū ppt cuiusdam exor
tionē peruine i vinculis teneret
magdalene sp auxilium inuocabat
Et ecce nocte quada quedā mlier
speciosa i carcē illi apparuit que
vincula eius frangens et ostia pa
refaciens sibi vt inde fugeret im
peraut. Qui solutū se videns a
vinculis primus inde fugit. Dñs
leonardus tanta curia regis fran
cie gram ē assecutus. vt omnes
carceratos quos visitabat ptinga
vinculis absolueret. Nam et a deo
ppt hor speciali hanc gratiā huit
et i hor maxime miraculis mun
do claruit. Ad inuocationē nempe
nois eius aperiebant carceres. vi
cula rupebantur. cathene cadebāt
vltro patebant claustra vt liberi
q̄ tenebantur abrederet. Nam
et quosdam maximū hor audit
q̄ videlicet quēdam fortibus foris
astrictū. et i profundissima turre q̄
sub tira sepultum se inuocatem ab
traxit et cunctis de domo vden
tibus nec aliquid dicē audentibus

Exemplum

Exemplum

Exemplum

eũ foras adducer · liberũq; abire
mandauit ¶ Fuit et alius quidam q̃
ob eius reuerentiã ipius visitauerat
limina et reuerebatur ad ꝓpria
Cum a milite quodã raptus in
quadã turri ẽ cõpeditus Sed sanctus
leonardus ab eo sepius inuocatus
militi ꝓmisit semel et iterũ i somp
nis admonuit vt suũ deuotum
absolueret et liberũ abire ꝓmitteret
Cũq; ille monita hmoi nõ curaret
sanctus leonardus venit i carcerem
et educens eũ turri raptim turri
tũ maxima sui parte subiuit ita q̃
miles fratris cruribus dux euasit
reseruatus vt miraculi testis ẽt
Gudolcus de sco germano false
accusatus q̃ veneno interemerat quẽ
dam virũ a patre raptus et gimissi
mis vinculis aggrauatus i quadam
fur turri reclusus At ipe innocentiam
suam et causam cõmisit beato fran
cisco patrimonio defendendã Potestas
tertio cogitãte qualiter crimis obiecti
confessionẽ ab eo posset elicere non
competentis q̃ p tormentorũ penas
id faciendũ fore existimabat · Mor
tuo tertio dum deberet ad cruciatus
adduci · bti francisci pnia extitit
visitatus · et luminis imensi fulgore
usq; mane circũdatus Ex quo aĩo
confortatus et gaudio fiduciaq; re
plenus · spem euasionis firmã accepit
Cũq; mane aduenerẽt tortores et eductũ
de carcere virũ eculeo suspendere
sup eũ ferre pondera cumulantes
plurices depositur et iterũ eleuat
vt dum pene pena sucre dẽt citius
ad confessionem criminis adtraheret
At ille letus facie semp stans nulla
mestitiã ꝓtendebat i vultu Deinde
sub ipo sucrensus z magnus ignis
et licet rapiat dependẽt ad tiram
nullus tn est i eo capillus adustus
Iandẽ bullientis oleo ꝓfusus oia

patroni cui se cõmiserat auxilio supe
rauit · sicq; dimissus liber et sanus
abiessit Residente i aplica sede dno
gregorio nono · quidã petrus de he
resi accusatus rome extitit detẽ
tus et raptus et de pontificis iã
diti mandato custodiendus ẽ tra
ditus epo tyburtino Cuẽ ille
sub pena capitis arripiẽs eũ com
pedibus alligauit · et obsiruo car
cẽ ne posset euadẽ vl effugere
claudi fecit · panẽ illi ꝓbens i pon
dere · et potulum i mensura Cũq;
ille ꝓbus multis et flentibus bea
tũ franciscum i auxiliũ inuocasset
cui obiecta omni heretica pũitate
adhuc vincti adheserat ipa nocte
festinantes sue circa crepusculum
beatus franciscus misericors eiusdem
ad eũ descendit i carcere · et illum
ex nomine suo vocans vt cito sur
get iperauit Cui quisnã esset
interrogans franciscum audiuit adẽ
Cũq; pnia viri sancti vincula cõ
fracta cõspicẽs reddisse et tabulas
carceris seris vltro psilientibus
apiri et iter planũ sibi ad exeũ
dum ꝓbere ex miraculo stupefactus
fugere nesciebat · sz ad ianuã alte
clamans custodes suos exciuit v
masos Cui cũ eũ adiuncti ab
solutũ epo nũciasset · postq; epus
firmũ audiuit ad carcerẽ deuotq;
accessit · et dei virtutẽ dum conspi
cit ibidem dnũ adorauit et vi
tula illa deferri coram papa et cardi
nalibus fecit Cui videntes qd
fuerat firmũ i suo sancto laudaue
runt vnanimiter deũ ¶ In massa
sancti petri cuidã militi debebat
quidã pecunie quantitatẽ pauperci
lus quidã homo Cũq; unde posset
ꝓsolue non haberet amore bti fran
cisci sui misereri supplicat et ora

Exm

Exm

bat. Apparuit miles pres obla
tus. et hominem in carcere obscuru
demergens vinculauit eundem
Nunc igitur aut liberet te franciscus
Verum paulo post affuit dei famu
et fracto carcere ruptisq; compedibus
illesum hominem reuocauit ad propria
Dei igitur fortitudo franciscum multi
tudine depandando superbum. et miseru
liberauit a vinculis et in magnitudine
dilectionis preuenia multitudo mirando mi
raculo commutauit. Albertus
de aurio cum in vinculis teneretur
iniuste. sua sancto francisco in no
cteam commendabat que specialiter
venerabatur affuit. Cuiq; in vigilia
sancti michaelis ob sancti reuerentia
quem dixisset sed virtutem suam multam
tribuisset egreno norte ipsa sancti
illi franciscus apparuit. Ad cuiq
egressum vincula de pedibus et
manibus eius ceciderunt. Sponte
aperta sunt ostia et prosiliens de
solario tabulis liber ad propria rap
tuus abcessit. In egipto dum
quidam dyaconus raptus fuisset
in carcere positus. apollonius ab
bas ad eum visitandum accessit
Cuiq; iudex illum aduexisset iniquus
et gratia visitandi apollonium
intrasse cognouit ipsum ibidem cum rap
tuo concluisit. Sed ipsa nocte pala
tium eius ruens et ex eius familia
plures occidens illum volente altis
simo preseruauit. At ipse ver
eunam fugiens romanus ad car
cerem venit et sanctos liberos
abire permisit. Nonne sancta anas
tasia sanctorum carceribus incumbat et
de facultatibus suis sacris ministrabat. Innumerabiles adhuc seruum
exemplis sed ad propandum intentum
hec parcia sufficiant.

Non solum sunt visitandi captiui
sed etiam adiuuandi et redimendi

Capitulum xv

Sed hic diligenter attendendum
de quibus captiuis non solum
sunt visitandi. sed etiam adiuuandi
Unde quidam fuit ultra mare episcopus
qui dum a romanis multi fuissent
capti ex persis non attendens quod
pagani essent. sed quod essent diuina
ymagine insignati licet quorans
sit aut ad eos. Dum deus nostrum
venit precores redimere o fres mei
talentis et argenteis non indigent
basis. sed exteri opa pietatis inqui
Unde oportet nos deo parere
et hos captiuos hys vasis redi
mere. Hys diis vniuersa ecclesiarum
vasa argentea comminuit et cap
tiuos redimens a romanis reduxit
ad propria eos fecit. Ad rex psa
rum dum audiuit licet paganus
existens miromodo venerantis est
fidem. Cum semel ab affricis
vt valerius dicit multi fuissent
capti ex romanis princeps exercitus
misit nuncios ad senatum vt re
dimerentur ex thesauro coi cap
tiui. Hiis cum senatus renuerent
facere que petebat ille romanus
romam venit et possessiones suas
cum rebus alys vendidit. ar pro
redemptione captiuorum vniuer
sa contradidit. Ergo si tanta
pietate ad captiuos potuit com
mouere paganus quid debuit et
debet facere oio xpianus. Nam
gondomarus rex gothorum cum
de romanis aliqui solempniter
triumphasset. et ex eis multa mi
lia occidisset. alios quoq; qui plures
captiuasset. pietate commotus non
solum quos habebat absoluit sed
alys illos quos tenebant pro
compauit. cuiq; thesaurus omnis
redemptio captiuorum fuit quos

omnes liberos abire p misit. Quiz
carthaginenses aliqn romā pe
cuniam direxissent. vt eoz omes
redimerentur captiui liberalitate
vsi romam eos sine pecunia red
diderunt. Ecce qnta cura extitit
paganis p captiuis a vitiis ab
soluendis. Vn sepe graui sunt
punit xpiam qui ad captiuos suos
hac pietate no sunt vsi: qd' pba
do refera hic exemplū vnū roma
nus historiis exaratū dignegz re
lictū posteris ad recolendum.

Qui tpe mauricii impatoris gar
ganus rex auarū multos repisset
ex romanis. i missis mauricius
ipator ad eū nūcios cū muneribz
misit illi supplicans p captiuis ne
eos ferro pimeret. Rubus vbiz
vir barbarus nūgatis petit vt
vellet dare vnū mimmisma pro
aia et omnes remittere ad sua
captiuos. Ad' dū mauricii dare
nollet medū nūmū p liberatione
tū liber. Quigz ipator aliq pem
tis dare nollet. ille vt erat vir
barbarus nimio furore succensus
omnes captiuos gladio occidens
ad ppia e reiisus. Sed neut eorū
her ipūne fecit. ille videlicet or
cidendo. hic aut no redimendo
Ita eodem ano romani cū filys gar
gani pliantes eos gz acriter de
bellantes cū filys gargani sep
tem milia reperunt ex auaris ipis
quor filys i fluuio suffocatis deo
captiuorum iteritu iudicando vin
dicate dic deū et bellum ex eade
causa p didit garganus vbi sclauoz
multitudine occisa a romanis a
uaroum sunt tria milia captiua
ta. Dic net mauricii q romanos re
dime nolut recessit ipūnis. Ita
postq captiui per eum redempti
non fuerunt. sed a regē barbaro
trucidati extiterunt vir qda hīti
mōrhus a regione pliarus per con
stantinopolim spata nuda a foro
vsqz ad eneā gladiatorū statuā
currens oibus nūciabat ipatoris
gladio occidendū. Ad' mauricii
audiens cepit rememorare delic
tū quod exercuerat i captiuos
et dolens nimis ad omes pitar
chales ecclias sub eius impeio con
stituas et ad monasteria here
morū pecunias. cereos et incē
sa vt p ea deuitarēt orare misit
Quigz nocte quada dormiret ad
portam eneā vidit i visu se stan
tem et ex caritate magni dei et
saluatoris nri ihū xpi ad se et po
pulum assistente vocem delapsam
audiuit dare mauricū. Et ca
pitetes eum iudicioū mistri pū
tauerūt iudex residente. Qui iudex
ait. Vbi pena p malis que egisti
an hic ani furuo vis tibi redde
Et mauricius tremes ait. Ma
ior oim dne et iudex iustissime
hic potius qm illic redde michi.
Tunc vox diuina dixit. et iussit
eum fore militi tradi cū vxore
et filys occidendū. Exercitatus mau
ricius a philippo pfore qsiuit qs
miles foras existit. Qui pfor ait
Vnū cognosco q ante modicum
tempus priuator ab exercitu desti
natus tuo cō tradiebat imperio
Iuuenis est temeriarius quidem
sz timidus. Tunc mauricii ait
Di timidus est hominda e profecto
Dequē dic a pribus heremi in
her vba p cplam mauricio e ūnsiū
Deus pcepta pma tua saluaut
aiam tuā et te cum scis stauer
cū omni familia tua sz ab im
pio cū ignominia cudes. hys au
ditis mauricius glificauit mag
nifice deum. Post hor foras in

nasit in perim et primo quinq filios
mauricij in eius oculis occidit mau
ricio crebrius pclamante Justus
es dne et rectum iudicium tuum Et
cum mater vnum de filijs fuisset
furata p eo filium ppriu morti
exponens mauricius facto au
dito nō annuit sz ppriu filium
regsiuit vt secum pitet morere
tur Dic igitur imperator p pcto
quod egerat tpaliter mortuus ne
legibus ecclesiar frus post filios
omnes et ipe occisus vitam non
pdidit sz mutauit Patet igit
quod passus sit q captiuos occidit
et quod qui eos redimere noluit
delinquit q sicut sui visitandi
sic etiam a potentibus redimendi
Unde non defuerunt viri sancti
qui p redemptione hominum
nō solū pecuniam tradiderunt
sed p liberatione eorum se etiam per
sonaliter ipenderunt Denicq
Exm. lis vir paulinus nolanus vrbis epc
sicut narrat gregorius dū tem
pore vandalorum fuisset depo
pulatus in pribus italie campania
multiq fuissent captiui deducti in
affricam ipe tunica que ad vsum
episcopatus habebat captiuis larg
tus est Cumq nam nichil haberet
quod pecuniam dare posset vi
dua die quadam adiuerit filium
suum in affricam captiuum ductum esse
phibuit atq a viro dei primum postu
lauit quo redimere eum posset Sed
vir dei quod illi daret nichil apud
se inueniens illi rūdit dicens Mu
lier quod tibi possim nil dare heo
sed memetipm tolle et tuum ser
uum esse pfitere atq vt filium possis
recipere me p illo in seruitutem
trade Cūq illa credet hoc per
illusionem nō per cū passionem
a viro dei platū fuisse verbum
vir dei vt erat eloquentissimus et
scienciarū studijs eruditus dubi
tāti fecit cum p suasit simulq
ad affricā cū eū pcesit Cūq
genero regis moranti illi mu
lier occurrerit filium suum supplex
expetit vt hunc vicariū loco
filij substituet Ille cū venusti
vultus hominem cē, quam arte nosset regnuit Cui vir do
mum ait Artem quidē aliquam
nesciō sz ortum exolet bn scio Deū
vir barbarus libenter accepit dū
eū peritum esse in tribus audiuit
Hunc ergo suscepit in seruum et vi
due reddidit filium Cūq ser
uus dni ortum exolet generis
sepe ortum ingrediens et cum
eo de pluribus loquens ipm virum
esse sapientem conspicens alijs
familiaribus derelictis repit cū
ortulano sepius colloquens. at illi
sermonibus delectari Die igitur
quadam secrete dno suo ait
Vide quid agas et regnum vanda
lorum qualiter disponendum sit
pinde qz rex tuus sub omni ce
leritate c mortuus Ad ille dū
audiuit regi rediuit Cui rex
Vellem et ipe hominem videre
Et ille dixit Virentes herbas
michi semp ad prandium referre
consuetus Hac igit cū portas
uerit qs sit agnosce poteris
Rex igit cū genero ad prandium
discubuit et paulinus more soli
to herbas virides delaturus ad
uenit Cūq rex hunc subito re
sperisset timuit et genero suo
secretum quod sibi pius celauerat
indicauit dicens Verum tu quod
audisti Nam in hac nocte in somp
no sedē cum me iudices vidi inter
quos hic sedebat et flagellum

quod ad tempus accepera eorum
in iudico tollebat. Deuitare igitur
iusnam sit qz ego hunc magni
meriti virum non populare ce sus
picor. Tunc gener regis secrete
paulinum assumpsit et qlusnam ecc
sollicite requirit. Cui vir dni
dixit. Verum sum tuus quem
p vidue filio suscepisti. Cui qzin
stanter quereret nomen qd mo ecc
sed quis in terra sua fuisset vir do
num conuersacionibus eius astrictus
se fuisse epm est restratus. Ad hoc
audiens valde pmiuit. atq hu
mili illi dixit. Vere a me quod
vis vt ad tram tuam cum magno mu
ne reuertaris. Cui vir dni ait.
Onus est quod michi ipendere bene
ficium potes vt captiuos omnes
cuiuslibet mee relaxes. Cum mox
cuncti in affinea requisiti cum milites
turribus frumentis omissis p satis
factione venerabilis viri omnes
laxati sunt. Ideqz frm est vt dum
vnus in captiuitate se traderet
milites a captiuitate liberarent.

Narrat idem gregorius q vir
venerabilis sanctulus q et oleum
multiplicauit et ex vno pane decem
diebus multitudinem hoim pauit qd
magis z admirandum ex ope pietatis
q de exteriuribus signis. Interea
quadam die captus a longobardis
quidam diaconus vinculis te
nebat in p primo occidendus. Ad
dum vir dni sanctulus petiisset
ad custodiam illum petit sibi dari
Cui illi dixerunt. Tibi quidem ad
custodiam eum damus hac condicio
ne adiecta vt si ipe euaserit
tu p eo morieris. Cuia condicio
ne vir dni libenter acceptauit.
et ipm ad custodiendum sub illo
pacto suscepit. Cui z nocte media
omnes longobardos dormire con
spicit excitauit illum dicens.
Surge et conatus fuge. liberat
te omnipotens deus. Iz p missionem
illius diaconus non immemor
dixit fugere pater no possum
qz si fugero p me sine dubio mo
rieris. Cui vir dni compulit ad
fugiendum dicens fuge velociter
qz in manu dei sum. nec aliud in
me fieri possunt q ille p miserit
Diaconus ergo fugit. et qui decep
tus in medio fidei suae remansit
fro ergo mane longobardi quem
dederat diaconum pereunt. Cui z
eum dicit aufugisse illi aiunt.
Dic ipe quid conueniat. Verum
aut dni constant aut dico. Cui
illi dixerunt. Bonus homo es. no
lumus te p cruciatos varios mori.
sed qua vis eligere tibi mortem.
Quibus vir dni ait. In manu
dei sum ea morte me occidite.
q me ipe occidi p miserit. Tunc
oibus placuit vt caput punirentur.
Iraz cognito q vir tam sancti de
beret occidi omnes illi congre
gati sunt longobardi. Vir igitur
dni deductus est in medium et ex
oibus viris fortibus fuit vnus
clericus de quo dubium nulli ecc q n
caput eius vno ictu absideret.
Iraz pbr venerandus inter ar
matos deductus ad sua primus
arma fugit ac licentiam parum
orandi petit. Cui dum concessis
sent orare ille ad tram prostratus
orauit. Cum cum paulo diutius
oraret hunc iterum fortior electus calce
pulsauit et vt genuflexo cer
uicem tederet iparuit. Quod cum
vir dni ferisset educta contra se
spata cernens hoc ubi tum pub
lice ferrum ptulisse. Sancte iohes

suscipe illam. Tunc carnifex
euaginatu gladium ceruens manu
brachium a nisu fortis in altu leua
uit sz deponere ipm no potuit. ac
repente obriguit in arcq; inflexi
bile mansit. Tunc omis longobar
dorum turba in laudis fauore con
fessa virtu dei mirari cepit et ve
nerari. Apparuit itaq; cuq; scira
tis cet qui carnifex brachiu in
acris alto ligasset. Igit postu
latus vt surgeret mox surrexit.
Postulatus vt brachiu carnifex
sibi sanaret negauit dicens. Ego
p eo nullo modo rogabo ne anterius
ni iuraueris q; cu hac manu xpia
nu hominem de cetero nullo modo occidz
Iurauit hoc ille pena cogente. Tuc
vir dei prepit dicens. Iam manu
depone. Qui statim manu depo
suit et gladiu remisit in vagina.
Omnes igit tante virtutis homiz
agnoscentes iumenta et boues q;
fuerant depdati certatim illi offerre
volebant. Dz oia vir dei respuit
et solos captiuos quos habebant
exercit. Hinc q; est vt gregorius
dicit vt dum vnus p vno in mor
te se dedit multos a morte liberauit
et quod erat faciendum magnum
exemplum posteris reliq.

De sepultura mortuis exhiben
da Capitulu .xcvi.

Nunc de illo ope misericor
die vltimo cet videndu
quod cet mortuos sepelire. Nam
hoc opus elemosine et mie esse
bonu. ac mortuis impendendum.
probant exempla viuoru cu effi
cacia miraculoru. ex a mortuoz
sororum. opacio angliecu. et approba
tio operu dominoru. Dico q; pro
bant hoc primo exempla viuorum
no solu fidelium. sed etia pa
ganorum. Unde cu iudei sar
cacem pagam omesq; tirarum
ppli sint interiri mortuos se
pelire. videt hoc quoda mo
prede ex instinctu naturie no
cois sed humane ignitu sz homo
cet animal mansuetu a natura
cuq; mansuetudo et pietas non
solum ad viuos sz extendi eos
debet ad mortuos. Nonne de
hoc ope sollicitu fuerunt omnes
patriarche. Nonne abrahe sara
mortua spelunca duplice pro
sepulchro vbi credit fuisse sepul
tus ada a filys multa compauit
pecunia. Nonne de egipto ad
hinc locum iacob se portari
mandauit vbi et portatus cum
magna pompa fuit. Nonne ioseph
in tira pmissionis sua ossa portari
voluit et mandauit. In hac ma
sunt in nua exempla. Nam quis
sufficienter exprimat quomo
tobias thobyas senior sollici
tus fuit sepelire mortuos. vt
nec p intenta sibi morte cessa
ret ab hoc ope magis deum ti
mens q; regem. In tu eni deo
placet hoc opus pietatis quod
sepeliendu scm marcum viues
adhuc ambrosius sz dormies
ductus fuit in spiritu sicut et
qdam alius epus de quo ista
dicit. ad sepeliendu martha
a xpo dormiens ductus est
Nemo exprimet quu et quot
sororum adhuc in carne viuentes
sibi an morte sepulchra parauerunt
Nonne hoc fecit iohanes ele
mosinarius. Nonne hoc fecit
vir dei bndictus. Nonne disci
pulus que amabat ihus et sa
nus et in omnibus sibi pari fo

ueam fecit in qua et huiens des
rendit. Nam hoc bonum opus existi
deoqz placere probant miracula
mortuorum sepulcris ostensa
Sanctus ei serbonius popu
lomesio episc huiens in sua certa
sibi sepulchrum parari fecit. Ut
dicit gregorius. Liqz ob longo
bardorum insaniam ad illam insulam
confugissent ad mortem illic be
nens suis clericis mandauit
dicens. In sepulchro meo quod
populemq michi pam me ponite
Cum tum dicerent quo illic corpq
tuum reducere possumus cum longo
bardos vbiqz discurrere d. sciamus
Ille dixit Reducite me secum et
nolite timere sz festine me sepe
lire curate. Cum qz illo mortuo cor
pus imposuissent nauim et populomum
illud ferrent miraculo deus ostend
dit sibi hoc opus ee gratum. Nam
illis naugantibus in mensa mensis plu
uia erupit nec tm in illo spacio
maris quod vij miliaribus pten
dit cum procellosa pluuia vndiq
descendit circa latera naus vna
gutta in ipam nauim no cecidit
Ex hoc qo lenti sunt sepelierqz
festine corpus epi primus rede
untes ad nauem. Hanc pluuiam
io deus venire voluit vt lon
gobardis per eam impedire p
culqz fugiens impedire sepulcri
ram non possent. Sanctus an
thonius abbas dum paulum mortuum
visitasset paulus post diuina col
loquia air eum. s. anthonium
Olim te frater in hysdeserto
hitare te sciebam et te michi
pximum fore. sed qz iam tempus
mee dormicionis aduenit tu a
dno missus es vt humo corpus
meum tegas et terram tre restituas
Quamobrem pgre qso ne sit
tibi molestum et defer michi
pallium quod tibi athanasius eps
dedit quo corpus meum inuolues
Tunc stupens anthonius qz ei
sic loquebatur de pallio ptinq
ad cellam pximam redit. pallium
tulit et sic reuertebat ad paulum
desiderans eum videre anqz deo
redderet spm. Dz cum adhuc tm
horarum spatium supesset vidit
ire caterias sanctorum et angelorum
niueo candore paulum fulgentem
in sublime conscendere. Tanqz in
ffinem suam cadens et sabulum
rapit supponens plorans et
vlulans sic aiebat. Cur me pau
le dimittis. Cur hospite insalu
tato recedis. Cere michi tam
tarde notus qz festine subtra
heris. Surgens qo tanta veloci
tate quod reliquum erat vie cu
curri qz volarem vt auis. Intz
speluncam ingrediens corpus inue
nit genibus coplicatis erecta
cerui. manibus ad celum leuatis
qz oraret deum. Cum igitur
adhuc viuere suspirans et ipe
orabat. Dz postqz nulla vt so
lebat suspiria pranctus audisset
in flebile eius osculum ruens
intellexit qz deum eram mortuus
praeret. Igitur corpore obuoli
to et foras portato psalmis
pius ex more canctis tristabat
anthonius qz sarculum q tram
fodere no habebat. Fluctuat
igit vario meris cpi plurima
volueus secum aiebat. Si ad mo
nasterium redeam quatridui
iter est. Si vero hic maneam nichil

ultra pficam Talia ego aio re-
nolucente ecce duo adueniẽt leones
Quibus primo aspectis timuit.
Sz rursus mentem ad deũ refe-
rens quasi columbas cernẽs ma-
sit intrepidus At illi in xẽ radani
attribuerũt et adulantibus illi
cũ raudis ad pedes sens se po
suerũt fortiter rugientes et quasi
suo mo plangentes Deinde no
prul reperũt tiram vl humum
effodẽ doner ad mensuram homis
pauc sepulchrũ Vrati qz cũ qsi
mercedem p ope postularent cum
motu aurũ rerum deuecta ad
authoniũ pretereũt. manus eius
pedes qz lingentes qi bũdictionẽ
ab eo postularẽt Tunc arthonius
gratias deo reddens qp mutra
qi alia se sentirent oranit et dixit
Da illis dne sicut nosti et ma
nu amens dedit licentiam vt ab iret
Quiqz abissent humeros sancto
corpori supposuit. et eoi fossa
deposito humo aperuit sicqz ad
quam cellam remeauit Dile ex
de maria egypciaca quam zozimas
psbr inuenit i heremo Quis pe
nitentiam diu audisset et ei aliqn
dnica sacramta dedisset tandem
post annum ad heremũ rediens
eam inuenit iam defuncta. Et scptũ
inuenit ibi i tra. Depili zozima
marie corpusculũ et redde terre
puluerem suũ et ora p me Quiqz
recogitaret quo illi ipenderet
officium sepulture cũ no hẽret quo
posset tiram effodẽ leo a deo missus
aduenit et mansuetũ se illi signis
ondit Quin zozimas ait Dra
her mlẽr mi mandat vt sepeliam
corpus eius. Sz ego cũ sim se
ex

ex

nec nr habeam instrumtũ terram
no possum effodere Tu ergo fac
foueam et ego eam sepeliam Chox
leo cepit tiram pedibus effodere
sedm humam corpis qntitatẽ fo
uea igit ppparata zozimas cor
pus vt moris est sepeliuit. et
leo ab eo vt agnus mansuetissimus
abcessit In iudea apl'o iuro
bo detollato discipuli corpore eo
de norte furato nauiq illud iposue
runt et sepulturam eius diuine
prudencie cõmiserũt. nauiqz sn
omni gubernaculo conscenderũt
Angelo igit dei duce i regno
ingo i galaciam puenerũt De
nauiqz deponentes corpus illud
sup grandem quemdam lapidem
posuerũt Cum mox velut cera
corpori cessit et ad modũ sarco
fagi se corpori adaptauit Dis
cipuli ergo ingressi ad lupam. sic ei
vocabat regina diuert ad eam
Dns ihs xpis mittit ad te
corpus apli sui vt quẽ nolunt
suscipe viuũ suspicias vl defunc
tum. Narrauerũt ei miracula
quo illic sine regimine aliquo ve
nissent et quo lapis durus cessis
set corpori sco locũ ab ea peten
tes vbi eũ congrue sepelierunt
Ar illa dum her audiuit i dolo
ad quemdam regem hyspanie cru
delissimũ misit vt eius cõsensũ
sup hoc optineant Ad quẽ dum
eos misisset cõtinuo eos cepit
et i arcũ carcerem poni fecit.
Quiqz ille ad pradiũ discumbe
ret anglius dni mox aduenit et arce
aperiẽs abire prepit Qd'rex
dum audiuit ad eos capiendos
mox milites misit. Qz dũ milites

insequentes quemdam pontem transiret
continuo rupto ponte submersi sunt
omnes in flumine. Per quod crudelis
dum tanta miracula audiuit timens
de facto penituit benigne rogans
vt ad se reduerent quod oia ab eo ad
libitum optinerent. Quas redierunt ad
eum et omia optinuerunt ad votum
nec non regem et ppl'm conuerterunt
ad christum. At lupa iam dicta audiens
hec et p discipulos redeuntes voluntati
regis ampiens quius nimium in corde
doleret ad eos locuta est in dolo dns
boues quos heo in tali mode accipite
et plaustro iugite corpusq; qd vti mihi
deferte et locum vbi volueritis fabricate
Dicebat hec fraudulenter regina. quia
credebat boues illos esse tauros indomitos
unde credebat quod iugo non posset
eo quod iuncti oia dissiparet corpus dei
rerent nec portarent. Quod non est con
alium contra dnm. nam illi non adtentes
lupe malicia ascenderunt in montem et
quemdam drachonem ex ore igne mit
tentem et in eos pcant irruentem.
cruce illi opposita per medium ventrem
scindunt. Facto etiam sup tauros sig
no crucis velut agni primus mansuef
runt. et eos iugentes ad plaustrum
corpus cum lapide sup quod illud posue
rant sine vllo remanere in medium
lupe palacium portauerunt. At illa hoc
videns et nimium stupens in xpm mox
credidit et oia que postulauerunt exhi
buit. ipsumq; palacium sancto iacobo in
ecclam dons magnifice dotauit eadem
Ecce quantis miraculis deus sepul
ture officium sibi fore gratum ondere.
Non igit mirum si suis mortuis sepul
turam exhibet xpianis cum exinde ei exhi
beat et paganis. Nam vt omittam tum
gnta pompa olim rom et adhuc sar
racenis petre et iudei suos tradidere
mortuos sepulture alexand rex mag
nus ille macedonum in cuius conspectu
silunt oia terra. sicut dicit primo cap
thabeorum primo. licet plenus vniuersis
diuitiis fuerit et innumera milia hoium

vt fera crudelis occidet ad mortuos
tum videtur hiusse viscera pietatis
Non solum suis sed hostibus in campo
emptis exhibei faciebat solliciter of
ficium sepulture. nec semel tum. sed
quotiens occurrerunt illi bellum. et fie
ret trucidatio hostium.

De exemplis ad horipm studium mortuorum
Capitulum Lxx vm

Secundo horipm parent per
exempla mortuorum sanctorum
qui ad sua sepulturam videntur expeti
congruum locum. Exm de inuentione
corpis pthomartyris stephani gama
lielis et nichodemi. Nam tpe honorii
principis dum psbiter lucianus in stratu
suo quiesceret sexta feria circa horam
noctis tertiam dum adhuc pene vi
gilaret tamq; in extasim mentis effusus
senex quemdam conspexit virum statura
pterum vestem decorum et palleo albo
vestitum in cuius summitatibus cruces au
ree illi videbant intexte et habebat
caligas in sup fine deauratas virgam
auream manu gestans virgam eum
tangens cum gamalielem se esse dixit
q paulum apostolum docuit. Deinde iter
alia sibi dixit Diligenter cum diligentia
patefiat tumulos nostros. quia inde
tenetur in loco despecto sepulti
temus. Ecce quantam curam habent
mortui de sepultura decenti. Non
non solum hoc illi dicens. Diligenter
semel apparuit sed cum negligens
videretur ter sup hoc illum admo
nuit et quasi esset iratus dicit terna
visus fuit. Legere totam hystoriam in le
genda. Cum eucharius a sancto
clemente instructus et baptizatus
sub nerone capite est truncatus.
Quia in quodam orto fuisset sepultus
sepe cuidam viro noie cratron digitus
est apparere per visum attentius mo
nens vt corpus suum leuaret et in
domo sua ppe pfectorum rabie se
pelienis occultaret. Qd cum ille fe
cisset ibi latuit corpus eius vsq;

ad tempora archadij et honorij pnci
pum Tunc ei scis antistes ambro
sius dno reuelante quesiuit inuenit
qz eius sanguinē ita recentē qi ipa
die fuisset effusus Caput aut eius
quod fuerat ab eo abscisum ita inte
grum et penitus icorruptum cū ca
pillis et barba inuenit vt videtur
eadem hora positū i sepulchro Tan
toqz ex eo odore pfusi sunt vt sua
uitatis odoris oim et aromatū oim
superaret Beato ambrosio mediola
nensi epo i ecia scorū naborie
et felicis orante factū est dispo
nente deo vt nec plene vigilaret
nec ex toto dormiret q apparuerūt ei
duo splendidi iuuenes collobio pal
lioqz vestiti caligis calciati secum
manibus extensis orantes Iraz deū
orauit antistes vt si demonū illusio
foret non illi vlterius apparerent sz
si veritas esset illud iterato videret
Vili ergo modo nocte secunda ia gal
lo cantante secū apparuerūt orantes
Iraz et tcia nocte nullatenus dormiēti
sz qi stupenti cū tcia sibi apparuē
psona q silis paulo aplo videbatur
sicut ex eius pictura ptepar Illis
ergo tacentibus aplus dixit Ecce sur
q tirena oia contempnentes mea
sicuti sunt monta quorū corpora
repies eo loco vbi oras et lenia in
ea quia indecenter sunt collocata
Quod ille cū fecisset vnduqz cōuo
catis epis licet a morte eorū corpora
recentia sunt inuenta muroqz odore
fragrantia qi ibi fuisset posita ipa
hora aromatibus tunctis plena Ite
igit qntā tuā et p scipis et sci
p sanctis pferunt vt sepulturā
suam et p conuenientibus sibi locis
Ergo no sunt contempnēdi sz dig
nis laudibus extollendi q i loco re
ligiosis sepulturas sibi eligunt nec
ab aliquo ipm corpus mortuū est
contempnēdū sz de sepultura ē solli
cite curandū Ma scis marcellinus
papa dū tormentorū timore ad honorē

ydoli duo grana thuris i thuribulo
posuisset i tm post fm inde doluit
vt cū ad martiriū inde ductus fuis
set i detestacione sceleris oibus
sub pena anathematis districte
mandauerit vt nullus corpus
suū tradēt sepulture sed relin
quetur canibus et auibus deuorā
dum Cumqz ia mortuus ēet nul
lusqz eū sepelire psumēt petrus
aplus apparuit marcello q illi in
papatum successerat dicens ad
eum Denare mi frater marcelle
me non sepelis Et ille aut Nōne
dnc est dne mi q sepultus fuisti
Cui aplus aut In successore meo
video me i sepulcrum Ad ille in
telligens dixit Dne mandauit
oibus ne quis sepeliret corpus eq
Cui aplus aut Dene fecit q se hu
miliauit Dz nōne scriptū est qz
oīs qui se humiliat exaltabit Tu
ei debuisti hoc attendē Vade go
et eū sepeli iuxta me

Commendat hoc opus officio an
gelorum Ma. C. xcix

Tercio ostendit hoc opus
cē bona ipa assistencia
angelorum cū et ipi asstiterūt offi
cio sepulture et inuenti sūt p se
ipos mortuos sepelisse Nam post
q agatha virgo clarissima post
dira varaqz tormenta duo reddi
dit animam et viri fideles corpus eq
aromatibus conditū sepeliuerūt
quidā iuuenis aspectu venustus
sericis vestibus indutus quē plus
q centū alij iuuenes pulcherri
mi seqbant qui nūqz a plus illis
visi sunt i pribus ad eius tumulū
venit et tabulam quandā marmo
reā ad caput virginis posuit mox
ab oculis cunctorū euanuit Erat
aut i ipa tabula ita scptū Men
tem scam spontaneā honorem
deo et patrie libeacione Et z

tricidi ami plus essent ita in eorum

vbi sensus Mentem sanctam habuit
spontaneam passioni se obtulit. ho
norem ipsi hor dedit. et patre libera
tionem inuenit. Hoc ci miraculo vndiq
diuulgato nō solum xpiani sed
iudei silr et pagani eius sepulchrum
venerari ceperunt. Virgo dei
amabilis karbeina i omni gente sua
rum clarissima cu post disputationem
famosam consumatam sua victoria
qua deu ee vnu demonstrauit p
bauit ipsi quod quinquaginta phos fide
les effecit cu a tyranno fuisset ca
pitali sua adiudicata ne remaneret
ad modicum i sepulcra corpus eius an
geli acceperunt et i monte synai
illud portauerunt. Iz quid hoc ad
miraris i angelis qn p sepiu hoc
aliqn fecit dns angelorum. Nam
cu apta sci hylarii filia maritum
vellet accipe pat eam virginitate
seruare cōmonuit et ea i hoc pro
posito cōfirmauit. Vna stabile ee
tenens timens ne aliqn ea penetret
p ea dnm exorauit attente vt sibi
ea assumet nec ea vltra viuere
permittet. Quc mox deus exaudiuit
et puella virginem ad se traxit qm
et ipsis manibus sepeliuit. Martha nobilissima femina ex regia
stirpe nata dni hospita cu venerat
i sortem bethania cu ad mortem
deo disponente demisset et circa eius
corpus exequie per clericos fierent
ipsis beato hieronimo epo i ecia
missam celebrati et post epla in
cathedra sua dormienti apparuit
eisq sic ait. Ihi dilecte hieronimi si
vis i plere qd olim hospiti mee mar
the promisisti. surge, quantocius
me seqre. Subito ambo caratone
venerunt et circa corpus marthe psal
lentes totu ambo officiu funeris
egerunt et corpus eius i sepulchro
suis manibus posuerunt. Verum
apud petragoricas vbi hieronimus
epus erat finitis cantibus diuis

Dyarhonus euangeliu plecturus
bnedictione exposcens epm exiti
uit. epus aut. Quare me fratres
tam velocit excitastis. Dns eni
ihus et ego ad sepulchra hospite
sue marthe me duxit quam simul
tradidimus sepulture. Velocit
ergo mittit illuc minctos q nobis
anulum aureu sil et cyrotecas
deferant q dedi seruanda sacrste
dum i tenderem sepulture. sz oblitus
fui fui recipe eas tam cito
excitatus a vobis. Missis itaqz
velocit nuciis oia vt epus dixerat
inuenerunt anulu portauerunt et vnam
ex cirotecis. qz sacrista alia
i testimoniu huius rei retinuit. Ad
rabar ergo btus hieronimus q cu ab ec
clesia post officiu sepulture rece
deret frater vnus ex illis nos in
sequens dubiu requisiuit qo noie
vocaretur. Cui dns non voce res
pondens codicem monstrauit illi
que tenebat manu aptu i quo
nihil aliud erat scriptu n versus
ille psalmi. In memoria eterna
iusta hospita mea martha. ab au
dione mala nō timebit. Cuiqz co
dicem hinc inde reuoluerit hinc
per totu libru inuenit vsiculu litis
aureis ee scriptu. Virgo si nō solu
sanctis et angelis sz ipe ee dns
vtroruqz dedignatus nō e agere
officiu sepulture. quis dedignari
audeat hoc ipm efficere et nō nemo
credit piu ee bonuqz existe quod
ille retetis dans exemplum effice
voluit per seipm q nō pt facere
aliquid n bonu. Cuiuerent igitur
homines donec viuunt tanctorum
exemplo sororu illic sepulturam
eligere vt se credant in eius ad
iuuari.

Vtru psit i cimiterio sepeliri
capitulu

Ad hic orit questio trahes

n

originem ex pmissis si aliquid pro (aliqz)
desse valeat ~~aliquis~~ si eorū corpora
anotrna i ecclesys seu cimiteris fue
rint tumulata Dz hanc questionē
sic soluit gregorius dicens. Cum
grandia pcta non deprimūt non
pdest i ecclesys sepeliri eo q corpo
pximi quotiens ad cadē sacra lo
ca conueniunt eorū recordantur
dum sepulchra respiciūt. sicqz p
eis ad dmm pces fundunt Nam
quos pcta grauia deprimūt nō eis
pdest vt absoluāt. sz ad maiorē
dampnationē i ecclesys tumulāt
quod ex pbant exempla q infeius
anotantur ¶ In sabinensi ecclia
qdā mlier olim fuit vt gregorius
dicit q carnis cōtinentiam quādam
habuit sz pcm lingue mme decli
nauit. Itaz defuncta qnz i ecclia z
posita adq; cēt sepulta Nocte
custos ecclie per visionē vidit qz
ante sacrū altare deducta pe
medū secabatur. pars igit vna re
mabatur ps aut altera pcius re
manebat intacta Cūqz mane
surgens hoc fratribus retulisset et lo
cū illis ostendē vellet ipa flame
combusto sic i marmoribus ate
altare apparuit ar si ipa iā dicta
feia corporeo ibi igne fuisset cre
mata Ergo quid illi valuit sacer
locus qn sic arsum ibidem est eius
corpus ¶ Valerius patricius
i ciuitate buxia dicit fuisse defun
tus. Huic maximo pcti lubrico
et leui eiusdem ciuitatis epus accep
to pro a suis loci i ecclia ad se
pultura exhibuit. sed ipa qua se
pultus est nocte beatus maxim vi
fausimus i ecclia cm q fuerat ille
sepultus custodi suo apparuit dns
Vade et dic epo vt piciat hic fe
tentes carnes quibus hic locum
dedit Qd si non fecit ipe die tri
cesima moriet. Cūqz ille timeret

her epo dicē et sed o amonitus
nerdū dicē auderet die tresima
tū sanus epus lectū ittrasset subi
ta morte defunctus z ¶ In ianue
si vrbe gregorio i hoc teste quda
defunctus ē noie valentinus bur
brigz lubricus et cunctis vanitan
bus occupatus. huic itaz corpus
ē i ecclia sancti spiri sepultū Nor
te ipa media i eadem ecclia facte
sunt voces ar sicqz foras per
violentia trahētur Custodes igit
concurrentes ad voces viderūt
tetetrimos duos spūs q illius
valentini iam dicti quada ligatu
ra pedes construxerant et eū ita
matem foras ecclia ptrahebant
Perterriti hac visione custodes ad
sua mox strata reūsi sunt Ma
ne aut facto sepulchrū aperiens
vbi positus fuit valentinus nō inue
nerit i tumulo corpsemus. sz eum
inuenerūt extra pectū ligatis ad
huc pedibz sicut fuerat foras
tractum Ex qua re dicit gregorius
collige pcte q hi qs grauia pcta
deprimūt dum i sacro se sepeli
ri facit. nō solum eos sac loca
nō liberat. sz ipa potius culpa te
meritatis eos accusant ¶ Narrat ei
idem gregorius q quda arcifex
rome fuit q cū mortuus fuisset
i ecclia sci ianuarij mrtis a cōiuge
sepultus ē ar nocte sequēti ex se
pulchro illius audiente custode eius
spūs clamare cepit ar dicē ardeo
ardeo Quz dm has voces emit
tēt custos ecclie indicauit vxori
Vxor aut eiusdē artis viros ad
tumulū misit vt diligēter inspice
rent quō corpus eius i tumulo sta
ret de quo tlia audiuisset Dum
qo sepulchrū eius aperuerūt vesti
menta eius intacta reperiūt que
nūc vsqz i testimonū i ecclia reser
uata sunt. sz corpus eius omno

Exemplū

Exm

nõ inuenerunt. ar si i eius sepulchro eodem positu non fuisset. Ex quare dicit gregorius colligendũ est qua bicione dampnata est eius aia cum caro aberrasse est pietra. Ergo inquit quid sacra loca male morientibus p suũ et nõ porrus eis obsunt dũ presumptionẽ priorib culpis adiunt.

Distinctio 13ª docet q̃ sit penitentibus ieunandum.

Dicto de elemosina dicendum est de ieunio. Ia.m q̃ si

Postq̃ de eleõsina dictũ est restat cõter de ieunio dicẽ quod ẽ tria ps pme. Verũ tẽ q̃ non oportet nimis i hõ laborare qr de abstinentia et sobrietate gule multa et bona et pulch̃ i libro de exemplis naturalib̃ me recolo posuisse. Et st tũ notandũ hic q̃ aliquid ẽ considerandum ex pte motiui aliquid ex pte modi. Sz et aliquid ex pte tpis congrui. Id ẽ considerare circa ieunium dẽm quid ad hoc moueat. qs i eo modo expediat. et quo tpe manducare oporteat. Et vt sit ieunium valeat ei deo gratũ hẽat causam i ducẽte modũ i intendendo seu comedendo aut ieunãdo limitatem et horã i ieunio ~~caucedente~~ condecentem. Restat igit p̃mo videre quid ad ieunium nos moueat seu mouere debeat. Ia sicut dicit i iob. In tria sine causa nichil fit. Et plato dicit q̃ nichil i tris fit cum legitima causa nõ p̃cesserit. Det q̃ ieunium nrm vt possit ẽ legitimũ et ceptũ deo gratũ vt omittã de alys hic duplicẽ cam. s. forẽlem vl exempla

rem et finalem seu mouentem vt sit ad ieunandum nos moueat exploriũ multiplicitas et ex ieunio precedens utilitas. Ytaq̃ primũ ad ieunandũ nos mouens ẽ exploriũ multiplicitas et diuersitas. Exempla ei sunt lumina diuertina et sydera diu ostendentia et specularter nobis repentina per qd ambulare debemus. Ille bonũ libr̃ scribit et veratem q̃ bonũ exemplũ ante se ponit. Ideo ei ad oia facienda necessaria sunt exempla vt nichil fiat. Vno nec fiei possit sine exemplari cã seu ydea q̃ nõ ẽ aliud q̃ facienda vl facienda rei forma exns puis i aia sdm qua opat artifex exempla. Ideus ei inerta sm am Aug. archam fabricaret extius si eius similitudinẽ vl ydeam nõ haberet interius. Dine exemplo q̃ opari velle ẽ sine visu colores velle discernẽ. sn audiri cantare et sine olfactu odores velle sentire. Decus ẽ eni q̃ i suis fris caret exemplis. Hoc ẽ ei ambulare sine via. et equitare per nuua et absq̃ stella maris obiurare p maria. Ergo vt nra ieunia sint rationabilia et p consequens deo placentia eorũ p̃mittamus exempla nos i hoc regulãtia. Nam p̃mũ exemplum nõ fallens sz perfectissime regulans ẽ illius q̃ dixit. Ego sum via. Et ego sũ ostiũ. Et ex m dedi vobis vt q̃ admodũ ego feci ita et vos faciatis. Ipse ei est exemplar de quo p̃cepit est moysi. Vide oia fac sdm exemplar quod tibi i monte ostratũ ẽ. Filius ei dei vt aug. ~~dei~~ ẽ ars et diuina plena oim rationũ viuentũ. Ergo dũ ieunas vm aspice ieunatem nõ p se sz p te. nõ vt sibi aliquid acq̃rat. aut carnẽ i nullo sibi rebellem domaret sz vt pestes

nras sanaret et quid nobis eet
faciendum onderet Ceuna sicut
gregorius dicit Omnis xpi actio
nra est instructio Exempla ere
iejunandi presserunt i prbus q
fuerunt monstrare etiam i exemplum
posteris dari sicut i moyse et helia
Unde dictu e per ysaiam Illuminat
tu mirabiliter a montibus etiam Nuqi no
bis istorum vl dierum nuo iejunant Lege exodum et primum librum
regum si horum vis nosse exemplum
Narrat et clemens i itinerario
suo q iejunans apostolus petrus olimus
erat et pane contentus nec vlr
aliquid requirebat i cibum Dz de
baptista iohane quid expedit dicere q
oies vita fuit a cibo iejuna contentus
hire locustis malaqz silvestria Dz
nonne oies illa etas primaria aii diluvii
in consumata vivebat tota die iejuna
sero boecio teste iejunium solues
glande oi tpe contenta · potuqz aque
et tm nobis corpore fuerunt maiores
carne saniores · viribus fortiores q
vita seu tpe longiores Vt q oia
boetius dicit eos qi fuisse beatos
sic aiens Felix nimirum por etas
contenta fidelibus armis sanli q
seva solebat iejunia solue glande
somnos dabat herba salubres
potusqz lubricus amnis Et addit
Utinam mo nra redium redire
mores tpa pristros Philon phus
magnusqz theologus natione iudeus
narrat q tribus suis religiosi he
breorum vir oibus renuntiantes mu
di rebus i locis solitariis habitabant
psalmis oi tpe vacantes et vnus
horum vt dicit consuetudo erat non
gustare cibum aii solis occasum.
Cuorum p tres dies aliq cibum
no sumebant sz retis tm diebus.
q medebant et a vino et ab humanis
sanguine oi tpe abstinentes sup tra
iacebant Erat autem eorum cibus pa
nis · sal et ysopus · sed aqua erat
oibus potus Unde homq mochor
maximus vt refert cassiodorus
mirus virtutibus clarus et i paribus
reverendus · qui e egiptus relicto
a pentibus paulus · dedit oia sua
pauperibus · studiosi ee frm phi est
mans ihesu xpi imitantes exemplum
no solum se expoliare pecunie sz
etiam voluit dispensare medicie.
Q ei virtutes oim zelabat · et ad
se trahebat q q boni i alys atten
debat · Hinc ei men insedebat et
ierat desiderium abstinencie pono
ris eratqz eius cibus panis tm et
sal potus aut aqua · sz prandi re
pius solis occasus Sepe tm p duos
dies et amplius sine cibo manebat
In tm vigilabat q orando noctes die
iugebat Et si somnus incum
beret stando paululum dormiebat.
et plerunqz i cra dormiebat et ia
cebat Narrat hystoria tripartita
q quida ex pribus noie por spa
bulans comedebat cibum aut ex
nen aie reputans volebat ne aia
carnis oblectamenta sentiret Cum
ad sem macharum quida meridie
venisset · et sitiens aqua vt bi
ber peteret vir dei aut fili suffi
ciat tibi umbra Zeni aut nunc re
cogita qnti i mari sur et i via q
caret har mia Nam et ego iam
p xx ti anos neqz pane nec aqua
neqz sompno saciatus sum · sed
semp pane i pondere manducam et
aquam i mensura bibi · et paulu
lum reclinatus pietibus somnum
capi Narrat eade historia tripartita
q fuit i egypto mochus quida iohā
nes noie · cui no mimus q ypheus
antiqs deus fuerat secreta revela
ut · eiqz donaut vt sanaret in
curabiles passiones a inimicis sua
oi tpe laudans deum i solitudine
stabat et comedes radices et her

bas aqua dum posset repire bibebat
Narrat historia eadem q̃ Dorotheus quie thebei hec erat vita vt
tondie lapides a mari colligit. oiqz
ano vna cellam cellam edificaret
et alitu no valens sibi construere
eam daret Noctibus q̃o faciebat
sportas vt tles pasceret Panis
sp cibus erat sex vnce panis. et
aqua potus. Hic a iuuentute sp sit
buit nec i senectute defecit. Hic
nuq̃ visus est i loco dormire. nuq̃
pedes p reque tetendisse. nuq̃ pro
voluntate dormisse n' q̃ntu natura
exigendo vl' comedendo sibi subtrahere
potuisset Hunc q̃o se sit omni tpe
affligens. quoda dixit Cur abba
sit pinis corpus Et ille ait Ad una
me occidit Moyses moribus i homi
cidys et maleficys famosus dina
tandem i spiratione conuersus fratres
vt pfectus Dz cu ppt fortitudinem
corporis fantasys libidinis moueret
multo domabat ieiunio corpus pa
ne solu comedens et mlta opus effi
ciens. Nam sex/p tota noctem
stans orabat. no sedens ad modicu
neqz iacens. neqz oculos claudens
nec tu hoc faciens sit subtrahere corpus
potuit quin eu nocturnis affligi co
tingit fantasys donec eu vir cuqda
sanctissimi oratio liberaret Anthonius
eruditissimus virtus origenis didimiq̃
discipulum cassiodorus refert a sua
iuuentute vsq̃ ad nouissimu vite
diem semp ieunasse et preter panem
azimu nuq̃ comedisse aliud Vene
rabilis vir franciscus nouissimis hys
tpibus attendens illud aplicu dictu
q̃ aut sunt xpi carne sua crucifixe
tut cu vicys et concupiscentys vt an
ma sua ferret i corpore tanta rigidita
te arebat brutales eius appetitus vt
vix vite necessaria admitteret Diffi
cile naqz dicebat fore carnes appe
titu satisfacere et eius desiderys no
parere Vt quod tondie cibaria
vix sanitatis tpe admittebat/admissa
vo. aut admixtione onerii destruebat
aut condimeti sapore admix
tione aque frigide vt plurimu red
debat insipidum De potu vini no
expedit dicere qm et i tpi ardore de
clinabat sufficientia potus aque.
Nuda humus vt frequentius lectus
erat lassato corpusculo et sepius
sedens lapide sub capite posito dor
miebat vna tm contectus tunica
vili in nuditate et frigore duo ser
uebat Ecce quoru sunt nobis mi
randa exempla Ecce abstinentie no
bis forma e copiose exposita q̃ si
fuit aliabus impssa non erut nobis
difficilia nra Nec indicetur incre
dibilia q̃ supeius sunt expssa. et
suis auctoribus reddutur auctentica
qz ipe fratre vidi et noui q̃ solum
panem assumebat i cibu no quale
cuqz sz illu tm que aly no curabat
Adu per vl' anos et vltra con
tentus est sola aqua. lectus eiq asse
res erat et lignu ad caput p terru
cali Adu et ducentas genuflectio
nes vt publice dicebat p diebus
singulis faciebat Alterame erat cor
pore robustus. colore vinulus et to
tus sanus. Vidi et alu fratrem que
habui et amicu nome taceo qz viuit
q̃ cu cet nimis prius i cibis a potu
aliqu i tm se suspendit vt p vl'
dies continuos no libet nec ex hoc
vt dicebat magna pena sustinuit.
De malis que fiut hoibus gula
Capitulu C'C'q

Sed hic volo q̃ parui pat//
tendat q̃ ieunare renuunt
et ventri comedendo deseruunt
q̃ mala incurrut Nam vt longas
hystorias sub cpendio quoda nar

Fr'm

R

re primi gulosiratis a paradiso primos
pulsos eiecit. Nonne habundancia
panis Sodomitis pri causa fuit
super quos sulphureus ignis veni
eos qui subiecerat. Nonne ego pri
galam esau primogenita vendidit
que redimere planctu no potuit
Nonne pharao rex egipti principe
pistor pinorum suspendi i continuo iussit.
Nonne nabuzardan princeps coqui
muros ihrlim destruxit Nonne rex
assuerus vasti reginam ir vina
repudiauit Nonne holoferne mero
nimis estuatem mlier trucidauit
Nonne filios isrl omnes qui estua
uerunt desiderio carnis furor diuinus
occidit Psalmista ad hur esse
coru erant i ore iporu et ira dei as
cendit sup eos Nam et filii iob
uni scissimi dit sil omis conuiuarent i
domo fris sui primogeniti venit
ventus a pte deserti et domus an
gulis conquassatis omnes occidit
Herodes ille tetrarcha famosus i
nalis du ferculis cet mensis et
uinis. temere puelle saltanti iura
uit et impie quod iurauit ipleuit
dum caput cohanis apuari fecit
Nonne absalon filius regis dauid
frem i continuo temulentu occidit
Nonne symon machabeus i continuo
a genero pemptus est. primo matha
beorum vino. Nonne loth q fuerat castus
i sodomis vinu ad incestu induxit
Nonne noe sris q diluuium liquoru
euasit vino deiectus femora de
nudauit filio maledixit et seruituti
ebrietas ca fuit. Ex hys exemplis
supeime iam exaratis manifeste arguit
q gula e hominis deiectiua. e honoris primogeniture expoliatiua. z ciui
tatu et hoim submersiua. e amicis
et amicitie repulsiua. et sanctorum et
uirorum fortium occisiua. est castimonie
submotiua. e seruituti i hoies in
ductiua. Inter quod dicit in
pubis. Noli regibus dare uinu
qz nullum secretu vbi regnat ebrie
tas Vn auctq de pluribus hys
malis dicit. Ebrietas auferet me
moriam. dissipat sensus. confundit
intellectu. libidinem concitat. seruitute causat. linguam inuoluit.
sanguinem infirmat et corrumpit. me
bra debilitat. minuit viram. et
utrusq hois scz corpis et anime
salute exterminat. Est q inuita
has auctoritates memorie ablatiua. sensus dissipatiua. intellectus
obtenebratiua. libidinis excitatiua. linguie inolutiua. sanguinis i
fectiua. mebrorum debilitatiua. vite
diminutiua. et totius salutis exter
minatiua. Unde et Jeronimus dicit
Dum luxuriat. puteus mortuus
est. sed qui iebriat iam sepultus
est. quia ebrietas si assimilatur sepulchru
e hois. Nam q hois sit submersi
ua et dicetur plenus i fra et eta
hor patet cotidiana experientia.
Nam et quida fuit i romania la
qui nocte dormire cu porcis inuentus
est. De utilitate ieuniij et
q ieuniu sit veneris restrictiu
Capitulum xl.

Secundum ad ieuniandu
mortuu est ipius ieuniij
fructus et utilitas. Valde e ei
utile ieuniare. Est ei gule seu ven
tris ac veneris restrictiu. est
uite corporalis prolongatiu. est de
monis expulsiu. e intellectus clarifi
catiu. est pene ipertiu. est
mirabiliu opum obtentiu. e infer
nalis pene declinatiu. e et spiritua
lis gre collatiu. q oia fac dicit
ieuniu p modu dispositiu et meri
tu caritatis adiuncti non p modum
effectiu. Dicamus p o q ieuniium
ob diuinu amore assumptu ner

Contempat gulã z ventrẽ stringit

Ipter aliquod tpale celebrãm ẽ ventis ꝗ
veneris restrictum et vanorũ oim
appetitũ terminatum. qz dum stringit
et consequent libidinem. Nam ob
hanc cãm dicebat aplus. Castigo
corpus meũ et in seruitutẽ redigo ne
cũ alijs pdicauerim ipe reprobus effi
ciar. Corpus ei natura seruus est
aie. sed merito culpe animã perdi
dit et illam sibi vsurpando in suo sit
Iusto ei dei iudicio frm est vt aia
q̃ fuerat dna ex natura fieret an
cilla ex culpa dn̄i sui superiorem cõ
tempsit et suo inferiori se sponte sub
misit. Et ipterea videtur aplus
dicere redigo. i. iterato carnẽ aie
subiico. que alias ex nã pbat illi fuisse
subiecta. Ergo gula frenata vel
ventre luxuria refrenatur. Constat
ei q̃ gula est ad luxuriã via et cã
Unde ysidorus dicit q̃ dũ gula pasci
luxuria euocatur. Et Iheronimus dicit
Adam dum esset in paradiso abstinuit
virgo fuit. sed dum gule seruiuit
corruptionem mox sensit. Et addit
Si sanctus aplus corpus suũ castigat
et in seruitutẽ redigit quo tu iu
uenculã in fervore iuuentutis posita
vino et dapidibus plena ee poteris de
castigare secura. Ergo gula ẽ quodã
mõ luxurie causa. qz in delicijs casti
tas perit. Sed constat q̃ cã remota
remouetur et effectus. quãe gula re
mota remouet seu superat luxuria
Liquitur sine virtute visua cũ visio
nis sit causa colores propiet oculus.
vl sine auditiua sonos propiet auditus
Liquitur sine motu cordis moueri pt
brachia seu manus. Liquit sine aia
moueri pt corpus. Liquit sine sole
pt ee radius. Sine mari fluuius
Sine fonte riuulus. Et sine radice
ramusculus. Ergo si pfecta subiciat
gula q̃ est libidinis ieunium netio fre
natur luxuria ex illa causata. Vt

quod in vicijs prima pugna ẽ cont
gulam. quia nisi gula frenetur plus
frustra cont̃ cetera vicia laboratur
Sicut sup̃ qzcũ mathi caplm dicit
vbi de temperantia agit plus facta
p gulam q̃ vitiorũ oim est causa
Ista igit quãdã attendens et patribz
Dum carnis molestijs quatitur vt
carnẽ in seruitutẽ redigat et carnis
ieunium extinguat magnus ieiunijs
carnis sup̃ ceteris attendebat. Cui
alius frater ab eo q̃reret quãe sit
corpus affligit rndit. Affligo affli
gente me. Frater et alius sanctus pat
qui ad corpus atterendũ aieq̃ subi
gendum sarculũ arene nõ modicũ
p deserta ferebat cõtinue sup̃ dorsũ
Cũq̃ ab eo quãdã quereret quãe sit
corpus attereret. ille air. Corpus
arridendentem me. Sanctus etiã hyla
rion sicut pleniꝰ dicit infra dũ carnis
rebellionem sentiret dicebat ad corpus
Ego te azelle cõtra me calcitrare
ordeo solo pascam fame affinã vt co
gites potius manducare q̃ laciniis
deseruire.

Q̃ ieunium. est sanitatis cõseruatiuũ
Q̃ apiritiuum. C. C. iij

Secundo ieunium ẽ sanitatis cõ
seruatiuũ. vitaq̃ plongatiuũ
si fuerit modeatũ et rationabiliter fac
tum. Nam dum per ieunia modera
ta abiciuntur supflua. et admittuntur
netia sola bene in stomacho decoquunt
et digeruntur. melius mẽbris in digẽ
bus distribuunt et nulla putredine nã
infiectur. qre sanitas habita cõseruat ꝗ
vita p consequens plongat Seneca.
Potest ira pudencia corpusculo hui
plongare vitam. si voluptatis potim
cohere. Ipsa contrarijs cõtrarijs sui
effectus. quãe sicut ẽ albedinis dis
gregare sic ẽ pei cõtinui nigredinis
congregare. Et sicut ẽ frigoris luti
constringi sic ẽ caloris illud dissoluẽ.
sicq̃ est in oibus cõtrarijs inuenire.

Ergo si nimius cibus seu nimium
paucus sunt ĩfra ꝓbabilĩ infirmita
tis sepe et mortis ē causa/ prius et
tpatis cibus salutē corporis causat q
vitam cū salute prolongat. Tullius
Di videas epulones velut opimos
boves sudoribus et stercoribus labo
rare intelliges eos qui quirunt volup
tatem ĩ cibis voluptatem nō assequi
sed pro delitiis hore vnū dicī tonū
spacio molestiam pati. Seneca. Ebrie
tas vnū horē hylaris insaniam longi
tpis tedio recōpensat. Unde narrat
ieronimus q̃ mlr ꝑ excessum frī po
dagrici. ad paupem mensam redacta
Nam apud fauenam olim quēdā rex
narrat fuisse q̃ ex rusticis ad regnū
fuerat assumptus. sicut de dyocletiano
dictū est. cui. q̃ cum cepisset deliciis
dri repentinas mutationes nā non
patiente et consuetudinē q̃ altera est
nā mutari non sustinente. ꝗmuter ĩ
firmatus ē. Quīq; curari medicamīe
nullo mō posset quēdā medicus ab eo
q̃ fuit cum conditionis an regnū exi
terit et quibus cibis fuerat assuetus
Quīq; ille se fuisse rusticū vndisset
cibis paupū se vsum fuisse nō diuti
ille dixit. Di sanari desideras vita
olim assuetam resumas. Id cū ille
fecisset optime curatus ē. Scolastica
narrat hystoria q̃ indecor religiosi
q̃ dicebāt assenex longissime vite erat
eo q̃ ꝑ parte viuebant. Narrat et ieo
nimus q̃ gymnosophiste egyptiorū qui
dicebantur nudi phī et eorū sacer
dotes tantū leguminibus crudis et po
mis utebantur ĩ cibum. et q̃ humore
superfluū q̃ gnātur ex cibis et causa
corruptionis existit victus paucitate
sicrabant sani diuq; viuebant. Nar
rat et didimus bragmanorum Dydas
telus ĩ epla quā magno illi alexan
dro rescripsit sic dicens. Nos brag
mani nullas magnē res turpes co

gitationes hēmus. vl' nullū hoīem
nobis secure tōpellimus eo q̃ vno
deo omnes creati sumus. et eodē
mō omnes nāscimur. eo q̃ pares
natura sumus. Ite nullas domus
edificamus. sz ĩ speluncis montū
habitamus vbi nullus sonus ventorū
audir pluuia vl' tonitruū nō timet
Ubi viuimus simul et morimur. eadē
speluncas ꝑ sepulchris hēmus. Item
nullas artes discimus quibus bene
pulchreq; loquamur. sz vt natura
docet sic simplicit loq̃mur. nec
vnq̃ loquendo mentimur. nec etiā
mltum. et statim post ĩusionem
tacemus. Item diuicias nō amamus
eo q̃ negat auaroū sitiri cupidi
tas sz pauptat quā amamus omīs
diuites sumus. Nam ille solus di
ues est q̃ contentus ē hys q̃ habet
Item it nos iudi nō sumus q̃ omīs
equales sumus. Nulla iudicia iter
nos hēmus q̃ nichil turpe agimus
ꝑ quod trahi ad iudicū dēcamus
Cū pua vitam et simplicē ducimus
nec vlla superflua sz tm vite necia
quirimus. Unde tira nūq; vomere
scindimus nichil seminamus nūq;
ꝑ mare naugamus. nūq; pisces
vel alia aialia capimus vl' nullam
aliā alimoniā q̃rimus q̃ illā q̃ spō
te mr oīm tira ꝑducit. Nec etiam
de ipsis paucis fructibus ventrem
replemus q̃ valde indicanū iconge
ni cē ventrē cibis extendē. Et quia
sic ꝑate viuimus semp die viuimus
sani sumus. nulla vnq̃ egritudine
laboramus quāc nec vllo medicorū
consilio indigemus. Item ꝑ frigore
nū q̃ ad ignē sedemus. nullos do
lores vnq̃ sentimus. nūq; corpū
desideria fatimus. sz ꝑ patienciam
oia toleramus. Item subitaneam
nūq; mortē patimur eo q̃ nūq; nē
superflua admittimus. Insuper fe
mine nre sunt sunt nature ornamēto

delitiis

Aplerumque sunt curari

contente eo q̃ nullis balneis nullis lo
conibus sine aquis mutari pt̃ opus nec
ymo si quis illud mure contendat fere
ne necesse est vt offendat Verū tu im
pator ī exercitus bellaq̃ris q̃ ī interiores
ī imicos quos pateris subiugare conten
dis Nos aut q̃ per abstinentiam ī teriu
res hostes. i. carnis appetitus subiicimus
nullos foris hostes hemus et omis vsq̃
ad senio viuimus brāmq̃ vitam cum
desiderio expectamus.

Q̃ ieunio ē demonū fugatiuum.
Capitulum xcv

Ferro ieunio vite factum
demonū ē fugatiuū Timet
ei demones abstinentes homines carneq̃
pfec domātes Ex.m de sēis aplis
qui cū demoniaci quēdam curare mime
potuissent q̃ sierūt a dno dicentes Dire
nos nō potuimus eici demonū Rubz
dns aut Hoc genus demoiorū non
eicit nisi oratione et ieunio Et hoc
magie verū est de spū fornicationis cū
temperatio. fortificatur ex cibis eo q̃ du
q̃ pascitur caro fortificatur et mor
libidinis concitatur dum cibis velut
oleo ignis iterius īflamat Ergo si
vis fornicationis spm expellere ieunio
et aspeitanibus carnem pme Nam spi
ra grams et fructibus plena sub austeri
lis pungentibus ab auiculis acris manz
tura. q̃ a spiritibus īmūdis et aeris eq
tura est aia cui caro a delicis elongata
asperam ducit vitam. Nam taxus pt̃
aspeitare pellis qua tegit a vulpe ti
metur. vnde nō audet vulpes cū eo
bellare eo q̃ sub corico aspero carnem
non possit dentibus ledere q̃ ne hī
ab eo diffugere. Vn sci olim q̃ volebat
ī se spm fornicationis extinguere inducebat
hanc taxi pellem quā appellabat noīe
coi melotem. Nōne mimice auiculē ī
condensa spinarū fugiūt ī petus ac
pitū predatorū Nōne et ī plantis
ab omni aeris tempestate medulla
tuta consistit. q̃ illi aspeitare cortices
et duricem lignū opponit Nōne ort
delicioli et vinee spinis vndiq̃ clau
dunt vt sint a bestis tuti reddantur

Hic et sub austeritate vite ab inferna
libus bestis ē tuta aia. viuit q̃ tuta
sub carne ieunia Ad hām ei videmus
q̃ an prandium minor ē calor carnis.
et post cibū et potū fortius ī calescit
Ex cibis ei calor crescit. et ex eorū
subtractione decrescit Nā hec est
causa quare hoīes post cibū sunt
leuiores cum videat q̃ deberent
ee grauiores pt̃ assumptū cibū qui g̃
uis est. q̃ calor confortatus ex cibis
gnat et multiplicat spus q̃ alleuiat
ipm corpus Quz manifestū ē q̃ ieu
no sicut dicit Ieronimus sanantur
pestes corporis. sicut oīōne pestes
mentis Caro ei et spus vt docet
apls sibi īuicē aduersantur. et ideo
dum caro debilitat aia roboratur et
malignus spus q̃ per carnē tempta
deiicitur et fugatur Ex.m de iudith
q̃ ieunans et orans nō solū holo
fernē principem caldeorū i. demonū
superborū cecidit. sz etiā omnē eius
dissipauit exercitum et fugauit Ai
ment igr demones hoīes abstinētes

Vnde de paulo simplice legitur q̃ Ex.m
cū quidam demoniacus ad eū cura
dus fuisset adductus et ille pro eo
orasset sed exauditus mox nō fuisset
duxit ad dnm paulus Ego dne nō
comedam ni hic homo an fuit sanatus
Et statim exiuit ab eo dyabolus nō
liberum incersuerus Ner ē multum
admirandum ~~[illegible]~~ hoc quia
ieunium dū ~~[illegible]~~ carnem macerat
aiam ī ceius fortificat et ī pinguat
sicut ī saporibus medus dū amarum
do minuit dulcedo p cōtrariū augmē
tat Ex.m de daniele et sociis eius
q̃ ieunantes et a cibo regio abstinētes
sola legumina manducantes aquāq̃
bibentes ceteris apparuerūt regius pue
ris pigmores et fortiores q̃ cibo re
gio vescebāt Dyabolus quo q̃ semper
adest et semp vite qrit dū carnem
qua nos pmit subiugatam p ieunium
cernit et aiam deuotioibus pinguē
ī tellegit dum vinci se cernit tercit q̃

prail fugit. Nam et lupus dyabolu
significatiuus loca ad prandendum pedan
dum declinat et refugit vbi ce forcissi
mum tanc sentit que se diuinc posse
diffidit. Non libenter ad bellandum
cum illo vadit a quo se superari aliqui
ce nouit. Vnde et beda dicit q dya
bolus non audet hominem de illo vlt
pro temptare de quo ab eo extitit su
peratus. Consueuerit ei hostiles
exercitus sepe ibi timere et fugere vbi
cernuit se sepius corruisse et aduer
sarium castra ex frequentatorio au
daciam arripuisse. Vnde narrat hysto
rie q graciamus ipator timebat ag
gredi bellum cum barbaris eo q cent
pluribus victoris liberter cleuqn. et
ex hoc nimis audaces effecti. Dic per
omnia demones fugiunt vbi se cor
ruisse sepe cernunt. quod maxime ibi con
tingit vbi ieiunius corruunt vitus car
nis cum q sepe auxilys victoriosus existit.
Vnde ysidorus de summo bono sic ait
Ieiunia mea sunt fortia valde tela
contra demonum temptamenta. eo q
cito per abstinentiam deuincitur. Et
ecce contra fortem ibi sua tela figuntur
vbi caborum habundantia ce cernunt.
Ex m. i libro iudicum de filys israel
q a filys beniamindis decem. ar
ex eis plurimi mortui et prostrati
dum tria oraissent et se ieiunio afflixis
sent bisiliter hostes aggressi pone
omnes i ore gladij hostiles cinei sunt
prostrati. Et ieiunium e amme
illuminatum. Ia m. cc vj

Quarto ieiunium aie ad
diuinas illuminationes dis
positum. Ex m de daniele q ieiuna
do et orando acquisiuit gratiam reuelatio
nis et oim sompniorum. Deinde b'nar
dus dicit se inter fratres et quercus
didisse que scriuit non legendo sz
orando et ieiunando. Et subdit
q tota biblia fuit sibi monstrata et
exposita. Illi fuerunt preces antiqui
qui pius lectas nescientes orando p
dicatores fuit sunt et doctores

Et nos et videmus ad sensum
q puerl melius discunt q senes
per minus. quia quo carnis appe
titus minus petulantiam sequitur et
lasciuit gratius sco oculus aie clarior
reddit et ad diuinas irradiationes
disponit amplius. Si ei vt tenet
supra contrarior contrarij sunt effectus cum
gto commessatio et ebrietas intellectum
obnubilent. sobrietas eum clarifi
cat. cum opposita illis et contraria exis
tat. Minorem probant auctoritates
multe tam sacrorum doctorum q philosophorum
Vnde cheomnus dicit. Vertil sur
intelligentiam obrium vt gmessatio
et ebrietas. Seneca. Copia caborum
intellectus subtilitatem impedit. Gallenus
Mente tra vt no potest multo cibo po
tuq referri vn ieonium. Venter
pinguis sensum tenuem gignit.
Ratio oim istorum bnae q dum
aia intendit hys q sunt corporis no
potest p tue intendere alys cum sit sim
plex. In ebrietate aut plus e quia
dum nimis fumus ex potu vini
resolutus capitis cerebrum ascendit
spus aialis semitas interclusit et
tellulam logisticam turbans vsum
impedit rois. Ob hanc causam
phi illi greci nobis suis litis tradide
runt esuam et potum ad hoc ce in
uentos vt vitam corporis no cor
rumpant. Et dicunt q qui nimis
eis utunt quo aplius vere pas
sunt rationalis sensu meris ob
tundunt. Per subtilitatem rois pro
bauerunt ex crasso et pingui ventre
subtilem sensum gignere no posse
eo q gule saturitas nimia aere
mentis obtundit et ingenium vile
reddit qre dicit non ad sanctita
tem cibis ce contendit brendum
Quinq no videmus ad sensum q
ebrietas carnis aere obnubilat
rois. Primo si multa sit ebrietas ra
tione ex toto subtrahit et homine

similem bruto reddit et facit. Cui
ei homo bruta sola ratione p̃cedat
dum illam q̃ntum ad vsum tollit
ebrietas per consequens brutis assimilat
Ros ei videmus hoies mente cap
tos et rationis vsu p̃uatos inferiores
i pluribus brutis ee. Nam et de
hoc ysidorus ait q̃ sit humana mente
ebrietas alienat vt homo vbi sit
vel quid faciat nesciat. Ex m de
loth q̃ dum mero nimis inebriatus
incestus et stupri flagitiū nō adiuit
Ergo si cōmessatio et ebrietas intellectum
obnubilat constat per cōtrariū intel
lectū clarificat. Vnde sicut de da
niele iam dixi dum a cibis periculo
nū se abstraxit intellectuam oīm
sompniorum arripuit. De hoc q̃
ysidorus sic ait. Per ieunia oc
culta secretorū celestiū reuelantur
ac diuina sacramenta operiūtur
q̃ sit daniel angelo reuelante mis
teriorū diuinorū occulta cognosce
merit q̃ ieunans se afflixit. Nam
et venerabilis vir sabinus dū ali
q̃n puer legens illu psalmū ablue me
mei dens. d'siculū. Asperges me
dne ysopo et mūdabor inuenisset nō
dbi sensum propter repit mane ie
junus nichilq̃ comedens dicens p̃ius
belle mori q̃ nō intelligere sensum
dbi. erat ei adhuc paganus. Cui
illi apparens angelus dixit. Quid
te sabine sic ieunans maceras.
Ecce apud deū gratiam inuenisti. Et
cū acceperis sacramentū baptisma
tis tui p̃cipies sensum dbi quia
lotus sacramentalibus aquis mue
randidior apparebis. Nūq̃ nō sū
et aliori viri orantes sil' et ieuna
res spm sōm partim arripuerūt
q̃ nō solum eorū inflammauit affectū
sz illuminauit i superiori intellectū
Nam et i ignē sup eos apparuit q̃ nō
solum calet sz etiā cuncta luceret
Nō i linguis apparuit q̃ sunt sen
monū sapiēciaū organa. Verbo
rū cordialiū expressiua. Vnde et dns
p̃dixerat ipis aplis dicens. Qui
sanctus quē mittet pr̃ i nomine
meo ille vos docebit oīa. Nūquid Exm
nō ieunando et abstinendo i tm
ē scūs anthonius illuminatus
q̃ mus mime ecc̃ lr̃atus sz laicus
vt eius sapiam phi mirarentur
Nam ad eum aliqui venientes maxi
me quida phi eius fama allecti vt
ab eo fidei nre posceret rationē
ipe tam subtilibus argumentis et ra
cionibus tam aptis veritatis nos hre fi
dem p̃bauit eisdem vt stupefacti
nullis vbis sibi valerent quitq̃
opponere. sz ab anthonio requirerent
vnde sibi cū sine lrīs ecc̃ tanta sa
pientia iee posset. Ille hiluare
eos volens q̃ suum ab eis vtrū sua
lrās p̃cedet. vl' lre sciam p̃cessisset
Cum phi sicut erat veritas respondere
runt sciam p̃cessisse lrās et ipas lrās
inuenisse. Ex qua rnsione conuincens
anthonius ait illis. Ergo absq̃ lrīs
possumus ee sapientes. et q̃ sensibus
ee iolumus lrās nō requirit. Cui phi
venerantes eius sapiam et doctrinā
edificati plurimū recesserūt ab eo.

Q. ieunium est venie impetrium
Capitulum. xx bn

Dicto ieunium ē venie im
petrium. Quia ei contraria
contrario curat. sz calida frigidis.
frigida calidis. sicca humidis. et
humida siccis. q̃ patet q̃ medicus su
mus q̃ ppr̃ carnis lasciuias priori
bus penas infligit. per cōtraria opera
illas pnr. et sicut ipe ppr̃ carnis
suauia p̃uocat ad iram ita et eōr
ppr̃ carnis opa aspera iuitat ad
veniam. Quare cū ieunium carnis
sit punitiuū rōstat q̃ ē diuine ira
cundie sedatiuū. et venie obtenta
tiuū si ppr̃ deū ad hunc finē fuit
celebratū. Dicit ei dnr anselmus

Non pt quis se elongare a terra
ni celo appiquando qz dū ab vna pte
se elongat altera pars illi opposite
ntio appiquat. Adeuia dum recedit
a parte meridie fit pximus aqlo
ni. et dum recedit a pte occiden
tali ntio appiquat orientali. et
sic cū deus magis qm celū oia con
tineat et includat nullus recedē
ab eo pt ni ei appiquando qz dum
fugis manū mie radis ntio sub
manu iustice. Et ecōtra si manū
iustice subtfugis manu clemēcie
te submittis. Vniuerse ei vie
domini mia et veritas. quarum
dum ab harū vna declinas alti
ntio appiquas. Ergo cū ieunium
diuine sit fugatiuū ire p cōtrariū
mie est ipetratiuū et veme. Vnde
sanctus ambrosius dicit qn nullū est
tā grue delictū qn abstinēcia nō pur
getur et nō extinguat elemosinis
Nōne dicetur egroto vt corpore
fiant sani. Galienus ait. Diuina
oim medicinarū est abstinēcia. qua
oim morborū materia ē repletio
numia. Ergo si spualiter curari de
sideras nōne est vt tibi dicta con
traria ponas. Vnde ambrosius tl'e
de hac materia dat exemplū qnē
sic debere facere peccatores seu spi
ritualiter egrotantes sicut fecerūt mu
lieres i luctu cadentes. Nā primo
luto sas et sordidas vestes temp
tant abstergere solis aquis. sed
si aduerterint qn aqua sola mūdari
nō possint addunt mollicē olei
acrimonia qz saponis. sic et tu
facias iquit ambrosius. Ad si
tam grue pcm cōmiseris vt non
solis fletibus abluat addē lacri
mis oleū mie. acrimonia qz ieun
ij. qua nullū est tā grue delictū
quod nō purget abstinēcia. et eleō
sinis non extinguatur. Ita et sancti
andreas dū p nicholao sene p
ces suas dnō lacrimosas offerret nec
tm adeo decens venia rusum acceuit
per dum orationi quinq dierū addidisset
deuisset veit ad eū vox de celo dns
Oportuisti andrea pro sene. sed
sicut te afflixisti ieunio se affligat
vt veniam mereat.

De ieunio ē ē mirabilū opū patratiuū. Ca. cxvi

Certo ieunium est mirabilū
opū patratiuū. Magna
dei sancti a deo ipetrat ieunando
Vnde legit qn beatus martinus ne
cessitate coactus et cōstrictus dum
ad valentinianū ipatorē veisset
vt ab eo quaddam postularet dū
ipator sciret quid petē vellet nec
illi petita qrēdē vellet canitori
bus distincte mandauit ne martinū
ad eum ire p mitteret. Martinus
qm repulsam plures passus cilicio
obuolutus cineresq conspersus p
ebdomadam vna se ieunio ma
cerauit. Deuo fro monēte se an
gelo ad palatium pperauit et nullo neq
ad ipatorem vsq pueit
Idque cū pceps venire cōspicit
uatus qn fuisset admissus cogita
uit nō illi assurgere nec ei postula
ta cōcedere. Sed mox sellam i qua se
debat dinus ihus iussit et panos
ipiales accipiēs pncipē martino
assurgere coegit. Imator qm dina
vrtute i miraculo tam stupendo dū
sensit viro venerabili assurrexit
et cōcitus illi obuia iuit. ipmq
amanue cōplectens aliqd peteret
aliquid illi vniuersa concessit. ac
plurima illi munera obtulit. sz
ipse eps nō accepit. Ecce qm
vnū modicū pius dare noluit plu
ma postmodū obtulit mutatq vir
tute p solus ieunantis. Hermanq
grue nobilissimus antiochorū natq
liberalibus artibus plurimū erudi
tus ac tm rome legibus iburus

tantā apud romanos ꝓtia est adep
tus vt ton burgundie fuerit a senatu
ꝓscriptus ac tandem ispirante deo i
antisiodorensem epism sit ꝓmotus
sz mox vt epus ferus fuit oia sua
paupeibus dedit. vxorē i sororē
muiur ac ānus xxx sic corpus
ieuniis et abstinencia macerauit.
vt nūq̃ panem frumēti nūq̃ vinū
nūq̃ legumen vl sal p sapore ac
cepit n q̃ i die tm resurrectionis
dnicq̃ natalis vino modico vtebat
Cemp ꝓ dum ad prandū accedebat
pmo cinerē plibabat deinde ordea
ceū tm pane sumebat. semp cū
ebrati ieunans nūq̃ ni ad vesp̄ū
manducabat. et ex hoc ē tā copio
sum munus ꝓtie adeptus vt ipe
tauit p facile orando q̃ q̃ petere
voluisset. Nā dū pro cōfutādis
heretics ad britaniam puenisset
semel accessisset ad mūgdā epi mo
numētū venisset cū de monumēto
voraui et quō se hēret plaude re
q̃sunt. At ille mox ei de sepulchro
rndens ait. Dulci rege p fruor
dei aduentū saluatoris experto. Et
ꝓmanus ait. Vale et ora p no
bis vt ad illam resurrectionē in
uicem occurrere mereamur. Cūq̃
dice alia ad tumulū rmgdā sui dis
cipuli puenisset q̃ i ipa via defuncti
est i britania eum sequēs iussit
eius tumulū aperi et iuxta illum
ad sedendū se ponens ex noie in
vocans q̃ facere requirit et si seni
adhuc miserare rupet. Cui mox ille
i tumulo assurrexit et oia sibi cō
stare sicuma dixit nec se velle ad
vitam hanc miseram reuocari rn
dit. Cūq̃ vir dni sibi i noie dni
dedisset licentiam vt dormiret i
sepulchro. mox ille capite inclinato
i dno requiuit. Cūq̃ i britania
puenisset et ibi fidem dni p̄dicas
set. Nec q̃q̃ britanie illi perin hos
pitū denegasset sicq̃ vir dei i
platea manet subditus regis re
gressus a pascuis dū accepta pre
benda sua a palatio remearet et
sem epm fame et frigore laborāte
aspicit cōpassione motus virū
dni ad ppia secū duxit et vnum
solū vitulum quē hēbat hoi dei et
socius occidi mandauit. Verum
consūmata cena vir dni omnia
ossa vituli manducari fecit colligi
et sup ea pellem cōponi. oroēq̃
pmissa vitulū reuocauit ad vitam
Quod et a vice de mortuo asi
no fecit quo vtebat p equo. Et cū
mane sequēs diei epus regi festi
nus occurrit. et cur sibi hospitū
denegauit ab eo petiit. iquirit
Cuius regē tantus nor inuasit q̃
sibi rndere nō potuit. Ad quē vir
dei ait. Fortis q̃ctro egredere
et tu nō sis dignus regire regi
num meliori te dereliquas. Ger
manus ꝓ cōdictibus nullis
sz admirantibus vnuisis illum
a regno expulit et subditū regē
constituit. qui diu regnauit in
regnū suis heredibus dereliquit
Cūq̃ ieuniū ē pene etne decli
natum. Capitulū xxiv

Si primo ieuniū ē etne
pene declinatum et per
q̃s ad celestem ꝓtiam ac gloriā
p̄ducitur. Celeste siquidem pmū
et infernale supplicium ex aduer
so sunt sequestra et a cōtrario sibi
opposita. Nonerunt ei post iudicium
n tm her duo loca. ita q̃ teste
doctore eximio augustino. oīs ho
erit i inferno q̃ supno nō fuit lo
catus i regno. Et sicut eqso q̃cūq̃
nō fuit in inferno proculdubio erit
i celo. Ergo si ieuniū liberat ab
i forno p q̃s hoies poit i celo.

Sed aut ieiunium liberat ab infernali supplicio colligitur ex suo contrario Contrariorum ei ut predictum est supra contrria sunt effectus quae cum caliditas sit in hoibus cau nigredinis. frigiditas illi opposita est causa albedinis. quae sicut in calidis regionibus fiunt hoies nigri ut patet in mauris sic in frigidis generantur per contrium albi ut in anglicis patet Ergo cum gula et abstinencia sint opposita conduisa si gula hoiem dampnat. ieiunium salvat et liberat. si ppter caritatem dei no ad humanam gloriam fiat. Unde ysidorus ita dicit / Dicit omnes virtutes aut edantatis vicio dissipat sic et omne ripiditates male abstinencia resecantur Et nae si gule vicio qui dampnat a dampnatione per ieiunium liberat Et addit ibi eua gelium ex m diuitis epulonis qui vicio gule est dampnatus sic dicens Fuit quidam homo habundancia epularum aedetis diuitis attendat supplicium cum tanta in inferno ire ignes erat copia quanta in mundo ei epularum fuerat copia. Nam quia inquit in hac vita esurire et sitire noluit propterea te flammas in inferno sitiens stilla tui aque petere nec accepit. Igit ex inferno adiuso qui famem et sitim hic portat fames illas derlinat etnas. et optinet glorias sempiternas. Legitur ei de sco bernardo qui aliqn dum esset in firmus ad diuinum iudicium fuit raptus vbi affuit ex adiuso diabolus eum de quotidiano modo insobrietatis accusans Cumque diuino dei data licentia esset ut aduersario rudet ille de nullo peccatis se excusans huiusmodi voce sibi ait Fateor me non esse dignum ut ppter meritum regnum debeam optinere celorum. sed dnus meus duplicem iure illud optinuit. s. iure prime hediitatis et meito passionis vnus modus dno meo sufficit Ad si altrum modum nam ex largitate sua tribuat no petro si me per eum hre spero. Adhec diabolus mox fugit diabolus et vir dei ad se rediens tantis se ieiunis et abstinencia de cetero maceraiut qui laudum aliqn qmedens pp butiro et oleum potans pp vino in nullo aducere eo qui palatum ex abstinencia nimia infectum et insipidum hiret. Unde et dicebat qui sola illi aqua sapere eo qui frigidam eam sentiret Nicholaus senex cum ia supmemoratum dum diuino mandato in pane et aqua sex mensibus ieiunaiut. et penas etnas effugere et ad pmia illa supna puenire Ergo si hec bona tanta ieiunium nobis fiant qis in stultus refugiet ieiunare. Nonne leone in firmitate incurrat si vna die sufficiente comedat per tres dies ieiunat Ergo tu ppter salutem hoies utrusqz p media die no poteris abstinere. Inteps est crudelissima bestia / de qua Isoninq dicit qui nuqm meoriam hit prede nqn pmit fame stratimqz ut comedeit oblimsit predandi artem Ad si homo faceret non stat post prandium de cena retrahere. nec de torpe ruiis cogitare Que est ei fera tam seua qui no vno ferculo sit contenta et cum sit alius potus ab aqua. Ergo si tu vis ieiunare salte bestias cogita / de mede / Nonne leo sancti iheronimi dum ad custodiendum asinum monstery onus accepisti qui missionis tota die stabat asino pascente ieiunus. serotina pbenda contentus quam se accepturum custodia completa credebat Nonne vsus sm florentini iux pceptum hoies dei omni die ieiunans custodiens oues stabat spe future pbende quam post custodiam consumpmata de manu flo

Ex m

venni arripiebat. Nonne tota die
camelus oneratus incedit amore pan
tos dattilorum quem se hire credit. Sepe
usque ad mediam diem ieiunat boues
aratum trahentes sed pascua pro
labore speranties. Sic ergo sic nobis
sic asini onera magna ferunt sine m
mure ieiunium portant quousque ad
speratam renam puenant. Ergo ni
miser homo ieiunare non potes qui
pro ieiunio puto quod pateris non quod
cuiz modum bonum sed regnum accepturus
es sempiternum. Quicquid non nobis hoies
predicres sepe abstinet et ieiunant
propaqua tristitia platura acquirat
Nam ut de multis taceam hoc unum
referam quo probare iterum meum
valeam. Monachus quidam fuit
quales hodie multi sunt qui sanctita
te magna similans se magnis ie
iunys affligebat. Cuiz ita ab oibus
heretur ut sanctus in abbate abeis est
electus. Cum ut mox ieiunio prul
pulso pingues capones comederet
requisitus cur vita pstina non teneret
rndit dns Deum recolo me seruasse
ieiunium ut venire ad festum quo
ia instante non est mi ultrius iam ie
iunandum. Ergo si ille causq con
siles sic se affligere pnt p festo
aut quomodo hoc tpali. quod faciendum
e p festo sempiternali. Sed nota hic
diligenter q ut ieiunium oia supra
dicta pficiat e p posse hoibus ex
colendum iuxta dominium domini tui
Unde de hoc ysidorus sic ait.
Ieiunium sil et elemosina in abstinen
dito ee amant ut solus deus in
spector cristat q merium rependat
qui ieiunat ut hoibus placeat
et iuxta sermone Dniu faties
suas exterminat ut appareant hoi
bus ieiunantes. sicut ypocrite fecerunt
ia suum pmium acceperunt. Item ut
Idem ysidorus dicit. Ieiunium est
cum alys opibus exercendum sanctis
qui ille meritorie abstinet ybatur a
cibis q pus recedit a vicys Ded q
pus abstinet a cibis anqm recedant a
vicys dyabolo siles sunt q mqm
quedens mala agit. Iraz corpozale
ieiunium oio est nullum et nichil
aut parum quedandum iuxta psalmi
patrimu si no assit illi spuale ie
iunium tu q quoddam pambulum Nuqm
aut dns p psalmum hoc e ieiunium
quod eligi homine p die affligere aiam
suam sed hoc est aut potius ieiunium
quod eligi solute fasciculos dep
mentes. i. iniquitates aiam aggra
uantes.

De modo comedendi i diebus ieiu
nioz Capm. xx.

Iso quod ad ieiunandum
monere nos debeat. vide
sedo restat qs i edendo modus ex
pediat. Et ad hoc intelligendum
breuiter est notandum q ad hoc est ie
iunium institutum ut dum corpori cibus
subtrahit aia spiritu seruire rogat
Dicto rum temperatia sili non est
faciendum ut i corpe libido dominetur
non ma corporis primatum Dn do
cuerunt antiqui phi et patres docent ex
ex sanctis q immoderata ieiunia ee
iter vitia reprimenda. sed moderata
et sobria ecnt vtutibus sociandia. eo
q omnis politica vtus consistat i
medio. sed vitia i extremis. Ut ro
pus hoc nem e moderatis ieiunys
edomandum ut sic viuat ut onus
pme portare valeat sed libidinem car
nali non seruat. Ma si nem cibum
asino subtraxeris onus ferre non
poterit sed sub one cuder i via. Si
aut vltra mensura dederis debita
lasciuens insolescit. Nam et de ani
petre scripsere phi et asserunt hoc ex
pti q temperata debeat diera nu
trire. qz si illi nimis dedis ipiguescit

et tamq̃ satur bomatus ad ma
nu nõ redit. sed p aera ponus
pagrus vadit si aur minus illide
bito dederis. sine necessariũ cibum
subtraxeris vires corporis p dit vt
postanem volare non possit. Ergo
doremur expeciencia ipa q tpata
debeat ee dicta. Nonne videmus
ad sensum q homines nimis pingues
nec pnt laborare nec bñ pedibus
pnt incedere. sed p oia pinguescen
tes amant iacere in gere. Ded et
si nimis modica fuerint dieta con
sumpta et viribus destituti non
pnt aliquid opari. Nam de cibus apib;
phi prestamur et rustici q nutrico
ni talium sur intent q si nimis
eis dimittitur de melle pinguescẽt
et renuunt laborare. sz si nimis pa
ru definent i vrute. Ex hys igitur
exemplis et alys q de hac materia
pnt dici, ncio concude argumento.
ex ipo rerũ fundamto deducto. et ipa
rerũ expeciencia approbata q i cibo
semp tenendũ e medium et dimitten
da extrema vt sic ampliat qd est
ncim q ex una pte repellatur su
pfluũ et ex alia diminuta. Plata
et nos i talibus docet q vt plus
dicit nuq̃ deficat i nimis nec ha
bundat i supfluus. Libus ei si
fuerit nimius du ab isito calore nõ
coquitur nec pfte digritur. pu
trescit i stomacho et magnoz fit
causa morborũ. si fuit ipo mori
vl auxilio medicine qũ cito foras
pulsus. sz si fuit nimis paucus
moc a calore cõsumit. et sic calor
du i quo agat nõ inuenit humidũ
radicale cõsumit i quo tõ vita cõ
sistit et eo ad extricam mortẽq; dis
ponit. Nam cibus vt cõstantinus
ait e sba cõuertibilis i substantia
corpis qua depdita restaurantur.
Calor aut nalis est istar ignis
q cõtinue agit semp q; aliquid con
tinuatione sua cõsumit. Unde i
lebete ad sensum videmus q a
qua q i eo cõsistit ar diminuitur
continue arripit ex calore ignis
i ea agẽtis ptes aliquas ex ea
resoluentis et i fumũ aereumq;
vertentis et ptes aliquas cõsumẽtis.
Vnde et cibus tam diu si
ignẽ stare posset q tõm aqua
ignis consumeret. et ea i fumea
natura verteret fumus ei ex lebe
te sup ignẽ posito consurgens nichil
aliud est q aqua vi caloris i aerẽ
resoluta. Unde et balnear manu
si fuit illi fumo apposita. Ergo
qz continue fit i corpore nro per
inatũ calorem consumpto. pe ri
boe facienda est restauratio vt
sit cibi ad depditũ quedã ppozio
qz cibus nimis modicus magnũ
depditũ repare nõ posset. Nũquid
dampnũ mille liberarũ mille solidi
reparent i solidum. Nũq; vas de
cem modios euacuati posset pari
ozibus euacuari ad plenũ. Ergo
iuxta mensura humoris depditi det
ee mensura restaurantis potui.
Vt nõ excedat supfluo nec de
ficiat diminuto. Qz nõ ad intel
ligentia pdictorũ q i cibo primo
pcedit et pambula e mastiratio
q sedm aurena e prima digestio
i iuxta q aly doctores dicunt. e
ad digestionem ppariato. sicut et
ciborũ decocto. Qo sequitur cibi
i loco digestionis recepto. vbi q
fit pfta decocto. et i liquorem
conuersio et puri ab impuro sepa
ro. et liquoris separati ad epar de
portato. Qo sequitur sic cibi tus
muitati p mebra singula distri
buto secdm vnuiscuq; indigentiam
Qo fit ad mebra cibi assilato

Sed primo fit cibi eiusdem i mẽ
bra i corpore et vnio ac p hor
dep̃dim restauratio Hia ista fit
dicus aie nutritiua q̃ a sup̃dictis
opibus nutr̃ dicit̃ Digestiua siue
cibi maturatiua · nutr̃ cõsiuua · nutr̃
imutatiua · nutr̃ distributiua · nutr̃
assimilatiua · nutr̃ p̃ i corpatiua et
restauratiua Cibus enim sic assumpt̃
et sit i membra cõuersus i
iuuenibus · corpus nutrit et augmẽ
tat · calorem iterius cõsumentem
temperat et frenat · dũ paululũ
illi p̃stat · sz i senibus ipm̃ calorẽ
confortat · In oibus autẽ deperdita
ipa restaurat et custodit ne facile
pereant Ad hec omnia nota q̃
cibus vt sanus sit det eẽ vniformis
ne sit i eadẽ massa varia et
diuisa assumat cibaria Quia sicut
dicit auicenna dũ vnus cibus digerit
alter corrumpit sicq̃ languores i
corpore gignant Ergo vt ad vnũ sit
dicẽ iuxta oim sententiam medicorũ
si cibus nimius fuerit a comedente
cõsumptus nam aggrauat · stoma
chum distendit et inflat · ructus et
tornones gignat · malos omnes hu
mores augmentat · nauseam et vomitũ
procurat · calorem naturalem extingu
it et suffocat · spasmũ et nerworũ
contractionem causat · ulcera simul
et scabiem et apostemata fieri p
curat · senium sit et mortẽ accelerat
contra quam per ciborũ multitudinem
se armabat ac se defendẽ credebat
Contra qui cibus nimis paucus sui
mit̃ natura debilitat / ac sensus
omnes ebetat / fluxũ capillorum
et calui cẽ generat / thysim et hydrop̃
procurat · corpus totũ attenuat et
desiccat eo q̃ humidũ radicale con
sumat · cuius consumptio mortẽ acce
lerat et peiores i corpore passiones
q̃ repletio causat Ergo si tanta ma
la fiant cibus superfluus · si tanta
fiant diminutus · cõstat q̃ mediocr̃
et moderatus medios sup̃
dictorũ opatur effectus · Vnde deper
dita repat · vtutẽ ne consumat
sanguinẽ augmẽtat · i calorẽ con
temperat ne humidũ radicale ta
cito consumat · Item ingenium acuit
vires ad opandum tribuit · sam
tatem custodit · et insuper dulces
sompnos induit Dz nota q̃ si
p̃ cibũ maior fuit fta restauratio
corpus minuitur sicut patet i senib̃
Ergo si medio mo fuerit restau
ratio vt equetur deperditis · corp̃ deperditis
i suo esse custodit sicut patz i iu
uenibus · Patz ctũ est q̃ alio modo
pascendi sunt iuuenes · et alio mo
senes · quia abstinentia cibi q̃ ẽ in
senibus facilis · difficilis ẽ iuuenib̃
valde pter calorẽ iterius cõsumẽ
tem Vnde ypocras dicit senes fa
cile ieunium ferunt · sz difficilius
iuuenes · sz pueri gratius oibus
Adam i senibus calor naturalis est
debilis sz i iuuenibus ẽ valde fortis
et io ad repssionem caloris et restau
rationẽ deperditi maior quantitas ci
bi est uenia iuuenibus q̃ hoibus se
nibus Est et eadẽ ratio q̃re mi
nor cibus ad digerendũ facilior
ẽ dandus q̃ esurientibus q̃ se cũ
rantibus · qz quies calorem naturẽ
debilitat · que extrinsecus moderata
existat Et nota q̃ oia sup̃dicta
det medicus aliarũ attendẽ dũ
iponit penitentibus ~~penitentibus~~ ie
iunare vt sciat cui magis cui ve
nium grauius sit ieunia fuerẽ qz
alys paribus plus sanissimus iu
uenis ieunãdo · q̃ senex · qz sibi
ẽ difficilius eo q̃ fortiorẽ calorẽ
iterius cõsumẽtem patiat Dz iterũ
nota q̃ cũ oibus sup̃dictis consi
derande sunt tpa · quia plus vno
tpe gignant ieunia q̃ alio tpe.

Et ideo tunc sunt magis satisfactoria quia pena quam magis grauant si fuerit certa quam si constaret quia lacticinia dicta indigere homines in hyeme quam faciant in estate. Unde de hoc quidam poeta ita dicit. Ventres in hiere et hyeme calidissimi sunt et sunt homines eo tempore somni longissimi. Adhuc hoc tempore plures obstructiones sunt dande. quia tunc est maior apertio et melior celebratur digestio cum fit totum contrarium in estate. Itaque licet concludere ex premissis quod ad hoc vt ieunia sint meritoria debent congrua hiis mensura considerata ieunantis fortitudine et etate et cibi qualitate et quantitate et ieunantis labore et quiete. et in super tria congruentia.

Ubi in ieunio sit modus. In quo tempore manducare expediat

Capitulum xxxj

Postquam visum est quid ad ieunandum mouere nos debeat. et quis in ieunio modus expediat. tunc videre restat quo tempore ieunare et manducare oportear.

Nota

Sicut habetur in collationibus patrum tribus modis violatur ieunium et minuitur vel perdit eius meritum dum ieunans non obtinet illud bonum ad quod obtinendum ieunium est institutum. Primo si eadem in edendo tempus statutum puenias. Secundo si lautas epulas et ferculata de lirata nimis parces. Tertio si nimis gulose ea quae parata sunt edas. Dicimus quod violatur ieunium vel saltem eius minuitur meritum. quia sicut non est sic pene debite solutum si quis comedat ante horam. Nam certissime constat ieunium ad hoc esse institutum vt per ipsum corpus domet et carnis ieunium frenentur vt sic eius superbia confringatur et spiritum seruire cogat. Ded si quis manducandi horam puenias carnis affectio remouetur quia nec corpus per ieunium domatur nec spiritus seruire apellitur sicque ieunii fructus subtrahitur vel saltem minuitur. Exemplum sumatur de quodam rege magno qui si habeat rebelle aliquod castrum vel aliquam ciuitatem volens eam sue subdere et reddere dicono frumentum et fructus vndique precidi mandat in gyro. Iubet etiam vineas amputari et arbores et fontium rapiri obturari vt victualibus vbi subtractis sponte redeat ad eius mandata et debito iugo colla subiciant vel inuitis. Sic nos consilia castris corporis nostri suo regi rebellare volentibus vel actualiter rebellantibus sunt superflua retrahenda et vix sunt illis victum necessaria danda vt corpus ipsum fame sicque laboras vana non appetat. spiritum non resistat sed se sponte illi subiciat. Nam turpe valde est et rationi ordini contrarium vt homo ieunans quod de ii non faciat. quod tam solliciti bruta seruant. quia sua sanitate maxime in illa ex ieunio declinat aliquod periculum temporale. homo vero periculum eternale illa nichil meretur vel nullum ex hoc assequitur premium. hoc vero assequitur maximum premium apud deum.

Nam vultur quantum fames cat ad venandum in certum tempus expectat semper quia mane vsque ad meridiem ieunium famem tolerat et post egrediens predam quirit qua se pascat. Ergo tu

diem mediam expectare et ieiunare no
potes ex gracia · quā tam sollicite a
nos expectat et natura Quod causa
hoc est qui sic ad cibū festinas Nam
leo si copiose vna die comedat postea
per tres dies famē patiēt poterit
Lupus etiā qui nos gulosum sic ātiat mlt
tu tū ieiunat et famē diuinus tole
rat · sepeq; ieiunium esu tire solut ad
vno manducans · et tu nec ieiunare pti
bsq; ad debitā horam et nec pane di
noq; contentus es sz reqris exqsita c
baria et delicate cortos multiplices
pisces ꝛc Herodiq; auis p̄dalis est
et pt̄ suā nobilitatem multū putridas
carnes edit · et qui nos fame mlta la
boret patient tū ieiunū tolerat et ex
pectat donec illi cōgruus cibus oc
currat Virgo qd ille obseruat pro
corporis sui salute aīe tue negligis
obseruare Ecce qd ille faciat p seruādo
bono peituo · tu nō potis face p bono
pmio acqrendo Nōne aranea stans
i tela tota die ieiuna expectat nec se
mouet donec occurrat ei musca · vl
alia sibi cōperens p̄da · Imo qd valde
etiā ē mirabile videt stare tota
hyeme nec aliquid mādicare sz se ēfir
quādā telam cōclude sicq; ieiunans
bsq; ad veris tpa pmane Tu qo nō
potes p media diem expectans ieiu
nare · Nōne glires stant tō hyeme
et nō comedunt · sz solo sompno pig
uestū · Dic et vir peitens si cōtem
plationis diuine sompno dormiret
famē corpois vix sentiret Exm de
maria magdalena venerabili ad modū
feia q pt̄ xpi amorē nō potens pan
budē aliquē hominē deserti denuisse
mt penetrauit vbi tota diuis vnis
et laudibus ītenta xxx cōtinue an
nis absq; cibo corporali pmansit · Per
moysen sic helias et ipe saluator et
dns nr absq; oi cibo corporali xl
continuis diebus ieiunātes exm ieiu
nandi et tempus cibi sumendi · debitū
expectandi posteris reliquerūt Ab
bas pyson cū die quadā diuine cōtem
plationis sompno obdormisset i me
mor cibi sic diem ad vesperum bsq;
pduxit Dū autē a discipulo suo vt
patrū cibi sumeret ītuaretur dixit
ad eū Nūq; nō hodie comedimus
fili Cui discipulus non pt̄ · Dixit
ad eū Si nō comedimus affer
vt manducemus Nōne turtures
aues castē fidem maritis nō solū
diuis sz etiā mortuis seruātes i
estate qrūt loca frigida capitans
amica et i hyemis stant i nidis
in nō ēcuntes nec vllū cibū qrētes
sz qui ēent mortue ieuine pmanētes
Sz et prūdines iueniunt i hyeme
i cōtanus arborū truncis quasi mor
tue nec toto frigoris tpe aliquid
manducant tempus vernū et cali
dū expectātes Dia ei tempq; hnt
et oia bona i tempore suo Virgo
solus homo ad cuiq; fructū suū cō
modū ē ieiunū institū tempus
nō potit cōgruū expectare ad e
dendum Quod gulosiores quid
de carnalibus nri tpis hoies in
ueneriūt vt ad refectoz corpis
media diem expectare nō possint
cū tū pres nri antiqui vt plurī
mū nūq; cibū sumpserūt an solis
ortū sum Non refert hystoria tri
partita q abbas anthoniq; semper po
tiores abstinēte modos iuciebat et
tāq; semp inpiebat vl inpiebat ali
q; inouabat Panis et sal eius
erat esca · potus vo erat aqua · sz
prādij tēpus erat solis ortū sus
tra tū q; sepe p plures dies oino
sine cibo manebat Non et rqsitq;
qdā alius sciis pater qui hora ci
bū sumēt Nūq; sol me mādūcāt
vidit Virgo si volumus pdere
ieiunij fructū cū de sui natura
debeat ē penitū et libidinis
corpis dormitū ac desideriorum
carnis frenatiuū tempq; cōgruū
ad comedendū ē expectandum
In ieiunio nō sunt grenda lauta
cibaria Tra. cc xij

Secundo violat ieiunium et minuit eius meritum si ieiunans minus laudabilia sibi parcit. Quia cum corpus non afflicitur sed potius consolatur dum bonum prandium expectatur et manducatur. Dicitur ei in sanctis martyribus considerando quod minuit vim flagelli. Sic et in ieiunantibus considerando expectantur quod minuit et enervat meritum celebrantis ieiunium. Eo quod ieiunii penas caro non sentiat quia mox pasci delicatis cibis expectat. Dum magnum gaudent quod magnam cenam expectant mane prandere non curant quod potius ieiunant ut sacro vacuo multa in cena prope valeant. Verum sic sacre non est ieiunare sed gule potius deservire. Unde de hoc sic Isidorus ait: Pereunt omnino ieiunia quod vero pensatur in vesperis repletione ciborum nec re putanda est abstinentia ubi ventris ingluvies fuit subsecuta. Quare autem de ieiunio non dicitur quod in vesperis delicias compensatur quia et tota die delicias ruminat quod in vesperis sibi delicias parat. Ergo si satisfacere deo volumus ieiunando non sunt ferculia nimium delicata paranda sed vilia quia famem auferat non libidinem incendant. Alias nam sic nutriat ut ad carnis scelera non producant. Quia quod carnem delicate nutriunt ea necessario quod carnis sunt et grunt. Nam ut dicit Isidorus et cena [illegible] et ipsa experientia docemur. Prima valde est vetus libido simul loco ira et vino. Eo quod in ordinatione membrorum ut renum genitalia ventri iungunt. Quare dum unum immoderate refitur alterum ad luxuriam provocatur. Ex confederatione quorum membrorum intelligenda est confederatio viciorum. Nulla enim est ad luxuriam vera via et luxurie et ira. Ira ut communis vix valeat quod delicate manducat. Ultima gulosi attenderet quo sic faciendo contra naturam peccent. Cum natura quod alias animalibus ora longa et lata contradidit. Hoc os punit contulit. Tre quod absurdius quam dare carnem fastidiosis delicatis que ora suo tactu reddit abhominanda et vinusa quod accipit pecunia in latrina cuncta commutans in stercora. Et propter dicit Seneca. Virtus sit tibi ex facili ne ut non accedas ad cibum propter explendam corporis voluptatem sed tantum ad temperandam necessitatem ut palatum tuum fames exciret non sapores. Etiam aut solus tibi panis bonus et sapidus fieret et licet furfureus aut grossus fuit frumentinum tamen et tenerrimum fames reddet. Vere non est amplius manducandum quam fames impera. Nam et propter hoc in cena Domini vite hominis panis et aqua. Denique panis ad omne condimentum est sal cum pane. Corpus ei ad modum asini calcitrans et omnes reuperere venientes herbis crudis et vilibus nutriendum est cibis. Sepeque ad terendum flagellum ut discat non lassatus deservire sed iugo Christi colla submittere. Nunquid non multi fuerunt pedes quod corpus hyis pasceret. Nam et quidam ex patribus cum per desertum iret quem dam vidit hominem nudum more bestie herbas tire pascentem. Fuerunt et alii duo patres dum per desertum irent ad quandam deo inspirante pervenire speluncam ubi quedam femina erat heremita quod xxxvi annis mihi commederat preter herbas. Maria cena egyptiaca tribus tantum pambus quod ad deserta tendens semper tulerat longo tempore fuit usa quibus consumpto herbis sustentabatur ad viam per triginta dimina. Magnus ille antho nius miraculis unde quoque famosus

semp habebat i pmptu hor studiu
ut corpus posset subiugare ptiu
ne forte victor victoq; fois iterato a
victis vincetur Ut ro inedie ar
digliariu i tm patiens fuit ut vix
credi ab aliquo posset Per noctabat
i oratione sepissime. edebat oi
tpe semel tm i die ita ut aliqu p
triduu sn cibo pmanens. quarta
tandem die cibum sumet Nec tm
sumebat delicata cibaria. no vina
potcia vl forcia sed eat content
pane et aqua. q fames valde sa
pida faciebat. Fames enim e opti
mu salsamentu ut plus cu ea sa
piat vilis cibus q sine fame gli
ber alius cibus condiciis optimis
speciebus Unde darius rex p sarci
du ab alexandro victus sedens
equo fugit sitiq; defecit. de equo
descendens i quadam pisina hu
mano sanguine repleta ob ad bibe
du imersit Cui unus ex militib
eius videns ait ad eum Quid est
mirie ipator quod bibis Ei ille
ait. Vn omni vita mea no bibi sic
dulciter Ad quor fuerit i obsidio
ne hierlm facta p titu quibz plus
sapuisset panis ordeaceus p tu
q tpe sue habundantie panis fru
mentinus cu optimis carnibus du
ret passim p tom urbem tormet fame.
et parentes filij; qz parentibus ca filiis
bum e fauribus traherent et ita i
ventre traiectu iteru ad fauces
violentia reuocarent mozeqz ranu
ta detestanda semel comesta et
euomita iteru manducarent Ergo
ut supeiora redeam no delicatis sz
asperis e corpus nutriendu ne dim
nu exurgat a se iugu Vn venera
bilis vir transiens delicata cibaria
nimis qz condita cineribus deuasta
bat et aqua Ds est dei hylarion
sacro vilissimo coopertus basta soli
tudine fruebatur edens tm vo bis
caricas i die post solis occasum
Et ne corpus suu lasciuis con
sentiret pectus sepe pugnis fe
riebat dicens Ego te aselle sic
fame et sit affligam. sic frigore
et vigilis atteram ut no audeas
calcibus repugare. Non ei pisciibus
vl carne te pascam. sed ordeo tm
alam paleis qz coficiam ut cibu
ponam coqites q pcta Dic go her
baru suctis et raricis vado valde
pauris post ieunniu tum quq
dierum deficientem aiam sustin
tabat orans insup frequt et psal
lens ar tra rastro effodiens ut
sic laborem laboz ieunij opis ag
gravaret Et quid ista miram i
hoibus scis q sepe iuenim q i bestie
et iumenis Nonne serpens sua a deo
datam maledictione seu
uant ita ut eius cibis sit tre pul
uis Dic ei dns du ei maledicit
dicit genesis primo Super pectus
tuu gradieris et tram comedes
dibus diebus vite tue Ergo si ser
pens aial venenosu sic observat
qd deus ei i posuit. quare sic ho
a sibi i posita maledictione recedens
delicias conquirit. Dic ei dictu est
hoi genesis primo. In sudore non
i dulcore vel requie vultus tui
vescieris pane tuo. no carne vel
pisce vt. s. q per gula offenderat
p abstinetia emendaret quod egi
rat et sic sui pena teneret auctori
em Et quid miraris si pane et
aqua debes ce contentus q petro
totus es plenus qn Daniel ille sci
sphera tam altus et i caldeorum
regno tum iriuus nec panem ad suf
ficiciam edit sz se legumimbus
pascit Nunquid no fecistis pa
nis sodomoz prim fuit. Di tm
no credis salte ezechielis vbis sic

dicentis crede Ner fuit iniqui
tas sodomorum superbia saturitas
panis et otium Quod exponens
Isidorus ita dicit Panem sodo
mite immodeate sumentes in turpi
tudines defluxere flagitiorum
atque inde meruerunt comitante
superbia celestibus adiuri intendere
ex quo modo non tenuerunt edacitatem
Ergo si tanta libidinem poterit
intendere soli panes. quid facient
panes pisces et carnes Ita o homo
attende unde fruis sic et pane
habundantia repurabis Quia mus
sicut ysidorus dicit ab humo e
dictus eo quod ex humo nascitur
et homo dicitur ab humo Mus
vero qui ex humo nascitur et nutritur
quo et tu homo qui de limo humi es
si ad vescendum non sufficit tibi humus
saltem pane sic ipse contentus.
Nam et talpa quia ex terra est fera
et ipsa terra contenta nec umquam ut
dicitur saciatur ea. Lupus etiam qui
nec sit animal gulosum tria tamen dum
multum famescit comedit Verum tu
fluito ita ista non diligis nec vili
bus contentus existis qui nullo tempore
famescis eo quod famem appetitu ra
tionis in edendo semper puemas.
Utinam ad memoriam revocares
illos sanctos patres qui diluvium pressi
qui nec vino nec carnibus usi sunt
sed omni tempore ieiunantes semelque
in die manducantes. non tantum mane
sed sero ieiunium glande solucbant
quam nunc nivorum cumulum cibis porrigi
et tamen nobis erant statura gran
diores. et corporibus pulchriores et
viribus fortiores. et cursu veloce
res. et corpore saniores et vita lon
giores quinus cum edulio pauciores
Olim usque ad tempora nostra magnum
erat carnes edere ter in septimana
sed modo non sufficit eas hire in pran
dio non habeantur et in cena nec
sufficit eas hire sub ferculo uno
bene cocto - cum tamen uno ferculo non
tacto sed crudo contentus sint lu
pus et leo. sed dum ferculum
ferculo additur et sapor varius
illi adiungitur appetitus ad edendum
amplius excitatur Quum tamen habet
in principio gen Omnis cibus hoi
et bestiis similiter sit datus et in
archa que hominem a diluvio li
beravit ex omnibus igitur dus ad noe
cibis quos mundi poterit tetigerunt porrabis
in artham et erunt tua tibi quemadmodum illis
in escam. Et constat quod nec vinum
nec carnes potrauerit tum necdum
usus carnium vellus cet nec villa
cet adhuc hominibus cognita vinea
quam primo post diluvium con
stat ee plantata Multum quoque recessit
homo a natura instituta immo im
etiam a corrupta ut non solum ferus
fruis sit silis sed plurimum ita defi
cit a iumentis.

Ly. audiras in quo medendo maxi
me destruit meritum ieiunantis.

Capitulum cxm

Circo in ieiunando requirit
ne cibus appositus nimis
aude comedat Ita constat quod hoc
est quod maxime meritum ieiunantis an
nichilat et in quo vitium gule con
stat. Unde Slugi ait Non multum
refert quid aliquis comedat sed
magis qua audacia id faciat
attendendum Exm de esau qui
lenticulam comedendo petrauit
non roneret comestibile quod modo
dum vilis erat. sed qua eam ta
aude corripuit et sumpsit quod pro
ca sua primogenita fri dedit. nec
tum petrauerit apli quod carnes et
pisces pro loco et tempore comederunt
Unde de hoc ysidorus ita dicit

Non qualitatem ciborum sed cupiditatem potius cauere debemus quia sepe acturacius paratas sine gule concupiscentia degustant et quedam abiecta et vilia nimia auditate assumuntur. sicque fit vt non sit in culpa ciborum qualitas sed illud potius deputatur in vitium quod nimia auditate in sumptum. Est igitur meritorie ieiunare volentibus circa cibum sollicita cura concupiscentia refrenanda, ne dum minus aude cibus appositus capit non solum meritum ieiunij euerteretur. sed etiam quod summo bono potuit esse dignum ipsa auditate tuscat in penam. Nam sicut Isidorus de hac materia loquens ait. Adeo quod cum temperamento et debito non fit ad salutem valet corporis et aie. sed quod debitam mensuram excedit pernitiosum vtique hoi fit et ad contrium eius vtit. quod ipse manducatus intendit dum cibus qui sumitur ad sanitatem et ad vitam seruandam et egritudinem causat et mortem non solum corpalis substantie sed quod est grauius aie ad imaginem dei facte. Nam etiam sic videmus esse ad sensum quod tria minimum aunda aqua quibus fit eius impinguatiua et fecundatiua de sua natura si cum tpantia fuit ei data tum si fuerit nimis parca non est eius emollitiua sed potius induratiua dum vtus solis ex penia aque fortius eam vrit. Sed si aqua fuit nimia dum a tria nimia auditate suscipit in tanta quantitate exhibet quod ab ea tria sepe subiecit. Iuxta illa sinam Job. Si continuerit aquas omia siccabuntur si aut eas emiserit subuertent tria. Itaque nimis aunde quinedentes leonis sunt siles quam aunde cibum sumunt quam illum mastricare et denuo obtritare amittit et neglegit. quin nemo prius sepe euomit. quam tam aunde prius sumpsit. sepeque manus fastidium sentit reiciendo quod delectationem senserat in edendo. Aialia esse non ruminacia tam aunde herbas capiunt quas eas non mastricatas in ventre traiciunt modicaque in edendo delectationem percipiunt. Quod et omnis gulosi quisque facit, quia cum locus delectationis breuis sit, ipsum tanta auditate manducant quod quia prius in ventre deponunt quam sentiant. Sed in hoc multum deficiunt a bruts aialibus ruminantibus quia illa aunde comesta et in faucibus collocata ad os reducuntur et ea morosius ruminando magna tue in cibo delectationem sentiunt. Sed glutones hoc facere non possunt sed vel cum nausea per os cibum euomunt vel cum feroze in secessum emittunt. Glutones etiam canina auditate laborant. quia more canum vilissima quaque nimia auditate deglutiunt. Dicunt eis soriciles quod tam aunde cibum rapit quod suum periculum non attendit quia accidit quod dum nucem rodere sub scutella quirit. ipso suo opere se concludit. fitque vt unde credit vitam seruare inde teneat ad mortem. Dic et gulosus sepe spiritualiter et corporaliter inde perit bn vnde se dulcius putauit. Ma et vrsus dum mel nimis aunde quirit in arboribus altas ascendit in quibus mel esse nouit ex quibus quasi sepissime ruit et mortem vt gulosus incurrit. Nimia quoque cibi auditas dum te cibum nimis rupide sumere fit vtique digestiuam oio impedit et naturali digerente calore ab humiditate nimia suffocato cibus cum

nõ valeat coqui putrescit quĩ e
grituditiũ varioꝝ et sepe etiã
mortis causa existit. Nã vt sup̃
ia tactũ est sicut tpata dieta
sanitate et vita plongat sic su
pflua recepta morte accelerat et
varios morbos causat. Ergo vt
ex sup̃dictis ciibus concludamus si
vis ieiunii tibi cõcessi pficui deoq̃
accepti est et platicum caue sol
lerter ne tẗpus comedendi i eden
do p̃uenias. ne nimis delicata
cibaria tibi q̃raas. et ne q̃cũq̃ ci
baria etiã vilia nimis auide et
gulose sumas. Prima vt Jeronim⁹
dicit. Dic manducandũ e ieunati
vt surgens a mensa statim legere
possit et scribere. stanq̃ oo ora
re et vniuersa q̃ dei sunt valeat
exercere.

Distinctio decima quarta docet
quo sit temptacoibus resistendũ
De temptatione et pugna spiri
tuali Capitulũ cxiiij

Dicto de pma et
eius p̃tibus.
Consequẽter
de temptatione
et pugna dicen
dũ est. Nam
dicẽ et cõgrue valde post tractatũ
de pma aliq̃ sũt dicenda de pugna
q̃ omnes qui ad pmam inducũt
more tyronũ ad spũalem militiã
conscribũt. Vnde quod i ecclastico
scptum est. Fili accedens ad ser
uitutẽ dei sta i iustitia et timore
et ꝓpara aiam tuã ad temptacoꝝ
Dyabolus ei vt se a petoribus as
picit delectũ mox ꝓparat illis bellũ
Prima vt gregorius dicit. Illos so
lũ pulsare dyabolus neglig̃it quos
quieto iure possidẗ se sentit. Ergo
per cõtrariũ eos fortibus telis
petit. et cõtinuis eos bellis tua
dit quos nõ ẗe sui iuris sz per
pmam eos pdidisse se conspicit
Vnde et mare quod e pme significa
tiũ eo q̃ sit amarũ et oim i mun
dicatiũ a se excussiũ. strabei et
pruriginis abstersiũ et pistum
ad se cõfluentiũ nutritiũ. semp
e quasi ventris plenũ et vndatiũ
se mutuo colligẗiũ cõfractiuum
qz pma carne e amara. oim in
mundiciarũ petri abstersiua. et pe
nitentiũ oim nutritiua. sp vẗis
temptacoiũ et vndis tribulacoiũ
e plena. Nec mirũ qz mos est om
niũ baroniũ et p̃ncipũ q̃ si pdũt
aliquod castrũ sue dicoi suppo
sitũ mox exercitũ cõgregũt. bella
turis multa munera donant et
maꝝ auxilia pegrina si ucre est
ad se vocant et castrũ exercitus
circumvallãtes tã diu illud machi
nis et balistis oppugnãt donec sue
illud dicioi restituat. ymo tan
to illud q̃ius i pugnat et fit
fortius q̃to illis tarius ante erat
Sic q̃o dyabolus mũdi p̃ncipis
vsurpatione tyrãnica nõ debita
mox vt hoiem quẗ i petis tene
bat p pmam pdiderit q̃tinuo ip
sum iuade non desistit. nec ad
recuperandũ eũ quit q̃ de cõtingẗ
tibus obmittit. Vnde legit de sa
cerdotio cognomẽto planda q̃ post
q̃ dns e ei locutus i terno et ip
se cõuersus fuisset ad xpm et
assumpsisset baptismatis sacmẽtũ
mox dns dixit ad eum. Prima
cũstatio dyabolũ reliqsti et sac
mentũ mee fidei suscepisti ac
ad me toto corde conuisus es io
cõtra te timicis toto posse arti

ē vt te varijs temptationibus in
pugnet. Sed tu i oibus nostris
et fortis esto qz ego i oibus tecū
ero. Et tū velut alt iob fuis re
tū dampnis et flagellis attritus
ego tibi vniuersa restituam et ad
tuā pstinam gloriam te reducā
Dirqz homo dei eustachij domū
reuīrens primo omnē domū suā
substantiā perdidit et dū nudus
tū vxore et liberis fugēt vxo
rē i mare p naulo nauclero dere
liquit indeqz prodens filios am
bos amisit ac xv annis omni
humano solacio destitutus i tri
cia gemens mansit. Rustici seru
uens q antea longo tpe rome ma
gist militū fuit. Sed postq ictibus
malleorū tāq politus est et qua
dratus a romanorū principe deo dis
ponente qsitus et inuentus pstine
dignitati est restitutus et vniuer
sa bona sua q amiserat recepit.
Vxorem etiā et filios reuenit et
tū eisdem postea ad martyrij pal
mam pringere meruit. Lege eiq
hystoriā i legēda sanctorum.

Tx̄m est etiā ad hoc ipm de
quodā mōcho sancto q hāc gratiam
a deo acceperat vt sicut videret
homines sic etiā et demones.
Siqz totum suū conobiū cernēt
demonibus cē plenū et ab eis vndi
qz vallatū credens hoc cē ppter ali
quod grande malum ibidem a mo
nachis pcētum extorsit licētiam
ab abbate vt ad aliud mōsterium
transferret. Accidit autē vt dum
illuc iret et p quoddam forū trāsi
tū faceret vbi erat innumerabilis
multitudo hoīm vt vnū solū demo
nem adeē videret q per vnūqsq
discurrēt. Qtaz admiratus sup
hys demonē admirauit vt tām
deregēt q̄re i suo mōsterio tot demo
nes cēnt vbi mōchi sūt tam pauci
ipē aut ibi solus existēt vbi homines
cēnt innumi. Qui dyabolus ait. vt
video simplex es nō attendens q
ibi nō ē necesse multos existē bella
tores vbi et si mō multi. tamē ra
biles sunt hostes vt vno solo bella
tore vincantur. Sz ibi ē necē multos
assistere vbi cōtra fortissimos
quosqz q̄ plus paucos pugna cōmitti
tur vt a multitudine superētur qui
a paucis mīme vincuntur. Qua
igitur hoīm hec multitudo nūo est
ad plenū subiecta dnio faciens
sine bello omne quod ~~fugiendo~~ suggēdo.
idcirco hic solus dego nullius oino
egens auxilio. Sed qz i mōsterio mo
stue conobio sunt mōchi nūo quidē
pauci sz aīo acres et ad bella for
tissimi. et qd magis est angl'orum
custodia pmunit. et muro diuino
circūdat. q nō solū mēa tela nō
fugiūt sz vireuersa nobis i facie
resistentes tela ignea i nos mittūt
nostq sepe castra subintrant et redu
cūt i nichilū. Ro multos necē est
ibi existē bellatores vt dū vna ma
ru acieru deuincitur bellū p aliam
reparet et mōchi q nō tedunt vn
tedio supati redant saltē alteri
acie. Qcē dū vir dei audiuit ad
suū monasteriū redyt tāq ad locū
eximie sānctitatis et narrans fratribus
q audiuit eos ad bellū fortiores
effecit et ad pugnā fortius armauit
Qtaz cōcludit hys exēplis q ve
ros petentes dyabolus nox in
uadit. laborans retinere quod
p dedit q̄re temptari et fortia bel
la pati signū ē sānctitatis. Nō autē
temptari aut ipugnari signū ē pi
tulose securitatis et q hostis iam
manus inuaserit q suos iuxta sen
tentiā gregorij ia pmissam. pati
fice sinit viuere i pmis. sz per-

ditos et per primam suo iuri sub
tractos sibiqz contrarios fortissimo
bello premit. Nam vetus ibi fortius
impingit vbi fortiore in muro vel
in arbore resistentia inuenit. Et
radius solis maiore calore ibi ge
nerat vbi resistens magis inuenit
ne predat et vbi rem sibi contrariam
in suo pressu inueniat. Nam et leo
truci maiori ira surrendit et ad pug
nam fortius aiatur qm contra se vide
rit bellum acrius ee patrum.

Hinc ergo ex hys sibus confitendi videtur.
et e cois ad hoc dominum sma qp
tu quinqz es q ab hoste bella non
paris nec temptaris. aut hoc est
qz ab hoste pacifice possideris qm
timens te perdere ppter hoc non
inuadit te. Aut hoc est quia te tqm
debilem vilipendit sicut aliqs no
bilis et pbus miles cum femina bellare
respuit. Sicut etiam alexander mag
nus bellare cum amazonibus noluit
eo q omnis eorum ecitus erat mulie
bris. Aut eo istud e qz et si in stati
sis salmandorum adeo tu vilis bella
tor eristis. q si tibi adueniret tempt
cio et pugna venceris. quare diuina
pietas tibi bellum inferre non sinit. Aut
hoc etiam ita est sed hoc p rarum e qz qm
ryis sibus consumatus. et toto in corde
deo coniunctus diuina iustitia te non
iudicat molestandum sz potius in pace
conuiuendum. hec sic boetius tangit
et rassianus in libro de collationibus
patrum exposit.

Exm

Ita et qda ex
patribus regsitus qre mochi no sic
illo tpe temptaretur sicut antiquitus
temptabantur. ille rationes in posi
tus assignat addens q tam fortis
olim contra varios vtutis tempta
cio fiebat vt hirare solus nullus
auderet. sz si plurimi hirantes
nere erat vt vna ps fratrum qescet ac
a sompno sedaret semp a pars
vigilaret q orando demonum
instantias contra dormientes co
hibet. sicqz more gruum gruum
et anserum alternatis sibi vicibus sur
redentes mutuis gratiis se
munirent.

De temptacoe
in gnali cm et xb

Iaqz ex supducto capitulo
patet q post primam con
sequitur temptationes. Sz primo
e dicendum aliqd de temptacoe
in gnali et postea in speciali. Est
igitur in generali notandum q
temptationes sunt a viris fortissi
mis appetende quis sint a viris
debilibus fugiende. Sunt in suis
iciis conterende, et cura sollicita
valde sunt cauende. Dico q temp
tationes sunt a viris fortissimis
appetende, tum qz vtutum oim sunt
probatiue, tum quia sunt aie purga
tiue, tum qz sunt virtum hostium
confractiue, potencie eorum amichi
latiue, et castrorum oim subuersiue.
Nam et videmus ad sensum q
pbi fortes qz milites qrunt bella
sicut plurima in antiqs hystorys
sunt exempla de militibus regis
arturi et karoli magni. Nonne
alex adeum illum indicum regem
narrant hystorie nulli vnqm bel
lo cessisse. nullum vnqm hostis
aciem declinasse. sz cunctis gen
tibus bellum intulisse et cum oibus
monstruosis serpentibus sil et bestis
ce plurima bella gessisse se semp
primum an omes in acie posuisse et
illum semp omnia tpe sua arma
vtisse. vbi hostium castra fortissi
ma ee cernebat. sicqz cunctis sue
militie vtute ondisse vm nulla
vnqm ciuitatem oppugnauit quam
non expugnauerit nullum vnqm cum
aliquo hoste bellum gessit qd non
victoriose p fecit et vbi victor non

exercitu ppt qd omni populo glo
riosus apparuit Cesar p iulius
q primus solus imperiu tenuit a q
ceteri imperatores usq; nunc cesares
sunt appellati tam strenuus nu
lles fuit ut semp nova bella appetere
ubi eius virtus exercere posset. Un
et de morte pompei aduersarii
sui in tm doluit q lacrimas continere
no potuit. Ferturq; diuisse heu
me. quia no hoc cu quo decertere
bellum Deus sufficere exprimat
bella illa famosa per moysen et iosue
fra. siliq; p reges israel et iuda nec
no per machabeos plurima gloriose
conseruata bellorum spiritualium significa
tiua Deus sicut David gloriosus
apparuit sicq; victoriosus in plys
Deus filios machabeo q nullus hosti
bus uiriliter dnq fugit. pius q; mori potuit ar
bitrari quam q in fuga cadere. Igitur a
uiris fortibus tpalia optanda sunt
plia ad merita augmentanda q ius
sunt a viris paruis et debilibus
fugienda. In tmq signum filii israel
dum procederent ad bellum contra hos
tes clamari faciebant p exercitum
ut omnes formidolosi et molles q
ipo anno durissent vxores et teneri
a deliciis nimis q vineas ad biben
da vina plantassent ad pria remea
rent. Nam leo fortissimus bestiarum
dum venatores adesse cognoscit si
bi ceri se estimat nuq; fugit et ubi
cernuus et lepusculus se fugere contin
tunt. ille ad publicum venit et trans
in medio campi ubi videri ab hoi
bus possit iaculis et cambis se ex
ponit. sicq; q gloriosus sit ondit
fortis et pbus ranus lupum no fugit
sz potius illi obuiam currit quem
ut aspicit audet omis. Ita et for
tissimi fluctus maris ubi naue bona
et fortem no ledit. Ubi vetusta et fra
gilem diuidit et submergit. Ven
tus omnino idem q forte et va
lidam arborem ad modicum mo
uere nequit nouellam et teneram
radicitus e tra diuellit. et qui
monte no mouet domum fragile
a fundamentis euertit. et q mag
nam nauem in fluctibus adiuuat
ut cursum suum cito perficiat puta et
fragilem collidit fluctibus ne firmi
ter predat Impetus currentis
fluuius lignum leue festucas et pa
leas post se trahit eaq; dissipat
et euolut q solidum saxum in medio
sui collocatum nec comouet nec
euertit Ictibus malleorum lapi
des et ligna rumpuntur ex quibus incus
amplius solidatur. et ubi es sub
malleo clamat succ sonat et rumpit
ibi aurum nec sonat nec rumpitur
sz solum amplius dilatatur. Ubi
ferrum a tira a vome facile excauat
ubi lapides ab eodem leuat. Sub
eodem omnino igne ubi aurum vul
lat ibi palea fumat. et ubi lignum
consumit et in cinere sterilem vertit.
ibi aurum fulgidus et splendidus
reddit et ab omni storia purgat
nec tm in valore nec est in ponde
mioratur Et sub eade tribula ubi
palee comminuit ibi frumenta pur
gant. Et pari motu cragitatu
et feter horribilis cenu et mi
rabiliter fragrat unguentum. Dili
in eade aqua ubi natat lignum
submergitur plumbum Et idem
ventus q magnum igne incendit
et inde maiorem flammam erugi
fit. candela seu parum igne extingu
it. Sic et p oia in spualibus ee
pbatur. qz una eademq; temptatio
seu pugna q viros e fortes pba
tiua roboratiua et meitorum aug
mentatiua e debilium subiusiua Quae

a viris pfrio temptaciones sunt
apperende q̃ sint securius a debili
bus fugiende. Ruina i mag̃ aqua
vbi granus perit gigas euadit et
vbi puer ammal submergit elephas
natat. Vn legit q̃ abbas iohan
nes breuis stature. deu quz ro
gauit vt omnes temptaciones ab
eo remouerent. Cuqz ad quedam
ex patribus accessisset. eiqz narrassz
q̃ nulla pugna sentiret ab hoste
dixit ad eu senex. Vade et deu
roga vt p̃mittat. q̃ redeat ad
te pugna. quia i pugna pficit aia
Tunc iohanes deum orauit et
mox pugna redit. nec vlt̃ rogauit
vt ab eo tolleretur pugna. sed
vt daretur sibi victoria. Viris go
fortibus dicit illud petri. Sobrij
estote et vigilate quia aduersarius
vr̃ dyabolus tanq̃ leo rugiens cir
cuit queres quem deuoret cui resiste
te fortes i fide. De hys bellatoribus
dicitur ad hebreos. Fortes facti
sunt i bello. obtinuerunt castra leonu
extinxerunt impetu ignis. effugauerunt
aciem gladij. Vnde iudicum. rex dauid
fortissimus iter fortes et golyam
dyabolum signatem arcidit et leo
nem pit interfecit. Qz dum vir
pfectus contra dyabolum virtuter
dimicat cum arcuit lanceat et flagel
lat et ictu lapidis ex funda egredie
tis vires eius enerat.

Qz i principio e resistendu temptacoi
Capitulum cc xvj

Secundo temptaciones no sr
bules hinde sz sunt i prin
cipio sue cotrende. Qz et si in pn
cipio appareat modice seu nulle
tu pressu tpis fuit magne si intq
admisse no fuerit sz mox expul
se. Facile ei serpens vicitur si
i capite feriatur. Qz si mox no
i capite collidat nimis difficile
repellit. Dicit ei theonimus q̃
vbi serpens caput intrat totu
tus illabitur. Et postq̃ i foramen
caput ponit. pius vt dicit pr fra
gi q̃ vlcius foras trahi. Dic e
temptacio serpentina qz nisi in
suis principijs fuit ad petram
collisa fortificatur ex mora.
Ita vt semel intus admissa no
facile repellatur. Nam et de vi
so q̃ facile mouit asseritur si
i capite feriat q̃ vnqz debilera
pit hre pbatur. Sed alibi pris
sus i corpe si fuerit ex cibus
vt dicitur ipinguatur. Vn ysidorus
de hac materia loquens ait. Dya
bolus serpens e lubricus cui si
principio non resistit totus i cordis
intima mox illabitur. Na tepta
cionis eius ficta fragilia sunt.
Qz si no caueatur dum p e sum
i consuetudine venunt i nouissi
mis fortiter inualescunt. Ita vt aut
nuq̃ aut cu mag̃ difficultate vin
cantur. Ergo tptaciones dyaboli
te sunt i principio cotrende. Na
febris q̃ dicit ethica i specie sua
pma e adeo modica vt appareat
ee nulla et vix a medico cognita.
sz neglecta et no curata cu eius
tu sit cura facilima. i sed am
speciem post modicu tpis q̃ facilius
pma cognoscitur sz difficilius illi
remedium adhibetur. Ceu si secun
da her species negligat ad tria
ethice speciem puenit q̃ facile
nosciti et nullo medicamine hu
mano curat. quia p eam humidu
radicale consumit. quod nulla ali
monia repatur. Dic go q̃ leue
videt i principio no curati transit
finaliter i venenu. Vn pcm quod
primo sola suggestione sentitur si
tunc penitus negligatur nec

quotidianus in parvis expellat. Dicit teste
Isidoro de summo bono li. 1° cap° xxiij°
in cogitationem. cogitatio transit in
delectationem. delectatio neglecta in
consensionem. consensio non curata
in actionem. Sed illa neglecta in con
suetudinem et consuetudo item non
curata in necessitatem. Ita ut propheta cla
mare ad deum cogatur et dicere De
necessitatibus meis eruc me. Nunquid
non modice atque gutte si fuerit in
cadendo aut descensu continue et
nulla occasione fuerit impedite tor
rentes grandes efficiunt quibus omnia
saxa que coram se in discursu rapido sue
munt diruunt et vertunt. Nonne
multi rivuli quinque pui in unum si fuerit
alicuem continuati fluvium valde grandem
efficiunt. Nam et ex fontibus valde
pusillis atque tresciri in fluvium sicut ex
fontibus iordanis fluvium
gignitur. Nam atque gutta valde
mollis et tenera tamen si continue cadendo
super petram nec fuit a loco remota
duritiem lapidis est foramina et usque
ad eius intima capacitatem. Minuta plu
rimum est arena sed tamen valde est ponderosa.
Sic et temptationes que in initio
quasi nulle si non fuerint impedite fi
unt diuturnitate tpis maxime et adeo
ponderose ut sint navis aie submer
sive. Unde autem Ovidius grandia vide
ne obruaris arena. non qz obruat
quidem sed pua. sed tunc quando ex pusillis p
contemptum et negligentiam fiunt mag
ma aqua enim que in navis recollegitur
sentina si est a nauta neglecta et non
sepius vacuata dum in sentina paula
tim succresceret navem in fine submer
geret. Qua valde sunt multi quia
sed crescunt in numerum magnum plima
continuata. Drillendum est pua gutta
aque ex aliqua pte cadens in domum
quia licet sit pua mollis et tenera si non
fuerit a loco remota tbem supera
qua sepe cadit pressu tpis pumex
fit. Lenis est valde stipula sed navem
onerat plima ienis admissa. Ergo
tempus ad aliquid crescat est cotrenda

Qua iuxta phetam ille beatus dicitur
qui allidit parvulos suos ad petram.
quod exponens ihedomum ita dicit. Im
possibile est in sensum hominis non irruere
motus medullarum calore decoctos
Ille laudatur ille dicitur beatus quia statim
ut reperit cogitare incipit cogitatus
et eos allidit ad petram. Petra autem est
xpus. Nam febris efimera de sui
natura p unum tm diem est hominis
afflictiva. unde sic est dicta a quida
piscis. s. a quadam marina belua
tunc tales asserit esse nam ut eodem
die qua nascitur moriatur. Verum her
febris si per patientiam iniuria ipsa
die non fuit terminata transit in
putridam. et quod est pejus aliquando in
ethicam. Nunquid non modicum venenum
in principio non curatum sed omnino negle
cti hominem cogit mori. Nunquid non ex
modica ignis scintilla ex petra vel
ferro excussa in fia stipulam recol
lecta. maxima ignis surgit flamma
quia totius domus est consumptiva si non
fuit in primis extincta et ne predat
impedita. O foramen primodicum
aut male obturatum dum trahit vinum
ex vase effundit aliquoties totum
vinum si sit p negligentiam fuerit
diu delictum et ulterius transit quoto
tius in aceum. Ubi in libro de ente
et essentia dicit quod pusillus error in prin
cipio maximus est in fine si non fuerit
in primis attritus. Unde modicus
valde morbus si in suis initiis curatur
non fuit sit pressu tpis valde mag
nus et quia morti ferus. Ad quod pro
bandum unum suppor exemplum tpi
bus nostris factum. Fuit in roma
viola quida frater custos quondam
fortissimi tunc erat nomine avarius
valde vnq laudabilis vite tamen con
spicuus sanctitate ut ei sup altare qu
dam vice missam dicen Ihus xpus
dignatus sit apparere et eum super
quibusdam admonere. Cum ecc multa
miracula fiunt post mortem sicut.

Ex m

plurime pbant ymagines cereae ad
eius tumulum fidelium deuotione
suspense Hic iaz frater p viã aliqũ
vadens pedũ digitũ grossũ pmodi
cũ ad petrã contussum in sua sum
mitate contiuit Cũqz de hoc pe
tus nõ curaret nec vllam super
hoc medicinam exqereret post pau
culos dies magna infirmitate dũ
digitũ cepit torqri Coactus igitur
dolore fortis licet sero medicũ adue
cauit qui veniens et morbũ aspi
ciens eum ñ obtrunctione digiti
dixit non posse curari Cũqz fiut
non illũ anneiret sz i altera diem
transam differret morbus pestifer
se extendit ad pedem Aduocatus
itm medicus aduenit. Dixitqz eũ
nõ nisi psasione pedis posse a mor
bo curari At illẽ sibi hoc per medi
cum fieri ~~contentus~~ timens dum
modicũ iterposuit tpis ad tus mor
bus pestifer se extendit et ad mẽbra
interna conscendens dũ ad sbaz cordis
peruenisset eũ sub momẽto tpis peiuit
Dicqz est veridicũ i eum vbũ sa
pientis expletũ quo dicit Adiu
modica spernit paulatim decidit
i maiora Ergo vt ex oibus conclu
de licear. si tempestiuũ periula effu
gere cupias ne i suo fine te primat
principis earũ obsistere non desinas

Vsus

Poeta. Principis obsta sero me
dicina patur Cum mala p longas
inualuere moras. Facile enim ignis
extinguitur dum est punus. sed no
ñ p mlta aquam dum fuerit
augmẽtatus. Flumẽ quod dicitur
padus dum i cipit tiam a latere
ripe irrũpẽ et foramẽ i ea efficit
facile ne transeat ipedit si ei i ipis
ictus obuiet. Dz si tũc nõ fuerit
ipeditus postq̃ terram circumstan
tem i fregerit et se per cãpos diffu
dere cepit tam latam semitam
sibi facit vt vix ab oibus supueien
tibus claudi possit Nota hic etiam

q i oibus temptationibus budeciqz
precedant quotiensciqz vincas nõ
tũ ferisse vincisse te credas nec qi
gloriam de victoria sumas. nec
de hoc vllam fiduciam arripias
Doner viuas. qz quotiensciqz
vincas adhuc tibi pugna istat vn
diqz. Vnde dr terry regũ ppo
Non glorietur armatus eque br
Distinctus Ambrosius. Lauda na
uigantis felicitatem sz tũc pmũ cũ
peuenerit ad portũ. Lauda ducem
victuriũ. sz tũc cũ pductus ẽ ad
triumphũ Nam quomõ ẽ illẽ gl'andũ
q adhuc i fluctibus ventis pulsan
tibus nauem ducit. Aut ense acũ
tus quõ sibi victoriã assribet dum
hostẽ contũ se istare fortissimũ cer
nit Ergo cogita semp terũ q ad
huc viuit hostis tuus vtute fortissi
mus. voluntate malignissim q
nullo tpe nõ dormit. nõ comedit nec
bibit qui vias omnes explorat et
circuit. quibus debellare te possit
Nam et exempla mlta hnitur i in
uãbilibus plis i quibus frequẽter
q superat i pmis ipi supant in
vltimis Aunt i bellis per hamilcẽ
gestis manifeste pbatur Vnde dũ
hamilcar pinceps carthaginis cet
et sicr vonos duobus plis artiuss
vt eos qi reduxisset ad mchilum
dũ tcio se vonos victuriũ credẽt
ab eisdem ẽ demctus et quirqmd
lucrtus fuerat i pmis totũ amisit i
vltimis Ergo quo post victorias
pmas secure gloriari potuit q in
vltimis hostili mucrone iteriit.
Ezs i suis ictus sit victoriosus
vt alexander apparuit q vniuersũ
orbem pdomuit et tũ post tãtas
barbaroz victorias dum pasice
se posse viuẽ credidit tũc veneno
pu pmãtus ocubuit. et i babi
lonia int' pacificos mortẽ subiit
q iter mucrones hostiles nõ obiit

nec manus suoz effugit

nec manus suorum effugit q̃ fortissimas
hostium aures non declinauit. Et rede
bat cesar pompeyo denuncto pacifice se
viuere posse. sed dum de sua prãte p̃
sumpsit mortem vbi nõ credebat in
curriit. Et qm vndiq; hostes deuceãt
in manus suorum ciuium incidit ac se
natorum pugnoibus totus pforatus or
cubuit. Apostata iulianus cõtra per
sas vadens ad bellum vbi demõibus
pmittentibus credidit ee victor ibidẽ
lancea pforatus iuentus z moriuusse
Cyrus famosissimus persarum rex
post multas varias victorias q̃bus
sibi totum orientem subdiderat in ma
nus incidit mulieris q̃ caput eius
abscisum a corpe in vrem sanguinis mitti
iussit eiq; sic ait. Data te sanguine
quem sitisti. Ded quid per exempla pe
grina discurrimus. Ecce ei sic vir
tuosus sit vnde bellorum famosus
vt iudaeus q̃ dictus e machabeus et tm
post multas aplasq; victorias nõ sũ
temere patrie totus iuerit et quẽ
nõ formidabat gladium nõ euasit.
Dic ionathas sic eleazarus fratres
eius post gesta mirunda q̃ patrauerat
in manibus hostium tenderunt. Ded q
symon alius frat eorum du post mor
tem fratrum magna bella gessisset tra
totam a sua gente possessam sue dicio
ni subdidisset. et se patrem hre credẽ
ar speraret a genero suo occisus or
cubuit. Idem similes ee potuerunt pn
cipibus rõnorum qui per plia orbem
sibi subdiderunt vniuersum q̃ p maĝ
pte non gladys hostium sz mucrom
bus mortu sunt suorum. Et sicut e
i bello hoc tpali sic e et i bello spiri
tuali p vt pbabunt exempla plurima
infra ponenda. Ita vt frequẽter euenat
q̃ qm vicit in pmis sit victus in
vltimis. Ergo q̃ diu sumus in via
ubi ee non possumus sine pugna
nulla est p quaciq; victoria secu
ritas assumenda. Nõ arma vmq;
nre milicie deponenda sz more po
cius gruum et anserum semp in castribus
vigilandum vt gladium valcamus ef
fugere infernale.

De temptatione in specialis
Capitulum cxxvm

Dicto de temptatione in genera
li dicendum e de ea in specialis
Et sicut hic nõdum q̃ sicut ex di
uinis libris accipimus temptat nos
aliqn deus. temptat raro ppia seu
corpus. temptat mundus et temptat
dyabolus. Temptat nos aliqn deus
sed semp ad bonum. temptat nos raro
mundus et dyabolus sz semp ad ma
lum. Nam temptat nos deus vt
erudiat nos temptando. Temptat
nos corpus vt luxuria ifirmat. Temp
tat nos mundus vt ad vanitates illec
iat. Et temptat nos dyabolus vt
decipiat et seducat. Verum tempta
tio diuina venit ex mia. temptatio
carnea venit ex lasciua. temptatio
mundana venit ex auaricia. sz temp
tatio dyabolo venit ex inuidia. Dico
primo q̃ temptat nos deus sz nũq̃ ad
malum sz semp ad bonum. Unde dicit
in canonica iacobi q̃ deus neminem
temptat. Et quo hoc dicat adiungẽ
do explanat dicens. Deus ei in
temptator malorum est. Iraz deus
temptat nos. Primo temptat nos
deus vt nos temptando erudiat.
Temptat vt qualis vel quantus temp
tatus sit ondat. Et temptat vt
corrigat et ad pfectionem perducat.
Temptat igitur primo deus vt tem
tando nos erudiat. Nam astrones
omnes quas in euangelio sacris dis
cipulis faciebat ad eos erudiendum
erant. Non ei sapiadet abeis q̃
rebat vt disceret aliquid ab eis. sz
tm vt eos sup aliquo edoceret. Quos
ei e oim magistrorum vt discipulis suis
aliq̃ grant q̃nus ex insis eorum
iam erudiuonis assumant vt
ego ex astroibus eis multos aliquod
bonum exempli gra ponam. Legitur quod
sequentibus eum turbis a philippo

apl'o quesiuit vt scribit in Johanne
Unde ait eremus panes vt manducent hi. Et addit euangelium dicens hoc dicebat temptans eum. Ipse enim scribat q; cert fuerit. Ergo temptabat non vt ab eo aliquid disceret sed potius vt doceret. Nunq; potest albedo pura in gradu suplanino stare seu in vltimo summo gradu dealbare amplius dealbari. Nunquid nigredo suo contrario penitus in puritate amplius denigrari. Nuo inferre phi vram suam rei suplatiue nichil p; addi potest. quia suplatiua non esset nec in summo posita cert si ei aliquid addi posset. Ob quam ceria cum dicit q; perfectiom nulla possibilis e addiro. Si ista vera sunt in perfectione creata. quid e sentiendum de increata. cum q; comparata perfectio creata dicenda e cert nulla. Ergo ctu e q; sapiencie increate non est aliquid ignorare nec aliquid posse discere. Quare si grebat. non hoc faciebat vt disceret. sz tm sicut dictu e q; doceret et erudiret.

Secundo temptat deus vt qlis sit temptatus ondat. Iam et vbi

Secundo temptat nos deus vt qualis sit et qntus qui temptat ondat vt eu sit ponat ceris in exemplum. Hoc modo legit temptasse abraha dn ei prepit filiu suu sibi imolare. vt sit eius obedientia in occisione filij vnici sui mariegz dilecti ac miraculose in senio generan. et ex matre sterili et infecunda cuctis daretur genitbz in exm. Temptat igit deus abraha et dicit. Tolle filiu tuu q; dilegis ysaac et offerres illum mihi in holocaustum sup vnu montium que dicero tibi. Ipse nullo modo prastinans nec cordis vllis vacans tam pprez hoc apud deu meriti cernit q; deus filiu suu pprium in q; oim cert bndictio gtcrum se daturu illi iuramur dicens. Per meipm iuram dicit dns qr fecisti rem hanc et non pepercisti filio tuo vnigenito ppter me. In semine meo bndicent omnes gentes. Et e sensus vbi notandus cordialiter qr videlicet filiu tuu vnigenitu imolare in holocaustu patris fuisti iuro tibi qr tibi dabo et meum in quo e benedictio oim gentiu. Mirares valde. summa q; admiratione dignissima quia in code loco vbi vmbra et figura ibidem et veritas est oblata. Nam vbi abrahe imolatus est filius seu pro filio aries. ibi saluator oblatus est xpus. Sz aut non ysaac sz pro eo aries e imolatus significat q; non xpi diuinitas. sed solacius e passa humanitas. Ysaac qui dictus e risus sup nam ex mre sene et sterilitatis. est dei filius ihus xpus q; sup nam ex vrgine maria gcitus arcular mundo risum. Quid em aliud est paradisus n' homiu paradisum dum hominem a risu depulsu reduxit ad risum. Fuit et ysaac valde notabile qr sicut ille sup se ligna portauit. sic dei filius vb ihus lignu sup se baulauit. Sz ictum hoc opus fuit admiratione dignissimu vt daretur posteris in exm et ionem figure et ratione insuper rei figurate et ione obedientie imitatione dignissime voluit deus sic abraham temptare qr fidelis erat pr omniu credendorum exemplar fiet exemplorum. Iam et postea fuerit multi viri sanctissimi q; ab abbatibus suis in hoc ipo pbati. abrahe similes in hoc opere sunt inuenti. Nam aqn venit quida ad abbatem sysoy volens hiru accipe monachalem. Cui dixit abbas. Habes ne quitq;

in scio Et ille ait Pater bonu fi
lium heo Qui dixit abbas. Di vis
monachus ce. vade et in flume pice filiu
Cum cuiret ut ubu semis impleret
misit abbas post eu fratre qi illum
ne mandatu p fieret phiberet
Quiqz eu iam in flumine pierre
vellet. Dixit ad eu frat. Cur hoc
ne fecisti. Qui ille dixit. abbas
hoc mi preepit Et frater admirat
Et si tu ita dixit mo ne facias
preepit Tunc ille filio delecto venit
ad senem. et probatissimus factus
monachus. sicqz ab abbate temptatus
Fuit et monachus quda alius frtis
qm ppt filiu que dereliquerat in scio
tristis stabat in monasterio Qui ab
bas dixit. Vade et duc ad monaste
rium illum recum Quiqz iussit se
cuqz tulisset abbas arripit infan
tem et osculans eu ait Amas eu
Qui ille ait Etia pater amo Et
abbas iterum dixit illi Bono dili
gis eum Et dixit ei Etia pat
rem Qui abbas ait Eu igit
tolle et in ardente hut furnu pice
Cum eu nichil deliberans hoc fe
cisset. statim furnus totus roridus
factus est Ex quare sicut abbati
dns dignatus est revelare filiis fri
e abrahe priarche.

Tertio temptat deus ut roborigat
Qi apiritulum C C viv

Tertio temptat deus nos
nut ut filios roborigat.
nut ut eos ad pfectu adducat
et sic in ere alys ponat eos Qiq
eni aurum in fornace probatur electos
dns. Unde et iob vir ille sapissimus
sic gratiam a deo temptatus e ut
dicit ad dnm. Probasti me quasi
aurum quod per ignem transit. Au
rum ei non sonat si malleo feriat.
malleum non scindit sz tm sub
malleo dilatatur. si purum e in for
nace in nullo consumit. nec in pondere
nec in valore minuitur. sz utrum sit
purum probatur. qd si ipsum fuit a
scoria exuit et fulgidius iucitur
Sic et vir sanctus temptatus a
deo non clamat sed in omibus pa
tienciam servat. Nulla ira a deo
diuidit sed caritate aplius dila
tatur. Non immerito sub flagello
minuit. sed potius augmentatur
Et purgatus ab omni scoria
ptm amplius fulgescit Unde gregor
Ad d' fornax auro. qd lima ferro
quod tribula frumento hoc frtr
tribulatio viro iusto. Dum dictum
e viro illi sancto thobie ab angelo
Quia eras acceptus deo necesse
fuit ut temptatio probaret te. ad
hoc ut relinqueret posteris exm pa
tiencie eius sicut et sancto iob. In
tm est verum signum filiorum dei in hac
vita temptari et penis affligi ut
augustinus firmit asserat qi omnis q
exemptus est a uno flagellorum
~~primo qd mai~~ qi exemptus e amico filio
rum. primo qd mai qi e hoc ide dicit
aplius per alia vba Quis igit
e filius quem non corripit pr et cor
rigit. Qui si ce disciplina estis eius
priipes facti sunt omnes. supple
filii qo adulteri et non filii estis
Quid istis apertius. Ergo nullo
modo est de tribulatione dolendum
sz valde gaudendum. qr hec dine
filiationis e tum signum Unqi non
abel primum iustum fratrem ad mortem
e gladius pscritis. Quis sufficie
ter enarret quotas abraha ysaac
et iacob intergentes passi sunt in
iurias. Nonne ioseph innocentem
et sum fres ce inuidia vendiderit
Unqi non David a deo electum saul
e pscutus ad mortem Quis plius
sic flagellis e attritus ut plius isti
p electus Quis ut ieomq aut fuit
iosua sanctior. q egyptiaco

mo

mucrone peremptus est. Deus
iohanne baptista sublimior quem
nephandissimi regis herodis ima
ne proprii carcere iugulatum
saltantis meretricis dari iussit. Deus
apostolis petro et paulo dignitate
extiterunt maiores. scriptate subli
miores. fama noris clariores
q nephandissimo nerone ad occiden
dum sunt tradi. Dic et martyr
inuabilis patientiae ab iniquissimis
e occisus. Dz quid per exempla
aliorum discurrimus qn et ipse dei
filius unicus de pris substancia
eternaliter geniatus ab ipso patre in
manibus hoim iniquorum e tradi
tus et morte turpissima condempnatus
Rone et in luca dicit. Dic opor
tuit pati xpm et intrare in gloriam
suam. Ergo ne p aliam viam
ingraturus e seruus qm intrat dns
Di ipse per passiones intrauit in
gloriam suam. tu p consolacione
intrabis in gloriam alienam. Qui
dns per ignominias passionis
suos sepius temptat electos quimus
hic. vt ita dicam p agone probet
examinentur et a prio purgentur ar
velut aurum purissimum in fornace
conflentur tortoriisq tribula
velut granum mundissimum a paleis
separentur et usq sumum dim
meritorum hys semitis pducantur.

Remedia contra dina flagella
Capitulum xx

Remedia contra diui
na flagella sunt plura
Et e remedium p'm
vt rogites. sicut et veritas est quia
petitores. Deus ei e sic iustus qui
sit bonum faciat vt no peccet. Ds
gloriabitur mundum se hre cor Et re iq
iob lunam no splendet et celi no sunt
mundi in conspectu eius qnto magis
homo putredo. et filius hoie v'
mis. Nunq no iuxta ypheum
dictum omnes corrupti et abhomi
nabiles facti sunt nec e q faciat
bonum etiam usq ad vnum. Nonne de
se cum alys loques sanctissimus apli
dicit. qz in multis offendimus omes
Nonne de se cum alys loquens dilan
ille que amabat ihesus ihalem
suam ypocrit dicens. Di dicimus
qz peccm no hemus nos ipos deciplimus
et veritas in nobis no est. Hac igitur
regula generali dicit augustinus
omes vniuersaliter sros includi sola dn
taxat excepta beatissima matre
dei v'gine maria. Ergo frater
dum flagellis afficeris rogita
q pecor sis et q te iustum est fla
gellari. et omne qd iustum e et
iuste fit no hes repudiare ner
inde congrui sz iustum et inde le
tari. Unde ysidorus. Omnis qsq
leuius portat quod patitur si sua
considerat mala qbus dignus e
portare tormenta. Nunquam filius
sapiens doleat si se a pre videat
corripi dum delinquit. Nullum e genus
omno animalis quod suos no corrigat
filios delinquentes sicut m'ra in
libro de ceis naturalibus posita sunt
exempla vbi tractum e de ipsorum

Secundum remedium.
Capitulum xxi

Secundum remedium contra
dina verbera e vt rogi
tes te emendare et corrigi per
flagella. et te per her a pio pur
gari et nullo modo te frustra pu
niri. Nunq sapientissimus pt aliq
agere frustra. Di ei iuxta phos
sunam qua estimo veram. quia
valde roi e consona her iferiot crea
tagz na nichil peritus facit frust

multo fortius her sma erit vera de
increata natura · qz i summo bono
omm ē constituta eo q simplicit sit
pfecta Quae dum flagello tpali
te atteri simt · nō frustra ad pmit
ti seu agit · sz vt sordibus tuis
expurgeris · Ideo gaudendū ē nō
dolendum · Principū ipm summum
laudandum ē a te ex hor ner cui
aliquo ē detrahendum · ner cont
ipm de aliquo murmurādum ·
Unde Ysidorus i libro de summo
bono de hac materia loquens ait
Murmurare de flagellis dei pter
homo nō debet quia per hor q a deo
corripitur a pcti sordia mūdatur ·
Ego cū puto q si aurū intellectum
hēret nullatenus murmuraret cō
tra se ponēte i igne vt oē metallū
adulterinū sibi mixtū deponēt vt
sit purissimū cē posset aurū sz pon
gratias agēt et laudaret · Di vites
et arbores loq possent nūq cōtra se
puantes et ab eis supflua resecātes
ārimus uberiores possent fructus affer
et nō degeneres appare lingua mu
muratiua laxarēt et nō porius toto
posse gratias redderēt · Nūq amigda
lus fructus ferens amaros cōtra
illum q eū i radice claus pforat vt
supflua ab eo humore educat et in
dulcedinem amaritudinē eius vtat
si lingua hēret i detractione ea laxa
ret · et nō de eo se porius gmēdaret
Magnas gratias leones inuenti sunt
reddidisse hys q spinas ab eorum
pedibus remoue · licet hor feri cu
tis irsione et sin multo dolore · Ea
hic i specialī non pono · qz vnū sup
posuisse me reuolo et aliud i libello
q de crēplis ē septis vbi de ignati
tudine actū ē vitio ·

Tertiū remedium cōtra diuina fla
gella Capitulum xx

Tertium contra diuina
flagella remedium hor dicē potes
or tecū meditaris et cogitare q illc
q te uberat pater tuus est · et pa
amantissimus est et amator maxim
tui est · Michil q qrit n q tibi vile
ē nouit qm ad modū medici suum
et i curatis exptū qrit morbos te cor
rūpentes i te euertē nō mirē · Nū
q filius sapiens pri bemigno irasci
et nō porius eū maiori amore com
plectitur dum ab eo p malefactis
arguit et pmitur ar punitur · Nū
quit egrotus cont medicū cōtur bat
dum per eū amara porius porrio
sibi datur · dum illi fortis dieta
morbi cuatiua iponitur · et dū in
necessarys loris adiuit ferroq tar
nes putrede resecant · et nō porius
illi hūdans pernina soluitur et mag
ne illi gratie referūtur · Obat enī
lerargirū magis amare qui illi bar
bam pilat et caput ne dormiēs mo
riatur q qui ad illū falsa cōpassio
pmotus eum iquietare desistit · Con
stat illū magis amare freneticum
q illum tener et ligat et de manu illi
auferat gladiū ne se vl alū ferat
q qui eum sue liberari indicat re
linquendum et omittendū cē · Dongcr
prudens medicus illū solū egrotū sue
voluntati dimittit ner de eo aliqua
curā gerit quē moriturū firmiter
credit · Dz illum dietare non desinit
et ab hys refrenare q appetit quem
euadē posse cōfidit · Nā et boues ser
uandi pmūtur cōtinue iugo sz ma
cello mactandi liberi dimittuntur
i prato · Ner minus ē verū q plus
boues vtiles cē pbātur dū iugo p
mūtur q dum ad plena pscpia de
duūtur · Alii et naues plus affert
nauis luctū maria procellosa sulcā
tes et iter vndarū tumulos discur
rentes q i spis portibus desentes
plus lucri cōferūt nra fruūtra
terre contradicta pluuijs et nuibus

magnus exposita q̃ si i gnario fuerit
cõseruata ferrum i vagina gestens
facile rubiginem cõtrahit. sz si fuerit
sepe vibratũ et eductum et cũ alio
corpore sepius cõfricatũ nõ solũ
nõ rubiginat sz a rubigine si qua
hr abstersitur. Aqua nõ mora pu
tescit sz q̃ sepe conturbatur et mo
uetur a putredine cõseruatur. et
si quas hr immundicias expurgatas
sicut fieri i mare onditur. Vnde
quda in partibus orientis è lacus
q̃ qua nullo vento mouet nichil i eo
nasci vl seruat. Ergo vt ex
sup dictis oibus concludamus dũ a pre
amantissimo verbeamur labori expo
nimur et nulli quem i hac vita dona
mur signũ è q̃ ad vitã eternã seruam
et a morte eterna marcelli nõ gemimus
Quae cũ omni lenitia ferenda sunt
vulnera q̃ a medico benignissimo in
feruntur. Ita et quda fuit vir
sanctitate eximie q̃ cũ omni ano in
firmaretur ad mortem magnas ex
hor deo gratias referebat. vt pote
q̃ eius memor erat et qui superi
flua i eo mala nascentia gladio be
nuolentie i eo reserabat. Ded cũ
quodã anno i firmatus soluto nõ
fuisset se a deo eè delictum gemi
bus asserebat. Nõ ei prefatus
ortum suũ vl agrũ nõ expurgat
a noxis. Ergo deus nõ odit sed
excolit ortũ suũ dũ a quatribulatio
ne bõi filys semina plantat et ma
las sarculo herbas extirpat. Dire
pũe agit qui mãnurat dũ eam vga
deus prima castigat. Vnde ysidorus
ait. Discat nõ murmurare
q̃ patitur. et si nescit cur vulnera
patiatur. Iuste se pati arbitretur
dũ a illo iudice iudicatur cui q̃ in
iusta nequit eè iudicia. qz qui
flagella portat si mãnurat iusti
tiam iudicantis accusat q̃ iuste
ronur se deus agat. Dignũ est eè
q̃ iendys es deputatus eternis si
dina flagella pacier nõ suspiras
si eas cum ai tranquillitate nõ
pateris sed p hys deo blasphemas
irrogare pbaris. Nã exempli gratia
In pribus clusinis vir quidam rate
nequiue exeuit. vt quicq̃ aliqd
sibi molestũ occurreret deum pro
tinus blasphemaret et vxorem
suam deum blasphemare cõpellet
Iugiz sepe talia dicit diuinondi
cio factũ est vt quadã die demo
nes aduocaret vt ad se veniret
et ipm secũ ad tartara deportaret
Motus aut dyabolus clamoribus
eius multis videntes vxore illuc torq
ignens veit et eũ sup se leuans
pirnus secũ tulit. Verũ post aliqt
dies vxori sue apparuit carnibus
oibus adeo lacerata et laudis q̃
vix eum cognosci potuit. vxori nũ
nichil vbo primus dixit. sz post
modicũ disparuit. nec ibidem vl
terius visus fuit. Ductus miser ad
eterna tormenta q̃ pati hic nõ potuit
modica hec momentanea. hec
dia vxor illius fri michaeli de pa
do bonoũ retulit q̃ officiũ ibidem
gerebat custodis.

Quartũ remediũ contra dina
flagella. Ca. m. xxxvi.

Quartũ remediũ ad horipm
est vt cogites meritum
dinis castigacioibus acquisitum. et
p consequens pmiũ paciẽtibz pparatum. Vnus sufficienter narret q̃n
ta pter tpalia lucra vanagloria
tores sustinent mala q̃ntu psonarum et verũ pericula q̃ntu viarum
et latronũ discrimina. dũ sepe per
transeunt barbarorũ puinias dũ
adeunt remotissimas valde tras
dũ magna pertranseunt flumina
alpiũ. pertranseunt alta iuga. et
maria transnauigant pcellosa.

beatus libe exponentes se et sua
Sit tu aliqu accidit vt mercator in
uenire nō possit quod tantis periculis
requirit ¶ Ergo tu nō potes pati
p diuina gracia quod illi sustinet
p mundana pecunia Nec tu vis suf
ferre p regno celi · quod illi tole
rant p tuali hoc vili lucro Maxie
tu sanctus dicat apls q nō sunt
condigne passiones huius tpis ad
futuram glam q revelabit i vobis
Et ysidorus dicit Ad magnam
vbertatem sui mens insti malis i hac
vita afficitur · qz si p hys grās de
egerit suecq; culpe eo q sit dignus ma
la sufferre reputauerit et quia q pati
tur p virtutibus reputatur ·

Quintu remedium contra diuina Fla
gella Capitulu cc xxiii

Verum si quis credat sic se
ce iustu vt dicit tu Job possit
Non pertrim et i amaritudinibus
moratur oculus meus q̄mus tlis de
se humilit non sentiat · ymo forte nr
de deo fideliter si deu penas nec
ifligit neqz curare credat Tamen
hoc quitu remedium sibi assumendum
consulo · et q xpianu se ce et re et
noie cognoscat · Na si se cognoscere
xpianu sciat et xpianu sit
a xpo ce dictu · et nō solu noie sz nam
etia re sequat i oibus ypm Quia
alit falsum loquat et nō verum
tu se asserit xpianu · Ergo si ve
es xpianus non tu es inocentior
xpo · nō es sanctior deo · nō es mu
dior rege celi Quae si ipe sanctorz
scis q̄mus nulli fuit peccō obnoxius
quod de nullo alio dice ceris ausus.
tulit tam irrisoria vba · tā dura
flagella et verbera · tā vltione
phanda supplicia laborata ferre si
mulia ero si fuerit sn culpa vt ve
baleas ce xpianus et a xpo capere
sit voluntus · Nam contra nam ce
videmus et cta experiencia hoc te
nemus vt caput nō doleat quin
alia mēbra sentiunt Ergo si xpus
inocens doluit · penas qz sustinuit
tu a penis eris imunis · Igit quo
cunq; tu pateris etia si liber fuis
a penis et corde dicas et ore xpia
nus sum et sequ deo rege meu volo
Et nō hic diligenter q ista pfessio
e tanti ponderis et virtutis vt do
lores acerbissimos mingat · penas
alleuiet · tormenta adnihilet ac vires
amissas restauret et reparet si
sepe inter tormenta flagellaqz semissi
ma corde vo et credulo dicatur
frequentius cristianus sum Et vt
credas verū ce quod dico duobus
exemplis auctenticis hoc probabo q narrat
epistola ecte lugdunen et eusebius
cesarien cadem ecia describit vt sit
dubitare nō liceat de ex duobus
famosis ¶ Nam apud lugdunū
gallie du i xpianos seua nimis
p secuto grassaretur Accidit vt que
dam delicata puella et tenera vora
ta blandina ab infidelibus rapta ton
ecte pauore iruere timendo ne sup
plicis cedens xpm negaret Sed
opus ihu quid i fragili possit sexu
ondit · Dum ea superare ora tormenta
fecit Sepe ei q fragilissima sunt
p videntur et p bantur fiei p gratia
fortissima · Erat igitur iuuen
cula nobilis corpe tam delicata et
debilis vt nō crederet fideles eam
posse vl mima pati tormenta Attra
men tata virtute ad tolerandum
firmata e vt carnificu manus p q
dino deficerent q̄mus plures sibi
mutuo succedent q blandina Na
a pma die luce vsqz ad vesperā semp
inouates i eu tormenta se victos
ad vltimu ce fatent stupentes ob
quo i ea aia pmaneret · tu sine
supplicio i eius corpe nichil penitus
pmasset · Sed beatissima puella
sicut postea ipa narrauit quoties

Exm

vocem confessionis emisit. et xpiana sum proclamauit torquens in ea
vires repare sunt corporis. Cum
illa hoc audisset q̃ vox illa dulcis
xpiana sum. omne dolorem in ea
extinguit. Sepe xpiana sum exclamabat. Diaconus qdã suus
noie sil et ere sup q humanam
fas est ferre natura noua pena
rũ genera ptulit q vinere oino
humane conditionis excederent
Cz ille vir deo plenus in tm eorũ
crudelitates irrisit vt nullis tormentis eius dignatus sit dicit q̃ gue
cet. de qua patria foret. et quod
illi nomen existeret. Cũq illi hoc
ab eo p tormenta exigerent. ille solũ
hoc respondebat xpianus sum hoc
mi est nomen hoc genus et patria. nec
aliud quicq̃ sum q xpianus. Ob
hanc causam incredibile videtur. sana
sunt q tantis penarũ gnibus ab eo
nec extorquere potuerunt nomen posset
Candentes laminas eius et ferri
circa vginea lora et delicatissima q̃q
membra instaurans ignibus adhibebant Ita vt carnes eius adusque de
fluerent. Ut ipse oino immobilis per
manebat. et oino intrepidus stabat
et se xpianũ esse congeminans fontibus q̃ procedebant de corde dentre
ihũ flammas igneas extinguebat
Iam go in membris singulis vstus
erat. ita vt in eo nulla humane forme
cognitio esset. nec solũ q̃ esset sed esset
quis fuisset agnosci non posset. Cũq
sic claudetur in carcere ministri diaboli
post aliquos cogitabant q eũ iterum ad supplicia reuocarent. vt vel sic
aut supplicio et dolorib; redet aut
saltẽ in tormentis vita finiret. Dicit
vt alys metu interit deductus est
ad pora tormenta sz longe alit q
cogitauerunt euenit. Cz qd est
admiratione dignissimũ p sed a
illi fera tormenta reductus e in pristina forma qua amiserat p pora
et membrorũ officia oim q primo cru
delitas abstulit. Ecce a penarũ
illacio sibi in integrũ restaurant
Ita q supplicia repara iam ei non
eent ad penam sz potius ad me
delam. Ergo et tu dũ aliqua
molestie pateris ac tribulacione
pulsaris xpianus sum dicas. non
tm ore sz corde et corpe opere
et tibi p magna gracia reputa
si in penis valeas sequi xpm ag
te appellari intelligis xpianũ.

De certũ remedium contra dumna flagellacionem. rr xxv

Extrum adhuc est remedium auxilium angelorum. vnorũq; sororũ quos tribulatis et afflictis legimus succurrisse. Nam
dum sanctus laurencius in craticula
positus ignibus suppositis vretur
et quasi pui ponderis supplicia non
sentiret eo q pnia angelica solaret
dixit ad eum romanus. Video
ante te iuuenem pulchrum festina
me baptizare. Et ad quod ille iu
uenis angelicus ibi staret vt vt
cont dolores auxilium illi ferret
Ite narrat eusebius cesariensis
epus q apostate iuliani tpibus
quibus e captus ab eo dyaconus
a quo per omnia qua tormentorum
p tota diem continuata et illius
apposita corpori non potuit remo
uere hylarius facie. Cũq de
cruciatu est depositus et dimissus
q̃ fuit ab eo ia dictus eusebius
si inter tormenta aliquid doluisset
Ut ille rndit ei a iodicit valde
sensi dolorem eo q dolore lenia
superaret et ipm me sentire non
sineret. Nam tota me puer qu
dam stabat cũ mappula alba qua
mi sudorem a facie abstergebat et
delectacione tanta in alia gnabat

q multū dolui dñ de ceuleo depositus
sum. Nam hic non pono exēpla sōr
co q sint valde multa et ī eorū hys
toriis enarrata q facile a legentibus
et studiosis cōperiri poterunt.

De septimū remediū cōtra dina fla
gella Capitulū xx vj

Ad septimum nūc addam
remediū singulare tribula
torum refugiū quod ē ad dei matrem
confugere et ī omni tribulatione eam
ī auxiliū pīcibus adiuocare. Decuriū
igitur bernardus o hō hēs accessum
ad deum vbi habes filiū aū prem
matrē aū filiū. Filius oūdit patri
latus et vulnera. mr oūdit filio
pectus et vbera. Nec vlla poterit
ibi ēē preū repulsa vbi tot cōcurrūt
amoris vl caritatis insignia. Et ad
dit qū misereri nolit mīe regina aut
quō nō poterit mr oipotēcie. Ergo
si mat ē oipotēcie constat q misere
ri pt. si mr ē clemēcie cōstat q
misereri velit. Igitur si tribularis
si allideris quod restat nisi ad thronū
gratie eius q fidenter accede et eiq
auxiliū iplorare. Idem. Ille solus
a laudibus eius abstineat qui eam ī
suis necessitatibus inuocatā sibi viderit
defuisse. Ipsa ē ei illa stella maris
polo diuino vicina q iter densissi
mas tenebras oculos aīe obnubilātes
dirigit naufragātes. Ipsa ē collum
totius cōtīe. Sicut a capite īt
mediante collo sensus et motus descen
dunt ad corpus. sic a deo ad hoīes
p ipsam mediatricem gloriosam vīginē
mariā descendūt omnia dei dona. Et
sicut corpus nō pt capiti inherere
nisi collo mediante sic nec deo poterit
cōiungi quis cui auxiliū dulcissime vīg
inis defuerit. Nam et hec ratio vna
est qre ei dies sabbati deputatur.
Sicut a die veneris ī do
minicā nō ē puenire nisi p sabbatū
ītermedū. sic et mūdo nō ē posse
puenire ad deū nisi p meritis dei matris
mellifluie vīginis auxiliū. Nam et
ipsa ē virga quia ad defensionē ppli
israel capitanei suum pressi egypti sz
hebrei saluan. Ipsa ē illa nubis ig
nis qz columpna q per totū desertū
filios israel precedebat nocte cōtra tēbras
illos illuminans. sz cōtra estū de die
refrigerans. Ipsa ē illa abigail no
bilissima femina q pīcibus suis et
meritis nrā dauid. furorē qz placuit
ne nabal perirēt q prēdzū figuram
tenebat. Ipsa ē illa iudith pruden
tissima q de manu crudelissimi holo
fernis dei ppli liberauit. Ipsa ē illa
hester regina assuero nobilissimo des
ponsata et ab eo sup omnes feminas
adamata q lēas regie sme reuo
cauit. Ipsa illa celestis luna ē que
inter terrena et celestia mediat que
lumen quod a sole deo accepit. iris
refundit q tenebrarū nocturnalū re
pulsiua/rozus ē tranquillitatis quo tīe fe
cunde redduntur et serpentes sq hostes
huāni generis a nocumētis solutis re
frenātur. Et ipsa bnardus de ca
sir air. In periculis i angustijs in
rebus dubijs respice stellam inuoca
mariā. Non recedat a corde non
recedat ab ore qz ipsam sequēs non
deuiabis. ipsam rogans nō desperabis.
ipsam rogitans nō erras. Ipsa te tenente
nō corruis. Ipsa protegente nō metuis.
ipsa duce nō fatigaris. ipsa propitia
puenis. Et sic ī te ipso experieris
q merito dictū sit nomē eius maria
q interpretat stella maris et domina

bnardus

Et

Apud nōtē pessulanū quidā xxij
annorū extitit adolescens ī oībus
vane viuens. sz sicut ex christiani
tatis colligimus virginis marie deuo
tus erās. Hic dū ī domo sua qua
dā die sedēt et sicut puto vanis ī
tendēt duos sibi apparuisse demo
nes asseruit adeo aspectu terribiles
vt exprimi vbo nō posset. Cum illi
appropinquarent dixerūt ad eum Tu
vsqz nūc nobis seruisti et curialis

Ex m

nobis balde fugit. et conueniens est
vt rependamus nos tibi vice vt sen
tias quod egisti. Tunc go rapiebatur
sicut et visum est in quadam eius for
matem ardentissimam pierceuit.
videbatur quasi sibi q in infernalibus
pens esset et q totum eius corpus re
solueretur in cinere. solaq illu aia q
immortalis e remansisset et ipa sola
in igne ardet. Iniq ex intollerabili
pena ploras forti certamaret. vndiq os
accurrerunt vicini. Iniq ab eo qre
rent quid habet in inferno se esse co
questus e. et intollerabiles pati penas
Interentibus eis si eum in aliquo iu
uare possent. vel si vellet vt pro eo ora
rent vel orari ad alios facerent. Dixit
sibi hor valde non posse eo q damna
tus existet et de salute ia ipsa des
peraret. Et illi q dicebat. nullo mo
credentes. et si eum vera probare vo
lentes carbones ignitos in eius ma
nibus posuerit qui in manibus eius ar
debant et carne eius vndiq cremebat
sz ille in nullo eorum intendit sentire
bat. Ad pena alia in tm hac credebat
q sentire hanc non sinebat.
Naturale enim est vt vnus dolor a
lium mitiget et maior dolor minorem
occultet. Ad non auferendo dolo
rem facit. nec eam minuendo. sz
potius occultando vt du anima
intenta est vni non sic intenta sit al
teri. Hoc quod frequenter accidit
q qui dolorem patiunt in capite dum
id aliquo pano constringunt minus
dolorem alterum sentiunt. Ipse etiam
vidi q quedam dum dolores in manibus
patiebatur arteriosus nimis mang
potrigebat vtinam vt dum dolorem
ex vtinam vsura sentiret pro
parte aliqua alterum occultaret.
Dilis iste dum maiorem dolorem sentiz
in corpore non sibi videtur mirum
sentire. Nam si quis dolorem arte
riem patiatur in manu vel pede si eius
manus altera ponetur in igne.
maiori dolori aia nri intenta mi
norem dolorem non videtur sentire
Iniq adolescens ipse ia dictus
p nimio dolore clamaret xpus in
acre illi cui mre apparuit. Et
sicut mater est pietatis et regina
clementie dum p patiente ado
lescente filium rogaret et exora
ret. filius dixit ad matrem Ad
illi vis fiam. Iure ei illorum e qui
in supplicis eum tenent. Verum cum
mater precibus pulsare non cessaret
ille matri negare postulata non
valens me ab incendio liberans pstme
me restituit salum. Ad quo facto re
gina pennus ad me conuersa talit
me e allocuta. Ecce vigintiduo
bus annis in pceo dormisti quibus non
putasti meo filio seruiendum esse
pt quod tm incurristi periculum.
Dz mihi saltem vade et fac sicut
tibi faciendum esse conspicis. Tunc go
in dinas laudes et celestis regine
prupens tribus diebus sum cibo et
potui consistens deum et matrem eius
laudare non destiti. Durgens go
ad domum fratrum minorum q ibidem
est venit et fratrem michaelem
de pedio bonzi q custos tunc ibi erat
ad se pcribus adnocauit. et oia
illi p ordinem narrans ac pnam
postulans se ad omne sanctiozis
et penam asseruit esse paratum.

Octauum remedium contra diuina flagella

Ca.m cc vvvvi

Posset et hic addi octauum
remedium qd oim remedio
rum e sumum et vltimum ad dei
.s. recurrere filium ihm x.m vt ipse
qui flagellat et verberat ipse
idem bonitate solita ope ferat.
Nam ipse e qui vulnerat et medet.
percutit et manus eius sanabunt
Vnde ipse dicit in cantico moysi. Ego go
occidam et ego viuere faciam

faciam putriam et ego sanabo. Nō
ne idem medicus et ferro putridas
carnes incidit et si necesse est. vrit
igne. qui et unguentum nūc mitiga
tiuū nūc sanatiuū apponit. Idem
medicus qui auferit febrium tūrbines
uinū. syropium eisdem tribuit cura
tiuū et sitis anxie sedatiuū. Verū q
ad eum ī periculis cū recurrendum
triplex cū motiuū. Primū qz factor
nr est et creator. 2m est quia nr
dnator et rēdor est. 3m vo est qz
nr pater cū et amator. Dico q mo
tiuū primū dans accedendi ausum
est qz nr frēr cū et creator et non
secundum partem sicut artifices alij
sed m totū. Quia quicq sēm
utrūq hoīem summis. quicquid pos
sumus quicq sumus totū abillo
accepimus. Aplus. Quid hēs
quod nō accepisti. Et anselmus
ī libro de casu diaboli. Cum sciptm
nō hī quo a se aliquid hī. Di cī
de quo magis videtur nō ī est. quo
fortius de quo minus nō ī est. Ergo
si magis videt q homo sciptm a se
hēret q q alia ad se fortent si se a se
ipso nō hī. Vmo nec hīre pt quo for
tius nec alia a se hī. Quare restat
q quicqd est et silr quod hī a frēr
cū oīm nrorū. Verū naturale est
q omnis artifex diligit opus suum
tm vt vix pati possit audire dici q
ei aliqs detrahit. hoc fabri. hoc car
pentarij hoc et pellipacij faciunt.
Nam et aues p nidis suis quos fa
ciunt magna sepius gerūt bella si
tut ī tronos aliqn fōm est et fal
cones. Nā et pruile aues que nidi
ficant inter vepres asinos suos ni
dis appiquantes. nō magnitudinē
verentes nec fortitudinem deferētes
toto nisi quo possunt ī uadunt la
cerantq rostris suis et pūgnant
et a suo nidulo figure contendūt.
Apicule aues parue fortibus ictibus
illos pūgnāt q suos fauos ī uadūt
ita q sua vita p dunt dū aculeū
ī vulnē deliquūt. quē mox inter
num consequitur ī testinū qd mortis
eorū cū inductiuū. Munia sūt ex a
ex qbus collige a minori q si creata
bilis et q si nulla sit sua pt diligē
opa q facit ex p existenti materia
aliunde accepta quātū deus opus suū
diligit. q totū quod hī operatur et
efficit ar forma et materia tribuit
unde dicit 2 libro sapie. Diligis oīa
q sunt et nichil odisti eorū q fecisti
Et si sic diligit oīa quid sentendū
est de nobilissima creatura sua ymagine insignita. et sola ad eternā bē
tudinem cūctāpe ordinata. Ergo dū
te pens excruciat eū adire nō time
as cū totus pius et benignus existat
3m motiuū cū si attendas qz nostī
cū dnator et rēdor. Naturale eī cū q ho
sua amet. Unde amat hoīes suas
terras et vineas domos et bestias
et palatia ornata. Ita vt magnam
de oībus curā gerant. et putent to
to posse ne pereat. Unde et rex q
cūq magnus et nobilis sit modica
regni sui villulam diligit. q si quis
ei eam subtrahē delit. vl fortē sub
traxerit p ea defendenda seu recupā
da si fuerit pdita diuitias regni to
tius pīt et psonas exponit. Ergo
quto fortius rex excelsius cūq nos
serui sumus. et bonus patrus est
adiuuare si petant. et malos ad se
reducē si auxiliū eius postulare nō
negligunt. Xm de recuparione o
ius pdite. drachmeq amisse et reuēte
luce xv°. Vnde sapie xi. Parcis
omnibus qm tua sunt. Et ezechi
xviii°. Ecce omīa aīe mee sunt.
et quibus da īposine addit dicens
Nūquid volūtatis mee cū mors ipij
dicit dūs et nō potius vt cōuertat
Ergo planū cū q ī tribulacoibus
adiuuat. Vnde bēs martinus
dū ambulans ī ter alpes ī manus
pdonū incurrisset et vnus latronū
eū percutere vellet. sed alī eius brachiū
tenuisset postreaq ab eo q̄sisset si

ī

Exēplū

timuisset. maximus aut. Nuqꝫ ve
rolo me magis fuisse securu. Dz
sero dum deu nimis magic i tempta
cionibus affuturum. Unde bernardus
Dne cum sentio te ce iratu tu
magis spero te futurum ppicium. qz
cu iratus fueris mie recordaberis
Ex motiuis est quia si cosideras q
ipe e nr pat et amator. et ro amator. quia amator pater. Argumentu
e ei dyalecticum qz si e pater diligit
filium. Et dico dyalecticu ppe mutla
cia homi. quoru aliqu quda odiu
filium no natura sz voluntate ma
lignat. Tales ei impietate aquile
videntur hre qm vnu de filis d
a nido deicit. Sed forte aquila no
facit hoc ex impietate sz potius ex
necessitate nature. Quia cu infir
mitu ex ptu pullorum more galli
ne vt ad venandu vix possit exire
no posset omes pasci. Quare si illu
no abiceret cetera fame perirent.
Abicit go vnu vt aliq cosecutur
Dicere go si subtilit quis inspicere
velit conclude qd qd dixi supra
ce argumentu dyalecticum i hoibus
sit i cetis aialibus phicum et ex necessi
tate conclusum. Et hoc video sume
veru ce et nrm. no mutate coactio
nis sz immutabiliter. Quare semp
qntu est i se filios diligit deus nec
vnqꝫ natura qua fecit odit quia
p sequat id quo natura sua corrupit.
Ergo qs timeat ad patre ire
de que sic filios scit amare. Ad
vnqꝫ pater filiu suu deserit et
rogante filiu audire contempsit.
Nudet tamen q huic pu patre
celestiu et terrestriu conditore imor
talem et invisibilem q ppio filio non
pepcit. sz p nra salute huic misit
i tiro vt suo sanguine nos redi
meret toto corde no amamus. nec
eidem obedimus. sz potius p car
naliu filiorum amore sempiterna sup
plicia nobis a pio patre comminata
despicimus. ac bona eius contemp
nimus solusqz tpalibus lucris in
tendimus. p fras et nephas the
sauros conquirimus. sicqz i dap
num aiarum nrarum filius nris de
linquimus. eisdem forte cria in
dampnacione aiarum suarum
abutentibus. Nam et crudelissime
bestie sic filios amat vt nichil ad
eos secure habeant. sz si netim
est p eis eis defendendis i morte
se tradant. sicut exempla luporum
vrsorum et porcorum silvestrium nobis
pbant. Patres cria spiales qui
alios i xpo regenerant sic filios
suos amat vt pro eis mori no tri
meant sicut sciu apl'orum inuia
exempla martiriu nobis sup hys
fidem format. Bonus ei pastor
aiam sua dat p ouibus suis. Unde
et dicebat aplus. Ego libenter ipen
dar et supimpendar ipe p aiabus
vestris. Iam et de beato iohane
euangelista narrat clemens q dum
senex quemda iuvene conversset
ad xpm et eu instruendu cudam
epo qmendasset. Iuvenis post mo
dicum retrogressus ad vomitum z
et princeps i quoda monte latronu
effectus nullum declinabat flagitiu
si occurret faciendu. Quod du
aplus scis audisset a pectore ves
tem scidit et caput crebro pugnis
et palmis ferens. senectutis ob
liius mutiatu cofestim equu ascen
dit et ad monte illu qutorcus festi
nauit. Quem du vehemetem iuvenis
cosperisset nimiu prumesceus equuz
qutorcus cosscendens fugi primus
cepit. At scis aplus oblitus etatis
vi maxima stimulatus amoris fu
gientem fortiter isequens cepit cla
mare dicens. Ut quid fili dulcissime
patre fugis. Ut quid sic iuvenis
et artus iermem senem sic sic per
timescis. Nuqꝫ no prem agnoscis

Nunquid pro tua p̄sona expauescis
Ne in meas cadere filii sed ad p̄em
tuum quotidie redi. quia ego p te ro
nem tuorum scelerum vno reddam
Illaq; p te sanctissimam. teq; in gaudia
illi restituam et libenter fili mi pro
tua salute in morte me tradam.
sicut p nobis xp̄us est mortuus Ergo
ad patrem sic totis visceribus te a
mantem dulcis fili reuertere quia me
vnus misit ad te et huic me fecit
laborem assumere Ad hec audiens et in
uenis cuidam compunctus ad aplm re
dit et ad pedes eius prosternens ama
rissime flere cepit solaq; dexterā
manum qua multos hoies occiderat
ab aplo osculabat Ad hec suis aplis
dum adiuit continuo genu flexit
et ipam manum eius p ore deosculas
illi a xpo veniam impetrauit. nec p̄ q
desinit donec eum in omnibus emendatum
eidem ecclie p̄fecit epm Nondum ei erat
factum decretum de irregularitate homi
cidarum. Ergo si sic amat filios
fere silvestres. si sic eam carnis
p̄ces. si sic insuper p̄ces spirituales
quid de summo bono pre supercelesti ac
sempiterno sentiendum est a quo accepimus
totum quod habemus Nunc ad hoc p̄bandum
referam hic vnum exm amoris xpi eri
mis ausum ad vnionem generis hoim
perditum. Nam narrat dyonisius
ille magnus apli pauli discipulus q
sanctus corpus eius vir eximie sanctitatis
in tm q nunq; missam celebrauit quin
ei altissimus suae consolationis spiritalis
gratiam aliquam p̄staret aut revelaret
Illaq; ei dixisset q dum ex fidelibus
quidam quedam ex fidelibus principis
ipe hoc adeo dure tulit vt ex hoc in
firmitate incurrit corporalem. Verum
dum p eorum illorum conuisione agere
debuisset et conuiso deum orabat vt eos
disperdet Cum igitur nocte quadam
circa media horam noctis orationem
p̄libatam facit domo sua in duo pta
ac diuisa fornax quedam magna ingen
ti igne succensa apparuit nec se a
pud quam viri iam dicti trementes
minus stabant eo q serpentes duo
terribiles de fornace p̄cedebant
q eos videbantur trahere in fornacem
Decernunt et ibi quidam hoies foris
stabant q in eam illos fortiter ipingebant
Quaq; epus sursum respiceret
et relum eidem pateret vidit illic ihm
stantem magna stipatum milicia an
gelorum Quaq; ista duo sil adueniret
sic delectabat videt istos malefactores in
fornacem continuo p̄trahendos vt
supne visionis oblitus neripm do
minum respicere dignabat. Ita quodam
modo moleste ferebat q non in fornacem
ritus a serpentibus traheretur.
Et ihus clementissimus hoim illorum
peccatorum misertus ex supercelesti quo
residebat throno descendens vsq;
ad illos miseros se inclinauit ac ad
illos manum pietatis extendens eos
a fornace remouit. et conuisus ad
carpus sic ait Tu carpe delectatus
in p̄dicione hoim p̄ditum p q̄ibus adhuc
ego mori paratus sum Et hoc michi
semper e amicum. no q pereat p̄ccatores. Ergo si sic in me dns p̄ccatores
amat q ad eum recurrere timeat.
qm flagellum imminet.

De secunda tentatione q e carnis

Capitulum cc xxvm

Esso de primo temptatore q
semper e bonus. nunq; malq
consequi de tribus malis videndum
est Primo ergo de carne e videndum
q intestinum cum aia geit continue bellum
hosti exteriori magnum p̄bens auxilium
ad castrum aie subiciendum Sanctorum
uitas subingitur et castrum si heat
p̄ditorem intrinsecum q hosti exteriori por
tas aperiat q interim introducat
cum quo postea cines feriat et occidat
Nulla enim peior pestis vt dicit boetius
q̄ domesticus inimicus a quo dum in
nullo cauetur cito castrum inuadetur
qd teneri pacifice credebatur Ad

ei alexandru occidit · qs darium
morti dedit · qs iulium cesare pfora
uit · qs omnes romanos principes ire
mit · ni qui credebat amici q non
habebantur vllo modo suspecti et io
no credebatur ee cauendi · Nemo
adeo crudelis et deditus bellis q
caueat sibi ab amicis seu quos a
micos sibi ee estimat et credit · Cor
inimicum enim irnium sumere arma
nemo valeat · sz fugere demum est
necesse · Quod cum posse pt contra
febrem interius affligentem aut
pe gladium scutum et loricam cum
arma hmoi tm contra aduersaios ex
teriores valeant nr i vllo ireiores
impediant · Hic e ille hostis domesticus
et irnus q sampsone viru fortissimu
exercuit · qm david regem sapientissimu
ad turpia inclinauit du p adulterio
ram uephando homicidium perpetrandu
admisit · q etiam salomone regem doctis
simum vsqz ad ydolatriam inclinauit
qm holoferne tyranu sensissimum
mente femine iugulauit · Ergo for
tissimus hostis hostis e cui quc non
valuit fortitudo sampsonis · no scientia
david regis · no sapia salomonis · no etiam
potentia holoferni · Et qs vmqm secu
ab hoc hoste liber fuit illa sola dutaxat
exempta q dei filii pnouit · Ipsum
ei aplo paulo superior qs scriptate eo
sublimior · De quo dicit gregorius · Ne
pax aplo paulo i meritis fuit · cum et ipse
datus est stimulus carnis · Intz tot
hunc hostem irnu ad impugnandu for
tissimum non e exercita fronte bellan
dum · sed e ab eo potius fugiendum ·
qr hoc e contra eum summu remedium
iux id apli dictu quo dicitur fugite
fornicationem · Alia ei vitia vniuersa
sunt viribus resistendus vicenda · for
nicationis at vicu fuge sole auxilio
tutissimo e debellandum · In hoc vnicz
solo bello facti sunt conniculis salices
et leporibus · et ac heremis sunt con
formes q nmqm se hostibus patentes
opponunt sed sola fuga se munitu
Tunc ei lepores i maibus venan
tum incidunt qn dimissa fuga
adusarius insequentibus vultu vertu
Nemdu ei fugiunt vix a cambus nõ
capi pnt · sz dum ad canes fugiendo se
vertunt i ora eam incidunt · eria
qn noluit · Heremis at si fugere
qmqz no possit tanta fortitudine
intra suos spiculas se reducit
vt saluo corio aperiri vix possit
Per qd dat nobis intelligi modus
optimus pliandi et a termis fuge
fugiendi · si sensus omis claudatur
corporei et hosti opponentis spicu
lis resistatur · Istos ei duos bellan
di modos tertius nos doce videl
q nmq cursu velocissimo hostes fu
git et vires ex transitu aque resumit
nec vsa vice cornibus se defendit
sz tm du cum lupo bellare eu con
tingit · loca hmoi structu ireuium
qrit vbi circudari ab hoste no possit
ac ibi lupo securius se cu cornibus
opponit · In libro ei de arte militan
di doceminur si aliqn ee bellandum
qr sepe vt ibidem dicit locus plus
valet ad hostem vincendu qm vtus
Ita legitur q rex ille alexander mag
nus qui strenuus vbiqz apparuit nr
bellum aliqn bellum pdidit du quada
veller cape munitate solus i ea insi
lit et circuda loco se applicans vbi so
lu a pte anteriori poterat ab hoste
ferri tam diu ibi se defendit donec
violentia fractio muro totus exercitus
introiuit et vi ciuitate optinuit
Vp prima g° e rerum doctrina de du
plici mo bellandi · et secura i plio
spiuali · Ita cornu hoie ppiam quo
lupi · s. heretici et pagani debellant
e xpus ihus filius regis sumi de
quo p zacharia pheta dictu est
lucet pmo · Erexit nobis cornu sa
lutis in domo david pueri sui · Hoc
itaqz cornu dignissimo nobis cum

hiro i loco pme balde strictu · qua
corpore pena famis tabefacto resis
tere possumus inimico carnali sz
nos ipugnante vino, et dicit cum
job sancto libera me dne et pone
me iuxte te et cuius vis manus pugnet
contra me · Nam aplus ipe dicebat
Omia possum in eo qui me confortat.
Si deus pro nobis quis contra nos.
Dominus illuminatio mea et salus
mea quem timebo · Dns protector vite
mee a quo trepidabo · Si consistat
adversum me castra non timebit cor
meum · Si exurgat adversum me plium
in hoc ego sperabo · Est et alius bel
landi modus quem et sile docet cer
tus qui bello carnis uarie e obser
uandus vt scz fugiamus p vt sup
allegat aplus dicendo · Fugite for
nicationem Vnde ieronimus de hac
ma loquens ita ait · Depe q pugnat
discrimium se committit et cu belli
varius set eventus sicut vincit · sic pt
vincit · Quid igit inquit ipe nere est
certa p victus dimittere Aut scuto aut
aut pedibus mors tibi e fugienda
Et addit Cum fugit non vincit
si eo qd fugit · Primo hostem fugit ne
vincatur ab hoste Et statim sua
dicta concludit et dicit · Nulla potest
hoi ee securitas vicino serpente dor
mire · qz et si no semp pcutiat · pt
tu ee q feriat Quus iuxta vipera
aut dulces somnos capit · Cue
et si no semper feriat semp mi sol
licitat · Ergo securius e i q fugit
et ab hoste pure no posse · q iuxta pe
riculum no perisse · Vnde narrat
gregorius qdam i puicia nursie fuis
se psbiterum q f psbi fris illa
qua pus hebat vxorem vt sorore
diligens sed velut hostem p fidum
fugiens ad se nuqm accedere pmit
tebat · sz a se omne familiaritate
eius abciderat qz vt ipe dicit sci di
hnt hor ppum q vt semp pcul sint
ab illicitis a se plerumq q licita sunt
abcidunt · Ver igit venerabilis ps
biter ad extrema deductus · cum
vxor pspicet eum iam pp pximum ee
mortem · mer eum aliquo posse loqui
pxima illi facta cepit eq ire si
mortuus eet · Cum ille psentiret
q uto anisu potuit et valuit spu
iacdestrete vocemq collum air · Re
rede rerede mulier paleas tolle qz
adhuc arder igniculus · Illa igitur
fugiente cu magna cepit lenia sa
cerdos clamare Bene veniat dni
mei · bu veniant dni mei · Quid
ad tantillum sonculu vrm dignan
estis venire · Ecce venio · ecce venio
gratias ago · Cumq astantes querent
quibus hec dicit ille air Nunquid
adueisse sanctos nd videns petru et
paulum apl'orum principes · Iraz con
uisus ad eos i eorum maibus anima
expiraut · Ergo qui vult mercede
cu hoc sacerdote pcipe discat toto pos
se feminas fugere · Nz si ille sic
fugit vxorem quid sit de alius facien
dum adhte · Freia enim vt origenes
dicit e armatura dyaboli caput pcu
et expulsio padisi.

Remedia contra carnem.

Capitulum C.C.xxix

Remedia contra carne qda
sunt i fugiendo · qda vero i
auxiliando · Ma fugie nere 3 · Primo
carnales amores · 2o vanos as
pectus · 3o vanas audiciones ·
Quarto mlerum qusationes et
visitationes · Ma i auxiliando primo
valent prm exhortationes · 2o oc
cupationes et exercitationes · 3o car
nis afflictiones · Quarto si qs
rogitet pcu ferozes et pugne vulnera
tes · 4o si sos hcamus auxiliato
res · Dico q si pfre volumus conne
et itnu hunc hostem deuice ante oia
nobis netim est fugere amore illiciti
seu vanu · omneq amore inanum

tatis malorum omnium radicale principium
Et amori caritatis nichil de hoc amore
innato sit mixtum. cum sit hic amor bo
norum omnium corruptrius. Nam et si aurum
quod ratione purificatur pur et fulgo
ris. et cum ex eo quod rubiginem a ferro non
contrahit signat mercatus amorem
de adulterino metallo quicquid fuerit
admixtum sp sub malleo condituri
nec ex eo rem vas aliquod formari
Dir et amor dignus q caritas dicit
totaliter dissipat si ei hic amor vanus
fuerit commixtus puritatem ei amor
gis sibi mutuo adunantur Quare
necesse est ut duo unum in animam iniuriam
alterum repellatur. qz contraria duo
ee sil natura non patitur Contrarie
ei contrarii sunt effecti Quare cor qd
tristitia et dolore constringitur gaudio
dilatatur Et sal quod solis calore con
stringitur aque frigiditate dissoluitur
qz homo qui deo caritate vnitur ab
eodem sz a deo amore illi contrario se
patitur Ecce ei duo amores q sibi pie
sunt contrarii du vnus vnit alter
nemo diuidit. Nam licet omis amoris
primum sit vivere eo q amor sit vin
culum vnitatis. tm respectu vnius
cuiusdeqz amati pur ee p contrium vin
culum diuisum Nunc itaq malum
amorem non solum homines sancti sz etiam
sapientes atque mirom sunt detes
tati quibus religione fouent pagani
Ut de cathone romanorum sapientissimo
refert q nunq hominem amauerit a
more puro Et nunq non turpe est
ut faciat xpianus quod sic emulare
conabat paganus. Nam et atqui pi
gebant hunc vanum amorem tectum eo
q ex toto teneret homis intellectum. sicut
et odium amori oppositum. ut non dis
nat it verum et falsum. Immo sic p
uitat affectum ut preferat bono malum
Unde crisostomus dicit loquens de hoc
vano amore. Pfectus amor et pfectum
odium verum iudicium non discernit nec
iudicat dum in eis quos diligit ma
la laudat et in his quos odit bona
vituperat Unde narrat de nobili quo
dam viro qui habuit vxorem pulchram
nimis et bonam eam habebat exosam
que turpe ea reputabat et malam
Nec habebat familiam turpem nimis
et feridam quam credebat esse
pulcherrimam eo q nimis amaret
eam Oculus enim cordis cui ee ter
amore. sicut oculus corporis cuius ecce
cabat q turpitudinem pulchritudinem
reputabat. et pulchritudinem turpitu
dinem Quidq omnes consanguinei et
vicini eius contra eum continue clamarent
q sicut in iudicando fundatus certus
ee et tam pulse de vxore et fa
mula iudicaret et dne ancillam p
ferret. mirabat ille valde quod
dicerent Nec mirum q homines a
natuitate ceci de coloribus iudicare
non pnt sz admirat du videtur loqui
de coloribus audiunt. Tamen vir sup
ditus redeuns aliqn ad seipm co
gitare apud se cepit q in iudicio
vxoris et famule vel ipse solus vel
omnes alii fallebantur. et tq verisimile
magis q ipse solus pon fallere
q omnes retetur quin in videndo vno
culo duo oculi preferuntur et retinu oculi
preferendi sunt duobus. Hys itaq
talibus gestatus ex ue ad quendam
famosum virum phm accessit et ei
exorem hunc indicauit ab eo qz
sup hoc consilium requisiuit At vir pru
dens phus ex vbis eis intelligens
q familia ardenter amaret et egre
nimium vxorem odiret dixit ad eum
Odio vnius et amore alterius
certus ees it eas recte iudicare
non potes. qz vna cordi tua et elon
gata Ergo si scire desideras que
harum et pulchrior. q ve deformior et
verum verum sit tuum iudicium vel pon

aliorum cas a te separa equali distancia
ut nō sit una dilecta alia odiosa · nec
una magis amata q̄ altera qz tuē
de hys rectissime iudicabis · qz nec
reis eris odio nec amore ¶ Ergo si
nos volumus fugere carnis vitia studea
mus abire amorē hui⁹ p̄uanum et vanū
q̄m malorū omnium div est et principū
Quinque palmes potest vitias educere
si fuerit humor desiccatus i vite Nūq̄
riuuli aqua poterit esse munda si in
fonte aqua infecta fuit ¶ Quinque si
fundamentū domus e malum sup ipō
erigere poteris altum stabilem murū
¶ Quinque et radice corrupte et mala pul
lulare potest arbor sana · Qualis ei
radix tales ram · Iuxe sententiam pauli
apli ¶ Dnūs ei mt ihūs ait q̄ arbor
mala nō pt fructus bonos facere
Quare ne arbor amor sit olim affectio
nū cordialū radicale principū · si a
more an oia nō abieceris a te malū
mullū ferre potes fructū bonū deo pla
cati vel arripū ¶ An oia go amore
hunc recti et vanū abiciet et nō eit
difficile carnem subiicere sz eiet fiali
mū gtinere Quia quod nō amatur
nullo tpe cōcupiscit Quare valde fa
cile est mulieres effugere nec curare
an q̄ eas impias amare · Dz eō est
difficilimū solum deo seu de eius gra
hābus possibile hunc fallacē amorem
deponere et a medullis aie remouere
postq̄ sibi aiam subiugauerit pleno
iure Unū narrat ieronimus se legisse
quēdam qui vix ossibus herebat hoc
malo amore arsisse et plus vitia piaē
potuisse q̄ ambris hui⁹ pestis carnisse
¶ Secundum remedium contra carnē ·

¶ Capitulum · et xxx

Dnū amore illiato a corde
remoto tibi e secūdū re
medium contra carnis incen
dū assumendū sz restrigere vanū aspec
tū ne p eum fiat reductio i amore
dimissum · Nam res visa gnat sua
specie i aia · et p ea sepe est amoris
i aia occasionaliter generatiua · Ve
si cupis hui⁹ peste nō turbari amoris

ponere tēperantiam oculis q̄ sunt fre
ni et occasio mortis Unde mira mater
eius oculos clausos tenuisse ut videret
pomū ventū nō potuisse Thor ei
dum illud aspexit sua allecta pulchri
tudine illud concupiuit Unde bernard⁹
dicit ¶ Nō licet iuueni quod non lic
cōcupisci Et Augustinus dicit quod
iūdicus oculus iūdicū cordis est nū
cius ¶ Quinta mala causat malus et
vanus aspectus si nō fuerit refrenatus
Dyna iacob patriarche filia nobilis
dum videre voluit quod videre nō debuit
et ipa visa concupita et rapta pudici
tia pdidit et illa ciuitas gladio suo
fratrū ruit · Sampson si mulierem
alienigenam non vidisset ea nō ama
adamasset · et sic omissa q̄ iniuriā
nullatenus intulisset Ecce David si
bersabee se lauante de solario iniustus
nō fuisset adulterium et homicidium
declinasset et persecutionem centratam
p absalonem passus postea nō fuisset
Amō primo regum regis dauid qz soro
rem suam iūdice cōspexit ea tan
ardentissime concupiuit q̄ ob nimie
tatem amoris languore incurrerat
quā postea dū oppressit odium absaloris
incurrit cui⁹q gladium nō euasit Aspectū
iudith sic holoferne aiam vulnerauit
ut pre magnitudine libidinosi amoris
suū periculū nō adiuit · sz et ipe per
industriam femine perit et oīs exercitus
eius se fugere cōmisit ¶ Ut hec tanta
mala iūdicū aspectū sequentia ro
mane matrone sic olim legitur fuisse
pudice ut hoīm uiro posse declinare
aspectū ¶ Unū narrat valerius maxi
mus quendam libellum repudii dedisse
uxori eo q̄ semel iuuenem ea respiciē
hoīes per fenestram Ergo si vis esse
castus an oia frenandus e tibi visus
et a muliere oīs tibi e auertendus as
pectus ¶ Unū dū quidā ex pribus se
nel alexandria descendisset collocu
turus epo · ne aie morte incurreret
sic oculorū aspectū cohibuit ut p totā
ciuitatē transiens nullū oīo fuerit

videt in solius eptī ad quē ibat. Nā
et natura pupillam oculi in qua tota
vis consistit visuua multis tunicis cir
cumolvit. et exterius quadā palpebra
clausit. Dans p hoc intelligē q ceteris
intra tenendi. sepeq; claudendi. ne
facile foras exirent omni. Mō cum
sit oculi sicut gustus et tactus suo
immediate coniungunt obiecto. sed
hoc spacia tradit seu sub momento
ita ut dum q; oculos aperit videat
stellas in celo tam subito qui cēt in celo
Aurum igitur oculi more pdonum
et lesionem aīe afferunt a remotis.
Ut quod ieremias ploras dicebat in
tenis. Oculus meus depdatus est
aīam meā. Nam balistarii et sagit
tarii p ceris formidant in bellis eo
q homines feriat a remotis. Dicit q
machine sunt fut timende eo q longe
posite lapidibus ferunt cruciatū. Un
phus dicit. Totius hoīs libertas est
oculos pdidisse. Ut seneca dicit. Intel
lige ptem ee inocēte certare. quia
oculi duces sunt scelerum et iniquitatis
viciorum. Ut quod multi phi sibi legū
oculos eruisse. ut sic omnē aīe cogita
cionē ad solus mētis cogitarē puritā
tem. Unde et Job scīs dicebat. Pepi
gi fedus cū oculis meis ut nō cogita
rem quidē de virgine. Quā et iquit
ptem habet in me deus desup qui dicit
Di deus oculos hominis nō habet
nichil in homine hē. Nūq; nō oculi sui
porte corporis mei. Dz qui ē dnus
castri ingressum hē et regressum per
portas ad castrū vel ex castro. Unde
consueuerūt triūphi reges deferri fac
sibi claues porte in humeris observantes
obserans. Ergo q oculos nō hēt hic
ptem in castro nō dēt prie. Quae si
deus nō hēt oculos nos nichil in nobis
hic videtur. Ergo cū iob pactū cum
oculis meis faciamus ne feminas vi
deamus. et sic michil de feminis eos
cogitemus. Et sicut sup illo vbo iob
dicit glosa. Ideo fedus vir sanctus
cū oculis pepigit ne plus in mente videret
quod postea iustus amaret. Ut ei qd
dicebat ecclias. Ne circuspicias alie
nā speciē. qi ipse spem miseris multi
plicant. et ex visu concupia qi igis
exardescit. Nā et ob hanc causam.
tantūq; oculorū periculum qd ex aspectu
causat certissime miserū quidam
vir sānīs dū ad sororē in monasterio
egi egrotantem ob visionis gratiā
accessisset. illa nullomō consensit ut
ad se videndum intraret ne hac de
cā cogetur videl alias miseres
illi mandauit dicens. Vade in pa
dilē et ora p me. qz p gratiā dei
videbimus nos in regno celorū.
Dicūt matrona romana dum de
roma venisset ad arsenium in egipto
et ille ut se videt multatenus con
scenderet illa frontē faciens ad eius
cellam accessit et deo volente con
tigit q eum extra cellam inuenit.
Ille turbatus valde eā redarguit
dicens. Quid mere est seruos dei
videre. Quod presumpsisti ut de ro
ma venire. Nūquid nesis q femina
es. et te circuire mundū nō licet. Cū
se oratōibus illius q mendaret et hu
milē peccē ut p se dum oraret
Ille ait. Ego deū meū oro ut au
ferat me moriā tu de corde meo
Ad'd non dixit vir dnus sexū con
tempnēdo sz sibi de pugna timēdo
Innuā sunt sup hoc sanctorū exempla
quibus doceamur asperis declinare fe
minas. ne qui caste viuere volumus
ipsis asperibus corrumpamur. Ad una
uiū salutaris mei suam. Cum videt
mulierē ad concupiscendum eā iam
mechatus ē eā in corde suo. Ergo
si nō vis concupisce noli videl. Quia
sicut in vinis pīm dicit scā spinlenes
Ideo apud seculares nulla ve aīa
casta seruatur. q ius seruat videā
qi cū tota die vana respicit. vana
audiat. vane rideat. et vanis in

tendant. nō pr̄ cē castra aīa vbi oīa
sunt incasta

Tertiū remedium contra carnem
Capitulum cc xxxi

Circo nō solum cohibendus
ē visus sz etiā auditus. vt
refugiat qms audire pulchritudiē
mulierum. Qz si tlia audiat cū
memoriae cōmendentur postea mētē
turbūt. sicq disponit hoīem ad
ruinam. Non igit̄ pdest vl̄ saltem
nō suffitit si claudat ad illicita visu
si ad vana clausis fuit et auditus.
Quid ei pdest si cuncta aliq ex oī
pte fuerit cōclusa. sz solū fuerit ex
una sui pte confracta. Quid ei pro
dest. i nau undiqz p foramen cuncta
claudas dū solū unū nō clausum re
linquas. Quid pdest homīm letalit
i pluribus pforato si oībus vulneribz
curā adhibeas dū solū vulnus unū
absqz cura dimittas. Ergo si claudis
visum claudas pr̄ et auditū. qz sepe
dia ē ad pēm. Nam marcēnus ipator
i tanta flagitiorū fere. et reno car
nalis immiuidie vsabatur vt omīs
matronas nobiles rōnorū qs oculis
nō videbat. sz ē pulchras solo propic
bat auditu ad se dum quitorius fa
ciebat. Tantus qz tūc omnes oppī
serat vt nullus palam cōtra dicē
auderet mori timentes. Unq tpibus
qdā erat rome matrona noīe eufro
sina corpe pulcherrima. ac morastra
et religione. qd̄ maiq ē oībus vpiana
Unq pulchritudinē femine cū lib
dinosus marcenius auribus prepsit
nā ad illa patulū tenebat auditū
eam strati nūcios missis ad se quo
rus dum iussit. At nobilis femina dū
vba nūciorū audisset rē retulit ad
maritū q erat vnus de nō sena
torū. Quod dū ille audiuisset ait
Quid dna m facē possumus. Aut
oportz nos mori aut oz her pan
Tunc illa vt vidit virū metu mortis

ē turbatū ad nūcios illos ait. Ve
paululū expectare donec me ornem
vt decens est. Ivitq cameram suam
ingressa genua figēs i tra orauit
Deum p venia. et sic tāq immolans
pudicitiā suam deo mucronē arripi
uit et p pectus sil̄ et viscera se trāsfo
dit. sicq turpem manus suaf̄ euasit
Narrat rassyodorus idem q sup
q fuit apud alexandriā vgo qdam
noīe dorothea ex nobili qdē ortu
familia magnis diuitiis plena. pol
lens maxima puteta. in semo et
industria clara et i tm̄ formosissima
vt dei speciale figmētū ab oībus re
deretur. Iz qz mente vpiantissima
erat. hanc suā pulchritudinem christo
deuouerat et videri ab hoībus ren
uebat. Ut maximū q i pribus
orientis rem publicā tyrannice gubna
bat dū tātā eius pulchritudinē audi
bus prepisset. missis ad eā nūcios ad
stuprū eam muneribus inuitauit.
Iz cū munera oīa dorothea respue
ret nec ē dignū asseueret vt mor
tali hominī daret qd̄ dno regi ce
lesti spospondisset. Ille maiori libi
dine inflamatus ex deis dū cogitaret
eam i nadē violenti illa q possidebat
oībus deletis tyrānicas manus effu
git et ad loca remota se trāstulit
vbi ī cognita dno seruiuit. Ecce q
malū sit aures ad vana aperire et
eas ad lasciue vba nō claudē. Di
ei marcēnus et maximus supra dū
aures ad plebata oīa nō dedisset
nec eufrosina se gladio trāsfodisset
nec dorothea relictis oībus aufugisset
Sed de visu pr̄ et auditu mlta dis
tructione tua sup̄ dixi. vbi de claudē
dis portis humani corporis. seu de
castris eius longū tractatū digessi
Quare hic dicē plura nō tractabo.

Quartum remedium contra carnē
Capitulum cc xxxii

Quarto sunt fugiende mulierum conversationes et visitationes ac cohabitationes. Secundum illis est vitio quo volunt retineri et capiuntur. Quia ex conversatione cum feminis non solum viri trahunt sed capiuntur et ex celestes. Unde Hieronimus dicit. Ego arbitror quod si viri cum mulieribus habitent visitatum non deceat ibi duo boli. Et nota quod maxime sunt tria quae monent viros penitentes ad feminas visitandas. Primum est carnis sanitas. Secundum propria castitas. Tertium est consanguineitas. Verum sanitas mulierum est corde amanda et oculis admiranda. Sed non sepius visitanda. Et visitatio sepius iterata seu amor quia a spiritu transit in carnem frequenter desinunt sicut patet supra in exemplo quod posui in tractatu de pena de morba gallica. Quia fama sue sanctitatis ad se multos attrahet cum alias quae dam deo devotum attraxerit mulier. Idem spiritus familiaris et incipiens in carnem pressit eorum amores quia carnis erant operationes. Ob hanc igitur causam brevitatis maximis quadam valde sancta femina commendant quia in cella manentem dum visitare deberet propter sue promissionem sanctitatis. Illa ad eum talem nuncium remandavit. Parce mihi propter te propter corpus visitare me cures quia ex quo intrui hanc cellam a nullo sum hodie visitata. Propter hoc Hieronimus ita dicit. Si pudicus esse desideras feminam amente diligas quia videbis bene conversantem. Et frequenter eam visitatione non videas. Unde commendat minime sanctam paulam quin postquam ad deum converta cum nullo homine quantumcunque eximie sanctitatis extitisset ad mensam voluit manducare. Et ad conversandum cum feminis non debet movere confidentia de propria castitate cum fortissimi viri deiciantur a feminis. Unde Hieronimus de hoc dicit. Hostiolum tuum pedes mulierum raro vel potius nunquam teneat. Nec sub eodem tecto cum feminis maneas neque de propria castitate confidas. Cum nec sis David sanctior nec salomone prudentior. Nec sampsone fortior. Sed sp meior esto quam adhesi colonum feminam a sua possessione deiecerit. Et forte dices. Non sum stipula neque femina. Sed cum sim commutatus in ferrum conversationes non timeo mulierum. Sed attende quod ignis aurum dissolvit et ferrum. Et quidem metallum. Ferre si luxuria ignis est potest et ferreos animos immutare ad malum. Unde Hieronimus. Libido carnis ferreas mentes domat. Dicunt enim ex duabus petris duris se mutuo collidentibus egreditur ignis. Sic ex familiaritate duarum personarum quae videntur ex lapide seu ferre ignis egreditur quia luxuria. Attendat etiam ut vir sanctus quod et si voluptuosa lapidea non comburatur applicata et affixa sibi candela tamen eius igne et fumo bene fit nigra. Die et sepe vide et si non semper vitat ex familiaritate mutua mulieris sepe tamen ledit ex hoc contingit. Et a deo quodammodo distrahit aliquando cogitatur cogitare de femina et denigratur sepius eius fama. Credite mihi quia non potest cum deo toto corde litare quia feminis copulatur. Ergo nunquam est confidendum de propria castitate cum sepe liquescat ab igne luxurie. Et Miles quidam erat nomine Genebaldus quia neptem sancti remigii habebat uxorem. Cuique religiosis amore se ab actu carnis mutuo consensu absolvissent beatus remigius ipsum Genebaldum apud laudunum ordinavit episcopum. Cum de sua et uxoris castitate confidens cum sepe ut de divinis instruet ad se venire faciebat. Verum ex conver

sacione frequenter et colloquio mulie
bri carnali amore succensus cum
ea lapsus est in primum. Deinde respices
et parens filium hor frem suam dam
epo. Qui confusus remandauit illi
dicens vocetur latro qui de latrone
natus est. Sed ne de hor aliqua sus
pico oriretur vxorem sicut an ad se
venire solebat. Iraq; frem est vt post
pum pm fletu steriu in ea fuerit i
primum. Nunc cum filia pepisset eam
iussit epus vocari vulpeculam.
Iandem ad se redeuns epam dimittere
volut. Sed beatus remigius non
pmisit eumq; p vn anos i quada
cellula pua clausit et ipe interim
eam gubnauit. Vt sepio anno
completo ei angelus die dnice rene
uauit ei primum sibi ce dimissu
phibuit et vt foras egrederetur in
dixit. Cui ille ait. Ne possu exire
qr dns meus rimigius ostiu clausit
et suo sigillo communiuit. Cui ille
angelus dixit. Exire vt suas tibi pa
tere celu sigillo saluo r aperietur
hor ostiu. Iraq; ostiu e apertum.
Tunc ille i modu cruis i medio
ostij se pecit et dixit. Eria si do
minus me ihus xpus venerit ego
hinc nam egredior ni dns meus re
migius vemat. Cui archieps ad
monti agii illuc venit et eu sue
dignitati restituit. Gregorius
ego i trio dyalogorum de hor ita
ait dum fama virorum fortium nauo
ad memoria venit quid ergo andie
am fundane vibis epm. Diuina
mia fecit. quod sic eropto valere
legentibus. vt qui corpus suu con
tinere dedicat hitare cu femina
no psumat. Nam hic vir venerabilis
cu vita plena virtutibus duxit. seq;
i arte continentie custodiret quadam
sanomialem feminam qua seu pua
habuerat nolut ab epatus suu ci
ra repelle confidens de illius et sua
castitate. Fem e ego vt hospes ann
quus aditu temptationis exgreret
et spem mulieris illius oculis i pri
met. Ita vt nephanda cogitare
tepisset et ad hor vsq; ductus fuisse
vt manu eius posteriora feriret.
Ad dum quidam de iudeis per
allocutionem demonu agnouisset
ad eu contus venit et q a demo
nibus audiuerat indicauit. Ad
dum ille audiuit ingemuit stratiq;
de habitaculo suo femina expulit
Ro ad conuersandum cu femina no
det mouere consanguinitas qr secum
q; theonimus dicit et 2o vestum
vnio hetur. Amon primogenitus
filius dauid thamar sorore suam
corrupit vn et bris augustinus
cu nulla mulie voluit colloqui solus
nec sororem vl aliqm ex pximis
secu hitare volebat eo q sepe occa
sione talu pximarum alie mulie
res adueniant q ruine aditu parat
Denex cria quada magnus hitans
i deserto i magna excellentia vite
seruiens deo quada pnte hebari
mudo q ob gram visitacois eius
ad eu aliqn venit. Cua cu adm
isset i cellam temptatus ex ea lap
sus e i primum. Sed a deo postea
q fortitus primu lacrymis expiauit
et mulierem effugauit. Ergo fugien
de sur omes mulieres qr no potest
homo i sinu suo igne abscondere
quin eius ardeant vestimenta. nec
i ceder sup primas quin coburatur
plante eius et pedes. Ro mulieru
virandus e asperus. e derisuandus
auditus. e comisacois vsus fundius
abridendus. e et abridendus ab
ea retractus. Licitus ei cet serpere
coniuge. q manu manu fere appli
care. Cu quada ex pribus du mecen
ia balde venulam p quada aqua

transiens sup se transferret cum
pallio sibi manus inuolut ne forte
nuda manu contingeret corpus meum
Cum post transitum matre dixit
Quare fili sic manus opuisti
Quia non ego te genui Cum ille
dixit Corpus mulieris est sicut
ignis Quare ex eo ipso quo te tangebam
fiebat in alienarum memoria mle
vum

Quibus modis extinguendus est
ignis luxurie Cap. et xxxm

Ex predictis patent apparet
quod luxuria ignis est Et ideo
triplicit extinguenda sicut ignis
Primo per aqe suffusionem Secundo
per lignorum subtractionem Tertio
per elongationem seu subtractionem vasis
Ut olla vel caldaria igni sup
posita calefacta sic fortiter bullit
vt desuper aquam fundat aliqd
horum ad tpamentum caloris fieri con
suetum Aduna vel aqua frigida
olla infunditur vel aliquod de lig
nis ab igne subtrahitur vel ab ig
ne olla elongatur Nullus est fer
vor adeo est magnus quod subtractione
lignorum non minuatur vel penitus
extinguatur Per se fervor caldarie
sic extensus quod non tetigerit ab igne re
motus Ergo et tu dum sentis
te ab igne luxurie primi vel ad lam
aqua lacrimarum supinfunde vel
ligna arborum et potum subtrahe
vel fugiendo elongate ab hoc igne

Ezc si quas qre in bello carnali
potius quam in alius bellis sit fugiendum
Dico quod tripliciter est iratio Prima
quia hoc primum est igneum quia est primum
in mundum et quia est primum quod sit for
tius appetitum Ideo quia in hac
carnali pugna ideo est fugiendum
quia hoc primum est igneum homo aut
est stipula sicut fenum Unde in eccl
stipula collecta synagoga peccatorum
Et ysa Omnis caro fenum Ergo
sicut nulla pt esse securitas feni vel
stuppe aut stipule iuxta ignem sic
nec hoc iuxta mulierem Luxu
ria est primum in mundum Quare sicut
quis luctari non pt cum homine luxu
riosi luctuo seu cum pozo luxuoso quin
aliquo modo fedetur etiam et si ab
eo non vincatur Sic est in hoc primo
quod est sile luto Unde ad hoc referr
illud eccli vbum Qui tangit pi
cem inquinabitur ab ea Ideo ab
hoc primo est fugiendum quia non est pugna
dum de ppe cum illo qui vires sumit
ex appetitione Nam sicut in hac pug
na luxurie quia corpus nostrum quod pri
us debat esse particeps ex appetitione
ad hoc primum nobis vertitur in hostem
pessimum et fit proditor contra spiritum
Sicut proditor aliqs seu princeps pug
nare cum suis hostibus nititur qui sunt
in exercitu suo plurimos proditores esse
quia si conflictat suos hostes adiuuari
sunt Istum luxuria bellum timendum
est quia fomentum sumit ex nro et a
nro corpore vires suas auget eo plo
quo illud laetius confouemus et ha
bundamus Est igitur fugiendum a
facie colubri leonis scorpionis et dra
conis Unde dicit eccli xxvi Cum
viri leoni vel draconi magis placebit
quam cum muliere nequam Et Leonis
Janua dyaboli via ingrediens Pressio
scorpionis est nocium genus fratrum
reprobarum Sic igitur patet quod sint
remedia contra carnem in fugiendo

Primum remedium contra primum luxu
ria Capitulum cc xxxm

Nunc videtur videre quod possint
quri remedia in auxiliando
Id est quod possint esse remedia innatura

vel allevamina cum qs fuit pulsatus
hac pena vel pugna Et ego primum
remedium vt homo hanc pugnam non
celet. sed confitendo reuelet et ora
tionibus se iuuari ab alijs postulet.
Ex. m. Vnde frater quidam a fornicationis
immundi stimulatus ad quandam ex se
nibus fuit et sua illi pugna ape
ruit. At ille sicut erat homo dei ex
toto illi corde quarens dixit ad
eum. Fili caue attente ne cum
diabolo alia tibi suggerenti aten
das. sed ad me semper venias quo
niam te molestat. quia nichil sic
pertinet fornicationis illudit quam vt
fratribus reuelentur quod suggerit
Et econtra. Nil sic eum lenificat
sicut si homo eius stimulos omni
ter. Quique ille semel venisset ad se
nem turbatus. et magnus stimulis a
gitatus. et qualia pateretur cum dolo
re multo animi indicauit. senex ille
ait. Caue fili ne turberis. quia ego
qui senex sum valde affligor hijs
stimulis Et tu crede indubitanter quia
si meas temptationes deus in te
transferre permitteret stare non pos
ses. Quod audiens
frater audiens
plurimum confortatus est Et pre
meritum senis et propter caritatem qua
illi audit deus temptationem carnis
ab eo fugatur Et quia valet tempta
tiones alijs reuelare. quia dum alijs qs
sua temptamina reuelat. orationes
eorum pro se fieri impetrat eo quod pro illis
orare caritas eos rogat. Quibus in
quit apostolus infirmatur et ego non
infirmor. Constat enim hoc esse proprium
opus caritatis et officium patientibus
compati. pro scandalizatis vri cum egro
tantibus amori. Ergo dum mala
tua viris caritatiuis cunctas eorum
suffragia orationum impetrat quia mag
num constat esse auxilia contra carnis
et demonis insidias.
Dum et
quidam in fratribus noue moyses

quia corpore fortissimus erat cum et la
trone ad deum fuisset conuersus vi
ta tarnen superare non poterat qui
bus abstinentia magna et laboribus
magnis corpus attereret. Ita vt
per continuos annos tota nocte stan
do sedere nec somnum ad modicum
rapere. Ita nouo vt abbas vsidorus
quia eo praeuit omnes ab eo tempta
tio afflicit. In quo datur apte
intelligi quia tarnen temptatio non
diminuitur ab opere nouo. sed tunc dim
no consilio vt nemo in seipso sed tan
tum in domino gloriemur. Ad auctoritate
oundatur et exemplo. Nam in libro
sapientie vmo capitulo ita fuit ita
scriptum est. Deo quia non posse esse con
tinens nisi deus det et hoc ipsum sa
pientie. scire cuius esset hoc donum. Quod
hoc planius dicitur potest. Vnde cum
quidam ex fratribus nimis de vxore
quam in seculo reliquerat temptaretur et
hoc senibus retulisset imposuerit ei gra
uissimum onus eum debilitare volentes
Quod ille ferre non valens tantum
debilitatem corporis incurrit vt sur
gere de loco non posset et cum tempto
non cessabat. Quique dispensante deo
quidam peregrinus et pauperculus fra
ad eum visitandum gratia venisset et cum
ab eo sue infirmitatis audisset dixit
ad eum. Si me paululum audire volue
ris bene vtique tibi erit. quia et mente et
corpore sanus eris. Tunc a te omnia
grauia onera. et iuxta modicum tibi
in tempore suo. et fratalique operis
et vires recollegere. Deum ora. at
in spem pone omnem spem tuam. Per
credas hanc passionem tuis viribus
superari posse. sed potius ope ope
illius qui petram rupe fundit unde fluxit
aquas.

Secundum remedium vt supra
Capitulum et xxxv

Tertium remedium est hec.

carnis afflictiones et mentis occu
pationes · eo q dum aliq vni rei
intendit · alteri p eodem tpe nequit
intendere cū multū simplex simul
ad plura cōtinere se possit Dū ei
doloribus carnis quis intendit eius
delectationes tunc tpis vir admittit
Unde mlti sanctorū dū carne se
pulsari sentirent eius delectationes
studebant effugare per dolores Nim
ir omittam hic de ieunio de quo
mlta dicta sunt sup hic ponā paucā
alia frā quibus hor pbare valeam
Etiam i egypto solitarius quidā
fuit notissimus scīrate Et cū
diabolo insinuante qdam mulier
quētur quibusdā iuuenibus ait Ed
m dare vultis si hunc virū quem
vos creditis cē sanctū venire faciā
ad prem Et illi certū illi prium sta
tuerunt Iraq mulier ipudica vespe
foras egressa sero ad eius cellam
puenit Quā ille videns valde tur
batus ē · suis ipurans hor pcis q
illa sic ad eum venerit Quē illa m
seria per deserta se dicit obeirasse
et time timuis ne comedetur a feris
vir dū motus nūc eā introduxit
i cellam Quē grauissime temptare
cepit ea vt iam libidinis flāmam
sustinē nō posset Unde nū dūc
venit her plagā et her tūtū ira · Iraq
surgens luxuriā attendit et cū libi
dine totus ardēt vt eā extinguēt
singulos digitos manus suē igni
apposuit omnes q cōbusti · q ms
tanta cēt flāma libidinis vt digi
torū ī tendia vix sentiret Et mise
femīa dū id ille facēt aspexisset
quīsa i ē defectū mētis defuncta ē
vehementes iraq iuuenes sumo mane
ipam cē mortua inuenerūt Quē senex
audit illis quia malapassus ē ppter
eam Tamen p ea orauit sicq eā
vite restituit Et mox toto corde
ad deū conuersa · celibē de cetero

vitam duxit Vir dū vene
rabilis bēdictus dum i heremo so
lus staret ex memoria cuiusdam
femine visē aliunde tam quem
stimulum carnis incurrit vt pene
voluptate demetus deserere here
mū cogitasset · tandē ad se diuina
gratia reuersus oibus mox vestimēs
exuitis exutus inter spinetā nudus
insilyt totoq corpore et lacerātus
inde egrediens p tpa exteriora vul
nera carnis vulnera sanauit mētis
ita vt ab illa iam die nullū vlr
motū senserit carnis Narrat et
de sepo ionis ita dicens Quoriendo
i heremo cōstitutus et i illa vasta
solitudine q solis crusta ardoribus
horrendū monachis pstabat habi
taculum putabam me romanis in
cē deliciis · horrebant sacro mem
bra deformia et squalida cutis sui
ethiopice carnis obduxerat Undē
gemitus · cotidie lacrime mi erant
Et si qn sopnus irruens me oppri
sisset nuda humo vix ossa herentia
collidebam Et nū scorpionū nū sorcis
et ferarū sepe sepe thorcus iterā
puellarū · et i frigido corpore
carneq pmortua sola libidinum
incendia pullulabant Iraq coti
nue flebam repugnātē carnē ob
domadarū inedia subiugabam ·
Nec cessabam a verberibus pectoris
donec donante deo redderetur quiēs
tas · Vir dū venerabil franciscus
dū semel a carne se pulsari sen
tiret · licet tēpus cēt hyemalis
algoris spū diuino succensus vesti
bus et toto nudatus i foueā ni
ue plenā et glacie se demersit ·
Inter q dū incendū carnis mimo al
gore instinxit corpus ita pferte
subegit q mūdicie vestimēta integ
seruauit Ecce nō solū afflictiones
sz etiā occupationes tam interiores
q exteriores tam spūales q cor

porales valent ad

porales valent ad carnis petulantiam
subiugandam qz sicut iam supra dixi
dum alia intendit vnu nō pt p tuc
ire fliter intendere alteri Vnde narrat
iom q dū ieiunans et vigilans carnem
pfecte subiugare nō potuisset. nec libidi
nis flammas extinguere se cuidam hebreo
i discipulū tradidit ad literas addiscen
das hebreas vt ita i illis animus com
parer. mens eius a carnali meditatione recedet Narrat et idem
hominus q i monasterio quodam egipti
adolescens quidam mōchus erat q
nullis omino ieiunijs nullis laboribus
corporeis flamma poterat superare
libidinis. Sed huic monasterij pt sic
curauit Iuda ei monacho pbato
precepit vt eū diebus singulis magnis
precaretur i iuryis et in ipe pius accedet
coram se et de iuuene querimonia deponet ordinans vt eti mōchi contra iu
uenem testimoniū phiberet. Sed ne
fiet ei hoc meditatiū mortiferum
sicqz transiret antidotū i venenum
solus abbas iuuenem defendebat. q
eū contra illorū testimonia excusabat
Iuqz p continuū annū excusabat
hoc condie fieret erat adolescens i
magna animi anxietate ita vt nichil
aliud cogitaret. Abbas go post annū
iuuenē ad se vocans dixit ad eum
Qualis fili Nuc ei carnis temptatio
agit tecum. Nūq eius nuc i sultatioē
pulsaris Iu iuuenis ait Iudē
pat quod qrens Ecce videns q nō
licet michi cū mōchis viuere vixqz au
deo suspirare quō go posset me tem
perato aliqua agitare Nuc quomō
parabit michi carnalia cogitare Tuc
abbas intelligens eū hoc mō curatū
sibi fecit ea qd gessit manifestum
Tertiū remediū vt supra
Capitulum cc xxx vi
Tertio valet si quis cogitet
pēn carnalis turpitudines

et fetores et cū hoc pugne vnlitates
Nam et cuidam monacho nimis Exm
de carne temptato dispensante deo
queda illi ethiopissa mulier i de
serto apparuit tā turpis et fenda
vt fetorem eius sustinere nō posset.
Sugz sibi claudet oculos et eam
a se toto posse repellet Illa aut ad
eum Quid e q me repellis de qua
die noctuqz sic temptatus Ego eū
sum illa carnis concupiscentia q ei
turpis sim et fenda tota carnalibz
hoibus videor dulcis et pulchra Et
monachus i tm fetore illum e detes
tatus vt ita dehor vltra nō fuerit
simulatus Beatus eos anthonius Exm
diū semel dispensante deo spū for
nicationis coram se astare vidisset. q
qs eet eius visione agnoscet. tam
deformem et fendū eū videns. dixit
ad eum Cum tam deformis sis et
despectus. te de cetero nō curabo.
Debet considerare eos temptatus qn C
tus ipius temptationis sit alie fructus
Et dum eam sibi aspicit ee vilem
q ms grauem det ea equo animo to
lerare. Quis ei hoim posset enumare
labores quos volūtarie ferūt et qrūt
dum sibi viles ee credunt. Nōne rus
ticus tota die laborat i vinea pter
fructū. Nōne miles tota die fert scu
tum et se subiicit ictibus lancearum
ppt pmiū expectatū. Nōne tota die et
nocte i ymbre vento tempestate esta
te et hyeme cos naugar nauta mare
vela erigit remos ducit. fluctus pro
cellosos et vita ppiam cōtempnit pro
vili pecio quod acquirit. Dic ei gregoi q
dicit Considerāto pmij minuit vim
flagelli Quis ei vl ad modicum ex
piuat. quāta mala passi sūt si omes
considerā magnitudine pmij Nec
mirum qua si tāta possūt portari
ic̄ōmoda pro pcio tpali et vili. qnta
ferenda sunt p pmio eternali.

Unde dicit apud hebreos quod moyses grandis effectus negauit se esse filium filie pharaonis magis eligens afflig cum pplo dei q̃ habere q̃ modiatem et iocunditatem et maius estimans thezauro egyptorum ignominiam xpi. aspiciebat xpi subsecutura remuneratio. Quod si forte non credis hanc remuneratio tibi esse patam. qr e nobis occulta. te arguunt omnia argumenta q̃ sup̃ dissertorum quinta sunt posita. vbi late tractatum e hec materia. Dz preterilla nuc rõe considera. qr arte docente nos et natura sp abscondunt sub vilibus preiosa. Nonne sub vilitate carnis abscondit aia preiosissima creatura. Nõne semp angeli se nobis ostendunt sub aliqua creatura corporea et aere hor sumpta: Nonne deus pater i voce. spus sanctus sub forma columbe et filius apparuit nobis i carne. Nonne natura tenerritudine medulle i arbore abscondit sub duro ligno et cortice aspero. Et i aialibus sub durissimo osse. et cerebru sub tranco et dura mre i capite. Nõne sub spinoso cortice i castanea et duro cortice i nuce. et anellana dulcissimi occultat fructus nuclei. Nõne mercatores omnes sub vili borello videmus ome nobile occultare fardellu seu trossellum. Dic et fuit prudentissimus quida vir q̃ vxorem habebat filiam sz sapientissima sub paupertate quam exterius ostendebat infinitos thezauros occultos habebat. Cuiq̃ filius cuiqdam militis regis audiens sapiciam filie eius ipam petit i vxorem. Ille se dare nolle dicebat eo q̃ cet filius dituis et potentis sz eius filia esset paup. Cuiz ille dicit q̃ cu ea ~~vellet~~ vellet fieri pauper tdidit ea sibi. Verum postq̃ cu ea sic paup diu vixit pat eu semel arripuit et i thalamu introducens tm thesaurum illi ondit quem nc i toto mudo possit hri quem et illi tradidit possidendum. Narrat hanc parabolam iohannes damascenus dans intelligere q̃ deus pater sub pallio pauperta diuitias suas abscondit q̃s suis i fine e daturus eis. Vn psalm air. Quam magna multitudo dulcedinis tue dne quam abscondisti timentibus te. Id aut thesaurum hunc preiosum occultat vt dm no videat sz tredit seruentu meritu augeatur. Ergo dum temptatioe pulsaris et i carne molestia stimuloru sentis, aie meritu et cumulu considera pmioru et sempiternu gaudiu tibi i fine sine fine patu.

Ita et fuit quida morbus qui cuida seruebat et piribus ppter deum. Hic cu sup̃ modum temptaretur a carne et eu senex minu videt laborantem. Dixit ad eu Vis fili vt orem deu q̃ auferat a te stimulum. Ille rndit Non pt qr licet temptari m sit graue. video tm me pfice ex labore. Dolu igit ora deum vt nu det tolerantiam. Vt vnica te ei hanc magna abbatissa sara nobilissima femina p xm q̃ tinuos annos valde de formicatione tẽptata nuq̃ rogauit dnm vt auferret sibi pugna. sz tm vt daret sibi constantia. Ob qua causa ei semel orantis spus formicatois apparuit eiq̃ sic ait. Tu me vinsti sara. Cui rndit humilis femina. Non ego te vinci. sz dns meus ihus xpus.

Fuit et quida ex piribus i deserto qui a carne adeo temptabatur vt de sua salute desperas sic seniebat. Ere postq̃ aiam pdo quid hic faco. Redire ad seculum no volo vt no sim hic dampnatus et in

futuro. Cūq; relicta cella redire ad
seculum. venit ad eum vox de celis
dicens. Revertere ad locū tuū solitudinis
et quiens quia nō vlt̄ de carne tempta
beris. Et hoc tibi notū sit. qz iuxta
mensuram temptationū q̄s nouē iam
ānis portasti es p̄miandus i celo. Hz
iuxta q̄ntitatē victorie reddenda ē tibi
corona iustitie a deo iusto iudice. Unde
dicebat apls. Reposita ē mi corona
iustitie quam reddet mihi i illū diem
iustus iudex. Ergo corona r̄spicit
merita diuina gratia acq̄sita vt valeat
cē iusta. Meritū aut nutriūtur et cres
cunt ex pugna seu ppcus ex ipa pa
tientia qua firmamur i pugna. Ut
tū omibus sup̄ dōs attende quid vnius
pt̄ fici i vita q̄ id vnde gliam possis
obtinē ꝑ penitentiam et penam effugē sempi
ternam. Hz hec duo facit temptationis
tolerātia et victoria cū sūmata. q̄ ne
ē temptatio respuenda sed ē omino
appetenda. et diua semp iplorānda
clemēcia. Exm de iosaphat rēgis iude
nobilissimo filio. coide xpianissimo. et
carne castissimo quē pt̄ paganus aiūt
volens gnio cuiūdam malefica viros ab
eo cuctis eiectis vīgines illi pulchirimas
sonauit q̄ suis cū asp̄ibus et ap̄ceribus
gnare ad luxuriū nitebātur. Neminē
ei hēbat aliū cū quo staret. cū quo
aliq̄ loqui posset. cū quo solaciū vllū
poset. cū quo eos mādūcaret. Verū
it̄ has eāt vna cuiūdā regis defuncta
filia nimiū speciosa q̄ tlia loqbatur
adolescēs. Di aiam meā amas. et me
ab idolorū cultura saluare desideras
mriomo mi q̄ūgē. Nā mi cōstat q̄
xpianitas mriomū nō abhorret.
sed p̄dicat cē sām. et i mriomio vnū
cē asserit castitatem. Nam et quidam
aplorum et xpianorum vxores habuerūt
ac filios habuisse. Sin adolescens aut
frustra talia mecū p̄sequis. q̄ et si
vxores hēre p̄mittit xpianis. nō tū
illis q̄ voto se astrinxerūt castitatis. et
illa iudica tunc subiuge. Dic ita
vt loquis. Hz si aiam meā deo sal
uatori vis reddē mecū tū sta vna nocte et spondeo tibi q̄ me xpiana fici
faciam sumo mane. Nam si asseris
q̄ tū gaudiū ē i celo sup omnis pnia
penitentie. nōne illi magnū p̄mū erit
q̄ aliquē et paganismo ad xpianismū
et ad deū cōuerit. Ergo semel michi
solūmō acq̄ere. et pacta sūm q̄ quid
iusseris facere. Iraz fratus iuuenis
fortibus repit afflitari p̄cellis. et va
rys ac validis nimiū ferui ventis
dum eum ex pte vna salus puelle alli
teret. et ex alia caro eū fortit quo
ueret. Iraz lacrimis tonis infusus.
dum diuinū iploraret orans auxiliū
mor fuit resolutus i somnū. vidit
iraz se dum ad quoddam pratū nimis
amenū decoris nimiū floribus ozātū
vbi folia arborū reddebant auribus
dulcem sonū. et insuper aura quadā
gratia gratissima odorē suauissimū
euaporabat. quo reficiebant olfactū.
Erat et fructus ibi visu pulcherimi
gustuq̄ suauissimi. Insuper fuerat
ibi sedes aptate et auro et lapidibus
p̄iosis fabricate. ac lucidissimis nimis
lecti deaurati pānis constrati. et
aque illic limpidissime scaturientes.
Deinde i quādam elegantissimam
inductus ē mutatē cuius muri turrium
instar p̄ gēmis et auro erant obriso.
qui claritate supinefficabili thorus erat.
vbi cleorū tam suauissimus cātus re
sonabat. vt nullus sufficiat sermo
narrare. Post hec ductus ē ad loca
tetrima omibus malis plena. Adue
dū mimis horreret. Dictū ē sibi a duc
tore suo. Di supare potis corpis temp
tationes et penas has ꝑpetuas deu
tabis. atq̄ vidisti loca delectabilia
obtinebis. Iraz sanctus ceritanus ꝛ
iuuenis. et de cetero puella. q̄ soz
cia nō mutauit sz delectationē carnis
tūqm fenidū stercus abhorruit.

Quartū remedium vt sup̄

Capitulum. xx. xxi. bis

Quarto loca cōt carnis temp

tationes plurimum valent sanctorum
suffragia et orones. Et e primum
summum remedium divinum auxilium quod
semper pro se pugnantibus adest
precibus implorantibus. Et maxime si quis
cogitet xpm in carne passum. memo
ria hoc e omnis ardoris noxij extinctiua.
Unde dum filij israel ignitos in
deserto patrerentur serpentes motus
libidinis designantes precepit e moysi
vt serpentem eneum in palo suspenderet
quem pressi a serpentibus intuentes
ipso suo aspectu sanitate adipiscebant.
Ymo e iste serpens totum corpus
pro capite ponens in palo suspensus
in ypsis dns in cruce leuatus cuius
desiderantis aspectus omis e lasciue
fugatiuus. Unde dr in iohane quemadmodum
moyses exaltauit serpentem in de
serto. ita exaltari oportet filium hominis. Et
gregorius memoria crucifixi vitia cru
cifigit. Deinde ei hnus e regis quod
tunc vacat delicias qui mortalibus
a fossium vulneribus dnm suum persecu
ti. Igitur dum carnis pulsaris ille
crebris et telis carnalibus sagittaris
respice filium virginis. Ymo filium pris al
tissimi toto flagellatum in corpore lan
ceatum in latere spinis coronatum in ca
pite velatum in face et pedibus clauatum in cruce
Et puto quod vlterius non expetes lasci
uire. Est et alterum auxilium maxi
mum omibus subuenire patum. s. mris
dei virginis marie suffragium cuius so
lus itinerus de carnis destruit itinerum
Asserunt ei iudei. De ea quorum tes
monium e valde credendum tamque ab inimi
cis xpi platum quod cum maria virgo bene
dicta fuerit vim mlieris pulcherima
a nullo tum vnquam hominum potuit corrumpi.
Ymo eos vbrosus aspectus et contuitus
admirandus omis erat libidinis in
quantum hominum extinctiuus. Dz si tate
erat dna vbrum dum adhuc mulier
in tris quod fuit nutrit filio sociata in re
lis vbi mundi fratrum regina summum
optinuit pratum. Et ego domina
nostra vte sicuta in camphora cui
umbra omis e libidinis extinctiua
Unde dr de leopdo quod dum nimia
agitatur flamma libidinis ad cam
phore umbram fugit vbi luxurie fla
mas extinguit. Virgo ei regia in sa
phiro et alys gemmis signata e que
asseruntur in alys ee causatiue cast
monie. Nam et egipcem quedam ho
minem noui qui dum maximos car
nis stimulos pateretur nullum sibi
cernebat remedium in nomine melli
flue virginis marie inuocatum.
Et mox vt nomen eius vocaliter
inclamabat omis motus ab eius car
ne sic cessabat ac si nullum ante
huisset. Ipsa e ei illa velumpna nu
bis que contra estum solis filios israel
obumbrabat. Nam et zozimas
sacerdos cum a maria egipciaca quere
ret si carnis incendia passa non
fuisset. Illa ad eum sic ait. Per
xvij annos carnis puli temptamenta
et ab eis valde fui infestata dum
recordabar deliciarum quibus assue
ta fueram vti in cibis et potibus de
licatis. et nepharys canticis demoni
um quibus in silo minimum mlium delec
tabar. Dz moc me lacrimis infunde
bam. et pectus manibus laterabam
et fiducialem deuocioz qua ad pissi
mam dei genitricem mariam concepe
ram ad memoriam reuocabam qui an
eius astabam ymagine. ac eam la
crimabilis exorabam. sicqz eam
lacrimosis singultibus deprecabar
vt a me sordidas cogitaciones a
moueret. Cumque sic lacrimis eam
inuocarem vndique mihi lux videba
tur exoriri. et multa suauitate reple
bar et gaudio. Dz iterato post mo
dum carnis pria insurgebant quasi
ignis vehemens qui viscera mea
denastrabant. ac ad pernicosa desi
deria impellentes. Dz cum michi

sic vehementer insisterent ad consue-
te orationis arma currebam / meq; ad
terram prices auxilium virginis marie
lacrimis implorabam orans ut sucurri
ream q; locus mundiae mr erat No
aut a tra/ eleuabam ut luminis illius
fulgore circumdata q omne a me temptacio
nem repelleret / Dicit ergo o homo dei be
atissime mris marie pretia solacio illos
xxx annos pegi et cuncta pericula car
nis euasi Ex illo aut tpe sic mihi
auxiliatrix mea semp vbiq; et vndiq;
astitit vt nulla de cetero temptamenta
carnis sim passa Ecce multum valet auxi
lium angelorum nobis semp assistentium
et defendere nos patrum. Unde
dum abbas moyses carnis duris sti
mulis vrgeretur ad abbatem ysodorum
perauit et eius auxilium postulauit
Tunc ysidorus illum cooperiens ipm in
troduxit in domum et dixit ad eum
Respice ad solis ortum. et ecce
vidit multitudinem demonum impugnare
eum acriter patrum. Dixit ad eum
iterum ysidorus Nunc vte fac ad solis
ortum. et ecce vidit multitudinem
innumerabilem angelorum ferre sibi auxilium
patrum. Dicit ergo illi ysidorus.
De cetero cave ne timeas. qr plures
valde sunt et potentiores q nos in nobis
q; sint adiutores q nos impugnatores Nec
valent eorum suffragia affectuosius
implorare Et vt multa omittam. vnum
tm referam quo pbac hor valeat.
In ecclia sancte agnetis q rome est
quidam pbr fuit vnq; vita moris sim
plex nimis et purus. hic dum repisset
nimia carnis temptacione vexari. deum
offendere timens. summum adiit pontificem
et ab eo mirum contrahendi licentiam
postulauit Cui q ponnifex simplicita
tem attendens suum anulum illi dedit
illiq; mandauit vt ymaginem beate
agnetis q in sua ecclia picta erat ex
sua pte propter vt se ab eo desponsari
permiteret Quiq; sacrdos ex pte pon
tificis hoc mandasset ymaginem illa
nov digitum anularem porrexit. et
cum anulo digitum retrahens oia ab eo
carnis incendia effugauit Figite
dum carnis stimularis incendiis
roga auxiliatrices. cogita pugne vi
liates. recogita pcm carnalis turpi
tudines et fetores q ius vir carnales
olfactu corrupto fetores hos no adi
tant Nq; nmq; stercora ipsa no feret
ex eo q poci tota die in stercoribus se
volentes et ipa stercora amoueres
eorum no propiant olfactu fetores. Li
beritus poci voluit in luto q volue
rent in serico. et liberius ob tenere
in cene q tenere in auro. et plus amare
longe rem fetores q rosarum odores
odoriferos. fetores abhominabiles
omni idolentie pferentes aromata
zant. Nam et homines sunt no pauci
q strabulorum q strabidorum fetoribus
assuetis speciei suauis olentium turbat
odoribus si eorum naribus applicentur
Non sentiunt Non sentiunt carceram
illius fetore inter fetores maximos
carceris quos alij sustinere no possunt
Quaz deficimus in olfactu a brutis sicut
et in alijs valde multis Nam leo olfactu
cognoscit qm adulterat leena cum par
dis Et tyronia stam nouit ipo fetore
libidinis qm adulterum e sua femina
ni fuit alij lota aquis Et tu o homo crea
tura pnobilis. ob tenes in fetoribus li
bidinis et no sentis.
Non sunt contemnendi temptan
sed compatiendum est eis Capitulum
Ceterum ad supdicta cc xxx vm
oia e notandum q hominibus ta
libus temptacionibus agitatis. no est
aliqm tenus insultandum. no in aliquo de
detrahendum. sz deo corde compatiendum
ore pro eis orandum et oibus eis vir
bus sucurrendum. cum hor no sit malum
signum sz bonum ne forte si ipe proximum
eos affligat cum drabolo ipe p diuinum
iudicium idem incurrat periculum Dicit

Ex.m

rudā sancto accidit sardon i dyoc
florentina sicut ab eodem me recolo
audiuisse Qui cū castus cēt et casti
tatē ī alios amaret illos detestabat
non modicum ac malos iudicabat
ex corde q̄ confitebantur se temptari
de carne. Dz deus volens vt fra
gilitatē suam agnosceret. et vt humilis
esset nec alios iudicaret. sz cōtinē
dei domū cē intelligeret cadē tēpta
cione qua ceteros ipm ferri et cola
phizari pmisit tam acriter vt sicut
ipē me audiente retulit quod facēt
ignoraret. eo q̄ quomodo iret. q̄ cūq̄z se
beret hanc temptacionē carnis cū
aculeis maximis et stimulis senti
ret Tras sua passione coactus est a
lys cōpati q̄ nesciebat antea alios
miserei. Ex.m Nam et p oia sile rudā
ex sentibus in deserto scribitur acci
disse ad quē dum iuuenis quidam
frater a carne fuit stimulatus pro
gilio accessisset Ille cū temptatus a
carne nō esset. nō ei cōsulit vt de
buit. sz ipm vanū et miserū cē dicens
nec dignū hītu mōrhali asserens
desperare potius coegit q̄ bellare.
Nam ille dū talia a sene audisset
et eū meuuit omino tredēt de salute
desperans cella relicta rursum redi
bat ad seculum Qui mox dispensante
deo occurrit abbas apollo Cum
ignī minium ferrum videns sic allocutus q̄z
dicens Dic mihi fili quid habes
q̄ sic tristis et merens appares Ar ille
ei omnia per ordinē retulit q̄ dixerat
ei senex et q̄ sic desperatus ad seculum
remearet Sed dum vir sanctus audisset
velut medicus sapiens monuit eum
dicens. Vide fili amabilis ne des
peres. nec tristis efficiaris ex hac
causa qz et ego q̄ vt cernis totus sū
canus et iā et pte pmoztuus valde
carnis stimulis iquietor Quare nō
est vnde tu admireris nec vnde tu
beris si tu q̄ es iuuenis seu florida

iuuentus. cū q̄ferueat iuuenilis corpus
sanguis hys stimulis agitaris. Ego
dulcis fili te rogo vt hodie ānuas
mihi quod a te postulo. et ad tuam
cellam reuertere modo Confortatus
ille hys vbis ad cellam mox redijt
Tunc abbas apollo ad cellā illius
senis accessit et stans ibi foris de
pcatus est deū lacrimis dicens.
Dne dns nr q̄ seruis tuis temp
tationes vtiliter infers quē bellū
illius iuuenis ī hac sene vt experi
mento discat quō alios cōpati deat
ne suo iudicio peat q̄ stare se pu
tat Cūq̄z oratione compleret quē
dam iuxta cellam eius vidit ethio
pem senē illum fortiter sagittantem
Ardentibus sagittis ītus fortiter pforatus
mox velut ebrius huc et illuc p cellā
ferebatur Cūq̄z illa sagittans inces
santer instaret senē confodē suis
telis senex iam sustinē nō valens
ardores carnis a cella velut amens
exiliens concitus redibat ad seculū
Qui abbas occurrit apollo et dixit
ad eum Quo sic celeriter pgis senex
Et q̄ est causa tam velocis inueniū
tui Quid ē cā q̄ turbatus cē vi
deris Ar ille videns q̄ apollo sci
ret qd sibi accidisset p verecundia
aliquid dicē nō audebat Qui abbas
dixit Redire ad mōsterū tuū. et
cognosce te cē infirmū Et scias pro
certo q̄ ignoratus es a diabolo. vsq̄z
modo. quia ab eo cōtemptus omino
Ad quā causam nō meruisti
iuxta viros virtutis eius temptamina
sentire q̄ nec ad momētū potuisti eius
ictra ēstamnū sustinere. Hoc aut
totū tibi accidit qz iuuenē illū a dia
bolo īpugnatum. cū debuisses vbo
cōsolacionis armare eū fecerat des
perare nō cogitans vbū sapiēte
dicēs Eripe eos q̄ ducūt ad mor
tem Dz neq̄z vbum attendisti sal
uatoris dicētis Ardūdinē con-

quassatā non debē confringi et lignū
fumigans nō extinguī. Nemo ē enī
ā ferre vl' ad modicū posset insidias
āmica vl' bullientis pruriginis libidi
nem ignea extinguē n' auxiliāte divina
vrite. cui ē omē qd' voluerit posse. Di
mul igit' nūc dnm deprecemur. vt a
te hoc flagellū amouēat. qz ipē est
q' vulnerat et medetur. pcuit simul
et sanat. humiliat et sublimat. mortifi
cat et viuificat. deducit ad inferos
et reducit. Oratione igit' facta i
annēti curatus est senex. et experiē
cia didicit qualiter sit cōparendū
temptatiē et subueniendū afflicte
dyabolo iaculis ipetitis. et eius vm
pulis cōpedite.

Remedium resurgendi per pnam.

Capitulum ccxxxix.

Ecce iam apparent remedia
cōtū cāznem plurima. Iz
vide nūc i stat quōd temptatus sit
faciendum si eos cōtingat ruere i pcm
Dicendū q illis ē vnicū patū reme
dium. s. vt studeant i surgere p pnē
sacramentū. quia pna ē 2a tabula p q
ruinam et post naufragiū q' pcō
res reducūtur ad portū. Iz quia de
pna mlta dcā sunt sup. hic tm que
dam supponūtur exempla sānam
sup dictam p bantra. pter illa que
supeius sunt narrata. Iam qu
dam fuit i egypto dyachonus sanctitate magna famosus. cui dyabolus
iudens qui semper insidiat bonis i
tm eū carnis stimulis i flāmauit.
vt eū cū quadā femina faceret per
rare et adeo publice q ex hoc mōchis
scandalum magnū oriret. At ille
post ruinā penituit. moxqz ad lamēta
pentētie confugit. et ad quēdam
senem pbatū accedens retulit omne
qd' fecit. Videns at q quadā occul
tam cellam senex hēret interius dixit
ad eum. ne pēs i hac cella sepeliēda
viuū et nulli dicas hoc fēm. Intrauit
q nullo lūe illustratū. et ex toto
corde illic egit pnam. Contigit autē
post modicū tempus vt aqua nili flu
minis solito more nō crescēt. nec tra
iringando eas fecundas faceret nec
germina nutriret nec augēt. Quō
letanias omēs ordines facēt. sz
nec sic aqua fluminis crescere
cuda sō viro reuelatū ē q i illis
dyaconus beatus qm absconsus apud
talem mōchum manet et p vobis
orēt aqua fluūs nō ascendet. Mira
tiqz sunt omnes talia audientes
scandali memores et peccati quod
fecerat. Ipm tm ad se addūxerūt q
vt p eis oraret humiliter exorauerūt
Virū certe qz mox vt ad cellam
manus extulit aqua fluminis stati
cuit. Dicqz finē est vt mlti cēnt
i eo edificati qui pius de eo fuerant
scandalizati et vēcundia versa est i
gloriā. Nota tm hic q i illis non
mlta est admirandum. cū penitentia digne fta nō solū restituat ho
minē ad statū vnde cecidit sz sepiq
ad maiorē. Nam tāte vtutis ē vt
bernardus dicit q si dyabolus peni
teret deus illi parēt. Unde sānus
martinus dū passim omnes peccātes
ad pnam inuitarēt et vehementes be
nignē suscipet ac clemēt' oibus in
dulgeret dyabolus de hoc dolens dixit
ad eum. Quare martine sic passim
recipis redeuntes. Cui martinus
ait. Ego de dni bonitate confisus
tibi misero indulgentiā pollicerer si
velis āmodo desistere et de ppetratis
sceleribus penitere. Ergo quid mirū
si deus hominibus peccantibus pnr
qbz vsqz ad mortem tempus peni
tendi dedit. Unde et fuit qdā mōch q
sanctitate famosus et doctrina pclarus
hirtanus i deserto. Hunc iudex hostis
ātiquis hanc ei facta cōsideratione
imsit vt tū a pud omēs magna sānta
tis forma polleret nō debere pati ab
aliquo fēe ei seruiri. cū dei filius nō
debēt ministriri sz potius ministrare

Frigo diabolici callidus hostis qui
cet anglus luens per reipm ad cumulandam
vade et mas sportulas ibi vende. nemo
ibi eme. et ad tuam cellam revertere
Ne dum feria nulli onerosus eris
vigilias humilitatem servabis Cum ille hunc
suggestionem audivit et audivit pandet
tamq bone et consone humiliam domino
ad cumulandam ire repit et facere sicut ei
suggestum fuerat a demone. Sed dum
vana videt repit in talibus dyabolo ope
rante delectatus e. cum delectationem
dum assensum phibuisset petit formica
cois invenit. Iterq post frm ipsis ni
mium effrenes cum in quodda deserto
venisset repit apud se redire cum
pudore quem deum offenderat. quo
aiam suam pdiderat. quo cunctis bo
q fecerat amiserat. quo dyabolum
letificaverat. quo scos angelos suos
custodes contristaverat. et quo scos
pres turbaverat. quorum mlti in
diuinis hymnis temptationem dya
boli superassent Et no attendens qz
deus e qui hominem conservat sed de
dei bonitate desperans in flumen se
propitare voluit vt de se pfectum
gaudium faciat inimicis. Sed clemens
dns cui ille diu servierat et q de eo
aliud disponebat hor finem pmisit.
sed ei econtrario inspiravit vt ad
cellam reduceret et se ad statum pstinum
p condignam pnam reparet Ad cellam
igitur redit ostium cellae repagulavit
et plenire carnem acriter repit Nempe
semp de venia dubitans a fletibus
non cessabat sz omni tempore ieunabat.
Sic q dum continue p annum
fuerit solempnitate pascalis adueniet
Iunc ipa nocte pascali ho dei surrexit
et lucem nouam tollens sub tabo
nono conpoit et psternens se coram
deo gaudio sic ait. Misericors et mise
rator dne deus totius clemenie qui
nemine pire ad te confugio fidelium

omnium saluatorem Miserere miserere
mi dne q velut pdita ouis erraui
et tua dne mitiam ad iram conteni
ar inimici de me gaudent fen Et
ecce sum mortuus obediens illi Tu
autem dne deus meus q sceleratissi
mus mi seueris. et mitiam ipendi pec
cuius pcepisti miserere humiliam mee
et fac mecum secum mlitudinem mie
tue. Scio enim et firmiter credo q
nichil e impossibile apud te dne qui
de nichilo tam multa tua grandia
speciosa fecisti. Fac igitur misericor
diam mecum tu possis et scias si tua
sola sola voluntas attendat q ta est
aim pina et suma. Exaudi itaq
me dne qz deficit spus meus. tabe
fctus e cor meum ita vt ia vlt viue
no possum tuo amore constructus.
Ignosce igitur dne michi et igne tuo
celesti pcipe hanc licinam attendi vt
ego ex hor fiducia mie tue accipies
residuum vite tempus qd mi donaueris
in tuis mandatis seruandis expendam
et deuotius solito tue bonitati deser
uiam Cumque oibus tu lacrimis dicto
surrexit vt vidit si licina arderet
qz tu ea no vidisti attensam. rediit
iterum in faciem suam orans et dicens
Peccauit dne et fateor toto corde q per
eam tibi. Parce igitur dne mi misero
Ecce ei iterum ac iterum tue bonitati con
fitetor turpitudinem meam quam coram
oibus confiterer si scandalum non
timerem. Itaq dne audi me et so
lita bonitate hanc licinam de supnis
attende vt in serie mee sit signum
ppiciacois tue Cuiq surrexisset et
licinam arde non vidisset tto in faciem
pfusus lacrimis se pstrauit postu
lans licinam attendi Cuiq surrexisset
oionem coplera licinam aspexit clare
ardere. Itaq exultans in spe et
vlt q lingua expim possit admiratis
dni bonitatem lacrimis lenne totus

infusus dicebat ad dnm. Gratias
inumeras tibi ago dne deus meus.
qz me indignissimo peccatori veniam tri
buisti. et hor magno nonoqz signo mi
de venia spem dedisti. Itaz igne illu
omm tpe vite sue seruauit nec pmi
sit extingui. Hor primam qua gessit
pri iste ad statum pristinum redyt ita
vt fratribus vnuersis sit factus
in exemplu et xpi seruus insignis.
In tmz deo placuit vt ei obitum
suum antq decedet reuelauerit.
Fuit et quida sanctus epus gra
tiam a deo habet hnis vt cognoscet
in quo statu essent qui ab eo rationem
accipient. Cum duas semel mulieres
qmuuisset eas resplendentes gia
videns q fuit ab angelo illo q ei sepius
loqbat. Si ille mulieres quas tales
viderat bone essent q sic erant infames
Cum angelus aut fuerint vtrandisq ali
qm male sz mo pnca sua emendare q
muut nuc sobrie iuste et pie. Cum epus
aut Admiror mlto de tanta dei bo
nitate q p pcis hactenus petratis
penis eas nullis supposuit. Sz eas pong
domus gratiarum varys decoruit
et angelus ridet. Admiraris o homo
dare te volo firmit q dns deus nri
cu sit naturalit bonus misericors et
pius hys qui a pcto discedunt et ad
eu p primam se conuertunt no tm eos
tormenta subire no sinit. Sz eos eos
sua gia dignos facit. Di ei deus
p prioribus filiu suu dedit. et eum
p inimicis vt amici fieret mori sup
posuit. Quid admiraris si homines
penitentes admittit vltro ad eum
redeuntes et vita sua emendantes
at ipse sus lacrimis sepm i holo
caustu duo mactantes et offerentes
Hor itaz tristissime scias. qz nulla hoim
crimina nulla qnqz facinora dei
nam pnt superare clementia. Si qs
p delictis assumit pmam. Nonne ei
dns omis infirmitates humanas
et affectiones omnes prauas quas
curo her generat et omis cotidie nos
dyabolus asperitas et malicias. Cure
volus tanqm filys facile pta relaxat
et correctione bram parat expectat.
Dicit paulus q simplex e dictus
anthony magni discipulus tanta apud
deum gratia inuenire pmeruit vt
angelos videt et demones. et i quo
statu homines essent ipo aspectu cog
noscit. Ad certam qo quanda veit
aliqn. et ante fores cette ad orandu
se posuit. videre volens quales esset
esset homines qui ad missam audienda
intrarent. Itaz omis reuereret ingre
dientes claros et cu eis gradientes an
gelos et letantes vnu in solu vidit
intrare obscuru et nce cu demona
quida pen nares eius cu capistro eis
tenentem. Al longe aut psequentem eu
et tristem angelu eius bonu. Itaz paulus
gemens et pectus suu forti manu tun
dens valde pro illo dolebat. quem tale
incurrisse reuebat miseria. Igit ama
rissime plorans et p eo attentius deu
orans i silentio expectabat donec
finita missa egrederet ille cu alys foras
Et cette quem pius videre nigru reuert
exire p fulgidum nce qz cu stante hy
larem angelum eius bonu. et prout ab
eo tristem sequi demonem. Tunc paulus
exiliens foras cu magno gaudio cla
mans dicebat. O ineffabilis misericor
dia dei nri. O bonitas pcis altissimi
O miserationes diuine et bonitates
imense. bonitate igit fres et videte
eu qui neminem vult pire. Itaq
omis vnduq admirassent et paulus
ata q viderat narrasset i tirocinuerit
virtu vu sibi tanta mutatio contigisz
Tunc ille aut homo fornicator maxim
qz pcto vsqz hodie fres fui. Dz cu
nuc i cella legere et lauamum mu
di estote et auferte malu cogitatu nu
bram ab oculis meis. et ex hba ypo

te in hor verbo compunctus sum et
gemens dixi ad dnm Tu dne deus
noster qui venisti in hunc mundum sal
nos facere peccatores et q ipsa que
locuta sunt p ypheram promisisti compple
ea in me benignissime et ope et vo
luntate Ecce ei dne spondeo tibi
q no agam vlterius aliud malum
sed seruiam tibi oi tpe quo vivam
conscia munda. Dusipe ichit me
domine penitentem et reuniatem
de cetero omni pcto. In hys q pro
pmissionibus de ecia sum egressus
hor cum dixisset omes clamauerunt
vna voce dicentes Ecce in magna
firmata sunt opa tua dne nimis pro
funde facte sunt cogitaciones tue.
Ergo qui ita e nulli vnq pcto
ppt qumqs scelera desperandum
sed ad pne salutare remedium
recurrendum quo pnes mortem re
uiuiscant Deus ei homo tam ferus
si fuerit a serpente pressus q ob
venenum intus admissum no tyriate
qrat remedium. Nu quid no mustela
dum contra serpentem dimicat vene
nosum ad vnc accedit antidotum.
Dz de hor plurima sunt exempla in
tractatu de prudencia in libro de ex
naturalibus explanata.

De tno temptatore ca. m. rr xl

Triplex temptator et malus
est mundus. q sicut ceteros
nos p luxuria incitat. sic hostis
hic per amorem tyranni nos impugnat
Quatuor hic hostis decipit. quatuor
allicit. quatuor apparencia sua fallit
Deus est homo q hunc hostem non
diligit. Deus no est ceteris rerum di
uitias amat. Deus no aurum pro
deo adorat. Jeromim ei dicit q
omnis avarus illud p deo colit q p ceteris
oibus diligit Ergo si magis aurum
q deum amas du ppt amorem auri di
uina mandata non seruas. aurum p
certo p deo venerans et adorans.
Deus regum et principum qs mercator

no tota aia colit aurum du aurum co
mittit cor suum Nonne scptum est
in amos quia avaricia fluxit caput
oim Et quid detestabilius quid
pisius dicit pr q q natura tibi dedit
conculcandum sub pedibus. tu or
dine commutato puerse tibi posuisti
sup caput. Unum scptum e in ieremia
ypheta Omnes a minimo usq ad maximum
omnes auaricie student. Mundus
quo filius e visco quo reli volucres
capiuntur Luna et que celestes
conuisacione videntur ee. a mundo
vsqantur. dum ipius amore tenet
ne celestia rapiant. Mundus e filius
magnetis. qz sicut ille attrahit post
se ferrum sic mundus attrahit post
se cor humanum Et si iux magne
tem adamas coponat tuq vnus
dicit no pmittit ferrum attrahi a
magnete. et ita attractum retinet.
ferrum sic magnetem adheret vt nunq
ab eo se separet qz sola vnus dicit
i adamante signata pr hoies attr
tos a mundo. et eius amore rapiunt
tos ab hmoi amore reuocare et ad
se conuertere Dicit enim a philosophis q
sicut magnes post se attrahit fer
rum. sic luna post se trahit oceanum
Dz quid p lunam q continue
mutatur i figura et lumine ni mundus
designatur q rotatur suo continue
volutatur. et nunc vnum hoiem ad in
fima pmit. nunc alterum sursum vehit
nunc alterum p quosdam medium ducit
Nam et luna nunc e plena. nunc est
media. nunc e nulla. Ipsa luna a
mene greece sic dicta. defectus est
significatiua. qz mene greece idem
e q defectus latine Et mundus oibus
defit se oibus subtrahit. cum stare
cum nemine diu possit Ipse quid mare
oceanum caput oim marium recepta
culum ni cor humanum principium oim
motuum et affectuum receptaculum et oim
sciarum contentum Unde dicit ysa

sphera. Nor impy quasi mare feriens. Ergo sicut luna post se trahit oceanum. sic hic mundus cor humanum. Hence ihesus mundus in illo preciosso lapide cum signatus q lipparia appellatur. cum dicit. Venite omnes ad se omnia animalia trahe. et de latibulis ad se foras educe. Per quod venatores in diversis locis latentia possunt rapere animalia. sicut ferunt hunc lapidem ad deserta. Nor et ipsa mundana substantia ad se trahit omnium hominum genera. sicut ipsa continua rerum experientia. Nam milites comites barones duces marchiones et reges fuerunt mercatores piscis vendentes et ementes. Nam et in patriarcis fredericus cum cere auro ditissimus sicut tunc erat a lapide hoc attractus. ut eo tempore quo fanciam obsidebat a mercatoribus pretium accipere quia in exercitu suo erat. Ita quod earum quilibet unum grossum die sabbati solvebat nec hoc contentus erat sed sale que a serviente vili pro compabat. tot pecunie magno pro revendebat. Nec a lunde quis emere poterat nisi ab hys quos ipse ad hoc per singulas civitates statuerat. Mundus quo illi pisces filius cum dicit marino quem retis appellamus. Hic cum pisces cum hecar grande ventre recollegit. Sed aut fame sit odore quedam adore maximum foras mittit et per aquas undequaque dispergit quem dum pisces sentiunt illuc currunt quia odorifera valde diligunt. Unde quod ad vasa nova fantlus quam ad veteria tenduntur. quia magis redolentia sunt. Quia odorem ita dicta sentiunt sequuntur in ventre retia et ibi subito demeguntur sed ille post odorem emissum statim ore apto. nec aperto os claudit. donec piscibus plenum se sensit. Sic quoque vanus hic mundus decipit et occidit. Caribdis est mundus significat quia est quidam in sitilo mari voraxo a quas absorbens et vorans quidam attractivia omnes approximantes attrahens ad se naves. easque deglutiendo subrigens. Nonne corpora nunquam sunt naves. sed aere naute illas regentes quia sepe ut rimmus caribdis mundana voratur. Est enim mundus per insulam significatus quem eodem mari supra dicto circumdata periculosus et valde locus. ubi fabulose dicunt esse sirene tam dulciter decantantes ut ad naufragium pertrahant nauigantes. Nec vere et non fabulose in hoc mari magno. s. mundo sirene sunt quia suis choreis et cantibus naves subrigunt humanas. Nam sirenis seruitus est situla maria sulcare nauigiis quia mundana. Quia ibi ex multis naubus pauce perierunt. Sic hic longe plures sunt qui perierunt quam sunt qui euadunt. Unde fertur quod quidam mortuus dum redisset ad vitam dixit fuisse quinquaginta quinque milia hominum sil iudei ihesu punita de quibus tunc quinquaginta quinque saluati fuerunt et reliqui dampnati. Posset esse dicit quia in caribdis humana significat anarcia hominum per diuicias absorbentia. Nec per insulam ubi sirenarum sonant dulcisona cantica per cognitione designari luxuria quia multos ad periculum trahit dulcedine quasdam sophistica seu falsa. Istum cum duo pertinent in homine maxime regnant ita quia naves humanas ubique submergunt. Nec ihesus mundus nonne est ille calamitosus. quia in quodam maris loco dicitur situs cum quia naves ferreos clauos habentes quidam violentia ad se trahit nec a se ulterius separari permittit. Unde videmus homines attractos a mundo. Vix est instante mortis articulo posse perfecte separari a mundo. Ita ut vix affectus mundanarum rerum abinari et male ablatum ut plurimum male reddant. Vere ihesus vanus hic mundus est pantheri similium quia est enim panthera bestia nimis pul

Doceri quo sit temptationibus resistendum.

chra. varia p totū et maculosa albisq;
maculis suppicta ita vt videatur
tota ī supficie ornata sz torde est
valde seua. Ner ight² bestia sua pul
chritudine et odore oia quasi ad ala
post se trahit. quia illis sola exteriora
et no tot ondit. Vno bestiae sibi
appropinquare ī mādit devorat et ondit
. Sic et mundus odore unguentorū
odore rborū. odore vinorū. odo
re saporū. ac cū hor varietate p
torū camporū et florū varietate
lectorum vestimentorū ac pulchritu
dine varia metallorū. ac pciosorū
lapidum diuersorum omnes qi hoies
ad se trahit quos tū pdit et fallit
sollanq; illos morte eterna ī fine p
solvit. Et ight² mūdus ppr oia
superadicta vasi piscatorū similis
quod quadam esta dulci. quā con
tinet ad intrandū allicit omnes
pisces quos dū ad sua interiora tū exci
ta vltra exire nō sinit donec illos
occidendos piscatori sormaucerit.
Habet ei nassa ī principio os valde
latū sz in fine strictissimū. Quare
facile illam pisces intrant quos nō fa
cile exeant. Sic et mūdus homines
ābusdam dulcibus modis ad se trahit
nec intrantes ī pedit ppr latitudinē
oris. i. inneris mūdialis qd valde
amplum ī ingressu. sz sic artū est ī
egressu vt pauci sint valde q exeat
et qui ī eo vitam nō malesimatur.
Ex m de laborinto ī quē facilimū est
intrare. sz nō facile est exire. Am
pla ē via et spatiosa q ducit ad mor
tem vt dicit dnē ī matheo. Verumtā
ista via q sic ampla ē dum viuimus
strictissima ē pba² dū morim² et
ratione pcili et rōe iudicij et rōe
insuperlōa ad quē sūt miseri dedu
cendi.

De tribus remedys cōtra mundum
Capitulum C C xl

Quia huē reparatore vanissim
et q eius vana delectamenta
deberet sufficere hor bnū remediū
qz mūdus hic oibus defiat. mlta
nobis pricula ingerit et nulli omnino
fidelis existit. Ppr quod ggorius dicit
Contemptibilis ecē mūdus iste si
nō bonis suis demulcēt. sz cum
tot sup nos mala ingeminat quid
aliud q vt diligamur nō clamat
Iraz obmissis multis remedys sicut
ē appetito supnorū bonorū et nōr
infernalū terroriz. Ita nū po
namus hic remedia q ipa rondā
nū expienta sūt nobis qi nora.
Diligitur o homo turpiter et vane
te mūdane delectamē diuitie. Sz
considera apud tripmo qz sūt ī efficaces et vane. Ro qz sūt debiles
et infirme. Zo do qma sūt inutiles
et nocue. Ecce pmo aū oia q sūt
ī efficaces et vane. Ī efficaces nō pt
pnt donare quod pmittūt. sz et
vane qz vmbra sūt et dum tēdūt
teneri deficiunt. Nam q sūt in
efficaces pbat² hor nō. Constaq;
omne illud ī efficax ē pbatur qd
dum ad aliquod opandū assumitur
nō frit illud ad quod faciendum
induit² sz eius cōtrariū opatur vbi
gra. Nōne illa medicina dicitur in
efficax q ad aliquē morbū curandū
accepta nō sufficit ipm curare sed
potius augmentaret. Inefficax bal
neū dicitur ī quod ad guttas sana
das vl saltem mitigandas aliquis
introiret si nullū ex hor qmodum re
portaret sz dolores potiq augeret²
Vel oīs ille cibus indicaret² esse in
efficax q acceptus vt fame arcet
si ea potius intraret sicut de gbusda
vanis et leuibus cibis d² q famem
nō auferūt sz accendūt. Nōne stultus
ecē q vellet aliquē magnū ignē ex
tinguē si poneret ī illū aliqd modicū
aque cū hor esset eū potius ī flāmis
re. Nōne stultus indicaret² ab oibus q
volens sitim extinguē comedēt aliquid
cui ē sitim accendē. Nōne stultus est
maretur q calore magno estuans

dum veller a se hunc calorem amouere
si se ad fornidum solem poneret vel ad
ignem vel si multis panis se fuaret
operi. Nec enim stultus iudicaretur ydro
pis qui contra sitim potum amplius
quam intendunt potibus non extinguunt
sed quo plus bibunt tanto plus sit
sitiunt. Ergo a potu abstinendum est
eis non bibendum. Cum est ydropisis
non sit aliud quam defectus seu error
humoris digestiue humoris gignens ventris
et epatis. Stultus et amens est qui
curari veller si medicina caperet quam
appetitum extinguere ad cibum cum danda
sit potius medicina appetitus superflui
extinctiua. Innumera talia ad hoc posset
haberi exemplaria a predicatoribus considerandi
sed non omnia hic ponenda. Et ut
ex omnibus iam dictis quasi suppositis colligi
datur. Nonne amari et mundi amatores
sunt stulti quia volentes diuitias sanari
et sitim extinguere seu mundi diuitias
congregare non cessant quia appetitum
mundi non sanant sed inflamant. Amari
quo illi stulto sunt silicet quia volens
ignem extinguere ligna non desinit con
gregare et ignem adaugere. cum quanto
plura illi ligna addant tanto semper
amplius augmentet. Ad iure sinam
sapiens. Vino quid est manus et nexus
expecientiam exemplis innitis approbatur
Crescit amor nummi quantum pecunia
crescit. Unde videmus ad sensum
quia multi dum pauperes essent liberales
erant et legales quia diuites facti tenacis
resplet rapidi. Auarina est assimilata
frigori cui est offerrum aquam fluidam
bezere in crystallum et in durum lapidem
molle lutum. Ergo mundi amatores
sunt valde stulti et ibidem inuenium sicut
varius vnus credebat posse repleri.
Unde docet boetius quia si auarus
tot pondera auri congregaret quot
mare arenas et quot cornua sydera
celum non tui sunt hundi cessaret sed
potius crescit. Vnus poeta ex quo
dam auaro qui petebat a deo hoc do
num. vt quidquid tangeret verteret in
aurum. Cum deus sit auditus et
quia non attendit quia si omnia verteret
in aurum que tangeres quid comederes
quid biberes quid indueres non haberes
Nam cum tangeres cibum potum et
vestimentum hec omnia verterentur in aurum
quare ad moriendum te rogerent
siquidem aurum non vtile tibi foret. Et
si omnia verterentur in aurum quia tangere
tum tempus contingit tangas. tu ipse
an omnia verteris in aurum. Ergo quid tibi
valet aurum ita te conuerso in
aurum nisi quia in alterius tu venires
dominium. Non sunt igitur sanantur
diuitie quia aliquis appetitus sit se hic
ad mundi diuitias sicut hydellum
ventris ad cibos delicias. quia quanto
plura cibaria in vna die susceperit
tanto die alia ad plura recipienda
capacius fit. eo quia implentur ex
cibis sicut econtra ex paucitate cibos
astrictum paucis incipit se contentum.
Quia auarus non impletur pecunia
capitulum xl vij
Ad hic oritur questio trahens
originem ex premissis quia sit cum
quia auarus non potest impleri pecunia.
Et dicendum quia hum rei duplex est
causa. Vna sumitur ex parte aliquis. altera
ex parte pecunie. Ex parte sumitur ano
prima eo quia aliquis capacitatis quoda
modo sit infinite quod ex hoc apte
probatur. quia non potest scire quam pos
sit plura addiscere. Immo quanto plu
ra discit tanto semper ad plura dis
cenda fit capacior et reddit ad a
capiendum abilior. Capacitas namque
infinita nulla repleri potest creata
ac limitata substantia cum repletus
ad repletum quedam debeat esse
proportio immensa. Dicunt ex hoc haberi
potest in vegete vino plena bonus quo
creans quantumcumque multiplicare non
potest repleri potentia alicui affinia sicut

ner sua potencia cognitua. Ita rona
lis anima boni immensi et infiniti quod
quo est capax. Dz vt dicit in libro
de spu et anima. hoc est aia ad
dei ymaginem facta quia eius capax
et princeps esse pt. Dz quod natum
est capere bonum aliquod totum in seipso
non pt repleri aliquo minus illo.
Ex m de vase xx modios granorum
capiere quod pauperibus impleri posse
impossibile est. Et si est inter ea que
facta sunt in mensura it que est ppor
cio aliqua. quod est inter illa. quorum est
comparatio nulla. Ergo si sicut ex
premissis apparet cor humanum solo summo
bono repletur. nullo minore deo re
pleri pt bono. Quare cum omne
bonum minus sit eo nerum est ponen
dum q cor qd non hat deum est vacuum
Dz natura iuxta phiam documentum
et q est manus iuxta ctm experimentum
non pat aliquid esse vacuum. Ergo cor
non habs deum cum sit vacuum et cor na
repleri desidet attrahit omne quod
pt. Dz quia quod attrahit minus
deo est quantum qz attrahat semper
vacuum remanet. Et in auarus semp
attrahere studet. nec ab acquirendo ces
sat. eo q plenitudinem quam desiderat
nunq sub deo inuenat. pt quam cau
sam salomon dicit q auarus non
repletur pecunia. Nunq ira saciat
aqua. Nunq ignis saciat lignum.
Sed forte queres unde fiere possum esse
verum q natura non patiatur esse va
cuum. Dico q pt phiam doctrina et mlta
magna et longa ex. aliq paucis
hic ponenda. et breuia ipa expien
tia comprobam. q omnis artis prin
cipium est et causa. Nam q est causa q
ventosa sicut est carnis et sanguinis
attractiua seu si p se carni seu igni
fuerit applicata. non se ibi teneat sz
cadat apposita. Dz ratio hq est. qz
ignis in ore ventose succensus ac
re ibi existentem ad interiora depellit
Vnz carni applicata fuit ventosa
subito ignis extinguit et vacuum
ibi relinquitur cum vinte caro sil
et sanguis attrahit. Na et vacuum
illud qd in penis consistit ratione
vacui attractiui seu ir ad
se trahit ita q nunq bn scribitur nisi
penitus foras eiciatur. Dicit esp
phi id aquas in summis montibus
inuenit. qz tles montes sunt spon
giosi et vacui. cum q vinte aerum sui
attractiua. Vnde videmus q spon
gia cum sit intus cauiosa q aquam
attractiua. Dicit in nube apparet q
tota est spongiosa et id mlt tam ex mari
ad se attrahit aquam. Obiaciet etiam
q na non pat aliquid vacuum esse lo
tum. quia de aliquo vase pfectissime
pleno et in superioribus sit conclusum
vt subintrare de aere nichil possit dum
in inferioribus trahit vl in iferius pforet
de vino vl ligare alio nichil p fora
men egredi. qz si inde aliquid exiret
superius vacuum remaneret. Hec
causa sicut Hugo dicit q vas si ore
de subtiliso aq fuit applicatum qn
tricinz fortiter pmas de aqua in illud
penitus nichil intrabit eo q aer illi
resistit. Dz si vas incurnetur aut
plicetur in latus et media ps oris
migrat in aqua. vt dum p inferiorem
partem a qua ingredit per superiorem
aer egrediatur nulla ibi ad impedim
resistentia inuenit licet quida sonus
ex obuiantia corporum generatur. Et
notabile q nunq aer exit n postq a
qua intrare incipit. qz si an exiret
ibi vacuum remaneret qd vt dictum
est natura non patit. Ergo colligere
ex dictis exemplis exprimento sic pro
bare q si natura vacuum non admittit
vacuus est omis homo in quo deus
p gratiam non existit natura q repleri
cupit oe qd pt attrahit et cum
repleri negat ex attractis per

fasci nephas attrahe nō desistit
Videtur q̄ sūma ē humana stul
titia cū tū hō sit nobilissima crea
tura. Quia cū oīs undat ypocri
sis natura nō fuit aliquit frust
nulla ē creatura tā vilis et modica
q̄ si fuerit vacua aliquid ad se tra
hat ni id solum vnde eius vacui
tas repleri valeat. Sicut exempla
de attrahentibus sursum probant
Sola vō rationalis creatura q̄ est
sapientissima ex natura sit ex volun
tate facta ē pusa. vt cū se inuenit
vacuam attrahit sola illa q̄ eius
appetitui nequit esse repletiua.
Quae omni tempe agit frust. oīsq̄
sit stultior creatura.

Secundo quarto nō ipletur pe
cunia Capitulū xv

Secundo id quarto non
ipletur pecunia qua oīs
creatura ex vana i quātū de nichilo
facta. Vanitati ei subiecta ē oīs
creatura sicut aplus dicit. Et in
cōtinuo dicit. Vanitas vanitatū
et oia vanitas Qui si de hoīe dubi
tas audi ypocrita qm dicit. Hō vani
tati similis factus ē dies eius sicut
umbra pereunt. Et quid ē umbra
vanis q̄ sola hēt apparentiā et existē
tiā nullā. Vnde idē ypocrita sic
ait. Verumptamen vnuisq̄ vanitas oīs
homo viuens. Non dicit q̄ tātum
vanitas sit. sed vnuisq̄ vanitas. q̄
nichil ē vacuius q̄d i hoīe inuenire
nō possit. Et si sit vanus ē. hō
creatura dignissima. q̄d ē oīs alia
creatura. Hō vanū ē sicut docet
hugo q̄d nō pōt fulcimentū initētū
nec quietē laboratū. nec plenitudinē
gaudenti. sed mūdus hic oīs non
pōt fulcimentū initenti. q̄ fulcire
nemine pōt. Vnde i ysaia sub figū

mūdi dicit de egypto Egyptus vane
et frustra auxiliabitur. Ergo oīs
hic mūdus pōt esse vanissimus
Vmbrae similimus. q̄ dum creditur
hēri pōtest. et dum tenet creditur
nō tenet. Similis ē mūdus anguille
q̄ quātū manu plus strīgitur cāto ci
tius ex manu delabitur. Vbi ei
sunt nunc mūdi principes barones et
reges q̄ aurū congregauerūt vt
lutum. Quē michi dabo ex oībus
q̄ mūdo inuenio nō finalis sit subui
tus. Mundus similis ē baculo arun
dineo extrinsecus pulchro. intrinsecus per
forato. extrinsecus solido. intrinsecus vacuo
seu iam cui iuxta vanitatem psalmi
si innixus fuerit hō pforabit ma
nus manus eius dum intrinsecus pon
dere confringetur. Mundus flori
ē similis qui odoriferus apparet et
pulcher sed i modico calore arescit
aut gelu seu frigore arescit et sic
tatur. Bernardus. Quidq̄ formo
sum mundus gerit aut pōtest
floris hēt more cui dat nā calorē
Nox vt sicrat totus calor ānichilat
Nostra nec florem monstrat nec
spirat odorem. Mūdus aereus ce
lestis est similis qui magnā hēt pulchri
tudinem i aspectu sed existentiam
pūa i statu. Magnus et longis cor
nibus eminet sed post modicum
deficit. nec vllum sue apparen
tie vestigium reliquit. Pulchrū est
arboris folium. sed cedit omni vento
gratanti. nulla vnquam stabilitate
firmatū. Magna nubes apparet
et lucida sed dissoluit vento modi
co contrata. Quid calore et pulchri
tudine corpus humanum formosius
q̄ modica febricula concidit disso
lutū. Sed tlis omnino ē mūdus i
supdictis oībus signis. Ergo oīdi ē
vanus fulcimentū non exhibens
initenti. Item mūdus qēte non

Vsus

exhiber laborãn. Ꝛ Ꝛuna postq̃
rex magnus alexander laboribus
suis orbem strauit et subegit. cũ
serpentibus et feris hominibus q̃ sil
uestribus magna bella gessit.
Dũ regem se inuenisse credidit
ruit moris labores exiguos in
petros cõmutauit. quae cõstat
mundum esse vanissimũ. cũ non pos
sit amatoribus suis exhibe promissum
Unde in illa cantate sicutus e mu
de dus qua parabolice dicit damascenus
q̃ propem suũ quem amus singulis
eligebat omne quod volebat fac
hbere promittebat. Qui credit post
labores se inuenisse quietem eum
subito rapiebat ac eũ bonis omnibus
spoliantes nudũ et inopem ad qn
dam insulam ire permittebat. In
qua omnibus diebus vite suae in fame
sitis et frigore laborabat. Per in
sula penam infernalem significabat
q̃ e insula tenebrosa. vbi nullus
ordo. sz sempiternus horror inhiat
Item vanũ est quod non pber plenitudine cõtinente sicut apte patet in
umbra. q̃ cũ sit omnino res vacua nullo
modo loci est repletiua. Ꝛere cũ omis
mundana substantia sit q̃da umb
Unde reprehenduntur iudei in ysaya q̃
fiducia habent in umbra egypti. Frigo
non pot replere aliquem ea. etsi si esset
rapacitate finita. cũ tm probatum
sit q̃ rapacitate sit aliquomodo
infinita. Dz frozte ame sit qres et
dicere quo fore possum si cor meũ
vacuũ est vel plenũ Dico q̃ signa
hinc nonne multa sunt. sz hic mi
illa ponenda sunt q̃ ex plenis pociera
tibus et vacuis trahi pnt. Do
nanus igit nobis vas quoddam
treu de quo experientia cta probatũ z
q̃ si vacuũ potum ad ignem mox
crepat et frendit. sz si plenũ

aqua potum non exurit nec aliq̃
leditur. sz integrũ conseruat. Frigo
et cũ scias te esse vacuũ et ideo
non plenũ. si in igne mundane aduersi
tatis immersus. vel q̃cũq̃ mundi temp
tatione collisus te pinpaenne
spm videris rupi et frendi. Ut
vas bũ plenũ est stabile et firmũ
ita q̃ vbi vas vacuũ a vento dei
ciptur plenũ penitus non mouetur.
Frigo te deo non esse plenũ. sed
vacuũ credas si mundanis tempes
tatibus non resistas. Vor ei
vere plenũ nulla temptatione dei
citur sz prussum malleis more
auri purgat et non frendit sz tm
dilatatur. Ita vas bene plenũ in
nulla sui pte e separatum sz in oi pte
to sui e commixtũ et cũ omnibus
contiguũ hr vbiq̃ cõtactũ. q̃ si ali
t esset vacuũ ibi esset. Ꝛere plenũ di
ci non posset. sicut pz in vegete plena
vino. Verũ cum ꝛei res ita ple
na fuit applicata extrinsecus. nũq̃ a
suo cõtactu vel in modico separatur
intrinsecus. Frigo tu scias te deo esse
vacuũ et non plenũ si ppter aliquem
amorem mundanum perdis ad deum
affectũ. Item cõmuns et contractus
omnino sunt conformia in figura.
quia q̃lis figure est talis nomen est
contractus. Ꝛuna alia est ibi pone
vacuũ Nam ex hac pbat phis
elementa omnia sperica hic figu
ra. Ꝛuna cũ primũ cõmuns. qd
secdm ipm octaua dz esse spera sit
sperica in figura. nere est et illud esse
omne sperica qd illi imediate
nostrum esse iunctũ. Dz alia est
ibi pone vacuũ in ea sz pte vbi
non est contractus amborũ. Ꝛere
necesse est pone q̃ qualis e figura
ipm commune primũ tale est et 2m
tale et tertiũ tale et qrtũ. Ut sic

mucet repa
sed labores

de oibus concludendum usq ad tremu
clementi quod nō ꝗ ōtinens sz con
tenti. Ergo si fir cē i spūalibus
credendū est. scias omo te cē vacuū
et nō plenū si ad similitudinē xpi tui
nō habes vox sperniū a tremis omo
remoti et ad sola celestia eleuati
per virtus et vespitus nem. Nā et
corpus sperniū si moueat sup planū
i solo puncto ꝗ tangens ipm sed in
cris pnbus ē ab eo eleuatū. Item
vas pfrē plenū p omne foramen
suū emittit de eo quo ē repletum
sicut pater ad sensum. Et non ad emittē
foras pr ni qd intrus habet. Ergo
scias te deo cē vacuū et nō plenū.
si de deo nō loqris sz de mūdo. si
vanus plus qm diuinis intendis. si
i spins si olfactus libentius per ter
rena qm q prie sunt celestia. Ex ha
būdātia cordis os loquitur. Et inde
richardus ps omo sit verbum cordis
et oris. n qm i corde ē mūdū sz i ore
pessimū. qz vox vbi cordialis ē vesp
mentū. Qualia sunt vba oris tlia cē
creditur vba cordis. Ergo si sola q
sunt mūdi loqris deo vacuus cē videris
Prima inde phm i primo pazmenidum.
vores sunt earū q i aia sunt passionū
more. Et sicut argumentatur de olfactu
sic suo mō pt argm de auditu sic de tac
tu. sic de visu. qz oculus cordis ē mundus
et iudicia cordis mundus est iudicius
oculus. Et tactus cordis mundus ē tactus
et iudicius oculus. Ipse vas quod aliquo
liquore ē plenū. oīs ex eo liquor effun
ditur si inuertatur ad ira. Ergo te
deo nouis cē vacuū si p affectū omodū
te ad ira pspins inclinatū. Ipse vas qd
vno liquore est plenū nullū pt admittere
aliū ni ille alius ab eo pius fuit effu
sus. sic scias te amore dīno i plen
nū posse ni amore et affectu tremu ex
corde tuo totaliter effunderis et extin
gueris. Ipse vas aliquo solido ple
nū nō sonat vtrūqz pressum quinō
sonet plurimū si sit vacuū. Ecce
pt cū mlti resonet vegetes vacua
manu contracta. vbi sonus audit

ex plena. Ergo vacuū et nō deo ple
nū te cē firmiter scias si i temptacio
nibus et flagellis murmuramus et
nō ponimus deū laudes. Scias te po
tius cē cupiū qm auiū qz illud non
istud resonat ferro tonsum vl malleo
pressum. Dic igitur ad superiora reuer
tentes cū mūdus fulamēti non
pbeat innitenti. nec geē laborāti.
nec plenitudinē continenti. constat
cē eum vanissimū et p qnūs nec
aīe humane repletum. Unde nō ver
alexandri audiret phos apud athe
nas disputare et quosdam ex eis
asserere alios mūdos cē vore la
menabili dicit. Ueu q mūdū mūdū
vnū mundū optimū qm potero a os
optime. Dum q diuitie efficaces
et vane. Capitulū xx vlim

Qualiter sunt diuitie inutiles

Secundo sunt diuitie inutiles et
nocue. qre nullatenus sunt
amande. Multi nō oia attrahenda
attrahendo destruit. si plus qm eis necē
sit attrahit. Multi nō stomachus
magno dolore extendit si cibo su
pfluo repleatur. Multi nō mēbrū
quod de nutimēto plus qm necē sit at
tripit i sequat apostema. Multi nō
lucina seu lampas extinguit si humor
ab ea nimius attrahat. Nā et riuū
qm de aqua plus qm indigeat attrahit. nō
solū semini recepta nō nutrit. sz
ea plus destruit et corrumpit. Ergo val
de nociua sunt hec mūdana q vltē ne
cessitate attracta dolores et sollici
tudines gnant. superbie et tumoris
treant apostemata ira vt bō semi
na destruant et corrumpat. et mor
tē sepe vtrisqz introducat. vtrūqz
lucina extinguat. Ire vnitas et ma
lina reūn ex effectu subsequente cog
nosci sicut subsequentibus pbatur
exemplis. Nam vt scit astronomus ꝗ
planeta maliuolus suus alysqz non
nus. Ipse iupiter ceont planeta be
niuolus suus. alysqz pfectus. nulli
qz nonnus ni ex eorū effectu. Nā

tanta è bonitas soli q̃ dñ saturni
ei appximat. illius colorē mutat vt
minus nocuus existat. Nam cū colore
sit plumbeus ex appximatione ad
solē fit colore argenteus siue clarus
Et scimus q̃ sol sit vtute calidus
humorum desiccatiuus. rerū gra
tiuus. Et q̃ luna sit frigoris causa
tiua. roris gratiua et humoris ar
medullaris augmētatiua cognoscimus
ex effectu. Vnde Aug. q̃ de mutatione dei
dicit. Dicimus ad solas corporum
dras afflatus valere sydereos. sicut
i lunaribus augmētis et decrementis
augmentei et minui q̃ dā gratiareru. sicut
mirabiles estus oceani. concrescit ma
rine crescunt. i rapidis cerebri crescit
crescunt et medulle i corporibus que sita
proximus lune ex effectus. Ite vnde sci
mus q̃ ignis è calidus aer humidus
tra sicca. aqua frigida ñ ab effectibus
quos sentimus. Nonne ex effectu mortiferu
scimus ex veneni. et tyriaca cont
illud antidotum ex effectu cognoscimus
Nam fructus sunt infirmi vel sani
qui calidi vel frigidi. q̃ humidi seu sicci
qui laxatiui. qui ecoptatio constrictiui
qui confortatiui q̃ de stomachi gratia
in quo alii sunt possimus q̃ ex ef
fectibus corporum multa senciant actu
ex frigida q̃ vtute sunt calidissima
Nonne vinum sentitur actu ex frigidum
quod vtute è calidissimum. Tyriaca
non sentit actu calida q̃ calidissima
sentitur ex effectu. Aer veneni actu
frigidum consistit qd̃ sua frigiditate
punit et occidit. Piper manu tractum
est frigidum. sz potencia calidissimum ita
vt i calditate optineat gradum
Nonne aqua calefacta q̃ sentitur
calida manu tracta. e potencia frigi
da. Di ei nō sit cet dimissa sibi nō
ne iterato frigescet. In singulis qui
de rebus inuia sup hoc sunt exempla
quibus proposito prima dicta oēs dicit esse
vera et maxime p se nota q̃ s. q̃ le
sit vnusquodq̃ cognosci ex effectu

Et diuitie et predem et dolorum sunt
sepe causa mortis vel occasiones
ad mala ordinatus q̃ ex probantur
ex iuuenes et nocte. Exm de
saule q̃ dum pauper adhuc esset non
erat de filiis israel melior aliquis
eo. sicut patet scripture testimonio
regum primo iudicum fratres et duces non
erat forte aliqs peior eo. Et duo
forte q̃ scriptura hoc non narrat sz
opa eius probant. Dis audire per
aplm Diuitiarum effectus. Qui iquit
volunt diuites fieri incidunt in temp
tationem et in laqueum diaboli et in
desideria multa et nociua. q̃ mergunt
hominem in interitum et perditionem.
Quid istis pe ex penis. Cum
di fueris diues non eris immunis a
delicto. Sz quid pecu penis quo deq
offendit proximus ledit aia occidit
et damnat. Ite dire guerrarum
et bellorum sunt excitatiue. periculorum
et mortium corporum causatiue. q̃ o
iuuenes et nocte. Nonne sepe ibi di
ues rapit vulneratur et occiditur
ubi de pauper non curat. Vnde dum
latrones beatum hylarionem incisset
i heremo dixerunt ad eum Nunq̃ latro
nes te non times. Et ille ait. Cum
nichil hē latrones non timet. Et illi
dixerunt Nunq̃ potes occidi. Possum
inquit deum permittere. Ideo latro
nes non timeo. q̃ libenter mortem
accipe sum paratus. Vnde boetius de
Tu qui nunc gladium premeres si
hunc vie callem baculus beatos inter
res coram latronibus ratatres. Et
concludit ex hoc exclamando Vt
inquit pclara opus mortalium bri
tudo. quam cum adeptus fueris se
curus esse desistis. Poeta
tabat baculus coram latrone viator
Et contra qui diuites sunt sepe
paciuntur iniurias et sepe prosunt
diuitis occidunt sicut experiencia
cotidiana probatur. Vnus ob amore

dominarum inadunat mutares et bille
inadunatur puncte · et qd manus est et
gramus est regna innata sunt 4
destructa · Dicit gothorum et van
dalorum et longobardorum et tartaro
rum plurima probant exempla Nam
et rex istius macedonum alexander
dum p Iraas a psarum rege dario sibi
missas audisset magnam auri copiam
ee in pside · ita vt solis claritatem
excedet contra ipm darum movit
arma In quo bella agens fortis
sima quindecies centena milia occidit
ex ipis preter illos quos in plys cum
satrapis eius gestis occidit qui decies
centena milia fuisse narrat Ergo
no nomine dicentur divitie ee que
tantos malis occasione dedere ·
Ire no tibi videtur iustes ee divi
tie q iuvare no possunt in morte
no liberat corpus a time · no eripit
a fetore sz potius impedit a salu
te · Ubi ei sunt reges et barones
ubi romanorum impatores · ubi sumi
pontifices qui omnia possiderunt
Da michi vnum solum ex oibus
quem divitie liberare potuerunt ·
multas divicias salomon congrega
verat · ita vt divitis reges omnes
sos excesserit sz mortem declinare
no potuit potuit Nero impator in
tm divitis habundavit vt centum
aureis piscaret et diu mille carru
cis sonatis incederet et q omnes fale
trabantur argento et rote silis car
rucarum · Dz quid sibi aurum profuit
qui fiste dentibus ex acuto p visce
ra se trifodit Midas rex istius
indorum tm dicit habuisse aurum ·
vt heret totum palatium ad grossine
digiti auro vestitum in quo ferentur fuis
se columpne tote auree quadringente
cum aureis capitellis inter qas vinea
aurea dependebat et pnosis valde
lapidibus hns vuas · Sed hoc illi
quid profuit q ab alexandro in acie
victus et palatium hostis dedit · aurum
macedonibus dere liquit · et vltimo
ipe hostili manu mortuus interiit Narrat
fuisse quda mercator divitissimus
avarus · q pr aurum nichil amabat
deum nesciebat nr scire curabat qui
omnem spem suam in auro posuerat
Quis disponere deo egrotasset ad
mortem no adeo q potat sz a divi
tis congregatis salutis sue exposce
bat auxilium Nam cuctos thesau
ros longis temporibus et magnis la
boribus et periculis congregatos coram
se iussit afferri · et iuxta quod in sili
exemplo dicit lucr vn ad aiam sua
sic ait Ecce aia mea q tibi per
mne parata sunt bona qbus semper
valeas delectari Ergo pcor te ne re
cedas a me sed bonis hns fruere ·
Gaude comede et letare Quis videt
se in nullo pficere morbo cotidie tres
centi tratus sic aiam e allocutus
Vt video ecce me deseris · et bona
tanta refugiens mala qris · mecum
letari non appetis pr quod ex nunc
ego te centum milibus demonum reconme
do Quibus ab eo sic dns mox mi
ser anima expiravit · pcenis dance
illis qbus se moriens commendavit ·
Ergo mundane divitie nonne fuit iusti
tie et nonnie q tot malorum fuisse
mariatorum occasiones ee pbantur
et causa Que vt no solum iuvare
no possunt in fine · sz pcenie fuit causa
mune pducentes ad mortem q semp
e sine morte Vnde dicit in lucra · thor
tuus e divites et sepultus e in in
ferno · vbi miser tanta copia incerit
vt qui in mundo habundaverat cuctis
bonis vna aque gutta here no po
terat qua potatur Quid nec faciet
pcudes qibus ner diusa vina suffi
cunt q sitis mortifera estimates quod
bibere valeat no habent Ergo divi
tes excludentur a regno et sepelientur
in inferno · Ipse no fuit nomine cum

Ex m

dicat dnus in matheo. Facilius est ca
melum per foramen acus transire. quam divi
tem intrare in regnum celorum. Ergo si
impossibile est primum et consimiliter est
secundum. Sed si secundum suam augmen
tis homo erit in inferno quia illo
nondum fuerit constitutus in regno. restat
omnes descensuros divites ad illum
locum scz ad infernum. qui per divitias
sibi datas non sibi emerunt regnum
celorum. Nam constat quod regnum celorum
est pauperum. Ut vero constet omni
nus quod deus summe sit iustus. Et
constat quod iustitia est verum. primumque
officium. reddere unicuique quod suum est.
Ergo regnum celorum est a deo pauperi
bus tribuendum et reddendum. Quia
nullus dives est illud accepturus nisi
abiectis divitiis pauper fiat. vel divi
tias a pauperibus illud emat iuxta
dominicam illam suam qua divitibus ita
dicitur in luca. Facite vobis amicos de
mamona iniquitatis. de divitiis ini
que possessis ut dum deficietis re
cipiant vos in eterna tabernacula. Ded
multi sunt in hac vita qui dum ad merc
randum hoc regnum sua dederunt dare
pauperibus largiuntur potius petentibus
quam eos invitare non poterunt. Unde
quidam fusse traditur divites qui etiam
alia vita sperabat sibi suas posse
valere divitias non hic pauperibus ero
gatas scz in pto secum in fossa sepul
tas et in parte penitus derelictas
Quia ita cum divites nimis et ad
mortem deo disponente vellent omia bo
na sua studuit diuide in tres partes
Nam primam uxori volunt esse uxoris
aliam tradidit filius. scz tertiam secum
sepeliri mandauit et inde post mor
tem vivere licet. Quia sic fecit ut insserat quidam ex primis
eius ipsa nocte venientes ad tumu
lum ut extraherent aurum ibidem in
fossum lapidem suppositum corpi

Ex.m

elevatis videbant ibidem principes
infernales aurum liquefacientes et in
os eius fundentes
Ex qua visione patet aufugerunt
nec illic ultra redire ausi sunt
Et sicut arguit gregorius de quodam
alio cuius corpus in sepulchro ar
debat. Di talia sustinebat corpus
exanime quod putris parebatur
anima in inferno. Dicitur etiam in
hys verbis et exemplis quod divitie
mundane sunt inutiles et nocive. tum
quia hoies primis induunt. tum quia
dolores et labores viventibus inge
runt. tum quia in periculis diuisa dedu
cunt. tum quia morientibus auxilium non
impendunt. tum quia regnum beatu
dinis auferunt. Tum insuper quia
animas in inferno sepeliunt. et sepe
tiam hoc corpora in sepulchris incen
dunt. Quid hys dicibus penis quid
detestabilius et quid fugiendum est
amplius. Ergo non sunt amande
mundane divitie scz potius detestande
non congregande scz potius disper
gende iuxta illud dauid psalmi. Dispersit dedit pauperibus. Ex.m de sancto
laurencio quia thesaurum ecclie quem
acceperat mox pauperibus erogau
it. Di ei stromachus senex par
sibi retineret sacrum membris alys
indigentibus tui sumtendum. et illa
ex defectu perirent et ista ex superfluo
interirent. Di pulmo attractum
sibi aerem retinet et cordi illum
non reddere ut eius calore diu
tum ex motu continuo reparet. quia
cor qui cito perit. nisi pulmo mortem
euadet. quia in hoie sine corde vita
esse non potest. Sic qui divitias con
gregant et eas pauperibus largien
do non seminant. et illi sepe mo
riuntur in corpore et hoc quod gravius
est in anima seu mente. Ecce con
stat quod sibi faciant divitias esse peiores

cōseruando q̄ pauperib⁹ donādo. Ut
quod ī eēm d⁹ diuitie congregate
malum domum sui
De diuitiis q̄ liter ī firme sue
capitulum cc xlv
Ceterū diuitie debiles sunt
et infirme nullius ad amandum
porēte. Et hoc sic pr̄ legēdum patere. Nam experiēcia certū ita
ostendit nēc rustici dubitent. Rūsticiq̄ e
rēū ad aliquid opandum vl' efficiē
dum oportet aliqua cē mlīta. nēc
ad hoc sufficiūt pauca. Signū est
debilitatis ī singulis quia natura
nūq̄ facit per multa quod pr̄ fac
eque bē pōt per pauca. Quia vt phūs dicit
semp natura opatur p paucora
quantum pr̄. quia hoc notabilitatis
et sapiēcie opus est. Quia melius hec non
faciamus si tam ī nā q̄ ī arte ex
ponamus. Nam ī natura sue ex
istimā. Quia nō oīa hic ponenda. Sed
sufficiat ponere nūc q̄dā pauca
ex q̄bus lēctor recogitet mlīta et silia
alia. Videmus ēt aīalia mlīta corpe
quadē pua cē multipedia seu mul
tos pedes habēta. Que autē sunt
corpore maxima. s. cameloe eq̄ o
elephantes. Non tot habēta pedes
Que cē ēt istorū causa. Ratio oīm
talū naturalis ē ista. Quia ī ani
malibus et aīalibus pūs tāta ē mlī
tudo pedū ex eo q̄ ī vnoq̄q̄ eorum
corpus decābulatiua est adeo fragilis
et infirma q̄ ni mlītudo pedum
virtutis supplēt defectū nūq̄ per
deret hec aīalia gressum. Dicit
ēt iuxta philosophiā suam natura
nūq̄ deficit ī necēssū. sic et nūq̄
habūdat superflus. De mlītudine
q̄ pedum natura illis pondit vt
qd dari nō potest paucis multitudo
supplēret. Nā pōt puritatē corpis
cūlicis. vt cēt proprio mēbrorum
ad corpus p vt nā requirit pedes adeo
gēiles cē oportet q̄ ad sustentā
tionē corpis nō sufficerēt si pauci
essent. Quare p mlītudinem
natura supplet quod paucis proprio
ne salten salua dare non po
tuit. Quia ī aīalibus magnis vnius
proportionem debētā pedes sūt fortes
et grādes ad sustentandū pondēs
abiles. sunt nūo pauciores pedes
q̄ natura nūq̄ apposit plura vbi
sufficere videt pauca. Quia hoc cēt
facit aliqd frustra cū ipā nō sit
superflua nēc eē diminuta. Ve
des igit plures debebat hīre ver
miculus q̄ elephas. vl' leopdus
q̄ eē azinus vl' equus plures
pedes debebat hīre miles et pedicu
lus. Item ad quid natura tot in hu
mano corpe posuit mēbra. Frustra
hoc fecisset si vnū ad oīa eque bē suf
fecisset. Ergo cū hec frustra nō
fecerit ēt mēbra multiplicantur vt
singulorū defectus mlītudine sup
plēretur. Qui ēt vt phūs ait poten
tie cognoscūtur p actus et actus
non sunt p obiecta sic necēsse diuer
sos oportet cē sensus. Quia cum
coloris sint suauis et amari ac
odoris et sic de alys oībus sic diuisa
natura iuxta diuisitatem sensibiliū
diuisitatē oportet cē sensuū. quia
vnus solus sensus ad videndum
audiendū. olfaciendū. gustandum
et tangendum nō potest sufficere
Et sic ē intelligendū q̄ sedīm diuisa
officia specie et nūo differēcia
membra consimilia et officialia tam
interiora q̄ exterior oportet con
similiter esse diuisa vt defectū vnius
supplēret officiū alterius. Item
hec ē causa qre nā tot stellas colla
uit ī celo. quia cū earū influxu
hec corporalia disponūt. Sicut ad
diuisos influxus nūo et specie dif
ferentes oportet cē cōsilīr diffe
rentes. sic et stellas oportet cē
diuisas que efficerēt has influēcias

Unde phō testē omēs stellē differūt
inter se spēe et p ōēs differūt virtute
Ro ei ponūt potiūt vna stella cui
est nomē virtus vna celestis virtūa. et
i frigidarūa humectarūa z desiccarūa
Ad hanc vt bernardus dicit. Nō eorum
pr ēē vna ēēntia q̄ru opacio z diuisa
sicut et eorū vna ē substantia q̄ru
ē opacio vna Ergo multas oportet
ēē vt qd' vni dari nō potest dari et
multis. vt virtus mīrarū defectū p fiēt
singularū Quare cōstat ē ēntissimū
iuxta nē sapiēntissime dictūm q̄
multitudo et multiplicatio rerum
defectus est signū singularē Quia
si possit natura fārē p vnū vel pau
ra qd' fit p plura agēt illa frustra
cū nullo modo dicendum sit frustra
aliq̄ i rebus fiei quas diuina constat
prudentia gubernari. Nīl' pan hor
ipui i arte. Videmq̄ ei i grāmatica et i
alia quarūz sēa plures dari regulas
eo q̄ ad diuisa docenda ētū est non
sufficē posse paucas. Dicitur ei magis
ille ēēt q̄ si vna regula eq̄ bn discipu
los suos sicut pluribus docē posset
regularū multitudine adhibēt. cū ēēt
fallē hoc nō docē et ītellēm ipedire
potius q̄ iuuare Ergo si rēē docuit
grāmatica p̄ stranq̄. si recte ritboicam
tullius et sic de singulis artibus
Multitudo regularū defectus ē singularē
Vt qd' nō pr vna supplear alia sibi
iuncta. faber si posset archā vl' scri
nū ex vna asside fabricare si stulte
agēt nūq̄ plures apponēt. Dū g̃o
artificio requirente. plures apponit
defectū singularē supplet pluralitate
lignorū. Si vna sola colupna in
domo sufficēt et eque bn pondus sus
tinēt vt plures domificator amen
tia laboraret si domū colupnis i
plēt. Ponit igit plures vt multitu
do supplear quod vna nō pr. Item
stultus artifex ille ēēt q̄ cippam eq̄
uialētem ex vna libra auri facere
posset sicut ex plurib; si plures
apponēt. Dz quia hoc fārē nequit
ro plures apponit. Vt ad quod
duo bones iugitur ad aratrum
duo digiti applicātur ad arcum
plures equi iugitur ad quadrigā
pedes plures ponūt aliqui ad
balistram. funes plures ad mago
nellam. plura fila vnū ad
telam. nisi vt defectū singularū
supplear multitudo. Notic videmq̄
ad sensum q̄ q̄ntū pānt ad fo
mentū caloris naturalis sunt
bruta debiliora tātū plures oi
nduē ex eis. vt efficiat plurimi
quod nequit efficē paucī
Ut nōne videmus q̄ q̄ntū nauē
trahentes sūt debiliores. tātū eis
necē ē ēē plures. Ergo multitu
do rerū i singulis debilitans ē
signū. Nam ex hac rā plura sūt
vita carencia q̄ viuencia plura (pl.
vegetabilia q̄ sensitiua q̄ rōnabilia
quia via illa illis defectū sūt maiora
Et ex hac causa plus ē de plumbo
q̄ argento. plus de argento q̄ de
auro. plures sūt olue q̄ cedri.
et plures rōēs lapides q̄ pīosi. Et
plures sūt hoīes viles q̄ nobiles
plures pauperes q̄ diuites. plures
milites q̄ barones. plures barones
q̄ duces. et plures sūt duces q̄
reges Et ip̄ator vnus ē debet
Quia plenitudo prātis i eo est
vt' iuxta morē antiquū ē dēcet
Et ex hac causa plures sūt pbri
q̄ archidiaconi. et plures iferio
res plan q̄ epi. et plures epi
q̄ archiepi Et hij sūt plures q̄
primates. Dz vnus ē pōtifex su
mus i quo ē plenitudo prātis. Sic
igit patet ex his oībus q̄ q̄nto
res sunt plures. tātō vtute et po
testate minores. et sūma prātis
tutius in vno solo consistit Ad

superiora igitur redeuntes et illis
dicta sint adaptantes cū ad ex
fudendam tpalem necessitatē inuābi
les solent homines diuitias cōgre
gare eo q nō sufficiat pauce iuē
more patre viuere volentibus
pater apte q diuitie sunt debiles
et infirme. Nā si quis denarium
vnū habet per quem hīc oia posset nō
vltra aliquid quēreret qz frustra ad
facit postq ad oia illa vnus suffi
cit. Et ex de denario illo et no
laborantibus i vinea ipmisso. q qz
ad oia sufficiet nullus ex hīnibus
aliquid vltr quēret. Et iam dictis
patet apte q mundane diuitie sunt
efficaces et vane. sunt iuiles et
nocue. et sunt debiles et infirme.
quod ei pmittit nūq effice pnt
Nam idiota solet q's eas appetere
et indigentia a se possit expellere
Et in boeno teste magis facunt
indigi. Ad quarto dicas q's plures
hī tanto ad defendendam et conser
uandam supellectile plurib seruis
eget et pluribus domibus apus hī
pt q' boetius etiā ebrū et dicit eos
pmultis indigē qui pmulta possi
dent. Ergo mundane diuitie sunt
vane q non pnt q' pmittit efficē
ner suos amatores pnt iuare i
morte. Quod ei pfuit alexādro q
mūdi totius diuitias congregauit
n q id q' seminauit cū labore mes
sit cū morte. sz reliquit cū dolore
summa. Vis audire quō labora
ut inanū et recollegit i ventū
Dranim postq mūdum subegerat
et separem iuenisse se credebat tuē
oibus derelictis vita misera bene
no finiuit. Et cū fuit i aureo tu
mulo sepelissent tres phi ad eius
tumulum venientes et vanitatem
tam mortis q vitē recōpensantes
dixerūt tria verba vnqz laude digna
et posteris q mendanda. Nam
primus dixit. Ecce cū totū aurū
mūdi nō sufficebat sz totū possi
debat. quō nūc possidet ab auro
Secūdus aut. Ecce cū totus nō suffi
ciebat hic mūdus nūc tribus bra
chys e contentus. Tertius dixit.
Ecce quē totus se q batur mūdus
nūc e solus ab oibus delictus. Et
quid istis oibus e vanius. Et ppter
hoc vanorum sz dampnatorum
i sapie libro hec est quia in inferno
sit anim. Quid nobis pfuit superbia
et diuitiarū iactantia q cōtulit no
bis. Transierunt omia tanq umbra
et tanq nuncius pcurrens et tanq na
uis q transit fluctuantē aquam et
cū pterierit non e inuenire eius
vestigium carine. et tanq auis volans
i aere cuius nullū inuenit argumentū
itineris illius. et tanq sagitta i locū
destinatū emissa cuius ignorat via
et sicut lanugo q a vento tollit
et sicut spuma que a procella disper
gitur. et tanq fumus qui a vento ip
pellitur. et tanq memoria hospitis
vnius diei pterit. Quid pfuit
diuitie quid epule quid delitie. nō
iā liberant animam de morte nō de
fendit a verme. nō eripuit a fetore
Ded qui sedebat i clitus i palatio.
ecce q vilis iacet i tumulo. Et q
nūc gaudebat glosus i aula ecce
despectus apparet i tuba. Et qui
vescebatur deliciis i cenaculo. ecce
nūc cōsumit a vermibus i sepulchro.

De modis temptādi inimici.

Capitulum cc xlvj

Varius temptator et
malignissimus e ipe dya
bolus. cuius temptamēta sunt nobis in
nūma. qz mōrēdi inuias hī arces
si q's attendat temptationū eius
varietates. temptationū cōmuni
tatem. et ipugnationum vniuersa
litatē. Nam dyabolus pmo varius
modis hoīem ipugnat vt quem

Quomodo nō supat per aliū modū
Deinat Ex^m de tempratiōibus
Dni varyę ihathei terno. Ex^m
De tempratiōnibus varyę iob cu
primo omia tpalia abstulit. Et o fi-
lios et filias omē ocidit. Et o ipm
vlcere grau pcussit // Et o cōtinue
ipugnant vt saltem nos tediosi fa-
ciant. Ex^m damelis tro de mi
nistris regis Demones significantur
de quibus dicitur q nō cessabant
fornacem incendere quia demo
nes nullo tpe cessant hoīes ipugne
Et o vmisalie omnes ipugnant
fortes et debiles. iuuenes et senes
diuites et pauipes. viros sil et
mulieres. q ius ipugnet fortius
penitentes ppter eas quas supeius
posui rationes. Vnde Job iustus
homo dicebat // Obsederunt i gyro
tabernaculū meū Et ypocra. Cir-
cundederūt me sicut apes Et dom
ne iq quod multiplicati sūt q tribu
lant me multi insurgūt adiuum me
Multi dicūt aie mee nō ē salus
ipi i deo eius Et ppter her omnia
sancta sacramenta i vitis prīm de
hac materia sic loquēs ait. Innumeri
Diaboli sunt vtq valde multi. Na
nūt per pauptate nos tentant. nūt
p diuitias. nūt per laudes humanas et
vanas. nūt per tribulationes. nūt
p corpis sanitates. nūt p egritudi
nes. nūt per detractiones. nūt per
afflictiones. Et addit q infirmita
tes graues morbis imittit per
quas tota eos pusillanimes red
dē et tristes efficit sicq eorū cari
tatem turbare quā eos ad deum
conuertat hīc. Verū cont her oia dt
remediū esse paciēta de qua dicet
infra sic aiens Et q ius corpus to
taliter gradatur seu validis febribus
inflamatur seu fame vl sitī i colle

rabili affligat tacias ne turberis
sz cogita tecum dicens. Peccator
es et digne her sustinēs et sic pa
cienter feres // Gregorius Cui
illata cōuicia bā portam cū in
secreto mēis ad mala ipetram
recuritur Et ma per hor q nil
pe pondus agnoscitur afflictionis
pena lenigatur. Ex^m de pacīte
quilibet dam secatur licet plu
rimū doleat tunder tū cū p hor se
sanari sciat Vnde Gregorius dicit
Tanto quis patienter ferrū me
dici tolerat quanto plus putridū
nouit quod secat. Item ad sup
dicta sancta sacramenta aliare
medū addens ait Et um pateris
vl temptaris penas et mas attende
quia nō turbaberis sz gaudebis
si her modica pateris vt effugere
illam possis. Item aliud dat reme
dium dicens Et um pateris vel
temptaris gaude quia te deus dile
gens visitatur. et se de te curam
hīc ostendit. Nam ipe q dicit.
Ego quos diligo arguo et castigo
Arguo iq vobis sz castigo flagellis
Vnde quda fuit sanctus pa
qui dum omni anno infirmaretur
multas sup hor deo gracias referebat
eo q per hor se a deo amari crede
bat Et iz ano vno nō fuisset soluto
infirmatus merens plorabat quasi
eius dus fuisset oblitus. Vnde
et quidam alius senex fuit qui di
cebat q p vna infirmitate quā te
visitat deus certū anis cēt a te
laudandus // Et sta sacramenta ad
dit aliud remediū dicens Et um
temptaris et attereris p flagella
terū salubrit cogita. q talibus
expurgat farinora et pta Et ire
si ferrū es per adhibitū ibi calorē
et igne omnē perdis rubiginem
di aut iustus es q tia pateris

de magnis dei donis ad maxima pro
moueris. Si aut aurum es ~~qui talia~~
~~poterunt de magnis dei donis~~
nichil in te de scoria hus oino qd
tu non est. nec tu de te ipo presume
debes aut credere per ignem probatus
ostenderis. Unde et iob dicebat
Probasti me qi aurum quod per ignem
transit. Et ut Vasa figuli probat
fornax et homines iustos temptatio
tribulationis. Item sca sincletica
addit dicens. Tu per carnem a dya
bolo simularis gaude qz paulo prius
es filius. Dicit ergo i omni tribulatione
inquit. Transiimus per ignem et
aquam residuum est quod sequitur
et educisti nos i refrigerium. Dp
mnisti primum. expectta secum. Et
addit. Si infirmitatis tibi molestia
sit gravis ita ut psalle no possis
crane solliciti ne turberis. Nam
hec oia ad hunc finem sunt instituta
ut destinatur carnis incendia et
sola aperantur divina. Ergo si infir
mitas a te tollit carnis incendia
remoue a te tuncta superflua i hor
maxime deum landa. Si etiam
oculos amisisti no sit tibi curae. qz
instrumita vanitatis oim amisisti
et pdidisti. et oculos habes ius qui
bus potes celestia contemplari. Si
aut pedes es surdus. caueas ne tur
beris. quia iam ultra vaitares au
dire non potis. Et si totum corpus
tuis nimis infirmitas occupauerit
ideas ne turberis. qz i interiore
homine sanitas crescit et hor et
ad modum auri purior redderis
et brimidim proximior inueneris
per sancta sincletica. Ergo ut
uno obo plura reprehendat du
temptatione quantum a dyabolo re
cens pulsari. primo recogita mala
a fens. 2o q penas p has temp
tationes euadis dum eas patiendo
sustuleris. 3o q a deo diligeris
Nam ero q a sordibus purgatis. 4o qz
ut aurum probaberis. 5o qz scis
fis filie. 6o. qz ad eternum brauium
pararis.

Duo genera temptationis
ab hoste capitulum et xlvi

Quatuor vtz ex pte inuet sunt
hostis insidie. nunc tu viam
sacre scripture possumus dicere q
duo sunt generales modi quibus
nos costat ab hoste tempti. Nam
aliqn dyabolus sicut iuasor aeri
mus nos temptat qz leo. aliqn
ut insidiatur astutissimus qz draco
Omnia fant hostiliter inuadendo
Vtz ut pius agamus de hoc modo
quia raro contingit. dicamus q dya
bolus sicut leo aliqn xpianos iua
dit hostiliter eos psequendo. hunc
ei modum raro psequitur quibus i eo
amplius delectatur. qz eo ut raro
pmittitur. Et costat q nichil potest
nisi pmissus. sicut i Iob pbat et
de porcis. Et aliud simile i dya
logo gregorius poit. Et patenter
et iob ostendit. quae in nullo aggre
di potuit u postq divina pauden
tia concessit. Vtz primo dum potest
aggreditur hoiem hostiliter inuadendo
nunc p seipm. nunc per ferarum fo
tissimum in cuncendo. Nonne beatum
franciscum et virum venerabilem bene
dictum legit iuasisse et eos acriter
verberasse. Sanctus athomus du
i quodam se mortuorum tumulo co
clusisset. dyabolus nimis dolens
ne forte pressu tpis ihitatur heremum
faceret eum p seipm aggressus for
tissime vberatur ita ut magnitudo
dolorum et sensu claufiret et
vocem. Nam et ipe postea ad sere
diens referebat vulnera illa fusse
tam grauia ut oia superaret genera
tormentorum. Et ipe dicebat ad eos
Ecce hic sum ego athom no fugio
vra etamuna et si solutu inferatis

maiora flagella. Quidq; faciens
quotiens i xpi militem seuiens me
separare non poterim a dni caritate
Iam et qmuis ob plagas
acceptas sedere vl stare non
posset. orans pi prostratus clara
voce dicebat. Si consistat adu
sum me castra no timebit cor meu
At dyabolus dum hia ab eo au
diret iterii satellitibus ab eo con
gregatis ait ad eos. Ecce iste
vbera nra no timet sed prouo
cat nos audacter ad bellum.
Dia igit arma vra parte et forti
ter i ipm irruite vt discat experi
mento et vbere quos audeat pro
nocare. Iraz sonus repentinus in
tonuit ita vt omni loco fundit
agitato atq; pietibus patefactis
multitudo se demonu hic inde dif
fundet. Nam et serpentu et feraru
forma demones inductes locu
undiq; repleuerunt. formis leonu
forciu taurorum. aspidu. et lupor
scorpionu. serpentum. pardorum
murium. et vrsorum. Rugiebat leo
volens eu inuadere taurus cornu
bus minabat. scorpiones sibilis
psonabant et omnes iuxta suam
natura i eu irruere videbantur.
Iraz truculibus eorum insultibus. vlce
ribus dolorosis et plagis diris an
thonius confossus et flagellatus
sentiebat corporis penas acrimas
sz intus strabat mente pugnli et
quasi de eis luderet sic aiebat. Si
virtu aliq; hiteris sufficeret cur vnu
omnis solus ad plum. Dz qz xpo vos
eneruate fragilium virubus multi
tudine minimi dolores et tiores
inferre cu eos sichor totum vte in
firmitat indicu qd foras irrano
malu induis bestiaz. Iraz sic aie
bat ad eos. Quid valetis si po
testate sup me accepistis ecce
assum. deuorate concessu. Si aut no
valetis quid frustr nitimi. Quiz
illi dentibus frenderet i eu eo q
attemptationu suaru nullus con
sequetur effectus sz porq eis figure
tur irrisio no obstatu ihesus
multos pugnatoris. eide mox pro
tector e fctus. Verum remedium
contra demonu huc insultu e cru
cis xpi signaculu. ar oroiusfixa
gtu cu eleuatioe oculorum ad deu
Unde idem dicit anthonius. Signu crucis
et fides ad deu nobis inexpugna
bilis murus e. Et sequitur. q cu
oculos eleuaret ad celu vidit api
re desuper culme domus et re
pulsis tenebris radiu ad se lucis
influere. post cui splendoris ad
uentu nec demonu vllus apparuit
et omis dolor corpis ex timplo cessa
uit. ar ome illud edificiu quod per
demones fuerat dissolutum ad
statu pstinu est instauratu. Illico
vero dei puna sensit anthonius
et ex intimo pectore trahens suspi
ria longa dicebat ad deu. Vbi
eras bone ihu vbi eras. Quare
non a principio affuisti ut vulnera
mea sanares Cui dns. An
thoni. hic aderam sz serpentum
vidi quomodo decertares Et qua
virtutem dimicasti. semp auxilia
tor tibi. et te p totu mundu famo
siori. Illico iraz confortatus an
thonius plus se sensit vicu ire
posse q; ante poiderat. Ite antho
nius cu relicto sup dicto sepulchro
de secretu penetrans prexisset ad
quedam montem vbi vetus cas
tellu iuenit se ibide conclusit
Ad cui introitum ingens turba
serpentum inde exiens mox an
fugit. Ibi panes duros et exigu
um aque hus solitarius pdura
bat i tu. vt nullu aiio recipe

per viginti annos vt nec cum panem sibi
deferentibus ni bis in anno vllum haberet
colloquium ad quem demones venientes
dicebant ad eum Quid te miris hinc
lis ingeris Quid tibi anthoni cum deserto
est Abscede a finibus alienis quia non
potes sustinere nostras insidias Quia
sic nichil profiterent in monasterium eius gre
ges omnium fratrum heremi induxerunt.
quae cum ei retro oculis vel more corpus
minarentur intellexit antonius hoc
adee sciuiam. Dwirqz ad feras. Di a
domino mihi est vobis datum licentia. deuo
rare concessum. sin autem huic demonum
beistis impulsu abite quia ego sum fa
mulus xpi sum. Nobile remedium
contra impulsum demonum. Z notare
se xpi seruum. quia non vt seruus xpi
hec pertulit omnis illa multitudo fera
rum quasi diuinis vibis redditur aufugi
tem dum semel sportulam contrectaret
quadam corticem sportule tenet quam tenc
bat. Ad cuius tractum vir dei surgens
vidit bestiam humanam faciem preferentem
sz desinentem in asinum stantemqz ad so
lita remedia recurrens vel fugiens
sibi crucem depingit in fronte. Dixitqz
ad bestiam Christi seruus sum si ad me
deuorandum es missa. non fugio sz gressus
figo. Dtam vere informe prodigium cum
turba satellitum fugiens in medio fuge
riens a tira velut torrens absorptum Z

Narrat beatus gregorius q. dum damas
medialanensem episcus constantinopolim
causa fidei pgeret chorithum deuenit
qui dum largum hospicium gereret eo q.
haberet magnum comitatum nec congruum
inuenirent. quadam domum aspexit sibiqz
eam parari mandauit Cumqz ei di
cerent cuncti q. in ea remanere non possz
eo q. dyabolus in ea habitaret et in iam
annis multis barbara remansisz. vir
venerabilis ridet dicens. Vino hic hos
pitari debemus vt inde dyabolum
expellam. Cumqz eam hospitaturus
intrasset in tempestate noctis silencio cum
vir dei quiesset antiquus hostis adue
niens imitatur repit rugitus leonum
balatus pecorum mugitus asinorum
sibilos serpentum stridores porcorum
et somitum vt timorem viro dei in
cutiat vultum ei studet horribus timorem
inducere. sciens securitatem cordis
magnum in temptationibus huiusmodi esse
remedium. sicut probatur p hoc ex em
plum vir dei damanus hys clamo
ribus exitatus nichilqz timens ait
ad demonem Vnde tibi contingit mi
ser Tu es qui diuisti ponam sedem
meam ad aquilonem et ero similis altissi
mo. esto mihi potris et vtis filis
factus es q. imitari deum dignus vo
luisti esse mihi vt dignus es bestias
imitaris Ad quam vocem ita dyabo
lus cruciatur q. eandem domum ad ex
hibenda solita monstra vltius non
intrauit. Temporibus nris in ro
maniola ppe ymolam erat quda per
uulus locus fim qui riu q. rassarius
ducebatur. Iraz ibi vt fres referebat
antiqui q. quibus ipe audiui erat que
dam cella in silua in qua ppt patentes
inuasiones demonum nullus suae po
terat ad orandum Cumqz ad eudem locum
vir quidam sanctus die quadam venisset et
ipsa a fribus audiuisset crepitus voces
audita sero facto cellam illam oratum
intrauit Cumqz in oratione pseuerasset
more solito hostis aduenit et primo
cum tirere clamore et sonitu mirebat
sz ni intrepidus frater staret Dya
bolus cellam intrans ei sup scapu
las eius scandens cum calcibus mo
lestabat. At ille ad scapulas manus
mittens et dyabolum fortiter vtraqz
manu arripiens omni anisu quo
potuit cum ad tiram pecit. q. victus
aufugit nec vltra comparuit. Ma
nu fetorem ibidem reliquit vt fremam
cella tum repulerit. Fr iacobus
nacroc fauentinus vir tonus deo
deuotus et pdicator egregius. qui
ob sua sanctitatem cellam habebat in
oratio in loco quo stabat in qua diebus
ac noctibus oratio vacabat me audiente

narrauit q; uidē corporali puēria
sonos beati francisci arcepra luīa
i cā puīcam iuxta que adminisr̄ro
sancti francisci ē appellata. Quīz i
quodam heremitorio ibi cēt et cūctis
fribus foras eūntibus ipe tūq; hos
pes ibi solus sine sono remasisset
post vesperas sup fluuiū qui
aderat exiens et ē deū laudans
altis vocibus decantaret i spece
viri hostis antiquus adiuit et in
eū frendens dentibus timores inci
tere nitebat. Quīz ille timore pul
satus intrasset etiam et ad orandū
viā altari se posuisset dyabolus
etiam frendens oia ~~subuē~~ videbat
Et ille augmentato timore sacristā
ingressus i lecto se posuit sz vt vo
lebat dormire nō potuit qz dya
bolus clamans foris p gyrū destruē
oia videbat sepibus muriscq; subuersis
Tandē cōfugiens ~~ad dominū~~ ad
diuinū auxiliū confortatus a deo i
lecto se erexit et signo crucis se
muniens qd i omni tēptatione
plurimū valet dixit ad demonem
Quid dyabole frustra laboras.
Scito te nichil posse facē nō pmissum
Ecce paratus sum quid moraris.
si tibi a deo datū est inuade pmissum
si aut a deo tibi datū nō est quid
frustra cōtendis agē quod nō potes
Hiis dictis mox dictus demon cōfu
sus aufugit. rumor oīs ille cessauit
et frat capur reclinans i lecto obdor
mitit. Quīz mane tēpestiuū sur
rexisset dum oia subuisa inuenire
se credēt nichil mutatū ex cūctis
inuenit gre deo miltas gratias retulit

Remedium contra tēptationes.

Capitulum Septimum

Contra hunc tēptandi modū
sunt multa remedia. Et p'm
et sūmū est inuocare ihm et sibi i
fronte i pectore crucis signū. Dm
ē miris dei auxiliū. Dm vocat ē
angelorū inuocatio et sanctorū. Dico
q; p'mū i'medū generale et sūmū
i'uocare ihm et sibi i fronte i pectore
crucis signū. Dn dum nocte quada
sanctus hylarion i fanum audire
vagitus repissset. omnū capraruq;
balatus boum mugitus. ac murmur
exercitus vt ante sonitu tirtus q; ex
pisu credēt venien intellexit mox
homo dei demonū ē ludibria Et
super genua p uolutus crucē xpi de
pinxit i fronte. Hicq; contemptus
stabat cassidē videre desiderans
quos audiebat. Quīz lucere luna
hic atq; illuc oculos vertit cernere
repente repit feruentes equos sup
se oiante irruere Quīz alta voce
ihm i'clamasset an oculos eius re
pentino tire hyatu oīs illa turba
demonū ab forza est. Nec ille exul
tans air. Equū eraser forte deiecit
i mare. Hyn i turribus et hyn i equis
nos aut i nōe dei nri magnificabi
mur. Nam ppt hanc virtutem dei nī
dyabolus sancto martino obiuasset
aliqn et quo tendēt iqisisset. dixit
ad eū sanctus Nouis me dnē m
scire. Cui dyabolus air. Ego tibi
adusabor quoniz precepis Et scis
air. Dnē michi adiutor nō timebo
quid faciet m homo. Beatus ia sepe
dictus ar homine q; omnia ludibria de
monū ē exptus et ipa tendam ex
pieria ē edoctus quid maxie valeat
tonū eos pdicans eius fallacias
fribus dicit. Volent iqur homines
nōnūq; nocte inuadere varys salta
tōibus mēbra torqre et nris pcan
tes offerre se visibus vt mētem pa
uore et corpus horrore pruciant.
Dz cū eos air videins bos et dom
vras crucis armare signaculo quia
stanim dissoluent i nichilū. Nam
metuit tropheū. saluator eos ex
policans ē ferit ostentu. Et addit
aliud remedium. Fides iqur fugat

cos quasi inferna ludibria. Nec illa
apostolo petro suam adiscarius
vt dyabolus tamq leo rugiens cir
cuit querens quem deuoret. cui resistite
fortes in fide. Ite in alio loco dicit an
thonius Deuoriens o filij demones
debiti mihi roarmati cum multitudine
scorpionum nerui et serpentum me
ballauerunt in gyrum et mea domunculu
repleuerunt. Quiz econtra psallens de
cerem. Hi in curribus et hi in equis
nos autem in nomine dei nostri magnificabi
mur. Depe strepitus sepe sibilos
ingerebant sed me psallente et deum
inuocante sonuis eorum in voces flen
cum vertebant. Nam et vidi quiz dya
bolum corpore pmaximum quo se de
uitatem et prudentiam esse dicebat. et
ad me sic aiebat. Quid vis vt a me
hi donetur anthoni. At ego sputa
in os eius a germinans totum me in eum
xpi nomine armatus egressi. Mox qz ille
preterus aspectus inter medias manus
exiluit xpi nomen audire non valens
Alia vice sanctus anthonius dum sui
monasterij ostium pulsari audisset foras
vidit haiem enormem sublimitatis por
rectum. Quiz quis nam esset ingrederet
dyabolum se esse rendit. Cui vir dei ait
Quid hic homim hostis geris. Et
dyabolus ait. Cur me mochi et omes
xpiani maledicunt. Cui ait sanctus
iuste hoc fecerunt quia tuus semp mo
lestantur insidijs. Et dyabolus sub
dens ait. Ecce iam ego miserabilis fatigatus
sum nec vllum inuenio mihi locum
nulla iam mihi sunt arma. Quiz per
omnes vndiq nationes cunctis qz
puellas nomen xpi pronunt. Cui an
thonius ait. Non tue deitatis hauri
recensitam asseribo suam. qz tum
fallacie caput suis. hoc tu vere com
pellsus es confiteri. Ve ei ihesus
tuas vires funditus enervauit ita
vt honore nudatus angelico voluta
ris in sordibus. Mirum ete. quia vir
dum iplenerat iller sublimis denoia
tione decectus est et absortus. Ym
remedium et summum post deum e xpi
muris iploraire auxilium q apud filium
optinuit primum locum in tm vt dicea di
cat. q quodam modo in throno dei sedz
q filium ce se genitum conspicere ee den
Et iuxta danielis testimoim puciisse
usqz ad antiquum dierum cum q solum
accepit diuinum. Non ei rapina arbi
tratus e ee se equalem deo. Nonne
summa e excellencia muris dei quia
omnes angeli et chori omnis sorum
adorant. et quia filius eius deus
honorat. Nam si xpus nichil man
dauerit alius qd primus ipe no fecit
cum iuxta actum lnoz pius semper
fecit qm dominum quo qui pnces ho
norari precepit ipe no matrem suam
omni honore dignissima honorauerit
Nonne in figura hmi salomon ille
pacificus assurexit bersabei ve
nienti et thronum eius iuxta se poni
fecit. Ergo cum fiducia recurramus
ad eam qz ipa e mulier sublimissi
me pratis q caput draconis attri
uit et totius mundi principatum obtinuit
Vnde in apocalipsi sic legitur Signum
maximum apparuit in celo mlier amicta
sole. et id ea michi pulcius et luna
sub pedibus eius qre nil ea sub deo
potentius. Et in capite eius corona stel
larum duodecim qre nil ea sub deo
fulgentius. Vnde dicit q in monasterio
quodam quida conuersus fuit crimine
sanctitatis. Nam habitu qdem des
pectus apparebat exterius. sz intrius
generosius et mri dni valde deuot
Hic cellam remota hebat in qua lau
des dni continue decantabat. Cui
demones inuidentes et ipm exturbare volentes
cum seruo quodam in cella
qiescere et de celestibus cogitare
intrauerunt ad eum in forma ferarum
dantes rugitum horridum vt ipm for
tius detrigiur deterreret. At ille
dum tremeret et p nimio timore sui
dare cere demonum principes aduenit

et ad suos sic ait. Quid pugnantes
et ire cū non rapiens. Cum cū dicēt
hor se nō posse ego inquit ille hor fu
ram. Ad illum igitur distrependū
ferreū mittens vnū. Dum ille ma
trē dni adiuocaret pr̄mus adiuocata
succurrit et vigam leuem manu te
nens demones arguēdo fugauit.
Cunctis fugientibus dixit illi. Ne
timeas caro filii placet ei mihi et fi
lio meo vita tua. Vnde igo age et
semp studens ad maiora cōscendere
et maiora hys merita accumulare.

Ex m

¶ In ordine cisterciēn qdā iuuenis
frat fuit vnq; vite laudabilis qui
et corpore vigo fuit. cui laboranti
i extremis assistentibus fribus vnū
sic p̄oris illi mandauit vt diceret
de quo deo placuisse se magis cre
deret. Cui ille ait. Nullo mō pat
hor dicere ni mi hor p̄cepisses. Ego
ei multo tempe magna flagella
sathane sum pessus. Dz in extrema lin
tudine doloris et vulneris dna
mea eusq; vnicus filius lenia me
repleuerunt. Nā et die qdā dū
nimis per demones ecm afflictus
dna astitit mi dicēs. Vidi afflicto
nem tuā et i auxiliū tibi veni. Do
tuit go me hūiliare seruāc i oibus
dicens per eam aduersarium superari
et eius posse placeri. Volo igit
mi inquit vt hūileris i victu actu
et hitu et ipa viliori officia que
alij fare dedignātur tu p magno
honore suscipias. Quibus dictis
vigo regia celos ascendit. et ego eiq
verba cordi efficatiri impmēs que
mandauerat cuncta mi sollicite vsq
ad implere curauit. ¶ Tm est
auxiliū angloru et sōrū. Nāe
nunq sine angelorū sue liberat filij
israel et egipti subiugi demonū
significatiu. fugat thananeorū
ppli debellat. In libro iudicū sub
ezechia rege dispsi assiryi et ptem
obiuq; ab hostibus machabei. Vbi
hor ipm signatū est i duobz long i
daniele. Babiraldei demonū signum
cōtra pueros dei quos ligatos que
rerat i fornacem que tota vnib
incendebant. Dz anglus domini
descendit i fornacem q̄ tunc vnib
incendebant et fecit medii for
nacis quasi ventū roris flantem
ita vt i nullo eis nocet ignis
Imo qd mirabile valde fuit ignis
qui cor vincula arsit vnū pilum ex
vestimētis ner capillū vnū adurē
potuit. Item angelus conclusit ora
leonū. demonū significatiuoz ne pos
sent daniel nocē. Dū et semel
beatus anthonius quiescit. Dya
bolus vt eū suffocaret inuasit. sed
statim diuinus anglus affuit qui
hostem pterciuit et fugauit. Dū
ei mi ppugnores et i vita et i morte
Vnde fortissimus dū fuisset mortuus
sicut ipe postea retulit dū ēdisset
ad corpus demones ocurrerūt eide
rouē enim tela ignea iacientes et eū
de nimis arrisantes. Sz duo angeli
cū sceptris aureis p̄cedebat eum
q̄ tela hostilia i clipeos suspiebat
et ptinus extinguebant. ¶ Dū
miles quidā ad sōm iacobū iuit et i
via ad mortē infirmatus est ita vt
ner loqui posset. Diz sonū eū iuita
rent nullū signū pmē ostendebat
Diuqz eius exitū expectauerē ille ad
se rediens et mitus deo et sancto
iacobo grias reddit quesierūt sonqj
vidisset. qbus ille ait. Cum me ad
pmiam monebatis vos quidē adue
bam sz demones gutturi meū stri
gentes nō poterā vindē. Dz paulo
post sanctus iacobus huc intrauit
et baculo demones tetigit et fugauit
meqz locutum restituit vt videtis.

Ex m

¶ Aliqdā fuit miles vltra montes
vltra montes quā dyabolus i tribus
tanto libidinis furore vexabat vt
illa pene deficiēt p dolore. nec vllū

remedium posset hire. Cuiqz illuc sruis
abrosum fingens legationis officio
aduenisset dixit ad mlierem dyabolus
Iaue sicut te dilexi ne huic viro
aliquid de hoc dicas. Qz ego q tu
amator maximus fui fieri inimicus
nec ille te iuuare posset et ego de
te grauem expectarem vlcionem. At
illa vba dyaboli no curans ad virum
dei confugit et cotidie oratione demo
nem vl remedium postulauit. Tunc
homo dei baculum suum tradidit mu
lieri. eiqz precepit. vt baculum iuxta se
in lecto poneret et fecit dyabolus
qd quod posset. Quod dum illa fecisset
nocte soluto dyabolus supuenit sed ad
opus solutum ire non potuit. sz stans
a remotis magnas illi inferebat
minas et post recessum sancti se in
eam minabat magna mala esse fru
rum. Quod illa dum hoi dei retu
lisset. ille ppl'o congregato candelis
accensis et extinctis. qd nuqz anteq
tum fuisset fiuit anathematis mu
cione percussit. et accessum ad mulierem
illi coram ppl'o interdixit. Dicqz fem
est q dyabolus ad eam vltius non
accessit.

Diuersi modi temptationum ab hoste

Capitulum. C. C. xlix

Sic igitur patet q dyabolus
temptat hostiliter inuaden
do vt leo. Nunc videt superest quo temptat
callide insistendo vt draco. Verum
hoc quadripliciter facit. Primo mala
bonis. et amara sub dulcibus abscon
dendo vt homo periculum non aduertat
Vno se xpm vl' luis aglin oudendo
vt se adorari faciat. Vno carnis
delectabilia suggerendo vt per vana
allicat. Vno laudibus extollendo
vt homo p vanam gloriam euanescat
Dico q dyabolus primo temptat mala
sub bonis abscondendo. et amara cum
dulcibus palliando. vt dum homo
no caueret sz illis tanq apparentibus
bonis intenderet in fine saltem laqo
inuolutus. Dyabolus et voluntate
nocendi cum sit malignissimus ad
modum fluuij deuiretur si in parte
vna sibi claudat via. qrit ea et alia
vt aliqm se subtrahit et se a temp
tatione suspendit vt subito irruat
in secundum. Dicit si fluuij retinea
tur fortius diuersimus in pigit in
murum. Est qo dyabolus ppter
malitiosam cautelam qua in se hit
et qz vt nocetur latet draco vt
dictum est. e silis qui latitat in ruinis
et sepe se occultat sub aquis vt
inuadere turos possit. Dum marat
exm q erat ciuitas qdam in libia
silenia vocitata iuxta qua erat stag
num pmaximum in quo draco pesti
latitabat. Hic ad murum ciuitatis
aliqm accedebat et flatu suo oem
sic aerem corrumpebat q omnes
infirmari cogebat. Ctiz compulsi ciues
dabant ei cotidie duas oues vt eiq
iucundius mingaret. sz cum paucus
hiberent et ia pene deficerent. et ex or
dinatione regis sorte filij omnium
traderentur accidit vt filia regis
que vnica illi erat sorte cum alijs
deprehensa draconi ceti adiudicata
Tunc rex contristatus ait. Tollite
argentum meum et aurum et regni mei
dimidium. et filia q modo e vnica
michi rogo dimittite ne tu turpiter
moriatur. Ad que ppluis ait. Tu
edictum fecisti et nec postqm omnes
qi mortui sunt filij tui ppria filiam
vis saluare. Nisi ei in tua completeres
quod in alijs ordinasti. sucre demus
te et domum tuam. Ad rex audiens
flere cepit et dicit. Heu me filia
mea dulcissima quid de te faciam
Quod amarissima mea dicam. qm
vltro filia mea non videbo nupcias
tuas. Deinde ipo regalibus eam
induit et amplexans eam cum lacri

nus ait. Heu me p̃ dilectissima
filia Ego de te filios i regali
gnio nutrire credebam et ecce dra
chom ad deuorandũ es data.
Iraz flens et deosculans eã dixit
Vtinã filia mea ego p̃ius mortu
us eem q̃ te turpiter amisissem
Tandẽ plurimũ flens et eam
dulciter bẽdicens ubire p̃misit
Iraz dispositione diuina sanctus
georgius inde transitũ faciens
Dum plorantem adolescentulam
vidit quid hic agis Cui illa
Bone iuuenis audi me velociter
equũ scande et q̃ctus istum fuge
ne mecũ pariter moriaris Cui
xpi miles ait Ne timeas filia
qua ego i noie dni iuuabor Tantũ
dic michi quid sola hic p̃stolaris
Ait illa Vt video bone iuuenis
magni cordis es tu. Iz cur mecũ
mori desideras. Fuge p̃or te velo
citer. Cui ctus ait Ego hodiẽ
discedam. donec mi dicas quid hic
facis Cuiz illa totũ sibi exposuit
Ille dixit. Filia noli timere qua ego
i xpi noie te eripiã a dracone. Cuiz
sic loqrentur dracho de lacu caput
leuauit Tunc puella tremens ait
Fuge bone domine fuge ne mecũ
piter moriaris Tunc georgius
equũ ascendens et signo crucis se
munuens drachonẽ cõtra se vemẽtẽ
audacter aggressus et i xpi noie
fortiter hastam vibrans drachonẽ
percussit mox occidit. Vt quod
regem et omnẽ ciuitatem ad xm
conuertit Dic et dracho dyabolus
latens sub aquis cõcupiscẽtialibz
qz i secreto talamo dormit sicut
iob dicit et multos pestilenter oc
cidit. Iz liberat anima xpi sig
naculo munita alterius viri sancti
adiutorio q̃ dracone interficiat.

Exm de dracone q̃ cũ i fouea
latereet rome q̃ cũ flatu suo multos occideret beatus siluester
ex p̃cepto beati petri apostoli ad
eum descendit cuiz sic ait Dns
noster ihs xpus de vgine natus
crucifixus mortuus et sepultus
q̃ et resurrexit sedetq̃ ad dexterã
patris venturus inde iudicare viuos
et mortuos mittit me ad te man
dans tibi vt tu eũ donec venerit
i loco hoc expectes Os eius ligauit
filo et anulo huic signũ
crucis desup sigillauit Et vemẽs
panẽ quẽ sibi aplius paucerat rome
dens sine omni lesione euasit Cui
hẽs quo inficiat draco. et hẽs
quo tueretur antidoto. qz xpi sig
naculo pane dominico et fidei sym
bolo. Nam vt Augdicit Due for
titudo drachonis tonitrũ morẽ do
mui q̃ pependit i ligno Dere quiz
mordeat astucia serpentis q̃ spiciat
xpm i ligno pendentẽ. Dicit ser
pens eneus qui p̃cessit vt signũ
morsus sanabat serpentũ ignito
rũ quanto hoc faciet fortius mors
Veritatis ipsius si ad eius intuitum
oculus aie fuerit elenatus Ihos
e eũ drachonis istius sub bono p̃n
cipio malũ finẽ abscondẽ. et cum
anulo leprum palliare. et fetoreẽ
sub odore i ponẽ. et turpitudinem
rerum sub pulchro aliquo oculi
tare Vnde fuisse legit quidam
demon q̃ cũ quodã viro sancto
habitans decem ãnis ei mala dis
suadebat et ad bona oia mira
bat. ita eo bonus angelus crede
ret. Iz finis eũ hostem mostrauit
dori contra virũ sanctũ hostis astu
cia. Nam cũ p decẽnũ sic fecisset
dixit ad senem dyabolus. Decepe
eũ sibi apparebat p decẽnũ sup
dictũ Vnde aut q̃ vtilis tibi fui
ad q̃ntã bõ te p̃duxi. et a q̃ntã

te reduxi in conuenientibus q̃ feci
ses et mihi p hys omibus aliquod
munus offerre debes vt in piam
conferre maiora dum gratis appa
ruerit ad minora. Tunc ille ait
Dic mihi quid possim facere tibi g̃
tum et inueniet me paratum. Cui
dyabolus ait. Volo vt mihi hono
rem aliquē exhibeas vel genu flec
tendo vel ad honorē meum in thuri
bulum ponas aliquā g̃ thuriet.
Tunc frater a deo illuminatus cog
nosceus draconis astutiam dixit ad
eū. Nūc te et hor frē cognosco esse
angelū tartareū nō celestē cum
sanctū angeli prohibeat se adorari
sicut dicit. Dnm deū tuum
adorabis et illi soli seruies. Cumq;
dictis mox demon euanuit et nus
q̃ cōparuit. Erat q̃da domuncula
vt videri poterat tota sancta oio
valde pudica. ar mira honestate
pfulgida. Hec habebat filū elegan
tem nōe iohannē annorū forte xvm
qui in hac florida mortuus est etate
dum nouit accepisset vxorē. In hac
g̃o psona se dyabolus transfigurans
sepe illi dnē apparebat et matrem ea
dem ad bona opa inuitabat. Quē
illa filū esse credens libenter eū minis
videbat et audiebat et studebat totū
facere quod dicebat. Cūq; ad creden
dum ea in oibus cerneret esse patum
semel adueniens dixit ad eam. In
domo hac mater sua valde pcipse
reliquē fz in loco valde despecto sua
posite. cū tm sint reuerentia ado
rande. Cūq; illa quereret vbi essent.
Sua inquit ille capelle venerabilis
matris dei in tali loco viri stabuli
collocan. quos inde facies eleuari.
et in honorabili loco repon. vt a
vobis possint singulis anis adorari.
Tunc illa nō attendens drachonis
astutiā in stabuli loco quo dixerat
qm fieri et tertias mulieris tam
pulchras inuenit. vt aures videntur
esse capilli. et eos celestis regine
fuisse a simplicibus facile possit
credi. Tunc demō dixit ad dnam
Caue diligenter o mater ne de hys
omibus aliquid p̃sumas dicere.
quia tibi non apparere vlterius
Cūq; ignara fallacie celaret ad
tempus et p suimis religis ista
tenens. eas in secreto horis debitis
adoraut. Cepit q̃o dyabolus no
uas vias querere quibus ea cū tota
familia oderet si diuina clemētia
cui seruierat obstetisset. Nam
dicens dyabolus quasdā arbores
esse sacras vbi maleficia fiebat in
stabat vt tota familia nocte sel
ad arbores illas irent. ar sumū
caruū ascenderent et inde sibi ra
mos deuotionis accipent p̃ spirare
singulos inde volens. Dicit et ar
boreis ille valde alte sicut me con
tigit sepe videre dū inde ptransi
rem. Tunc inspirante deo dum mi ter
timere cepisset ad gardianū fratrem
quē ipa confessorē habebat q̃ctus
peccauit et cuncta illa q̃cq; fuerat
gesta dixit. sicut ipe in postea
retulit. Tunc ille ea de tanta ur
tate redarguit et capillos cōtinue
sibi ferri iussit quos igne tre mauit
Postq̃ illi aut pmam p adoratio
ne inposuit iam illi vlt dyabolus
nō illuxit. Ergo vt ex hys pauc
exemplis et multis alys q̃ non po
no valde temptatis et diabolus
astutie sue cauende et sapiēcior
bus ppalande eo q̃ dyabolus ad
modū malefici hoīs et sagaus nūq̃
nūq̃ dat pnicies venenū. ni sub
dulci aliquo palliam ne cognosci
venenū valeat a bibente. Nam et
astutus viri q̃ volut vmes ventris
oerdē. cū sciat eos amaris rebus
posse oerdi. miscent amara cum

dulcibus. Vt dū bmes dulca
quibus delectantur arripuerint a
mara nō rejicēt sz ī principem sua
sumant. Sic et dyabolus per
omnia fiunt pena amaritudinēq;
peccati sub quadā dulcedine pal
liat. vt ppt dulcedinē quā qs hē
amat culpe amaritudinem non
aduertat. Dz nō hic q; sicut venenū
nūq; occidit ni postq; ī bam cordis
attingit. sic nec villa dyaboli temp
tatio cui tacito nō consentit. Deve
dum te iterum pulsare sentis et
si cē appeat optimū semp sit tibi
suspectū an dīnū oraculū. eo q;
vt est supeius dictū. sepe latet sub
melle venenū. Nūquid nō sub pel
le ouina latitat sepe lupus. et sub
humili voce animus crudelis et sevus
Qua hyena ē bestia crudelissima q;
umbra sola ē hominī pnicosa. sed
suam abscondit sevitiam sub voce
forte humana vt sic ce voce credat
a simplicibus mansueta. quia hō
ē animal naturaliter mā sueturū.
Sepe cē sub pena delicata et veste
pulchra abscondit caro nigra. et sub
veste mōrhali et alba relat anima
inferta. Nūq; nō sepe turpitudo cu
prea sub aurea venustate abscondit.
et vilitas stagnea sub argenti cla
ritate relat. Innuā sunt et quedā
~~sunt et quedā~~ supeius tacta q; sunt
exterius quidem pulchra sz ppbant
intrius ce vana. quare nō ē tuū
facilem adhibē consensum. sz sumū
remediū ē orandum. et sapiēti
ē consiliū requirendū et macie sororū
burez. qz hoc z ī hac ma singulare
remediū. Dz dyabolus astutissimus
hostis ad modū aucupis rethia
sub paleis et granis melius ab
scondit. qz vt plurimū mala que
suggerit nitit occultare sub bonis.
vt dum homo ad bonū qd videt
intendit in malum qd latitat vl
ī cautus incurrat. Dum et auis
dum ad escam quā cernit inter
paleas vadit. retia latentia non
euadit. Nam et sagax piscator
vt pisces decipiat sub delectabili
esca piscis hamū suū mortis occul
tat. vt dum pisces escā inuaserit
fallaciter rapiatur ad hamū. Est
et dyabolus aranee similis q; cont
nuē retia mortis texit sub q;bus
sagaciter se occultat donec ī ea
musca incidat quā inuadat. Nam
mox vt sentit ī tela aliquid incidisse
sic illam statim incurrit vt quasi
volare videatur. Inuetamq; bestio
lam sic inuolut et filis ligare con
tendit vt iam euolare nō possit
cui q; mox humiditate an omnia
sugit. Ecce omnia dyabolus frē
qm postq; aiam varnis et vanis co
gitationibus irretierit q; quod est
ī ea humidum et deuotum interi
mit. Unde valde ī aranea ē no
tabile et constat plurimū dyabolo
conuenire. qz si q;nis eius tela in
aliquo frangat sepius eā repare
non cessat ita vt fugari nō valeat
a loco quē occupat. Nullū ī tela
laborem formidat vīno se totam
quasi euisceratat vt bestiolas transi
entes inuadat impediat et inuoluat
atq; ad mortē venire cōpellat.
Propter qd ibi semp studet rethia
tendē vbi cōcursum bestiarū maxi
mū cernit ēē. Est et cancro dya
bolus similis qui concilis quū car
nes libent comedit mane. pomi
insidiat. et horas diligēter explorat
qn se cōpiendas mobiles margā
ritas rorē celestē aperiat. vt sic
eā ī tante inuadat et comedat.
Nam nū rostrū eius vix frāgere
posset dum eā aptā sic inuenit
lapillum inter rostrū eius picit. vt
claudē se nō possit. sicq; adeūs

denorationem attrahit. Cancer dyabolus est. sz concula ata dimis virtutibus quallata. ex nulla aut pte confiata et io hostis irrupnere no puta hanc dyabolus dum autere quit vias omis exquirit. sz frustra id agit. qm dm clausis sensibus i se sistit. Dz si alicu vanitati se aperit tunc dyabolus lapillu pcu i ea pient triam solito. claudere se no possit. sed patebit dentibus mua dentes. Ner mireris si vos vanitate et lapillus pcu significat cu vos ad cotractu solaris radij liquefiat. et pcu dura et frigidam mente reddat. Mergulus e dyaboli significatiuus. qz sicut mergulus insidiatur tota die piscibus sic dyabolus tota die hoibus. Unde beatus martinus tnsiens aliqn iuxta mare dum angulos cernet piscibus insidias pone lacrimas cotinere no potuit et fribus diuertit. Mergulus ist figura generiue dyaboli q insidiari no desinit hoi. Jtez couersus ad aues. Jn noie dni iquit quotiens abire et amplius redire nolite. q continue auolantes no sue ibi amplius visere. Ite dyabolus lupo e similis q cu canem sibi fortiore resistentem viribz superare non pt illi occultas ponit insidias. vt dum sibi non caueret ora luporu no effugiat. Dicunt et canes quidam viles et pui qui nuqm i maiestate sed semp mordent homines i posteriorib i occulto. Vere est dyabolus i sterpoibus et mugroibus designatur qui facie hoibus blanda ondiunt sz semp ferire pati sunt. Nez semper demones et si ostendu aliqua bo intentoru coz semp e mala. Est et dyabolus ob causam ia dicta nuda similis pro angin qui aues manducare desiderans corpus totu subarenis abscondit et sola arena cornua similia auibus foris ondit. Qui conceit ad cornua vt ad vermes no iuciu dmes sz atrocissimu auigue eas atrahit denoratrem. Tunc dyabolus sub arena temptationu se abscondit. qu sola bona temptatis ostendit sub quibus latitat dolus mortis. Qui pes fant hor idem que du aues comedere cupit i tra rubiu se volutat et qi sit mortua sup tra se ponit ad qua du venunt aues vt ad animal mortuu sanguie cruentatu. Dum rostris incipiunt ea depilare graiius depilantur a ea. Et si aues cotemplationis homines designantes et quasi i celestibus conuersantes sic ab hor hoste fallunt. q sit cetris timendum hoc ipo pe dicit. Nuqm no i pribus dictum est q frustra iacitur rethe auibus. Et qui sue de pennatu contemplatiu quoru cousacio i celis. Dn q dm volatu sunt alti rethia non timet dyaboli. sicut nec timent rethia hoim aues reti q dm i alto aeris sue suspense. Dz tu ambus vriusq natue timendum est cu altitudine reti dimissa descendut ad tram. vbi hoim et de mom tensa sunt rethia inoluera gradientes i tra. Ite dyabolus more rugda gmis aquilaru piscibus insidiatur humanis et se ad tempus subtrahit. vt du seruu reddideit nec aduertantius vulnus infigat. qz vulnus fortius attrahit q strans seruus ripen retii no opponit. Nam et aquila sup dicta pisces dum comedere cupit i tu aeris alta scandit vt penitus videi non possit. Et stp attentissimi visus q in natantes pisces i mari aduertit quos du seruos ee cospexeit ad illos subito demgit rapit ocidit et comedit. Et sup dcis go maiestate apparet q dyabolus et leo ee pba et draco. Leo qz nuc latitat in cauinis et ex ipuiso bestias seruas inuadit. nuc i altissimo more scandit

et cū p̄dam conspicit terribiliter ru-
git · quo rugitu bestias immobiles red-
dit · ad quas descendens occidit
et comedit · Unde d̄ in psalmo de primo
modo Quasi leo in spelunca sua
insidiatur vt rapiat pauperem ꝛc.
De alio mō aplius petrus Adu-
sarius vr̄ tanq̄ leo rugiens ꝛc.
Item draco dyabolum significat
nō solum quia astute incedit · sz
etiam qz continue sic sitit vt satia-
ri nō possit · Nam ppt̄ hoc cum e-
lephantibus bellat vt eorū sangui-
nem bibat quo sitim extinguat ·
Ex hac etiam causa volat ad naues
cum vela conspicit venis plena
vt ardorem mitigare valeat dire
suis tam fortiter in velū impingit
si incautus fuit rector nauis vt nō
statim deponat velum q̄ nauem
submergit · Unde sapientes naute
cum draconem sentiunt aduenire
quod cognoscunt ex maris tumore
mox iubent ministris vela deponē
dis et dyabolus more draconis
semp̄ mortē hoīm sitit · humanū
sanguinē fundere cupit · et humanas
naues p̄ mare magnū hoc naufragium
tes toto posse subuertit ·
Quō dyabolus se transfigurat in
ppm̄ vl angl̄m Capitulum ccl
Secundo dyabolus temptat
se xpm̄ vl lucis angelum
se ostendendo vt decipiat siue fal-
lat et aliq̄ se adorari faciat
Unde beatus anthonius monens
fratres suos dicebat ad eos
Demonū explicabo vobis falla-
cias Volent enim noctibus vemen-
tes angl̄os dei se fingere · studia
mōchorū laudare pseuerantiam
admirari et futura p̄mia pollicei
Dz nūq̄ aplm · nolite oī spiritū
credere · sz pbare spūs si ex dō sint
Nam quidam fuit frat̄ habitans
in deserto in cella quē sub p̄textu
angeli lucis · sepe dyabolus visitabat
et nocte totam eius cellam magno
lumine illustrabat Quāq̄ ia eū se
turū de se fecisset ita vt illi pe-
omnia credere dixit ad eū semel
vt sciam te placere deo hoc indicio
volo te p̄bare Ecce puteus hic altus
est et profundus volo vt pecias te
in ipm̄ vt dum cadendo et foras
te iterū educendo seruando te ille
sum scias deo tuū misteriū ee
gratū At ille dum stulte credidit
et in puteū iecit se totū contriuit
Quāq̄ a fratribus multis de puteo ex-
hi potuit · nec sic tū potuit p̄sua
deceit a demone se fuisse illusum
Dz in hac opinione reddidit dyabo-
lo spm̄ suū Unde contra temptatio
nem istam et cont̄ omnia q̄ in su-
peiori capitulo narrata sunt · e
opus prudentia tuū affectū est ·
vt ait seneca examinare contrilia
et dictis non facile assentire ·
Nam et fuit quidam alius frat̄
quē sepe dyabolus sub p̄textu an-
geli boni visitabat · et illi bō plur-
ima facere suggerebat · et ad p̄fectū
bonorum opum incitabat Quāq̄ sic
illi diuinus illusisset dū iam ad
sibi credendū patrum videt esse
sic allocutus est eū · Ecce te dya-
bolus decipere volens in p̄sona p̄tris
tui ad te venit qui desideranti te
videre hoc igit̄ facies iuxta te pom
sacurim vt dum tibi appximauerit
eleuata securi cū manu fortiter
caput eius illius allidas vt iam
vltra venire nō audeat Quāq̄ ille secu-
rim iuxta se posuisset p̄curāt dya-
bolo pater adueit · sz dyabolus
p̄ueniuit eiq̄ sic ait Esto patris
qz ecce hostis adueniet Quāq̄ ad eū
p̄ letus aduenisset ille mox caput
eius iacta securis allisit · Ideqz mi-
ser p̄rem illusus occidit · qd nō fe-
cisset si prudentia habuisset et nō
facile credidisset · Nam et fuit

adolescens quidam qui domo prīna
relicta deserti intima penetrauit deo
deuotus seruiturus Cūq veisset ad
locum sibi relictum paratum ibi puula
se cōclusit in cella sollicitam curā de
aīa sua gerens Cūq dum p seran
nos ibidem stetisset Dyabolus p fec
tu suo inuidens latenter illi insidias
paurauit instar asini draconis.
Nam in specie alterius heremite ad
eum aliqn venit et eius ordinē expe
tiuit Cūq orasset Dyabolus dixit
Oremus iterū bone frater Cūq
itm iam orasset Dyabolus ad eum
sic ait Dana sur dies mi fratres
quibus te hīnare cognoui quales hic
primus cum tibi. Iniq. Dixi meri
vadam ad hunc hominē et secū
loquar de salute aīe mee Cūq
multa hinc inde dixissent Dyabolus
ait. In tū pfecto verbis tuis q non
frustra me video laborasse. Sed
unū est mi ad timeo. qz salutarem
hostiam non accipimus quā ec aīe
vitam agnouimus. Videret iniq mi si
videtur et tibi vt ad mōsterū ad tria
miliaria hic propinquū sil iremus et
reuertantes sic ad cellas nras redirem
Cūq hoc illi vnle cōsilium videret
fallacie dedit consensum cellaq re
licta ad mōsterū cū socio festinabat
Cūq ad monasterium peuenisset dum
ecclam oratuus intrauit Dyabolus
vo disparuit Drōne iniq frā cum
sociū nō videret grebat ab alys de
socio quid fm ecc Cūq omnes asse
rerent solum ipm venisse nc vllū
sociū huisse credidit sicut erat illu
sum a demone se fuisse decepti
sub hac specie boni. Iniq reuertuit
et cū monachis manducauit. sicq
ad cellulam sua redyt. Cūq sic
deo ibidē seruiret Dyabolus itm
ad fallendum eū adiecit. quem
diligenter considerans nuc in fane
nuc aut vbiqz in corpe q sunt illeab
eo ire sic eū rspicet Cui Dyabolus
ait. Videris michi ec tlis psona
mi fallor cui ego sum conuicinus q
talem seo te huisse prem silr talem
mrem. nec nō et talem familiam
habuisti Cūq ille frā omnia dom
sue per ordinē diceret sic ille ait.
Vere ego sum ille. sz quare ista pse
queris ignoro Cui Dyabolus dixit
Deo ista dico. qz pr tuus ē mortuus
et te oīm bonorū suorū dimisit
heredem. volens per te oīa pauper
bus erogari Expedit q tibi si pris
animā diligis vt teneris vt ad pria
redeas Cūq ille diceret nolle se re
dire et se iam omnia abnegasse. nec
sibi ipliciorē talū expedire. dyabo
lus dixit Oportet frat vt tanceas
ne dum aīam tuam saluare desi
rans eam pdas Quid in die iudi
cij es dicturus si tanta bona pauper
bus nō erogentur sz in malos vsus
p tuam negligentiā expendentur
Drōne et de pdita pecunia. et tui
pa ex illa cōmissa. et pauper indigen
tia redditurus es rōem Expedit
iniq tibi vt venias et elemosinas
facias pauperibus. et egris subueias
et sic gaudens ad tuā cellulam reu
taris Vt ille mimis facile credens
et diuinū bīplantum sup hoc non
requirens nec signo crucis cōtra has
tilia vba se munieū. sz Dyaboli po
tius vba nimis ad ciuitatē eū se
cutus est Ad quā dū pueit mox illū
Dyabolus reliquit Cūq prīna domū
ingredētur illi pr in ostio obuiauit
et qs ēet attentius iq sunt Tanta
ei ob abstinēciam nimiam facta eat
in eo mutatio vt nesciret quis ēet
filius q nimia verecūdia diuitis
primo obmutuit. sed requisitus iterū
dixit illi. Filius tuus sum Cui pr
ait Quare dimissa cellula tua huc
venisti Cui ille mentiens et quid illi
euenit nō dicēs ait ad prem Vem
pater desiderans te videre Cūq
morarer in domo pris fornicatioz
cauis interuerit et ipa experiencia
dicit didicit q sit malū nō exami

nare cōsilū · non ī omibus facere
crucis signū nō cōtā īplorare diuū
auxilium vl' subsidiū · Ego cī reor
illudi neminem posse qui hys re
medys voluit se munire · Est aū
nō magnū ī hac tentacione ēme
diū · non oī spiritui credere · nō
se dignū tālibus revelacoibus esti
mare · de se iudicia sentire et idcirco
aspēm a talibus auertē et tacite
diuinū auxilium īplorare quod
nulli dum nrē est deficere cre
dendum firmit' est · Mamet semel
dyabolus bēo martino purpura
tus et dyademate coronatus appa
ruit · Cūq martinus nihil illi di
ceret sed tacitus dnm exoraret
dixit illi · Quid martine dubitas
Ego sum xpus · At inspiratus vir
sanctus a deo dixit ad deonem
Dns non purpuratū nec dya
demate renitentem se venturū cē
pdixit · Qd cum audisset diabolus
mox sicut fumus euanuit · Iudā
crā sancto frī qui cēt anglus lucis
demon apparuit eiq sic ait · Ego
sum anglus domini ad te missus co
q sis deo gratus · At ille ad talia se
indignū sentiēs et alīū de se non
sapiens dixit ad demonem · Vide
ne ad aliū missus sis qr ego indignū
me sentio tāli dono · Cruam humili
tem dum demon audiuit mox cō
fusus aufugit · Item ad quēdam
sanctū virū dei venit hostis antiquus
lumine magno circumdatus dicens
ei · Ecce qr ego sum xpus veniens te
videre · quia michi sunt grata opa
tua · At ille dum audiuit statim
oculos clausit · Cui dyabolus · Qd
cē q oculos sic clausisti · Ille
dixit · Quia nō ī hac vita sz tm
ī alia vita xpum videē desidero ·
Qd dyabolus dum audiuit mox
velut ros maturinus euanuit · Dz
nō tālis noīe quādā valens q spiritu
supbie tumidus dyabolus appari

coibus ē seductus · Qā dum
omnīū demonū illusioibus sine
venia ī tm est elatus vt sacram
gmunionē contempnēt · et cum
a nullo de sua psumpcione corri
gi posset ī effigie saluatoris nor
te quadam dyabolus ad eū venit
cū choro mille vt finxerat ange
lorum lāpades ardentes manu
tenentiū et ī flāmea rota ī qua
saluatorem sedere confinxerat
pcedente ex eis vno qui diceret
placet xpō qūsano tua venit qz
ad te desiderans te videē · Nūc
go illi obiuā ex cella egredere et
adora concitus veientem · Cūq
dyabolus credens dyabolū adorassz
ī tm mens eius lesa est vt cōtāsnea
contempnēt sacramēta · Dz sancti
pres eū vinculis ferreis alligarūt
et p totū ānū p eo orāres · suis eū
oracoibz curauerūt · Ergo iuxta
sacre pagine documēta talibz sanle
nō ē fides adhibenda ne forte late
at sub capreā voce lupus · Nam
ī huiusmodi rei figura ē a quodā sapiente
narratū q semel capra filiū com
mēdauit oulis et ostiū bene clau
dens · filioqz districte mādauit vt
nulli alteri q sibi crederet sine os
tiū aperet · At lupus hoc sciēs q
cito adueniens sub matrina voce he
dū insus est fallere forīus tote
posse falso gutture voce capre · Dz
prudens hedus muis monitis non
oblitus nō ostiū stati aperuit sz
p quādam rima aspiciens lupum
cē cognouit et stans procul sicut
ad lupū · Quid te simulas cē ma
trem et sub parentis voce lupū
interius ostendere · Vt ei audio
caprisas gutture falso · Mamqz
rimula p quā video te edocet cē
lupū · Procul a me penitus te esse
volo · Dic et nos tū doceam apa
tribus p scripturā dyabolū ī lucis
anglīm transfortī · nō est fides tali

bus adhibenda de leui. Sed magis q̃
apparet timendus est cū lupus q̃ scs
angls siue xpiãs. Nam Dyabolus
ex more auceps ꝑdices capere volens
caput et corpus rubeo operit vt a
pdicibus cognosci nõ possit. Sz bos cū
credat cū ãbus stare nec eos fugere
consueuerit i pascuis. Quae sub
hac similitudine falsa fallũtur et ab
eo quē nõ cauent i recta eis posita
deducuntur. Nec et Dyabolus dum
sub one abscondit lupum sepe decipit
et fallit incautũ. Nam et qdam a a
pabola cõnnet q̃ lupus inter capras
agnculum pungitē videns et man
ducare cupiens eū sollicite amonebat
vt ad matrē rediret q̃ vberia sibi val
de plena seruaret et ꝑ q̃ capras ire
desisteret vt ei i via insidias ꝑpa
raret. At prudens agnculus ma
lignam lupi scienes cuius moris nul
latenus arguebat sz melius et ti
tius esse asserit lacte nitiri capino
q̃ ore deuorari lupino. Vnde sapiens
metre pabolam cõclusit. Nil melius
sano. monitis nil pernicius iquo.
Consilium sequitur certa ruina malum.

Tertio temptat Dyabolus de cra
bilia offerendo. Capitulum xcij

Tertio temptat Dyabolus de
crabilia corpori suggerendo
vt per vana decipiat. Magnum ei
sibi caro nra ꝑstat auxilium dum
aduersario ꝑdit castrum. Vnde in
temptationes omnis fortissima est
temptatio carnis. Dum ipa interius
vires eneruat. miros efficiere
castra temptat. viam hostibus parat
et foris amissis toto Dyabolus por
tas pulsat. Vnde Dñs sanctus Arsho
mis viam ꝑfectionis fruisset aggres
sus i paenitentia hoc ferens Dyabolus
opiam nois timuit ipm per carnem
et ꝑ delectabilia mũdi ãbus caro h'
delectat eū fortiter aggressus. Inz
vt eum ab incepto retrahet ad eius
meoria reducebat q̃ura tpalia bona
dum serat. Sorore quā puam reliq̃
rat nobilitate gnis qua fulgebat.
mũdi gloria quā habebat caborum
delectamenta et carnis reliqua blan
dimenta. Postremo ondebat illi ar
duũ vite finem et maximũ puicendi
laborē. nec nõ et corpus debilitatem.
pliram etatem et talia alia ad eius
meoria reuocabat. vt eū retrahet
ab incepto vt saltem remissius se
hret. Depecta illi thesauros in
deserto. vel vt eū allicet ꝑ mũdana
Unde dũ semel ꝑ deserta iceder et i
via argentũ disse iuenit. q̃ visa hos
tis agnouit astutiam. Transq̃ intre
pidus dixit. Vnde i deserto hic desunt.
aurũ hic iter est et ferarũ nõ hoim
trem si portatus fuisset ab homine
lapsus e sarcina ꝑ magnitudine
non potuisset latere portatrem. Ded
et q̃ hunc ꝑdidisz reuersus hic q̃rere
ꝑ solitudine loa inuenisset ꝑfecto
qd' tuerat. Hoc igit e aztu tenu tuu
Dyabole Dz nõ ex hoc i pedes mea
voluntate. Argentũ hoc tuũ tenũ sit
i pdicione. Rubz sic dñs nov
discus vt fumus euanuit. Dz post
hoc nõ fantasticũ sz veri auri mate
riam massam illi obtulit tũ secuti.
qui radiantis metalli magnitudinem
admiratus illud q̃ quoddam iten
dũ rapido cursu fugit. Verũ de tẽp
tatione mũdi et carnis sans hac
distinctione dicũ z sup/et earũ q̃ ter
remedia subiecta. Restat q̃z solũ
hic ponere quod hys temptationibus
obiciat aut homius qd q̃z remedium
adhibeat. Dicit ei de eo q̃ rubis
vino vinte illi contrira opponebat.
sciens vina cõtrins vinubz dissipari.
Optimũ bellandi modus e iste.
Vnde Gregorius dicit q̃ sicut arte me
dicine calida frigidis. et frigida ca
lidis curantur. sic dñs nr contrira
opposit medicamenta penis. Luxuriae
luxurie opposit castitate. temptatio
largitate. auaritie paupertate. i. p
citate. ire sobietate. ire mansuetu.

dinē. pusillanimitatem fortitudinē. superbie humilitatem. et inuidie opponit caritatem. Et sicut in aliis aliquis inuenire
Ita quia beatus anthonius docente diuina scriptura armis virtutum telis diabolum resistebat. Nam sicut habetur in eius legenda. diabolus illi sordidas cogitationes conabatur inserere. et ille eas oratio submouebat assiduo. Ille titillabat iuuenilis sensus nātiuis ardore. et iste iuuenis atq; fidus corpus suum prima mortificauit. Ille per hortos in pulchre mlieris virebatur ornatu nulla obmittens figmenta lasciuie. Ded iste vlcerum gehenne flammas ac dolores vnius infernalium meorum cogitationes libidinis extinguebat. Ille lubricum adolescentie iter ad ruinam facile proponebat. hic eterna tormenta considerans. puritatem aie seruabat illesam. Ergo ex o
biri sancti conuertit quelibet diabole tentamenta virtutum assumenda sunt arma
per contraria virtutum debellentur
Si ei nūq; repelitur vnū contrarium
in per alterum si volumus expellere vitia
virtutum dum assumenda sunt arma
nuē aplicā sunam illa qua dicit
Induite armaturam dei vt possitis
stare et omia tela nequissimi extinguere
Quia igitur dona et virtutes sunt
aie nre custodes. sic e stultus qui
virtutes abicit et se eis nūq; munit
Sic pastor omnis stultus eet dum
lupum ouibus instare videret si a
grege canes expellet defensores.
Nonne vesillie stultissimus eet qui
dum bellum sibi instare militem
bellatorem expelleret. Quis ei absq;
periculo mortis bellare potest sine ar
mis. Quae stultitia ista vt homo
creatura dignissima. et prudentia
singularis sua arma abiciat vbi sic
brutea aialia seruat. Nonne leo
fortissimus bestiarum si ad nullius pa
uet ortum suum maxima valde cura
hugues abscondendo custodit quibus
uitur in bellis per mucrone. Verres
dū instare preliū cuit sibi nonne
culmos exacuit et lanis quo pro
tecto vtitur in luto inuolut sicq;
armatus ad bella predit. Aquila
cura mira custodia valde seruat
hugues ne casu aliquo ebetentur
Nam et cerinus hac prudentia ful
get. quia dum hē cornua sue de
fensionis arma ad pascua de die
predit. Sz cū ea pterit pondus ab
iecerit. De die bella fugiens se
abscondit et ad pabula solū de nor
te predit. Ergo et nos exemplo
animaliū incitati. Dū nobis instare
hostis ab hoste fortissimo bella vide
mus. hoste malignissimo hoste in
stantissimo. et arma in habita de
bemus in qrere. et hita cura pugili
demus custodire. Quia et in hac
pugna inuocandi sū quorū auxilio
vincat vnde eqs asuma diaboli
vetū dat. Nā omia q̄ deo mai e
inuocanda. cū apud deū sit potentis
sima et adeo clemens et pia. vt
suus denotis succurrat non cra
dorata. Vū quedā fusse sūmo
malis sacrista describitur vana
minus et lubrica sz dūc valde deuo
ta. Ter quadā nocte ire volens ad
iuuenē quē amabat pius virginem
saluatum ex more. sicq; predere
cepit ad stratus. Sz cū ad cenē ia
nua pticuisset et seruā iuuenire non
posset quādā manū loco sere se
tangere videbat. Vicq; manū
interiecit amouē a seura facta e
virginis clementissime vox ad eā
Quid e qd agis o filia. qre p fo
rare niteris manū meā. Ad hūc
ay ito reuertere. cauecq; ne vitio
predas si meā frā hic deside
ras. At illa mox corde pmuta
et toto aio imitata deo est vere
frā deuota et virgo. Quia et in
alio sicut fertur qdā alia mona
cha virgini marie tota deuota.

ita vt dum ante ymaginem eius
insiret semp illa genua flecteret
camq; devotissime salutaret Ar
dens igitur ex temptatione diaboli. q
illa de carne gravari simulata
monasterium foris egressa ad volup
tati se tradidit. Sed mira bonitas
et dignatio miris dei q in monasterio
mor aduceit formam illius monialis et
figuram p omnia induit vnusq; faciem
regina celi q eius antea faciebat
ancilla Tandem illa admirate se
dna ad cenobium redyt et dna statim
disparuit. Quiz magnas expertaret
p culpa iniurias et nulla ei aliq;
diceret sz plurimum honoraret illa
dum facinus ingereret et audiret
admirans supra modum virginis
bonitatem quod gesserat totum coram
oibus publicauit omnes ad summam
exhibendam virgini reuerentiam
incitauit Quadam summus pontifex
fusse narratur in cronicis. quem
i tm diabolus insignauit q ad se
quadam mlierem in camera sua fecit
Gaudens go diabolus nimis me
diolanum ad sm ambrosium iuit. cuiq;
legenti apparuit et qi glorians q
fecit indicauit Tunc vir dei demo
nem admiratus et se cromam q; ntq;
portari fecit. Papie ostium mox pul
sauit ad quem audierat indicauit. et
ne i tm malum ruerent impediuit
Paq; nocte mediolanum se portari
fecit Apud quendam religio
sam nimam ducens vitam sancti
andream specialiter venerabatur af
fectu ita vt i oibus opibus que agre
bat semp huic tutelam ponebat
Ad honorem dei et sancti andree Inui
dens igitur diabolus ad eum decipiendum
tota caliditate se contulit. Seq;
i formam pulchrime domicelle
transiuit. et ad eius palatium venere
se illi velle confiteri mandauit Cui
sacris remandat epus vt suo debeat
vicario confiteri. cui omnem suam
tradiderat penitentiam remittere illa
q nulli alcui nisi sibi secretum con
fitente sic reuelabit. Dys astrictus
epus verbis eam ad se venire
preceptit At illa ad pedes eius se
ponens sic eum allocuta Obsecro
te domine miserere mei ferq;
auxilium. Ego ei i annis puellari
bus vt reuelatis constricta ex regia
stirpe pgenita et ab infancia deli
cate nutrita huiusmodi peregrino habitum
veni Nam pater meus rex vniq;
valde potens cuidam potenti me
volebat nuptiis copulare. Cui
cum dicere virginitatem meam deo
devouisse. et ita ad copulam matrimo
nialem consentire non posse sic me
arrauerat q me oportebat vel
dictis adhibere consensum vel multi
plex adhibere tormentum. Itaq; inter
posita latenter aufugi magis
eligens p mundum exul i credere q
fidem xpo infringere. Verum dum
audita precepti vere pronum summus
ad veram me caritatem contulit ere
dens sub alis veris posse saluari
et meum desideratum facile adipisci
At epus stupefactus i ea nobilitatem
gnis et eloquentia considerans sic air
ad eam Ipso serena o filia. quia
illi ob tui amorem omnia reliquisti
tibi i presenti tumultu gratiam et i futurum
plenitudinem gloriam largiemur. Sed
et ego seruus illius ipsius me tibi
et cuncta q habeo offero et p bono
principio vt mecum comedas volo Cui
assurgit nimis illa rendit. Noli pater
sup hoc me rogare ne forte ex hoc
fieret detractio vre fame Cui
dixit epus Plures filia eimus et
non soli et ideo non potest inde mala sus
picio gnari Venerunt go ad mensam
procurante diabolo. cedente epo et
illa ex opposito consederunt ceris con
sedentibus hinc inde. Intendit in
eam crebro epus. et nemo admiratur
eius pulchritudinem. sicq; fit vt diu

oculus i eam figit animus interius
sauciatur. Nam et dyabolus videt
q i ea intendebat suam toto posse
pulchritudinem augmentat. Cuiz
iam ppe est ut episs fatiari p
beret assensum subito ad ostium
quidam pegrinus adiuit magnis
vocibus simul et rebus sibi conferri
postulans apri. Quiqz hoc audiere
tur episs mulierem i trogat si
ingressum pegrim hois acceptaret
illa dixit. Monat sibi qstio qda
gratis quam si dissoluere scrueit
ad mostrabit. si aut nesciuerit
tqz indignus mensa epi appellatur
Fauet omes sue mulieres astute
et rogant ut ipa qstionem pmonstrat
qz q ceteros sapia et eloquentia
antecedebat. Tunc illa ait. gratiis
ab eo. Ad' sit miraculum quanis
quod deus i re pua fecit. Interoga
tus p nuntiu pegrinus ait. Duez
sitis fatentem i homine. Nam it
omnes homines q fuerit ab initio
mundi. et usqz i finem futuri sunt
duo reperiri no possent quorum
facies essent p omnia siles. Au
dientes aut responsionem ipius
dixerunt. Vera est solutio qstionis
Tunc illa ait. Monatur ta qstio
gravior sibi et grat ab eo ubi tra
sit altior celo. Requisitus pegrinus
ait. In celo empyreo ubi corpus
quod licet ex tra mi altius oi celo.
Referit nuntius verbum et e ab oibus
approbatu. Fiat ei tra qstio gtuissima
et obscura ut tno eius prudentia
approbata ondat illum dignu epali
pnia. Ducat go ab eo qntu sit
spatiu a tra usqz ad celum. Requi
situs pegrinus sic ait. Ad eu q te
misit reitere et de hoc ab eo require
qz ipe hoc bn nouit tqz q tadendo
de celo. illud spatiu mensuraut. No
e ei mler sz dyabolus qui ad fallen
dum epm hui assumpsit hiem. Au
diens her nuntius vehemenr expauit
et referens que audiuit stupentibus
cunctis dyabolus velut fumis e
uanuit. Fuit aut postea revelatu
epo q fuerat sanctus andreas q
p liberatione epi forma assumpsit
pegrim. Iteriz tali fuit suffulti auxi
lio pugnem q cum dyabolu more
contrario. Nam ut de mlis omittam
qz uno posito reta pnt intelligi conferr
Quid bellabis cu dyabolo ubi ava
ritiam suggerentem i p paupertate
q contempti est mundi. Vn gregoi q
ita ait. Qui ad fidei agone venimus
luctamen contra malignos spus
sumimus. Malignu aut spus nthil
i hoc mundo possidet. Nudi aut cu
nudo luctari dem q. Quia si vestitis
qsqz cu nudo luctet citius ad
tiram deicit qz hi unde tentatur.
Quid inquit sunt tirenaz delectationes req
rat. ne unde ad vom tegit ad casu
inde tentatur. Nonne dns vt suo nos
nos ex o instrueret cu dyabolo pugnare
aduciens amis redempsit de
lineas mundiales. Nullus et quanti
riz fortissimus turris ad bella p
cedit metallis et lapidibz oneratus.
nec effugit hostem pt qui portat se
se magnu onus. Ex m de symea
q fugiens denatores qz filios sup
se portat i onus abiciat ora ra
nu nere e ut incurrat. Nonne et q
debellatus vt fugit hostiu manus
possit oia arma et quecuiz pondere
tacta abiicit. Nonne naues dum
maria navigant pcellosa tempe
tuqz de navi frangenda sine po
tius aquaz intersibus submergenda
oia pciunt naue quantia quanti
cuiz fuerit pnosa. Ergo q nichil ht
hostem no timet. Qsqz securius nil
i via portare q pire sub onere qz

Bugladius ipsum et vnu homo nudus effugit ibi nos tum transire cum sarcinis. Et ex de illis qui pugnant in stadio. qui ne ab adversario capi possint eos capillos abscindunt et tonde re se faciunt. Et qui sunt rogo capilli ex corpis huius scrantibus grauari vite non necessarij in tpalia bona superflua vite possidentiu nos nocia. Ergo ad instar capillorum et vngiuiu sunt lia abscindenda. et pauperibus dispergenda du hostilia instant bella.

Quarto temptat dyabolus p vanam gloriam. Capitulum xxiiij

Quarto igit temptat dyabolus homines vt p vana gloria eis ante sint. Nec ei vnum modus et ei sagacissimi hostis antiquus. Et ru nos pt superare hoies violencia nec etia aliqua dolosa cautela cos fiet se victu vt superet in vana gloria ad qua videt p na ei humana nam. Vn beatus anthonius loques de temptationibus demonu sic ad morbos ait. Contempnedus e filij fulgor ille quo dyabolus lucem se simulat. Nam solent sepe cu modulationibus psalmodia gemere. et in pulpito ore vba sancte scripture proferre. et sepe ad extrema vba legentibus rudere. dormientes ad ordinis studiu excitare vt totius noctis somnum eripiat. chorum etia quorundam notabilium habitum sumunt. et prima gemissa morbis ad mediam reducunt. eosq redargunt. Dz spernenda e eorum in crepatio fraudulenta et correpto. quia suggerunt nobis bona. qd idcirco hoc faciunt vt incautos nos reddant sicq facilius virus infundant. ac homines inocentes sub specie boni transilidant. vl eos tediosos efficiant dum ea facere reperiunt que pt pondus ad finem deduci non valeant du dns du ad ira vertit et iuti demones pdicarent ita vt dicent

Iuces xpus/ecce ora claudebat qui linguas mutorum dissolue venerat eo q semp falsa verio imiscrat. Et subdit dicens. demones oia silant et exqirunt omis hoim vias. loquant sepe cu fratribus sepe conturbant in cautos. sonitus exaltant manu plaudunt. ore sibilant. in pectu conuertunt vt per viam aliqua vel i puero xpiani pectus introeant. Verum cu hmi oibus quod cupiunt minime assequunt sua debilitatem lamentabili voce testantur et se asserunt victos esse vt surgant homines saltem hac falsa laude vitere. Hec anthonius

Nam cu modis oibus supradictis vincere anthonium nos valuisset tandem sub specie turpis pueri et nigri ad eius gemma se p volens humana voce suam miseria ita deflebat dicens. Multos miser ego seduxi plurimos q decepi sz a mo labore sum superatus. Cui anthonius qd et qs nam es. Ego sum inquit fornicationis ardens qui cont adolescentes arma arripi bellaturus. Ego etia sum qui te sepe temptando aggressus sum. sz a te semper ipsi sum. Ex hic sile pone de demone qui temptauit sam margaretam. sicut i eius hetur legenda. Abbas etiam iohannes vir admirabilis scientiam et spu ipheie pfulgidus semel ad quosdam fres iter alia dixit. Depe me noctibus demones seduxerunt. vt neq orare me neq qesce permittent fantasias quasdam me sensibus in meis gerentes. Iam vo pstrnebat se coram me dicentes. Indulge nobis abba qz laborem tibi incussimus ista nocte. Ex hoc de horipo accipe de sta theodora et sta iustina i legendis.

Quinu remedium contra temptationem est se humiliare deo. Capm xxv

Quinu contra hanc temptationem remedium e se humiliare et deo gias agere. Vn cum beatus anthonius audisset a deone.

ab eo se cē victū nō ī gl'iam ē elat⁹
humanā. sed manus ad celū ele
uans seipm̄ humiliando deo grās
retulit qui ī se sperātes nō deserit
sz defendit. Abbatissa est sara
cui⁹ medētā fere supra cū vnū
annis de carne temperata dyabo
lū viriliter superasset et dyabolus
illi apparens se ab ea deiectum
assereret. illa nō alta sapiēs sed
timens. deoq; omnē gloriam
reddens dixit ad demonē. Non
ego te vincō sz dnūs meus ihūs xp̄us
Verū vt humilis cē possimus q̄ nos
maxīe considerare debemus. Primū
est quod ē nobis supius. 2m qd ē
nobis exterius. 3m qd ē nobis in
ferius. 4tū qd ē nobis intius. Nam
primū qd ē sup̄ est deus. 2m qd
ē ex ē p̄ximus et dyabolus. 3m
qd est infra ē oīs mūdus. sz. 4tū
qd est intra ē nr̄ animus. Primo
q̄o si volumus humiles cē vt sic pos
simus dyabolum superare deū summū
bonū debemus attendere. Quāz con
sideremus deū primo vt regem sapien
tissimū vnius a quē agimus subtile
exquirētem. 2o vt iudicem iustissimū
omnia acturū puniendum. 3o vt
dūm potentissimum omnia sine
resistentia superantem. Quis prōt
instare iudicem suū considerans
non timebit et se humiliabit nō dabit
Quis nō timeat ī stultus gladiū
omnipotentē. gladiū omnia devorā
tē. Ded de hys qre sup̄ distinctione 14ta
vbi de iudicio futuro hēr ē tētam
materia. Primo considerare debemus
q̄ ex nos sunt. vl̄ que nr̄ sunt
sicut demones et hoīes. Nam si
considerāmus dēones nobis ī oībus
adūsantes vibus cē fortissimos. astu
cia sagacissimos. nocere patissimos
nōtē hēbimus humiliari sub manu
dei vt possimus p eū p̄tegi et inimi
ci cī non est p̄ās sup̄ terram que ei
possit cōparari qui fras z vt nullum
timeret vt habet ī iob. 4to dūm

ab eo debilia capra nīa pulsantur
nōtē hēmus vt ad supnam oīpo
tentiam veniramus sub q̄ humi
liare p̄tegi valeamus. Item con
sideremus homines p̄ximos nos. q̄dā
quidam semp̄ languidi et infirmi.
quidam semper pauperes et mēdici
quidā ad cuncta īualidi. quidam
vlceribus plenī. et scias te hēr oīa
posse īuenire. sicq; subditus manu
humiliari disce qui p̄ hēr vnicersa
insligere. et a te cum voluerit amo
ueri. Ipse est qui vulnerat et me
detur. percutit et manus eius sana
bunt. 2o considera q̄ sūt ipsa vi
delicet omnia mundana quorū quē
dam sunt vita carentia. q̄dā sūt
corpora mundialia vt q̄tuor elementa
q̄dam corpora celestia sicut cōlum
et sydera. Verū si considēmus vi
tā carētia ipsa videlicet elementa hu
miliaciōis incēdemus materiā. Primo
q̄o considera tam q̄ est oīm elem
torū vilissima et cū in infimo oīm
corporū instituta. Nōne ipsa ē cui⁹
bnficio sustentaris ne corruas. Nō
ne ipsa est cui⁹ fructibus pasceris
ne morte deficias. Nōne eius lignis
frigus ex pellis vt sic viuē valeas
Nōne ipsa est ī qua tōtus reūteris
vt inde resurgas. Ite cōsidera quē
p̄ducuntur ex ipsa. Nōne p̄ciosi la
pides et metalla. Sz q̄ ita clarū
aspectū ē sicut argentum. quid ita
fulgidum ē vt aurū. quid ita di
rum et cōstans vt ferrum. Quis
sic domat seipm et vincit sicut frā
seipm̄ domat oīaq; metalla. Nēs
sic p̄ximū suū defendit ī omni
tribulatione sicut ab igne stagnū
oīa q̄ metalla custodit. Ite multū
deficimus a p̄ciosis lapidibus. tam
ex pte pulchritudinis q̄ ex pte vir
tutis. Quis ei vt carbunculus lu
minosus. quis ebrietate ī alys potest
tūare vt ametistus. q̄s hominem
īsuperabilem redde vt onichinus
Quis vt iaspis nostris funerasma
ta effigiare quod et fant lapis mīn

Psalmus 90 qui habitat in adiutorio altissimi in protectione dei cōmorabitur. dicet domino quoniam tu es suscēptor meus et refugium meum deus meus sperabo in eum quoniam ipse liberabit me de laqueo venantium et a verbo aspero scutiet te et sub pennis eius sperabis scutum circumdabit te. non timebis a timore nocturno a sagitta volante in die a negotio perambulante in tenebris a ruina et dēmonio meridiano cadent a latere tuo mille et decem milia tibi autem non appropinquabit. verumtamen oculis tuis considerabis et ultionem peccatorum videbis quoniam tu es domine spes mea altissimum posuisti refugium tuum non accedet ad te malum et flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo quoniam angelis suis mandavit de te ut custodiant te in omnibus viis tuis in manibus portabunt te ne forte offendas ad lapidem pedem tuum super aspidem et basilicum ambulabis et conculcabis leonem et draconem quoniam mihi adhesit et liberabo eum protegam eum quoniam cognovit nomen meum clamabit ad me et ego exaudiam eum cum ipso sum in tribulatione eripiam eum et glorificabo eum longitudine dierum adimplebo eum et ostendam illi salutare meum.

plex prosus. Deus potest tumores cor
porales repimere vt saphirus. Deus
vt adamas gratiosum pr efficere
ex omnes homines. Innumera sunt era
in quibus lapidibus deste inuenimur. pre
rea humiliari debemus in hac misera
vita qz a vita carentibus superamur
Ro post iram volo te considerare a
quam sine qua totis inmundus esses
pulus. totusq; sordescreres. sine qua
te quibus vtrius feda cent sine qua
terra sterilis cet nichil omno pro
ducet quare nrio fame pires. Ro
volo te considerare aerem cui bene
fitio es q viuis. qz eo subtracto con
tinuo suffocares quo frigido vento
quoto turbaris et quo pestilente ce
aliq causa fro no solum corrumperis
sz et vita priuaris. Item quo volo
te considerare ignem quo absente de
nocte vt cecus exires. et frigore mor
tem incurres. nec absq; eo quod habes
unde cibos congere possis. Vel vt dicit
aug. Quid igne lucente venustius.
quid eo coquente vtilius. sz quid illo
exurente molestius. Ro loco te vo
lo considerare celestia corpa tam imen
sa q virtuosa tam fulgida qrum est
maior efficacia sine affluentia in her
infima corpora q exprimat. Illa ligna
Rone celum e natura purissimum est
eminencia finis altissimum e continentia
capacissimum. est aspectu pulcherri
mum. e quantitate primaximum. e firmi
tate solidissimum. est pmanere sine
corruptione perpetuum. est figura sperium
est et sume in efficacia virtuosum.
Dz quod de stellis dicit quidam quidam
sunt in fortium calefactiue. quedam in fri
gidatiue. quedam humectatiue. et q
dam desiccatiue. Item stelle sunt ce
lestis corpis ornatiue. sunt tpm distinctiue
sunt luminis emissiue. sunt ae
ris purgatiue. sunt erraticum directiue
sunt generationis et corruptionis causse
Natura sunt pure. sunt sunt alte. figu
ra sunt speciose. forma sunt pulchre
efficacia vtiose luce radiose. Item
sunt incorruptibiles. sunt infrangibiles.
et sunt in ipsales. Vere attende sol
licite in quantum nos deficimus ab ignis
in quantum a medys in quantum ema a superius
Unde de hys inocentius sic ait. Fecit
deus hominem de limo tre. q terris
vilior e elementis. Considerans ho
aqueca vilem se inuenit. considerans
aerea viliorem se agnouit. conside
rans ignea postremoq; celestia vilis
simum se reputabit nec audebit se eqre
celestibus. nec pferre tremo. quia se
parem inimicis inuenit et similem re
cognouit. Vere vidisti q natura sunt
sublimia. q operatione magnifica. q
forma pulcherima vita carentia et
vite nre nocia. Dz si sunt alia her na
inferiora. qualia sunt vegetabilia q
dicuntur. cc viuencia. Ro considerans
ista vide vilitatem tuam. qz sicut
inocentius dicit. Illa de se pducunt
frondes flores et fructus. tu lendes
vrinam et stercus. Illa de se emittunt
suauitatem odoris tu de te abhomi
nationem fetoris. Cogita si de tuo cor
pore aliq egrediatur non fetidum
Cum multe sint arbores quarum
redolet lignum et cortices fructus et
frondes. Nunc nobis ligna ad arden
dum ad pontificandum. Nunc nobis ole
um doloris mitigatiuum. vulnerum sana
tiuum. et aborum omnium gdiuum. Unde
Vinum nature tam consonum. vulnerum
mordatiuum et sanatiuum. caloris na
turalis confortatiuum et digestionis
adiuuatiuum. Nunc balsamus visus
acuiuum. humoris noxii consumptiuum
et corporum a putredine sanatiuum
Nunc nobis tot genera specierum. tot
gna odorum et florum tot gna fructuum
in ce plantis. Vere attendenda sunt
sensibilia. volatilia natatilia. et gressi
bilia. volatilia a quibus mlris accipimus
ad lectum pennas. cornua ad calcamen
ta cornuum ad diuersum vsum. pelles
et lana ad vestimentum. Carnes ad
cibum. sanguinem equorum ad medicamentum
sz ipm fimum ad ortos agros et vi
neas in pinguedinem. Ro nunq; potest

ppal qd [illegible]

equari elephantibus ī corporis mole
nūq; taurus ī robore. nūquid aūbz
et tygrinus ī velocitate. nūq; pan
dis et pantheris ī varietate. Item
nūq; equari poris / aquilis et lin
tribus ī visu. nūq; lupis ī audiū
nūq; vulturibus ī odoratu. nūq;
araneis ī tactu. nūq; vulpibus et
leporibus ac mlīs alys ī vestitu
nūquid aūbus ī volatu. nūquid
piscibus ī natatu. Ergo disce humi
liare cū te videas a brutis ēqsi ī
oībus superari. nec sine viliorib;
rebus ī esse possis conseruari.

Ecce considera q̄ sunt ista. i. te
ipsū considera. et quātū ad corpus
et quātū ad aīam. Nam circa aīam
tuam considerare te volo qr ē vana et
vanitati subiecta. qr de nihilo est
creata. qr sit ī perfecta et varia qr
creatur vt tabula rasa ī q̄ oīno est
nulla pictura. sicut dicitur ī libro
de anima. quia vis vsu priuata
vt mutus p tūc videatur hēre q̄
bruta. quia viribus oībus destituta
vt non possit erigē naturā sui cor
pis cōmunitam vt videamq; mlīa
bruta mox post partū recurrere ad aram
natu cōmuno stando telam texere
ipsens q̄ in ventre hor didicisset
Item considera si hēs gratiā. si flo
res scīa quia non ad te sz a deo
sunt ista. Ergo vnde tibi gloria. Sed
hēs aut aplūs. qd non accepisti. Si
aut accepisti quid gliaris quasi nō
accepis. Item attende q̄nta sine
doctore ē prudentia formicarum. prob. 6.
industria apium. astucia vulpium
mlīs doctoribus. mlīs laboribus
multis verbeibus vix possis acquirē
sapiam. Item ex pte rationis adtende
qr corpus tuū est ex luto formatum
ē sacrus stercoru. ē sentina feto
et ē cibus vermiū et serpentū mox
futurū. Item considera sedīm bū
dīn venis et cruberis. vbi sis. et in
gemisce. quo vadis et gtremisce.

Ps attende qr ī sordibus gnamur
qr ī tenebris confouemur. quia
menstruo nutrimur. et qr ī doloribus
plurimur. qr veste sanguinea opimur.
qr ī pōnē vnimus et ī doloribus mozim̄. Ite attende
qr ploramus ī medio et ploramq; ī
vltimo. Item considera cinerem
et attende primo cineris vilitatem
qr inferendus ē pbatur. Secundo cine
ris leuitatem. qr modico vento
dispgit. Tertio cineris irrepabilita
tem qr ad statū materie ex qua
fit nūq; reuīt. ni solo diuino mi
raculo. Dic et corpus ī cineratū
resurgere. vl ad suū statū redire
nō pt ni virtute diuina. Dilr et hō
cadens ī pōnē q̄ius sit facile ca
dere est tū impossibile resurgere
sine diuina gratia opante. Ergo
considera circa te totum dato q̄ sos
sis magē et negligēciam p̄ficiendi
et difficultatem standi et difficul
tatem facilitatem cadendi et difficul
tatem et dubium resurgēdi et ipo
tēciam hostibus resistendi. Dz nō
hēc q̄ cinerem nō se reputat qui
corpus suū starletis exornat nō
se cinerem reputat q̄ excellēcias
amat. Non se cinerem ē putat
q̄ vitā pcteritam p pōnam nō emen
dat. Di aut vis scire vtū sis hu
milis ista sūt signa pbāta. Omnū
ē amor psonarū humiliū. Vtz
fuga oīm prātū. Tūc ē desiderū
pcūm qtep tūc. Vtz est appetitus of
ficiorū viliū. Vtz est nullū sper
nere. Cū cōmeliās patient
ferre. Cū si ī bonis apent se ē
certaiū si ī omibus se iuciat
obedire pātī. Breuiū ista narratū
dans rōribus mām rogitādi. qr
si oīa vt oportet exponerēt. et ex
ēplis et auctoritatibus ornarētur
certū plurimū ipleretur. Dz nō z
huiq; opis de humiliate tractare
qr satis copiose me recolo diuisse

N Signa humiliantis semetipsum

fol. 17 quia redd. dicit p. nūc. ii

Dīs et p
mōz dicit nūc
dicit z nūc
sunt nūc
plie sit sq.

in libro de naturalibus exemplis. Ubi de
virtutibus agitur.
Remedia contra temptationes.
Capitulum. CCLIIII
Distinctio IIIIa docet quid unusquisque
sit temptari. Prenotandum.
Dicto de temptatione quam
in superiori ponendo
da sunt generalia pauca
quedam remedia quibus
adiuuantur ne ab hostibus debellentur. Quis et illud sit
generale remedium quod de cruce domini
dictum est supra quia omnia diaboli temptamenta
superantur. quia diabolus valdemet signum quod demonstrabit
principium. Exempl. de sancto xpoforo.
in legenda ubi diabolus propter dominicam
crucem dimissa via duxit xpoforum
per deserta. Exempl. de sancta iustina
cum apparens diabolus ad fallendum
sepe in uetula statim se signabat primus aufugit. Exempl. de sancta pelagia
cum dum diabolus appareret illa do
mino se signo munuit diabolus
velut fumus euanuit. Exempl. de sancta
theodora quia sepe diabolum sibi insi
tenet hoc venerabili signo fugauit.
Exempl. de uudeo dyalogorum libro tertio
dum in templo quodam idolis fabrica
to norte quadam se poneret ut dormi
ret timens crucem se munire studuit
quia ei deficit fides crucis. Liquet
in illo templo demones quidem essent
et ille mimo pariore tremeret. spes
qui pene alios videbat ad minus nos
astantes sic ait. Cum ille est qui
hic iacet presumpsit. Cum centes demones
ut viderent quod cecit trium signo crucis
diuerti. De ue vas vacuum sed
signatum. Ite uiliamus apostolum dum
ecce infantulus et cum quadam matrona
ecce discipulus audit vice quadam
ut absente magistro librum aperuisset quem
asserunt ecce sanctum moxque demonum
multitudo adueniisset et quod velle
inquirerent et ille timens signum sibi
cruces impreret primus aufugerunt
Unde quia hec magistro redeunt referuit
ille dixit. Inter omnia quia sunt maxime
demones timent hoc signum. Verum
remedium multum omissis quorum aliqua
sub breuitate sunt supterata. tria generalia hic ponit ponit remedia que
valent contra omnia temptamenta. Primum est
uilitas sunt fructus temptationum.
instrumentum quia malorum. Primum est tolerantia aduersorum. Quia tertium est efficacitas
exercitorum. s. domini et sororum. Dico quia remedium unum et primum est si quis cogitet
fructus temptationum. de qua uilitate et si aliquia dixerit in tractatu quem
de psona sepsi circa finem libelli. ubi
de diabolo questionem posuit quare
deus ferit ut damnandum eum esse
puniuit. Et ut dicit hic quia temptatio
valet ad multa quia medullitus cogitata sunt penarum omnium lenitiua. Nam
temptatio primo est cordium illuminatiua
2o est mentium durarum emollitiua.
3o est ad penam inductiua. 4o est
meritorum augmentatiua. 5o est thoris
hominis probatiua sive examinatiua.
6o est humilitatis conseruatiua. 7no omnis spiritalis rubigine abstersiua. 8o
est nubilose mentis serenatiua. 9o
est debilium firmatiua sive roboratiua
Decimo est frigidorum inflamatiua.
11o est humoris uoceris desiccatiua
12o est spiritalis gaudii frenatiua. 13o
est gloriae collatiua. Dico quia temptatio seu tribulatio est cordium
illuminatiua et hoc ostendit litte
ra per ignem figuratum in scriptura
Unde dicit uir temptatus et afflictus
tribus primo De excelso misit ignem
in ossibus meis et erudiuit me.
Dicit ei dicit gregorius oculos quos
culpa claudit pena aperit. Obquam
ransam homines qui alienantur a
mente consueuerunt legum ut per do
lorem corporis redeat sensus mentis
Didimus ecce uiris tribus patriarchis
qui videbantur constantissimi in errore
sed corporis per fortem dolorem redierunt

temptatio est ad multa

Primum est hominum probatiua. 12o est spiritualis conseruatiua. 13o est gloriae collatiua

ad fidem. Deinde cū ysaie xxvm
dola veracio dabit intellectum au
ditui. Nonne iumentis docetur catuli
stare erecti. Docent boues et equi
ciibus. et elephantes fiunt domesti
ci et discunt climate se regi. Ex
de nabugodonosor cui dictū est. Sep
tem tempora mutabunt super te. do
nec scias q altissimus dominetur
i regno hoim. Quia ei creatus fuit
per superbia illuminatus fuit per
deiectionis ignominiam. Unde ipe
dicit ibidem. Post finem dierum illo
rum illarum ego nabugodonosor
leuaui oculos ad celum. et sensus
meus redditus e michi. Hec q
illuminacio aie recte significant fuit
i illuminacione thobie qui illuminatus
fuit ex felle. Quid e ei amaritudo
fellis ni amaritudo temptacois.
Nonne pueri disciplina discit sa
pienciam. Di mi non credis et si con
diana experienciam non aduertis. au
di quid dicit salomon i pri. Stultitia
colligata est in corde pueri. sed virga
disciplinie fugabit eam. Sed no fuga
tur contrarium ni per contrariū. Ar stul
tica et sapia sunt sibi contraria
q si per virgam stultitia expellitur
a corde pueri cam introducit sapia.
sed per occasionem potius q per causam
Nonne i igne posita fuit metalla
omnia radiosa. Nonne lapides flu
uiales igne ad plenū decocti fuerunt fuit
colore albissimi. Dic et animi fuit
temptacoibus crudiri. Unde dicitur
ieremie vi° secū alia ira. Per
omnem dolorem et omne flagellū
crudicis ihrlm.

Quo temptacio seu tribulacio e
cordium durorum mollificatiua
capitulum. cclv.

Secundo temptacio seu tribu
lacio e cordium durorum molli
ficatiua. Dicit ei cera liquescit et
fluit ad pnciam ignis sic cor durum
mollitur ad tribulacois pnciam
q i scriptura dicit ignis. Et sicut
cera extorta et ex ignis applicacoe
emollita et manibus attrectata ac
compssa vertere ymagine facile
pdit et noua accipit. sic aia in
tribulacione calefacta facile veritate
deposita nouellam accipiat viam
Nonne vgia torta pt fieri rota. si ig
ne extorta fuit no debito debito
emollita. Quid ei ferro durius q
omnia domatur. Quid cera est
auro solidius et tn no solum ad for
tem ignem mollescit. sed qd magis
est etiam liquefit et currit sicut q
ferrum. Dic et forma temptacio
corda durissima mollescunt et ad
currendū post dnm dispoit. Unde
dicit iob xxviiº. Aurifex locus est i
quo conflatur. Deus ei spualis
ille locus i quo aurea conflantur
corda et ex duris i mollia conduntur
nisi tribulacio. qua ad deū impy
reducuntur. Exempla in ista sunt ad hoc
i exodo. et libro iudicū. dbi filij israel
ad mala duran posq se graiter
videbant afflig et ab extraneis op
primi. i lacrimis resoluit patrabat
deum sibi ppicū fieri. Nonne vas
turpiter fabricatū et i ipa sua mu
pi forma duratum pt iterū calore
solutū fieri i vas aliud forma pul
chrum. Dic et cor humanum malicia
induratum igne tribulacois excocti
pt fieri liquidū. et ad gre suscipio
nem dispositum. Nonne panis bis
coctus e tactu durissimus. sed fit
mollis et tenex si fueit i aqua po
situs. Nonne aqua i septua tribu
lacionis e significatiua. Dalium
me fac deus. sanctus air psalm
qm intrauerunt aquie usq ad aiam
meam. Ego sepe et cor mollescit
et petrasse se gemit dū id aqua
fortis temptacois inuadit. Nam
et si quis durissimū aliq panem
accipiat et illū i aqua rigat et
pea i furno calefacto repoit adeo
tenere fit quasi fris trinc fuit.

Unde cū maximus in

Unde cum maximus in prebus
ouiens teneret ipeium et velut e
delissima fera vbiq; certam vastaret
affiur rutorribus suis diuina clemē
cia q ipm actorem sterilis giu peste
prussit. Nam qui prius incedebat
carne pinguissimus subito inflans
vesicubus totus distendebat interius
in prebus eram petrosus exortu est
seu vulnus quo totus depasceba
intus et intrinsecus. Item quibus da
fistulis est prussus in corpis supficie
pruiulentis. meatibusq; apis de
interiorubus vulneris pure fam venis
ebulire cepit certatim in ma vnum
multitudo Ex eo go fetor tam intol
erabilis predebar vt nullus omno ne
medicorum q dem ppius posset accede
Ob quam vniq; causam plures occidi
iussit medicorum. eo qp ne scierunt
morbo mederi. nec fetoris vim fer
re possent Unq; quidam ex medicis
iugulandus potius qp medicaminis
adductus fuisset inspiratus a deo sic
ait Cur iperator sic turpit erras
vt flagellum dei tui putes ab hoibus
posse curari. Non e hic humanus hu
manus morbus. qre nec ab hoibus e
curabilis. Recordare te obsecro qnta
mala dei seruus intulerit et sic scire
potis vnde tibi posenda sint reme
dia. Nam et ego potero mori tu ceris
sz tu p medicos curari no poteris
Et dicit cassyodorus q tuc primo maxi
mus se ce homine intellexit Et suor
scelerum recordatus ex duro mollis
effectus confessus est se erasse. i pie
se gessisse sicq; cum deo sanctace velle
Valerius iperator vt narrat hystoria
tripta cu vnusas dei ecis suis
pastorubus spoliasset i cesaream ca
padone venit cui psul eat basilius
lume tue mudi totius et firma co
lumpna ecie. Imperator go pferum
pmisit vt aut ad heresim arriana
basilium flectet aut eu expellet
Profectus go cesarea vemens basilu
pmo adiorans honorauit et vt
iperatori peret admonuit vt sic ami
cus fieret pinapis. Qz vir dei fortis
simus ita ait. Pueris her vba dicas
quibus ritus suadela conuiet. Nam
qui diuinis instructus sui eloquiis
corrupe de diuinis dogmatibus nec
vnam syllabam patiuntur admittas
pncipis quos pmittis ego magnas
arbitror salua fide. sine qua puiue
potius has appetis Qui pfectus
i eum seuiret suultiq; vocaret. for
tissimus ille air. Hanc qua sulcrau
semp me hic opto Quie tu pfectus
egrediuberet. aut quid de eo fuit
debet cogitaret. et ipe hoc tempus
ad deliberandu acipet ille rndisse
demo phibetur Ego tpe ad deli
berandum non egeo. quia qualis sum
nudo. eras p omnia talis ero. Ego
eta ad te eras regredior sponte no
mutus dumo sentenciam tu non mu
tes. sz vtaris potius viribus tuis.
Qz mox illi deus plagas imisit. ita
vt filius eius egrotaret ad mortem et
vxor varijs passioibus squatetur.
Cognoscens igitur liberatus causa
suorum malorum basilu que interime
nitebatur ad se venire pratis est
rogans eum attentius vt p se. pro
filio et p vxore deo devotius suppli
caret. Ecce quo tribulanoie ignis
tor duricia laborans mollitur et ad
meliora. no tu intelligendu est q tri
bulano corda mollia effiue sed tu
disposinie. Nam si tribulano assit
si gra dei absit no tuc temptacio cor
emollit sz potius durum effiat du
afflictus tribulanone iniuriet Ex
de pharaone que multiplex plaga
emollire no potuit sz duraut ad
mortem. cuiq; cu omnibus suis ad
finem pduxit per qua ad supplicia
eterna transiuit. Saul quoq; spu
dni malus agitauit diuitus sed
eu nullatenus imutauit. sz sp ad pe
iora pduxit donec viram in malo
finiuit. Magnis penis herodes asta
lonita punitus e sicut iosephus et

scolastica hystoria docent sz tamen
emendatus nō est. De pena magna
antiochi. 4o machabeorū 12o scribi, et
doceri sz emendatus ad plenum
nō legitur sz male fuisse mortuus
phibetur. ..

Qui tempt̄ato seu tribulato est
ad pnam inductus cum et lxi

31 Qui tempt̄ato seu tribu
lato ē ad pnam inductus
Iam postq̄ homo ē illuminatus et
corde remollitus quod restat nisi
pnam amplect̄ et sic diuinū auxi
lium ad se trahat. Pharao cū
diuinam potēciā plagis illustratus
agnouit et aliqn̄ remollitus suas
sōnas reuocauit et deū p se orari
p̄cepit. Dz qz ista nō fecit pnam
agens sz vt penas effugeret diui
num contra se iracūdiam nō placa
uit. Itaq̄z p̄mo tempt̄acoibus illust̄
ti. et secundo ex duris insup̄ molles
effecti deūt tēo ad pnam cōsiti
tempt̄acoibus seu tribulacoibus exer
cari. sicut ī psalmo sēpe ē xxvi
Dnē ī angustia sua requisierunt
te. Deus vnūq̄ illud qreret cuī
memoriā nūq̄ hr̄. Dz tribulacio fa
cit cogitare et meōrari angustiū sicq̄z
ad deūm recurrē p pnē sacramētū
qīe valde hoc est desiderandū vere
diū. Vnde de phariseis legī q̄ circa
fimbrias vestis suas pūgentes
habebant. quibus puncti diuina p̄
cepta ad meōriam reuocabant.
Nōne tribulato est calcar cum quo
punctus equus ad viā reducatur
et ambulare forcius cogitur. Nōne
tribulato z stimulus quo pūgitur
aues vl̄ boues aratrum deducē
tes vt forcius trahant vl̄ vt diuer
tus sulcum agant. Pz. Multiplī
cate sunt infirmitates eorū postea
acceleraueruūt. Et ē nōbile ī aīalib̄z
bruis qz dum stimulis agitātur
nō murmurat nec videtur cog
nosce qre eis id fiat. Dz videlicet
vt vl̄ ad viā dimissam rideant

vl̄ si ī via sunt forcius p cam
mīnēdant. Ad si homines fac
rent nullo modo murmurarēt
ī tribulacoibus sz potius grias
agerent. eo q̄ per afflictiones.
vel ad viā redirent. vl̄ eē viam
se eē p pnā cognoscerent. vl̄ si in
via p gratiam eēnt. ī ea vl̄ fe
rientes ambularent nec repidi
tare torpescerēt. Si mus ei dum
semel semitam delinqt mox ad
eā redit dum leuiat cont̄ se bacu
lum conspicit. Unde ego ypo hec
omia dicit p ypheram. Imple
faces eorū ignominia et quent
nomē tuū domine. Et iterū. Cum
oriēdēr eos qrebat eum zo. Et
ozee vlo dicit. In tribulacione
consurgent mane ad me. Et in
de filios isrl̄ q̄ nō sunt egressi
de egipto. i. de mūdo obscuro. nec
venerūt ī desertum pnē significatum
ī virgēnibus egipcijs et quasi ex
pellentibus vt exirēt. Ma et ma
nasses rex iuda cū ydola adoraret
et dum isrl̄ reliqsset omneq̄z ifīlm
ihrlm simulachris ydolorum re
plesset nullus ypharum minus ad
deum isrl̄ redyt. Sz multos ex
ypheris occidit ipāmq̄z ihrlm sang
uine ypharum rīpleuit. Dz mox vt
diuino iudicio captus fuit. et ma
nibus ferreis cōpedibus ligatus et
ad deum dum corde redyt eū a vin
culis liberauit et regno eū suo resti
tuit. Nōne stultorum sapit q̄ ictus
sentit gladij ferientis. si arma im
pius nō opponit quibus ledi minus
ne nō possit. Dz arma nrē defensio
nis. sūt contritio cordis. cōfessio
oris et satisfactio operis. que pres
sunt sacramēti pnē. Quare dum
tempt̄atione te senis pulsari si
amentia nō teneris ad hec arma
milite xpiane debes deus quotidie to
to posse cōfugere. Quia nī p pnam
tempt̄ pimeres dina flagella pna

declinabis. Cum ei deus non pertrans-
nat bis in idipsum sicut tertium punieris
non a deo vlterius punieris. Dic si
ratione non credis saltem apostolo cre
de qui dicit. Si nos metipsos iudica
remus non vtique a deo iudicaremur.
Disce a homo a cerno qui dum bellum
sibi videt instare quit locum strictis si
mum hostem introitum ibique lupum
expectat ad bellum. Dic tu qui in
continuo bello es caute ne vias latas
eligas. sed ad vias parte fugere stric
tas. vbi contra diabolum te facile
defendas. Nam cum balistro pugnatur
ra mustela pascit se pino ruta. quia
herba est christi aspera et parte sig
nificatiua. Ergo et qui hac pastus
fuerit herba non timebit serpentum
venena. Nam et ad iram ruta
est serpentum fugatiua. Dum inter
saluiam in orto plantari consueuit
vt ab ipsa saluia quia serpentes amant
ruta eos vrgeat et expellat. Nonne
maria nauigantes dum procellis fu
runtur et venus naucem amplexant
et stringunt vt per ea fluctus euadunt
et ad portum salutis attingunt. Dic
nonne prima seda est post naufragium
tabula qua nauigamus hac maria
procellosa. Ergo tribulatio est amanda
dum nos cogit ad parte viam qua fi
naliter venimus ad patriam. Dum gre
goius de hac ira ait. Mala quia nos
premunt ad deum ire compellunt. Et aug
de hac ira dicit. Cum temptationes
et mala in hac vite fragilitate cre
bescunt et etiam bona nos amplecti
compellunt. et sepe considerare nos fa
ciunt. quia hic quodcumque mundus periculosior
est blandus quam molestus. et magis a
sapientibus est timendus cum se allicit
diligi quam cum admonet se contemptum. Er
go nos dum malis afficimur et tempt
ationum venis et vndis alliduimur
ad naue parte recurramus quam maris
vndosi periula declinemus. Nam
et columba animus simplex et pura
aie significatiua ab accipitre ipse
tita mox fugit ad petram vbi nec vmquam abbis est penna
posita et fundata ab hoste de et quia est hec petra
fendit cetera. in petra quia ab accipi
tre infernali aliquis fit secura. Unde
dicit in psalmo. Petra refugium heri
naceis. Herinaceus animal spinosum
petris est significatiuum cuius corpus
armatur spinis petrarum. Ecce dum
temptationibus pulsari se propter dif
fidentes de viribus suis ad petram
refugit vt saluetur. Naturale est
eni vt homo a serpente pressus vel
mucrone hostium vulneratus medi
cinam saluis exquirat qua saluari
a vulneribus valeat. Dum capreola
est aie significatiua. eo quod visus sit
acutissima. saltu lenissima. et co
habitatione altissima. semper appetens
montium sublimium altitudinum.
Ecce dum ictus sagitte fuit vulnera
ta mox quadam recurrit ad her
bam cum qua exeunt a plaga sa
gittam. Et quid est hec saluifera her
ba in cette orto plantata sagittarum
spiritalium expulsiua nisi prima.

De tribulatione seu temptatione est meritorum augmentatiua.

Capitulum cclvi

Quarto temptatio seu tribu
latio est meritorum augmen
tatiua et per quam multorum in futuro
bonorum cumulatiua quia dum crescit
meritum ex quam crescit et premium. Ex
hac ratione philosophi dicebant. In tribulatione est
delatatione. Tribulatione ei excitat
homines a somno. et compellit orare
ad diuinum auxilium implorare. sicque se
ad gratiam maiorem disponere. Et
secundum dispositionem aie fit infusio gratie
vt plurimum ab agente. Prima actus ar
tuor. plio tempe sunt in parcere predispo
sito. Prima quoto quis magis se parat
rato de cognitione maiore illa gratia deus
donat. licet secundum priuilegium quatinus
aliquam aliter faciat. Ita tribulatio ad
bonum nos excitat. Nunquid non ignis in
domo sucrensus hoies excitat ad cla
mandum. Nunquid non aqua naue ex ali

q̃ pre intrans nautas ad clamãdum
sollicitat. Nonne fortiter clamar ccẽ
tus dũ hostes eum valde impadere
senserunt. Augustinus. Ho i cõta
rusti pmittit vt ꝓsit clamare cogit
clamantes exaudiant. et exaudiri
meritis augeatur. Dicit ei d̃ ad cori
xo. Virtus in infirmitate ꝓficit
Dz non venit ad ꝓfectũ nisi p augmẽ
tum. quia nihil fit subito summũ
Virgo dum temptationibus q̃ pmittit
virtus pulsant erigit. erecta auget.
qua aucta maiora semp metiri
mulantur. Vnde dicitur i ad corinthios
xo. Fidelis deus q̃ nõ pmittet vos
temptari sup id q̃d potestis. Sz fa
ciet cũ temptatione puenire. vt virtu
tis augmentum. Dicit ei dicit seneca
milũ crescit vitus lacessita. i. suo cõtrario
quoratur. Nonne ignis primo flam
et aqua post supaspa pmittit vt sue
rissime amplius augeatur. et erigat
Nonne naus q̃nto aq̃ plus crescit
seu i mari pcius intumescit tanto
semp magis i altum sublevatur et
erigitur. Dicit et aia deo devota q̃nto
plus fuit malis pssa tãto p patiam
maiora mereat. Nor aut signũ
fuit spualiter i archanoe. quia sicut
legit gen xo. crescentes atque eleva
bant i sublime a terra. Nõne aquarũ
bulationes significatiõ est ẽ herbarũ
florum et germinum pductiua aug
mentatiua et multiplicatiua. In quibz
virtutum opa sunt signata q̃ pfectum
arripuit p tribulationes aquarũ atque
ei multe nõ poterunt extinguere caritatem
sicut hetur i canticis. Dz sicut
bernardus dicit. Caritas semp aut
ꝓficit aut deficit. qre stare nescit.
Ad quod ei stimulus carnis sco pau
lo datus fuit. sicut a dno ipe audiuit
ni vt crescere apud eu i meritis. Ad
quod ei rex dauid ẽ fugatus. ad quod
thobias ẽ exceratus. ad quod iob scõ
tot temptationũ ruinis attritus.
ad quod ꝓlius dei toriens vberatus
ni vt fieret a malo recessus. et ad
meliora de bonis assensus. Temp
tatio ei vt patet ex verbis iob.
ẽ quedam milicia. et cũ hoste quedã
pugna. Vnde ibi. bna lita her. Cep
tatio ẽ vita hois super tiam. Alia
lita p temptatione ponit milicia
Dz constat ratione verissima et expe
rientia certa q̃ i mali milicia seu
pugna. militat apud principem. ille mẽt
et pronys magnus extollit qui pro
suu regis honore. nobiliter militat
fortiter pugnat. hostiles acies pro
tul fugando vulnerat. nõ a pugnã
do cessat donec ad plenũ de hoste
triumphat. Exm de saul primo regũ
xo. qui magna illi pmia pmittebat
qui golyam gigantem pstrueret
et de ipo victoriam reportaret. Diliq
rex dauid iio regũ vo. pmisit illi
primere principatũ qui primo pen
ter iebuzeum. Iudas machabeus
cũ fribus suis iio principatũ optinuit
sup iudeos q̃ p eis maxia bella strẽ
nue gessit. et hostes gentes gladio
suo straiuit. Et dauid q̃ ipm golyã
i lapide funde straiuit. primo frus est
gener regis. deinde rege mortuo
ipe regnũ obtinuit. Theodosius mi
les strenuus a gratiano i patre
princeps romane milicie frus dum
ad bellum cõtra barbaros pressisset
et magnã eis strage faciens in
mabilem multitudine pstrauisset
recusus ad principe post triumphũ mox
ab eo orientale sortitus est iperiũ
fuit et i constantinopolim quida
seruus qui quia i quodã bello ope
mie fuit et victoriam de hostibz
reportauit voce coi oim sumptus
fuit ad imperiũ. Rõni vt d̃ i lib.
de arte militari. pauidos ac vecor
des et formidolosos sicut degeneres
milites repellebant et militibz iergis
p frumẽto ordeũ dabant. nec re
dibant donec arte militandi addis
cerent et emẽdarent i quo ante
deliquerant. Dreumque vero bellan
tibus magna pmia cõdonabant

et ad dignitates maximas promouebant. Nam et de alexandro rege macedonum legitur q spolia omnium hostium deuictorum pugnantibus exhibebat militibus Ditibus ciuitates et castra eis exhibebat nec no et magnas pecunias illis dabat. quos maxime strenuos esse cernebat. Primo strenuie militantes tanto arbitrabatur honore dignos et premio. q dn semel i india i magno frigore cu exercitu esset. ac ipse ad magnu ignem sedet quedamq ex militibus strenuum bellatorem frigore defecit cospexisq mox nobilis imperator de sua sede surrexit. et quitonius ad militem currens ipsum sup se elevauit et ad ignem velocius portans sup sede propriam collocauit. sicq eum vite restituit et salui. Dq quare tale bellantibus dabatur premium. nisi q i bellando magnu erat et meritum Ergo si tantem reges et principes sic suos ample remunerat bellatores rex regum summus cui imperium nec incepit nec finietur cu sit olim i infinitum largissimus. non illis dona augmentat i via et maxima preparat i patria qm p sua honorifice ca gerunt magna arduaq tranquilla i quibus quq ponit et vitam Di cui vt romane r dum historie tiberius q postea fuit imperator dum illuc supato, rom redisset. romis eo q strenue militasset eu honorare volentibus vrbem est laurea coronatus ingressus et cu tanta pompa susceptus vt thromi spectantibus omnes sic ascendens int duos consules simul cu augusto sederet quid putas suis militibus legitime decertantibus et i via ac i patria daturus e xb. cu largitate liberalitate ac magnificentia sit imensus Nuq non vt sup iam dixi. Dixit anthoma post tramen. q virtutibus

virtutibus ac dimicatis te p totu mundum fama notam. sicut et ope apleuit et fama. Deus vnq de regibus sic honoratur i terris purpuratus et vnus sicut petrus inuenatus et mortuus et sicut paulus eius consortes. Qui q ex regibus corpus et tumulus sic a fidelibus honoratur vt apli iacobi sci corpus. Deus ex mundi principibus sic honoratus q vt franciscus ad tu q tumulu tantus hoim e concursus. Dq quod heradmiraris de sanctis qu de valentiniano narrat cassiodorius q cu esset i exercitu vulneratus. esset q miles fortis ac strenuus bellorumq exptis ab apostata iuliano qui tunc tenebat imperiu a mula e deiectus sq a deo p fide seruata ad gloria imperii post modiu e assumptus. Nam et ppt fidem qua habebat ad xpm que negare noluerat registus ne militaret a tyrano fuerat dictus Itaq certum hys exemplis q temptaro patienter portata et merita augent i via et premia pficit et consumat i patria

Dq tentaro seu tribulaio que est xpiana milicia e interiore hois probatio et bonorum oim examinatio

Capitulum xx lum°

Vinto temptaro seu tribulaio q est xpiana milicia e interiorum probatio et bonorum oim examinatio. Vn ei scres si humilis vere es et mitis et sic decetis beatitudinibus si probatus pugna no fuis. Denaria nq i igne posita stati cognoscitur si sit verus vl falsus. Nunq no aurum an verum sit aut purum igne examinate cognoscit. Dic et homo qualis sit i tribulatione videt. Gregorius. Qlis vnusq; apud se latet illata contumelia probat. Iam hoc mo examinabat olim qm dicendus est phus si patienter ferret iurias pnoratus quinq. Dic

Vasa figuli probat fornax et homines in fornace tempt
tatio tribulationis. Sicut enim de no
in igne probatur aurum et argentum
Sicut Job dicebat xxiii°. Probasti
me qui aurum quod per ignem transeit
Sicut Tobie v° dictum est. Quia
acceptus eras deo necesse erat
vt probaretur probaretur. Et pbe
ta. Probasti domine cor meum et
visitasti nocte igne me examinasti et
non est iniquitas. Vnus homo vires suas
sine bello cognoscit et non potest
esse prudens est miles qui se fortem
gloriat in pace si vnquam expertus est
aliquem in bello. Nemo est qualis sit
vel quantum proficit nisi in aspera et prospe
ra cognoscit. Quia sicut dicitur
ad romanos quinto. Patientia
probationem operatur. Quod miles
agnoscere quibus sit si temporibus
nullis arma sumpsit. Si hostem / bellum
impugnatorem non habuit. Si illum non
vidit. Nec vllos ictus militis feriens
accepit. Quod scuta vel arma esse
videntur. Fortia et secura. et utrum
sagittarum et gladiorum non puta
si mucronibus nunquam fuerunt exposita
Tunc enim defensiones arma esse ere
duntur solida et firma quando sub
mucronum ictibus seruantur illesa
Nemo enim fortis esse cognoscit quia a mal
leis non rumpitur sed firma. Proba
solida esse illa lorica quam nullis ictibus
gladiorum est puta. In omnibus enim rebus
philosopho teste experientia facit ar
tem. Quis enim bouem vel equum mu
lum vel asinum bonus esse asserit vel
credit quantumcumque pulchritudine ful
serint si nullus eos exercens probat
Sepe enim que aspectu sunt ani
malia pulchriora corde et ope sunt
viliora sicut to die probat experientia
Qui docetur in libro de arte militandi
quia ad militiam eligendi sunt rustici non
homines delicati qui sub diuo et in
laboribus nutriuntur. quia calores sint
patientes et frigoris. qui pluuias ven
tos qui non curent. quia balneorum sunt
nescii. delicatum sunt ignari. puto et
rusticos cibo contentos. ad omnem la
borem ex vsu paratos. quibus portare
ferrum gestare onera ex consuetudine
non sit grauia. Et addit quia ex agris
splendidum et robur exercitus quia non
nisi genus mutat armorum. Per
mortem. quia delicias ignorant
in vita. nec fatigat laurea vel mu
cronem quia plus laborauerat in ligone
Et addit. In erectione turrium. non
tam statura corporis. si magis
fortitudo et vires plus conferant. Ma
qualis sit later an rotus seu crudus
sit tunc bene scire potest si potest in aquis
Quia crudus in aqua dissoluitur
sed rotus ibi manet illesus. Non
cognoscitur terra si sit sterilis vel fe
cunda in arato conuenta semina
recepit nutrienda. Quod scire potest
si lignum imputribile fuerit dum nunquam
positum est in aquis. Nam quod plus
ibi positum putrescat. sed medulla quer
cus in ferream quasi duriciam se con
uertat experientia certa probat. Vnde
de cesare narrat historia quod semper
bella noua conquisisset vbi eius vnus
euitare potuisset. Dicit rex alexander
iudicans quod fortis esset qui bella nun
quam declinabat nullas hostes timet
expauebat sed semper se illic immerge
bat vbi esse conspicuus et fortior
etiamsi videbatur. Quod esset fortitudo
nunquam cognosci poterit ab aliquo.
si nullos vnquam vndarum ictus accepit
Domus sicut potest vtrum planta tire
fortibus radicibus sit innixa. si nullo
vnquam vento fuit concussa. Quomodo
sicut palatium bene esset fundatum quod nul
lis tire motibus esset concussum. Con
stat nempe quia tempestatis molestia
tremotus et ventus olim probauit
adam. probauit abraham. probauit sem
iacobum et thomam. ante omnia pro
bauit celestem militiam vtrum esset
solida vel infirma. Iterum patriarcam

dnōs q̃ temptatio seu xpiana mili
tia ē iniuriosis hominis probatua Cere
tate sollicite ne frangatur ire undis
ne ventis clamoribus turbetur. quia
nemo umq̃ fuit i celo assumptus
seu etiam primū ē assentatus q̃ prius
qualis esset non fuit i bello probatus
sic p agonem probati sūt omnes
sanctorum sancti. utrū cedit lapides
uiui vl mortui. utrū auricalcum vel
aurum. utrū plumbum vl argentum
utrū sophisticum seu verum metallum
Certe qui scire cupit i quo statu sit
considerat qualem i temptatione
se inuenit cum i consolatione hoc
fieri nō possit.

Quō pugna seu temptatio et tri
bulatio i bono et humilitate ē conser
uatiua

Sexto temptatio seu pugna et
tribulatio est i bono et humi
litate conseruatiua Vnde dicebat aplus
De magnitudine reuelationū extollat
me datus ē michi stimulus carnis
mee angelus satanae q̃ me colaphizet
Et gregorius de hoc ita ait. Dum
uos uitia temptant profectus i nob
uirtutes humiliat Et ideo ie buzeum
sile tolerat ut de se humilia sentiat
dū mima petra nō superat Bernardus
Vnde pr nobis ice superbia cū velimus
nolimus ita nos hiter iebuzeus.
dubitare inq̃ pt. sz penitus extir
pari nō pt Nonne humiliationis materia
nobis datur dum pulices superare nō
possumus. Nūq̃ bellatori miles ē
gloriandū qn̄ uidet sibi istar bellū
Non gloietur accinctus eque ut
disuncti sicut dicit mo regum
Nūq̃ gloriabit nauta nisi forte la
boret dementia q̃ diu cū nauicula
sua fragili et infirma. et ex aliqua
parte rupta. ac aquis undiq̃ commissa
ventis fortibus et procellis allisa
maria sulcat undosa. nesciēs si ali
qn̄ ad portū sit ueniura. Quis
princeps exercitus audeat absq̃ tre
pidatione adiuariorū cineos i pugna
re. dum sibi ceruit hostiles et proba
tissimos gladios imminere nesciens
utrū possit effugere. Nam et seneca
q̃ uis phus. licet de contemptenda
morte multa tradiderit. tū tetari
nō poterat corde vl fune dum
iubente nerone. ne sibi cerneret sup
rapuit et ceruicem gladiū acutissi
mum dependi qui crebro motu suo
mortē sibi minabat inferre. Imo
ab eo q̃rente nerone. q̃re sit tristis
cēt dicit uīdisse homo sum et
timeo naturalit mortem. Dilēcx
fuit i grecia dū tyrannus quidam
uocē dyonsius cūdā alū philosophū
boeno suspendi fecit gladiū super
caput sui. Ceruū ex hēmr in
hystoria barlaam de fīe quidā rege qui
qui quesiuit a rege quare sit tristis
semp cēt rex. gratur illū. fuit et
quidā rex alius qui quēdā se bīfi
cantem i quadā cathedra poni fecit
q̃ ruinā illi continue minabatur.
et circa cathedrā magnos ignes fecit
accendi. et acutissimū gladium
sup eius ceruicem fecit tenui filo
suspendi. preceptq̃ illi ribaria de
licata apponi. ac ut quiescēt iuitari
Cūq̃ ille comedēt non audēt. eo q̃
sibi mortē uidēt instare conspicēt
rex dixit ad eū Quō go similitū
dinarie me pdicas cē felicem qui
i ruinosa cathedra mortalis carnis
ac dūanoīs tū sitoie sedeo. ignem
infernalem extimeo. ac gladiū
dīne ire expauesco. quā michi
imminere iam video Ergo gloriari
nō pt homo q̃ bello nondū finito
cēt si sepius hostes pstinat utrū
victurus sit eos finalit nesciat
Nam et iudas q̃ dictus ē machabeus
q̃ i opibus velut leo fortissi
mus apparuit toties hostes stra
uit. et tot homines suo mucrone
confodit. ut vix ad medū diei

possit · ipe finaliter mortem nō euasit
sz hostili mucrone p fossus occubuit
Eleazarus frater eius et ipse vir
strenuissimus dū vellet sibi facere
nomē quo posset tota alys clari
hostiles acies gladio diuidendo vsz
ad elephantem i quo ex apparatu
esse putauit esse regem cuius ad dex
teram et leuā occisis aduenit.
Dz bestiam ipe cum hoibus occiden
do et cum ceteris occubuit, et casu
contritus e elephantis. Dicqz i eo
corruit vbi gloriari posse se cre
didit. Quid de ionatha et symone
fratribus dicam qui a plures auctis virtu
tys et ipis gladys suis inferti
Quantas strages hoim dedit iu
lius cesar qui stilis puerorū occi
buit. Vicesies quinquies centena
milia ex pte persarum maximus
alexander occidit. sz ipe veneno
puer pinans interiit. Nūqd superbit
lepusculus cunculus seu cervus du
venatores adeo p sentiunt. et ca
nes se inuadentes attendunt. Valde
humiles sunt columbe et pauide du
accipitres sentiunt pntes adesse.
Ergo temptationes et bella sunt
humiliantes ca. no solum factiua
sz conseruatiua roboratiua et fir
matiua. Nonne aqua e castrorum
munitiua Unde dz i exodo q aque
erat filys israel p muro a dextris et
a sinistris. Nonne ignis fortificat
latere que videt cumburere Nonne
frigus conuertit aqua i glaciem vno
i crystallum lapidisqz diuitie Nōne
spuma maris calor vertit i puritē
Omia ista sed in aliquas sui pieta
tes sufficiant tribulationes quibz
sepe que vident debiles fiunt fortes
Iraz temptationes vtiles sunt et
bone et oibus amplexande · quibus
i humilitate nutrim ne i vitium su
pbie incidamus Hemp m debemus
attendere. ver vmq dēt a corde nro

recedē q sicut possumq dicere · sic et
possumq pdere ar ~~mutuus~~ et pire
co q sit varius bellorū euentus
et nuc istū nuc illū gladius bella
tores absumit Vū frustra hanibal
princeps carthaginis post duas victo
rias i quibus tot ex romis occi
derat vt tres cophinos modios
aureorū anuloru de milibus mi
nobiliū extractorū carthaginem
mitteret i gloriam ex hoc elatus e
humana eo q mox romo exercitu
reparato i tno bello cū eisdem romis
q missus ab eis est superatus ex toto
ita q qui milites occiderat alienos
fere cū suis oibus sit occisus Ergo
nūq est gloriandū sz humiliter agen
dum q diu superest hostis q egredi
possit ad bellum. Nōne sepe i ma
nus mulierum reges maximi deue
nerūt vt nō possent milites effu
gere qui mūdum sibi potuerunt
subiugare. Nōne p sarū rex maxi
mus dum milites bellis inuantur
deo sue diuoni aspam subiugassz
tandem a femina quada victus
et capite detruncatus i vtrem
sanguis cap eius her femia de
mersit et ad eū sic ait · Data
te sanguine quem sitisti Crassus
et collega iuly cesaris et pompei
cū milias gentes romo imperio
subiugasset tandem a quadam
muliere perunie sponsione de
ceptus e Qui cuiratem dum
cum patris intrasset illa eum
mox capiens aurū liquefieri fecit
et i eius gutture bulliens mergi
iussit eiqz sic ait Aurū sitisti.
aurū bibe Maximus alexander
iam p sarū imperio et india sub
iugatis regina candaces dum
videre cupit et oblata sibi maria
cū candolo filio regine iam dicte
ad eam videndam accessit. dicēs
se esse antygonū militem alex

andri ne ab aliquo posset agnosci. Au
diens g° regina q̃ ni candalo filio
ad se videndam venret nūcius alex
andri indutus regalibus vestimentis et
diademate coronata obviam illi iuit
ac eum cū magno trophco suscepit
Dz eū diligenter intuita alexandrū
ex signis cē cognouit eo q̃ eius vna
ginem i mēbrana depicta habet adeo
illi p oīa similē vt facile per eam
cognosci posset. Quāqz vpa ei suas
diuicias ondisset et eū ce nore suo
vocaret ille turbatus dixit ad eam
Dna nō sum alexander sz antego
na miles eius. Tunc capiens eum
manu ad ymaginem suam duxit
eiqz sic ait. Cognosis hāc phiso
nomiā alexander. At ille dum se
cognitum vidit cepit velut amens
agitare corpe tremere vultuqz pa
lescere. Ad quem sapiēs regina sic ait
Quid sic trepidas et pallescis des
tructor totius orbis. Ecce p syriam
et medyam destruxisti. indiā supasti
et orbē iam pene totū tuo impeio sub
iugasti. et nūc sicut vides i manibus
femine indesti. quē si veller facere
posset te ocidi. Dz ne timeris quia
mihi hic paceris adisti sz cū salute
reuerteris ad ppria. Vdz hoc solum
volo rex audire vt attendas q̃ p nulla
dispeditate quē amittat. p nulla victoria
q̃ obtineat det vir sapiēs superbire
sz semp humili sape cū se videat posse
vincere. nr vmqz hostis asumosat
indias deficere sz sepe vbi non
estimat hostilem posse minorem
deseuire. Dnas ei rex nobilissime
q̃ nullus ē homo q̃ nō iuceat sibi
parē. et se sepe meliorē i vinite 4
potentia. Vna sicut pt superare sibi
fortuna fauente. sic et ab alio pt
superari fortuna illi ex opposito re
sistente. Quāc rex bone nullus
relinquitur locus superbie. sz potius
decet regē ē humilem semp. Ergo
vt colligat hys exēplis q̃m deus i filio
suimus. nec plenū de hoste triumphū
accepimus humiles ē debemus quia ad
hoc ipm deo dispensante temperamur
vt humilitate seruiem. Dñi accipe hoc
ipm notabile nimis exēplum de dario
rege persarum et alexandro rege ma
cedonū. Nam dum alex ādez multos
plus darium attriuisset. tandē ad vlti
mū rex darius letaliter vulneratus
a suis i campo q̃ mortuus ē delictus
Ad quē casu veniens alex ādez mox
vt eum vidit trissoffuso iaculo pietatis
ad iram de equo descendit et illum
spoliatum a suis ppriis suo mantello
operuit. ac eū amplexans et osculans
et sicut potuit vulnera eius ligans
flere cepit amare et dicē. Surge rex
iterum surge et esto totius totius orbis
dns sicut an fuisti. Accipe mē dya
dema persarū et esto vt antea gloro
sus. Juro ei tibi p deum q̃ tibi tuū
nolo auferre i perū sz opto solūmō
terim sic ē et viuere. sicut filius
cū parente. Nullus ei i patrē si
fuit sane mēs grandē iamiz debet
ab alio fortuna recessisse cū et
ab eo recedē possit pazi mō. At darius
ad hec verba tum pia aperiens oculos
quos tenebat ex angustia clausos cū
alexandrū fuisset intuitus. ipm est
fortiter ampleratus illius q̃z deosculans
pedes et manus sic eū prudēter ē
allocutus. Fili alexander rex audire
toto posse cane pcor te ne tibi faueat
fortuna i superbia elenaris. sz esto
potius mansuetus et mitis. q̃z ipsa
fortuna q̃ tibi victoriā dedit. potest
cū voluerit eā ad aliū diuiare. pos
sesq̃z tibi fieri aspera que vsq̃z nūc
tibi blanda fuit. Quāc et si deoz
opa fecis et manus vsq̃z ad celum
porrexeris sp nouissimoz te pcor
recordare. Considera fili considera
q̃z oīs humana gloria fragilis est et
vana velut fumus et vmbra et q̃
dum ad vnū tendit. mox alterum
deseruit. q̃z sic pudēcia supna
disposuit a qua ptās oīs humana
descendit. Intuere q̃so te fili meus
sū et vide quid fui heri. et ad quid

Hodie sub momento deficiam. Respice
ergo respice te et vide qui misere de
ceptus sum hodie et usque ad mortem
et puluerem qui paulo ante tonus
eram dnis oriens. Et qui eram
pene dnus omnis tre. nunc michi p
sius carco prae. Ergo et tu fili
humilis esto et te semp cadere posse
memento.

De quomodo temptatio pugna seu
tribulatio e vinozum aim purgatorium

Capitulum cc lx.

Septimo temptatio seu pug
na aut tribulatio e vinozum
aim purgatorium abstersiua et mun
datiua. Nonne prius est aque tribu
lacions significatiue maculas a
vestimentis abstergit. Asperis enim
rebus vt ipa experientia edocemur
sordes corpis abstergit. Nonne
arena vasa mundant. Nonne luna
a ferro rubigo detrahitur. nitro
fariem macule abstergit. et forti
igne metalla purgantur. Dehi aspe
rate aurum tritum et manducan sepius
admissi sic sordes consumunt stomachi
vt a lepra homo curetur aut adeo
pallietur vt no facile prendatur.
Sic et in spualibus et temptacionibus
at afflictionibus expiamur. sicut
in aqua expiacionis in lege mosi
significabat. Nunq no forti lixiuio
si vestimenta laueten. ab oibus sor
dibus emundantur. Nunq no tribule
ictibus frumenta a paleis separantur
fortibus ictibus dum panis lineq
ad penam pertinent et fortis loris a
quis dum manibus confricatur ad
albedinem magnam adducit. Sic de
anima asperis penis afficitur et
ardius opibus confricat ab oibus
sordibus expiatur. et ad puritatem
qi innocentie reducit. Nam et manus
varie tincte coloribus. vel luto q
cunq infecte aquis forti confricate
ab oibus maculis fiunt munde.
Aqua maris eo ipso q salsa est et
amara scabiei et prurignis est
curatiua. Nam et oues et bestie
vt a sordibus fiunt munde ad aqm
deducunt a pastoribus ad aquande.
Vino forti et furfure dum lo
tum in pelli rotatum et conclusa fit
omnis ab ea rubigo abstergitur
et qi fabricatum nouit dealbatur.
Iniq quia in rebus hys oibus aspeis
vel amaris alys qi similibus temp
tacio seu pugna significat. q vnq
viri iusti pmunitur ree dicit. q ru
bigo pcti penis et temptacionibus
remouetur. Vnde dictum e in thobia
Iraseris et ppicius eris et via
pcti hominum in tribulacione di
mittis. Temptatio e ignis et aqua
de qibus scrus aut ppha. Transiuimus
p ignem et aqam. de hoc est tribu
lacione ignis scrus sit aut aplus.
Omnes quoq opus qle sit ignis pbat
Nam et mare nunq ab immundicis
expurgabit. n forti commisione ven
torum et forti concursu aquarum
ac elemacione fluctuum pturbetur.
Nonne aqua q manet a ventis
immota. nec vnq e concursu aqm
num aut undarum int se commissa.
sp e pacifica et quieta. et tota de
recollligit turpia et no solum no
expurgat a fetulenta ma sed
oim turpiudinum fit sentina. do
nec putrescat totaliter in seipsa.
Vnde quidam scribit ee lacus. qui
a nullo vento moueri nichil in
eo posse viue cognoscat. Et in vinum vnq
rapiunt ni mouetur atque. Nam
et ferrum nullis montibus agitatum
sz in gere dimissum. no effugit ru
bigines vetum sz interit. Sed et
rubiginatum splendidum fit et pul
chrum. si desuper limatura vel
arena fuerit aspera confricatum
Ire aquam qi ita putrida et munda
splendida fit et clara si per are
nam asperam longa via fuit ad

cisternam diriuatur. Quamquam ex
hac causa certis aquis è melior et
subtilior aqua pluuialis qz dum
per aera descendendo expurgatur
abolibus omnino. In mō q ab ea
amarindo quā a mari leuauerit
remouetur. Primo et illa aqua ex
pluuialibus melior ecē et saporē
phibetur q maioribus temptatis
agitatur. Carnes ecē illorū ad a
lium sapores et digestibiliores
ecē feruntur q multis morbis agi
tātur. Sicut i capreolis ecē pbatur
Vnde quidā ob hanc cām dum bo
ues volunt vl' vetres omdē. Prius
laborant eos rambus effligare.
Vt dum motu calor interior exerta
tus sup fluos cōsumat humores. te
neriores et sapores edentibus fiant
carnes. Ita maē festum est hys
exemplis q sicut i rebus corpalib
sic i rebus spūalibus fit purga
cio noxiorū p dura et aspera. Vere
temptatio pugna seu tribulatio
quibus affligit anima è peccorū
omniū purgatiua.

Qm temptatio pugna seu tribulatio
è mentis serenatiua et quietatiua

Capitulum ecē lvj.

Oratio temptatio seu pugna
est mēs serenatiua et quie
tatiua. Nōne audiuit ille qesit
qui in pugnādo diutius laborauit
Nūqd nō aratores agrorum post
laborem diurnū et arduū dulce
rapuit nocte somnum. Dic et illi
qui es uper mirabilis dulcis qui
dem i temptationibz laborauit. Nōne
et videmus i mari ad sensū q p
concussionē ventorū et nimia ele
uationem undarū mirabiliter
fit tranquillum et cū tranquillitate
adeo pspiciū et pclarū. vt quizq
oculis ad eius fundū pten seuit facile
radij oculorū. Aer ecē vt videmus
post fortes conte se ventorū ortur
sus et postq ex multa elevatione
vaporū et i undationū aquarum
nubilosus fuis est et obscurus fit
adeo serenus et serenus q ipo aspectu
suo et ee refulgēta. valde visu
fit iocundus. Nūqd nō post densas
tenebras noctis diei adueit pul
chritudo. et post obscuritatē noctis
ni tpis subsequitur delectabile lu
men solis. Nonne frigus hyemis
oia congelantis calor subsequitur
mox vernalis omnia dissoluens
et post casum fructuū et foliorū
mortēqz plantarū fit iterato pro
ductio frondū florū et fructuū
quasi truncus mortuus ad viru
caloris bnficio fit reductus. Nō
ne sepe post fortissimos febres
acutas qz dolores sanitas iocunda
succedit. q tāto amplius cordi fit
gratior qnto precedit infirmitas
gratior. et nesciit homo quū bo
sit sanitas ni eam precedit infir
mitas. Dic nec bn cognosce quid
sit serenitas vl' tranquillitas mentis
quā perturbatio nō pressit. Tanquā
poetica dictū, qd est verū pbat ex pri
mētum certissimū. Ex malis gus
tu fit dulcius omne bonū. Vsus
Dulcia nō memit q nō gustauit amara
Et contra gratius cernitur ee ma
lum quod pressit sublimitas dig
nitatum. Ipt qd boecius dicit.
q infelicissimū genus i fortuna
è fuisse felicem. Nā veri ee sola
psperitate dolor. Dicit qo ob hac
eandem cām boecius q mel sapit
gustū dulcius si pius amarū ali
quid comedat. Vnde rōni ex hac
causa pueris bellare discentibus
duplicis ponderis scutū et clauam
dare iubebant q ceū i bellis vsu
ri. vt cū postea milites effū arma
leuiora sumerent belui gratiū pon
dere liberari securiores alacriores
qz pugnarent. Hec igit è vna de
causis qre deus hoies temptari
pmittit vt p tempōz q fortiter
mētem pmit. Sapiat dulcius bo

paris gratiarq; sollicite quies mentis
Nec nos ut p mala q semp hic panim
ad quietem perpetuam anhelemus
Adhuc magis ut ex pte iam tempti
diligit visus. et strictius amatur
auditis quos certas pressit et sur
dentas. eo q nescit homo quid bo
sit sanitas n quid malu sit infir
mitatis agnoscat. Nec quid bonu
sit visus agnoscit. si malu recepit
exptus non fuit. Et sic e i oibus
alys. Unu pribus tritu est q nescit
asinus quod sibi cauda psit nsi
postq amisert. Iraq pmittit deus
fratrum aliqs tempitationibz agitari.
Ut dum malis hic pmis se cernat
patem meris amplius appetat. et
hinc fortius corde stringant et
patem obtineat ad qua venire de
sideant et sollicitus qrant ac a do
minuatis pribz eam petant. Nam et
Dnus deus noster qr sume clemens
post tempestate tranqllum facit
et post lacrimationem et fletum
exultationem infundit sicut dr in tho
bia tricesimo. Unde de hac ma ad
sanctam anastasiam scis gregorius
loquens ait. Fluctuan nbi iter pro
cellas et turbines mundi o filia cito
nbi xpus per undas deambulans
adueniet et iumenta tonitr te flantem
spm ussitois suae sermone compescet
Ergo xpo carissima filia i medio
maris posita ad te cecide xpm cito
venturu ee q conquiestat tuu luctum i
gaudium Dus ei nr io sua bnficia
ad hor differri pmittit nec stanim ca
donat ut nos sit nobis vile quod pstat
Vide go ne turbeis o filia qr nbi
rte diuitis inseruitur adusa. Non
eni deupeis vl deficis sz pbaris
Ito ei ad te planiu q uertitur
tempis et qi post noctis tenebras
floridum diei lumen aspices. atq;
post glacei frigus hyemisq; tran
seuntis aurea tibi tpa et serena succe
dent. Dp ei e ut lume tenebre
antecedant qr post infirmitatem
vita pmittitur Et addit ad her
omia notabile verbu dicens. Uno
fine claudutur hmi mudi adusa
et pspera. ne vl tristibus desperato
vl letis elato dominet. Depe ut
ecclastica narrat hystoria ab heretic
is et tyranis e dei turbata ecia
sed ad tranquillitate et pace post
modiu e reducta. Ad quod pbandum
unu de multis referam qd
eadem ponit hystoria. Tpe quo
imperauit apostata iulianus adeo
p eum e ecia turbata. ut oim fide
lium eet temptatio valida. ita ut
contra eius iperii forte amis xpi
fideles deum exorarent. Erat
aut et tu quidam vir sctissimus et
ipe nomine iulianus a cui q rondie oci
lis lacrimarum pfluuiq deuire
bat p tribulatione ecie grauie deo
fundens pces Et licet ab eccitu iu
liani q in pfidia tunc degebat per
dyn distabat dietas ipa tn hora q
tyranus e mortuus dum p transi
tam dicta fleret. subito lacrima
rum fluuius e desiccatus et ipe
in ltu est a lacrimate replens. Con
tragq solitu eius more nuuis exhi
laratus e eius vultus. Unqz mu
tione i eo tam subitam et i solitam
eius discipuli adiecerissent. et flentem
i gaudium conuersum uiderent roga
uerut senem ut causam illius mu
tionis tam i solite indicaret. Ipse
dixit ad eos Tras deo pces ex sol
uite quia post tempestate tam fortem
tranquillitas e ecie restituta cog
penas sue pscentiois exsoluit sancte
vincee denastator. Notandu e a disci
pulis et inuentu est q eade omino
hora iulianus tyranus e i pfidia
mortuus qua sit hylarius frter
sanctus iulianus Ergo ut ex hys
tibus patet exemplis labor via est
ad quietem turbatio ad pace. et
p consequens ad pacis serenitatem
Ipsa sicut dr q ubi e nubes sere
nu ee no pt et sicut i sereno clari

tatem de speculo removet ut ima
go in eo videri nō possit ita mens
cogitationibus agitata ac perturbata
non pt esse pacifica vl' quieta · et p
quō nec serena · et ideo nec sui est
ispectiua · Nam aqua cū terra cō
mixta fit turbida · et forte agi
tata vl' mota natura pdit speculi
tatem quia ymagines fluctuū
q apparent in ea dum quieta est ·
mota non apparent ·

Quō temptatio pugn vl' tribu
latio est mentis debilis corroborata
tua · et fortificatiua ·

Capitulum ccclxij

Tentatio seu pugna est
mentis debilis roboratiua et
fortificatiua · quia q dāmodo p ardes
Non ei fant hoc tēpta virtutem
augendo · sz eam ponus exitando
ad bellum · Nam virtus interior mentis
dum a suo contrario extrinsecus se pul
sari sentit mox eam sopita con
surgit · et contra pulsans virtum
inualescit · Nam videmus extinctū
to ventissimo · q ignis nō tactus · nec
ullo vento pulsatus seipsum extinguit ·
sz stimulatus et vento cōpetenti pul
satus in valde ingentem mox flamma
erigit · Unde coquinarij in culinis
hanc que buffetos aut suffletos vul
gariter vocat in quibus dum aerem
attrahunt ignisq; qui nullo refunditur
in flamas cum exire cōpellunt
Decpeqz videmus igne deficere si illi
a buffando deficerent · Dicit et in
fabrorū edificis plane volenti as
pirare appetit ubi ignis ex vento
emisso erigitur et ex retento re
mittitur · Est tū hoc nōbile q si
sumus cet ventus et ignis cet pmo
dicis · sicut ignis qui est in candela
vl' in quacūq; alia materia · nō ignem
intendit sz extinguere eum ponus vē
tilatio · Ita si tēptatio tanta
est ut vires humanas nimis
excederet · vtique non erigeret sz
ponus suffocaret · Sz deus qui
vires humanas agnoscit nullū
sup id q' pt temptari permittit ·
sicut a plus scis dicit · sz fant
cum temptatione puenitum ut
possimus sustinere · Ergo ut ad
superiora redeam q de pēs hoī
bus sunt extra omne contrarium
ad primam seu contrariū extinctū
fortius reddunt ad agendum
Signa manifesta sunt ista · q in cōdē
frigore citius pinguedo q ius co
agulatur · et eodē hyemis tpe citius
ficus oleum et vinea q' alia arbo
res desiccantur · Item ex hac causa
in aliquo uno loco in hyeme aqua ca
lida posita et frigida citius calida
tū sit in glaciem q' fiat frigida
eo q frigus in illam fortius agit
ubi plus de suo contrario inuenit
Hoc ad ninem ludentibus pius
frigide valde manus · sz ex ipso
frigore contrario calore et ad lo
cum certaminis conuertere fiunt
adeo calide q ipa sua rubedine
monstrant calorem illuc cōtrahisse
Hoc illuc fortius dēns ipellit
ubi resistentiam inuenit · et tūc for
tius insurgit cū sibi contrarium
venti sentit · Lateri ignis in calore
nec aspectu pendet ubi est sz stat
ut aqua illi contraria eidē infundit
ignis qui latebat quasi extinctus
sicut ex ipso feruore aquē probatur
Videmus etiam et dorem a fabris q appaesi
aqua modica ignis in fabris forti q
in calescit et validius in suppositum
ferrum agit · Ita et si ad modi
cum videatur frenari extinctus for
tius tū calet in eis · Dicit maior
est in corpibus nris calor in hyeme
q in estate · eo q poros frigore ob
turatis · et calore a frigore repul
so extinctus calor inalescit in eis ppter
qd' plurib q in estate in hyeme indi
get homo alimēto · Videmus etiam
et in gne hoīm q fortes milites tūc
maxime aimant ad bellum cū
adest psentiū imminet · Ob quā

causam vocatus dicit q; vir fortis
molestiam ferre nō det q̄ ceteris i
tamine adducit. nec indigni
dum bellicus tumultus audiuit
eo q; ex hoc virtus dicitur q; suis
viribus metes non superantur ad
versis. Hac quā causam olim
sola virtus fortitudo a philosophis de
batur eo q; secūm philosophiam plateonē
viri constet cū officiū animū
contra omnem ventū agere periculi
metuq; in turpia timere quin
potius tam aduersa q̄ prospera forti
ter tolerare. Vnde alexander vir
omnino vt credebatur fortis mul
tas hostiles acies expauebat. sed
semper an omnes illuc se conuer
tio imergebat vbi acies cū cer
nebat fortius constipatas. Mōne
nidas fortissimus indas machabe
us lebm per omnia filis israel e
rat. ita vt nūq; hostibus terga da
ret sz illam aciem inuaderet vbi
cernebat hoies cū fortiores. Ma
cr de leone dicit fortissimo bestiarū
q; ad nullius pauet occursum. et
q; nūq; fugiat si ab hostibus vide
re credat. Quum potius q; sit for
tis et gloriosus vt appareat i medio
campum venit. et cuctis hominibus
armis et armis se exponit. Ex
hac ergo cā rōm vt dicit vt dicitur
i libro de arte militandi. nō eligebat
ad militiā homines delicate viuē
tes. nō hoies piscatores. non aucupes. nō leones. vl' que omni
ne sunt sapientes vl' aliq; carnis
solacia postulantes. Quum potius
tales omnes et silēs iudicabant
esse pellendos a castris. Dz viros
fortes laboribus assuetos rusti
cos et seruos aptorū taliq; si
milia venatores militare sortari
debē dicebant. Quia tribus armis
exercitatus bellare cū hostibus hostesq;
videre formido non erit. sz eos po
tius hostiles delectabit iursus.
Vnde britonū narrat historie q;
milites regis arturi bella nūq; q;
uant rebant i quibz arte bellandi
condiscerent sz se ad fortitudinē
exercerent. Exercitū ei i bellis plus
q̄ valet q̄ corporis fortitudo.
Vnde dicit i libro de arte militandi q; romani et longo vsu militiam
didicerunt. eo q; arte bellandi p
ferenda sit multitudini. Mirū
qd' exercitus ducis. nō tā multos
q̄ milites bū doctos et paucos
hic voluerit. Exercitan ei milites
emulatione virtutum. plurim
magis optant q̄ otium quia ne
mo cogitat de militudine et tu
multu. qui de arte bellandi et for
titudine fidem gerit. Omnes
artes et omnia opa cotidiana vsus
exercitanoē proficit. Q; si i pace z
verum. quanto magis i maximis. Dz
quis inquit dubitat arte bellan
di cū rebus oibus potiorem. per
quam libertas habetur iniquitas
expugnatur et impugnatur. pui
tatis oim iura defendunt. et
regna ac imperia conseruantur. Hec
omnia i ipo libro pfato. vbi de mi
licia tyrūculi arguitur. ex m de
hoc est aptum de ottone imperatore
et rege francie ludouico vt puto
Ro ei bū recolo vtrū ludouicus
fuerit vl' philippus. Hic ei otto
ad imperiū sublimatus fruiola
cā sumpta exercitū duxit i francia
volens sibi regnū francie vsurpare
pluribus ex baronibus francie
eidem toto posse fauentibus. Qui
cū sexcentis militibus nobilis rex
occurrit ad pluim valde doctus
q̄ius adeo multi centū hostes vt
tantū vnū militē defendentem.
Decem centū milites impugnantes
tiraz exercitibus ad bellum se paran
tibus i ex francie coram suis regi
ni coronam deposuit. et eos allo
cutus sic ait. Multi fuit ex vobis
o strenuii milites met me et cor
pore animoq; maiores. pruden-

ná doctores et viribus fortiores · ita
vt sola vos corona prædam quam cora
vobis deposui defendendam · Nunc
igitur si vultis eam ab hostibus defensare
Nam et si omnes vos fugeritis · eā
tam diu in me vita fuit Tunc vnus
ex oibus in medium surgens ait ad re
gem Desume præmunit te rex idcirco
coronam et honorem regni coram no
bis eam defer in capite · qr ea in specta et
ipa in dubio nō versmur · Non ei
deterrentur multitudine hostiū sz pon
g animam · Quia p milites rara vic
toria est sz in exercitibus fortibusqz
militibz de victoria è confidendum ·
Itaqz pauci milites hostes aggressi · cū
plenam ex eis victoriā reportaruīt
vt maxima multitudine interempta et
alia capitanea vix in paucos effugerent
Ecce quia plus valent pauci et strē
nui armis exercitati q̄ inimici ad bella
non docti Dū hannibal in penninis
italiam pius doctorem q fuit armo
rū cum consilio doctus et vsus q̄ ius
tōnis cēt inferior nuō simul et
viribus longe minor coe tm in oibus
superaut sicut hystorie mlte narrant.
et in libro de arte militandi dicit versus
rex persarū quius innumerabilem collegit
multitudinē pplorum ita vt mare re
plerent et terram tm a paucis è tur
pit superatus eo q nimium copiosus
exercitus ipa multitudine sua confundi
et pluribus casibus subiacet amplior
multitudo q̄ pria Nōne rex mace
donū alexander cū quinquē milibus
militū et quingēnis vel quadringēnis
milibus bellum egit et semel et bis
in quibus darū sic deuicit q omne
persarum imperiū subiugauit et sibi
eius diadema imposuit Ergo viris
exercitatis et strēnuis pertinda sū
bella vt vinci q̄ vilescat ex otio cer
tetur ex bello Unde fuerit mlti sti
pites q strenuos viros ad plyes exer
cari · nō solū parent hostiles insi
dias sustinebat · sz ad bellū decones
procurabant et adeo temperari pete
bat sup plura exempla supposita
probant Nā manus exercitata et labo
ribus assueta · nec calorem q̄ curat
nec gelum formidat nec vnquā re
pudiat ad hostiles aspectus · Dz ma
nus nimiū delicata et in deliciis e
nutrita nec vllis laboribz assueta
mox dolet modicū agitata et quātum
fugata in pugna · nec nō et deficit
vulnerata modicū vl pressa Unde et
videmus equos gallicos et hyspanos
pr cōtinuū exercitū in currendo tota
qī die trotando incedere nō curare
q̄ius mrs maniores sint et minores
nostri aut q̄ius sint valde magni
pingues nimis et pulchri · quēm labo
ribus nō sunt assueti ad vnū cursum
q̄ deficiunt fatigari Nam et de equis
tartarorū audiū q de die nō comedū
tur sic edoch · nec tm incommodantur
in laboribus defectu.

Quō temperatio è caloris inflammatiua Capitulū cc lxxi

Ecce quo temperatio sue pugna
è cordialis calorē inflāmatiua ipm exercitatus ad agendum Necesse
ei videmus cē q homines q fortiter
dimicant in tus incalescant exercitū
ei certius exercitat calorem interius.
Quia dum foris mēbra fatigat intus
calorem excitat q latebat. Unde
videmus laborātes omēs ac viatores
et pr omēs se laboribus exercitantes
ex cōtinuo intiē calore sudare ilhor q
ei cr si in se calidus nō existat · calorē
tm latentem excitat vt insurgat ·
Ob quam causam calefiāt dicitur
non qz p se hoc faciat · sz qz p̄stat
occasionem vt fiat · Dicit ei q occa
sionem dat dampni dampnū dedis
se videtur · sic et qui dat occasionem
lucri lucrum dare asseritur Et qui
calorem excitat incendētem · quodā
nō calefiāt dicit quō qui tangit ig
nem et flāma illum incendit domū
dicit illustrare et astantes calefacere
nō quia ipē hoc faciat sz qz dat oc
casionē vt fiat Nōne qui poit ig
nē in paleis vl in domo domū dicit
inflāmare et paleas et tm nō ipē est q
cōburit sz ignis Et tm dicit hoc fa
cē quia ignē apponit Nōne fenestrā

apire ē ī domo lucem ī troducere
et tenebras effugare. Et nī hor
fant homo per actīs nō p se. Ho
tis q° vt dictū est sicut ex motu
reli cē ꝓpendit calefacere dicitur
Dum per eū ostrasio quedam dat
vt ignis latens ī corpoib; exciteur
Videmus q ignis qui ī oībus elemētis
corpoibus. qr q ibi sit extinctus non
apparet ex duobus corpoibus dura
ducitur si vnū cum alio fortiter
feriatur. Nūq; non ī calefiat manū
et membra simul fortiter confri
cata est si ante fuerint frigida. Nūq;
non ferra q̄ nūs ex natura sit frigi
da eo q ferrea iter asseres sepe
tracta fit adeo calida vt tactu vi
deatur cē lesina. Nūq; nō ī calefiat
lima cū alio sepe ferro fricata.
Dilr videmus q si petra cū petra
si insimul duo ligna vl ossa vt q
cūq; duo corpa solida siue dura
insimul fortiter confricata fiunt
actu calida erīā si natura ꝓnus frigi
da erāt. Item qd est maius dum
cum lapide ferrum aduritur. ex
vtroq; ignis volenter educitur qd
nūq; fieri posset si ignis ī illis cor
poribus non lateret. Vnde ei chorus
carto ī ex forti quassione nubium
siue nubis primum q nō ē aliud q
ignis ī aere generatus. Dicit q° ī
corpoibus. sic et suo mō ī spiritua
libus. qr dum homo pugna spirituali
ī pellitur calor geenne excitatur
Et qui tpe pacis late videbat per
pugnam exciteus ibi cē ꝓpenditur
quia per solam pugnam vt iam
supdictū est q̄lis homo sit ītus ag
nosciteur. Vnde gregorius dicit in
omelys. Caritas sepe quibusdam
occupationibus ꝓpedita et integra fla
grat ī corde et nī nō mostrat ī ope
Sicut et sol cum nube teguitur non
videt in tra et tī ardet ī celo. Dic
ait erīā ādē caritas occupata intus
foris vim suā opis nō ondit. Nūq; nō
ignis latet sub cineibus. et tī q ibi
sit nō apparet ni cū aliqs exciter

Sicut nota hic ex eo q dixi sup quia
dum ferrum cum ferro vel cum
lapide duro cōcuritur. ī cū dyabo
lus hoīem fortem aggredit ex vtro
q; ignis educitur. sic dicimode. qr
ex temptatione dyabolo ignis iracun
die. sic ex temptatio hoīe ignis educ
patiē. quo vtroq; dyabolus temp
tans exciteur et cremat. Itaq;
ētum est q sicut ē ī mālibus. sic ꝓ
ī spūalib; vt ignis tactus et excita
tus primus cōualescit iflammans.
et potēcias plurimū calefaciat int
nas. Vnde de dyabolo simul et hoīe
iusto sic hetur ī psalmo. Dum
superbit impius ī cendit pauī. Sup
bit dyabolus impius cū temptatio
nes inferre aīe intēt. sic pauper
ī cēditur dū gracia iflammans
ad resistendū eigit. Dicit ei calor
vtroq; cū naturalis q est spūalis
si nō hē materiā ī qua agat extingu
iuitur. sic econtra si excitantem
et materiā habeat mox ī flāmā
erigit et fortius iflāmatur. Ergo
si vis diu nū ignē in te crescere
saltem q̄tū potes ad feruorem
fortē te excitans bellum gre. Ad
mus ei vir fortis dū suū hostem
adē ꝓsentit nō sanguine nrm cor
iflāmato. felleq; succenso. tota
cōtē eum ī tius mardescit et vir
bus recollectis ī eū mox cōsurgit
Dic et vir spūalis fortis dū se
pulsari per dyabolum sentit mox
igne dīno ī tius calescit. et ad resis
tendum illi se erigit. ita q eius im
pulsu nūq; cedit.

Qd nō tempōis ē amorū carna
lis desiccatiua. Cap.m cclxm

Videmo per ocasionem
temptacio siue pugna est
amoris carnalis et mūdi desicca
tiua. Vt ei natura ignis. cum ē
ligna viridia desiccare. Nam dū
ignis ī ligna agit. primo humiditatē
consumit quā sibi cōtraria iucit.
sicq; siccitatem ī ea ī ducit dum

omni contrario in alterum agit. Primo ab eo tollit quod sibi contrarium existit deinde suam similitudinem in eam suppositam induit. Que cum mentis facta fuit formam suam in eadem subito introduxit. Virgilius. Constat quod inter elementa et corporalia pugna quia dum unum quodlibet ex quolibet gratiatur nec et aliud unum esse non corrumpere quod alterius gratiam et similiter eius. Dum quo exempli gratia ignis in aere agit cum calidus et humidus sit non ab eo calidiorem tollit. Sed eam augendo usque in summum calidioris gradum adducit. Dicique ex illa parte in summo aerem ad ignem disponit sicque ex alia parte aer sibi per humiditatem naturalem resistit ignis an omnia illam humiditatem calore consumit deinde aerem in siccitate sibi consimilem introducit. Cumque aere in summum calidiorem et siccitatis gradum adduxerit ut iam in materia illa ad ignem mutate facta sit subito ignis quo corrumpendo formam aeris suam formam in materiam introduxit. sicque ex aere ignis fit. Est tu desiderando iter spiritualem pugnam et corporeum ignem. quia ignis per se et humida desiccat sed temptationes et pugne per carnis. Dum dum quis a mundo vel venere pulsari se sentit mundum et carnis artum effugit. et se refert ad auxilium salvatoris cum ope et gratia quia ignis et spiritalis et mundum affectum exsuperat et venereum humorem desiccando annichilat ut penitus non valeat. Hoc eis modo loquendo pugna habet mirre salis balsamum nam quoniam natura et per calorem superfluam humiditatem assumit et siccitatem ex consecutio inducere sicque carnes a putredine conservare. Unde milites exercitus dum in pace non possent carnis et mundi amore abire dum repissent stimulis agitari fortissimis aplexantes totis affectibus summum bonum et carnem vicerunt et mundum totum per carnis macerationes desiccates humorem venereum mundanique substantie deponentes affectum. Unde dum paulus primus heremita repisset motus temptationum pulsari et per cognatum velle in diebus pedi. mundum an omnia cum omnibus deliquit. Unde fanem de mentari in turrem deserti intima penetrum ubi amorem cum carnis qui mundi abiecte omnes in se motus lasciue desiderium. Quidam alius sanctus pater afflictabatur valde ex pollutione nocturna ita ut qui eum a proposito monachi revocaret. Ipse vadens ad eum de sembi ab eo sup hoc consilium requisivit. Ut ille ad eum ait. Volo pater hoc tempus esse hec et adhuc mea sunt puerilia abuse astrigere consuetudine pessima. Ipse si in proposito abstinentie steteris pseuerans. membra tua mortificat. claudens ostia seu sensum contra libidinem iecentium demon luxurie fangatur et victus aufugiet. quia caro nu fomenta ciborum non potuisset desiccata libidine tibi molesta esse non potest.

Quo temptatio seu pugna est hostium subuersiua.

Capitulum cc lxv

Hodierna pugna et hostium subversiua. Vere quidem ad hoc figuram est in aqua. quia sicut et castra pugnantium sit et castrorum hostium subversiua si sup ea fuit deuiata. Exm hem exodi xv°. Ubi filius israel liberatis in mari omnes submersi sunt egipcii. In quo datur aperte intelligi quia tempore sue pugna quie recte a quias maris et significatiua eo quia adiuta sit et amara et omnium peccatorum submersiua. Sed bonarum affectuum et nutritiua. Quia peruit ei aquis ebulantes eos unus ex eis non remansit. exodi xv°. Spiritualis ei pugna et illa mons. vga qua egiptus et tota pressa et ad nichilum redacta. Egyptus ei interpretatur tenebra. Et quid tenebre nisi culpa quia mentis illuiare per gratiam est

abtenebrinia Ergo egiptus est
ad michilū redacta · quia ī spiritua
li pugna repellitur ab anima vīs
culpa · Item pugna ē murre silima.
qua sicut mirra ē oīm vīnium ne
carina · sic pugna ē oīm spūalīū
vīnū pemptriū · Magna ē go de
mia dū nos ī prīn punit hac pug
na et dum penis erimus hoībus de
bitis de hys penis tpalibus sibi solvit
Nam tlē est illud ac si debenti a
liqui mille libras aurī ille duas
p eis fabas recipet · sibiq; solutum
reputaret · Plus ei est faba una
respectu mille librarū aurī · qī sit
tribulacio prīs respectu future pe
ne et modica ad penā maximam
et infinitam · ī pcmo duratura
Ergo qī certissime ira ē ipē con
flictus magnus est sucursus apre
pyssimo nobis missus · Deus ei ē
hoīm si eius domus cēt igne maxīo
ī flāmata ab eo quoq; deuoranda
nō sibi magnū reputaret si qs ei a
quam affert qua totū ī cendiū a do
mo repelleret · Talem igī aquam
nō tribulacionē crederet sz magnū
sibi auxilīū reputaret · et corde
gaudens valde auxiliatorē diligēt
Ergo quomagis nū domus cōsīte
sicut aīe nre ardet igne luxurie
vl' alterius gravīs culpe nō dēt quis
temptacionē repūre adisinarē cum
nō sit adusus eū sz potius ī sucur
sum cont incendis oīm vīciorum
Item si quis hīet equū q rupto den
tibus freno currens cum velocī
portaret ī hostes a quibz proximis
cēt occidendus · nōne sucursum
maximū reputaret et nō hostem
sz amicū maximū credēt qui equo
obuians sic currēn ipm ī ictibus
retineret · ne cursum ī dictum
pficeret · Sz curo nra sicut equus
lasciuus q irrupto freno celestīū
mādatorum velocī nos ducit ad
mortem nō clēnciz sz ī fernale
Temptacio vēo sine pugna hui

ī frenis equi ē frenatura et nei
hostes deveniat detrimina eiusdē
lasciue primina · Ergo nō ē abi
cienda non fugienda sz toto corde
amanda ē et ferenda · Ir' si bel
lum cū hoste cōmitteres · nec ab
eo te defendē posses sz te sucurrē
oporēt · nōne amicū et nō adu
sarū reputares q tibi sucurrens
sic ictibus hostem afferret vt
de eo plenā victoriā optineres ·
Sz mūdi non est cōtinua pugna ī
carnem et spm Ad galathas v°
Caro concupiscat adūsus spm
Ergo cū pugna sit carnis debi
litatiua · et spiritus submissiua ·
sicqz oīm carnalīū appetitum
submissiua · nō ē vt hostis fugienda
sz vt magnus amicus amplexanda
Illeqz laudandus ē et amandus q
ad debilitacioī instantissimi hostis
nobis familiaius sucursū hīc
mittit Vnde d' Job xl° Ch cūto belli
nec vīr addas loqui · Ad' expo
nens gregoius ita ait Tanto te
ad disciplinam pri prius exhibe pla
cidum · quanto te ad bella vides in
firmū · quia si hostis oculis cōtē
te bellum considerans ij q' adversi
pateris nō arrisas nec causaris
sz potius deum laudas ·

Ad tēpta° ē peitēciū referenda
Capitulum cclxvj

Decimo temptacio su
pugna ē peitēciū referenda
et ī bonis oībz nutriuiia · Nōne pis
ces viuūt et nutrīūt in aqua a q
abstracti post modicū mori primū
et vita Ysaie l° Computrescēt
pisces sine aqua Et ē valde nō
bile q aqua amara sicut ē aqua
maris · pisces dulciores et sapi
diores · nec nō et longe maiores
poduci sicut rere grandia sunt
q' sanat aqua dulcis qz homines
magne vīres aīqz cōstantes sunt
meliores et deo gratiores cū malis

atteriat et penitet qui si sint in delicis
Nonne regem David virum eximie bo
mitatis tribulacio in omni bono nutriuit
quem prosperitas sic deiecit vt in magnum
peccatum corruerit. Nonne primus parentum nostrorum
adam qui in paradisi delicis peccando
putruit in lacrimarum valle a primi
putredine resurrexit Nonne manas
ses rex iuda inter prosperca emarcuit.
Deinde vite sue auctore deseruit
quem postea in carcere requisuit et req
situm inuenit. Nonne nabugodonosor
rex babilonie inter delicias superbiuit. sed deum verum eiectus ab hominibus
recognouit Et quem iter homines
ignorabat cognoscere promeruit iter
ferras Nonne paulus apostolus qui stans
dm in sinu presegbatur deiectus ad
terram et corporali lumine priuatus
ab extra fuit iritus illuminatus vt
illum quem prius querebat excludere
sequetur postea toto posse. Nonne
filii israel qui dui viuerent sub delicis
in egipto non videntur memores fuisse
dei sed mox vt sunt oppressi sub luto
et latere reperiuntur dumtaxat in ploratu
auxilium. Vidi igitur dnus afflictionem
populi mei qui est in egipto et gemitum eorum
audiuit Quociens filii israel recesserunt
a deo in delicis quociens liberi mori
ri et regni naturam. Sed quociens
redierunt ad deum conuertan a gentibus et
vehementer ab eis afflicti qui corum dem
libroru historias legit no ignorat
Quid non plantat puri fructus et vi
nee ferunt sapidiores et saniores
fructus in montibus vbi est tra maior
et fertior ab hominibus humore qui ferat
in vallibus vbi est tra pinguior et
aqua humidior Quare de causa
oues qui pascuntur in montibus melio
res sunt cetris paribus eis qui in valli
bus edunt fructus vel herbas nec no
carni carnes sunt gustu sapidiores
et toti corpori meliores. Vacca
largius pascua impinguata renuit
ferre iugum sed subtractione talium
frenorum a sub iugo spontanea po
nit collum. Vitulus pater bonis pascuis
et pinguedine dilatatus et manu
ad aurem imperendam demissus
cum bonum volare non possit ab aliis ipse
tentione se subtrahit et reuocatus
ad manum non redit sed se reuocante
contempnit Di vomarez et fanchi
cus fuerit qui manum mox reuocantis
obtulerit Hallene in augusto quia
esca nutriunt amplissima qui nunquam
ab eis inuenta non redeunt reuocare
a dna Dz defficente eis eximie
esca voce mox curuiu clamantis
audita. Nichil proficuit naues in
portibus qesencie sed marie dnus lui
ferunt iter alcas vndas et vetos
maia procellosa fulcantes. Homines
ces vt natrat theom q in delicis
infirmatur in magna mensa et tenui
liberatur. Spiritualiter autem oia ista
exempla significant qui sunt deliciis
spiritualiter ueranie vel mens
infirmatur sic temptationes et pe
ne sunt aie reseruate Quare longido
quiter meliores sunt homines infirmi
mate depressi qui corpis sanitate diu
ti Dum dum quidam abbate iohanne
rogaret vt eum a febre curaret ille
dixit ad eum. Nem tibi vnle et ne
cessariam a te penitet pena auferri
quia sunt purgatur corpa nra intra
aie temptationibus et languoribus
emundantur. Ipse pater ex hys oibus
qui tribulationes et pene sunt aie refer
tuie. Dum homo cogitat qui vtili
conseruandi pnumur nugo. sed con
tinuie ocidendi liberi dimittuntur
in prato Nam et sapiens medicus
nullam dictam illis egros ponit
quos morituros prius ce nouit
Dz illos magna et forti diem con
stringit quos liberandos ce cognoscat
nam sigm e mortis etne. et qui homo
filius dyaboli penitentiam fuerit finiens. si
nullis hic temptationibus agitatur
sicut in secn capitulo autoritatibus
probabitur.

De temptatione sive pugna et humani gaudii frenatione secundum cor lxxi

Quarto decimo repetamus sive pugna et humani gaudii frenatione et interioris gaudii donatione. Et gratus ei dum per sirurgicum foris incidit et de incisione doleat in corpore et de futura liberatione quam expectat. Plurimum gaudet in mente. Hic et quotiens et si extrinsecus dolorum punctiones appetat lenitatem intus exuberat dum se curari a morbo letali consuderat. Et ecce mirum si vir iustus temptationibus et obcibus agitatus quanto dolet in carne extrinsecus tanto magno efficitur gaudio mentis intimo. Cum sentiat quod tribulatio sentita extrinsecus et sanitatem aeternam sit causa nostra et sit xpo assonantia et amoris divini sit signum firmitatis.

Dico itaque quod exterior tribulatio si finitimi tolerantur est sanitatis aeternae causa. Unde et David dicebat. Quam circumdabit salutaris amplitudo tua. Et cum xxxviii Altissimus de ira recedit mediatrix tua. Hic et medicina ne minus vocatur amaritudo amplitudo ab egroto sub sucraro. Dum cognoscit quod et aeternae sanitatis. Ecclesiastici xxxviii. Infirmitas gravis sublime fuit animum. Et anxietas ei videtur esse vulnera. Sed sunt magna remedia. Ita et tempore licet modo afflictat extrinsecus tamen magna conferet consolationem intrinsecus dum pensatur utilitas eius. Et cum vii melior est ira risu ira quia adverte tristitia risu prospicitur. Hieronimus. Dum nihil est estimatae quod extrinsecus patiens quia ab interiori passionibus liberatur divina dispensatione id agit ut eas vel pluriora vina plures temptationes fortis vitat. Et temptatio sive tribulatio et xpo consonantia. Et nonne hoc valde magnum premium et fieri xpo consortes passionum. Unde et apostolus dicit. Si sumus sortes passionum erimus et consolationum. Unde xi

dicit in eiusdem luce. Vos estis qui permansistis mecum in temptationibus meis. Et ego dispono vobis sicut disposuit mihi pater meus regnum ut edatis etc. Neque dubitet passiones esse bonas et utiles. Nuquam non expertus fuit sapientiam dei prius. Xpm inquit apostolus dei virtutem et dei sapientiam. Ergo constat quia in eligendo quod voluit falli non potuit. Ergo quod ipse in mundo elegit et fit melius et utilius et et simpliciter ab omnibus eligendum. Quia ipse ut pater elegit ex omnibus quod erat carni molestum et contempsit et fugit quod erat carni iocundum. Ergo simplicit tribulationes et pene sunt omnibus delicias preferende. Ad thimoth ii. Omnes qui pie volunt vivere in xpo persecutionem patientur. Ymus et cui vir nobile in mus gerens non potuit in tribulationibus apparet esse cum xpo. et omnium sanctorum. quia in consolatione cum filiis iferorum sive damnatorum. Unde et de morse dicitur ad hebreos xi. Moyses grandis effectus negavit se esse filium filie pharaonis. magis eligens affligi cum populo dei. quam temporalis primum habere iocunditatem. maiores divitias estimans thesauro egiptiorum imperium xpi. Unde et sancta yphcia David dicebat. Elegi abiectus esse in domo dei mei magis habitare quam in tabernaculis peccatorum. Dicit iuxta senam sapiens etiam habet esse gloria sequi dum. quo tempta sive tribulari. contumelias pro iocari aspici et illudi corpe flagellari non esse reputandum ~~numerosum~~ sicut sed maxime gloriosum. Nuquam iniuriosum esse milii eisdem panis cum rege vestari. et eisdem cum eo armis armari. Sed omnia mundi mala fuerunt deo vestimenta. quae honorabile constat opus esse portare pro ipso termita.

Nimore probat augustinus sic arens
omnia tormenta bona hō xpūs tun
temptsit vt contemnere da cē mo
strarer Et mala tormenta sustinuit
vt sustinenda cē ostenderet. vt ner i
illis qui recepit filiorum ner i istis
illa timeremur adusitas Ergo si vt
idem augustinus dicit Unicus ille filius
de patris substantia genitus sedin forma
dei patris p omnia coequalis vnū
cum p qd facta sunt ora carne in
dutus cē vt sine flagellis nō esset
tu potuit immūdus flagellari venues
Et si deus pr sic flagellare voluit
filiū suū proprium unicū absq; flagello
relinquet filium adoptiuū Item
si amore adoptiuū Unicū liberauit
ipe adoptiuus sine verbere pmissibit
Ergo dicit quilibet adoptiuus cum
sit phera. Quid retribuā dno
pomibus que retribuit mi Calicem
salutaris accipiam. i sectum pan pe
lligam. Et cum meis viribus id agere
nequam. nomē dni inuocabo. i eius
auxilium ipsorabo Item temptamur
afflictio i hac vita signum amoris cē
significat. apostolus Ego quos amo
arguo et castigo Nonne pres ver
berant filios delinquentes Nonne an
citres filios verberant negligentes
et cū vident eos pigros ad excēdū
cibūq; quendum. eos exire cogunt
et eis cibum subtrahendo et iustis
insuper feriendo Dn dicit pubiorum
Qui parcit virge odit filiū. qui
autem eum diligit instanter eū erudit
Et autem erit xxx o d Deus diligit
filium assidue illi flagella vt lete
i nouissimo suo Deus ei filios suos
dsta non tangit eos latrones et ho
minū homicidas efficit et sic i eis
i nouissimis dolores inueniunt.
dum eos capit uberibus affica oculi
puari. et occidi cōspicit. Ergo
i hac vita temptari et pati signum
cē filiorū dei Iux qd arguit
aplus ad heb sic Quē diligit
dns castigat flagellat autem omē
filium quem suscipit Deus igitur
cē filius quē non corrigit pr Ergo
si ex disciplinam estis cui soluere
disciplinē facti sunt omnes pri
pes sunt ergo filij. go adulteri et nō
filij estis Quomodo argumentum et
firmus vnire subiuxū cū ore aplicu
sic platū et pbatū i quo xpūs do
minus loquebatur Ecce inquit expe
mentum qrentis eius q i me loqt
xpūs Ergo iux conclusionē apli
si nullus filiorum cē exemptus ab
omni pena verberū. constat sedin
augm cē tissimū. nec cē verendū
i dubium q si quisq; es exceptus
es a passione flagellorū. exceptus
es a nro filiorum Eligant igitur
consolari pagani iudei omes heren
ci. omes qz filij dyaboli q crimes in
tendys sunt paratis Dz absit vt
filij dei hic appetant consolari. sz
cū xpo potius hic appetant tribu
lari. Un augo. Noli iniquo atra
hi sensu et puerili agitari i sania
vt apud te dicas plus pater meus
diligit filiū meū. cū et omne
quod vult facere permittat q me
quē aliter verberat. Ded volo po
tius vt sub flagellis gaudeas. qz
tibi seruata hereditas. Dz illis
nunc ad modicū prit qs iternū dāp
nabit. Non go timeas flagellari
inquit sz hereditate potius cuna puari
Hereditas Nisi eis quos castigat
deus hēditatē dare disponeret. eru
dire eos p molestias nō curaret
Ergo ait ne contrias de verbere
dum nesciis q te expectat pmia in
retributione Deus a igitur dns hic
qbusdam prit vt eos i pcemū ferat
Et quosdam hic alios ferit vt
iternū eos prat. Deus enarrat
quoties i egipto quoties i deserto
quoties i israhelitico pplo sunt af
flicti filij israel vt sic ad deum
post pnā redirent et ipm qrent

ne terrum perent. Deus exprimat
dignis verbis quantum deus David
amarit quē ~~se post ferantes~~ a cre
pit et ad regnum suum dignitatis
euexit. quē in valde sub saule
afflixit quem post primum berhabee
sub absalone filio suo sic a regno
turbauit. et quem ppli nuationem
indebitam sic punivit. Vnde scriptum
amos iiio. Tantum vos cognoui
ex omnibus cognationibus terre. Idcirco
visitabo super vos omnes iniquitates
vestras. Iraq temperat deus diuisis
ynis suos electos vt a se quodammodo
redire cogatur ne eternaliter puniat.

Ex m

Vnde narratur in vitis patrum q tpe
sci appollonij q in egipti partibus hinitbar
erat pplice cum vicus quida vana
superstitione detentus vbi erat tem
plum amplissimum in quo erat simula
thrum demonibus consecratum. Ad quod
erat a sacerdotibus circumferri a
lys consequentibus vniuersis. vt illius
ope quē deum ee credebant aqua sur
ri esset et fluum redundaret in campos
Quiqz hoc simulachrum circumferrent
accidit vt abbas appollonius inde
transiret. Quiqz videret miseros dya
bolica fraude seduci. et p tanpos qui
cent ebrij circumuolui inspiratus a
deo eorum miseratus errorem. deum
fixis in tragenibus inuocauit vt mi
seris ex mia opem ferret. Iraqz
factum est q omnes cum simulachro suo
stare fecit immobiles ne omino pgere
vel mouere se possent. Die ergo
per totam illam diem in maximis
adustionibus permanserunt ignorantes
vnde ipsis immobilitas hec contigisset
Quiqz ex alys locis homines vndiqz
concurrissent ad tam grande spectac
ulum causam tam ardui mysterij
pquirebant ab eis. Tunc illi se nescire
affirmabant. sz suspicionem sibi
dari dicebant q appollonij opus
ee q in illis prius mirabatur.
Tunc quida ex illis verum ee qd
spinebant asserunt eo q tunc per
candem viam cum mochis pransissent
Iraz illi primo boues adducunt q
vinum credebant et posse mouere
sil'achrum. Dz cum nec sic in aliquo
profecissent omni humano frustrato
auxilio legatos ad hominem dei mit
tunt pollicentes q si eos resoluat
a vinculis pieter et ab error dissol
uerit. Deuenientes per legatos fus
sent appollonio nuntiata primus
descendit ad eos et oratione ad
deum fusa continuo eos soluit. Et illi
vnanimiter omnes omni dilatione
postposita ad deum confugiunt in
pmis qz credentes ei p baptismo mag
nas gratias psoluerunt. Dic igitur
certum est q deus illis hic impedimenta
pstat quos ad se conuertere et saluare
desiderat. Deuaē influxu aduer
sorum et dine dilationis in signum
et magni beneficij pteriti iudicium.
Vnde dicit iio machabeorum vj. Non
finere peccatores ex prauis sua agere
sz statim vltionem adhibet magni
beneficij est indicium. Nunquid non grauiz
egrotos curam gerit. de eius egritu
dine medicus. Et quid ee pmis nisi
aliq egrotando. Quid ee aut tempora
ni alie medicina et morbi mortiferi
curatiua. Ergo grauiter debemus cum
anxietatibus pmimur eo q sigm
existat q de nobis celestis medicus
curam gerat. Nam ab ipsis egris a deo
hec salubre medicina non datur
p desperans habitur. Gregorius.
Desperans egris medicinam q ad
pertinet illis dari prohibet. Dz illis
q ad salutem reducendi sunt dari
quod apparet q dicunt. Quare
inquit communis successus ipsalmi
certum fuit calamitatis in diuum
et addit. Inuisus ad sibi debitam
mortem currens effrenatis volup
tatibus vtitur. qz vituli in macello
macrandi liberi in pascuis relinquun
tur. Iustus a tribulationum curare. qz
numerum vitulo conseruandi sibi pmittit

Tendit go vt ad portubus videt
mur ce secunda sit magna mia. Au
gustinus i epla ad marcellinum. Qui
victoria iniquitatis eripitur vinciri
vincitur qui michi est i felicitate felicior
rate peccatorum qua penalis nutrit
ipunitas et mala voluntas velut
hostis intor roboratur. Iz prisa igitur
et adusa corda mortalium felicitates
putant humanas cui veraci splendor
attendit animorum. cui thesaurorum
moles extruuntur. et effodiuntur fi
dantia virtutum. cui glosa e effusio
nis insania. et opa mice detrudentur
cui ex hys q dimittitur hominibus
luxuriantur histriones et nocua vox
huic pauper. Et addit. Di igit deus
her i mundo polle punitur tunc hoi
bus finis indignat. Her si ipuni
ta dimittat tunc punit i festinus
Quum vo cuerint subsidia virorum
et copiosas libidines i opes et mu
ras reddit tui misericordie adusit
Ergo tpaliter hic afflige signum e
amoris diuini. Iz i hac vita non
sentire quicq aduersi dim iudicium
e odn. Unde dicit dns ezec. xvi. Au
feret zelus meus a te iherim et
ibi non irascar amplius. Et ozee
qto dicit. Non visitabo sup filias
vestras cum fuerint fornicate. Ecce
omia diuina odn sunt signa.

Q. Qd tentatio sue pugna est glie
collatiua. Ra. m. relxbm

Quinto decimo tentatio
sue pugna e glorie collatiua
sue coronatiua. Est ei tribulatio pon
dus quo aia deliniter ad locum sibi
debitum qu e celum. sicut qd liber
clementium per pondus sibi naturi
indutum ad suum inclinatur locum. sic
ignis sursum et ira deorsum. Unde
dicitur primo ad corinthios qto. Id
aut qd in prn est momentaneum et
leue tribulationis. sup modu i sub
limitate glorie eterne pondus opa i
nobis. Dicit igit p natura oe corpus
appetit suum locum nec alibi pt ce
quietem n violenter detentum p aliqd
illi obstaculum obiectum. sic anima
p natura appetit ipm deum sue ce
lum qd e locus animarum ppius. nec
alibi pt ce quiete quodcumq pm
obstaculo impedita. qz mq aliter
pt ce lete. Unde augustinus dicit. Inquietum
e cor meum dne donec requiescat
i te. Unde sicut ignis quodammodo
violenta i terrestri materia detinet
i corporali substantia qi carceri
quodam conclusa. ita vt clamet
ypha. Educ dne de carcere aiam
meam. Et aplus dicit. Cupio dissolui et ce cum xpo. Et i libro de
spiritu et aia dicitur. Diligit aia
carcerem suum et uo libera ce no pt
Catholice tn intelligenda sunt ipsa. cui
aie cum carne sit unicus nalis. Unde
carcer eius est ce pte corruptiones
q pter nam illi accidit. Nam si ho
no peccasset corpus carcer aie non
fuisset. nec umq ab eo vta carcere
recessisset. Iz cum eo ad beatitudinem
puenisset. Iraz qd dictum e repetens
tentatio pondus est quo ad celum
aia nra disponitur et ad coronam
eternam p actus parat. Nam con
stat q pugna via est ad victoriam
qz nullus umq victor ce potuit
n antea non bellauit. Cessauit a des
tructione gntis vbi nulla eio est
pugna. nec vlla pt ce victoria.
Vbi aut victoria nulla est nec cona
p actus ce debet. qz sicut dicit maxi
mus. et experientia probatur corona
victoribus i pmiu dat. Cessare au
tem argumentum concludit de pmo ad
bnm argumentando q vbi nulla e
pugna omnino nulla det ce corona
n omnino fiat gtis data. vt fit i
paulus baptizans ob meritum dnice
passionis. Ergo si tu qui adulus
es. desideras coronari no redeas.
Iz gaudeas te temptari. Et vt eri
mq doctor dicit. Vbi nulla e tempta
tio. ibi nulla e victoria. Vbi aut
nulla e victoria ibi no debet esse
corona. Unde dicitur aplus in dt

Non coronabitur nisi qui legitime certaverit. Plus dicit postea argumentum concluserit. Dum non ce coronandum illum asserit. qui cum certavit nisi legitime hoc fecit. Est autem legitime certare. non qualitercumque sed strenue militare. nunquam retrorsum cedere nunquam vel vel ad modicum cedere nec unquam arma deponere nisi ad plenum victoria consumata fuerit. quod non contingit in hac vita cum iuxta iob iustissimam militia sit vita hominis super terram. Ergo nunquam est fugiendum nec ad modicum hostem cedendum si diadema expectamus etiam Prima sicut dicit seneca. Dicit hostem fit periculosior fugienti sic et victoria por gran Et salustius dicit fugientes sepe videmus occidi et capi. sed stantes et non cedentes permanere tutissimos Ergo si desideras coronari studeas legitime certare. sicut iuxta apl'm est pugnandum nec unquam fugiendum vel cedendum Bernardus O vere tuta pax pugna in qua si fueris prostratus si aciem in corpe vulneratus et millesies si fuerit possit ensis non frandaberis a victoria sed solum non fugias. Dz heu mlti sunt silices folio arboris quod omnis ventus movet et concutit. quia nulla firmitate subsistit De quibus gregorius ita ait Difficile est valde folium arboris stabile esse eo quod cuilibet ventu cedat et flatu quolibet agitatur se sinat. Vir igitur et humana aia quot tentationes patitur tot quasi flatus agitatur. Fitque sepissime vt quasi arbor fiat in tentatione Idcirco ornatus diademate. sed sicut stipula appellatur electus in fine. quia per corona accipit malum pene Nam videmus milites qui quotidie strenue militent in bellorum ludo. ac viliter se gerant in medio tui si fugerit in planum confusione ponitur atque quia mercedem. eo ipso oris laus in fine cuiusque et sola perseverantia coronetur. Ergo legitime est certandum et fortiter est pugnandum. quia unus mensura pugne est et mensura corone. Bernardus. Di pugna et prima nostra crudeli quadam miseratione minus paulatim gemens corona nostra pinat Unde rex iliacus alexander bellatoribus aliquem tentat pas. cum illis ad quedam flumina occurrisset confortabat milites suos dicens. Nonne videtis o milites meis omnem exercitum istum hostilem auro gemmis quia fulgere Quid igitur restat nisi viriliter decertare et sic aurea spolia et gemmata decerpere Prima cum eis futura est pugna cum eos iam video paratos ad fugam. sed mlta sunt spolia et admodum preciosa. Quid autem est de quo doles quia non cum viris fortibus sed cum feminis nos video esse certandum. et non prius ad modum potest esse gloria post triumphum quia ubi est prima pugna non potest esse gloria victoria. Diaz est in vitis primis quidam per nonne annos fortissime stimulans a carne. tedio superatus a cella recedebat ad seculum. Cui fratri est vox divina dicens redi ad cellam tuam quia non vilitter temptaberis. Dz hoc firmiter scias quia iuxta illorum ix annorum pugna tua in celis est ubi corona futura. Hec est oratio dicitur in canonica iacobi Unus vir qui sufficit temptationem quam cum probatus fuerit accipiet coronam vite Non est ergo timenda sed portanda temptatio quia iuxta divinum decretum. istam vita vertetur in gaudium. Unde ysaie lxv. Ad punctum in modico derelinquit et in misericordiis magnis congregabor. In momento indignationis mee abscondi paruper faciem meam a te et in misericordia sempiterna miseratus sum tui. Verum multo istam quia istam est vertenda in gaudium sicut est Johannes xvi in mutatione aque in

vinū. Vna aqua i scriptura et ia dicti
e sicut tribulationis e significatia sz vinū
significat gaudium qz vinū letificat cor
hoīs. Ded nō hic e diuso. qz sicut ignis
saluandorum e in fine vertenda i gau
dium damptorū e vertendū i aquam
et luctū eternū. Et hec mūdo pessima
post mortē hoīm fienda in diuite et
lazaro est sicta. Luce xvo. Inq quo
euangelio bernardus ait. Ego sane
diuitem illum euangelicū de nullo
alio audio accusari n q induebatur
purpura et bysso et epulabat cotidie
splendide. Qz si substantia mundi
hns et frem suū videns egere clau
sere viscera sua ab eo. quod vos dicturi
estis qui tot videtis lazaros indigen
tes. nudos et esurientes. et plus de
iumentis vtis. corūqz stabulis q de
pauperum miseria cogitatis. Et addit
Qz ad tremendum abrahe iudicium
venamus i memento ait fili quia re
cepisti bona i vita tua et lazarus sil
mala. Verūqz e negari nō pt. Per
go sma quia paucis vbis e expressa
sma negotij quia aut. Tu diues bo
sz lazarus mala suscepit. ideo hic conso
latur tu autē cruciaris. Et addit
Expgissimum igitur ebrij et qz nūc
consolamini diuite flete. quia hec z
cruciatiū diuitis tota ca. qz recepit
bona i vita sua. Et addit. Non enī
de paradiso voluptatis dicta ciadisio
vos eiecit vt hic alterū paradisū humana
sibi adinuento parere. Iraz nō sūt tempt
tationes fugiende. nō ipanent ferem
de sz potius appetende sūt et amande
cū sint mā nre corone. Mā iuxta
sma apli ea vnusq;sqz p mercede acci
pit suū laborem. Quare inū men
suram laboris i pugna apparebit pōo
sitas i corona. Non requiescas qdā
ex pribus qre mi i sua pma laborare et
cū infirmus eēt senex rndit. Qi rede
mi fili kme q cū pienti fuit ad mer
cedem abraham veller aplius labo
rasse. Sz quidam nrm vulpi sicut
sles q attendens nuce dum i nuce
inuenit amaritudinē teste nū q pueri
ad dulcedinē nuclei. Dic et hoies
qui temporis venium et laboē pme
non assumūt sz toto posse refugiūt
ad bona gloie ipetriū nō attingūt.

Qd dm remedium cōtra omnia
pericula. Cam ccl xlv

Distinctio decima sexta docet
quō sit scritū pme portandum.

Secundum remedium
contra oia pricula temp
tationū hostium sin
gulorum e patientie
fortitudo qua vir con
stans et forte ardua bella desideat
nec declinat. Et nō solum pricula nō
formidat. sz cū gaudio portat et tolerat
quitq; penarū occurrat. Fortitudo
ei et pana sūt duo hitus. ita q vnus
sine altero hri nō pt. Tamē hoc certū
est q fortitudinis est aggredi ardua
sz ad panam pmet equanimiter portare
aduersa. Vnde fortitudo est hastile
texentiū quo viriliter hostes aggre
diuntur. sz pana e ictorumpibile scutū
quo omnia hostium tela cōmuniminur
et defendimur ne ledamur. Nullū
ei hostis telum vires fortitudinis pt
ledere qm dm i regū mā scitur ipsum
scutum parce. siue carnes vigiliis
radas siue baculis ossa cōfringas.
siue ignes ad libeas. siue bestias cor
pus tradas. siue morti cruciatū grās
inferas. Ex m hēmus i scō ignatio
qui dicebat. O bestie saluatores que
michi parāt qn emittūt qn licebit
eis carnibus meis vesci. intrabo eas
ad deuorandū meam. Dolum ei hoc
timore fortis sicut i multis vidimus
clerum nō audeat attingere corpus
meum. Ded ego eis vim faciam et
dentibus earū me ingerā. Frumenti
ei xpi sū dentibus bestiarū molar
ur panis mūdus efficiar. Et addidit
dicens Ignes dentes bestiarū. Dis
ciplinas ossiū. Disciplinas mem
brorū dim et omnia i me vno suppli
cia arte diaboli conqsita q flentur
dūmō ihesum valeam adipisci. Iraz
pana e scutū relinis scis missum
qd manu simistra delatū et istabz

Exm

temptationū omnibus obiectum a
nimis illesos nos seruat. Deus
omnū sōrum oīm ledi ab hostibus po
nit. si sciēs hoc ī supēabilis fortitu
dinis nō abicat. Nonne ipa est aurū
qd ignis nō ledit. Nonne ipa est
adamas qui nec igne calet nec fer
ro disindit nisi inter plumbeas
incudes apponatur. ī ni prius quadā
mollitie corrū patat. Nonne ipa est
de natura lignorū cedrū q nec ig
ne ardē pōt. nec ī aqua putrescit.
Nonne ipa ē rubus ille q moyse visus
ardē q nī nō cōburebat ab igne.
Iraz domus aīe nre sapī saxum hor
solidum cōstituta et a deo sup eum
fundata ventorū oīm spū ī pulsus
et fluctuū et undarum nullos timet
cursus. quia ad modum incudis fortis
frangitur ex ictibus et admodū ī sile
ex undis se allidentibus solidatur.
Navis q aīe hor ferro cōstructa et
hac indissolubili pice cōclusa oīm
marinorū fluctuū contemptrix et
ī omnia huiusmodi maris periculā ē secura
Sub breuitate nimia hec narrauī qz
ī libello quē de cēplis naturalibus
intitulauī plurima de his scripsi q hic
replicare nō statui quia hic facile
pōt queri. His igitur ita suppositis bre
uiter ad certa sectiua ē nōndū q circa
hanc virtutē tam nobilem duo sub
q pendio sunt videnda. Primū ē quid
nobis pacia cōferat. Secūdū vo est q
lis ē debeat. Primū respicit eius
utilitatem. sz sēdm eius qualitatem
Verū utilitas pacie sub sex ad pnā
differēcias cōtinetur. Nam primo ipa
ē virtus ī tē adūsa omnia cōseruatiua
2° est ī tē periculā tēptationū inundātū
firmatiua. 3° ē oīm mereū con
solatiua. 4° est hostū oīm et ma
lorū supatiua. 5° ē penarū ī fer
nalū euasiua. 6° vo ē ad bona
celestia leuatiua. Et quid istis est
melius. Quid vtilius quid securius
quia inter adūsa merentur conseruari
inter pericula confirmari inter mesta
consolari. a nullis hostibus superari
ab eius supplicis liberari et ad pmia
eterna eleuari.

De dignitate pacie Cap. ccl xx

Iaq ī pientes a primo dicam
q pacia ē vtis dignissima
inter aduersa oīa seruatiua. Unde
glosa sup illud luce xxi°. In pacia
vra possidebitis aias vras. Pacia
ē custos et radix oīm virtutū. Quem
lunas conseruat hoīem ī tē psperis sic
pacia int aduersa. Vū silūs ē ille
medium q psertatiua a medius
ē dicta q est a noxis psertatiua
et salutē cōseruatiua. Iraz pacia
balsami mirre et salis videt hīre
naturā quorū vt sup ia diximus
oūdimur ē corpa ab oī putredi
ne integē conseruare. Ipsa pacia
pugna sua cōtinua et labore dum
fluxū aīe cohibet et cōstingit affec
cam a putredine pnā restodit. Nā
et balsamus sal et mirra hūdiatē
supfluam q sumēdo q corruptōis
est corpm totū causa ab eis corpa
seruātur illesa. Anima ē cū sim
plex sit ī ēcētia corrupari simul
et semel nō pōt ī ntra vm q ire
dum inimicis adūsis ītendit et
contē ea per pacē domū suā fe
tulenta hostis temptationū nō sentit
Pacia res venenū vint ī remedū
mortē adūsitatis ī die clarissimū
et dolorē ī gaudū et omē breuit
malum ī bonū. Pacia tres pue
ros ī fornace ab igne seruauit ille
sos. Danel' m° Vū audit hoī
pacien sicut beato tobia no. q cum
pedibus nudis sup carbones ar
dentes incedēt videbat sibi q sup
flores roseos ambularet. Et quid
sufficēt dicat q nūq fuerit sanctū
q vera pacia coronari sit. nec
tī ignibus sunt adusti. nec a leo
nibus tam nec sagittis cōfixi. Im
plēt ē ei ī eis illud ysaie xlm°
Cum transieris per aquam tecum
ero et fluvia nō operiēt te et cū

ambulaueris p ignem nō cōbureris
Pana pauperiere ditat et ad modū
ursi verberibus impinguat et vt sal
mandra tribulationes igne foueatur
et ad modū asini punctionibus pascit
et vt struthio ferreis et duris delectat
et ad modum pisces aqua marina
vel amara nutritur et lapides duri
quibus ab aduersarijs lapidat ei in pa
nes conuertuntur. Item pana in mundo a
putredine seruat q nō solum suos
fetē nō sinit sed respirare magnis
odoribus facit Vnde gregorius de
martyribus loquens ait. sicut aro
mata odorem suum dum teruntur
expandunt. sic viri sancti qui de vir
tibus redolent in tribulationibus innotes
cunt. Ad limam enim fuerunt sancti qui
ignibus conteruntur magnos aromatum
reddiderunt odores. sicut de sancto
policarpo beatus iohannes euangelista
discipulo eius pena narrat historia
Vnde aug. de ciuitate dei libro primo
sic ait. Non qualia sed qualia vnus
quisque patiatur attendendum est quia
pari motu exagitatum et fetet horri
biliter cenum et suauiter flagrat bal
samum. quia si in tribulationis igne et
bonis ponatur et malis redolent
illi fetent. Non enim redoleret incensum
si fuerit igne consumptum nec piper
redoleret nisi tritum nec cynamomum
nisi dentibus mastricatum. Nec laurus
lignum siue folium nisi fuerit fortiter
fractum. sicque nec redoleret odore virtu
tum que nō probantur toleratione adu
versa. Est igitur pana murus ex pro
fectu opum geminis exstructus. quo
ciuitas aie custoditur ne hostibus
tribuatur ingressus. Est etiam pana
fortis sepes qua vinea aie claudit
ne pateat bestiarum incursibus. Est
etiam pana stagno silicum cruda vbique
ferum seruatur ab igne illesum.
Vbi quam artifices firmari quam
ferum igne minimis vnum vnum
in aqua imergunt et ardores extinguunt

Sic viri in pena seruantur illesi
Vnde gregorius de hac custodia lo
quens ita ait. Nos sapientissimi sa
lomonis ita fundatus sapientia pdi
cit. quia nulla eum disciplina extrinsecus
custodiunt. Liber igitur homo sibi p
bum mortem inuenit qui p disciplinam
reductus ad veniam melius
inde vixit. Quo igitur deus nos ex
dispensatione graciius punit tanto
amplius nos custodit. Amotiat disci
plinam quia vbi nō est disciplina
nō apparet ei pena que disciplinae
est quedam tolerantia

De firmitate patientie. capitulum cc lxxi

Secundo pana nō solum ē
a malis conseruatiua sed ē
etiam in ipa periculo aplius solito fir
matiua. Omne enim corpus suo pondere
stabilitur in loco suo et tanto stabilius
quanto pondus ē grauius quod ōe tale
mouetur difficilius sicut nobis in
dicat ipe sensus. Nonne ipa terra
ista metalla ista ~~mundalia~~ suo pondere stant in locis suis stabilita
Ergo corpus illud stabilius et a suo
loco mouet difficilius quo ~~quanto~~ maiori
pondere stabilit. Nam corpora illa que
pio vel qi nullo sunt pondere stabili
ta sicut palee et folia nūq sunt
qi stabilia sed facile a pio loco mo
bilia. Sic et pana cū sit vtis fortis
sima vim piculorum sustinendo pondera
stabilit ice per ea. Ita quanto tribu
latio gravior et ad ferendum pon
derosior tanto pana fit stabilitate
solidior per quam et ipa aia constantior
apparet et firmior. Exemplum de hoc ex
posse habetur in columpna q domus est
sustentatiua q nūq ē bene firma nisi
quando magno pondere ē oppressa.
Quae constat rissime q solo sta
bilit pondere pmente bene videmus
q lapis in muro tanto stat fortius et
a muro euellit difficilius quanto fuit
pondere gravior ~~[illegible]~~ ypsius et cōt
arundines facile incurvantur et facile

quomouetur quia modico pondere cōpmuitur. Et eadem causa lapis qui i superiori premitur e positus inde facile removetur. qz pro pondere stabilitur. Itaqz parva est columpna firmissima eo q maiorem oim pondere sit compressa et semp tanto stabilior quanto pondus quo firmatur e gravius. Dic igz parva domus quam vernet firma reddit. Et nulla flumina timeat. ventos omnes irridear. et torrentes forensis nō paveat. Est ei vir parens vir ille sapiens qui in illam evangelicam suam edificavit domum suam nō sup arena. sz sup firmissimam petram que nec fluminorum incursus nec vllorum ventorum paveat impulsus. Vir parens medulle quercus e salis que sepulta sub aquis profunde non solum non putrescit. sz quasi ferrea fortitudinem induit. Ivare venerye vbi domus fundatur i aquis pali ex hoc ligno pius terre figuntur. super quo fundamento tota domus construitur. nec de ruina timetur. Vir parens e navis fortissima pie parere nūqz ceruisa q p medios maris fluctus transit ille sa. Vir parens e sicut sagitta in rupa exposita. q quōqz sagittatur fuit et prussium vino manet immotum. non redens ad modicum. nullum de se reddens sonum nec i aquo murmuratis sagittarum sue ipsa sagitta prussium et profussum. Varia fluida coniunt i solida hns naturam solis quo aqua mutatur i durissimam salis. et nam nichilominus frigoris quo nō solum aqua i glaciem venit sz i crystallinum lapidem commutat. Vna non amplius dissoluitur. Vere her autem frendum est q ro parentia mentem stabiliat. et mundi pericula nō formidat. eo q ab ira omne passionis causam excludat. Nam experientia certa tenemus q tanto quisqz patit minus ab eo quod e illarum passionis. quanto minus hr de eo q e passionis principium vl susceptiuum.

Ex m apparet i celo et stellis hetur q ideo sunt incorruptibilia et ab oi passione et pegrina actione remota quia i se non hnt illam. sz sedm ee materiam q totus corruptibilis est i rebus ra. cum celorum et stellarum et si forme substantiali et quantitatis nō tm sit contrarietas suppositorum quare nec vllius corruptionis est susceptiua. Dicunt cum a corrupto reste pho sit ois actio. a destructione sequitur quies. Dicit vbi contrarietas nulla e nec vlla actio ee pt. vbi aut non e actio nō pt ee passio vl corruptio. Dicunt sicut oīs actio illarum e passionis. sic omis passio inferr ab actione. pho hoc reste. Et vbi passio nulla e corruptio nulla e. Dere cum celestium materia nō sit vlli contrietas suppositorum illa corpa sunt incorruptibilia. Item cum illa corpa forma sit sq quecqz pferta materia q est subiectum alia forma. qre nulli transmutationi pt esse suppositum cum p eam quam hr formam sit oīs eius appetentia terminata. Item phūs dicunt q illa celestia corpa constant ex tota sua materia qre de celi materia nichil est extra illa corpora. Ergo a corruptibilium materia sedm ee et loquendo phice oio est alia. qre eo sunt a corruptione remota quia nō hnt de principio corruptionis. i de materia suppositorum passionum. Inelementis aut quia e materia contrietas suppositorum et in materia sua minime forma contenta eo sunt inter se agentia et patientia et p quas corruptioni suppositum. Et cum tanto vnum quodqz elementum fortius quanto de hoc corruptionis principio possideram plus. p quam tam qz tria plusqz ignis de hac materia habet et minus de forma magis q ignis e corruptioni suppositum. Et sicut e i ignis sic intelligendum est ee i omibus aliis. Ex m aria aliud ad hoc principium

ponit in auro et ligno que si ambo in
eodem igne ponantur omnino lignum
corrumpitur et incineratur. aurum
vero nullo modo corrumpitur sz purgatur
no in pondere vel valore minuitur. sed
ce fulgidius inuenitur eo q forma aur
i nobilissime amoscendo a quam cum
tra ipm no sinit ab igne consumi
ri pabulum illi dari. qr mime
pt a terrea materia separari q separa
bilitas fiat principio consumptionis
et incineationis in lignis. Dz quida
forte alii dicerent q hanc incorrup
tionem causat in auro nobilitas sue
forme q sic pfitet appetitum materie.
vt no appetat sub alia forma ce
Dz qr multi hoc no concedunt non ar
bitror multum de illis laborandum
quia nihil interest ad solutionem vtrum
verum sit sive falsum. Ex hys igitur
certum est quanto quisq patitur minus
ab eo quod passionem illatam rato est
minus hi de illo qd est passionis pin
cipium. Dz principio corruptionis in aia
est sola culpa. quia exclusa remanet
impassibilis aia. Cum ergo illatam
passionem sit dina iustitia q neminem
punit sine culpa. non e vnde pu
nienda sit aia. Et culpa potissime
ab aia excludetur p patiam. q ad
modum ruggam ignis est omnis
sordis culpabilis consumptiua. et ad
modum lime. aspeitq arene omis
denisse rubiginis abstersiua. Dz si
mi no credis. audi q gregorius ne dt
format inquit tribulationes per pa
tientiam ligna viciorum incinerat
et aurum virtutum expurgat. Ergo tan
to te ad patiam exhibe planiorem
quanto te magis p sporis ce infirmum. Ita
q vtia patet qd valde maximum
e perpetuam fit homo q dam modo
incorruptibilis et in carne corruptibile
eo q rectta patientia no possit ho
corrumpi. nec a deo vlis supplicus
separari pt qd dicebat aplus. Quis
nos separabit a caritate xpi. tribu
lacio. an persecutio an gladius. Certq
sum inquit qr neq mors neq vi
ta etc. Patia e dina virtus. q quanto
ab aliquo pfectius possidet rato iqu
contra malum in bono aplius solida
ita q nullo tormento corrumpit. sed
ad modum incudis malleorum ictibus
solidatur. et ad instar auri ab omni
sordia expurgatur. Pr hoc enim
patia dicit hic opus pfectum in canonica
sancti iacobi. Patientia inquit opus
pfectum habet. Et qd illud sit ondit
primus cum subiungit. vt sitis p
fecti et integri in nullo deficientes.
Vir enim sapiens in nullo defitur quia
nulli vmq periculo cedit. eo q sa
pientis non diuidit sz ponus retro
pellit. Nunq no lapis dn ad murum
edificandum pcient durum no in eo figit
sz retro pcissus tela a muro reiicit
fragile ei a solido rumpit si vnum
cum alio feriatur. sz solidum a solido
non facile rumpitur ni alterum ab
alio superetur vel nisi ambo pter co
fringantur. Dz vbi maior e potentia
resistentis q agentis. semper
agens a patiente repellitur. Unde
videmus q ad sensum q iaculum lanceatum
qd in ligno facile figit a lapide
deprimit et ferro repellit. Unde com
de hac ma loquens ait. In lapide
sagitta no figit. quia vir patiens
nulla tempatione confringitur. Ex
de hoc poe de scta theodora. de scta
maria. de scta pelagia. de sancta
margareta. de sancta luna. de scta
agatha. de scta katherina. et alie
multe q nullis potuerit superari
contumelie vel adiuisis. sz adiuisaiue
pnos fangatis ipe supiores esse
nullo ss supplicio superate.

Qui no patia animam lenificat.

Capitulum xlxxn

Certo patia est in aduersis
aie lenificatiua valdeq consolatiua
Unde dicebat aplus Gaudemus in tribulationibus. Et in canonica

iacobi. Omne gaudium estimare fratres mei cum in temptationes varias incideritis. Hic satis ibi. Nos enim religiosis in talibus exercitis sic pauci deprimunt quia mali nichil habent in celo nos vero nichil in mundo. Ipse gaudium bonum ad quod tendimus qui qui mali contingat in via gaudere debemus. Unde et in actibus apostolorum dicitur. Ibant apostoli gaudentes a conspectu concilii quia digni habiti sunt pro nomine ihesu contumelias pati. Virtus enim patiendi vir beatus dicit non solum fratres portare mala patienter sed libenter pietatem gaudenter. Nam pati patienter enim penitentium et martirum triplicium sic pati libenter enim pfitentium sic pati gaudenter est hominum pfectorum. Omnis ille pfectus est qui in tribulationibus gaudet. quia omnis tristis in se nichil habet mundi. vel carnalis amoris. Qui omnes sibi inferentes iniurias diligit et si potest

Exm

Devoto illis atto servit. Unde de venerabili viro beato pris francisci primo filio dicit qui fuit vir gratie sanctitatis in omni pfectionis gratie prem sequens. Qui enim vir dei cum venisset ad mortem visus est quasi transire a corpore. sic pri modicum redieris sic ait ad fratres. Gratias agite deo meo fratres karissimi. quia me suum servum vel indignum. tanta et mia pietate vt ab omni sum p eum penitentia purgatus absolutus. quinus in uno solo fuerim frat minor. Tunc astantes fratres quid fuit inquirerent ille ait. Dicam vobis non ad laudem humanam sic laudem gloriam divinam. Nemo omnino fuit qui me fratres offendere. vel in verbis iniuriam inferret quem amore ferventiori qui prius in quodam spiritali gaudio ex hec nouiter in me ortum non cum amaverim. Ita qui postqm amor ipsi prius in adeet affectus. et ad diligendum corde. et ad seruiendum in opere. Qui fratres dum audierit magnas domo gratias reddidit. Mamet de sum melatia honorum nobilissima narrat ihcomimus qui viro eius mortuo et adhuc calente eius corpusculo nondum sepulture tradito duos filios quos habebat amisit. quicquid ipsi cum pre iacebat infirmi.

Nemo igitur iniqm non crederet illam more limphatico spersis crinibus veste concissa triste pectus pugnis iniadere. maxillas unguibus lacerare et lacrimas irremediabiles fundere. Dic audi mirabile quia adeo patiens femina facta fuit qui nec una lacrima fluxit ab oculis eius sic ad pedes ihesu manes immobilis qui ipsum tenerent arcsit gaudens et ad eum sic ait. Gratias tibi ago xpe quia tibi de cetero expediens seruam fuit et tpe infirmi apostate diachonus quidam captus. qui a mane usque ad noctem p omnia tormentorum genera afflictus in tm vt tortor deficerent vires et manus. in tm se patiente ostendit. sicut eusebius de cesariensis qui per omnia supplicia facta illi non potuit ab eo remouere hilaritas faciei. Idem dimissus et ab ipso eusebio requisitus se plane confessus se inter tormenta illa non solum non dolusse sic mira semper letitia exultasse. Et quid ber miram in sanctis divina gratia et amore succensis. qm et ipsi phi sicut ex verbis patet boetii ponentis ex m rugd viri qui sibi arrogabat nomen phi. qui cum patientiam arripuisset ad tempus. vt sic crederetur ee phus. et illatas si a quodam iniurias gratias in patientia vt visum est tollerasset. tandem tm non verus sic fictus ee phus illo ab iniuriis quiescente et ipsum phm ee credente se continue non valens ad iniuriatem se sibi ait. Nunc cognoscis me ee phm. Cui ille ait. Cognoue

ra quidem si tacuisses. Et quoniam de multis omittam unum tuum exemplum ad probandum hoc ponam. Nam apud athenas quidam philosophus erat vir mariratus valerius maximus mos olim fuit ut senes quidam illic sederent in portis qui adventantes omnes contumeliosis increpabant vocibus. Sicque volentes unum iniurias ferre patienter patientia esset. Nec quo has patienter ferre videbant tragi qui dignus erat et liberum postulabant ingressum. Quem impatienter ecce cernebant eum protinus repellebant nec ire permittebant. Hos tribus philosophus quidam fuit qui ut perfecte patiens fieret longo tempore hominibus pecunia dedit ut sibi iniuriosa verba dicerent. Tandem ex longo usu in patientia confirmatus non solum de iniuriis non dolebat sed et corde vultique gaudebat. Cumque post hoc athenas venisset senes de quibus iam supra diximus obviam illi facti magnis eum iniuriis sunt aggressi. At ille non solum patienter sed gaudenter audiebat omnia in non ut leviam non valens velare videt. Tunc admirati plurimum senes dixerunt ad eum. Quid est quod ad tantas contumelias rides et gaudes. Quibus ille sic ait. Quia non videre qui prius dii dedi ut possem audire iniurias. et nunc pro nullo dato me contingit audire quod audire desidero. Tunc hylares facti senes dixerunt ad eum. Ergo letaris cum tacite ingredere quia dignus es intrare. Ergo si tanta patientiam ob laude lucrada humana potuit exhibere philosophus vir paganus. quid debet facere xpianus xpi discipulus ut fieret suo regi in celo consortus. Patientia igitur si fuit gaudet in tribulationibus facit. Deus enim toto corde non gaudeat si sustinendo suum adversarium superat. sicque militet ut suo regi per omnia placeat. Si patientia sola omnia superantur hostilia tela. et quoniam ipsa est arce tenstrarum. Nonne multum lepusculus gaudet. si cuidam potest dentes canis. Nonne letatur caprioolus sive cervus. si brancas potest declinare leonis. Quic et multo amplius gaudent sancti ab hoste per patientiam liberati. et suo regi ac deo gratiam facti. Unde et andreas servus xpi amplius dum ad supplicium ducereturvidens a longe crucem exclamaut et dixit. Dalue crux prosa quae in xpi corpe dedicata es et ex membris eius tamquam margarite ornata. Dicunt bona crux diu desiderata sollicite quesita. et iam concupiscenti animo preparata. gaudens et letus veniro ad te. ita ut et tu gaudens suscipias me discipulum eius qui pependit in te magister meus. Tanto ei tenebatur in ea magnitudine gaudii ut nullo modo sit passus a cea deponi. sicut ex eius poris videt legenda quae hic cecit inserenda ne longitudo minima cecit opus breviatur contraria.

De venerabili ceci virgine agatha legitur in sua legenda quod sic gaudebat ad carcerem qui cecit ad epulas iniuriata. Nam et in tormentis posita sic aiebat. Dicit qui audit nunc bonum. et sicut qui videt quae diu desiderauit. aut sicut qui multos thesauros invenit. sic ego delector in hiis penis corporalibus posita. Quare sicut non prius frumentum reponi in horreis ne eius testa fiat fortis grillata in paleis. sic non prius anima mea in paradisum dei intrare cum palma martirii ne premisseris corpus meum a carnificibus attrectari et dilacerari.

De victoria patientie.

Capitulum CCLXIIII

Quarto patientia est omnium hostium

supantia. Nam per paciam supat
homo dyabolum. qd' manus ē oīb;
et seipm. Dico q; per paciam supat
homo tortorem mundanum et omēs
adūsantē primū et penitus omnem
mūdum. Et ē valde mirum de pa
tienia q; ad sui defensionem non le
naret vnam de tra festucam. et tm
assequitur plenam victoriam dum
ipa hostū tela i aduersantū corda
retorquet. Vnde et dicebat beatus
vincēcius dacano. Quutq; i videt
i tormētis erroghta. qz videbis plus
me posse qui torquēor. q; possis ipe
qui torquēs. Lege hystoriam. Dyo
genes phūs. sic mūdum omniaq;
mūdana contempsit per paciam ac
quisitum vt domū hīre renuēret. et
i quodam dolio pro tegēt. Cuq;
ostium tpe hyemis volucbat ad so
lem. sz i estate ad aqlonem. Cūq;
sol ad ostiolum suum staret. vt fri
gus solis bnficio pelleret. adueni
rex alexander q; adhuc erat puer
et studio liarū athenas intendebat
cūq; magna pmisit si recipe voluisset
Ille p frē mūdū cōtempnens nichil
qz recipe volens dixit ad eū. Decor
te vt recedas. nec m solem auferas
quē dare nō valens. Tua ei pīna
ē mi dampnū sz absencia nullum.
Nec g' vt tantus cū magna posset
hīre a regibus. sic voluit ē pauper
i tmi vt ostium panē vendie q;
vivere et hor cibo cū aqua cōtentus
erat. Nam et cū quodā vasculū
ad bibendum hīret et quēdā pan
pem ad fluuiū semel bibere ma
nu videret statim vasculum fregit
dicens. Vsqz nūc fateor me nesci
uisse q; natura mihi aphū dedisset
Sicut et alī phūs cius dum domus
cū oībus rebus arsisset. et ire nduū
fugiēs tanūdo recedēt. et quidam
eum velut amentem arguēt eo q; nō
raret dum omnia pdidisset. ille
ait ad eū. Miror scias me non
ex meis bonis aliquid perdidisse
quia omnia mea bona mecū sunt
et mecū vadunt. Anaxagoras
alter phūs cū cēt plurimū diues
cū phūs cē veller athenas ad stu
diū vadens sua omnia dereliquit
Cūq phūs semel cum socis per
illas transiret ptes vbi possessio
nes amplissimas rligrat et eas
ē deserta aspicēt sicad socios
suos ait. Nisi iste perissent ego
perissem. Ecce q'm pfecte phi
mundum contempserūt volentes
pius patient penurias rerū pan
q; rerū corruptibilū ē serui. Quib
ius i rerū penuria sic patiens fuit
vt socrates. Nam verbo et exē
plo ad contemptū tpalium cūctos
inuitabat et q; patientes ē i penu
ria ostendebat. Nam et themanus
alter phūs dum ad studū iret
athenas mag'm auri pondus qd'
ferebat secum pcert i aquas.
Cūq socii querent cur hoc fecisset
non possum inquit phiam cū penuria
possidere. Item valde turpe ē xpia
nis per paciam mūdū nō vincere
quem videmus phos paganos de
uicisse. Nonne ioseph paciēter ferē
iurias. pater quasi frūs ē pharao
nis et fīm. ac totius egipti do
minatū optinuit. Nonne dauid
patienter iurias saul dum petit
regnū a deo optinuit et i cunctis
pspere se huit. Nonne et tpe ab
salonis quia patient se gessit. et
ille perit et ipe cū honore reductus
in regnum fuit. Ad dma

Quō paciēcia vincit dyabolum
Capitulum c'c'lxxxiij

Item p paciēciam supat
homo dyabolum. Nūqd
non iob paciēt mala tulit dya
bolum supauit. Ergo inimicus huiam
gnis calliide sanctis isidias fran

dem quam contra iob sanctum pauerat
philis · quia sancto viro quot occasio
nes dedit tot illi cum victorie mostrauit
Ad horum gregorius narrat ex m
de quodam viro nomine martinus qui
monte masico in campanie partibus sito
solitarius in cella manebat · Cui iudex
hostis antiquus cum inde toto posse
expellere nisus · Nam serpentem ingressus
bestiam sibi familiarem et nouam
repit stare secum solus inuenit cum
solo · cogit orante coram illo se sterne
cum cibare pariterque cibare · Sed
vir dei interritus manens manum
ad illum vel pedem extendens dice
bat ad eum · Di licentiam accipisti
vt foras me quod moraris · Ecce
quia te non prohibeo · Cum hoc commo
per triduum geretur die quadam
dyabolus hac eius fortitudine et
patientia superatus · totus infremuit
seque per dextrum montis latus in prapi
tium serpens dedit · omnique illius lon
arbusta flamma ex se ex cute contre
mauit · In quo mostrare compulsus est
cogente se deo ante virtus fuerat
quam victus abcedebat · Narrat ex m
cassianus in libro de collationibus prim
que venerabilis vir pafnucius dum
esset adhuc adolescens · tamen apud
omnes sanctitate pollebat · vt vndique
notantis iam fame se moribus equiparet
Cui iudens adam senex dolens
quod se famosior esset considerauit quo
ille a cella recedet vt ad eremum
iret · Et quedam codicem quem habebat
magni valoris in illius cella abscondit
latenter · Sicque post eum ad eremum pro
cauit · Cum solempnis celebratis
coram senioribus conquestus est vnusquis
que codicem ipsum perdiderit sibique furatum
per aliquem fuit · At illi turbati omnes
per re tam insolita et apud eos hactenus
audita habito deliberato consilio re
tinuerit omnes fratres · Et quosdam ex
se mittentes mandauerunt vt omnes
cellas exquirerent si forte codicem
inuenirent · Cum codex in cella pafnucii
inuentus · et ad eremum coram
omnibus est portatus · Cum ab eo quereret
quare tam flagitium commisisset ille in
nullo se excusans · sed coram omnibus
prostratus veniam postulabat · Tunc
dyabolus illum iudicum fremitum
sit quem fortem verans confitentem cogit
quod contra virum sanctum fuerat ma
chinatus et quod fuerat ex iudicia
ad hortatus · Tunc fratres pro pafnucii
innocentia et patientia tanta
gaudebant · sed pro peccatis alius et eq
veratione dolebant · Cum omnes
principium liberatione orarent ne a do
aliquid impetrare potuisset rogauerit
pafnucium vt pro hostis suo deo oratio
nem offerret · Cum ille ad deum
manus leuaret dyabolus pondus
pondus oris ex tanta pana pre
dentis ad modicum sustinere non valens
quinque est expressus · Fuit et quidam
famulus cuiusdam senis qui semel ad
ciuitatem descenderat vt venderet
sportas suas · Cum quidam hius filia
demoniata sub pretextu sportarum
qui eas emere veller · eum deduxisset
ad domum suam puella demoniata
mox eum insilit · cumque fortiter in maxilla
percussit · Cum do vir ille patiens sinum
illi ad ferendam maxillam alteram
obtulisset eius patia victus dyabolus
mox recessit · Alia adhuc sunt
exempla · sed ad probandum sufficiat ista
pauca · quia patientia sit dyabolis
fugatiua ·

Quia patia vincit seipsum ·

Capitulum c. clxxv ·

Certum quod est inter omnia maxi m
per patientiam vincit homo seipsum
Quod est genus vincendi rarissimum
Non in libro de naturibus animalibus sene
ca dicit · Innumerabiles sunt qui plus
vrbes quam vicerunt · sed paucissimi qui seip
sos · Dicit iquit facilius est gentem
vnam quam vnum hominem fortem deuincere
Vnde narrat bernardus quod tyran

nus quidā quēdam virū fortem ad
se duxerat qī qui conscius esset
conspirationis cum se facere. Cuiq;
ipm rogēt per tormenta vt sibi socios
p̄deret conspirantes ille linguam
momordit dentibus et abscidit ac ī
os tiranni iecit. sicq; vir fortis
tiranni inquisitionē euasit. Nam
et ad gl'iam huius triumphi plurimum
fiunt q̄ hostis familiarissimus supat
qui iam secum ī arce p̄mo qui
obtinuit portas arcis maxime cū
caro hoī inimica sit semp rōnis
impugnatrix que est ratio
naturalis virtutis. Hec qd poeta sit
aut. Crede michi maius e rempm vir
tute domare. Dz vire sampsons
sternere mille viros. Item poeta
alius dicit. Maxima virtutum pa
tientia pugnat ī armis. Armatos
q; viros vincē sepe solet. Unde
narrat seneca de quodam viro
patiente et forti qui est manus erat
q triupho nobili superauerat duos re
ges et ignem nō aliq agendo sz
tormēta forti patiendo. In mart
rib; nrīs sunt multa exempla. sed nō
arbitror hic ponēda quia per suas
legendas sunt oibus nota. Nam et
narrat valerius maximus q qdā
fuit princeps romus. q valde magna
opa gesserat p rōnis. Dz illi benef
cijs eius fuerunt ingrati et eū a suo
dominio repulerunt. Cuiz ille ad
quendā magnū principē romanum fuge
fugisset et stans ad portam urbis
nō posset nullomō ad ī patiendam
mortis est sed sepīs p̄ frissime vin
cens ad suos suos ait. Nos decet
valde patiēter her ferre. qz dū in
magno statu essemus. sepe nos
alios filia fecimus. vt nō qn vel
lent ad nos ingredi potuissent.
Tempore quo eneas tenebat ipe
rium liter catholica mlter fuerat. ppt

Versus

Ex m

Ex m

mi affectū quem habuit dnandi mlia
mala commisit inter que ppm filium exer
tauit. Tandem quidam nychorus
nōe tiranice inuasit ī porum. et
yreneam custodie mandauit. que
pentuit et patiēt omia tulit. De
nit go tiranus ad eam et clementem
se simulans. et vt de se cōfidēt eā
rogans monuit eam nichil sibi or
dinare de thesauris imperij. At
sapiens yrenea fortis iam patia
fundata nichil timens dixit ad eū
Ego quidem tum cum orphanaer
ad imperium aptā deum scio me er
altasse de nichilo a quo omnē potē
tiam cē credo. Causa vero de
positionis mee mi ipsiro et meis per
trans tui ascribo. In oibus sit no
dni bnīdictum. Porro modū p̄mo
tionis deo attribuo sn quo nichil
fieri credo. petū dūtaxat excepto
Veruptm delanocēs de te sup dig
nitate hac nō ignorans si dure ti
lissem facile mi erat omdē te. Dz
et nō tuis minamēnis fidem adhi
beo q̄ mea sūt omnia dans deo p
quem reges regnat. credo et te p
motum ab ipo vt ī patiētē perēn
mee perte pranitan. de thesauris
imperialibus quos ti petis vnū a te
obolum nō abstondam. At mis
ille cūctis thesauris adepto eam
ī quādam insulam relegauit. vbi
ī magna patia vita finuit. At
tende ī hoc exemplo dina inuina
yreneam penitentem mulierisipa
tientia se penitus cōtempnētem
et deū ī oibus collaudante. et ty
ranni seuiciam dure cōtra yreneā
se hutem. Quidā mōthus fuit
adeo magnus contemptor sui vt
solum cū illis stare veller. q inu
tilias dicerent sue faceret. Dice
bat enī. Isti tales homines nobis
a deo sunt dati. vt viros exercent
virtuosos. Deus aut nos bōs di
cunt ipi nos fallūt et negligētes

faciunt. Unde scriptum propheta ait: Ple-
mentes qui beatum te dicunt ipsi te decipiunt.
Certe quales esse debemus ut nos ipsos
vincamus. Sed sunt nonnulli qui seipsos
domare non possunt ab impatientia subiu-
gati. Unde quidam monachus fuit qui stans
solus in cella sepissime turbabatur.
Iniit ergo consilium et a sene quodam su-
per hoc requisivit. Cui senex ait: Vade hu-
milia animam tuam et fias subditus et
habita in congregatione cum fratribus. Ivit
ergo et fecit consilium senis sed sustinere non
potuit. Ad senem ergo pro consilio rediit.
Cui senex ait: Si neque solus neque cum
aliis stare potes cur monachus fieri
voluisti. Dic mihi inquit senex quot an-
nos habes in habitu isto. Ille dixit: Octo pater.
Et senex dixit: Ego lxx annos habeo
in habitu isto nec una die potui requiem
invenire et tu in octo annis requiem vis
habere. Nonne ideirco frater es monachus ut
tribulationes sustineas. Vade ergo
et patienter age et teipsum per patientiam
vince. Quidam alius frater fuit
qui dum in congregatione staret et
se impatientem esse videret intra se ait:
Vadam et solus ero et sic impatientiam
declinabo. Exiens ergo a cenobio so-
lus habitabat in cella. Una ergo die cum
implesset vas aqua subito ex vitro
est eversa. Quod cum secundo implesset iterum
versa est. Tercio vero iterum ut cum implesset
et iterum versa esset ira commotus baculum
cum ira concussit illudque fregit. Ad se ergo
dum rediit dixit: Ecce solus maneo
ab impatientia victus sum. Revertar
ergo ad congregationem meam, quia ut
video ubique opus est patientia. Cum ergo
vult bene patiens esse semper sua peccata
recogitet et sic se esse dignum pene
inveniet. Unde tunc nos aliena mala
bene portamus cum ad nostra interiora mala
recurrimus. Et quis tanto patienter
ferrum medici tolerat quanto plus pu-
tridum novit quod secat. Cuius est
qui sensualitate doleat et ratione
dum putridas fro carnes a se con-
spicit amoveri et non gaudeat potius
toto posse. Ergo multo fortius corde
gaudere ipsum vincere impatientiam sus-
tinere dum putredinem anime tue divino
conspicis a te amoveri mucrone.

Quod patientia est suum contrarium superantia
Capitulum CCLXXVI

Verum quia ostensum est
quod patientia est suum contrarium supe-
rativa et quod pena est eiusdem excitativa
et quodammodo causativa. Oritur hic
questio difficilis et non parva: quomodo contrarium
quod sui contrarii est destructivum possit
eiusdem esse generativum vel modo aliquo
causativum. Omnis enim actio est a con-
trario, et per generationem omnis passio et cor-
ruptio. Quare cum unius rei sit uni-
ca actio cuius cum est aliquid corrumpe-
re non est eiusdem illud generare. Vide-
mus enim quod frigus quod est causa conge-
lationis aque vel luti nunquam est causa
dissolutionis eiusdem. Sic calor
solis cuius est coagulatum dissolvere vel
mollire non eius officium illud coagu-
lare. Sol cuius officium est illuminare non
est eius officium obscurare. Et similiter
ignis cuius officium est calefacere non
est eius officium infrigidare. Et sic est
in omnibus invenire. Ergo quomodo contra-
rium suum contrarium potest generare vel au-
gere vel modo aliquo excitare cum sit
eius officium ipsum corrumpere quod inest
sibi contrarium esse. Sed ad hoc intelli-
gendum breviter est notandum quod triplex est
ratio per quam videtur contrarium oriri ex
contrario loquendo per accidens non per se.
Nam per se loquendo nunquam unum contrarium
generat alterum vel eius est causati-
vum. Sumitur ergo ratio una ex parte
utriusque contrarii, secunda ex parte ipsius rei,
tertia vero ratio est ex parte sui primi
agentis. Dico quod ratio prima sumitur
ex parte utriusque contrarii quando videlicet
dispositio contrarii patientis que in ipso con-
cepta est per motionem ad oppositum
contrarii agentis. Exemplum de hoc habemus
in calce, ubi ex superfusione aque

frigide quidā feruor gnatur ī calce
ex igne latente qui est contrarius ipi
aque. Dz huic feruorem p aendes
gnat nō per se. quia dum ignis ī
calce latens suū cōtrariū sentit
ad resistendum illi insurgit. Nam et
calor nō consili ī estate dum frigus
a superficie tire pellit et tire poros ape
riens calorem evaporare facit illucq;
frigus fugit et pellit per aendens
ibi nutrit dum foras exire nō sinit.
Vnde ob hanc rām aque puteorū
et fontiū sunt frigide ī estate que
ex cā contraria calide erant ī hyeme
qz frigore dnante calor ad interiora
repellitur. dum p idem frigus tire
pori claudunt. calor illuc pulsus
augetur et fornor ibi ex sua aggre
gatione efficitur. vt per ipas aqs
naturaliter frigidas tepidas nobis
reddit. Dicqz per aendes vnū
contrarium alterū gnat et augnat.
Nam et hec ē rāo qre dicūt
nnes tram ī pinguare nō q fa
ciant hoc per se sz tm p aendes
cū minales aque sint valde crude
et nimiū frigide et iō per se gnāo
nis rerum ī pedimē. Dz dī tram
opinant suo frigore eius poros clau
dunt. Et dum calorem ī clusum
exalare nō sinit ex quo tra ipa et
gminū radices ī pingue sunt dicūt
nnes hoc facē. qz occasionē dat
vt hoc fiat. Nam et hec ē rāo qre
frando cadat ī estate z nūq; ī hyeme
quia dū calor dnatur ī aere frigus
nūq; expellit nubem nc sinit exire
qd ibi detentū et ex vnione forti
ficatū aquā vl vaporem quit ī
frandine qd nō potest facē frigus
ī hyeme dispsum ī aere. eo q oīs
virtus vnita. sicut dicit ī libro de
cā pima. et pbat ex peienia cta.
ē fornor et potēnor q dimsa. Dicit
pater ī duobz hoibus ferentibus la
pidem quē neut dimsus ab alio
ferre posset. Et xm ecc est ad hoc
de trahentibus nauem. Vel aliquā
trabem qui quia simul trahere
pnt. sz disi non pnt. mgr vel
nauta dicit p signo aliquo vnū
verbum. ad quod dum audierit
trahūt vniformit omes. vt sic
vnitr trahentes. ex multis ergo vir
tutibus fit vna. ex ipa vnione
pluriū roborata. Item ad hoc ipm
est ī nobis maifestum exemplum
quia ex cōtrario p aendens gnat
vel augetur rōtrū. Nam cōstat
q ī hyeme tpe frigoris calor ī cor
poribus nris poris p frigus extrinq
obseratis. dum ei calorem ītrius
generatum exalare nō sinit. ipm
p aendes resecē facit. Et contra
ī estate minor ē calor ī corpe. qz
calore tmē dnante. poros apiente
facit calorem ītrinsecus exalare. Ver quam rām vpotest
sup hoc tepe cibis plurib; ī dige
mus ī hyeme q; ī estate. Leniores
enā carnes et digestibiliores vt
pulline et castratine dant homi
bus ī estate et duriores ī hyeme
vt vacine. Item ad hoc ipm vide
mus q sol qui p suam pnciā et
p se dicit cā ē et calores p sui ab
sentiā. et ita per amis ē causanor
tis et frigoris. Itaq maifestū est
hys exēplis quo vnū cōrariū pt
ē alterius causanū. sive aug
mentatiū nō efficiendo sz occasio
nē dando. Dic et ī spiritualibus
pt ē. vnde qū tribulano homini
panem et forn ī fugit. latens ī
corde eius extinguit. et fornor ex
tinctu aliqn reddit. Dū suo contrario resistē nititur. Omne enim
agens cū intendit assilare sibi
sū patiens vt pbus docet agit
fornus cū ille sū cōtrū oppo
nit. Nonne venus forng ī pel
lit arborem altam et forte q

debilem. Nonne sol maiorem calorem generat in aqua sibi sic contraria quam in ira. Nonne et ipse sol circa crystallum ex aquis nivalibus agelatis et indurans in lapidem gratiam et ei ex adverso oppositam tantum generat calorem ut incendantur ibi fungus et stipula. Nonne ignis fortius quam in aerem agit in aqua. eo quo magis sit ei contraria. eo quo aer in sola sit qualitate una. sic in duabus sit opposita illi aqua. Item sicut iam dixi supra. frigus citius congelat aquam calidam quam frigidam eo quo fortius agit in eam invenietque magis sibi contrariam. Dicit quo patientium pulsantur a pena mox validior surgit. et tanto fit robustior quanto illi applicata est maior. Ratione quare contrarium gratior sunt ex parte non agentis sicut patiens rei. Ex hiis igitur hemus in magno igne magnequis virtus quia ab modica aqua vel vento non extinguitur sic augetur. quia semper minor virtus in rebus a maiori virtute superatur. Unde quanto maior quam in agente virtus a contrario patiente virtus patientis virtus succumbit agentis. Ex hiis de candela quam facile extinguitur et superatur in aqua. quid est facere parva aqua in flamma fornacis ardentis effusa quam pius quam aquam attingat et a flamma vorante consumpta. Nonne circumstantia aquae et laborantium in mia sicutate si aque modicum de nubibus tribuatur illa non solum non mollificatur sic aplius desiccatur. Di hominum est nimium flamescentibus modicum tribuatur non flamines tollitur sed augetur. nec appetitus extinguitur sed aplius excitatur. Du virtus in firmior a potiori superatur. Di modicum venenum multis et medicinalibus immergitur quam ex hac mixtione fuit gratium non erit aliquantulum venenosum sic fit alicui patienti antidotum et virtus venenum agentis a patiente in superata fit egritudinis medium. Constat ei quia cornuta sui cornuti serpentes quemdum venenosos et ei eis gratissimum cibus. quam esset hominum et leonum sic mortiferus. Du virtus venenum agentis a patiente virtute superatur. Dicit est in cornutis et passeribus patet quia semper grana quemdum venenosa nec in illo ledunt sic potius nutriuntur. Quid fiant viperum sive ciderum super saxum constat quia saxum non ledit sed seipsum confringit. Ferrum molle si agere velit in limam dum credit lede ledunt et dum credit rode rodunt. quia virtus agentis a patiente superatur. Quid fiant torrens vel modicus ventus si impingat in montem quam non aliquid a frendo sed non superat patiendo. Quid faciet miles debilis si constantem et fortem impixerit. Nonne eum sola fortitudo quam tantum superabit. Quia arpugnum per pfra/ diaboli aut pugna sit debilis et infirma. quia ut dicam quam dicit non potest decipere in volentem illa potest pana superari virtute gratia. Unde viri patientis est illud Dauidici vm Di consistat adusum me plium in hoc ego speraba.

Ostendit contrium ex contrario gratia

Capitulum CCLXXVI

Ratione quia ostendimus gratium ex contrario generari sive augeri vel contrari sicut ex parte agentis primi sic dei. hoc ei agens primum cui sit ut dicit Vnus philosophorum. In fine totius nobilitatis nobilissimus. ita ut in fallibiliter sciat omia. cui omia sunt pena et nulla finitura. et sola voluntate

posse p̄ficere vniuersa. Dubet ē ēi
cū voluerit posse. vt dicit ī libro sapie
Di ē vt boetius docet ē vl' modiū
aliquid qd' nō posset cū sit ī possibile
ī finito et ī mensō aliquid addere.
Vtrq; hoc agens nobilissimū et vno cō
trario pt̄ facē alterū. qre et malo
semp eligit bonū. Nos ēi semper
ad emus ad sensum q̄ omnis effec
tus a pluribus precedens agentibus
qformatur semp magis ī tentionem
primi et maxime principalis agentis
eo q̄ omnis cū primaria. sicut dicit
ī libro de causis magis sp ē influens
ī ratū q̄ cū secūda. et secūda magis q̄
tertia et sic ē de oibus alijs quādo
plures cause ad idem opandum ūne
niūt concurrē. et hoc ē rationi de
cū prima q̄ oīm causarum ē causa
q̄ quā nulla pt̄ ē resistēcia vt eius
actionem ī pediat vlla cū. cū tū
nulla alia debeat dici causa illi cause
potentissimū apata. cū a beo oīs
causa alia sit facta et causata.
Ex̄m est etiam ad hoc p̄ī ī mal
leatione cultelli ī qua faber principa
lit agit et primo. sed malleū agit
sed ārio p̄ter quod ī cultellum
non malleī forma induitur. sz illa
pūs q̄ a principali agente ī tendit
tangit quia ī tribulationibus sue
pugnis principale agens ē deus. se
cūdarij ē homo vel dyabolus. non
fit per temptationes ī fluctas hō
bus quod intendit deus. qre mani
festū est nec admirari q̄s debet
si pāna cū sit vtius diuina. quia
ipe est paciencia nra. oīm malor
sit superatiua et cōt omnia dyaboli
temptamēta sit plenē victorie
collatiua. Vnde hic breuit nota q̄
vir fortis et pacie nulla hostilia
timet sz sicut ybius miles ad soni
tū belli gaudet. Vnde seneca.
Stulto gienti vndet. virū forte
ostendit nichil timē nec etiā ipam
mortem. Nam nū sibi ī psona stul
ti dicitur. Seneca morieris. Ille
ait. Hac condicione in rū vt exire
Et ille ait. seneca moieris. Iu
seneca dicit. Veneū lex ē reddē
quicq; accepis. Et ille ait. ī m. Mo
rieris. Iu seneca ait. Deg mano
ē hec vita tota et qui diu abulat
debet redire ad patriam. Item ait
Insapiens morieris. Iu ait sene
ca. Stultum ē timere qd' vitare
non possit. et q̄ omnibus actum
hic ē non effugit qui diu distulit
nec primus ero nec vltimus. Multi
ante me p̄cesserūt. multiq; sequēt.
Et ille ait. Sene pegre morienis
Ego ait patris sum reddē fenus
acceptum tū videat q̄ me pta
hat fenerator. Et ille dixit. Iuue
nis morieris. Oportet ī quit se
nera ē mori antequ videas ponde
ra senectutis. Et ille dixit. In
sepultus iacebis. Iu seneca rū
debo tibi virgilium illud. quia
facile ē iactura sepulchri. Et sili
illud aliud. Celo tegitur q̄ non
habet vrnam. Et ille ait seneca
ex ulabis. Et ille. pria inquit est
vbiq; hū es si sapiens es. Et ille
dixit. Dolor tibi senē ī minet
Iu ille ait. Si fuerit exiguus ferā
et leuis ē pāna. et si fuit grauis
feram quia pna non est gloria
Et addit q̄ dam nōbilia valde ma
teie huic apta. Tu ī quit dicis quia
non es fortis. igit gaudeas. qz
iniuria facere p̄ximo tuo nō potis
Di dicis. ego peniciam pdidi fe
lix es. quia malorū mām pdidisti
et eris ex hoc ī via expeditior do
ni seruitior. Vnde q̄ tu estimas
ē damnū est tibi magnū remedium
Et iūm. cogita. quā quā nūc
pdidisti alius ante te pdidit et
quā tu non habuisses ī an te i

perdidisset. Si dixeris oculos
perdidi non tibi fit iniuria quia a mu-
lis inpiditantibus tibi via abrupta est.
Oculi enim instrumenta sunt viriorum
et duces omnium scelerum. Quare
stulte es si mortalium mortem de-
flens. et si dolens quod pire a quo pitur.
Unde quidam philosophus fuit quidam
cum mortuum filium audiuisset in
nullo doluit sed dixit. Sciebam
eum me genuisse mortalem. Cato
sapientissimus diu audiuisset mortuum
filium. nullum ex hoc dolorem
ondir sed tm hoc dixit. Reddidit
tributum quod ex conditione reddere
tenebatur. Hic enim adeo moderatissimus fuit. ut sicut de eo referimus dicat. Denuel tm in vita
sua inserat. Item seneca ad superiora
sua addit dicens. Tu inquit dicis
quod naufragium pertulisti. Sed noli co-
gitare quod perdideris. sed cogita quod
euaseras. Si diuitiis nudus exi-
tus existi. et si omnia perdidisti. tu tm
cum omnibus pire potuisti. Si dicis
latrones mihi. noli turbari quia
timideris sed gaude quod ab eis effugeris
Si iterum amicum perdidi. non perdidisti
quia non habuisti. Amicus enim inter
laboreis quaerendus est quia ad men-
sam res ista non quiritur. Unde ut
philosophus arguit filium alexandri quod
illos reddere sibi amicos et quos pro
vel quinque quos passet. Item seneca
ait. Tu dicis inquit bona uxore
amisi nec cures quia uxor carnale
bonum est. et ideo si perdi pt miranda
non est. sed potius si moeror est
gaudendum tm a grandi sarcina
liberatus sis. Dic quo ait. Viri
fortes sumus et semper tranquille
uiuere volumus in expedito. Semper
hinda est aia. siue quo illa siue egri-
tudines pertant. quod aliud debeo
quam a corpe exeuntem honorari et
cum omnibus eam bonis emittere
eique sic dicere. Vade vade
fortiter vade feliciter. vade secu-
ra nil dubitans quia illud facis quod
aliquando faciendum est nam rem quae te
generant expectat et longe melior
et securior. Quo si sicut ex supdictis
omnibus patet tam in generali. pho
qua omnium mundi via potuit esse
fortitudo. quia esse deberet in homine
christiano. Non enim ut theonimus ait
in per paciam adipleri illud quod
dicitur Regnum celorum vi pant.
Deus inquit sorum sine pacia
coronatus est. Triumphalis ait
esse usque modo non desinit iniquitas
sanctos premens. nec iustitia pacies
Ex pna e oim infernalium pena
rum euasimus. Capitulum cclxxxvm

Vinto patienia est oim in
fernalium penarum euasimus.
quia dum per amorem dimi via
mala tpalia libens portat. eternalia
per consequens mala vitat. quia dum
deus hoiem bis in idipm non puniat
restat ut illum ia vltra non affli
gat qui sponte her oia mala pertat
Unde gregorius dicit. Ideo enim deus
quosdam hic non flagellat ut eos
eternaliter puniat. et id credit quosdam
hic liberat ut eis ipetum ibi prat
quia despectis infirmis medicinam dari
prohibent omne quod volunt. sed illis
qui salutem spiritu petit dari qui appetit
non permittunt. Ulpe inquit iusper
sucessus tpalium rerum. est certum iudicium
calamitatis iudicium. quo et conti
nua tolerantia cormentorum est certum
iudicium celestium premiorum et per
consequens certum euasionis indicium
infernalium tormentorum. Iste ut gregorius
dicit. Omnes martires esse possi
mus si huius mundi mala in pacia
tolerentur. Ded sicut aug dicit
Iniuriam fecit martiri qui erat
pmartire. sed non faciet sibi iniuria
sed magnam mercedem si ille ducetur ad

penam Ergo mr̃ i paña sua nõ
solum declinat penas eternas sed
etiam purgatorias Adere paciẽta
pfrã tum ad modum ignis sit
vinorũ dim purgatiua · et per
gnis penarũ dim euasiua Ex.m
de latrone .s. pacient ferente
tormenta · qui audire pmeruit
Hodie mecũ eris i paradiso / et si ta
lia ille audiuit q̃ pro suis pacieta
malis quid de illis dicetur qui pro
solo amore istius patiuntur Ergo si
volumus penas eternas effugere et
futurũ purgatoriũ declinare labo
remus patientes i temptationibus
ecc · p̃mo et eas cũ gaudio tolerare
qz dulce videi debet qd̃cũq; tristiciũ
malum perquod declinatur eternũ
Ad iudã cm viri venerũt ad quẽ
dam senem magnũ i deserto et
dixerũt ad eum · quã potes hic pr̃
stare · et tm̃ laborem i tua pma
sustinere marie cũ te videamus ecc
senem · Ad nubes ille ait Tolis labor
vite mee et si diu longius viuerem ·
et i millenarios vitam extenderem
nõ e dignũ apari ad vnam diem
tormentorũm illorũm q̃ pcoribus
sunt pata · Ecce ei ex vobis vt
Ysaias ait habitare cum ardoibus / poti
sempiternis Vbi vermis nõ morietur
nec ignis exurens nõ extinguetur
Ergo ferenda sunt istaleuia vt
declinem̃ grauia ferenda tpalia
vt fugiamus eterna Ad iudã fuit
frater qui querebat a sene qre stare
absq; tedio nõ posset i cella Cui ille
dixit · Ideo fili sustines ista quia
nõ atte dis p̃mia hoc ferentibus
repromissa nec sunt ferentibz tormẽ
ta pata · Nam si penas eternas
plena fide attendes · si tortella ver
mibus plena ecc · ira vt vsq; ad
collum i eis mersus existeres vnq;
sine tedio sustineres · at illa tormen
ta deuoranda declinares · Nũq;
ecc debet stultior bruto · Nõne cerui
dum se euade nõ posset retinet
vt effugiat dentes canis ad ho
minem sponte venit vl̃ fugit
quẽ clementiorem canibus esse cre
dit · Ergo g̃o naturali prudentia
minus malum vt effugiat maxi
mũ · Nam et vrsus dum ebetari
sibi oculos timet alueare aliqd̃
apum qirit i quod caput imittit
vulnerari i oculis ab apibus posset
vt dum sanguis ab oculis trahitur
tentas ab oculis effugere · Ponere
g̃o malum eligit minus vt effu
giat maius · Nam et hoc facere
docet phus et etiã nr̃ gregorius
vt de duobus malis id quod ma
ius est euitetur sp̃ quod minus
eligatur · Nõne quilibet homo si
non fuit mete raptus sponte pcli
git vt i brachio vulneret vt to
tius corpis infirmitas declinetur
Nõne sustinet homo prudens vt
apostema rasorio pridatur vt
foras humor mareudus deducat
vt mors totius corpis euitetur · No
ne ferro cauderi sibi fieri pmit
tit homo cauterium · vt manus de
clinet quod sibi euenire pt̃ periculũ
Nõne bibit homo pocionẽ amarã
vt febris possit euitare pricula
Innũa pnt ex rogitari exempla
quibus possit hec pbari sma qua
diui mala ecc eligenda minora
vt valeant vitari maiora · Ergo
vt declinemus pricula sempitma
panet̃ feram̃q; mala pnia q̃ sũt
momẽtanea q̃ nulla si illis fue
rint cõpata nõ solum extẽsiue
sz etiã intensiue · Dz vide amen
tiam summam i homine / qz leo
plurimũ timet ignẽ · elephas vt
scribitur timet muscẽ · lupus
valde timet hoĩs faciem · canis
nimis timet virgam et lapidem
lepusculus valde timet · gallus
vulpem · columba accipitrẽ · anser
falconem · formica formicaleonem

cuncta animalia rugientem leonem.
ovis et agnus lupum. mures murem
legum. omnes aves aquilam
pisces hamum. latrones patibulum
sed nemo est qui quin timeat infernale
supplicium. Dic forte dicet. quo timeo
quod non video. sed nihil hoc est
pulcior agno. Nonne agnus timet
lupum quem nihil vidit statim ut
videt agnoscit. moxque fugere incipit
sic nunc nemo timore mortis desinit
et sibi pro a benigno et pio vulnere
ponere pabulum. Deus est in mundo
mercator qui ni carius mercatur p
illam viam iredet. vbi latrones pre
datores ee audiret quibus oculis eos
oculus non vidisset. Ergo si ipse
audiri solum declinamus viam
ob dampna temporalium rerum. quare et
ipse audiri non declinamus
viam primam ob periula animarum et cor
porum. ni forte quia estimas hoc
magis ee credendum quam mendax est
qui dei filio. qui veritas est et men
ir non potest. vel quia forte magis
estimas ee dampnum p dimicationem am
mari nullo tempore moriendum sic vinci
tur iterum. Dic quodcuiz homo sanus
amens ee probatur cum veritas sit sili
credendum et non hunc mundo in valo
re preferatur dignitas animarum. ipse
quod est omnis fructus a deo hic mundo
sed de hac materia que supra distinctione
quinta vbi de infernali pena mentionem
fuit/ et hic ee ibi assio venilata et
multis exemplis ibidem soluta.

De hoc etiam in libro de naturalibus
exemplis in tractatu de fide aquam
potis inuenire/ Concludit igitur quod magnum
bonum est pena. quia dum ipse
deum hic penas portat penas
declinat eternas.

Dic) pena ee in bono preseruatiua
capitulum. cc lxxiv. pena

Extra et bluemo vera pena
est in bono assimatiua.

quia ee in celum eleuatiua. et in ipam
celestem gloriam inductiua. eo quod
sit incorruptionem in homine causa
tiua. Vnde agnus discipulis dicit
ee. In pacientia vra possidebitis animas
vestras. quod nihil ipse fit ni in celo
vbi perfecte possidet homo seipsum.
Nam quia pena incorruptibile hom
nem reddit sic possumus tanoee
colligere. Nam constat quod oris for
tanto magis ipsum incorruptibile red
dit. vel ipsum a corruptione magis
distare facit. eo quod incorruptio mar
mi bonum sit et maxime proximum deo
fact. Ex hiis apparet aptum
si p omnia huius mundi corpora a
terra vsque ad celi naturam quis
gradatim ascendat/ eo quod quanto quod
corpus cuiqz fit celo proximius. et sicut alii
est propinquius tanto constat ee nobilius
et a corruptione elongatum ee am
plius donec in fine omne corpus vlti
mo pueniatur ad celum. et iuxta phi
losophicum dicitur ab omni corruptio
ne ee elongatum. ita vt dicat a phi
corpus quantum ana quatuor corpium
eleuatum/ qui quo in ascendendo per
corpora vbi occurrerit corpus incorrupti
bile tunc corpus incipit ee celeste. Sic
igitur pena reddat hominem insuper
bilem nulli actione gratiam redentem
sic omnia contra se agenia superante
fant ipsum suo modo celestem. Et nota
quod hic maxime inter cuncta mirabile
quod pena corpus quod est extra et ad
huc consistunt in terra in quo etiam
dinatur ista trestris natura fant
ee celeste nec vlli supplicio longe dare
sic omnia superare. Item quanto ali
qua forma nobilius perfitur aliquid
quantum ad suum esse nobilius etiam
perficit illud quantum ad eius operari vel
agere eo quod iuxta doctrinam phi eadem
forma quia principium ee essendi. est
et principium operandi. Ex hiis
dictis appareant in forma lucis. quia

sicut luminari corpi cē. sic ei dat
lucē et illuminārē et alia q̄ cōiq̄
efficere. Forma erā q̄ est anima
non solum pficit q̄ntū ad cē. sed
dat ei viuere et sentire. et opera
viuentis et sentientis efficere
Ar pāta ē divina forma dans
cē nobilissimū. deoq̄ similimū q̄
cē immutū et incorruptibile sicut
p̄bauit superius argumentū. Ergo
hē agere pfectissimū. et sic in omni
bono consūmatum. et suo fini
poptimo quietum. Posset esse
sans rationabilis dicī q̄ ideo
opus pacis ē pfectū quia principa
lissime fluit ab eo qd ē vsq̄q̄
pfectum a quo omne datū est op
timum. Nam ctissime constat
q̄ q̄nto ius ē aliquid tanto influē
tia maius existit et in plura sibi
subdita influit sicut patet in causa
siue forma generali et indiuī
duali. Nonne in plura influit cē
q̄ sentire. et in plura sentire q̄ in
tellegere. Item ex hōrum ampe
in milite. barone rege in patere. Item et
ex a hōrum oīm ampe in celo sude
reo. celo aqueo. et celo empyreo
Item exempla hōrum oīm ampe
in digito in manu brachio et corde
Item exempla hōrū oīm ampe in
anima vegetabili et aīa rationali
in oībus ei isnis et similibus alis oīa
posteriora in eodem gne suscipiūt
a prioribus doner pueniāt ad p̄m
et iō omni influenta maximū
Diuina nūc philosophiā dictum
omnis causa primaria q̄ sed aīa
magis est influens in causatum
q̄ q̄ est causa cē est cā causan.
tū igitur summū bonū in gene cau
sarū sit simplicit primū vt neri
gne aliquo sit ponendū cū omnis
causa sit illi relativa causatum
restat eius p̄maximū bonum
cē pfectissimum in nullo penitus
diminutū. Cum igitur paciencia
inter omnia dei dona sit maximū
eo q̄ per incorruptionis bonum
fiat deo similimū sit et donum
donorū aliorum oīm pbanciū
restat eius opus opus cē vsq̄q̄
pfectū quare sui sibi est ꝓseruatiuū
et ad celestia leuatiuū nunc p spem
in fine p speciem. quia nūc testimo
nium dei. Regnū celorū vim pati
tur et violenti rapiunt illud. Ut
quia alti violenti dicendi sunt qui
quia seipsos violenter vincunt. et
sibi ad supplicia pferenda vim in
ferunt et sic xpo silēs p oīa sui
di ei inquit aplus cimus socij
passionū erimus et cōsolationū
Item q̄nto in natura ⅌ aliquid magis
actū est et maius p q̄ns in fluvii
Ex hiis igitur est quia q̄nto aliquid
est inter calentia magis actu. tā
to amplius calefiūt. sicut patet
in igne et sole. Ita semp qd magis
et maxie. Deus ergo cū sit purus
actus potentie permixtus agit
opa vsq̄q̄q̄ pfecta suo generi
compata. quia dei pfecta sunt opa
Diuate pacis cū inter omia sit
maximū donū. oīm hostū deiecti
uū. constat q̄ eius opus ē vsq̄
q̄q̄ pfectū. et sic vt sup̄ conclu
sum est in omni bono assumatum
et ad celestem gl̄iam leuatum Nā
et videmus in inferioribus isnis q̄ o
ues et pecora a pria domo er
rantia. et flagellis reducūt
ad stabula. quia equi calcaribus
compelluntur ad pria. Dz nos
constat erraumus sicut oues
q̄ a pastoribus erraueruīt. Ergo p
tollerancia aduersorum reducen
di sumus ad viam et p viam
ad priam. Cuppa q̄ozi igitur ē
applicanda et finaliter vniendā

multa pius ictibus malleorum parat
Vestis que est principi applicanda
cordis aspectare i pilis eiusdem et multis
diuisionibus i vestem regiam adap
tatur. Dic amici quis deo p gloriaz
umanur nere pius est vt multis ictibus vulnerar
cōpbemur et ad stabili
tatem ppriam ꝓquadrer. Ded
De vita etna qre sup dispnchoc ꝗa
vbi late tratat hecma.

Quo pana via pficiat.

Capitulum. CC lxx

Esso quid fructus panitentia
afferat et quia hostes ex
supat vide nuc vistat qlis cē deat
vt omia sup dicta efficiat. Nam et
si i libro de naturalibus ex vbi
de virtutibus tractatur et vtrus
de vtilitate multa dixerim panite
tī qualis cē debeat vl' queat non
recolo me dixisse. Est hic igitur
nondum q pana vt efficiat omia
que de eo hic et ibi sunt dicta det cē
pura. det cē vera. nulli omnino
vanitati supposita. et det cē continua
quia nullo tempe defectiua. Dico
primo q pana debet cē pura ab oi
suo contrario elongata nulli oino
i panitentie sue ire pmixta. Tuc
ei dicit vinū purū. qn pfecte ab
omni fece est separatum. Aurum
tuc dicit cē purū qn ē ab oi scoria
expurgatum. et nullo adulterino
metallo pmixtū. Aliquid dicitur cē
album sz nō purū ē albū qd i sola
supficie est dealbatū. Ded illud dr
albus vt air phus qd ē nigro iper
mixtus. Illud aut dicitur cē al
bissimū qd est albedine purū et de
nigredine penitus nichil hr admix
tum. Et fili ē intelligere i omni
suplatiuo cui res possidet i fi
mo p separationē omnimodam
a suo contrario. Nam cū stat rem sufficie
ner ē instantia dare q quanto magis
aliqmd a suo contrario elongatur
et ab eo est ipmixtus tanto effi
cacius operationē ppriā q sequen
tem sbam agit vinosius. Dic
ei substancia mux dam suam
habet operationem aliquā ppriam
qua vel i expers cē non pt quia
tanto semp efficacius agit quanto
a suo contrario magis elongata
consistit. quia contrariū contrario
mixtum eiq operationē ipedit et si
pualeat tollit substanciam sui cen
tram contry dum corrupit. Ex
oim horum hri pt i vino qd cum
eius opacio sit calefacere. tanto effi
cacius calefaciet. quanto plus purus
fuit. et de aqua minus admixtū
habuerit. Nam aqua eius calidum
contrariū eo q sit naliter frigida
ei i ꝓportione pmixta eius calorē
Diminuit. et nimia mixta fuit
vinū nī omni sua opacione corrū
pit. Albedo etiā tanto magis est vi
sus disgregatum sue si magis pla
cet dicere albū quanto magis ē a
nigredine separatum suoq contrario
ipmixtum. Nam nigredo illi per
mixta dum colorē per admixtoz
generat medium nō solū visum non
disgregat sz cōformat sicut i colore
rubeo sive viridi experientia certa
pbat. Item horum videmus cē
i lumine medium illustrate quos
tanto aptius ē ipsius medij illustratum
quanto magis ē purū et tenebris et
nebulis ipmixtum. Ob quā ratiōm
nō sic illuminat i aurora sicut i
die media sive nona. nec sic in
tempe nubiloso sicut illuminat
i sereno. Ergo manifestū ē esse vm
q omne contrariū tanto efficacius
exit i suū actū quanto magis ē suo
contrario separatū ipmixtū sive a suo
contrario separatū. Ergo et pana
quanto magis ē pura et ab omni ira
et ipatia elongata tanto pfectius oia

portat aduersa. Nūq̃ nō bibū
limphatum et mixtū fatile cruanes
cit modicū calefiant. trāsq; mint
ūnto aque pmixtus. Nonne me
ridiana lux si tenebris miscetur
i crepusculum vertitur sicut fieri
de ferro pbatur. Nepe die media
sic medium obscuratur nigris or
turrentibus nubibus vt lux quo
dāmodo infundi desuper videatur
Quam et ipe cū inuis hominibus
vidi sic die media aere obscurato
q stelle apparerē et galli aues q;
cantarēt sicut eis mos est facere
i aurora. Nonne cibus de se sanq
si fuit veneno pmixtus fit ampien
mortiferus. Nōne frumentum qd
plurimum est hoī valde sanū ita vt
panis ex eo confectus multi egrotā
negetur. si ei lolium miscetur fit
s. humani salutis rōtrius. Dic go
et panis si fuit ire pmixta videtur
transire i vinū sicut et vinū nimie
aque mixtū. desinit ee vinū et
tūsit i alterū a sua spece alterari
sicut si vinū modicū aque dolio
sit imersum.

Qualis esse deat patienta

Capitulum C C lxxx

Secundo debet ee patienta
vera nulli omnino vanitas
supposita nō silata. nō ad laude
humana ad tempus arrepta.
non sophisticata q consistit i sola
apparentia existentia nō curata.
Talis ei pania q ponitur e i pania
solam similitudinem hē vtinq sed
virtus penitus nō existit. quia
vt ysaias dicit. Dilitudo e mi
falsitatis 2 appare. Ex m de nouo
auricalco quod adeo est sile auro
vt credatur a rusticis ee aurum
Nisi plūbum vt aliqn ipe vidi rou
quoda arnfino tuctū apper supfi
cialit ee aurū sicut qnq; stanium
videt ee argentum. In hoc igitur
potissime consistit alkymia vt
quibusdam pulueribus et arnfi
cialibus aquis cū decoctionibus ad
ditis rebus pondus tbuat et co
lorem. Est igit hic notandum q
res sophistica defit maxime ei
tribus a vera. Primo i prositate
quātū ad valorem. 2o i vtiosi
tate quātū ad operationem. 3o
vero i motu et pondere quātū ad inclī
nationem. Dico q res sophistica
siue sophisticata. primo a re vera
prositate defit et valore et coni
i pondere et i motus ēclinatione.
Ex m oim horū ampe i balsamo
de quo dicitur sup librum begue
tabilium q balsamū sophisticatum
nō est tanti valoris nec adeo pre
tiosum vt verū ipa experiēta pro
bari. quia sicut vinū balsamū
nō hē verā ita nec eius habet
efficaciā. quia vt aqua quibus
dam rebus colorata ita vt appa
reat ee vinū. vini nō hē effectū
sicut nec vinū album cuius colo
re appareat ee aqua nō tū aque
hē efficaciam. cū aque sit i fri
gidare. sz vini sit calefacere. Ite
sophisticum balsamū nō valet
vt verū q passionem epilenticā
nec tonitū oculi manilū nec est
cōtra alia carnis mala. 2o
sophisticū balsamū nō solum nō
e tante vtilis nec est tanti pon
deris vt verū est. Nam fere inter
omnes liquores liquor veri bal
sami magis est gratus. sz sophis
ticū longe mineris est ponderis
Ergo sophisticū a vero defit
i virtute et defit ab eo i pon
dere constat q ab eodē defit i
valore. quia mirtie vtus re efficit
pretiosam. Adamas turpis est. et

ad quid valet si tante virtutis non
esset Dynapis granum credetur vi
lissimum si non probaretur tantarum esse
virtutum. Ergo cum virtus et magna
et ipsa et preciosa et si non semper estima
tione humana tamen ex sua natura.
Sepe et habencia hindancia vile red
dit quod de se preciosum existit. et quod
et vile raritas carum facit. quia sicut
Jeommus dicit. Ideo quod raro est ma
gis appetit. Unde dicit quod puleghum
apud indos pipere et preciosius. Nocta
Omne quod est crebrum nimio vile fit
in usum. Omne quod et rarum ra
rius et solet. Ex me de manna cibo
dulcissime. scilicet cibo suavissimo de celo
filios israel nunquam prius in admira
tione maxima habito. sed ex usu in tra
vilisatio ut ei preponerentur cepe et
allia cucumeros et puponeis sicut ex
mosaica lege patet. Nonne plus
longe valet frumentum quam aurum
cum sit vite necessarium sed hetur vilio
quia ex eo quod est multum. Quid valet
hominibus aurum cum non sit ne ut phius
dicit nutrimentum. Nam videmus
in obsidionibus ubi deficit cibus quod oita
datur pro modico pro modio cibo the
saurus et pro nichilo hetur aurum
ubi nunc rarissimum est frumentum.
Itaque ita est supdicta conclusio quia si
sophisticum balsamum a bo deficit in
virtute ab eodem deficit in valore.
Dilic go est in sophistica paucitas
pro humana laudem ad tempus ac
sumpta sicut tenuis de pho quada
Primo in proficiate. quia vera valet
regnum celorum quod ut dixi sup est
violentum sunt eo vim ferentum. Sed
sophistica non solum non accipit regnum
celorum. sed lucratur pro contrarium
etiale supplicium. Item sophistica pa
ucitas deficit a vera virtute et opera
tione quia non solum vera paucitas
fuit opera mentitur. opa virtuosa
opa mira sicut ex ma posuimus sup
Nam et si opa exercitia aliquando

videantur silia tamen interiora valde sun
dissilia et apud cordum cognitorum
valde diuisa quia vera vita perenis
sed confusione eterna et digna sophistica
Nonne iter hoices confundunt ca
puntur ad supplicia trahuntur qui
vendunt plumbum pro argento. vitrum
sophisticum pro vero saphiro et aura
licum fello bouino tinctum pro vero
exhibet auro Ergo non finaliter
confundentur qui pro vera paucitate offe
runt deo falsam. Est go summa
vanaque stulticia velle sophistica pa
ucitate pati mala ut sic ad mala de
ducat eterna. Ro sophistica paucitas de
fit a vera in pondere inclinante. quia
sicut ignis pondere suo tendit sursum
et terra suo deorsum. sic via paucitas
inclinat ad celum. sed sophistica con
trario pondere ad infernum Ita con
stat quia omnis res inclinatur naturalis
et semper ad id quod sibi est optimum
et ad id maxime inclinatur in quo habet
maxime delectari et silicet quietari.
Ex me hic de virtute gustatiua quia
sit eius delectatio in sapore id ad sum
me sapidum naturaliter inclinatur. et silicet
se habet virtute auditiua ad caritatem
sunt melodyam. et virtus visiua ad
pulchritudinis excellentiam et olfactiua
ad suauitatem. et sic et etiam in omnibus alie
inuenire. Nunquam non nisi virtutis intellec
tiua cognoscere apetit summum bonum
in quo maxime delectatur. quod quidem
bruta omnia in illa quia creditur sibi esse
suauia Ergo non virtus pauitas vere
et virtus falsa prime sunt ex opposito
adinuicem sicut vera pro Deum solum
pauitas desiderat sic falsa ut hoibus
placeat Ergo si vera inclinat ad sum
mum sic falsa ad primum summo illi op
positum. Non est pro homo credere
a termino uno opposito. in alio oppo
sito termino proximando Ita enim
ab oriente recedet quia non nemo om
dem approximet et quis recedens

a ptē meridiei. nō nimīs appropinquet
aquilonī. Nam et colores medij
cū sint ex extremis apposita quanto
plus ab vno extremo recedunt tanto
minus alij amplius ppe fiunt. Vn
quidā magis ad nigredinē. qdā
magis ad albedinem vtinur. Et
sicut i coloribus est. sic et i sapori
bus cē patet. quia sicut se habet
colores medij ad extremos colores.
sic sapores medij per omnia ad
extremos sapores. Cū ergo infer
nus et celum sint termini ex opposito
constituti. necē est. vt omnis qui
recedit a celo fiat propinquior inferno
Ergo sicut pana vera remouere
ab inferno approximat summo celo do
nec pfectē veniat viuat deo. sic pa
cientia falsa vere opposita dum e
longat a celo pximare facit inferno
donec viuat vsq; ad diabulo.
Ita pana dēt cē continua.

Capitulum CCCLxxxij

Eterna paienciam dēt esse
continua nō tm ad tempus
incepta sed cū pseuerancia sine q nulla
virtus q̄mūcūq; sūma sit et opa per
ficiat arduia coronari vel diademate
nō est digna eo q sola pseuerancia
ad suū finem ē aīe vnitiua. Vn
seneca dicit. Nichil oio est quod nō
compleat actio pseuerans. Vnde
videmus debiles mulieres et etate iā
senes pseuerando longas i inne valde
peg̃rinationes explē. Duo cursores
quorū vnus cito ābulat sz nō continuat
sepe paūsans et alī plane incedat
viam iterq; continuans nerē erit vt
ad terminū vie citius veniat iste
puenīat primo si primus mlīū quies
cēt vix aut nūq̄ dictam explēt.
Nā et humana vt sic liceat dicere
licet mlīum tarde vadat si tm iter
continuat pueīt ad magnarum
arborū summitates. Item videmus
naturā continue operando et ab o

pe nō cessando ex modica valde
mice incipiēs quadā addicione
arborem valde magnā et subli
mē efficit et floribus folijs et fron
dibus ac fructibus exornat. q̄
fedum est omne aīal quātūcūq;
sit pulchrum si cauda q finis ē
corporis illi deficit. qre hor a
symia si nō credis. Vnde cōsueue
runt homines qui volunt alios ri
bore confundere ab equis eorum
caudas auferre. Quid valet i
ras et ortos excolere. arbores
i eisdem cingere sz fructus eorū
non capē. Quid valet ad lucrū
nauēs oibus bonis onerare et
cū periculo maria pcellosa sulcare
si ad portū negligas puenire.
Quid pdest milīs bellatori si
cōtra hostē instantes fortiter ar
ma arripiat. valenī hostem in
uadat. sz arma ad victoriā pirat
et negligencia bello cadat. zc.
Quid pdest si ad cām iacobī ire
quis volens viam ferueī incipiat
et vsq; ad vnā dietam pximo
loco fiat si ibidem pereat et ad
priam vnde venerat vultū vertat
Bone adam bū incepit et vivere
felicī ichoauit. sed qr ab incepto
recessit. Decretum a deiciens supīus
fuit. Nam vxor loth a sodomis
exiit viā sue salūacōis incepit sz
i stataiam versa est. salus qr ad
sodomam vultum vertit. Nemo
ei mittens manū ad aratrum
et aspiciens retro aptus est regno
dei. zc. Optimus ex egipto plus
isrl exiit. qr sed desiderio ad egipp
tum faciem sepe vertit. et i mur
mura se cōuertit i ipīs deserti
ceciderunt. et ad tram pmissionis
puenire non meruit. qr adiram
oppositam vultum vertit. Saul
optimus i initio regni fuit et hu
militer valde se hiuit. sz qr desinit

ab inferis in sensum reprobum datus
fuit · quem deus regno et vita pri
uauit · et perseuerauit in bono proposito
illud dedit. Salomon in suis iuuenis
magna merita cumulauit · et famo
sissimus mundo fuit. cuius vultus
desiderabilis omnibus exstitit
sed quia se ydolis inuoluauit deus
illi aduersarios commouit et sub filio
eius detem ptes regni aduersaries
eius dedit. Achitophel
amicus intimus Dauid fuit et in
timus consiliarius extitit. sed quia
in amicitia non duraut. sed absa
lon contra Dauid ad herendo contra
lia mortis dedit orante Dauid di
uino iudicio fratri fuit qui infamatus
laqueo se suspendit. Dilit predictor
iudas post scelera multa ad xpm
dum redire remissionem omnium peccatorum
accepit et bni se in principio huius apos
tolicam dignitatem optinuit. sed
dum penitentiam in latrocinium
bertat sic bni agere desistit usque
ad dni venditionem deductus. vltimo
laqueo suspensus interiit · et per medium
ventrem fissus diffusa sunt omnia
viscera eius. Dola magdalena que
dnm peseuerant qsuit. et a sepulchro
discipulis recedentibus no recessit
prima omnium dnm videre meruit. Illaqui
et qui peseuerauerunt dnm qsiuerunt
nec a repto itinere recesserunt mul
desiderata dnm repeierunt quem
adorantes munera illi mistica op
tulerunt. Nam leopardus ex par
do et leena adulter gnatus et in
noie ex utroque posito sicut dictus
dicit esse salne agnitus. Ad bestiam
go ex cathena dimissus sic virtu
eam insequitur qui si cursum gnuiauerit
vt incipit nro caper quod intendit.
sic post res vel quatuor salnis
curre desinit. cursum tm bestia
sepe petit. Ignis mox vt lupum
conspicit que nudi alias vidit ag
nosit. cogit viso mox fugit. sed
qz no commiat narsum mortis no
euadit periculum. Leprosus si cur
sum continuauerit vt incipit fanle
effugere dentes canis. sed quia ad
canes sepe fame vitat et post ter
gum se respicit mortem quam timebat
effugere inuenit. Non talis asinus
silnestris q sola commutatione cur
sus leonem superat in deserto · qz
dum eum conspicit mox an eum effu
gere incipit et tm sic patiens laboris
et sitis in tm laborem adducit q leonem
ad eum mortem adduxit. Dic et
sic patiens si peseuerantia in vtute
habuerit valde leonem infernalem
affligit. Ex no q ad peseuran
tiam hanc habendam valet vivo
patienti plurimum si semp meditet
teneat summum bonum ad quod hn
dum sit a deo ce fm. Nam constat
certissimum q omne qd e ad illud
natura mouetur ad quod per im
pssam sibi formam disponitur vbi
violenter alibi teatur. Exm de lapide
et eius gramedine · de igne et eius
leuitate · quorum vtrque ex vi sue forme
ad debitum sui locum mouetur si
alibi violentia tenetur. Sepe ei
ignis sursum et tra sue lapis econ
tra mouet deorsum · et sicut e in
istis sic e in alis obiectis vt lorus ho
minis ad quem fides est possidendus
rotum est sue deuis. Ergo ex vi sue
forme rationis s. anime naturaliter
inclinatur ad illud deuare se per sp
illud memoriter retinet dn illud ap
peteret omnia mala pti ipm in
pana toleraret · vt sic finaliter
ad suum locum pueniret. Item
omne mobile posito in suo motu
ria · quorum vnus superius trahit. sic
alterum ad inferiora deducit ad
illud nmo finaliter tendit qd plus
hit de vtute motiua. Exm de fer
ro inter duos magneres lapides
constituto quorum vnus de virtute
attrahente plus alius hit minus.
Nam certum e q ad illum ferrum

medium rapiemur i quo plus de
virtute rapiente eē pbatur. Ere cū
homo temptatus et tribulatus int
deum sublevantem et penā suā
deprimentē dyabolum sit positus
n' voluntate ppria per i paciam
fuerit impeditus ē ad celū fina
liter rapiendus. Ergo vt pnc ad celū
mire possimus/ nerā est paciēta
rum pseuerantia. nec mercedem
hī obsequium nec fortitudo pro
mum. nec pacia meritū.

Verum et vnum remedium zc

Distinctio decima septima docet
quoz exm est vmitandum.

Capitulum C. lxxxvii

Virtum vnumq; remedium q̄ tepta
tionū pincla est
efficacitas exēplorū
Sepe ei plus aūos
et effectus monet ex a ip̄ vba. Dz
hic attendendū est q̄ qui vult bōm
librum et veracem transscribere
ad exemplar vm nō falsum debz
aspicere quia si ad corruptū exem
plar aspicit q̄ q̄ sēm illud trans
scribit falsum erit. Vnde q̄ ei
ex falso exemplari aliud q̄ est ibi
poterit inde scribi. Dicit enim
q̄ illius oculi infirmat. qz sepe
infirmos oculos altius intuetur.

Ergo si vis non timere dyaboli
ca temptamenta semp rōsidera
verissima exempla sanctoz. Ze
ni ex oībus sanctis fuit q̄ i har
bita bellum non senserat. Zus
liber ab omni temptatione transiuit
Zus coronā accepit si ante le
gitime nō certauit. Zus apl's
paulo meritis altior. quis eo xpō
familior. qui tantis stimulum
passus fuit nec remouē oraūbz
potuit sed audiuit. Sufficit tibi
paule gra mea. Nam virtus i in
firmitate pficitur. Quoties
hic apl's sanctus fuit. quoties
naufragus. quoties carceri man
cipatus. quoties a falsis fratribus
derelictus et pditus. quoties sup
uenit latronū incursus. quoties
exiuit ad mortem q̄situs. sed et
aliqū lapidibus est oppressus. Ipe
pauca de se narrat. vt ex paucis
pluuia recognoscas. Ite omnes
sancti q̄nta passi sunt mala. vt
per ea puenirent ad palmam.

Vnde de sēis dicitur ad hebreos
Alij distenti sunt nō suscipientes
redemptionē vt meliorem inuenirē
resurrectionem. Alij ludibria et
verberis expti sunt. Insuper et vin
cula et carceres lapidati sunt seti
sunt temptati sunt i occisione gla
dij mortui sunt. Circuierunt i me
lotis et pellibus caprinis angustia
ti afflicti quibus non erat dignus
mūdus. Vnde dicit thobie zo.
Hanc temptationē pmisit dns illi
euenire vt posteris daret exm
pacē illius sicut et sancto iob quia
nō est i aliquo contristatus q̄ ei
plagā centuplicauit euenire. Et iaco
bi vbi d. Exm accipite fratres
exitum mali longanimitatis laboris
et pacē ppharum. Ecce beatificamus
eos qui sustinuerē pacia zc.
Iob audistis zc. Et quid mirū si
tanta passi sunt sancti ppter regnū
celorum qn tanta pauci pcores
vt malum pficiant quo dedueni
di sunt ad infernum. Tanta susti
nent agricole vinitores ob frumē
tū et vinū. tanta singuli mercatores
ob tpalium lucrum. tanta
milites bellatores ob pnium stipen
dium siue feudū. Itaq; sanguis
sōrum vbiq; effusus p mūdum
nobis ppomitur i exm vt fortius
animem ad pliū. Nam et ele
phantes i pliū aciuntur dum

eis sanguis mori promitur. Lambi leporarius aliqn sanguis datur. Vt ad insequendum amplius animet. Ergo legendas sanctorum legamus. Verso quod passi sunt ruminemus. Vt ad similitudinem eorum quos tremuit fetus in ventre concipiunt. Sicut pater in exemplo iacob qui virgas ex pte decortatas ita vt eas in colore faceret varias posuit eorum gregem dum veniret ad aquas vt dum in ipso feruore coitus eas cernerent fetus maculas conciperet sicut et fecerunt. Nam et sepe mulieres dum agnoscuntur a viris fetum illi conceptum assimilant quem per cuius cogitat dum illo feruore laborant. Unde narrat augustinus quod dum quidam mulier affricana quidam ethiopis imaginem habet in camera per aspectum quem habebat ad illam dum maritus cognoscit eam omnes filios filies imaginem pariebat. Cuiqz querent a quodam sapientissimo medico quid hoc esset. Ille quesiuit quid aspicit dum vir eam cognoscit. Dicz ex mulieris dictis agnouit quod aspectus imaginis causa esset quare omnes nigros parerent. Virtus ei estimatiua quia maxime victus est illam similitudinem fetibus imprimit quia in ipso feruore coitus aspicit. Ergo hiis exemplis sic nobis apparuit quod valeat seruire deo volentibus plurimum ad exemplum semper aspicere meliorum vt consilia vel conpientes affectus consimiles patiter operentur effectu. Puto ei hominem nullum esse ita stultum qui si videt alium hominem metentem in martio et vindemiantem in iunio. et sic de similibus eum esse dicet imitandum sed potius verberibus attendendum. Ergo quoto potius nemo imitandus est ad peccandum. Ideo dum temptamur non debemus ad illos respicere qui in temptationibus defecerunt sed ad illos tm qui viriliter hostibus restiterunt. ad usarios deiecerunt. et tam diu elevatum clipeum more iosue tenuerunt donec de hostibus subiugatis et mortuis coronam per victoria preperunt. Dz heu hodie est dolendum et amare plorandum. quia citius ab oibus arripitur malum ex m quod bonum. et respicitur plus ad flm ex m quod ad verum non ad illud decertandum sz potius faciendum. Nam et in rebus naturalibus cernimus quod modicus valde ignis citius incendit multam materiam aridam quam magnus ignis modicam humidam. Sic modica candela accensa magnum subito paleare accendit. sz non sic subito magnus ignis viridia ligna consumit. quia hodie vt videmus plures bonum malum ex m occidit et ad mala facienda succendit quam exempla bona et plurima moriere et ad opa bona possint. et plus bonum malum verbulum etiam me ledit quam predicata plura bona possint. Nam per bonum verbum malum quod dicitur homo quoz occidit et tota ciuitas perturbatur. Dz tota die veritas predicatur. Dicta denica promitur bonibus et affembus acclamatur et predicatores ad martyrium mittuntur et non est qui suis sceleribus moiat nec per contritione ciuitas anime conturbatur.

Confortanda exempla reptans.

Capitulum CCLXXXIIII

Circa obmissis in numeris sororum exemplis eo quod in eorum sint contenta legendis reptans oibus et afflictis in ex m misericordia promatur

filius dei patris nec nō et natus
ex virginalis. Mirū enī erit
si ad bonū nō mouea affectis et
si quis i tempta cōbus nō appa
reat glosus victoria. n ferro et
adamante durior sit inventus
et ex durissima petra pōsus.
si saluator xpus et dns toto orbe
de fuerit pensatus. vt i vtero
virginali conceptus ac i ipō in
stanti primo verus deus homoq;
perfectus vt i stabulo aliqn natus.
vt i presepio positus. sicut nec
i diuersorio erat locus. vt super
aspero feno locatus. vt structus
et vilibus pannulis inuolutus.
vt modico lacte nutritus. vt a
bone et asino sociatus. vt i egip
tum cum matre fugatus vt fri
bus suis et mūdo cōtemptus.
vt rebus omibus pauperimus et
abiectus. vt a dyabolo sup pyna
culum montēq; portatus. vt ir
suos apostolos mist humilimus
vt a suo discipulo pditus. vt a
ppto suo raptus. cui ab exitu de
egipto usq; tunc tanta fuerat
benefica clarigitus. vt i oculis
vt latro velatus. vt manibus a tgo
ligatus. vt iudea tāq; malefactor
pnatus. vt tam deformiter a
suis illusus. vt spuis illinitus
vt arundine i capite cesus. vt
vestibus denudatus. vt ad colum
nam ligatus. et i tot corpe usq;
ad effusionem pri sanguis flagella
tus. vt corona spinea coronatus
et sic i capite vulneratus. vt nudus
i cruce leuatus vt duris clauis
affixus. vt vocibus blasphematus
vt aceto flagelleq; potatus. vt lan
cea i latere vulneratus. vt i luto
fundo crucifixus. vt cū latronibus
sociatus vt i sepulchro clusus
Nec late omia sacri euangelij nar
rat hysteria. et iō nulli pōt ēe du
bia vel suspecta. utq; tlm hactēp
tatus ac penis afflictus fuit sp
affectioē debita ruminanda. Nā
hoc est q; ecclia xpi sponsa i mū
di pūtuis afflicta dicebat i can
ticis. Fasciculus mirre dilectus
meus mihi inter vbera mea cō
morabitur. Constat ei q; mirra
est valde amara. et iō penalia
est amaritudinum significatiua
nec minus est verum q; cordis
humani substantia ē inter vbera
collocata nō extra sed intra. Fas
ciculus aut dicit i quo sil' ligna cō
ponūtur corpeq; ligātur vt fanli
bruta portentur. Quid ē ergo q;
afflicta i canticis dicit sponsa
nisi quia ex supdictis omibus p
passioibus est componēdus amaris
sime mirre fasciculus et i cor
dis affectu apponendus. vt dum
xpi cōmēta conspicimus temptamen
ta malaq; pria nō curemus.
Fidelis ei miles vulnera sua nō
sentit dum benigni ducis vulnera
inuenit vt dicit bernardus. Vnde
sup cānt ita dicit. Vnguēta mea
bone ihesu et specialum parendi
et pmiū parentis. Nā et vnguēta
fortiū pūocāt et vehemēt amendit
Et addit. Habeo go ex'm semp
non post tergum humeris sed
ante p oculis ne portantes et o
dorantes et omis ad infima p
mat. sed odor ad sūma non
erigat. xpus enī lignū illud de
quo dicit exodi xv. aquas dul
coramus amaras. quia vt gregorius
dicit. Di passio dūt ad memoria
reducitur nichil tam asperū q; nō
equo ānio tolleret. Et addit. Di
hinc sine flagello nō exit qui
sine pmio venit. quō sine flagello

bmp Cōtra
Cōt ff

transibunt qui hic cum pro deo venerit
Denique go temptatus o xpiane t
tibi tu deo her exempla ponere et
erit facile oia superare Namque nu
dam monacho tribulato semel xs
apparuit eique sic ait O fili quoties
tibi aliqd durum occurrerit tuge id
in vulneribus meis. et sic tibi dulcissi
mum apparebit Quid e ei similius
puius ad fluuium quid fluuius ad
mare ad oceanum quid oceanum
mare si omnis passio sue pena est qi nul
la passio domine qpata Dire pressor
corde ferret pensata e omis dolo
ris pen extinctua. vl saltem plus
mum leuatua. pt qua causam ber
nardus sic ait Adm dm dixero
memor ero laborum quos xpus
sustinuit in pdicando. fatigationum
in discurrendo. temptationum in seni
nando. vigiliarum in orando. et lacri
marum in ropanendo. recordabor. et
dolorum ipius quinorum spuorum
colapborum. subsanationum clauorum
et horum similium. Alioqn regret
a me sanguis iusti qui effusus est
super tram Et item dicit xps q non
fallitur cum sit sapia dei patris elegit
in hoc mundo qd erat carni molestum
et fugit omne illud quod ei potuit
vl poterat carni dulcius Ergo
illud e hic simplicit melius siplicit
nobis vtilius quae potius eligendum
Ergo aspiramus ad hoc exemplar
etinum qd nuqm e deceptum sed
ad omne bo^m aiatum. a tedio cor
dis ablatum et dure cordis immu
tum Nam int miracula sancte
virginis scribit ip fuit quida hmo
monachus sz corde vagus. qui sta
bat semper qi tedioso. nullis
unqm bonis opibus occupatus
Cum itaq sic semel in cella tristis
staret. nec mr adueniens. cum
sic allocuta est dicens Quid sic
tristis et indeuotus existis Cuiqz
ille non rndet. eo qd quid diceret non
hbet. illa cum p manum arripit
et ante crucifixi ymaginem cum tx
it. eique sic ait. Aspice fili quanta
p te passus sit filius meus dns
Deus tuus quibus dns mox illa
disparuit. At ille ad crucifixum
oculos leuans. et gratanter passio
nis bnficia ponderans. Dum in illis
plagas carnis oculos fixit et mens
illuc eduxit inuitum trusqz hois
oculis amarissime flere cepit. Sub
ito go de superius a deo respectus
et totus in virum alterum mox muta
tus valde ex tu factus e tu deo
deuotus Virgo fratres instar co
lumbe aues simplicissime valdeqz
feunde amoremur in foraminibus
petre in cauna maceriae iuxta fluen
ta aquae vt securi simus ab infer
nali antipitre. Nam et columba
nuqm est alibi natura tuta ni qn
quiescat in petra. stat sepius tm iux
aquas. vt per umbras. antipitres
recognoscat vt sic declinare valeat
hostis insidias Quid significet
columba. quid per petre foramina
quid aquarum fluenta. et ip iuxta
aquas residentia. quid de aues pre
de omni tpe assueta. puto intelligen
tibus ei nota. et alibi per me ad ple
num sunt exposita Nam dum vxor
apli petri duceretur ad mortem ille t
mens ne tmqm miser in pugna defi
teret sollicitatur eam vt petram
xpm aspiret et vt in eius forami
bus latitaret. sic breuit illi dicens
vt ex modico totum colligat Conux
memto deo dni tui dni sancta
mulier memor fuit in penis preteri
ta stent. In ipo ei rapite nro cau
terium firm est quo corpus tuum et me
bra cetera sunt sanata. Dexterum

brachium dure est vulneratum
vt sanitati redderetur amisse cor
pus emere vnissum. Ira ei et tons
uribus ampleranda rapina mi
dilio qua se posuit i vna statera
et omnia mala nra i alia et suam
stateram trahens vsq ad infima
nraz vsq ad celestia sublimauit
Virum valde e q deo sanguis
effusus ad spiralia bella. ~~negauit~~ nō aiat
cu videamus q vnus lupus et si
p nram non comedat aliu si mi
cum aspexerit vulneratum ex so
lo aspectu sanguinis aliatur ad esum
Ad aliatum vincens et sanguine
non efficitur animosum si sangui
nem cui se cernat effusum. Graz
fendum e turpe est raroi contiu
est vt non respiciant milites di
tem. serum dni sui regem pro
eis tam acriter vulneratum. Non
ei decet quiescere militem vbi dns
rex laborat. nec deliciis ciborum
vacare vbi rex abstinet et ieiunat
nec sub umbra quaniz dormire
vbi rex lanceam dextera manu vi
brat et in sinistro brachio scutum por
tat. nec enim ex bello sanus exire
rege toto corpe vulnerato. Sufficit
ei discipulo si sit vt magr eius. et ser
uo si sit vt dns eius. Ergo respice
ad exemplar sumu. ex m verissimum
no falsum ipm memoriu tene. no
recedat a corde no recedat ab ore
non recedat ab ope/quo continua illa
febris quam ad posteros primus
adam transmisit. effusione sanguis
ppri. secundus adam sanauit. Res
pice qso respice q fuit admirabilis
caritas dei patris qn p salute serui
vniq mali serui et de ante accepti
ingratiam omne thesaurum suum
detrahendum deposuit. et omne
qd fuit omnemqz qd potuit dedit
dum filiu carissimu de se natu
p auerso a se homine mori fecit

Unde ap'lus adhib. Accedite
te cum qui talem sustinuit aduer
sus semetipm p peccatoribus contra
dictionem vt non defecatis am
mis viris qm et postposito sibi
gaudio sustinuit crucem confu
sione contempta. Pr quo cum ex
clamat gregorius. Dignum
nem ade pn quod xpi morte
deletum est. O felix culpa que
tu ar talem meruit hre redemp
torem. O inestimabilis dilio cari
tatis. vt seruu redimeres filiu
tradidisti. O dulcis vmq hoc fecit
qui no exhibet amicu no porrigit
verbum. quo traderet filiu maxie
ordendum. Hoc ei sup naturam
est si carissimu mum no diligeret
Igitur quia im est sicut pueris no
est aliquid lince qpatis. nec insus
collatum ad tempus nr centrum
si ad circumferentiam sit collatu. Sic
omnes passiones et pene sunt
modice sine nulle xpi ihu passioi
bus comparate. quare libenter animo
sunt portande. Dicit homo si
angustiis premeris si tempestatibz
agitaris. si fluctibus undisqz
marinis et atrocibz ventis aqui
lonis exponeris. Respice pcur
te pns oculis ad exemplar. respi
ce ad passionu aim ppositum tbi
signu. Respice ad patiendi clari
simu speculum. respice ad victo
rie tue vexillum. Respice semp
i laudam xpi fanc amantissimi
pris tui. ar nobilissimi regis tui
cuius liuore es sanatus. Nonne
leures omnes pir et sptuires res
piciu luminibus intentis ad li
brum p exemplari illis appositu
Nonne mulieres ad fancem manu
las extendendas sepe oculos vnit
ad speculum. Nonne balsamum at

tente respiciunt oculis suis signum
illis ad sagittandum expositum.
Nam et ille dicitur melius sagittare
qm signum diligentius intuens p vo
mitis illi sagittam emittit et maxime
si illud tetigerit sive illi sagittam
infixerit. Unde dicit i tremis
Posuit me sicut signum ad sagittam
Et i cantic dicit. Nonne falcones
regie aves sepe vitur aspectu ad
reclinatorium et maxime si fur sanguin
eum colore et libenter ponunt
super illud ad suum cibum quendum
Ergo nos minores falconibus
eximus vt ad reclamantem xpm nos
non oculos continuemus qui adeo for
titer clamavit vt omnis terra
tremuerat ita vt centurio eo audito
mox dixerit Vere filius dei erat iste
Ergo sicut illi preces antiqui ab ignitis
serpentibus in deserto vulnerati
i serpentem eneum i palo suspen
sum convertebant aspectum quo sa
nabantur morsus serpentum ignito
rum. Dic et nos ad dnm vulneratis
et coram nobis i cruce suspensum
continue continuemus intuitum vt sic
euadamus morsus demonum tepta
tionum quia sicut dicit i iohanne.
Sicut moyses exaltavit serpentem in de
serto sic exaltari oportet filium hominis.
Sic dicit vt intelligatur q similitu
do est quialis sz longe plus fuit hic
quia ibi fuit sola figura et umbra
penitus sensu carens et vita. Hic at
conspectu vmbre veritas i seipsa a
q vt sanare posset habuit ipa vmbra
Ergo ad serpentem hunc vnum
i ligno suspensum sepe contemplamur
aspectu vt morsus euadamus ser
pentum infernorum. Nam et i
ordine mro dicit fuisse noverimus que
ob temptationes nimias q's conti
nue sustinebat pz francisus tenere
non poterat sz recedere omnino vo
lebat. Cumq iam locum fuisset egres
sus xpus fratri est ei obvius eiq
tum plagis sanguinolentis apparuit
et eidem sic ait. Ecce fili conspice
quod plage mee iam dudum sicutate
mur quasi nove sunt sanguine cruen
tate eo q diabolo consensisti. Ad
ille dum audivit et vidit amaras
lacrimas fudit. et reversus ad fres
quod viderat et audierat enarravit
vitamque suam i melius commutavit.
Verum i hoc exemplo alisque similibus
celestis medici bonitatem attende
et predica pietatem. Nam reputet
et credat ee magnum si magnus ali
quis medicus et famosus ad egrum
videndum accedat et maxime si
per longissima viam distet. et ad
huc magis si absque salario illuc
vadat. et ad egrotantis expensas
illi curam impendat. Sz adhuc ma
ius eet si expensis propriis totum
hoc faceret. Sz maximum super
omnia adhuc foret si pena egroti
sup se sumeret et si mortale poto
nem assumet per quam fiet sanus
eger. Sz quis vmq medicus hoc
omnia fecit ni filius summi pris
Ergo eius passio p nobis primoribus
facta nunq deponi deberet ex mna
memoria. sz vt recenti facta eet
omni tpe cogitanda. Dicitur ei in
libro de qmixtionibus clementorum
q si occisor alicuius hominis pnti as
sit et aspiciat que occidit q de illius
vulnere sanguis fluit. Ipse finem
ra° de vmre attinuit. vbi sic ait
quia tractus fit duplicit aut a filium
dine naturali aut accidentali
naturali vt os trahit sanguinem
melancholicum Ab accidentali vt ap
paret i contrariis principio cum
pregnans cophos seu carbones pt
solium appent secdm diversitatem recenti

sanguinis stomachū multiplicter
affricens. Dic et omnis vulnus
inter ferreis spiritibus ī effectum
aerem silir affectum eodem tū
scenter trahit. vt aere ī tempto
locū sanguinis locū occupante sang
uis aeris ī clusione ebulliens ex
manat. Id si verum est et constat
q nos xpm crucifiximus. Qui nri cū
est mortuus. nūq cum recte ap
pirimus nec illi vere pūtes simus
si eius sanguis effusus. sic nos cū
passionis gladio mente tū cuerbet
sicut si tūc recent sanguis effluet
Debet eni omnis aia sancta v'
passione ī tme pforata sic se hre
suo modo per aia sicut olim que
dam se habuit vidua. Quū dum
fuisset filius interfectus. illa vestē
illius seruauit. q tota erat aduer
sancium gladys pforata et sang
uine filij cruenata. Ita quoq; cum
sanguinei filij et amici cū inimicis
et omsoribus filij ad pace venire
volebant. illa vestem ia dictā in
medium pferebat et coram oibus ex
ponebat quā dum illi videbat se a
pace cōtinuo suspēdebat. Ergo
vt nos nūq cū mūdo carne vel
dyabolo aponamus mortē filij nri
pris et deo tunicā illam tinctā
i sanguine fedi vmam sp memoria
teneamus. Vire ei nō dyabo
lus signū hor effusi sanguinis tunc
quo deiectus et victus est. Ds
eni libenter gladiū aspiat quo
letali vulneratus fuit. quis illuc
libenter vadit vbi suū victorē adeē
psentat. Dicūt ei phi q elephan
tes aliqū int se fortē valde pugna
cōtertant et duas aures sub duo
bus dentibus fancēs dum vnus
victor extiterit alter q victus est
vocem suū victoris extinet. Ita cū
stat quod si eū timet audire.
multo fortius et videre. quia vide
re terribilius est q audire. Dicūt
igitur hoī victo sic et dyabolo
debellato. nulla maior cōfusio
esse pt. q si vexillum ondas et
arma sub quibus occubuisse se
meminit. et letale sui roboris
vulnus cepit. Nūquid canis illuc
libenter accedit vbi baculū ēē credit
vl' cernit quo prius cōsicuit. Nū
q' aliis vt iocūmq dicit ad laqū
illum redit ī quo aqn capta fuit
Sic igit filius suū regis vt dia
bolum īuscaret et rapet hamū
sue potentie et vnus sub esca
infirmitatis humane abscondit
vt cū dyabolus escā īuadet nes
cius rapetur ab hamo. Timet
q dyabolus illuc ire. vbi passio
nis illius īsignia cuit ēē. Ultimo
itaq hic nondum ē diligēter q
tanta regis nri humilitas. tam
excelsa pietas. tāq sublimissima
caritas quibus pr nos descendit
ad infima nō est contēpnenda
vl' oblivioni tradenda et post dor
sum portanda sz semp ante cor
dis oculos ē tenenda. ac flexo
corde et genibus adorānda. Nū
q' vilis vestis quā rex assumit
et induit et nō potius cum pō
rege ab oibus honorat. videtur
ei ī se plurimū carbo vilis. sed
fit nimis pulch et nobilis postq
ignis se mist. et ad vtutē quoda
mō ducit. ita vtiam vlna sine
lesione tangi nō possit. Sic et hu
mana nā q ius pūe cēt vilis ex
culpa valdeq deiecta et vsq ad
infima īclinata ita vt cēt anilla
et serua. sūme tū est nobilitata. et
ad sūmū creature pietas dum
dei filio ē vnita. Cuius sūmi regis

cōiugem et sororem esse non asserat no
bilem et adorandam cē. etiam si con
ster eam pius nobilem nō fuisse. Ut
ista non credis hester regnum attende
q̄ non ortam multō ex nobili genere
postq̄ assuere regi ē copulata est ab
oībus vt regina honorata. Dz quid
ponit homini fieri maius? quod eidem
conferri nobilius q̄ vt fieret homo
deus. vt una psona cēt assumens et
assumptus et vnus et idem cēt dei
filius ihūs xpūs. Ergo ex^m dnīce pas
sionis tūq̄ cōr oīa temptamēta sin
gulare remedium nūq̄ recedat a corde
nūq̄ ab ore nūq̄ ab ope. qz nūc q̄d dicit
apls. Si fuimus socij passionum
eritis et consolationū.

Repetitio quedam breuis.

Capitulum C lxxxv

Anima hic conclusioē ponendū
est q̄ qui deum trinum et
vnū credidit. qui se ab oībus ab
straxit qui cadens a peccō surrexit
qui pmam vē contritus et cōfessus
fuerit. qui pfēc temptationē re
sistit et adiutus sup̄ dēs remedijs dia
bolum mūdum et carnē vicit victoria
sus regnū sūme pulchritudinis obtine
bit. n̄ vt bernardus dicit. Verū et
sūmū gaudium quod nō de creatura
sed de creatore propit. qd nū possedeis
nēd a te tollē potest. Cum cōparata aliqn
omnis iocunditas meōz ē. oīs suauī
tas dolor est. omne insup dulce amarū
amne decorū fedum. et omē postre
mo quo qt valeat delectari molestū
Unde augt de hor in ait. Sup illud
bonū est mū qd fide nō attingitur.
spe nō cōprehendit. et caritate nō capit
qz desidera et vota tūsgredit. sed
arguit pt/ eo q̄ celestis illa festiuitas
sit gaudium sine fine. sit eternitas
sine labe. et sit securitas sū nibe.
vbi ē vinere sine egestate. vita pe
tria sū morte. et xpūs ē ibi rubus ne
homo esuriat. potus ne sitiat. vita
ne vlla eū senectu dissoluat vbi sūma
i corpe sanitas. i aīa sūma tūgillimis
ar i vtrq̄ sūma securitas. hec

aug. Item vt sapiens quidā dicit
Celestis illa gloria q̄ ab hoībus appe
titur per nātā. eo q̄ sit totius animē
pfectio. oīm ē appetitū aplenua ita
vt nō appetat aliquid ex eū sit oīm
bonorū plenissima i nullo penitus
diminuta. Et addit. pbatur aut
ē carissima si q̄nto pretio sit res
vendita ppensetur. Vndi ē pulch
rima si pulchritudo florum vnaliū
et sydereū celestium attendatur.
Vndi ē clarissima si nūsqz
dnīci corporis gloria ipensetur.
Et esse pbatur suauissima si mente
ribus ille voluatur quo cōitas illa
pfruitur. Vndi ē dignissima dū
nobilitate regis regi oīm decorat
Et pbatur ē speciosissima si nobile
diadema quo sancti coronandi sūt
estimetur. Dz forte hic q̄res vnde
gaudiū mū pueniet. Et dico q̄ a ser
maxie prēdit illius sublimitas glie.
Primo et principalit a beatissima trinita
te. secdo a iocunda sororū societate
tertio a corporis dignitate. Quarto ab inferi
ni horribilitate. Dz sexto a mūdi te
nebrositate. Dico q̄ principalit illud
habet gaudium puenire primo ex
ipa trinitate beatissime visione. 2o
ex humanitatis assumpte contempla
tione. 3o ex dei et hominis vnione
Gaudiū sororum mū ex iocunda
sororū societate. Primo cōsistit ex
eorz multitudine et innūositate. 2o
ex eorum oīm regia dignitate. 3o
vbi ex eorū mutua caritate. Gau
diū beatorū veniens ex loci amen
tate. Primo venit a loci illius indubita
claritate. secdo a loci illius sublimi
tate et speciositate. Gaudiū brīcū
pueniens a corporis dignitate. Primo
veit a corporis claritate. 2o ab eius
subtilitate. 3o ab eius agilitate
4o ab eius impassibilitate. Gaudiū
electorū pueniens ab inferno. Primo
cōsistit ex eiusione deteriorum
tormentorū. 2o ex punitione suorz
carnificū et tortorū. 3o vbi ex cō

(2 spiritu non pt)

(3 ex loci amenitate)

dusione ~~finalis~~ vniuſalis eſt enim pecu
rum · Gaudium clerorum a mundo p
ueniens · Primo eſt qz ab exilio mise
rie liberan · 2o quia a naufragio
ſunt erecti · 3o vero qz ſup omnes
hoſtes triumphe ſunt nobili ſublimati
Item celeſte gaudium e gaudium ſup
plenum contra mundam gaudij va
cuitatem · Eſt gaudium ſupnorum q
humanum gaudij vanitatem · Eſt gau
dium ſempiternum cor humanum gaudij bre
uitatem · Eſt gaudium pacificum et
ſecurum ſuue firmum et ſolidum cor
humanum gaudij mundiratem ſuue insta
bilitatem · Et eſt gaudium ſup purum
contra humanum gaudij inſtabilitatem
Vnde cum gaudium e vacuum eſt
vanum et momentaneum et timidum z
no firmum et ſemp malis admixtum
Noſſum et breuiter hic narrari fructus
duodecim ligni vite in hoc paradiſo plan
tati de quibus apoc vltimo pr legi
Di quos voluit ad intellectum rerum
ſublimium ferri · Et eſt primus fructus
abſq omni infirmitate hoiis vtiſq
perfecta ſanitas pe · Qui ſanat om
nes infirmitates tuas · Et yſaie
lxo · Occupabit ſalus muros tuos
2o eſt ſine oi ſenectute ſemper
florida etas · pe Renouabitur
vt aquile iuuentus tua · Hanc habent
omnes ſancti quaſi in etate in qua
vpus e mortuus · Iux aplm ad
eph · Doner ad mensuram omnes
in virum pfectum in mensura plenitudi
nis etatis xpi · 3o fructus erit
ſine omni fastidione ſanitas
hic e vt em tes dicit 1o · Non ſa
natur oculus visu nec auris auditu
ſz tuc vt habetur in psalmo Repletbit
in bonis desiderium tuum · pr quod id e
ph'a dicit · Tunc apparebit
gloria tua · Ysaie xliv° · Non
esurient neq ſitient amplius · Hi
Tunc desiderabimus ne ſane
tas grief in affectu fastidium · et desi
derantes ſanabimur ne cum anxie
tate ſit desiderium · 4o fructus erit
abſq omni ſeruitute libertas · Vn

erit in nobis corpus ſuum ſtabilitas
et ſuma agilitas vt vbiq ſubito
ce valeat · et ſubito oculi vnuſa
priſeat · et rapni denuo non valeat
non ſit illi vllum corpus quod resiſtat
ei · Vnde augustinus dicit q vbi volet
ſpus ibi erit ptinus corpus · quia
ſicut dicit in libro ſapie · Dicit ſon
tile in arudineto discurrent · 5um
tus fructus erit ſine omni deformitate ſuma formoſitas et venuſ
tas · Quid e ſole pulchrius quid
fulgentius et nonne dicit in ſap tno · et
dns dicit in matheo xiio · q iuſti ful
gebunt ſicut ſol et in lux vanitatum
pſalmo · Sol fulgebit tunc ſepiplicat
Quid ei int corpalia oia pr dnico
corpore ce fulgentius et in dionu
vo ad philippn · Saluatore Dominum
expectamus dnm ihm xpm q reform
abit corpus humilitatis nostre con
figuratum corpori claritatis ſue · qre
ſup distinctione quinta vbi agit
de vita eterna quinti ad dotes corporis
glosi p naturalia monstratus ex
6um fructus eſt ſine oi immorta
litate ſuma impassibilitas · ſuue ſn
morte immortalitas · Vn dicit ysa
in exod · Prencipitabit mortem in ſempi
aeuo · ubi ce poſſet va felicitas vbi
ce poſſet mortalitas · 7um
fructus erit ſn omni defectibilitate
cum bonorum coposita et vbertas
Nonne vt dicit bernardus bnum
eſt ſtatus oi aggregatione pfectus
Et richardus q nichil aliud e bnum
do q bonorum oim plenitudo · cu
ul ſi modicum bonum deeſſet bnum
non ceet · qz illi deeſſet qd ad pfectio
nem addi poſſet · De hoc dicitur
deuteronomij viij · Rex oi habun
dantia pfrueris · Et iudicum xvmo
Intrabimus ad ſeruos in regionem
lanſſima nec vllius rei e penuria
Bernardus · Ciuitas celestis et ſn
manſio tota ſecura regio totum gaudet

mulla

9 Nong fructus et abs[que] ullo metu securitas xm ysaie 32

quod delectat plus sine murmure
vole nuq̃ inquietos homines nullam
indigentiam habentes. Hec gloriosa
dicta sunt de re ciuitate dei. Secu
8 dus fructus est sine omni perturbatio
ne eterna pax. ps. Qui posuit
fines tuos pacem. Ysaie xxxv. Redeunt
post illud quod dictum est supra
Redeunt populus meus in pulchri
tudine pacis stratum adiungitur. In
tabernaculis fiducie in requie opu
lenta. Tertius fructus est sine
omni ignorantie cecitate perfecta in
telligentie illuminatio. Prima ad
corinthios xm. Videmus nunc per
speculum in enigmate tunc autem facie
ad faciem. Tunc ait cognoscam
sicut et cognitus sum. Bernardus
Quid est quod non videat qui
videntem omnia videt. Undecim
fructus est abs[que] ignobilitate gloria
sublimitas. vel m. Cum xpus appa
uerit vita nra. tunc et nos appa
rebimus cum ipo in gloria. gloriosi
cum dno glorie. Duodecimus
12 fructus erit sine ullo dolore festi
uitas sumaq; iocunditas. Ysaias
Letitia sempiterna super capita eorum
gaudium et letitiam obtinebunt
apocalipsis vno. Absterget omnem
lacrimam ab oculis eorum. ibi xxv
Intra in gaudium dni tui. Quid est
enim intrare gaudio nisi per magnitudinem
gaudii undique circumcingi. Undique
vallari. Quid istis oculis pt cognoscimus
melius. quid eis audimus. quid eis
apprehendimus. quid per eos oia per nam
non appetat. quis beatus esse non desi
derat. Ergo si bona hec omnia sup
dicta faciunt q̃ non faciunt q̃ non sunt
multa. sz unum in summa essentia. con
stat q̃ ab oculis apprehendit per nam
ista ei xpus sunt xpus illa sydera
quibus mulier sole amicta. sub cuius
pedibus erat luna apoc xno. appa
ruit coronata. Quae est mulier ista
nisi alia dignissima creatura gloria
celestis solis ornata quoq; deo similima

sub cuius pedibus extat luna. quia
sub eius affectibus omnis mundialis
et machina duodecim iam dictis fructi
bus quasi gradematis coronata.
De hac igit oculis aug. de ciuitate
dei sic ait. Ipse dns deus noster finis
eius affectus noster erit. qui sine
fine videbit sine fastidio vllo ama
bitur. et semper sine fatigatione
laudabitur. hic est munus hic affectus
hic actus. Et addit. In illa ciuitate
supna morietur omis nemo nemo
ubi sanctitas dignitas ubi pax fe
licitas. et ubi vita eterna. ubi nullo
arbitur quia nullus morietur. ubi
sol visibilis iste non nascitur. quia
sol eius est deus. et lucerna eius est ag
nus. et ubi fulgebunt iusti sicut sol
in regno patris eorum. Et qualis erit
tunc claritas animarum qui soles clari
tatem habebit lux corporum. Et addit
Ibi vere summa iocunditas summa
felicitas summaq; libertas. nulla
ibi omino tristitia. nullus dolor. nullus
timor. nec mors. nec vlla infirmitas
ibi erit. sed perpetua sanitas permane
bit. nulla omnino ibi malicia. nulla
carnis miseria nulla voluptas.
nulla voluntas peccandi cum potest
vel prius sed summam letitiam obti
nebit et gaudium homines angeli
sonant. In hac beatitudine tanta
qd semel obtinere eternum non potest
quare nichil ea gloriosius et vel pul
chrius vel verius. nichil omino illa
securius. nichilq; habet gracia illa
pt intelligi copiosius. Et pt hec
omnia exclamat dicens. O tate
pulchritudinis visio gloria. summo
amore dignissima que sola non
hita quietq; beatit non faciat homines
beatos sz miseros. Et ex his omibus
concludit sic. Dedignetur igitur
homo iam ultra seruire peccato
qui tantum bonum repositum est in celo.
Ex deo sunt gracie reddende
Capitulum cclxxxvi

Si in superioribus bene vel
vere siue vnliter aliquid
dictum est. Ille solus laudes et gratia
rum ampliat actiones. qui siccam
ruipam fundo insilit aquas. qui
asine qm voluit loqui dedit. et vir
gulam aridam p ducere flores fecit
Ille ei idem qui vinum et balsamum
p ducit ex vite. mel et ros ex aere
et diuisos siquidem fructus ex fen
do limo tire. Ipse enim q omnes veri
tates in corde posuit et iubet qm pla
cet exire sicut arboreo floridam
folys et fructibus redimita exire
iubet ex puulo semine vel ex torno
sa radice q sim est infima tartu
aspera. asperta turpissima ita vt
visu iudicetur indigna. Ipse ei vt
doctissimus plato dicit. et doctor
eximius augustinus replicare non
desinit. sumam hanc laudare plato
nis. Est creator oim creaturarum
et lumen oim rationum. et finis
oim actionum. sine quo vt dicit
nulla nam subsistit nulla sua inseruit
et nullus vsus ex pedit. Omni ei
probat omipotentem. Vna sume
sapientem. sz tuu pferre benuolen
tem. quare ni ab eo solo sit oe bo
num et silr ens et vnum nullum
verum a quoriz mario perere plani
et aliqtenus contempnendum du nec
aliqtenus vile putandum. sicut ex is
multis et varys in retatis huy
principio et probatum. sz ipse laudan
dus et magnificandus extollendus
q sicut ad ostensione sue potente
tam magna corpora et formosa
ac splendoribus radiosa ex nanua
deformi p duxit sic quoriz voluit
ex treo vasculo et abiecto vina pro
pinat sapie salutare. Verum si
oibus supdictis aliqd potest inciri
no verum vel rtum veritatiz rotum
sue no pprius vbis dictum tam
est ipiuandum no ingy alicui mali
ce volumus sz potius nescienti ra
tionis qui iudex deum testem oim
cordium cognitorem et ipm anglim
primus nec risu dem quia dicit
vera bona et vtilia valui et volui
sz nescio id no renuio corrigi a
quoriz fideli. sz supplico animo
humili per sapienciores integre e
mendari quiqd no bn dictum vel
in proprium potest incurrit. Verum qz
augustinus dicit q nichil melius
et corde geramus et ope pmamq
et calamo exprimamus. q deo
gracias agens q nichil hic dicit
bremus vel audiri lenius. nichil
intelligi gracius nec agi fructuosi
ius pt. Id dno deo nro principio
potentissimo et eterno summo et in
mutabili bono in psonis tno sed
in ceina vno a quo omia. in quo
omia. tot sint laudes et gracie.
quot exprimi nequit plectro lig
ue. quia ipse qui dedit scribendi
principium iuno coniunxit et medium
medio attexuit et extremum semp
me in omnibus adiunate stella
clarissima nauigantium directiua
rerum illustratiua regia feia
ex dauitica stirpe nata mundi tota
dna et regina dei mr electa. pro
rum potentissima adiuuata media
trix nra in omni gracia optimen
da. Et id cum ipo que gracia dei
cepit et peperit et lamatur sit
per omnia benedicta. Amen

Explicit

LANDES-
UND STADT-
BIBLIOTHEK
DÜSSELDORF

Incipit tractatus de penitencia Ize
Ysaie seu phemiu hy operis.
Incipit prologus huius libri.
Ad i omibus q scribuntur medium
est tenendum. Omnia ca.m
Ad primo faciendum est q docendum sed
Ad v'm dinum nullo modo est con
tentempnendum. 2.m
Ad nd sit contempnendum verbum
diuinum eo q sit vnissimum. iiij.
Explicit plogus
Distinctio pma docet deum esse in
cencia vnum sz i psonis trium
Ad deus est quinq
Ad deus sit hic verum esse vt non pos
sit cogi. vj.
Ad deus tm vnus est nec potest esse
plures. vij.
Verum i diuinis psone sunt plures
De verbo incarnato. ix.
De vnite personarum i diuinis. x.
Distinctio 2a docet deum fe
cisse hoiem rem sz obliquasse
per peccm.
Ad deus fecit hoiem rem. xj. xij.
Quare homo dicit minor mundus
Quid sit peccm et q bus rebus pos
sit assilari. xiij.
Ad uibus rebus peccm sit silc. xiiij.
De castro humani cordis claudendo. xv.
De clausione portarum. xvj.
Ad claudenda e porta auditus. xvij.
Ad porta oris et p tpe sit aperienda. xviij.
Ad porta oris e claudenda ad
similacrones. xix. xx.
Ad claudenda e porta oris ad lites
Ad claudenda est porta oris ad
iudicia. xxj.
Contra iudicium cordis. xxij.
Cont iudicium psumptuosum non
faciendum. xxiij.
Ad iudicii de alys fcm sepe e flm
Qualia dent ee verba loquenti
et quanta. xxv.

Ad uba debent ee vera et
mendacia declinanda. xxvj.
Ad sit graue mendacium alios
diffamare. xxvij.
De mendacio quo quis iudicat
ad mortem. xxviij. xxix.
Ad uba humana dent ee rationabilia
Ad claudenda sit porta gustus. xxx.
Ad claudenda sit porta tactus. xxxi.
De homicidio no faciendo. xxxij.
Ad quz iusti est occidere hominem
pro peccto. xxxiij. xxxiij.
Ad custodienda sint festa sanctorum
Ad cohibendus est tactus ne ipu
dica contingat. xxxv. xxxvi.
Ad claudenda e porta interioris affectus
De auaris qui summum bonum po
nunt in diuitiis. xxxvij.
Ad diuitie sunt humanorum cordium
afflictiue. xxxviij. xxxix.
Ad diuitie sint tempsue timoris
Ad deuitie suum possessorem fa
ciunt indigentem. xl.
Disputatio cont humanam poten
tiam. xlj. se regibus. xlij.
Disputatio cont illos q coherent
Disputatio cont dignitates haben
das. xliij. xliiij.
Disputatio cont humanam gloriam
Disputatio contra nobilitatem. xlv
Ad porta affectus sit claudenda
respectu lasciue. xlvj. xlvij.
Ad ire sit vencindat aia i tactu
Ad ire homo supat a bruts. xlviij.
Distinctio qta docet q non q
a peccto surgendum. xlix
Diso de peccto videndum e deus remedio
Distinctio quta potest multiplex
motuum ad penitendum.
De pmo motuo ad penitendum. l.
Secundum motuum ad surgendum. li.
Tertium motuum e exm inteneratum. lij.

LANDES-
UND STADT-
BIBLIOTHEK
DÜSSELDORF

De gtiro motuo ad penitendū lm
De pcto ingratitudinis lmm
contra deū et sctos lmm
Qd homo est ingratus p bnficio
creacionis lv
Qd homo est ingratus pro bn
ficio redempcionis lv
Qd homo est ingratus deo p
bnficio conservacoīs lvm
Qd homo sit ingratus deo pro
bnficio gratificacoīs lvm
De excellencia mtis dei super
omnes creaturas lix
Quedam bnficia collata laudan
tibus mtem dei lx
De pcis corū qui sunt ingrati
domine nre lx agelorum lxi
Qd homines sunt igtur custodie
Qd angeli sunt nri consolato
res et fortificatores lxm lxiiii
Qd angli sut nri ppugnatores
Qd agli sut nri ductores lxv
Qd angli sr nri doctores lxvi
Qd angeli sut nri intcessores lxvm
Qd angli sut nri intcessores lxvm
Qd angli sut pugnatores ingrati
tudinis lxix lxx
Quō homo fiat ignis pximo
Dexti motuū ad penitendum lxxi
Qd tēpus vite huiac ē instabile lxxii
Qd tēp9 pūtū ē irrecuperabile lxxiii
Qd tempo ē bonū iappciabile lxxiiii
Qd tempo sit sollicite obseruādū lxxv
Dexti m. Septimū motuū
ad penitendum lxxvi
Qd ora mortem tpr ictū ē lxxvi
Qd mors tmēda ē ppt alias cāe lxxviii
Qd mors ē tmēda ex9 sctor lxxviii
Qd ad mortē timendam iduūt
exēpla malorum lxxx
Qd finalis pna aliqbz valet lxxxi
De aīe īmortalitate lxxxii
Alia pbatio aīe īmortalitatis lxxxiii
De vltimo iudicio lxxxiiii
De sūma sapiēcia iudicis nri lxxxv
De omnipotēcia iudicis nostri
capitulum lxxxvi lxxxvii
De sūma iustitia iudicis nri
Qmd dicturus sit summus in
dex i die iudicii lxxxviii
Qmus erit i iudicio boīm atti
sator lxxxix contra nos lxc
De restibus qui erit i iudicio
Qd sentencia q in iudicio ē ferenda xci
De excusacione sūe i iudicio fien
da xcii tmū xciii
De gloria eterna q ē eternū mo
Qd dispcio tōr cō illos q nō credūt
vitam eternam xciiii xcv
Qd dispcio contra illos q credūt tm
De donibus aīe et pmo de dei visio
ne capitulū xcvi xcvii
De 2a dote aīe et pmo de amoe
De amoe mūdano xcviii
Qd spūalis amor superat nāle xcix
De 3tia dote aīe c
Qd resurrectio sit futura corpm ci
Probat2 rōibus q resurrectio sit futura cii
Qd resurrectio sit futura mostr2 ciii
Probat2 hr exemplis q resurrectio sit
futura civ
Qd alia sut futura corpalia cv
Qd nō ē mirandū de hys q tuor
aīe donbz cvi
Nonū motuū ad penitendū cvii
Qd dispcio tōr nō credentes penis
penas eternas cviii
Probat2 alys exemplis q pena in
fernalis ē cix
Qd pena ifernalis est eterna cx
Qd nō pnt aīe nre redē cxi
Qd ignis eternus parimō omnes
exuret cxii cxiii
Qd nō poterit corpa ifnor stare

Purgatorium esse et auctoritas docet [C xiiii] [C xv]

Esse purgatorium docet eiusq; expiri

Quod valent suffragia hominum sui

in purgatorio [C xvi]

86 Distinctio 5 docet quis sit penitentiae

utilissimum [C]

De penitentia nunc in generali dicendum et de utilitatibus eius [C xvii]

Quid prima est bonorum omnium iunctiua [C xviii]

Quid prima est ab omnibus hostibus liberatiua [C xix]

Quid prima est malorum pulsiua [C xx]

Quid prima licet sit aspera creditur esse tamen intimis animae delectatiua [C xxi]

Quid prima est sonetans appetitiua [C xxii]

Quid prima est peccatorum purgatiua [C xxiii]

Quid prima est animae sanatiua [C xxiiii]

Quid prima est animae nobilitatiua [C xxv]

Quid prima est in corruptionis donatiua [C xxvi]

Distinctio 6 docet quibus modis est penitendum

Ex requiruntur de peccatis prime in corde [C xxvii]

Distinctio 8 docet quid primo est de peccato dolendum

De contritione nunc dicendum [C xxviii]

Contritio est cordis renouatiua [C xxx]

Contritio est peccatorum omnium purgatiua [C xxix]

Contritio est in bono conseruatiua [C xxxi]

Contritio est sordium omnium [C xxxii]

Contritio est dimissionis significatiua [C xxxiii]

Contritio est cordis dulcoratiua [C xxxiiii]

Contritio tota spiritualis est adeterminata [C xxxv]

Distinctio nona docet quid primum est confitendum

De confessione [C xxxvi]

Ad confitendum inducunt argumenta [C xxxvii]

Quid est confitendum quid bonum consequitur

Quid confessio est verecundie [C xxxviii]

confusiua [C xxxix]

Quid confessio est dei honoratiua [C xl]

Quid confessio est spiritus diaboli

et delentiua [C xli]

Quidam ad confessionem omnium non venit [C xlii]

Confessionem esse necessariam probatur aliis exemplis [C xliii]

Quid confessio debet esse humilis et devota [C xliiii]

Distinctio decima docet quis sit deo satisfaciendum

De satisfactione. [C xlv]

Qualis esse debeat medicinis animarum

Quid oporteat sumere medicum ex parte egroti [C xlvi]

Quid oporteat aliquid sumere medicinam ex parte morbi [C xlvii]

Quid oportet medicinam aliquid sumere ex parte remedii [C xlviii]

Distinctio 11a docet quomodo sit orandum

Quae sint illa quae requiruntur ex parte egroti [C xlix]

De oratione. [C l]

Quid orandum monet debet puritatem animorum [C li]

Quid est orandum ut euadamus iniquorum periculum [C lii]

Quid sit orandum ad deum [C liii]

Quidam motus ad sumere petendum [C liiii]

Certum motum [C lv]

Quid sit a deo petendum [C lvi]

De certa petitione [C lvii]

Certa petitio virtutis domine [C lviii]

De motibus ad obediendum [C lix]

Quid ad obediendum inducunt per exemplia naturalia [C lx] [C lxi]

Quarta petitio virtutis domine

Ratio et auctoritas probant quod corpus xpi vere est in altari [C lxii]

Ratione ondit quod corpus xpi vere est in altari [C lxiii]

Quod corpus xpi vere est in altari probat experientia certa [C lxiiii]

Quinta petitio virtutis domine [C lxv]

Quidam prere noluit iniquus [C lxvi]

Sexta petitio virtutis domine [C lxvii]

De prima et vltima penitentia vrbis
dominice | Clxvm |
De fide optinendi est orandum | Clxix |
De oratione det ee deuota | Clxx |
De oratione det ee secreta | Clxxi |
De oratione det ee noctuosa | Clxxii |
De ore debet ee continua | Clxxiii |
De oratione e veniae impetriua | Clxxiiii |
De oratione e magnorum impetrantiua | Clxxv |
De ore e per oratione filius ignis | Clxxvi |
Distinctio duodecima docet quo sit eleosinis insistendum
De elemosina | Clxxvii |
De elemosina corporali | Clxxviii |
De elemosina qua tribatur corpus
De primo motiuo ad eleosinam | Clxxix |
Secundum motiuum ad elemosinam | Clxxx |
Tertium motiuum ad eleosinam | Clxxxi |
De quarto motiuo ad elemosinam | Clxxxii |
De elemosina e primum consuetudinis | Clxxxiii |
Clxxxiv
De sexto motiuo ad elemosinam | Clxxxv |
De septimum motiuum ad elemosinam
Nunc elia sit faciendum | Clxxxvi |
Quae requirit ad bonum | xvii |
esse elemosine | Clxxxviii |
De hospitalitate | Clxxxix |
Quales circumstantias debet hic hospitalitas | Cxc | Cxci |
Aliud opus mie quod e nudos vestire
Hoc opus mie quod e nudos vestire
plant diuina miracula | Cxcii |
De ope mie quod e infirmos visitare | Cxciii | Cxciv |
De ope mie qd est captiuos visitare
De visitandi et iuuandi suos infirmos exemplo xpi et sanctorum | Cxcv |
Non solum suos visitandi captiui sed etiam adiuuandi et redimendi | Cxcvi |
De sepultura mortuus exhibenda
De exequiis ad hominum sepulturam mortuorum | Cxcvii | Cxcviii |

Commendatur hoc opus officio angelorum | Cxcix |
Oratio prosit in cimitio sepeliri | Cc
Distinctio 13 docet q sit penitentibus ieiunandum
Dicto de elemosina dicendum est de ieiunio | Cci | Cciii
De malis quae facit hominibus gula
De vitiare ieiunii et q ieiunium sit veneris restrictiuum | Cciv
De ieiunium e sanitatis conseruatiuum | Ccv | Ccvi
De ieiunium e demonum fugatiuum
De ieiunium e aere illuminatiuum | Ccvii
De ieiunium est vere impetratiuum | Ccviii
De ieiunium e mirabilium operum patratiuum | Ccix
De ieiunium e pene crine declinatiuum | Ccx | Ccxi
De modo comedendi in diebus ieiunior
Idem in ieiunio sit modus. In quo tpe manducare expediat | Ccxii | Ccxiii
In ieiunio non sit quaerenda lauta tribatio
Quid auditas in comedendo maxime destruit meritum ieiunantis | Ccxiv
Distinctio 14 docet quo sit temptationibus resistendum | Ccxiv
De temptatione et pugna spiritualis
De temptatione in gnali | Ccxvi
De in principio e resistendum temptationi | Ccxvii
De temptatione in specialis | Ccxviii
Secundo temptat deus vt qualis sit temptatus andat | Ccxix | xxix
Tertio temptat deus vt corrigat
Remedia contra diuina flagella | Ccxx
Primum remedium | Ccxxi | Ccxxii
Secundum remedium contra diuina flagella
Tertium remedium contra diuina flagella | Ccxxiii
Quartum remedium contra diuina flagella
Quintum remedium contra diuina flagella
Sextum remedium contra diuina flagella | Ccxxiv
Septimum remedium contra diuina flagella | Ccxxv

Octauum remedium cont̃ dina flagella
capitulum [ccxxvij]
De 2a temptatione q̃ ē carnis [ccxxviij]
Remedia cont̃a carnem [ccxxix]
Prim̃ remedium cont̃a carnē [ccxxx]
Secūm remedium cont̃a carnem [ccxxxi]
Tertium remedium cont̃ carnem [ccxxxii]
Quibus modis extinguendus est ig
nis luxurie [ccxxxiij]
Primum remedium cont̃ pcm̃ & luxu
rie [ccxxxiiij]
Secundum remedium vr̃ [ccxxxv]
Tertium remedium vr̃ [ccxxxvi]
Non sunt contemnendi tempta
sed cōpatiendum est eis [ccxxxvii]
Remedium resurgendi p̃ pnam [ccxxxviii]
De tro temptatore. [ccxl]
De tribus remedijs contra mundū [ccxli]
Qui auarus nō ipletur pecunia [ccxlij]
Ꝓ̃ auarus nō iplet pecunia [ccxliij]
Qualit̃ sunt diuitie inuiles [ccxliiij]
De diuitijs qualiter ifirme sūt [ccxlv]
De modis temptandi ānā. [ccxlvi]
Quo gnā tēptationis ab hoste [ccxlvij]
Remedium cōtra tēptationes [ccxlviij]
Quinq; modi temptationū ab hoste [ccxlix]
Quō diabolus se mēfigurat in
angelum [ccl]
Adtro temptat diabolus de rābi
lia offerendo [ccli]
Quarto temptat diabolus per
pnam gloriam [cclij]
Quintum remedium cōtra temptationē
est se humiliare deo [ccliij]
Instructio q̃ docet quomo
dum utilissimum sit temptari.
Remedia cont̃ temptationes. [ccliiij]
Quō temptatio seu tribulatio ē
cordium diuitum mollificatiua [ccliv]
Qō temptatio seu tribulatio est
ad pnam inductiua [cclv]
Qtro tribulatio seu temptatio
est meritorū augmentatiua [ccliv]
Qō temptatio seu tribulatio q̃ est
xpiana milicia ē interioris hominis
purgatiua et bonorū dim̃ ceamentiua [cclvij]
Quō pugna seu temptatio et tribu
latio ī bono et humilitate ē conser
uatiua [ccliv]
Quō temptatio pugna seu tribu
latio est vitiorum dim̃ purgatiua [ccliv]
Qō temptatio pugna seu tribula
tio est mentis serenatiua et quiem
tiua [cclxj].
Quō temptatio pugna vl̃ tribulatio
est mentis debilis corroboratiua et
fortificatiua [cclxij]
Quō temptatio est caloris iflam̃a
tiua [cclxiij]
Quō temptatio ē amoris carnalis
desiccatiua [cclxiiij]
Quō temptatio seu pugna est
hostium subuersiua [cclxv]
Qō temptatio est penitēciū refer
tiua. [cclxvi]
Qō temptatio siue pugna ē huā
ni gaudij frenatiua [cclxvij]
Qō temptatio siue pugna ē glorie
collatiua [cclxviij]
Instructio q̃ docet quō sit scientū
patienter portandum [cclxix] 169
Ordō remedium cōtra omia pcula.
De dignitate pacis [cclxx]
De firmitate pacis [cclxxi]
Quō pacis ātam lenificat [cclxxij]
De victoria pacis [cclxxiij]
Quō pacis vincit diabolū [cclxxiiij]
Qō pacis vincit seipm̃ [cclxxv]
Qō pacis ē sui cōtrij superatiua
capitulum [cclxxvi]
Quō dicit cōtrium exorio gnari [cclxxvij]
Qō pacis ē oim̃ ifernalium pena
rum euasiua [cclxxviij]
Qō pacis ē ī bono conseruatiua
Quō pacis via p̃ficiat [cclxxx]

Mania qualis cū dēat | cclxxxi
Ex parentia det cū continua cclxxxii
Ignorantia docet quorū ex^m
est vmitandum
Certum et vtilium remedium rō | cclxxxiii
Confortanea ex^a temptans | cclxxxiiii
Repentino q̄dam breuis | cclxxxv
Ex deo sunt grē reddende | cccclxxxvi

Scriptus et completus gracia spiritus
sancti opitulante per me Johannem
Dulken cognomine parentū topiit
Anno domini millesimo quadringēsimo
sexta feria ante festum pentecostes

Orate pro scriptore